

ספר

יבין שמועה

הועתק והוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תשס"ח

והוא ביאור בשבחה ומפואר להלכות שחיטה ובריקה
 וטריפות בטעמו ונמוקו • אחרו עמו ספר מאמר
 חמץ כודל כל הלכות חמץ ומצה עם
 פירוש ההגדה וקצת מענייני הפולדות • ועוד
 בה שלישיה פירוש נחמד למראה לפרק איזהו מקוסן
 וברייתא דרבי ישמעאל • שלשה המה גפלאין מיד
 הנפלאה של הגאון המפורסם בכל גלילות ישראל
 הנשר הגדול ורבינו הקדוש הרשבץ זצוק"ל

ויבאו להריהם דברי אגור בנו הוא הרב הגדול והמפורסם בישראל גדול
 שמו הרשבץ זל"ה שהם מקרא מועט והלכות מרובות נדעי טרות
 הנקראים נשם תיקון סופרים כל תחיהם יקרום והמטכילים יבינו
 כמה גדולים מעשי הכדוקים •

זכות הרבים חלוי פטני אחים סיקרים והנבחרים • המתהלכים במטרים • ותביבין
 עלכס דברי סופרים • כה"ר זכריה ודוד שוראבה יצ"ו אשר הפרישו
 ממונס נדבות ונדרים • למנון דעום את בית ישראל ספר מלה הדברים • נדקתם
 עומדה לדוד דורים • ומלדיקי סרכים ננוככים יסו מאור"ס וסוכרים •

בס"ד

ספר זה נסרק ונעבד ע"י
"יודאיקה אימג' אוצרות התורה בע"מ".
ניתנת רשות ל"היברא בוקס" שע"י חיים רוזנברג"
להכניסו לאתר ולהפיצו לצורך שימוש אישי בלבד.

וזאת למודעי

אין רשות לאף אחד להדפיסו או להעתיקו
בכל אופן שהוא או בכל אמצעי שהוא
בין בחינם בין בשכר בין ליחיד בין לרבים

ניתן להשיג עותק מספר זה ועוד ספרים
וכן התוכנה **אוצרות התורה** המשולבת
(בשילוב **אוצר הפוסקים**)

אצל:

בית ספריית מורגנשטרן

רחוב רבא 14 ת.ד. 3620 אשדוד

טלפון 08-866-0821 פקס 08-866-5059

OTZROT HATORAH

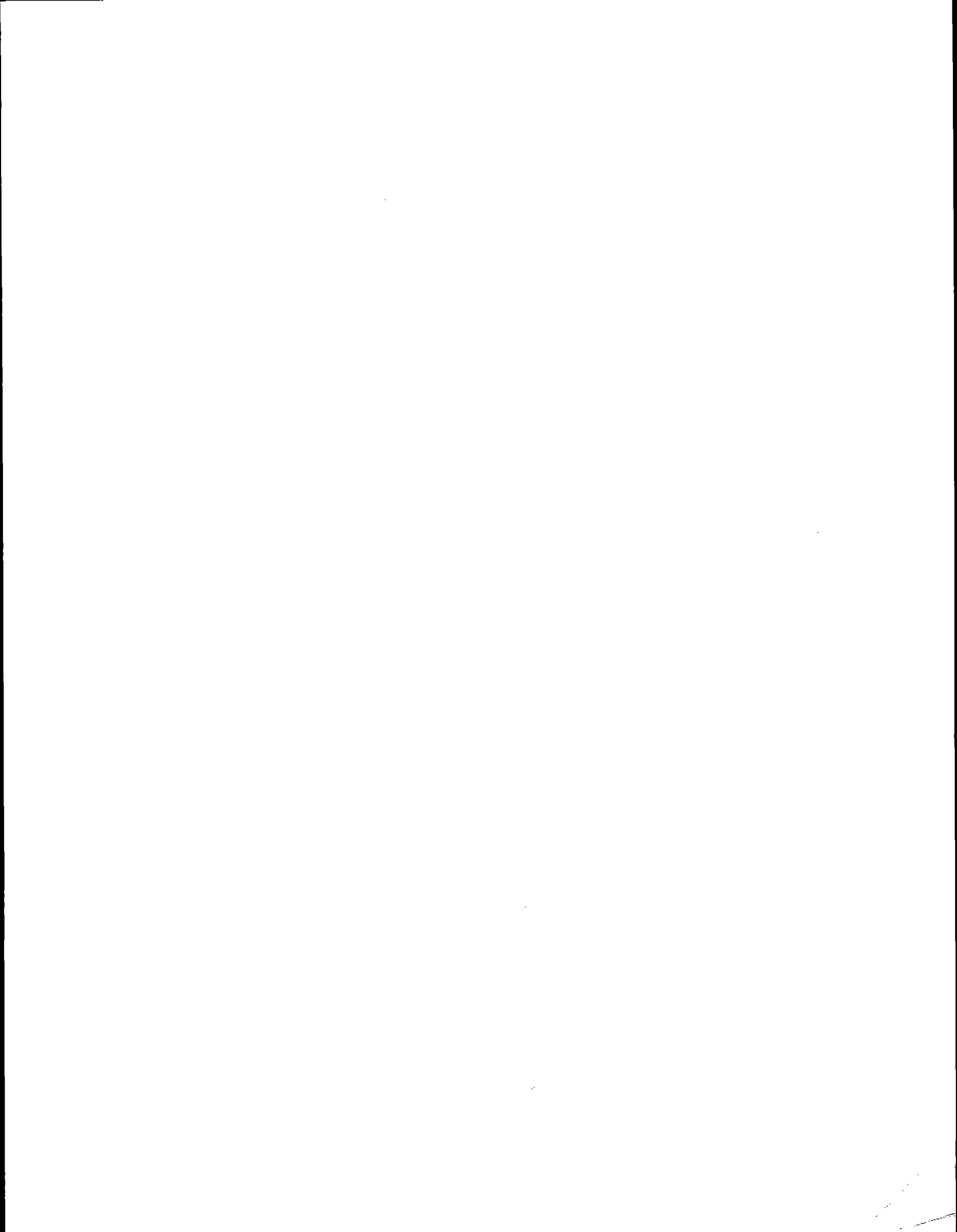
THE MORGENSTERN LIBRARY

14 RAVAH STREET

P.O.B.3620 ASDOD, ISRAEL

Email- kidosheypolin@bezeqint.net

This sefer has been provided by
Judaica Image OTZROT HATORAH for individual use only.
All rights reserved by Judaica Image OTZROT HATORAH.
Permission is only granted to Hebrew Books Org.
No Permission is granted (in any form to distribute these books)
to anyone else even if they don't sell them.

הסכמת המאורות הגדולים הרבנים המובהקים דיני ק"ק ארגיל יע"א

ו הסכמת החכם השלם הדיין המצויין חסיד שבכהונה כמוהר"ר מלאכי חכהן נר"ו

הנה

אנחנו הנאים על החתום נפעם הזמח יבאחה גזירה מלפנינו נגזירה עירין פתגמא - ונקשר של קיימא - נסלוא דלח מנע דמח חווייה דרבנן דליח ליה אסותא ממהומא - דארעא ועד רוס רקיעא שמי מרומא - למחן דעבר אמילתא כדנא והדין פתגמא - שלא יוכל איש אשר על פני האדמה - להדפיס זה הספר הקדוש דפקיע נשמא - זה ספר יבין שמועה ואמו עמו ספר מאמר חמץ ופירוש פרק איזהו טקובין וברייתא דרבי ישמעאל פתיחה וחתימה - לאדונינו הרב הגדול הרשב"ץ זלה"ה ואחריהם קונטרים תיקון סופרים להאשל הגדול ברמה - מורינו הרשב"ש זלה"ה - מכלי נתינת רשות מהיקרים המעולים האחים שלא יתפרדו הנז' מיום בלות הדפוס ועד סיומא - דמשך עשר שנים רכופים מילתא דמסיימא - נעדי חתימה - כרתי ליה הדמין יתענד ונתינו נולוי יתחויי חור"ב בסף תבואהו שואה והארץ הנשמה - ושמע לנו ישכון בטח וליהוי ליה שלמא רנה ככל חות נפש רוח נשמה - כ"ד בעירי הכהן החותמים בהדין יומא - יום הששי טו"ז לחש שבט שנת נדפסה לדעת' את ה' וגו' לפ"ק מוככי ארגיליע"א ממא דיתבא על כ"ף ימא -

אברהם יאפיל ס"ט יהודה עייאש ס"ט יוסף צדור ס"ט שמואל אבן כספי ס"ט

הרשב"ש זלה"ה אשר נמאמרו נרא זה חקיס ומשפטים כדיקים ועט לכל חפץ נשטרי חורה ומקולי כתיבה שנה כאן תיקון סופרים הוא זה להנין אמרי נינה לעטים וחכמת סופרים הזרה הרי חלו בהזרה מתורמו של רבי מאיר לראש ולמרים כחכמה והקול שרי ונריר לוי אשר חל"מא דדייני -

הני אינהו נינהו שלשה כחונ"ס הנאים כאחד והן מלמדים הלכות גדולות ומשפטים ישרים - כמו"ב ח' חומר אמירה נעימה שמאירה את העינים כדיני שחיטה ונדיקה לא זו חף זו יורה דעה יבין שמועה בכל מה שמו חכמים נטריפות - והשני חומר מאמר חמץ שאור"ר לו ימצא לנדוק בשנע נדיקות הלכות פסח כפה כח וחסד והדר מפרש ההגדה וקצת מביאורי המולדות - ונא הכמוח השלישי והיה לאדם לנאר פרק איזהו מקומן וברייתא דרבי ישמעאל שזרד על פי מדותיו"ו לה שלש עשרה הוא היה מונה -

הני חלת מילי שניהו רבנן כהלכתא ולו טעמא הואיל ונפקו מפומיה דרב מאריה דתלמודא וסבא דמשפטים לא הן פסקי" ערין ואמין כח נברא דמאריה סייעיה למכבר קראי" וקכוכותיו חל תלים הויזת ופסוליס - ואלה העולים מת"ל מלך חל חרש"א החרש היה לנו כפתחו של חולם הנחון המפורסם גדול מרבנן שמו הרשב"ץ זנוק"ל דסדר לן שופרי ספרי ונקט חומרי ממניחא בדיה יד הקדש על העליונה ונכולהו חנויייהו ספרא דוקא דייקא נמי דקמני -

הני אחרני נינהו ומי ששנה זו לא שנה זו ע"כ דברי הרב ועשו מלך משפטה חכ מכאן ואילך הנה מרחו שלשלתה נרא כרעא דחובה דכ"ל לן בקנא רנא כללי ופרטי כותב"ת הקשה ונזה יפה כח הנין ספרא רנא דישראל הרב הגדול הרשב"ש זלה"ה אשר נמאמרו נרא זה חקיס ומשפטים כדיקים ועט לכל חפץ נשטרי חורה ומקולי כתיבה שנה כאן תיקון סופרים הוא זה להנין אמרי נינה לעטים וחכמת סופרים הזרה הרי חלו בהזרה מתורמו של רבי מאיר לראש ולמרים כחכמה והקול שרי ונריר לוי אשר חל"מא דדייני -

הני מכסיין הוו עד האידנא והני מגליין השתא על יד איש דאחי משושילתא דבינשיאה גזע האימינים וננן של קדושים והוא עשירי להרשב"ץ גם איש שלומי ונפשי יודעת מהוד הדרו דין הוא הדר החכם השלם הדיין המצויין כמו"ב מכו"ת רינה כמוה"ר יוסף בנימין דוראן נר"ו כי נא לשפות הארש והוא היה המניא והמוציא דאפיס משמע אלה הדברים רנה מקץ עבר שנים די מהחמין חמה בני ננזיה לאמטווי"ל לא מטוב נהורי מאורי שמעתת' דסבי זקני ביתו נבזורים לעמוד נפרש הן פרו והן יוסד והן שפחא נרחכות"קריה כי עתה הרחיב לנו והטיב לעשות עמנו הטוב לדידיה והמטיב לאחרני -

הני זרכ"י דרבנן הבאנה לראש יוסף דגלי לן הוא מחנה טמירתא יראו כדיקים ויסמכו סמיכת זקנים וכל אנשים יתנו יקר שיחא תשבתתא ואני נקול תודה הפעם אודה הודאה אחר הודאה דעייפניהו ושדרינהו ניהלי ואני את נפשי הכהלאי דהיו עיני ולני מרי סרכורי דמנוה לארפוס' אררא חלו חנות מלאכות לכנימין אומר ידי ה' ישכון לבטח כולוהו שני קאמינא מוכתר בנימוכו ומלכא חזי ההלל והשמחה בופה ומניט עד עשרה דרי לימוד זה השנש שגולדו בו חיתני -

הני דני ריש גלותא מדפכי אכולי עלמא נמנ"י דהנא וכספא די הנפקו אנשים אחים הישרים נלנחם דלא מחשני כיסין למלאכת עבודה הקדש הראשון אדם יקר רוח איש תבונה גם שנ גם ישיש הן נניר כה"ר זכריה שודאכה יצ"ו ואחריו יאיר נדיב הושג על חק הארש ויהי דוד לכל דרכיו משכ"ל וננן דבר דנמיר וכבר גומל נפשו איש חסד כה"ר דוד שודאכה נר"ו שקולים הם וינחו שניהם מלאים מלא חפנייהו טינהא כדרי שיעשו זרכת הנית מרובה חן שיעור למעלה ונתייהם עמהם כלם שום לטובה נמיטב תלמא כחדא בני חיי ומזוני -

הני מבי אחי ומרי שומפי דעברו מצוה בממוניהו רינא הוא דלא לימטי להו היזקא וכל עילא ושחיחא לא ישחכח בהו ובמילח' דשכיח גזרו רבנן קדישי עליונין ונחש"א קא רמו להו לאישי דעיילי נהחומא דחבריהו להדפיס שניות מדברי סופרים נלי הורמנחא דמרי אחי דבלקין לעילא נמנין סמחן עד משלם שניח דחושבנא דסליק להו לרבנן - ומילתא כדנא פשוט"ה לפניה ופשוטה לאחריה די קול חכר וקיים די מלכי הקימו לא להשניא וכל המשנה לינקוט האי קללה בדיה ליחרוב ביתיה ולא ליחזי נשחא חדתא גופא מהיום לנטיל וליהוי כעפרא דארעא מעוהי וירכתיה דינח"ס קיס ליה נדרנא מעינה -

הני כולוהו נרכתא נינהו למחן דלא עבר אדרבנן ומחזיק ידי עובדי עבודה מה שכרו נעולס הזב מביש חיי בני ומכני לפוש חיליה וליכני שלמיה יתקם כד חי אימת אחי נר נפלי ויחזי ביקריה בעידנא די מלך מלכיא בית חחד הוא נונה

הני מילי אנט דאמרי וחתימא אסוף מגילתא פה ליוורנו יע"א כבדרא דקדושתא והייהם נקיים מה' ומישראל דהאי שתא והקשנו לדעת' בינה נברא דמספרא לא כרך ותני חף הוא נעשה זבל ומרישה לסופיה מדרים מהת נפות היהודים הפרושים מנכ"י הדעת חן חכמה וחי' תבונה דרא חכר מה קני -

הנעיר מלאכי נכה"ר יעקב חכהן זלה"ה ס"ט

הקדמת

הקדמת המאורות הגדולים הרבנים המובהקים דיני ק"ק ארגיל יע"א

ידוע

לכל רואי השמש המביטים בעין יפה ואור השכל נגה עליהם ויהיה אור נמושנותם יכירו וידעו בעין רואה ואזון שומעת כי אין חפץ לכורא עולם ה' נבריימו של עולם הארץ וחולדותה השמים וחולדותם כ"א לעסוק בדברי תורה וזאת התורה היא היתה אס כל חי חיי עולם חיי שעה וחיי דורות לכל בית ישראל בשנתם וקימתם היא שעמדה לאבותינו ולנו האבות והנביאים יחדיו לחומת אש סביב ולכבוד חק עולם לדורותם היא הנצנת עמם למחסה ולמסגור חומה גבוהה דלמים וצריח פע"ס נחוף פע"ס נרחובות מחדרים ונית הסמרים עד מדרך כף רגל לא יוכלו להזיק ולא לשלוט כל נסי כחה לא יעבור עליהם מבל דבר נקיים יהיו לניחם היא היוגה המרחפת לפרוש בנפיה באברה ונזכה עשויה להגן כבלתה מרובה על כל הגשענים בצלה והולכים לאורה לאכול מפריה ולשבעו מטובה לשמור את דרך עץ החיים לדרוש שלום וטובתם היא השוכנת חיקם נשוכבם על המטה סביב סביב נגע לא יקרנ הרקק אלפים אמה במרה שלימה מטתם מחיצה של ברזל מפסקת וחופכת ודוחה כל מיני פגעים רעים מעגד יחמו נבל"ה יוצאו ושמה יהיו קשורים בכנלי ברזל חרבות למוות היא הנותנת מלכות וממשלה לכל קבין שוטר ומושל יושב על הכסא יושב על הרצפה טפה אחת זדנרים אחרים יחד יתמלאון בתכשיטי כלה ועדיי מלכים יתנו עדיהן ועטרתם נראשיהם לצני ולכבוד זאת נחלת ענדי ה' וברקתם היא המוספת ימים ושנים שנים המתהפכות מרעה לטובה מתוקנים על בורין ושורשן שורש וענף עץ עושה פרי למינו המורס מהם כיוצא בהם סמוכים על שולחן גבוה המה יעמדו כל ימי עולם תמיד ברכה שורה במעשה ידיהם יחד היא שלא תמוט שפתותיהם דוכנות נקנר כדקיקים נמיחמם היא העולה למעלה על הראש מעלה מעלה בעשר עטרות השנויות בסדרו של עולם עולם מלא ברכת ה' ים ודרום ירשה יורשים עשר ארצות מקומותם נתונים נתונים המה למעלה מכיפת הרקיע דורשים עד מדרך כף רגל ומכחישים אומות השמים וכסיליהם כולם נרתעים לאחוריהם הכוכבים ממסילותם כל כנף השמים ישימו יד על פה יושנים ודומים לדברי כדקיקים להעמיד ולקיים גזירתם גדולים למעלה ממלאכי השרת אשר ישרתו נס נקדש חלק עבודתם בטה ובמה מעלות טובות להאנשים הניגשים אל ה' קדושים הם לאלהיהם מספר ימי חייהם יודעים רכונם ומתכוונים כל דבר שיש לו יריעה בתחלה ובסוף להוסיף בכל יום ויום שנה יחד על היצאה יוצאים נשיר ונמשכים נשיר שיר חדש דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים לפי רוב השנים כל זמן שחוקינין דעתם מתרחבת והולכת נתוספת מרובה על העיקר נטעם בעיקר זו מורה וזו שכרה שכן הרבה רוחא דאמי ממילא בכל דבר הלמד מעניינו גדולי גדולים סמוכים לעד לעולם כסדר חולדותם

הז

האדם הוא יחירי באחד מכל המרוס נמרוס יעלה על צמותי עב ירמה לעליונים יגיע יראה וירכה וקמץ משם מלא קומכו לידע מה נחשוכא הוגג יוגד לו מעלמות חכמה ודברים המכונים בשמלה כאן נבמי גוואי כאן נבמי ברתי נחכריהם ונטירותם וניד כל אדם יחמוס יחמוס גמרה של חורה להפוך נה כדרכה לא ימיש מתוך האהל הוא יאיר נתיב נגלה מכחורין אל ענר פניו ילכו מחליהן כוואו יזאירו שבעת הנרות עד שיתאלל בתוכו אורה ומאיר עיני חכמים נרוח שפתו יפרש כל סתום וכל דברי הספר החתום וכל העס רואים את הנשמע דברים השמחי נבתינתם מימי לקוח את ספר התורה אשר יגעו בעשר אצבעותם והוצק חן נשפמות מיום היוותם מה שקבלה נשמתם כל ימי חייהם ועד יום פטירתם קן הן הדברים הנאמרים באמת דברי כהוייתם וזמירתם לנבזה כמסירתם כלבו נמים אדירים יוצאו גוולים מעלע מים מתוקים ודברים המבדקים וימלאו שם נארמים חיים ומשם נארה משקין בית השלחין ממעיין שיכא בתחלה יכובו מעיינותם דולים ומשקים מתורתם לאחרים ישימו יד על פה שימ"ה נפיהם שולחם ערוך לפניהם יאכלו ענוים וישבעו תשכ"ע כל לשון מהמתוק מדבש ומה עז מאריות נברו מאמרות טהורות לכל דברות ולכל אמירות טעמים ונימוקים עמם הנאהנים והנעימים יעוהו על משכנותם

והדרך

ישרה היא זאת שירר לו האדם הגדול בענקים זה הים גדול ורחב ידים מקור החכמה והמדע נראה בעליל ונחפרסם שמו ויכא טבעו ומוניטיו שלו בעולם והואו כולם בעצה אחת להעמיד להם מלך הוקס על עס המלכים אשר ניתן כתר מלכות נראשם כדקיקים יושבים בעטרותם זה האיש מרעיש החרץ מרניו ממלכות אשר ענר בין הגזרים גזרי ים החכמות ונידו מלא מלא חשניו קטרת סמים דקה מן הדקה מריח'ו מריחן ריח ניחוח לכל הנשמה תהלה בעשר הלולים קול לו קול אליו גויים ידרשו וכל מבקש ה' ינוח אל בית בניו בית קדשי הקדשים לשחות מים הנובעים העולים לקראתו מים המתנברים ינקיעו נהרות נמטהו יפרח על נהרותם נהר פלגיו ישמחו אלהים ואנשים מעשה ידיו נפלאים פלא יועץ גבור ואיש מלחמה עשה אזנים לתורה כלל ופרט וכלל ארץ לא עבר נה איש איש היה גדולותיו ישב אדם שם ננה מגדלות ועשה להם כוונים והוא מסדר סדר מערכתם הוא המייר הגדול עמוד הימי ארוניו הפטיש החוק הוא מורינו ורנינו הגאון הרשב"ץ זלה"ה אשר לו שם נשם הגדולים אשר נחרץ משהחיס פתוחי חותם כאו וראו עד היכן יר האדם טבעת הדרי חרים אין רואה שם הכנים נר ואצוקה לחפוש כל חררי נטן לעיני כל ישראל מוביא מים מכור החלמים ומסקה מהם נגות ופרדים יער צומח עבים ומצמיה מוכא דשא ונפקחו עיניהם לראות מראות אלהים יודעי טוב ערכה של תורה תהלה ומראה ככל ידירות משכנותם

דבר

גדול דבר הנביא ככל מקום אשר נסמה כף רגלו רגל ישראל הופיעה רוח הקדש בבית מדרשו וניתן לו כח ועזר אלהי להביב יד וחומה ככל ענר ופנה ויהי ידיו אמונה עד נא השמש להוציא כלי למעשהו ולא חזר לאחוריו מעודו עד עמ קץ ופעולותיו הם מעידים את אמותיו את מעשיו אשר עשה כידו החזקה וזרועו מושלה לו להורות את בני ישראל את המעשה אשר יעשו בהיותם בנייתם ונס ביצאיהם לחוף לא ירענו ולא יכמאו מלחמו הניתן ומימי הנאמנים המגדלים פירות ופורי פירות העולים על שפתם ולא יפנו אנה ואנה ממאכלו מאכל בריאה על שולחן גבוה מתעננים ומתעננים אכול ושכוע לא יחסר כל הן לדברים הנובעים לממן וזולתו יש להם על מה שיסמוכו בספר הרשב"ץ מוזן לכלא ביה משס יוכיחו די ספקס ומחיתים הן לדברי הנובעים אל הפסוק והנבר נשאר בפרי דני רב הם ילכו

הקדמת

לכו לכרות משם זמורה זאשכול ענני כל אשר חלוק נפש ימח להם כל שאלמס י והיום הזה האיר פני המזרח והניעה השעה להוציא מכת גני יופא ירכי הרב ז"ל שלשה מחנות טונות וכולם נכרכו בכרך אחד להיותם חוט המשולש יאירי אל מול פני הקורא בו במעמד שלשם דבר השנה לכל נפש וכולהו מכרך ברכי הן הנה היו לפני ישראל לכל מכשירי אובל נפש על כן לא יאכלו בני ישראל ולא הותר להם נשר תאווה עד שנכנסו להבין שמועמיו וכל דבר הנאסר במלך פסקי הלכותיו אסוריהו עליהם נאסוריהו תורה וכל דבר שהסכים בהיתרו מותר הוא מיד ולדורות בכל מקום אשר דבר המלך הגיע נעיירות הללו ככל מקומות מושבותם ואלה שמות הגנורים קן הן גבורותיו הראשון הוא ניאור כל הלכות המצו ומכה בכללותיהן ובתרטותיהן נקרא שמו **מאמר המצו** וגולה אליו ניאור המולדות חכמה נפלאה ויריעת הרב כחשכון המולדות גבהה ושגבה למעלה וחתה הקורא אחזה עין בעין כי רב כחו ובי כביר מצאה ידו דבר הנזכר שנעלם בזמן הזה מעין כל חי מדבר אפס קבהו מראה כי נאכרו כחבי הרב לחורו הזמנים תכל על דאכרין ולא משתכחין ומן שמיא ינהירהו לעיינין והטור השני ניאור הלכות שחיפה ובדיקה וכל שבעים טרפות כולם מפורשים בסעמם ונימוקם עמם מיוסדים על דקרוק חכמת הרפואה אשר זכו לו מן השמים ומדדו לו בעשר מדות גדושות חכמה וכניה ודעת הרדיו נתמלחו וקרא שמו **יבין שמועיה** מורה דעה מנין שמועה לכל הרובה ליטול את השם יטול כדי שניעה יחד ורכיש עד שתמלח סתמם והטור השלישי פי' פרק חיזהו מקומן למען ידעו כל הנאים נבית חפלתם פי' הדברים שהם הלכה פסוקה ויעלה להם שיח שפוחתם במקום הנאת קרבנותם ולכוננה זו נשמר הרב לפרש פירוש בייחא דרבי ישמעאל שהיא בריכה לכל חכם ומנין וגם לכל העולם שקבעו לה מקום נתפלת השחר כדי לכתוב ידו חובת קריאתם :

היו

לנו לעינים כל דברי הרב וכל כתבי הקדש קלורית לעין ומוניקא לבואר כי חיים הם למוציאם נפה יען כי הוא הרוקה והוא המנהיג והמשרש יסודות מחנה אלדים זה והוא המייסד והקובע עתים לעונה ככל הזמנים ביסודות חוקים וכריאים מיושבים על מחבונתם וכל הכפרים הסמוכים והנראים קימו וקבלו עליהם כל נזירותיו ותקנותיו חוק ולא יענור באשר דבר מלך שלטון מי יאמר לו מה מעשה והוא כמלך בגדוד מלכס לא תראשם לא יפנו אנה ואנה מימינם ומשמאלם וככל פינותם יען כי הוא איש על העדה הוא הודה הוא זית הוא הדרה הוא חסם כל סוממי חורה שבע"פ ופתח אורחותיו ויראם כל בית נכותה לעמו וזאת מרעיו נר ולחם ומוון והעלה על שולחנו פירות מתוקים נאים בטעמן וריחן נמשכ ומראיתם אשרי איש אשר זכה לכל הכבוד הזה בעשותו ספרים הרבה אין קץ למעלתם לעשות אותם ככל הכתוב לנו ובעינו עד עולם אין לנו חמורתם וזאת ההורה אשר שם הרב לפני בני ישראל חלקו נחיים היא לנו אם למקרא ואם למכורת ככל הגד השנה ודבריו חיים וקיימים ונאמנים מה הוא נחיים ואף זרעו נחיים יחי' דגן ויפרחו יהיו כאבותם וישנו כסאחללשפט הם ונניהם אחריהם נקרב ישראל יארכיו ימים על ממלכתם כדקיים כיוצא בהם זה כלל גדול במורה מחזרת על יכסניא שלה בשערים המצויינים בהלכה מכוננים אל האמת אמתה של מורה פועלי אמת פעולתם הם ודורות העמדים זכות אבות לא תמה מסייעתם וזדקתם :

חוק

יהיה גם החלש נראות פרי כדק עץ חיים כמה יפה כחו של אדם הרודף והולך אחרי העומדים נבית ה' על משמרתם בהיותו יושב בין העמורים וכחלי בית המדרש כפטיש יפוצץ סלע ייגע בעשר אצבעותיו היר כומנת כתיבה המה העין רואה והלב חומר דברים הנחמדים ספיר נזרחתם וכל היר המרנה לכדוק ולדקדק בדברי חכמים וחידותם ימצא חיים וכבוד מאריכין לו ימיו ושנותיו יכלו ימיהם נטוב ושנותם הולך את חכמים יחכם וידע מה למעלה דרכי ה' דרכי טעם וכל נמיכותם מה שהיה ומה שהיה הכל גלוי וצפוי לפניו יראה מראות אלדים עוליס חכם עדין מביא כל הנסתרות יסקיף וירא לבואו עד חבונתם והצבונות יגלה חדרי משביתם ונבונמה ונבקה מחלחיו על זמת מורת האדם יראו עיניו בעינים פקוחות להבין ולהשכיל ללמוד וללמד את כל דברי המורה היום לעשותם ומתוך דברים אלו יעמוד מליץ טוב להליץ יושר בעד אחינו שנגולה ישיב את שנותם ויפרק הרים וישגר סלעים ראשי תנאים בעצמות וגידיס רוב עוביין רוב היקפן נפרוץ מרובה על העומד לא ימד ולא יספר שירת מפרקתם ורוב נשר יהיו למרמם כטיט חוכמה למררם הרגביים יגיעו עד עפר הקטאים האלה נבשזתם וקין ענדיו יצמיה נדקה ותהלה בעיר האלהים סלה שיה יהיו נהווייחן והיו כימי עולם בית ישראל יושבים על אדמתם ויכיר לפ האנן והקשה כנרול יתפוצצו הררי עך הנכשילות את הרשעים ויחד יענדו את ה' נשמחה ונטוב לבב מרוב כל עד שתהא חורמם אומנותם ברם זכור לטובה לשני האחים אשר לא יתפרדו שנים קרובים זהב סמוכים לעד לעולם אשר נדבה רוחם אותם להזיל זהב מכיסם להדפסת החינוך הנזכר זכות הרב הוא יעמוד להגן נעדם ובעד נחם לא ייטו כל ימי חייהם נשנחם וקימתם ותהא נדבה מצויה בעיסתם יען כי הן הגת היו לפני ישרי להקרנת הועלמם למלכת עבודת הקדש תיגלה ותיראה וארנ חפארתם הנקונים נשמותם הלא המה היקר הנכבד כה"ר זכריה יש"ר ואחיו נבון לחש איש חיל המשכיל כה"ר דוד שודאכה נר"ו מידם הימה זאת נחלת ענדיה וזכר לראות נבנין אפריון נבוא ה' ביון לקדש הנית והעורות וכהניס בעבודתם :

נה דברי צעירי הכאן החותמים פה מתא אר גיל יע"א ערב ה"ה הנ"ל שנת יח"ו בתי"ך וגו' לפ"ה ושלוס :

אברהם יאפיר ס"ט יהודה עייאש ס"ט
יוסף צרור ס"ט שמואל אבן כספי ס"ט

הקדמה

ותבונן ההבן וידע המשכיל

כמה גברו חכמי המקום על עמו ישראל השחרנו עליו על צואר וקרלי. נתת להם חמדה ננוזה היפה חצלו אמון מן השמים השמיים את קולו כה חמר ה' ועמה אס שמעו תשמעו בקולי ואף שמבאן מודעה רבה לאורייתא שאין חכם

ונביא רשאי לחדש זה דבר אלא מה שנמסר למשה מפי הנבונה חומרי וקולי. כאשר דבר המלך שלטון ומי יבא אחרי המלך להכין דבר מתוך דבר וחילי רעיון קולמיה באתר דמרי ניתא זייניה מלי. לזכות את ישראל החס מאמרו בחוזה אמת למען יחזקו צמורת ה' כל הרובה לטול את השם ירוך בגבור לא ייעף ולא ייגע וה' ירון לאדם ככל עמלו לאמר שלום יעשה לי. וכל המרנה נשינה מרנה חכמה דעדיף חיליה כל דפרי"ש על פי התורה נרבווי ומיעוטי ופרטי וכללי. אין דובר אליו דבר ואין מי יאמר לו מה מעשה דמורה היא דיליה. כי לא נשמים היא לאמר מי יעלה אצל האר"ש נתן לפני אדם ותורה מוחת נקדן זוית הפוך זה והפוך זה נכס"ף מלא. ומן שמיא נהורינהו לעיינין וישכח מרגניחא תותי חכפא דדלי. אין מדרש גלל חרוש לכל דברות ולכל אמירות ממהדו"רי מילי. אין חקר למנומתו הולך ואור כיומא דמדלי. נופו מכונד על הנריות ומעטורא ליה כסאס' דשנלי. ואפי' שיחתו כריכה תלמוד דחלי קליה. זה חלק אדם מאל הנותן בעין יפה ולא שיר לעבמו כלום ולא הדר ניה ממחי דיהינן למאן דליח ליה הנאה מיניה יהיב ליה. דאס חכמת חכמת לך ואס כדקת מה הפן לו אלא מרוב רמיו הפשוטים חלק מהחכמתו לירחייו ויאמר להם התבוננו וקראו וכספר מורת ה' המקרא הזה אומר דרשוני וחיו ויהיו דברי אלה עליכם למחסה ולמסתור אגוני מיניו ואצולו מכלי. והנה חרש"י לפניך כטוב בעיניך עשה דרוש וקבל שכר ואני אמן את שברך כמירי דמיטנא כל מידי דמעלי. וחלו פינו שירה בים מלא. אין אנו מספיקין להודות להלל לשנה לפאר לרומם למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הטובות האלה. וכולי האי ואין איש שם על לב להשיב מאשם נפשו. ואס המבא ימבא הר נדרא או חרי שורחה השמש עליו מהנהו והחרי זהר"ה קל"י. ודבר דבר או חכי דבר מתענע דרשן נפשו חכים אימקרי דעדיף חיליה. ואף כי עדיין לא הגיעו לחכי שיעורמן המורה נדורות הללו ראוי לכבדו ולפארו ומי יתן והיה לנכס זה להם לעס ה' אלה. כי אס כה יעשו הנה שכרם אחר המרנה ואחר הממעט כמים לים מכסים הנהגו גלי. ומלאה הארץ דעה כי כולם ידעו את ה' מקטנס ועד גדולס ולא ידח ממנו נדח הם חנים כלים וגהינס כלה. ונלע המות לנכח ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל **פנים**.

ער

אחת כמה וכמה ראוי להחזיק טובה לראשונים פעל פעלו בימיהם פעולה שלימה לא יחסר כל זה גורה חתומה נימה להם ולא דבר ריק הוא מהם שדיעמס היה מוקפת תחומין דאורייתא עשו סימנין לתורה ומגמת דחיקס כחאיבתרא נלגינא זה סיני ועוקר הרים דמהדר לה נפלפוליה. לא דברו חכמים לא בהווה דבר הנוהג לשעה ולדורות מקעו עכס לדבר הלכה ולכל בני ישראל היה אור מקיף מפייהם ונפיו כהנס כי כל דבריהם נאמרים נאמת דנהרין לכו שנלי דהננוודא כשנלי דמחא דבר אחד מהם ולא נערר נוררים האוכל וזורקים הפסולת כמוך לפני רוח נדנפי וגילי. הם היו לנו לחומת אס סניב להורוטינו את הדרך נלכו זה את החקים ואת המשפטים מורת אמת היתה נפיהם ועולה לא נמכי נשפתותיה' כיון שכגרו טוב אין לפתוח טרו"קו גלי. שהם יגעו ומבאו חורת ה' נלכנס הקוקה נכשורן שמיר נוקע ועולה. ולולי חמרום הטורחות מכל חפץ יקרנות היו לנו לנרו"ת נדרכי ההלמוד היו עינינו בעוורות והדבר אשר יקשה מי יוד פשר דבר עמוק עמוק מי ימבאנו אין איש דולה. אך אח זה שדבריהם מסודרים כשולחן הערוך הטוף ואכול מנהמא דכלחא ומנופה נשלש עשרה נפות משלחן ננוה קא זכו ליה. נאמת שראוי לשחות נכמא את דבריהם כי ישראל דרכי לנוודס הולנים נו נאמת ונממס ואכל ולא מכל"י. כי ראו מראות אלהים נאספקלרייא המחירה ודבר ה' עמהם פנים **בפנים**.

הדור

אמס ראו זה חרש אחת דבר אלהים אינו לא דיין שמים זו שמענו אחר קדוש מרנב דהניט חור"ה נניליה. ויוציא נזוליס מסלע כפטיש יפוצץ קינץ ורינץ לאשוי גומות קא מבין למען ירוך כל הקורא נספר זורת ה' הנהו נרכי דכשלי. מאהץ כהלך נמהרים הכוערים נעם לא ידעו ולא יביטו דדת מה לעשות וכפותחו עמזו כל העס כולם חכמים כולם נבונים נהני הלכמא רנווחמא הלכות שחיטות וערפות הנקרא ספר 'בין שמועה ונס ספר באבר חבין ופירוש ההגדה אשר נקראת נסם חפיקומין ונסבו קונטרס נענין המולדות נקרא אגרת תפארת ישראל חפס קבהו מראה וחכל על דאנדין כל אלה הנרו. נספר הזה שחינר חרוני זקיני מורינו ורנינו הרנ המונהק פטיש החוק עמוד הימני הרשב"ץ זכור ל' הלכות פסוקות. כראי מוצק חזקות נכסך כרוך מוזקות על חדני האמת והכדק יבודותיהם מוזקות. ואף מי שאינו יודע לשאל יבין ויאמר רזי לי רזי לי. כי ימבאו נו דימהבורס ואל יכטרכו לספרים אחרים נמה שהיה נוגע בעינינו אלו חסיק שמעמחא אלינא דהלכתא כל חותיהם יכירום. כי הם סמוכים לעד לעולם נהנהו אשלי דרנבי דשמלי שמלי. עין רואה והלב חומר מעשה ידיו של כדק ונאמר לפניו הללויה שיתין הילולי. נהגלות יגלות הספרים האלה. אשר מימי קדם אבותינו ננו למטה נאמר דלא שלט נהו רוקנא ויהיו סם עד היום הזה לא יראו החובה והסנה נבר נזכרה נהקדמה שחינר מורינו הרב רבי רפאל יש"ץ לספר דהרשב"ץ קחו עמכם חוהם הטעמים ולא תימלן ננטפ"לי. ואני מוסף לומר כי אולי ממת ה' היתה הנסיעה לזכות את ישראל דור דור ישוכ"ת מעשיו ולזרעו אחריו יש זכות מולה. וכל הנטפל נס"ס מאחריו קדוש יאמר לו שהיא עבך זה לרפואה להקים סם המת על נחלמו והפארת ננים חנותם להחנר נמקוס שהניחו להם אבותיהם המה יעמדו להליץ נערס יושר וזכות כי יעוררו את האהבה כמים הפנים **לפנים**.

כמוני

היום נראותי דקיימא להו שממא לחנובי אבותי קדושי אשר נארץ כל הקודס זכה וזכה את הרנים נרכ"ה קא מחתלי. הוא ספר התשב"ץ לא"ו הרשב"ץ זלה"ה אשר ענין הדפסו נמבא יס מאין יבאית המחשבה לאור לפועל נטא הגאון דאמרי ליישר חיליה ואחריו האורגניט הסכס השלם הדיין המבזין פסידא קדיש' כמורר"ר מלאכי הכהן נרו המנדיהו לשנת בעיר ליוורנו יע"ה אשר יעץ במועבות ודעת להמדפים החסונ כה"ר אברהם מידרורה יש"ץ להדפיס ספר שאלות ותשובות לא"ו הרשב"ש ננו של ח"ו הרשב"ץ ז"ל ועשה והכליח ופי המדבר נגד פני עליון למלאת את שאלתם נכל מדי דשאלו. אמרתי ויהי מה עת לעשות לחזק ידים רפות ולאזור כננר חלבים רופפות ולהסקות ממי נארו נפשת עייפוס. אשר שחו נכמא את דברו ולרוח מינימו נפשות שואפות. ועיניהם כלות אלהים כל היום

הקדמה

ד

היום וכפופו • יעצוני כליותי אין עת לחשוב מהר מלאכתך וכלה • מצורף לזה יען כי ראיתי רוב בני עלייה אנשי משפחה נדדו הלכו בים חרון אף ה' ניו' כרה חוכמי החרץ הלזו ומלטה רק לני ואסלר' כחלי • אוהני ורעי מרחוק עמדו אין מנחם לי • ירחמי לנפשי כילא ידעמי יום מותי ואין איש מאנשי הניח אחי נביח שידיע לשמור • בדרך השומרי' פקדון שפקד'נו אנח בני' ע ומעלי • ואחו לזלוזלי בהו לנהוג בהם מנהג הפקר וכרוב הימים עמדה מורה שמשכח נזו יכוזו לי • ולאקטה נעומרים אשר כמוסים בלוצרותי מספרי א"ו **הרשב"ץ** זלה"ה ואנחרה לי • שני הספרים החלה אשר הם קטני הכמות ורני החיכות דבר הסוף לכל אדם והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו מיפך כריכא ליה • הלך המה ספר **יבין שבועה** להלכות שמיטה וטריפות אשר מי פתי יסור הנה וקרא בו כייר את כוראשו אשר בחכמה יצר את האדם והנהמה • יכל מילתא דאמור רננן נטעמ' דרפואה מסנר אסנר ליה יבין אנח מחוי רזיא ומסמרחא גלי • ואחו עמו ספר **מאמר חסין** אשר כלל בו כל דיני הפסח מתחילה • ועד סוף **פירוש ההגדה** אשר קראה נשם אפי'קומין ונעץ נסופו קונטרס מענין **המולדות** מה שמכאמי ממנו ועל דא ודאי קא נכינת על התי שופרא דבלי • וזי'רפתי עמהם קונטרס אשר פירש בו משניות ופרק איזוה מקומן המורס מהם לענין דינא למען ידעו בני ישראל זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאסס ולמלוואים ולזבח השלמים ויהיה זכרונם עולה • ופירוש נרייתא דרני ישמעאל כי'ג מדות שהתורה נדרש בהם ולא ימוש מפך' ודבר שיכא מהכלל אחא קר"ח ואהדריה לכלליה • שדחי דברים כאלה כל אדם זוכה בהם נשמי ידיים וחניכי להו לאינשי וכולי שחא מיניה לא נדילי • ועל כן אמרתי להם בזה שלשכם אל פתח עינים וגמראה

ובצאתי את העיר לראות מ"י יקרא לו אדם וה"ן שתי ידים זכות כאחת הנה לנו עזרת מש"ר וגדול בישראל ונגילה ונשמחה בישועתו ועל מזנח הדפוס ינח ויעלה • ויפוזו מעיינותיו חוכה אשר לא יכזבו מימיו ונדעה נרדפה לחיפוט הנהו ספיקי דעריפא דאדר שמוט לר' יוחנן כמליסא דגילי • ואקוד ואשאחו' ואנרך את ה' אשר יעבני וננעימי' כחלי נפלו לי • כי האנשי' השא שלמי' הם אחנו והחחמנו אותנו זאת היתה לי • הלך המה האחי' שלא יתפרדו יקרי' ומעולים נמעלות הכרך והיושר עולים הראשון וכן ונשא פנים הן נביר כה"ר **זכריה שודאכה** יכ"ו חייב יהיה הוא ונניו בקרב ישראל עברי דגדלי • והטור השני תהלה לדוד דרסיו ומוקיר רננן פשט בעל הניח את ידו לחן ונטל העני מתוכה הלך פרוס לרעב לחמו יתן ומימיו נאמנים איש כי יפלא • משכיל על דבר ימכא טונ נטון ומעולה • כה"ר **דוד שודאכה** יכ"ו ואטן ואומר לחמן מאיש זה מחלכו יכחו מלכי ואפרכי כל האומר הני רננן סמוכים לעד לעולם על החורה ועל העבודה כי שאת גפשו לא תורד שינתו כינון שול"ה ננים הנה לי • אמה ה' משמרו וכבנה רכזן מעטרים יפקוד ה' על צנא המרוס יקומו ויעזרוס יהיו עליהם סמרה ואוכרומיהם ימלא • יחיו דגן ויפרחו כנפן מושנעי"ס ועומדין גם נניהם עדי עד נתן המלא • ועיניהם יחוו היכל ואולם וערכה לה' מנחת יהודה וירושלים כימי עולם

עני לשמיא נטלית דליהו אנח ענדך מושנח בעין חמלתך למרחם עלי' ולמיטר יתי וית כל דילי כי אפס עוזב ועצור ואס אין אני לי מי לי • ועל שמרתי אעמדה על החורה ועל העבודה זכרונני לפניך יהיה עולה • ומחכמתך מאכיל עלי ואת כל הדבר הקשה היה אמה עזרתי לי • וחולי אחי הקטן גם הוא יגדל ולא ימוש ממך האהל כחנודין דחורייחא פירוקין לא ליהו ליה • כי נשארנו מעט מהרנה הנהו אכילי • אין לנו על מי להשען אלא על אחינו שנשמים לכה לישועתה לנו אשיחה ואהימה ואריס קולי • מי שאהב את האנוח יאהב את

זאת התורה מכרזת ואומרת אהה ה' אלהים עד מתי עוזר • נשני ומפארתיך ניד כר ועס זוקנית ה"ן איש גול"ה • קומה ה' ויפוזו חויניך החס וכלה • מרדוך נאף ומשמירס הולכים ומחמעיטס עד דנפלי מנרמייהו מלחי מלחי אס יאוך הנחש ולו לחש דזיהריה מקלא קלי • לצנות בטן ולנפיל ירך וכל מדוה מצרים הרעיס גם כל חלי • עבדים ימשלו גם אין פורק אותם מידם ומחו להו בעובלי • ופקוד כנה נטעה ימיך נקנזן נניה לתוכה ואמרו איש אאחינו לכו ונעלה • לחוג את חב ה' בירושלם כי קול המור נשמע בארבינו עת הזמיר הניע ונראו נארץ

פי המדבר מינון לבו כי יחס ממלאות הזמן כמרוהו הדריפוכו פנוחה לא ירפוהו השיב רוחו ויסלד כחילה ומיעומי חמרמו איש בעיר יוסף ננימין דוראן ס"ט בן לאדוני אחי החכ' השל' הדין כהר"ר צמח בן לאדוני זקני החכ' השל' הדין המכוין הרב הכולל כמורה"ר ננימין בן החכם השלם הדין המכוין כהר"ר יונה בן החכם השלם הדין המכוין כה"ר שמעון בן התבס השלם הדין המכוין הישיב כה"ר צמח בן החכם השלם הדין כה"ר שמעון בן החכם השלם הדין המכוין הרב כה"ר צמח שחיכר שול"ה הנקרא יבין ונעשו בן הרב הגדול הרשב"ש בן הרב הגדול הנאון הרשב"ץ זלה"ה זכר כולם לברכה • נמכח שאני עשירי למוריני הרשב"ץ זכוק"ל יה"ר שלא הפסק חורה מורענו מעו"ע אכי"ר אגס"ו •

אנח דאמרי וחממי שמי ערב ראש השנה הבאה לקראמינו לחיים ולשלום משנת יחייז **בתי"ך** לפ"ק בסדר לעשות את כל דברי המורה הזאת כי לא דבר ריק הוא פה ארגיל יע"א :

התנצלות המגיה

אברך

את ה' שהייתי וקיימתי להוציא לאור הספר הקדוש הזה אשר יסד ופעל הגאון הגדול הרב המופלא בעל
 התשב"ץ זצוק"ל וזה שמו אשר יקראו יבין שמועה והוא פירוש גאה ומשונה על הלכות שחיטה ודריקה
 וטרפיות ועוד ידועות במאמר חמץ ומצה הכולל הלכות מרונות בקיצור מלין ואגב מפיש ההגדה במין
 חומר ואתו נמצא קצת כללים מענייני המולדות ונחממת העיבור ודסמיכין עלוהי הקוט המשולש ה"ה פירוש נחמד ומפואר
 על פרק חיזהו מקומן וברייתא דרבי ישמעאל שלשה המה נפלאו וכל אחד תוכחותיו-הימה יס הגדול של התלמוד והיו
 המוצאות חס"ר עי"ן דבר הסמיאן העין גלי עמיקתא ומסתמא נרוך שככה לו בעולמו ואחרון ההרון חביב
 והוא קונטרס הנקרא תיקון סופרים על דיני שטרות אשר חיון ותיקן בנו הרב והעבד גדול מרן שמו בעל שאלות ותשובות
 הרשב"ש אשר כבר יבא מוניטון שלו בעולם זכותו יג עלינו ועמה חס כאלו המצא ממצא נזה הספר חיזה טעות או
 שגיאה אל יתלו בי עון ואשמה חדא שכסש שחי איפשר לך בלא תנן כך וכו' ועוד כי המכתב של החיבור כולו מכתב עברי
 והפועלים חנים מכירים טיבן כלל ועיקר ואף כי שאחר ההדפסה הייתי חוזר על המקרא ועבר על המי"ה בדקדוק פעם
 ושמים ושלש כרי שיהיה הכל שפ"י אפילו הכי ידעתי כי הוא מן הנמנע שלא תשאר פירצה אגב ריהטייהו של הפועלים אצ"ט
 האומרים מהר יחיה ולא הניחו מקום להגיבו נהת ובישונ הדעת וכמה פעמים מתקן המגיה חיזה שגיאה ונמסירתו ביד
 הפועלים להדפיסה חסורי מחסרה ומרגין אותה מחמת שכחה דשכחא ובר מן דין כמה חזיות נולטות החוכה ונדקתה על
 הדיו ולאו חדעתייהו להחזירם על מקומם כידוע לנקיחים נמלאכת הדפוס שרי לבו מרייהו ואני חס נפשי הכלתי כי ככל מאי
 דהוה אפשר לי ענדתי חס העבודה הזאת וכדי לקיים על עממי והיחם נקיים מישראל דברתי עד הנה וה' יבליני מעגלות
 חבי"ר : כ"ד הצעיר כותב ואתם פה ק"ק ריוורגו יע"א יום ר"ח מנחם שנת התק"ד ליכ"ה :

רמה ותולעה משה בלא"ח כמוהר"ר רפאל מילדולה ס"ס

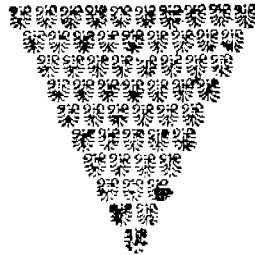
זה ספר שלשה עשר לחבורי מורינו הרב הגדול הרשב"ץ

זרהיה

אמר שמועון בה"ר צמח זלה"ה

הזמן

טלטלנו טלטלה גבר מעבר אל עבר והתהלכנו גנוי אל גוי וממלכה אל עם אחר חומות מתחלפות
 הלשונות ודמיהם שונות ומקלות ארץ ארום אשר נהם גדלנו נעורינו פסקו הישיבות כי נדרדו ואינם
 מפני חרנות ונקלות ארצות ישמעאל אשר חליהם נספחנו מפני עובם הנלות ומקפה היינו נגוים
 חרפה לא נשאר ביניהם יסוד ועמוד לקנוע עשינה נחמור והחלמידים עוסקים בהלכות שחיטה
 וטרפות בהלכות חופפות ונקצת גליגוח גנווח נבניהם נדברים חלושים ומשונשים וכל כחם חינו אלא בהלכות שחיטה
 מהקנור אחד הכס ואחד נור ואחד תם הנמונה על הכנור ואחד שחינו יודע לשאל לא נרמו ולא נדבור עמוק
 בסוד העבור וידוע הוא כי ענין הטרפות שרשו הוא חכמת הרפואה שהיא פרי חכמה הטבע הלא נחמור נענין החללים
 הממחים נבניהם מניחים רחיה חס טרפה חיה חס אינה סיה מהחללים הממתי כני אדם והלא שמואל ירחיאה שהיה רופא
 במו שמאלו נסיפרא דארס הראשון דארס דר' על ידיו פהא שריפא אותו נחולי עיניו שלא היה סוכל כחול נעניו ונכחול
 שהיתה חמת מראשותיו וכה הסם נפשט עד עיניו וזו חכמה גדולה נידיעת כח הסמים ומפני חכמתו נרפואה רבה לנדוק
 רבי יוחנן אעפ"י שהיה חכם נטרפות כח"ס חכים נרי נטרפות כרבי יוחנן ולפי זה שדר ליה טעון חליכר גמלי ספקי טרפאתא
 ויש גורסין גוילי שאלח חליכר גוילין כחונים נספיקי טרפות על זה אמר ר' יוחנן על שמואל אית לי רנח נבבל ואחר שזו היא
 חכמה נפלאה המביאה להבירה חכמת האל נבראה ולהודות בכל יום לשמו הגדול ולומר מה רנו מעשיך' על כן נערמי
 חכמי לסדר אלה הטרפות על דרך התלמוד אשר נו נרלתי ולהמליכו ולהטעימו על דרך חכמת הרפואה אשר נה טעמתי ומאז
 נאחי אל המקו' הזה מקו' הגזאיר חנמי קונטרס ח' על דרך משא ומתן של הלכ' נדיני הריא וכבר נחפור בכל זה המקומו'
 ושם נמשש' כי מצאנו המשכילים גאה ומקושט וימלך לני עלי להשלים המלאכה בהלכות השחיטה ושאר הטרפיות
 בהלכות נאות ויפוח להיות מתנה לכל מנין האמת להעמיד להחפאר בו כרביד וכמיד ולהגות המיד כל תלמיד וקראתי
 זה המאמר על שמי יבין שמועה כי כן כתוב את מי יורה דעה ואת מי יבין שמועה גמולי מסלח עתיקי משדים :

מאמר יבין שמועה בסדר

מאמרי זה • יורה דעה • אל איש בכל • לר ידים גם כילגמורילי מהלב • ורעתיקי • משדים

הלכות שחיטה

דיני מי שוחט הם חמשה

א מי

מוסרין לו לשחוט לכתחילה • כל היודע הלכות שחיטה ושחט נפנינו שנים ושלשה פעמים כהונן זה קרוי מומחה ומוסרין לו לכתחילה לשחוט ואין צריך לנדוק לו סכין משום רוב מצויין אבל שחיטה מומחין הן וחוקין שהן מתקנין ואין מוציאין מתחת ידם דבר שאינו מחוקן וכמו שהאיש המומחה שוחט לכתחילה ה"ה לאשה שלא כדברי בעל הלכות גדולות ז"ל שכתב שאין מוסרין לה לשחוט מפני שדעתה קלה ואין דבריו נכונים שהרי נגמרה נפ"ק דחולין וכן נזכרים פרק כל הפסולין ונפרק שני מיומא אמרו שאפילו נמוקדשין שחטה אם היא מומחית כמו האיש ואעפ"י שאין שוחטין מוקדשין אלא בעזרה ונשים אין נכנסות בעזרה אפשר שחטשה סכין ארוכה ותשב בפתח העזרה ותשחוט כמ"ש נפרק כל הפסולין לענין טמאים גם אם דהקה ונכנסה כמ"ש נקדושין ושחטה שחיטה כשרה ומ"ש נפ"ק דפסחים שאין נחמנות על נדיקת חמץ אלא מפני שהוא מורבנין ויראה מאי שאם היה מן התורה לא היו נחמנות כזו נתנו הטעם כירושלמי מפני שיש בנדיקת חמץ טורה גדול והנשים הם עבלות ואלו היה נדיקת חמץ מן התורה היינו חוששין שמפני הטורה יהיה מתעבלת ולא נדקה יפה אבל בכל דבר שאין בו טורה אנו סומכין עליה אעפ"י שהוא מן התורה כמו שחיטה והכתוב אומר נקרבנות ושחט את בן אהרן ולא כתב בני אהרן אלא בהקדשה שנאמר והקריבו בני אהרן שאין מצות בהונה אלא אחר שחיטה אבל מצות שחיטה כשרה בכל אדם וכן נזכר נגמ' נפרק אין עומדין שמתחילין הילדים והתורה המירה אשה שהיתה נחוקת נדה לבעלה כשאזמרת שטבלה שנאמר וספרה לה ופירשו חכמים וספרה לה לעצמה כמ"ש נכחונות נפרק שני ונפרק התדיר ואע"פ שיש בחיוב הנדה כרת כ"ש בשחיטה שאין נה אלא חטש איסור נבלה שהן נחמנות ומוסרין להן לשחוט לכתחילה אם היה מומחית ומעשית בכל יום שאנו מוסרין להם ניקור הלז ודם וגי' הנשה וה"ה לשחיטה וכן דין ענד ננעני כדן אשה שאם הוא מומחה מוסרין לו לשחוט לכתחילה כדן ישראל נמור שלענין איסורין דין ענד ננעני הוא כדן אשה כמ"ש נגמרא הגינה דגמריין לה לה מאשה נאמר באשה וכחנ לה ספר כריתות ונשפחה נאמר אז חפשה לא נתן לה הכי דין שפחה לענין איסורין כדן בה ישראל והוא הדין ענד וזה הענד שקורין חכמים ענד ננעני הוא הגוי שנמכר לישראל ומל וטבל לשם עבדות שהוא אסור דבת ישראל ואסור נגויה ומוחר נשפחה ננענית כמוהו ואם שהר אוחו דנו הרי הוא בישראל גמור כדן גוי שנפגיר ויבא מותר ליטח אשה ישראלית כג' ואסור נשפחה בישראל וזהו הנקדח ענד משוחרר וקראוהו ענד ננעני אעפ"י שהוא משחר אומות משום ארור נטען ענד ענדים יהיה לאסור ואם בא אחר לפנינו ושחט ואין אנו יודעים אם הוא מומחה אם לא שחטתו כשרה לפי שרוב מצויין אבל שחיטה מומחין הן ואם אינו בפנינו נכמוד על שחיטתו שהיה כראוי ואם הוא בפנינו סתמו הגאונים ז"ל שצריך לנדוק אוחו אם הוא מומחה ויודע הלכות שחיטה ואם הוא יודע הלכות שחיטה שחטתו כשרה ויש אומרים שצריך לנדוק אוחו אם יתעלף ויש אומרים שאין הישגין לעלפוני ואם ידענו שהוא יודע הלכות שחיטה ד' נזה זהו דין

מי שמוסרין לו לשחוט לכתחילה •

ב מי שאין מוסרין לו לכתחילה לשחוט ואם שחט שחיטתו כשרה ישראל שהוא אוכל נבלות כשאנו מוכח כשרות זה נקרא משומד אוכל נבלות לחצונן זה אין מוסרין לו לכתחיל' לשחוט אעפ"י שידע הלכות שחיטה אם לא נדק לו סכין שכיון שהוא אוכל נבלות לחצונן אינו טורח לנדוק סכין ואם שחט ולא נדקנו סכין קודם שחיטה אסור לאכול מאותה בהמה או עוף עד שינדוק סכיניו אחר שחיטה ואם נמצאת סכיניו יפה מותר לאכול מאותה שחיטה ואם יש כידו סכין יפה וסכין שאינה יפה ואמר נזו היפה שחטתי אומר הרשב"א ז"ל שהוא נחמן ויש אומרים שצריך לנדוק הסומנין אם הם שחוטין יפה אפילו כמי שהוא מומחה ואינו שטר לאכול נבלות צריך לנדוק אם הסומנין הם שחוטין יפה וכן אמרו צנמ' אמר רב יהודה אמר שמואל טבח צריך שינדוק כסומנין אחר שחיטה וכן משומד לאכול נבילות שלח לחצונן שאפילו מוכח היחר אוכל נבלות אם נדקו ככין ושחט ועמדו על נביו שחיטתו כשרה ואין דינו כמשומד לכל התורה דשחיטתו נבלה דמשומד לדבר אחר אינו משומד לכל התורה כלה וכיון שעמדנו על נביו ושחט כהונן שחיטתו כשר' וכן כדוקי והוא מאוחן הקדושין שהם נזוחרת שמאמינים בתורה שנכתב יאנים מאמינים נלמדו אם הוא יודע הלכות שחיטה אם נדק הסכין ונמן לו שחיטתו כשרה שאין רינן כדן נכרי שהם מקיימין הלכות שחיטה שהיא כהוב' בתורה אבל אין סומכין עליהם לומר בהמה זו נשחטה יפה שמא הם מכשילים אותנו לאכול נבלה והם אינם מפרשים ולפני עור לא תתן מכשול אלא כפשוטו ואין אומרים שהוא אסור להכשיל מי שאינו יודע אם אסור אם מותר לומר לו מותר הוא כמו שישראל מזהירין על זה ואם בהמה זו שאומר הכדוקי שהיא כשרה אוכל הוא ממנה כוית היא מותרת לנו גם כן כיון שאינו חשיר לאכול נבלות והרשב"א ז"ל כתב שהיא אסורה אם לא עמד על נביו מתחילה ועד סוף ובלילה אסור לשחוט ואם שחט ונמצאת השחיטה יפה כשרה נדיעבר ואם יש כידו אנוקה שוחט לכתחילה כמו כיום וכן כומא לא ישחוט ואם שחט שחיטה יפה שחיטתו כשרה וכתוב נהלכות גדולות ומאן דריו לא ליטחוט דרונא דריתוסה מרונתה הוי פירוש רוי ונראה שהשכור ששחט שחיטה יפה נפנינו שחיטתו כשרה נדיעבר אבל לכתחילה לא • ונשנת נביום הכפורים שאכרה לשחוט אם שחט שחיטתו כשרה אם הוא נשגן ואם הוא נמור כיום הכפורים שחיטתו כשרה ואם הוא נשנת נדנדנו אחר זה • אלו הן דיני מי שאין שוחטין לכתחילה ושחיטתן כשרה •

ג מי ששחיטתו אסורה מהשש שמא לא נשחטה יפה חרש וטובה וקטן ששחטו שלא בפנינו שחיטתן אסור' שמא קלקלו בשחיטתן • חרש שדברו בו חכמים שאינו מדבר ואינו שומע כי לפי שלא שמע לעולם לא למר דיבור ואינו יכול לדבר ואינו שלם דעתו כמ"ש ביבמות פ' חרש דעמא קליטתח אית ליה כלומר דעת חסרה ואינו חוששין שאם שחט נענו לכן עבדנו שמא קלקל' וכן שוטה הוא המקדש את נבדיו והמחבר כל מה שנתנין לו והלן נבית הקדשות והיוצא יחירו בלילה כמ"ש נראשין מחגיגה • וכן קטן פחות משלש עשרה שנה ויום אחד ואם הוא פחות משלש עשרה שנה ויום אחד והכחא שתי עשרות הוא גדול נפ"י בה סימן ובמקומות אחרים ואם אחרים רואין אורה אין מוסרין להם לכתחילה לשחוט ואם שחט נפני אחר' שחיטה יפה היא כשרה ואם יודע לאמן את ידיו מוסרין להם אפילו לכתחילה כן אמרו נגמרא פרק לולב הגזול • ואסור שנחבלנלה דעמו הרי הוא כשוטה אם הגיע לשכרותו של ליש שנאמר ולא ידע נשכנה ובקומה • ואם לא הגיע לזו הוא כפקח א א א כפקח

בפקה לכל דבריו כמ"ש נפרק הדר מי שאינו מוחה שחט
נינו לכין עצמו אע"פ שאומר בריא לי שלא קלקלתי השחיטה
חסור לאכול משחיטתו שחט קלקל והוא אינו יודע ואם חסרי
עומדים על גבי אע"פ שאינו מוחה שחט לכתחילה דכיון
שהוא בן דעת אין חוששין אלו הן שחיטתן אכורה מהשט
שחט לא נשחטה יפה *

שחיטה אכורה אע"פ שנעשית יפה מכני שלא
היתה נכה אדם והמור' אמרה ונחת ואכלת
ופירשו קבצים מה שחמה ונכה אמה אוכל * היתה סכין במקו'
בדוח ונפלה ושחטה שחיטה יפה אכורה לפי שלא נאה מכה
אדם וכן אם היה סכין נעץ בגלגל ריחי' ונמגלגל על ידי רוח
או על ידי בהמה אע"פ שנאותו בגלגל נעשית שחיט' יפה כיון
שלא נעשית מכה אדם היא אכורה * ואם היה הגלגל על ידי
מים ופתח אדם המים וגלגלו הריחם אס שחט מכה שני ואילך
שחיטתו כשרה ונכה ראשון לא יחטוט לכתחילה ואם שחט
שחיטתו כשרה שהיא מכה אדם ואומר הרשנ"א ז"ל שאם הוא
גלגל היוצרים שמגלגלים אותו ברנל או גלגל הריחם של יד
שהשחיטה כשרה בין נכה ראשון בין נשאר בכחות שכלם מכה
אדם הם * זרק סכין לנועצה נכחול והלכה ושחטה שחיטתו
כשרה אע"פ שלא נמכוון לשחיטה לפי שאין חולין כריכין כוונה
אם נדק חץ וירה אותו נקטת ושחטנו נהמה או עוף אס ידוע
שלא החליד בין סימן לבימן או בין העור לסימן כגון שמכה
העור החוץ או הנוצה שחיטתו כשרה אס היתה סכין נמוך
חיקו ונפלה הראשוים ז"ל החמירו לאכורה כחילו נפלה מן
הגז וראוי להחמיר וה"ה אס נפלה מידו וכן כמג הרשנ"א ז"ל
אלו הן שחיטתן אכורה מפני שלא היתה מכה אדם *

ה שחיטתן אכורה אע"פ שנאה מכה אדם ונעשית
השחיטה יפה * שחיטת הנכרי היא נבלה
שנאמר וקרא לך ואכלת מונחתו מגלגל שזנחו אכור ואפילו
שחיטת גר תושב והוא גר שער שאוכל נבלות שנאמר לגר אשר
בשעריך תתנה ואכלה והוא הגוי שקבל עליו שלא לעבוד ע"ז
כגון אלו הישמעאלים ואפילו קבל עליו שנע מצות בני נח
שחיטתו אכורה אפילו שחט בפנינו שחיטה יפה אין אוכלין
משחיטתו וכן שחיטת כוהן אכורה והם חומם שומרונים שהם
כהן גרזים וקורין אותם הישמעאלים כחמ"ה ויש היוצרים
קורין אותם שמאריטאן זש לפי שזכו משומרון אע"פ שהם
יש להם מורה שנכתבו כמו הכרקים והם הקראים שחיטתן
נבלה לפי שגזרו עליהם חכמי הלמד שיהיו כנויים גמורים
לפי שמכחו להם דמות יונה כהן גרזים וענדזה והרי הם
עונדי ע"ז ותומה לישראל לשחיט לנכרי אפילו עונד ע"ז
ושחיטתו מותרת אע"פ שהגברי מחשבתו לע"ז אין השחיטה
גפסלת מפני מחשבתו של נכריי המינים והם הכופרים באל
יתברך שחיטתן נבלה שבתם מהשנתן לע"ז * שנים שחטו
באחד ישראל ונכרי או מין השחיטה פסולה לפי שנתערב שחיט'
זו כח מי שחיטתו אכורה החיל ישראל ונמר גוי או שהחיל
גוי ונמר ישראל אע"פ שנעשית מקצת השחיטה על ידי ישראל
כיון שנעשית ויקצתה על יד הגברי שחיטתו פסולה היא
אכורה לפי שיטתה לשחיטה מהחלה ועד סוף שברך שחיה
השחיטה מתחילה ועד סוף על ידי ישראל שיש לשחיטה מתחלה
ועד סוף דין שחיטה כמו שאמרו נפרק השוחט בשחט סימן
אחד נחוק וסימן אחד נפרס ונעעין נמקת הדם בין סימן
לסימן נפרק שחיה כולה על ידי ישראל ואם החיל הגוי דבר
שאין עושה אותה טריפה כגון חצי קנה והשלמה ישראל
שחיטתו כשרה וכמו שאמרו בפר' העור והרוטב ובפ"ק דחולין:
משומר לחלל שנתות נפרהסיס לו לע"ז אינו כשאר משומרין
שחיטתן כשרה אס עמדנו על גביהן אכלהוא כגברי שחיטתו
נבלה אע"פ ששחט יפה ואפילו הוא מקיים כל המורה בולה

כיון שהוא עונד ע"ז ומחלל שנתות נפרהסיס דיע נכנדי
ושחיטתו נבלה כשחיטת נכרי *
אמ"ה
והשוחט נשחט בדרון שחיטתו

כשרה נכנעה ואף נפרהסיס
שמפני שחיטה זו לא נעשה
משומר לחלל שנתות נפרהסיס אלא משחיטה זו ואילך כן כחנדי
בחוספות * משומר אוכל נבלות להכעיס והוא האיש שאוכל
נבלה ואומר' לו לא תאכל' כי המורה אכר' אמה יהוא אומ' אף
על פי כן אוכל אותה אע"פ שאינו תאנז לה שכנר יש לי כשרה
ואני מחננין לאכול אותה להכעיס הא אמר הרשנ"א ז"ל שאם
נדקו סכין ונמנו לו ועמדו על גביו אע"פ שאין מוסרין
לו לכתחילה לשחוט אס שחט שחיטתו כשרה * ואני ממיה על
זה שהרי אמרו נפ"ד דע"ז משומר להכעיס מין הוא וכן פסק
הרמ"ב ז"ל בהלכות רובח ואם הוא מין שחיטתו נבלה כיון
אמרו נמרה נראשון מחולין וכן כתב הראש ז"ל שדניו כגוי *
אלו הן שחיטתן אכורה אע"פ ששחטו יפה * ונשלמו דיני מי
שוחט נכ"ד

במה שוחטין יש בו דינים מיו

א בכל

דבר שבא חוץ הכימנין שוחטין לכתחילה
בין נכור שהוא אבן חדה מאד וחיה נכה בסכין
של ברזל בין בכוכית בין בקנה ולא בכל קנה
אלא בקומית של קנה הגדל בגסם שהוא חזק וקורין אותו
גמרא' סייענייא דאנמא שהוא עשנהגלל דאנמי המים וכשהוא
יש חומר ואין קבמין נדלין ממנו אכל שחר קניס כל שדוקקן
אותם קבמין נדלין מהן ונפרטין ושמה יהיו נוקטין הכימנין *
וכן נעבס החומר כגון שן אחת של נהמה מותר לשחוט וכן
נכפודן הלויסה *

ב אין שחיטה לא בתלוש אכל נמחנדי אין שוחטין ואמרו
בגמרא משום שנאמר וישלח אנרהם את ידו ויקח
את המאבלת לשחוט את בניו * ואם הוא מחנדי מעיקרו כגון
קנה המחנדי לקרקע וזכר המחנדי לקרקע וצפוד המחנדי
באדם וכן המחנדי נכהמה בחייה שחיטתו פסולה שחט
בתלוש ולכסוף חנדי ולא בטלו אלא שדעמו לחזור ולתלוש אותו
שחיטתו כשרה ואם נטלו יש מי שאוכר והרשנ"א ז"ל בהז
שהיא כשרה ואם שחט נשחי טעיים אע"פ שכן תלושות דיןן
כסכין פגום ושחיטתו פסולה זהו דין מחנדי *

ג סכין שהיא אכורה נהנה כגון של ע"ז ושל עיר הנדחת
שהיא אכורה נהנה שגס' ולא ידק ניך מאומה
מן החרס מותר לשחוט בה נהמה בריאה שאין נהנה נשחיטת
מכחיה ונחשג מקלקל לא מתקן ואם הנהמה היא מסוכנת
אסו לשחוט בה שהרי הוא מתקן ונהכ' מע"ז ואם שחט בה חליך
הנאו' לים המלה וזאת הנהנה היא כשיעו שכיר' פכין לשחיטה
זו ויוליכו לים המלה * ב"כ הרשנ"א ז"ל והרש"א ז"ל חולק
ועיין ב"ד *

ד השוחט נכבין של גדים פלגי בה אמוראי נמ' איכא
מ"ד שברך לקלוק נית השחיטה מפני שנלע
משמנינות שעל גבי הסכין של גוים ונית השחיטה רומח הוא
וכן פסק רש"י ז"ל אכל הריא"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל פסקו כמ"ד
דנהדחה סגי אע"פ שנית השחיטה רומח הוא נהדחה סגי לפי
שהסימני' הם טרודים להוציא דם ואין נולעין ונהדחה כני *
ה סכין ששחט בה טריפה מריח אותה נכוון ואם שוחט
בה נהמה אחרת או מקיחה נסמרטוט של נדד
קשה והוא ישן ושוחט בה נהמה אחרת וראוי להם לנדוקים
לקניחם מיד נהמה עכמה *

ו שיעור הסכין אם הולך והניח אפילו כל שהוא שוחטין זה ואפילו באיזמל ופירשו בעמרו והוא שאין לו קרנים שאם יש לו קרנים מן הכרדין אנו חוששין שלא יקנו הקרנים הושת ופירשו נגמרה כנון מחטא דאובשפי שהם הרבענים וחומטין זו העור ויש לו רחב מועט אבל נחטט פשיטא שאסור לשחוט בו שהוא נוקב ומכל מקום כריך לזוהר שיהא הסכין רחב מעט כמו איזמל ואם הולך ולא הניח והתיו לח הפימטן בנת אחת אם יש בסכין שיעור צואר וחוף לצואר כשיעור צואר שחיתמו כשרה ואין חוששין שמה רחם אבל אם אין בסכין שיעור שני צוארין ושחט הסימנין במשיכה ח' ודאי נדרסה שחט ואסורה ואם שחט שני ראשין כאחד כריך שיהיה חוף לשני צוארין כמלא צואר וכן אם שחט שלשה ראשין כאחד כריך שיהיה חוף לכלם שיעור צואר ח' מלבד צוארי הנשחטין ואם שחט שני ראשין כאחד ואין חוף לצואר כמלא צואר כתבו החוספזם שאין אסורה אלא החיצונה אבל הפנימית כשרה שהרי ישחוט לצואר כמלא צואר וזה ודאי אינו נראה נכון שאם החיצונה נשחטה נדרסה גם הפנימית נשחטה נדרסה שהרי במשיכה אחת נשחטו שניהם *

ז צריך שיהיה הסכין חרה ולא יהיה בה פנימה ושחט איסור הפנימי לפי שהיא נוקמת הסימנין וכן אמרו נגמרה ראשון מחולין אמר רב הדרא מנין לנדיקת סכין מן המורה שאמר ושחטתם בזה ואכלתם והקשו אם פשיטא כיון דכי נקבא טרפה נעיל נדיקה הרי פ' שטעם איסור הפנימה משום שהפנימה היא נוקמת וכן אמרו שאין שוחטין במגל קצר ומגירה מפני שהם הוגקין פי' נוקקין ויש משתגעין ואומרים שעל זה נאמר לא תשחט על חמץ דם זבחי חמץ גניטוריא פנימה וזה לא נזכר בשום מקום ולפי דבריהם אין איסור פנימה אלא בזנחים לא נחולין ויש מוסיפים טעות על טעוהם שהאובל מנהמה שנשחטה בסכין פגומה שהוא הייב כרה כאובל חמץ נפסח ואין בזה לא משום איסור נבלה והתשוכה על שגועות אלו הוא שגועון גם כן *

ח צריך להראות סכין לחכם כמו שכתוב ושחטתם בזה ואכלתם ואמרו נגמרה פרק ח' שאין אלא חמץ מפני כבודו של חכם ואם לא הראה לחכם ושחט אמרו שם נגמרה דמשמתינ ליה שכל המזולזל בכבודו של חכם חייב נדויו וזה שחט ולא הראה סכינו לחכם הרי זלזל בכבודו של חכם וגם מעבירין אותו מאומנותו ואם נמצאת סכינו יפה אין מעבירין אותו אלא מדין אומתו ואם נמצאת סכינו פגומה מעבירין אותו מאומנותו ומדין אומתו ואזכרין הנשר אפילו למוכרה לגויים כמו שאמרו נגמרה ממסמסין ליה נפרתא דאפילו לגויים לא מזרנן כלומר מלכלכין אומתו נפרש להמאסו לגויים והנשר הוא נבלה שהרי הוא נקובת הושת וקילין כרבי ישכב דאמר נפ"ג כל שנפסלה נשחטה נבלה ומשמחה במשחמה שאין כן נטרפה שחיה מטמאה מן המורה אלא למוקדשין כמ"ס נפרק נהמה המקשה ומה שאמרו נגמרה ומכרזינן אנשריה דטרפה לא נאמר נדיקת אלא לומר שהיא אסורה לא שכן אמרו למעלה כיון דכי נקנה טרפה לאו דווקא טרפה לא אסורה באכילה וכן נפרק שלוח הקן אמרו נגמרה שאם שחט מיעוט סינונין אי שניק להו מטרפי ולא דווקא מטרפי דהא נבלה היא לא מתברי קאמר וכן נמשנת ואלו טרפו' מנו נקובת הושת ושקובת הנגמרת נטרפות והם נבלמות ופירשו נגמרה מאי טרפות אסורות *

ט שליש מדוח בסכין פגומה ח' אונרת ב' מסוכסכת ג' עלה ויורדת י' ויש באונרת שלשה מעין האחד שהפנימה היא גדולה ואונרת הכפורן כשהוא נודק בכפורניו היא מעטת הכפורן וזו היא בפנימה המוצא שהמזנה כריך שיהיה שלם ואם יש בו פנימה כפורן הוא פסול וזו הפנימה

הכל מודים שהיא אונרת ויש דין שני והוא שאינו תונר כלל לא שאינו חלק יפה וזו קורין דמיא לסאסא והוא זקן השכלים וקורין אותו נלעו אשפ"גא ונלשון ישמעאל אחר"ט וזו הכל מודים ששוחטין בה לכתחלה שהרי כששאלו נגמרה דמיא לסאסא מאי אמר ליה מאן יהיב לן מכשריה אכלינן ויש מדה אחרת אמרעית שהוא אינו חלק ואינו אונר הכפורן וכתב הרמב"ן שהאמוראים נחלקו בזה נגמרה שיש מי שאומר שכיון שאינה אונרת כפורן שוחטין בה ואפילו חונרת חוט השערה וזה נראה שהוא דעת הרי"ף ז"ל שלא הזכיר חנירת כפורן וראוי להחמיר לאסור כל שהוא חונרת קצת אשפ"י שאינה חונרת כפורן על כן ראוי לשחט שידקדק הרבה נדיקת הסכין שלפעמים ירגש הפנימה בהולכת הכפורן וכשמחזירה אינו נרגיש בה ולפי שבהולכת הכפורן ראש הכפורן הוא דק ומרגיש בפנימה וכשהחזיר הכפורן נכנסה הפנימה בתוך הכפורן והוא עב ולא ירגיש בה על כן כריך עיון גדול נדיקת הסכין דכמו שכתב הרמב"ד בספר איסור משהו הרי פירשנו דין אונרת *

י מסוכסכת היא הפנימה שאין מרגיש בה אלא מצד אחד או בהולכה או בהונת' ואינה באונרת שהיא אונרת בין בהולכה בין בהונת' וזו אם שחט בלחמו כד שחיה נרגשת מותרת והוא שאין שם אלא פנימה אחת אבל אם יש בה פנימות הרבה אפילו כולן מסוכסכות אמרו נגמרה שהיא נדונה כמנרה שפנימותיה מסוכסכות שאפילו שחט בלחמו כד שאין הפנימות נרגשות אסורה כיון שהן הרבה הייזינן שמה ישבה ויניא והא דמכשרינן נחד מסוכסכות יש אומרים דלא מכשרינן אלא היבא דקיימא ארישא דסביעא אבל אם היא באמצע הסכין אין שוחטין בה ויש מכשרינן אפילו באמצע הסכין שוחטין בה וכן דעת הרי"ף ז"ל וזה דין מסוכסכת *

יא עלה יורד הוא כנון שנפגמה פנס גדול והוא לקו העוקצין במשחות ולא נשאר בהם פנס כלל זו שוחטין בה לכתחילה הרי פירשנו שלש מדות וסכין שהיא תוחבת אלא שהיא קהה וחומכת מעט מעט זו היא סכין רעס ומותר לשחוט בה ואפ"י שהיא כל היזם שלא הנביה ידו מותרת * **יב יש** מרה אחרת בסכין והוא הנקרא מגל יד והוא סכין שיש לה שתי פיות האחת חלוקה בסכין והשני פגומה כמלא אם שחט בלחמו כד הלוק שחיתמו נשרה אבל לכתחלה לא ישחוט שמה ישבה ושחוט בלחמו כד הפגום יש ללמוד מכאן שהם הסכין היה ארוכה ויש בה פנימה בסוף הסכין אסור לכתחלה לשחוט ממקום הפנימה ולהלן שמה ישבה ושחט בפנימה ואם יש בו סימן כנון שהדניק מעט טענה או קשר שם חוט אחד שוחטין בה לכתחלה שכיון שיש היבד דנדד לאו אהי למטעי משח"ג במגל יד דהאי למטעי כיון שאין בה היבד ומגרה שהחלקו שניה שוחטין בה לכתחלה כן אמרו נגמרה ואם אין בסכין לא פנימה אחת אסור לשחוט בה אפי' קנה העוף שאפילו שחט חכיו נפגימה הוא כשר ואינו נפסל אלא כ' פגעה הפגימה בלחמו מיעוט המסלים לרוב ח' אסור לשחוט בה משום נזירה כן כתב הרמב"ן ז"ל בתרומי חולין *

יג דין נדיקת הסכין כריך לנדיק אומתו שלש רוחותיו כי יש פגמו שאין נרגשו נחודו של סכין והם הרגשו' ככרדי הסכין ע"כ כריך לנדיק בשלש רוחותיו וכשר וקפורן ולפי שהושת הוא רך כרי' לנדיק נשר וכמו שאמרו נגמ' נשר אכל' נשרת דיק ל' ולפי שהקנה הוא קשה כרי לנדיק ככפורן וח' כ' י"ג נדיקות הם הולכ' והונאה נג רוחות נשר והולכה והונא' נג רוחות ככפורן וכימין להם ושחטתם בו"ה ז"ה נגימטרי' שנים עשר ופירשו נגמרה שדק להם סכין ונתן להם *

יד אם לא דק סכין ושחט אדם בסכין הוא כפגמו נודקין אותו ואם אין בו פנימה כשרה ואם אין הסכין כפגמו

יבין שמועה

ז השוחט לנכרי אעפ"י שהנכרי מחנך לרוק דמה ולהקטיר חלנה לע"ז שחיתמו נשרה אפילו הנהמה של נכרי.

ה השוחט שזרוק הנכרי דמה ויקטיר חלנה לע"ז הכי זו פסולה.

ט חשב השוחט לשחוט נהמה זו לע"ז הכי זו זכאי ממים ואסורה בהנאה.

אמ"ה

וכן אם חשב נשחט שחטה לזרוק דמה ולהקטיר חלנה לע"ז הכי זו פסולה אעפ"י שלא הייתה השחטה לשם לע"ז.
י שחט סתם ואחר כך

נמלך לזרוק דמה או להקטיר חלנה לע"ז פסולה פירוט מספק שחט הוכיח סופו על תחלתו דנשעת שחטה הייתה לו מחשבה זו.

יא השוחט לשם הריס לשם נבעות לשם ימים ונהרות ומדברות לשם המה ולבנה כוכבים ומזלות על דעת לעבוד אומם הכי זה זכאי ממים ואסורה בהנאה ואם לא שחטן לשם עבודה אלא לשם רפואה שחיתמן פסולה מדבריהם ומותרת בהנאה.

יב השוחט לשם שרו של הר או לשם שר אחד מאלו אפילו לשם מבטל השר הגדול בין שחט אפילו לשם שלשול קטן שנים אעפ"י שלא נתכוון לעבודה אלא לרפואה הכי זו זכאי ממים ואסורה בהנאה.

יג ישראל שחט נהמת חבירו לשם אחד מכל אלו לא אסורה שאין אדם אוסר דבר שאינו שלו וי"א שאפילו יש לו נהם שחפית אינה אסורה שלא נתכוון אלא לזכור את חבירו.

יד היה שחט נהמת חבירו לשם אחד מכל אלו והתרו בו וקבל עליו ההרהר אין לך משומר גדול מזה ושחיתמו אסורה.

טו שנים אוחזין בסכין ושחטו אחד לשם דבר האסור ואחר לשם דבר המותר אסורה עד שיחכונו שניהם לדבר המותר.

טז שוחט אדם בין בראש הגב בין בראש הספיה אבל לא ישחט למוך היס ולא לתוך הנהרות שלא יראה כשוחט לשר של ים ושל נהרות.

יז אין שוחטין לתוך הכלים שלא יראה כמקבל דם לע"ז והוא שיהיה כלי ריקן וכן אם היה מלא מים כוללין שחט יאמרו לזרמתי הנראית ממים הוא שוחט ואם היו עכו"רין או מלא עפר מותר ולא ישחטו לתוך הגומה ואפילו בגומה שנתית לפי שזה מעשה המינין שחפסין הדם בגומה ואוכלים פס להמחנך עם השדים ואם רוצים לנקות חבירו עושים מקום מדרון חוץ לגומה כדין שהיה הדם שומת ויורד לגומה ונשוק לא יעשו כן שאין אדם עשוי לנקות השוק ושחט לשם מינות עשה כן וברך לזרוק אחריו שחט מין הוא וכמנ הרשב"א ז"ל שאם עבר ושחט נאחד מכל אלו העניינים שחיתמו כשרה שאין מוציאין אדם מחזקתו עד שיברק ונמכה חסוד.

חי היה בא כספיה שוחט על גבי הכלים או על גבי הספיה כדי שלא יענף הספיה ושחיתמו מותרת. השלמנו דיני הכין שוחטין כס"ד.

דין ביצד שוחט ויש בו דינים כ"ז

א ברמה

נחיה נחוקת איסור עומדת שלא המירחה המורה אלא נשחטה והיא אסורה לאכול משום אכר מן החי ואינה מטמאה משום נבלה עד שיעשה בה מעשה נבלה ואם נולד בפק נבסמה אכר אסורה.

נפנינו אסורה משום נהמה נחיה נחוקת איסור עומדת עד שיידע לך נמה נשחטה ואם נדק הסכין קודם שחטה ואחר שחטה נאכר הסכין מחזיקין אותו נכשרותו ואם שבר בה עכמות אחר שחטה ונמכחת פגומה אלו תולין שבהעכמות נפגמה וכשרה ואם לא שבר בה עכמות אלו תולין שנעור נפגמה ואסורה ואם לא שבר בה עכמות ונעה נעכס המפרקת ונמכחת פגומה יש אומרי' שתולין שנעכס המפרקת נפגמה ואם לא שחט לא נהמה זו מותרת ואומן שחט אחריה כולן אסורות אלו תולין שנעכס המפרקת ראשונה נפגמה אעפ"י שלא היה סם אלא נגיעה וי"א משום נגיעה נעכס המפרקת לא שרינן לה רלא דמי לשבר בה עכמות דעכס המפרקת דרך הולכה והנאה לא פנים והאחרונים ז"ל פסקו בזה שאם שחט נהמות הרבה ולאחר שחט כן שבר בה עכמות או נאכר הסכין כן אסורות ואפילו נע נעכס המפרקת כל אומן שנשחטו אחר שנגע במפרקת כן אסורות. **טו לבן** סכין ושחט בה כשרה כלומר מי שלכן סכין נאור והוא חס ושחט בה כשרה ולא חיישינן שחט נכוו.

הסימנין והיו כנקובין לפי שחרור הסכין לחמוך הוא קודם ללבוש והוא חומך ואין הסימנין נכווין והקשו נמ' ולמה לא נחוש לכדדן שלא יהיו נכווין קודם נמר שחטה והרי הן כנקובין ואעפ"י שאותו כד כבר נשחט כיון שלא נגמרה השחטה אותו כד שנשחט אכר נקב נאסרה ומירכו אין לחוש לזה לפי שנית השחטה מרווח רווח וכוון שהוא מתרחב אין הלבוש שורפו

אמ"ה

וכן פכך הרמנ"ס ז"ל והרי"ף ז"ל לא כתב כן לזו נראה שהוא סובר דלא סמכין אנית השחטה מרווח רווח שהרי הברכו בדיקה חלת רוחאמא ואפשר מחלת דלא דמי לכוון לפניהם שהפנימה היה הרובה והיה קורעת הסימנין והלבוש אינו מתרחב כל כך וזה מקיים דברי הרמנ"ס ז"ל ונס הראב"ד כתב דהא דמכריבין בדיקה חלת רוחאמא דווקא לכתחלה והא דר' זירא הוא בדיעבד וקיימא לן בוותיה עד כאן פירשנו דיני נמה שוחט.

באיזה מקום שוחטין דיניו חי'

א השוחט

חולין בעזרה שחיתמו פסולה כמו שנתפרש בפרק שני מקדושין ובפרק אומן ואת בנו ובפרק כסוי הדם.

ב השוחט

קדשים בחוץ שחיתמו פסולה לפיכך השוחט לשם דברים הנאים נדר ונדנה כגון עולה ושלמים או אשם תודה לשם קרבן נזיר שחיתמו פסולה חוששין שחט עכשיו נדר אומן ונראה דשוחט קדשים בחוץ ואפילו הייתה הנהמה בעלת מום אסורה פעמים שאדם מכסה המום ואינו נראה לי שאם היה המום גלוי כגון מחוברת אכר אין חוששין.

ג ואם

שחט דברים שאינן ראויין להקרבה כגון חיה ואווזין זמרגולין וכו' יונה גדולים וזמורים קטנים שאין ראויים להקרבה אין חוששין.

ד לשם

הטאת ואשם ודאי לשם נכור לשם מעשר לשם חמורה שאין באין נדר ונדנה כשרים.

ה השוחט

לשם עולה אשתו אין חוששין שחט ילדה או הפילה וחי' נחט בעולה שכל היולדת והמפלת יש להם קול.

ז השוחט

לשם הטאת ונדע שהוא חייב הטאת שחיתמו פסולה.

ט שחט מעט ושהה מעט ושחט מעט ושהה מעט והשלי' שחיטתו ואין נשהיה אחת שיעור שהיית אס' יש בן כל השחיית שיעור שהייה נעו נמרס אס מצטרפות אס לא ולא חישיטל נעיה זו ומן הספק היא אסורה .

י וכן נעו נגמ' שהה נמיעוט סימנין מהו מיקו ורש"י ז"ל פירש אס שחט רוב אחד נעוף ורוב שנים ננהמה ושהה שיעור שהייה וחזר ונמר המיעוט מהו והספק בזה הוא שאעפ"י שאס הניש העוף והנהמה היו כשרים כיון ששחט רוב אחד נעוף ורוב שנים ננהמה כיון שדרך שחיטה נמר דמי לשהה קודם ששחט רוב אחד נעוף ורוב שנים ננהמה ופסולה וזה הפירוש אינו נראה נכון שכיון שמן התורה סגי כרוב אחד נעוף ורוב שנים ננהמה הרי נגמרה השחיטה ולמה מוספל נשהייה ונמוספחא מניא שחט זה אחד או רוב אחד נעוף אף על פי ששהה לזמן מרובה ונמרה שחיטתו כשרה . והרמב"ם ז"ל פירש שיעור שהייה כרי שיגביהנה וירכיבה וישחוט אס לא שהה אלא כרי שחיטת מיעוט סימן מהו וגם זה הפ"י אינו נכון שחין שיעור שהייה אלא כרי שיחוט שחיטה נמורה שהוא רוב אחד נעוף ורוב שנים ננהמה ונמוספחא וכן הרמב"ן ז"ל הם מפרשים השוחט נהמה שכריך זה רוב שנים ושחט רוב סימן אחד ושהה נמיעוט האחרון נכסין רעה שנעודו שוחט אומו מיעוט שהה בלוחה שחיטה נכסין רעה שיעור שהייה ואח"כ שחט הסימן השני מהו שכיון שהמיעוט אינו מעכב הרי הוא כלאו שהה בלא שחיטה ונמחחך בשר נעלמא הוא ופסולה או דילמא כיון שהוא כריך לנמור אוחו מיעוט לכחילה הרי הוא מתעסק נשחיטה וכשרה וכלקא נתיקו והוייה ספק נבלה ואסורה . זהו דין שהייה ואין שהייה דקנה העוף כלל שאס מבא חכי קנה פנוס והשלימה לרוב כשרה .

יא דרסה היא השוחט שלא נהולכה והונאה והיא נשני עניינים או שחחך הסמינין נדוחק הסכין עליה' ולא הולך ולא הניא או שהכה אותם נכסין כמי שחחך את הדלעת כיון שלא הולך והניא הרי זו פסולה שהתורה אמרה ושחט ואמרו נגמר' נפ' השוחט אין ושחט לא ומשך שחחך חץ שחוט לשונם ופי' שחוט כמו שוחט כמו חגורי חרב שהוא כמו חגורי חרב וכן לנזש הנדים שהוא כמו לנזש הנדים וכן חץ שחוט שהוא כמו שוחט והחך אינו שוחט אלא דרך הולכה הרי לאדנו שאין שחיטה אלא נמשיכה ואס אין נה משיכה זו היא דרסה שהיא פוסלה השחיטה ואמרו נגמר' נפ' השוחט שנים אוחזין נכסין אחד ושוחטין ואין חוששין שמא ידרסו זה על זה וזו דין דרסה .

יב חלדה הוא לשון הטמנה שהסכין אינה גלוייה נשעת שחיטה אלא מכוסה ופי' נגמ' נפ"ח שהוא מלשון חולדה שהיא עומדת נעיקרי הכמים ונראה לי שמפני זה נקרא העולם חלד שנאמר החזינו כל יושני חלד שעניינו נעלם מכל בני אדם ולא ידע אותו אלא הקב"ה שנראו' וכן נקרא עולם לשון העלמה וכן החלודה העולה מפני העיפוש על גבי הנלים נקרא חלודה מפני שהוא כסוי על הנלים וכן פירשתי נכפר איהב משפט שחנרתי זה לו המטה ושלישם טנה ואס הכנים הסכין בין סימן לסימן ושחט בין ממעלה למטה דרך שחיטה בין ממטה למעלה אפילו נמשיכה היא נבלה כמו שפירשו נגמ' נפ' השוחט ואמרו נגמ' בין סימן לסימן פסולה תחת העור איני יודע ואמרו נגמ' תחת מטלית מהו שפלה טליתו על הסכין ונכחנך נו או חחח צמר מסונך וכן אס שחט רוב הסימנין והחלד הסכין תחת המיעוט הנשאר מהו ואמרו על כל לו הנעיות מיקו והרי הם ספק נבלה ואסורה הנה השלמנו דיני חלדה .

יג הגרמה לשון הגרמה הוא לשון הכרעה שהאויבא ממקום שחיטה למקום שאינו ראוי לשחיטה וכלשון

אסורה היא אס לא כגון שנה זאב ונטל בני מעים אחר שחיטה והחזיק מנוקבין מעמירין אומה נחוקתה שכיון שנשחטה בהגון הרי היא נחוקת הימר לפי שרוב נהמות הן נחוקתן שאין טריפות ואס יש ספק אחר שנשחטה כהלכה היה טריפה אס לא נחודה נחוקת איסור שהיתה קודם שחיטה והוא איסור' אחר מן החי והי' היא טריפה ואינה מטמא' כנגלה נשהייה לא היתה נחוקת נבלה ואס נולד ספק נשחט' כגון אס נספיק לנו אס נשחטה נכסין פגומה או ספק שהה או ספק דרס הרי זה נבלה כרבי ישנב דאמר כל שנפסלה נשחיטתה נבלה ומטמאה במשא .

ג בפרק ראשון מחולין אמרו אמר רב יהודה אמר רב תלמיד חכם כריך שילמוד שלשה דברים כתב שחיטה ומילה כתב פירוש שידע לחמוס נשטר ספק דין או נשטר עדות . שחיטה פירוש שידע לאמן את ידיו חף על פי שידע הלכות שחיטה שירגיל עצמו לאמן את ידיו . מילה שידע לעשות פריעה ולא יבער התינוק .

ג עוד אמרו סס אמר רב יהודה אמר שמואל כל טבח שאינו יודע הלכות שחיטה אסור לאכול משחיטתו . מה שאמרו בכל מקום הלכות שחיטה ולא אמרו הלכות זביחה שהרי נכשר תלויה נאמר תזבח ואכלת בשר לפי שנמורה זביחה הזביחה כלשון שחיטה ושחט את בן הנקר ומה שאמר הכתוב נכשר מלוח חזנה ואכלת בשר כבר אמר הכתוב וזבחת מן הנקר ומכאןך כאשר כוונתי . נקדננות שנאמר ושחט את בן הנקר הרי שזו הזביח' היא שחיטה ולא אמר הכתוב נכשר מלוח חזנה אלא לומר לך כי מה שנאסר בשר מלוח נמדנר היה כדי שלא יזנחו לשעירים כמו שנאמר ולא יזנרו עוד את זנחיהם לשעירים אומה זביחה עשו אומה בחולין ומחבלו אותה נהיתר אכל הזביחה תהיה כאשר צויתך נקדש' שהיתה שחיטה ולא נחירה כמו שכתוב ושחט את בן הנקר וכל מקום קורין לשחיטת חולין שחיטה הבאין ונקר ישחט להם ושחטם בזה ואכלתם על כן אומרים בכל מקום הלכות שחיטה ולא אומרים הלכות זביחה .

ד ואלו הן הלכות שחיטה שהייה דרסה חלדה הגרמה ועיקור . ויש רמז לחמשה דברים אלו וזורה לי ציד ה"א יתירה ומה שהוכיפו וט"ו ואמרו ועיקור הוא כן מנהג לשון הקדש להוסיף וט"ו נאחרון המנין כגון ראובן שמעון לוי ויהודה יששכר זבולון ובנימין וכן הוא נקצת שאר לשונות וכן נהגים הנזכרים .

ה שהייה לשון עיכוב כלשון תלמוד הכידים הראשונים היו שוחין טעה אחת ומתפללין וכן נהרעה מקומות מזבירין עיכוב כלשון שהייה ולשון הקדש הוא וטעם איסור השהייה הוא שאס התחיל נשחיטה ולא השלימה הרי עשה נה מעשה נבלה ואס שהה נתיים אוחו מקצת שהתחיל הוא אסורה ואוחו מקצת שעושה אחר כך הרי הוא כלאו עושה אוחו ננהמה שכבר מתה ונחוספחא מניא שחט מיעוט של וטע ושהה כדי שחיטה ואח"כ שחט את שניהם טרפה על כן כריך השוחט לנמור את השחיטה מחך שהתחילה ואס שהט מעט ושהה שיעור גדול פסולה .

ו שיעור שהייה ננהמה הוא כדי שיגביה הנהמה וירכיב' וישחוט העור ורוב שנים ואס שחט אחד וחכי ננהמה והננים ירו ושהה שיעור זה וחזר והשלים השחיטה שחיטתו פסולה .

ז שיעור שהייה נעוף כשיעורו ננהמה דקה ויש אומרים ששיעורו כשיעור שחיטת העוף .

ח כמה דברים אמורים שהגביה ירו אכלתם שוחט נכסין רעה אעפ"י ששהה כל היום כולו כיון שהיא שוחט מעט מעט שחיטתו כשרה .

יבין שמועה

מחולין *

חי ואם שחט משפוי כונע ולמטה ושייר מהחטין קצת לכד שפוי כונע וזהו שאמרו שייר נחטין כשרה ואין הגרמה חלה למעלה מהחטין *

יט הגרים שליש ושחט שליש והגרים שליש פליגי בה גמ' י"ח כשרה אעפ"י שהרוצ בהגרמה דכיון דכ"י נפקא חיותא נשחיתה נפקא כשרה וי"א דנעיני רונא נשחטה וליכא ואסורה * שחט שליש והגרים שליש ושחט שליש י"ח דבשרה דהא רונא נשחטה היה וי"א טרפה רכי נפקא חיותא בהגרמה נפקא והרמב"ם ז"ל פסק דכל ביכא דאיכא רונא נשחטה כשרה רונא בהגרמה פסולה * והרמב"ן ז"ל והר"ם הלוי ז"ל אומרים שאין להכשיר חלה נשחט שני שלישי והגרים שליש והגרים שליש ושחט שני שלישי כיון שיש רונא נשחטה נכת אחת כשרה והרשב"א ז"ל החמיר יותר דנעיני רונא נשחטה ובי נפקא חיותא נשחטה נפקא ואינו מכשיר חלה נשחט שני שלישי והגרים שליש וכן היה דעת הר"ם ז"ל *

כ אם ניקב הקנה של נהמה או של עוף והשלימו לרוכב (פי' שנשחטה חצי הקנה השלם עם הנקב משלים לרוכב כן פי' רש"י ז"ל) בין שהיה הנקב למעלה והשלימו נשחטה בין שהיה הנקב בלמטה והשלימו נשחטה כשרה כיון שיש רוב נשחטה כשרה כן אמרו גמ' בפ' ראשון *

כא שחיטה נמכרה כשרה כן אמרו בפרק ראשון וכן שחיטה נחלכסון בקולמוס כשרה וכן אמרו בפרק השוחט והטעם נחלו דלא נעיני שחיטה מפורעת דלא קילין כר"ל דאמר נעיני שחיטה מפורעת וליכא משום שאמר קץ שחוט לשונם ואין הלכה כן *

כב שחט בשנים ושלושה מקומות שחיטתו כשרה דלא נעיני שחיטה מפורעת וכיון ששחט מעט נראה הסימנין וירד למטה מהסימנין לכד ימין ושחט מעט שלא כנגד השחיטה הראשונה ועוד ירד למטה לכד שמאל ושחט מעט ובין כל השחיטות יש רוב הסימנין חלה שאינו נהיך אחד כשרה כיון שרוב הסימנין נשחט אעפ"י שאינו נהיך אחד כשרה דלא נעיני שחיטה מפורעת כן אמרו בפ' השוחט *

כג השוחט מן הצדדין שחיטתו כשרה ואם החזיר הסימנין לאחורו כד שוחט לכחלה ואם לא החזיר הסימנין נדענדי כשרה שדוראי הגיע לסימנין קודם שחשכו מפרקתה ורש"י ז"ל פי' שאפי' לכחלה מותר ולא נראה כן מדברי הרמב"ם ז"ל שכתב וברך השוחט שיחוט נאמצע הצואר *

כד מצות שחיטה היא שיחוט שני הסימנין בין נעוף בין בנהמה ובדיעבד אם שחט רוב אחד נעוף ורוב שנים בנהמה וחייה כשרה ואחר וחצי בנהמה פסולה * וכתבו בהוספות שיש נזה רמו נחורה וזכחה מנכרך ומכאן באש"ר צויתך ח' אחד ש' שנים ר' רוב והפך התינה כאשר רובו של אחד כמוהו ורוב זה שאמרו כל שהוא יותר מחציו ויש צירושלמי שאדם אחד שחט ולא שחט שני סימנין חלה רובם וכל לפני חכם ושאלו למה נכתובת אמר לו לפני סימנין חלה יכולתי לשחוט חלה הרוב ח' ח' השחיטה כשרה ואחיה לא תשחוט מכאן ואילך שברך השוחט להיות תייל נאמן ידים *

כה אם לא שחט הזרדין והם העורקין שנכבא שמהן יוכא דם כשרה ונעוף בדרך נקיוב אותן בשעת שחיטה לפי שהוא בולעו כלאחר וננהמה שהוא מנחה חץ בריך *

כו השוחט מן העורף אם לא החזיר הסימנין לאחוריו שחיטתו פסולה לפי שהוא שונה מפרקתה של נהמה ואם החזיר הסימנין שחיטתו כשרה כן אמרו בגמרא בפ' השוחט והעורף הוא הפך הפנים כמו שכתב כי פנו אלי עורף

ובלשון רבותינו ז"ל נפ' המוכר את הפסיה השוקל עין נעין גוחן לו את גירומיו פירוש שהמוכר נמשקל כדרך להכריע כך המאזנים של פירות יותר מכף המאזנים של חבן שהוא שוקל בה לפי שהכתוב אומר מחוני כדק בדיק ומן לו משקל ואם לא עשה כן חלה ששקל עין נעין ולא הכריע בריך להוסיף ללוקח שיעור אותה הכרעה וזהו לשון גרומיו וכן הגרמה הנזכרת נהלכות שחיטה הוא שהכריע הסבין ויכא ממקום שחיטה למקום שאינו ראוי לשחיטה וכן אמרו גמ' כגון דנקיט מראשו ואגרוס ואזיל עד דמטי מתמתי *

אמ"ה

יד בועט חין דין הגרמה כלל חלה כל ששחט במקום שאינו ראוי לשחיטה בין נטרנך הושט הדנוק לחיי בין נסוף הושט נמקו הדנו' ככרם הוא חסור' אפילו נקב נמשהו וכן כתב הרמב"ן ז"ל וכן מוכח בגמרא בפרק ואלו טרפות ואין דין הגרמה חלה בקנה וכן כתב רש"י ז"ל *

טו הרבץ הושט חינו ראו לשחיטה כלל והוא המקום הדנוק לחיי והוא המקום היותר קשה מהושט עכמו ששחטוכין אותו עומד נמקומה וזה המקו' אינו ראוי לשחיטה והושט לפי שהוא רך בשחטוכין אותו הוא מתקבץ ונלה הקרום הלכך שהוא נפנים ושיעורו כדי הפיסת יד כן אמרו בגמ' בפ' ואלו טרפות ופירש הר"ם ז"ל שהוא כדי שיחפוס אדם נשתי אכ נעומו והוא כרוחב אצבע וי"א כדי שיעור שתי אצבעות ובת' הרמב"ם ז"ל שזה השיעור הוא נהמ' ונחיה חבל נעוף הכל לפי גודלו וקוטנו וכתב עליו הרמב"ן ז"ל כי יש לחלק גם כן בין דקה לגסה והר"ם ז"ל כתב שקבלה היא נירו מחתיו ששעור מרנך הושט נעוף כנגדו משפוי כונע ולמטה זה השיעור הוא למעלה ולמטה שיעור הושט עד מקום שהוא משעור ונעשה פרכים פרכים ככרם כמו שאמרו בפרק ואלו טרפות עד כאן הוא מקום הראוי לשחיטה

טז בקנה שיעור מקום שחיטה הוא משפוי כונע ולמטה עד כנפי הנוצה העליונה כשארם אוחז הנוצה בירו בקנה כשהיא נפוחה עד אותו מקום הוא מקום הראוי לשחיטה וכנגדו בחוף הוא מקום שחיטה כשפושטת צוארה לרעוה ולמטה מזה אינו מקום שחיטה ואם חנפה בהמה עכמה ונמשט אוחז מקום יומר ממה שהיה מתפשטת כשהיה רועה בלא אונם אותו מקום הוא ספק אם הוא ראוי לשחיטה אם לא שהרי אמרו גמ' אכפה עכמה מהו תיקו ואין לשחוט נאחזו מקוב מן הספק וגם אם נגמרה אמרו חנם נסימנין פסולה *

יז הקנה הוא טבעת וטבעת והטבעת העליונה היא שלימה והטבעת האחרות אינן שלימות ויש רצועה של נשר נסופן ונראש הקנה על הטבעת העליונה יש כמין כונע של נשר והוא משופה ומחודר ומשם הוא יוכא הקול ובסוף שיפוי כונע זה יש שני גרעינין שהן כמין חטין מקום השחיטה הוא ממקום חטין למטה כמו שאמרו בפרק ראשון

ואפילו באמצע שחיטה הכי הוי דינא וכן כתבו רבנאמא ז"ל
הרי השלמנו הלכות שחיטה: ונבאר בע"ה

דיני כחוי והם עשרה

א מצות כסוי אינה אלא נחיה ועוף אס יבא מהם
דס ואס לא יבא מהם דס אעפ"י שנעלה
מכות כסוי הם מזמרים נאכילה וכן שנינו
בפרק השוחט

ב כוי הוא ספק נהמה ספק חיה וטעון כסוי נחיה וחלנו
אסור כנהמה על כן נומנין לו חומרי שניהן לפיכך
אין שוחטין אוהו כ"ט שאס יבאו את דמו ויאמרו חיה הוא
וחלנו מותר ואס עבר ושחטו כ"ט ימתין עד לערב אס נשאר
דמו יבסא אותו אחר י"ט וכן השוחט לחולה בשנת אין מכסין
את הדם אלא לאחר שנת שהעפר אסור לטלטלו בשנת
והשוחט כ"ט חיה או עוף בריך שיהיה לו עפר מוכן מערב
יוס טוב

ג השוחט אפי' חינו בריך לאכילה לא לרם לעשות ממנו
כבש או לרפואה חייב לכסות

ד אין בריך לכסות אלא בשחיטה הראויה אכל בשחיטה
שאינה ראויה אין חייב לכסות לפיכך הנוחר
והמעקר והשוחט את הטרפה או שנתגלה נידו וכן שחיטת
חש"ו שלא עמדו על נביהן אין טעונים כסוי

ה השוחט מאה עופות ומאה חיות כסוי אחר לכוין ואין
ברייך לכסות כל אחד לבדו

ו השוחט ולא כסה כל הקודם חייב לכסות אלא שמכזה
זו היא מוטלת על השוחט שנאמר ושפך וכסה
מי ששפך יבסא ואס קדם אחר וכסה חטף מכזה זו מנעליה
וקוגסין אותו עשרה והב כן נזכר בפ' החובל מפני שכר ברכה
וכמה ששפך יבסא שלא יבסו כרגל

ז השוחט וכסמו הרוח פטור מלכסות ואס חזר ונחלה
חייב לכסות כסו ואח"כ נתגלה פטור מלכסו'
שחט ונבלע הדם נקרקע פטור מלכסות ואס נבלע ורשמו
גיכר חייב לכסות

ח שחט וגמו הדם לחוץ וכן דם שעל גבי הסכין אס אין
שס דם לא הוא בריך לגרוד אותו ולקיים מצות
כסוי ואס יש שס דם אחר אין בריך לגרוד אלא יבסא הדם
שגשפך בשעת שחיטה והשאר פטור מלכסותו וכן דעת הגאונים
ז"ל שאין קונה לכסות דם הנמו אס יש דם אחר

ט דם שנחערב נמים אס יש בו מראה דם חייב לכסות
ואס נתערב ציין או נרם נהמה משערין אס היו מים
והיה בו מראה דם חייב לכסותו ואס לאו פטור מלכסותו

י מצות כסוי היא שיחן עפר למטה ועפר למעלה ואין
מכסין אלא בעפר דק כמו שבחזו עד אשר דק
לעפר ואפר קרוי עפר שנאמר מעפר שריפת החטאת וואס
כסוה באננים או שפפה עליו את הכלי אין זה כסוי וככל דבר
שברייך כהוטה אין מכסין בו ובגרידת מהכות אס נשרפו מכסין
בהם וכן גרידת זהב שנאמר ועפרות זהב לו השלמנו דיני
הכסוי ונבאר

דיני ברכה והם ה

א השוחט בריך לברך קודם שחיטה בא"י אמ"ה
אקב"ו על השחיטה שחט ולא בריך
הקצר מותר שאין הנרכות מעבדות

ב גמר מלשחוט מכסה ואחר הכסוי מברך בא"י אמ"ה
אקב"ו על כסוי הדם כן כתבו הראשונים שאין
לברך על כסוי הדם אלא לאחר שנסב וכן כתבנו חני בפירוש
הלכות נדבח שלי בפרק ראשון

השוחט

עורך ולא פנים

כו הישחט את המסוכנת כריכה שתפרכם ואס לא
פרכסה אסורה שמאממה קודם גמר שחיט'

ואיזו היא מסוכנת כל שמעמידן אותה ואינה עומדת ואפילו
יש לה כח נשינה ואוכלת אפילו קורות ונקעיות היא נחוקת
מסוכנת וכריכה פרכוס כסוף שחיטה ואי זה הוא פרכוס
נהמה דקה שפטה ידה והחזירה ה"ז פרכוס ואס לא החזירה
אין זה פרכוס ואסורה וברגל בין פשטה ולא החזירה בין
כפפה ולא פשטה כשרה ונגסה בין ביד ובין ברגל בין פשטה
ולא כפפה ובין כפפה ולא פשטה כשרה וכן אמרו בגמ' כפ"כ
דחולין ונע"ז אמרו דחיה גסה הרי היא כנהמה דקה לפרכוס
שהחיות אפילו הגסות הם יוצר קלות להמועע מנהמה גסה
ונעוף אפילו לא רפרף לא נעונו ולא כשכש אלא נזננו כשר
מצאתי נחדושי הרמב"ן ז"ל לא אכלתי נשר כוכבו פירוש
מכוננת וממהרין לומר שחוט אלא שחוט שהוא שהגאונים ז"ל
חומרים כשהותרה בשל ישראל הותרה משום הפסד ממונו אבל
גשל גוי טבח אסורה וזו מדת חסידות להם עד כאן השלמנו
דיני הגרמה ונחיל כס"ד

דיני עיקור דיניו הס"ד

א עיקור

פירש רש"י ז"ל שהיא פכוקת הגרמת
והזיקוק לפרש כן לפי שאמרו בגמרא על
חמשה דברים המפסידין את השחיטה
כולהו מננהו ושהיה ודרסה וחלדה והגרמה הם כולם נמשכה
ולא נזכר בהם עיקור על כן פירש שזה העיקור שהוא נגרמת
כמו שנזכר בפרק השוחט שהוא פכוקת הגרמת שנזכר שם
במשנה וכבר דחו פירושו לפי שבגמ' אמרו בפ' ראשון אין עיקור
סימנין נעוף וכפוקת הגרמת כבר נשנית נעוף על כן פירשו
שזה העיקור שהוא נגרמת כמו שנזכר בגמרא הוא שרדלו
הסימנין כולן או רובן בדבר שעושה אותן טרפה כמו שנחפרש
בפ' ואילו טרפות והלכה למשה מסיני שאס אירע לו כן נשעת
שחיטה משעה שהחיל בשחיטה ח"ל שמשחט בהכשר שמחמת
העיקור ממנהרין הסימנין ומה שאמרו בגמ' כולהו מננהו אינו
על פכוקת הגרמת שאין זה עיקור כנר פי' נעל ההלכות ז"ל
שזה נשנה נמשך בפרק כסוי הדם ששנו שם הנוחר והמעקר
פטור מלכסות הרי שנינו עיקור נמשנה

ב שהט את הוטה ונמצאת גרמת שמוטה קודם שחיטה
אעפ"י שהוא עוף והכשירו נסימן אחד שחיטתו
נבלה כי כן הלכה למשה מסיני שברייך נשעת שחיטה שלא יהיה
עיקור אפי' באותו סימן שאינו שחוט וה"ה אס שחט הגרמת
ונמצא הוטה שמוט שהיא טרפה אכל ברוך אין העיקור אלא
נגרמת

ג אמרו בפ' מפנין שהשוחט עוף בריך למכשניהו לרעי'
כי העוף בשעת שחיטה מסתנך נכותל והסימנין
נעקרין על כן בריך להרחיק רגליו מפל דבר שלא יגע בהם
ברגליו ויעקור הסימנין ויש מוכיחין לשון העוף בין לחיו כדי
שלא יבלע הסימנין ויעקור אותם

ד שהט הוטה ונמצאת הגרמת שמוטה ואין ידוע אס
קודם שחיטה נשמטה או אחר שחיטה נשמטה
נפ"א ונפ"ו ואילו טרפות אמרו הרי זו ספק ופסולה ואמרו שם
שאס נמצאת שמוטה ושחיטה אס הפסד כסימנין פסולה שבוין
שחפס כסימנין אפשר לשמוטה שמתעשה שמוטה ואס לא חפס
כסימנין י"א שברייך סיניא נהמה אחרת וישחוט זיקף שחי
שחיטתו אס דומות זו לזו כשרה ואס אין דומות זו לזו נבלה
שע"י העיקור השחיטה אינה הולכת כוטה לא נלא יוסר והיו
דעת נעל הלכות והרמב"ן ז"ל אפ"י לא חפס אינה נכשרת לא
הקפפה וי"א שאס לא חפס כסימנין אין בריך הקפה וכשרה

יבין שמועה

ג השוחט וכסה ונרדודעתו לשחוט עוד אין כריך לחזור ולנרדך על השחיטה שאין הכסוי ונרכמו הפסק לנרכה ראשונה.

ד השוחט ומר נדעמו מלשחוט ונמלך אחר כך כריך לנרך אם רוכה לשחוט.

ה הטברך על השחיט' ושח בין נרכה לשחיט' כריך לחזור ולנרך וכן אם שח בין שחטה לשחטה ואם לא שח נרכה אחת לכולן ואם שח מענייני שחיטה כגון שאמר

מן לי נהמה לשחיט או עוף וכן כל היוצא בזה מצרכי שחיטה אינו כריך לחזור ולנרך - גמר מלשחוט ועדיין לא נכסה ושח פי' ששח נמה שאינו ענין שחיטה כריך לכסו' ולנרך על הכסוי ואחר כך מנרך על השחיטה ושוחם ומכסה ומנרך על הכסוי בן הורו הגאונים ז"ל וכן הורו שא"ל להפטר כנרכה אחת אסור להרנוח נכרכות ולנרך בין שחיטה לשחיטה להרנוח בנכרכות שאפשר להפטר מהם.

השלמנו דיני נרכה והם חמשה וצוה השלמנו כל דיני הלכות שחיטה כס"ד.

וקודם שנחיל לפרש הטרפות נבאר דיני הנבלות בטומאתן ונהפאתן וכל השחיטות האסורות בהנאה ואין להם טומאה.

ניקב

קרום של מוח או דרוסה ושאר הטרפות שחיטתן מטהרתן מידי נבלה וכן נראה בראשון מחולין שאמרו שם מלק נסכין מטמאה נבית הנבליעה בלומ' שהיה נבלה והקשו שם למאן דאמר שהיה טרפה ומליקת' זו היא שחיטה מדע לה מליקתה לטהרה מידי נבלה כלומר כמו שטרפה ששחטה שחיטה מטהרתה מידי נבלה כן היה הדין בזה העוף שמלקו נסכין שזאת המליקה שהיא כשחיטה נכהמה מטהרת מידי נבלה ולמה הוא מטמא נבית הנבליעה כדן נבלת עוף טהור. התנא מזה שהטרפה ששחטה שחיטת' מטהרתה מידי נבלה ונפרק בהמה המקצה אמרו במשנה על הוכיא העובר את ידו והחזירה ואח"כ שחט את דמו שהוא טהור כמגע טרפה שחטה ובלשון הזה אמרו במשנה מבינו נטרפה ששחטה שחיטתה מטהרתה אף רבר זה כן וכפ' העור והרוטב אמרו ובי ימות מן הנהמה מקצת נהמה מטמאה ומקצתה אין מטמאה ואיזו זו טרפה ששחטה וכן היה זו בזבחים נפרק חטאת העוף ועל זו אמרו נגמרא נפרק בהמה המקצה שהיא מטמא' במוקדשין שאם נגע בה נשר קדש נטרפ' ששחטה שהנשר ההוא הוא טמא מדרבנן וטרפה עומרת בהנא' אפילו לא שחטה שהתורה החירה טרפה לכלב שנאמר ונשר נשרה טרפה לא תאכלנו לכלב תשליכונו אותו והוא הדין לכל הנאה החרת ולא חסרה הכתוב חלא לאכילה. ויש שחיטה שהיא אסורה בהנאה ואין לה טומאה והן כל השחיטות התלוין נקדושת הקרבנות כגון חולין ששחטו בעזרה וכן מוקדשין ששחטו חוץ לעזרה והוא הדין למי ששחט לשם חטאת וכיוצ' בזה כל אלו אסורין בהנאה ואין בהם טומאה. ויש שחיטות שהן אסורות בהנאה ומטמאות טומאת נבלות כגון שחיטת נכרי וכל התלוין בענין ענוות ע"ז בשוחט לשם שרי מעלה וכיוצא בהן כל אלו הן אסורות בהנאה ומטמאות נמשא. ויש שחיטות שהם מטמאו' כנבלה ומותרות בהנאה כגון שוחט שאינו יודע הלכות שחיטה ושחיטת חש"ו שהן מטמאות כנבלה שמתה מאליה ומותרת בהנאה שנאמר לא תאכלו כל נבלה לנר אשר נשערך תמננה ואכלה או מכור לנכרי והוא הדין לשאר הנחות. ויש שחיטות שהם נבלה אבל אינם מטמאות מחיים עד שמות הנהמה והם כל שנפסלה כשחיטה שהיא נבלה כדברי רבי ישכר והלכה כמותו ואף על פי שהיא נבלה אינה מטמאה מחיים כל זמן שהיא מפרכסת כמו שאמרו בגמ' בפ' שוחט. וכגון גוי ששחם נהמת ישראל ושחט שנים או רוב

שנים ועדיין היא מפרכסת אינה מטמאה עד שמות כמו שאמרו בפ' העור והרוטב וכן כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות שאר חכות הטומא זות כפ"ב וכפ"א מהלכות טומאות מת ולא כתב כן בפ"ד מהלכות שחיטה. ויש נבלה מחיים וכאדם מטמאות נחלה נאלו הוא מת והם אותן שהזכירו בראשון מחולין והם נשברה המפרקת ורוב נכר עמה נקרע כדג מבנו שמתמאין נחלה וירך שנטלה וחללה עמה כל שרבוזה ונראית חסרה ועשהה בסורה שחלקה לשחים כל אלו מטמאין מחיים אפי' מפרכסין כמו שאמרו בפ' השוחט אבל נפסלה כשחיטה כגון נקונה הושט ופסוקת הנרנרת כל זמן שהיא מפרכסת אין לה טומאה עד שמתו כמו שאמרו בגמ' בפ' השוחט וכל אלו הן מותרות בהנאה ועושין סימן לאותן שאין נבלות ימ"ק נג"ו. וירך מ' מפרקת ק' קרועה כדג ג' בסטרא ג' גרנרת ו' ושט לא השחים אינם מטמאין כל זמן שהיה מפרכסת. וכבר נא לידי עוף ששחט מקצת הושט והיה אוכל ונתקיי' יותר מנ' חרשים עד שהשלימו שחיטתו ואסרתיו משם נבלה.

הלכות טריפות בס"ד

אמר

עולא שמנה מיני טריפות נאמרו לו למשה מסיני נקיבה פסוקה נטולה וחסורה קרועה ודרוסה נפולה ושנורה ע"כ לשון התלמוד בפ' ז'א' טרפו' וסימנם ד"ן חנ"ק נפ"ש דרוסה נקובה חסורה נטולה קרועה נפולה פסוקה שנורה. ונתחיל נדרוסה כי היא הטרפה הנזכרת בתורה שנכתב וכשר נשרה טרפה לא תאכלנו ופשת הכתוב הוא נדרוסה כמו שכתב חריה טורף והשאר הלכה. וטעם הדרוסה הוא כי הדורס מטיל מאכזעומו חרס והוא דם כמו שאמרו בגמ' ההיא מתנולתא דהוה נר כהנא דרעה תמול כמרא ועיי' לא לאידרנו' ואתחיד דשא נאפיה ומחיי' לרשא נסיחופיה ואשחכח עליה חמשה קורטי דמא ואומד דם הוא הארס ושורף כמו אש כמו שאמרו שם נגמרא זהרס מקלא קלי. ויש מהם שהוא חלוש החוב ואינו שורף כמו האש וכמו שאמרו אית ליה זהרא ולא קלי. על כן יש לפרש אלו שהארס שלהם הוא שורף ונאזה מין שורף ואיזה מהם אינו שורף וזה על קבלת רבותינו ז"ל האריה הוא דורס בהמות וחיות אפי' גדולות ממנו וכ"ש עופות ואפי' שור גדול ואפילו חיות טהורות גדולות כי יש מהם גדולות ממנו הרבה העידו לו על היה גדולה שהיא נלשון מורה זמר שנאמר ואקו ודיטון והאו זמר ומרנמה הגאון ז"ל אלוראפ"א שזארה ארוך ונשה גדול מאד עד ששחיה נמוך החומה פושטת בזארה חוץ להמה והעידו לי כי ראו אותה בפא"ם אפילו נזאת החיה יש לאריה דריסה וגם מה שכתבו רז"ל מענין הראש שהוא דישון כתרנוס הנקלוס ואמרו בפ' הספיה אורזילא נר יומא דהוי כהר חבור אפילו בזה יש לו דרוסה ואמרו רז"ל במדרש תלים כי דוד המלך ע"ה היה דועה באלו ורצה זה הראש וחסנ כי הוא הר גדול ועלה שם לרעו' באלו וכשנהס הארי פחד הראס ורצה אותו דוד גדול מאד וגדר לל שאם יפילו מהראס יננה בית המקדש גבוה. בקרני הראס שהיה ששים אמה ונעשה לו גם והתפלל לאל שיכילנו מהאריה כמו שהזכירנו מהראס וזהו שאמר הושיעני מפי אריה ומקרני רימים עניתינו. ומה נרא' כי אפילו על הראס יש כח לאריה ואם דרס אותו הארס שלו ימיתו וכ"ש שיש לו דריסה על שאר הנהמות והחיות וכל חיה שהיה גדולה מהאריה ריגה כדן האריה לענין דריסה.

אמ"ה

והואכ אין לו דריסה על בהמה ומה כי הוא קטן מהאריה ודומה לכלב וכמו שאמרו מי שיכיר בין זאב לכלב וי"א שבהמה חתה בעגלה אחת קטנה טר רפה אחד מן הזאבי' בשוק היין ג. ערמכ השוק סמך לעגם הקלית. ואפי' העייר שמעון דוראן ס"ב נאלל נשאלתי

יבין שמועה

הנאמרים נקיבה אפי' הנן נשור הגדול וא"כ נבדיקה שאין הנדיקה לנקב משהו ואין דריסה אלא ניד אכל כנול או נשן אין חוששין לה עד שתנקב לחלל שמה יקנב אחד מהחברים הנטרפים נקב משהו ודינו כקוף שאינו אוסר עד שינקב לחלל ואין דריסה אלא מדעת הדורס אבל אם נפל על הנדרס ונתקעה כפרנו בו אינו מטיל ארס • ואין דריסה לא מחיים שאם מת הדורס קודם שהוכיח כפרנו אינו חסור וכן אם שחט הנדרס קודם שהוכיח הדורס כפרנו אינו חסור והרי הוא כאלו דרס לנהמה שחוטה וכן נוהגין בספר שהנן דורס העוף וקודם שעוקר רגליו שוחטין אותו ואוכלין אותו ודוקא שנחנר לו שם הכה הדורס אלא פעם אחת •

בפרק והלו טרפות אמרו המעושנת והמכוננת ושאלה בואת חרנגולים ושמת מים הרעים הלעיטה חייה והוא עיקר דמרימותה ופסלן כשרה וכן העליטה העלן של חלמית והוא שרף היובש מהאינן שקורין אנגד"ך כשרה אבל חלמית גופיה והוא הקרעין וכן נקראו כלשון ערבי טרפה משום דמוקנא להו למעייהו והמעושנת היא שחלמה מפני עשן וכן המכוננת שנגבטנה או שאחזה דם שנבר עליה דם וחלמה לו החלמים אין מחזיקין אותה טרפה ואם אכלה סם המות דירה בגון הדופני וחלמית טרפה אבל אם אכלה סם המות דאדם כשרה שיש דברים שהם סם המות דאדם ואינם מזיקין לנהמה כמו העשן שקורין נרנ"ח נספרי הרפואה וכלשון רומיים לונרו"ס שהוא סם המות לאדם והוא מזון השלמים וכן עשן שקורין נספרי הרפואה נ"ש שהוא מזיק לאדם והוא מזון העכנרי"יש הפך מזה שהוא סם המו' לנהמה והוא מועיל לאדם בגון הנכל שקורין ענבל כלשון ערבי וכלשון אישקאלו"נה שהוא ממיית העכנרי"ישוין ממנו משקה רפואה לחולי הריאה • ואם הכישה נחשמותת משום טרפה כמו שכתבנו ננסכה כלב שוטה ואסורה משום סכנת נפשות שנאמר ונשמרתם מאד לנפשותיכם כמו שאמרו בפרק אין עומדין והמורה רש"י זה שהנכלה המייה אותה לתת גבר הו למכור לנכרי והטרפה אמרה • ונחש אינו דורס נכפרנו שאין לו דאוי לאדם מפני הארס • ונחש אינו דורס נכפרנו שאין לו רגלים כמו שנאמר על גחונך חלל אכל יש לו דין ארס כמו שאמרו בראשון מקמא ובראשון מפנהדרין • ויש לו לשון ארוך נחלק לכ' חלקים והוא שחור והוא לעולם שומת וכמ"ש במדרש אמרו לו לנחש מפני מה לשונך שומת אמר להם הוא גרם לי שספר לשון הרע שאמר לחיה שמאכל מעץ הדעת ועל כן נחלקלל וכשהוא נושך מטיל הארס כמו שכתבנו והיה אם נשך הנחש וכתיב אם ישוך הנחש בלא לחש ואם נשך נהמה והביט זהרא מקלא קלי ומפסיד בני מעיים וכמ"ש נמרא ההוא בר טביא דאחא לבי ריש גלותא דהו מפסקי כרעיה בהרייתא נדקיה רב לכומת הגדין ואכשרה סנר למיכל מיניה באומצא ח"ל שמואל לא חייש מר לנקורי כלומר שאם מפני הפסק הכרעיים אין נו טרפות נכומת הגדין אבל יש לחוש שמה נחש הכישו והטיל בו ארס ח"ל מאי תקנתיה נחביה במנור' ואיהו נדיק נפשיה אומציה במנורא נפל תלמי תלמי כשתהמם בלש התנור הארס שהיה בו הפילו החיכות חתיכות קרי שמואל עליה דרנ לא יאונה לנדיק כל און קרי רב עליה דשמואל כל רז לא ארס נך אמר חמימר הלכתא חוששין לספק דרוסה וההוא ספקא דספק דרוסה דאחא לקמיה דשמואל חנקינהו ושדיניהו נהרא ואסור למזכרם לנני שמת יחזור למזכרם לישראל ולא רבו להפריחם חייב נהיה שמה עשפו ויעלו לינשה ולא רבו להשהותם י"ב חדשים ואם יתקיימו יהיו מותרין דטרפה אינה חיה י"ב חדש שמה יכשלו נהם והיה אפשר לחוקקם ולהטילם ארס לינש לפני כלבו אלא שמואל לפרסם הדבר נמנון שחוששין לספק דרוסה ושמואל לא נדק

נפאלו מסיפוחים אשר היו עמי צולבתי חיישנן לדריסת וס' הואב והוי"א טרפה או לא • והסכמתי לכפירו' שהם לפי דעת א"ו הרשב"ן ולה"ה שכתב שהאזכ אין לו דריסה על בהמה נסה ולא שאל בין גדולה לקטנה • ואמר שנקלו לעמוד על נפטו לאוכלו כדקנו אומי מקום הנדרס ומלחמהו שנמסמסם עד שפיל תלמי תלמי ופטר שכנגד בני מעיים מלחמהו שהארסי ומר מדתי גם הדקין וכדורס האדמות ונשתמט נראה ונמר ריחם וכל זה ארע מחוקף חמת טריפת הארס ואמרנו לפי דעת ר"א שנהנו שהאזכ יש לו דריסה על בהמה נסה קטנה וחוקפה דואב מקלא קלי לה ולפי מה שראינו ורמז שכן הוא כחמה ואל חלמי חמת ינחני דרך חמת וינילו משנאות ויראנו מתורתו נפלות אבי ר' •

נהמה דקה וכ"ש בעופות ובמוספות אמרו כי זאב נסה דרים ואין כן דעת הרי"א ז"ל והרמב"ם ז"ל וחמול ונמיה והם חיות קטנות מוזאב יש להם דריסה נגדיים וטלאים • וחולדה יש לה דריסה בעופות ואפי' נעוף הגם ואין לה דרים' ננהמות אפילו נגדיים וטלאים ושועל יש לו דריסה ודוקא נגדיים וטלאים כחמול ונמיה אבל לא נחמרי דברני וכל אלו שיש להם דריסה הם דורסין בין נמצילין הנדרס מהם בין אין מצילין זהו דעתו של הרי"א ז"ל והרמב"ם ז"ל • ועכשו נוהגים היתר בחמול שנכנס כלול של חרנגולים ואין חוששין לו לפי שהם בני תרנות כי החיות מקבלין תרנות שפי' הארי הגדול שדורסין מקבל תרנות ומי שמגדל אותו אינו נזוק ממנו ומ"מ הארס ונני יונה שהם נכלותן לפעמים החמול מכניסו דו נכלוב וראוי לחוש לו • וכלב אין לו ארס ואינו דורס נכפרנו ונהמה שנשכה כלב שוטה ארע"י שהוא ממיית נשיכחו אפי' נני אדם כמו שהזכירו במסכת יומא וכל שכן לנהמה אינה חבורה משום טרפה אלא משום סכנת נפשות ואם התרו ואלו ונכול דרך נס או דרך רפואה אינו לוקה משו' טרפה לפי שאין לו ארס כך פירשו בגמרא • זהו דין החיות הדורסות •

דיני העופות הדורסים

הנץ שקורין אשפרני"ר כלעו וכלשון ערבי צא"ז והוא שרגליו נא' דומים דורס נעוף אפילו הגם נדרנרני מיניהו העוף הדורס הגם והוא שקורין אותו פלקון או אסטור' שרגליו לננים או אלענא"כ דורסין בעופו' הנסין וכ"ש הנשר והדומים לו שהם למעלה מהגם הדורס ואלו דורסין אפילו בעופות הגדולים מהם אבל בעופות הטמאים הדורסים שהם למטה מהנן אינן דורסין אלא נדבות ייהו אבל נדרנרני מיניהו אינן דורסין • ושאר עופות טמאים שהם למעלה מהנן עד הגם אפי' נדרנרני מיניהו • ועוף הדק הוא כגון חודים ונני יונה אבל תרנגולת הוא עוף הגם וכ"ש חוויין • וכל אלה הדורסין אין הפרש בין מצילין בין אין מצילין • וכל אלו שאינן דורסין נכפרניהם אם נכנס הכפורן לחלל הנהמה חוששין שמה יקנב אחד מהאבר' •

יבין שמועה

אחת הם האדים נשר כנגד בני מעיי' כתב רש"י ז"ל שהיו רני' והיה לו טורח גדול והגאונים ז"ל אומרים שהעופות הקטנים אינו ניכר בהם אדמיות * וכיכר הוא ספק דרוסה כגון ארי שבכנס לנין השורים ספק עאל עפק לא עאל מולין להקל ואין חוששין כלל ואם אין העופות ספק כלכל ספק שגרא מולין להקל על ושמך ואימי בנייהו * אין חוששין שלפעמים עושין שלום ואם קטע רישא דחד מעייהו נח דמקיה וכנר נחפיים כזה הראש שמך ואין חוששין אכל החמול שהכניס ידו בכלוב של תורים ובני יונה אעפ"י שחתך ראש אחד מהם חוששין לאחרים * ואם נכנס ארי נין השורים והוא כושק והם מקרקרין אין חוששין שהם מצעיתין זה את זה ואם הוא שותק והם מקרקרים נהא פליגי רב ושמואל אם חוששין והלכה חוששין אי עאל לני קעא ונפק ואתא ממחמם קוועיה דמא מולין להקל שהקנים נקנו ולא דרכן החמול אכל בריך לנדוק הקנה החלה וחס"כ שוחט אותו וחס"כ מוציא הוטט והופכו אם נמכר נז קורט דם אסור ואם לא נמכר נז קורט דם מותר כמ"ש בגמ' נפ' השוחט ונפ' ולא טרפות אמרו על ספק דרוסה אפריה ואשכח ביה חרי קורטי דמא * ואם דרם הדורס נוטט במו שנקנו במשהו חף דריסמו במשהו ונקנה ג"כ במשהו משום דזהרא מקלא קלי * ודרוסה אינה אסורה עד שיאדים נשר כנגד בני מעיים ואם האדים נשר שם הוא יורד ושורף בני מעיים ואפי' עכס אינו מנין כן נראה מהגמ' ונשאו ונמנו נגמרא סימנין אם האדים נשר כנגד אם היה טרפה משום דסימנין קשין קן אכל דריסה ואינה טרפה עד שיאדמו הסימנין והעלו גמ' שאפילו כסימנין אם האדים נשר כנגדם היא אסורה דהא רב נדיק מרשא דאטמא עד מוחא פי' מכף הירך עד המוח היה בודק ואפי' כנגד הסימנין ואם האדים הנשר כנגדם היא טרפה * אמרין נגמרא שאם נחמסמם הנשר מחמת דריסה והוא כל שהרופא גודרו ומעמידו על בשר חי בראין אותו באלו אינו ואם נאבר שואבר נטול חשני' ליה באלו הוא נטול * ומהו הטעם אסור היה ריבה כי הו מומי ליה הוה יתא שפיר ביה הו מדלו לה נפלה תלחי חלחי * וכחנ הרא"ה ז"ל כי לא הנדיקות אינן לא בספק דרוסה * אכל אי ודאי דרוסה לא תועיל גדיקה שהרי כתם טענו דרוסה הנן וראוי לקוש לדבריו * הרי השלמנו דיני הדריסה ונפרש אחר זה דיני הנקיבה *

הנקיבה היא טרפות נהמה נקובת הוטט * החלה המעיים הוא הוטט ונראשו הוא התרכך המחונר ללחי התחמון ומשם נכנס האוכל והוטט יש לו שני קרומות יש להם קצת עוני החיבון ארום והפנימי לכן כי גם כל המעיים קרומותיה' בפולס מפני השמירה שאם היה פגע באחד מהם יהיה השני שומרו * ונמוף הוטט הוא מתחנר עם הכרם שקורין הרופאים איכטומכא ונלשון רז"ל איכטומכא דלנא נפ' אין מעמידין ופיה המחונר לוטט הוא פי' איכטומכא וזה הכרם הוא משעיר ומקלפין אותו בסכין לחקטו לאכילה וזה הכרם הוא הנגלה בשקורעין הנהמה וקראו אותו נגמרא מפרע"ת היכא דפרעי טנחי וקראוהו איכטומכא דכרם נפרק ולא טרפו אפרים עליו החלב הגדול האסור ומה הכרם יוכא המאכל דרך גרה אחד שקורין הרופאים השועיר לא מעי ארוך אורכו נאדם י"כ איכטומכא מחבנעות של כלאיש ואיש כפימה שהוא ארוך או קצר זרומט זה המעי כרוחט פיו הנקרא שוער ומהו המעי יוכא המאכל אל המעי שקורין הרופאים הכ"ס לשי שלעולם הוא ריקן לפי שהכבד הוא עליו ומוצץ כל לחויו שנו דרך עורקים המחונרים ניניהם הנקרא מסריק"ש בספרי הרפואה * והענ שנשאר אחר שמוצץ הוא המותר מזה העכול השני והולך בתוך המעי' עד שהוא יוכא מפי הטבעת נרעי' וכשהגיע זה הכלול אל הכבד שם הוא מתעכל עכול שלישי שהוא כמו קדרה רוחחת וידוע הוא כי המתעכל נקדרה יש בו חלקים טובים למזון שנים ממש וחלקים ריקים עולים על פי הקדרה כמו הקצף וחלקים ענים כמו שמרים נמחתי' הקדרה וחלקים ענים שלא הגיע בהם הנשול וחלקים אדיים שעולים מכה הרמיחה כמו העשן וחלקים מימיים שהם כמו המים הנשבים בן הוא מתחילת זה העכול ככנר הנקרא

הגוסים שהם המסס והוא עשוי קלפים קלפים לשנים ויהאחר עמו בית הכוסות מלמעלה והוא עשוי משני קרומות ענים וניניהם שומן והוא עשוי צפנים נמים נמים ככוסות על כן קרוי בית הכוסות ואחריו המסס ואחריו הקיבה והיא עשויה בקשת ובה שני חלבים קרויים בתלמוד חמצי ובר חמצי האחד עשוי בקשת והוא אסור והאחר עשוי ארוך ביתר הקשת יש שניהם נז היתר יש שניהם נז איסור ונמכר דה חלב שמעמידין בו הנכנה ואינו באדם אלא נכמה וחימו ואחר הדרא דכנתא יש מניי אחר שאין לו אלא פה אחד ממנו נכנס המאכל וממנו יוכא על כן קראוהו עור ונלשון רז"ל סניא דיני לפי ששם מתערב הפרש הרבה והוא מזהם שאפי' הזאבים מואכים אותו ושגורים אותו ואינם אוכלין אותו וזה העור אל המעיים השפלים הנסוים כמו הכרם אל המעיים העליונים הדקים ואחר העור יתחנר עמו מעי אחד ענ וקשה קורין אותו קולון וכשיש באכ נאוחו קולון קורין אותו הרופאים קולנ"ג ואחר זה הוא המעי הישר שנקרא בגמרא חלוחלת או כרכשא וההמון קורין לו טכאחייל שהיה מנהג הראשונים שהוא שבר הטובת השוחט ופנדוק ומשם יוכא המותר הענ לחון הוא הרעי אחר שמכבו כל האברים מה שברך להם מהמאכל לקיום האדם והמותר יוכא לחין * ובגמרא קהלת החכמה מעו לחכם מעשרה שליטי אשר היו בעיר הם נזכרו' חלה הדברים שהם אברי המזון מן שומא לוטט ומן הוטט להמסיסה ומתמסיסה לקינתא ומקינתא לאכטומכא ומאכטומכא לכרובא קטינאו ומכרובא לכות כסא ומנית כסא לכות מעיית ומניית מעיית לכרובא עניה ומכרובא עניה לסנייא דיניה ומסנייא דיניה לפטרבא ומפטרבא לעוקתא ומעוקתא לכרובא ונקב הוטט הוא מניא אל המוח כי הוא רך עכבים ואינו בקנה שהוא קשה והאברים הרבים יש להם הרגש גדול לפי שהם יורדים מהמוח מקום ההרגש ובהוא נקוב ספי' נקב משהו הוא מרגיש הרבה ומכאן כי כל צרוק חנור נפצע ונקב הוא מכאיב וכשהוא מכאיב יגיע מזה צטול לשעולות הטבעיות הכריכות לקיום הנעלי חיים וכשהיטלו הפעולות הטבעיות יאנרו הנעלי חיים * והמזון הוא מתעכל עכול ראשון נלעיבה כי הלעיסה היא החלה העכול כי כשארס הוא לועם חטים ונתן אותם על גבי מבתו הוא מרפא אותה כמ"ש חו"ל לא ילעום ארס חטין ויחן אותן על גבי מכתו ואמרו על זה לשון חכמים מרפא ואם נשלו חטים לא יעשו זה הפועל ח"כ הלעיסה היא החלה העכול ומותר זה העכול שאינו ראוי למזון יוכא צרקימה מהפה ועשן עכול הוא מלשון רז"ל עד שיתעכל המזון שנמעי ונלשון קדר חלב"ס ואחר הלעיסה הוא נכנס בכרם ושם הוא מתעכל עכול שני מפני חום הכרם שהוא רב מפני חום החלב הפרום עליו וחום הלכ שהוא עליו ואם הכבד שהוא נימינו וחום גירי הטחול שהם מלאים דם שהוא נשמאלו * וזהו העכול השני הוא חוזר המזון כמו מי השערים שנותנין לחולין ונקרא בשלשן רז"ל ערסן שאמרו נגדרים ערסן ופה לחולים ונקרא בשלשן יון כילום ואחר זה העכול הבנד שהוא סמוך לכרם הוא מוכף הכלול שנו דרך עורקים המחונרים ניניהם הנקרא מסריק"ש בספרי הרפואה * והענ שנשאר אחר שמוצץ הוא המותר מזה העכול השני והולך בתוך המעי' עד שהוא יוכא מפי הטבעת נרעי' וכשהגיע זה הכלול אל הכבד שם הוא מתעכל עכול שלישי שהוא כמו קדרה רוחחת וידוע הוא כי המתעכל נקדרה יש בו חלקים טובים למזון שנים ממש וחלקים ריקים עולים על פי הקדרה כמו הקצף וחלקים ענים כמו שמרים נמחתי' הקדרה וחלקים ענים שלא הגיע בהם הנשול וחלקים אדיים שעולים מכה הרמיחה כמו העשן וחלקים מימיים שהם כמו המים הנשבים בן הוא מתחילת זה העכול ככנר הנקרא

בלשון יון כימוס והשזה שזה הפנול השלישי הוא הדם והוא חס ולא וחמוק והקצף העולה למעלה הוא הארומה והיא חמה וינשה ומרה והענ היורד למטה כמו השמרים היא השחורה והיא קרה וינשה וטעמה עפוף כמו העפף והאדים העולים הוא הרוח אשר באגרים הדופקים והדם הוא הולך דרך עורקים הנקראים ורדיון אל האגרים כולם ומוציאין אותו הדופאים כשיגבר דרך הקזה והוא מהעכל עכול דביעי בכל האגרים כי הוא מתפשט עלי הקנין עור לבשר וכל אבר משנהו לטבעו ואם געדר זה הכח נשאר בלתי משונה וזהו לונן הנהקים והנהרות ומותר זה העיכול הוא יוצא מנקב העור הדקים דרך זיעה והקצף הרקיק הוא הולך אל כים המררה ומשם הוא הולך אל המעיין ורוחץ אותם ומנקה אותם עד שהוא מגיע לפי הטבע ועוקץ אותה ומביא האוה לזיח הרעי והחלק הענ השוקע למטה היא השחורה היה הולכת אל הטחול ומשם עולה לפי האצטומכה לעורר חיות המאכל כשהיה מחנתת פי האצטומכה ועל זה נאמר מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית כי המרה קלה ויורדת עד למטה כפי הטבע והשחורה היה נכבד ועולה עד למעלה כפי האצטומכה והחלק שלא הגיע בו הנשול הוא הלכה וממנה מלוחה וממנה מחוקה והיא קרה ולחה והולכה עם הדם ללחלח האגרים שתיכשו מפני הטבעה המחממת ורונח צל בטומכה ונדיחה והחלק האדום הוא הולך אל הלז ומשם הולך אל הגידים הדופקים הנקראים כריחתי"ש כספרי הרשעה והחלקים המימיים הולכין אל כים המקוה אשר מחקצן שם מי תליח ויוצא דרך קנוח מן הגיד ולפעמים מחקצן שם עפרוריות ונקפה שם והוא חולי האגן הנקרא חץ והוא חולי מסוכן ויותר באגדים שהמעבר הוא כר מהנשים שהמעבר הוא רחב וזהו דרך אלף העכולים שהם קיום הבעלי חיים וכשיכאב הושיט מפני נקב יגיע פגע אל הכרס הסמוך לו ויתטלו אליו הפעולות הטבעיות ויאבד הבעל חיים על כן אם ניקב הושיט הנהמה היא טרפה ואסורה

ישט נקב הושיט טרפה אמר רבא שני עורות יש לו לושט חיצון ארום ופנימי לכן נקבו זה בלא זה כשרה נקבו שניהם נקב מפולט טרפה נקבו שניהם זה שלא כנגד זה טרפה משום דכיון דחבלה היה ופעול היה רווח נמדל ליה ופשט ליה ומניין דמהנדזין כהדי הרדי שכיון שהם מתנועעים יבואו שני הנקבים זה כנגד זה ומשה טרפה ואמר רבא קרום שעלה מהמת מכה צושט אינו קרום שיפול הקרום וישאר הנקב פתוח ואומר רבה גטאין לו כדאי נספק דרוסה מנחון לא מפניו וכבר כתבתם זה נספק דרוסה נחלפו הקרומי שהאדום חזר לכן והלכן חזר ארום אמרו נמ' שהיא טרפה וי"מ אפי' לא נחלקף אלא הלכן וחזר ארום שהיא טרפה לפי שזה האדום מחמת ארום הוא ויהזור וישרוף האדום ובמו האדים הנשר כנגד בני מעיים דאסור דזהרמ מקלא קלוי וי"א ששם לא נחלקף אלא האחד שהיה כשרה שהשני מנין עליו כמו נקבו זה בלא זה שהיא כשרה ואינה טרפה אלא אם לקו שניהם שהאדום חזר לכן והלכן חזר ארום וכבר כתבתם דרין הדרוסה עוף שגא וכאשר מלוכלך בדם מה דינו ומה שאמרנו שושט אין לו נדיקה מנחון נספק דרוסה הוא הדין לספק נקב כי נקב כל שהוא א"א לנדוקו יפה יש לה קוץ צושט אם יש בו קורט דם טרפה נדולא נקבה ואם לא נמצא בה קורט דם כשרה וי"א דאפילו לא נמצא בו ק"ד חוששין שמא מחמת דוחק האכילה נקב משא"כ בעובי נית הכוסות שאינה טרפה לא אם נמצא בה ק"ד והוא שיהיה חמוץ כרוחנ אכל אם נמצא הקוץ אורך הושיט כשרה ששם באנו לחוש לנקב אין לך כהמה כשרה בכל הכהמות אוכלות קובים וקמו שהושיט שנקב טרפה ה"ה אם נטל טרפה שכל אבר הגטרק נקב נטוף אם נטל

מרכן הושיט שנקב טרפה ונג הזפק שנקב טרפה והוא המקום שנמתח עם הושיט אכל זפק עצמו אפי' נטל כשרה ויורה לי והוא אם נדבק הושיט עם המרכן ונני מעיין וננמ' אמרו דר' ממיר זפק אפי' נטל ובלשונ קמח אמרין דהלכה כרבי ובלשונא במרס סלקא דמיקו ויש שנוי גרסאות כזה ויש גורסין נטל זפק כשרה כמו שכתבתי והרמב"ם ז"ל לא התיר צפק אלא אם ניקב אכל לא נטל וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל אמר שמואל מרכן הושיט שנטל כולו מהלחי כשרה והוא שנקרו סימנין עם בשר שנלחי זהו ששנינו נטל לחי המחמוץ כשרה והרמ"ם ז"ל למד מזה דוקא לחי המחמוץ אכל לחי העליון טרפה ולא כתבו זה הגאונים ז"ל ובריי' ליהן טעם מה טרפות שיך בלחי העליון ולפי דבריו שכתב שהאגרי' שנטרפו נטילא אינם נטרפים כסברין מחמת כרייתן ח"כ כהמה שנכתב הסרת לחי העליון שהיא כשרה והרשב"א ז"ל אינו מסכים לזה ואם סימנין נקרו ממקום חבורן כשרה הלחי אם נקרו כולן היינו עקור סימנין וטרפ' וכן אם נקרו מעט כאן ומעט כאן שאף מעוט הנשאר חלוש הרבה והרי הוא כאלו נקרו כולן וזהו סימנין שנדלדלו כרוקן דטרפה כדאי' נמ' אכל אם עקורין במקום אחר ומיעוטן קיים ככר השני היינו ררנ נחמן אמר שמואל מרכן הושיט שנטל כרונו מהלחי כשרה ור"ם ז"ל כתב שאם נטרפו הסימנין זה מזה שהיא טרפה וזהו סימנין שנדלדלו כרוקן ע"כ דיני הושיט והמרכן ונשתחיל לנכר דיני המוח ונקיבמו ונאר טרפותיו

כורח נקב קרום של מוח טרפה המוח הוא אבר ראש וממנו יוצאים כל החוש והתנועה וקורין אותם חכמי הטבע כחוש נפשיים והחושים מהם פנימים ומהם חיצוניים והפנימיים הם החוש המסומך לכל החושים והוא נמוקדס המוח והמדמ' וחוה בלמען המוח וכח הזכור והוא באחורני המוח כי המוח יש לו שלשה חדרים והחושים החיצוניים הם חמשה חוש הראות וחוש השמע וחוש הריח וחוש הטעם וחוש המשוש ויוצאים אל החקות באברים דרך גידים קורין אותן הרופאים עבנים וחוש הראות הוא נעניס וחוש השמע הוא באזניים וחוש הריח הוא בחוטים וחוש הטעם הוא בלשון וחושיים אלו ארבעים נמשכים מהמוח עכמו וחוש המשוש הוא להרגיש זה חס זה קר זה לח זה יבש והוא נמשך מחוש השמר שהוא רבוץ למוח ונכנס תוך חוליו השדרה ויוצ' דרך נקבים בחוטים קטנים לכל הנוף ונכנסים בבשר והנשר כולו מרגיש והיומר דק מכולם הוא הדי ככל שכן ראשי האכבעות וראש האצבע השני הוא יוהר כי כשלים רובה להרגיש הדבר אם חס חס קר מכנים ראש אצבעו ואזו ירגיש המוח והקור והוא שזה המוח חס חס ולא קר כי הדין הדין בין נעלי דינין כריך שיהיה שזה לא יטה לאחד מנעלי דינין וכן המנועה היא נמשכת מכה דרך עורקין חוקין שהם כראשי העובין כשארס רובה להשיג ידו אליו מחקצין אומם עורקין ומשיג ידו וכשרובה לפשוט ידו מחקצין אותן עורקין וזהו כל התנועה הנמשך מהמוח ואילו הכהות הם הכרחיים לקיום הצ"ח וכשהמוח יש בו פגע הם מתנבלין לו הפעולו הטבעי והוא הולך לאנדיון ואם ניקב קרום של מוח הוא נכאב הרבה ונעשיית בו מורכב שקורין שרס"א אם בלשון יון כלומר מורסת הראש והוא הולך למוח והמוח

אמ"ה הרשב"א ז"ל בארך ביאר שש לפי שיש שני קרומים ואם נקב העליון אין נכר כלום אבל כאשר נקב החתום הוא גמאר וזה מכנים ידו לחזק פיו אם נכבץ אסור דלא כינקיב מחתו עד דאינקיב עליון ועוף החיים הם רבים עד מאד כ ל ב ולכן

יבין נקב קרום של מוח טרפה המוח הוא אבר ראש וממנו יוצאים כל החוש והתנועה וקורין אותם חכמי הטבע כחוש נפשיים והחושים מהם פנימים ומהם חיצוניים והפנימיים הם החוש המסומך לכל החושים והוא נמוקדס המוח והמדמ' וחוה בלמען המוח וכח הזכור והוא באחורני המוח כי המוח יש לו שלשה חדרים והחושים החיצוניים הם חמשה חוש הראות וחוש השמע וחוש הריח וחוש הטעם וחוש המשוש ויוצאים אל החקות באברים דרך גידים קורין אותן הרופאים עבנים וחוש הראות הוא נעניס וחוש השמע הוא באזניים וחוש הריח הוא בחוטים וחוש הטעם הוא בלשון וחושיים אלו ארבעים נמשכים מהמוח עכמו וחוש המשוש הוא להרגיש זה חס זה קר זה לח זה יבש והוא נמשך מחוש השמר שהוא רבוץ למוח ונכנס תוך חוליו השדרה ויוצ' דרך נקבים בחוטים קטנים לכל הנוף ונכנסים בבשר והנשר כולו מרגיש והיומר דק מכולם הוא הדי ככל שכן ראשי האכבעות וראש האצבע השני הוא יוהר כי כשלים רובה להרגיש הדבר אם חס חס קר מכנים ראש אצבעו ואזו ירגיש המוח והקור והוא שזה המוח חס חס ולא קר כי הדין הדין בין נעלי דינין כריך שיהיה שזה לא יטה לאחד מנעלי דינין וכן המנועה היא נמשכת מכה דרך עורקין חוקין שהם כראשי העובין כשארס רובה להשיג ידו אליו מחקצין אומם עורקין ומשיג ידו וכשרובה לפשוט ידו מחקצין אותן עורקין וזהו כל התנועה הנמשך מהמוח ואילו הכהות הם הכרחיים לקיום הצ"ח וכשהמוח יש בו פגע הם מתנבלין לו הפעולו הטבעי והוא הולך לאנדיון ואם ניקב קרום של מוח הוא נכאב הרבה ונעשיית בו מורכב שקורין שרס"א אם בלשון יון כלומר מורסת הראש והוא הולך למוח והמוח

יבין

שמועה

כלומר שהוא שק שהמוח נתון
במוכו וכן הם דברי הרמב"ם
ז"ל.

ומדברי הרא"ף ז"ל נראה

שאנה טרפה ער
שינקנו שניהם וכן דעת
הרמב"ן ז"ל ועוף הינשה חס
ניקב קרומו מכנים ירו לחוך
פיו ודוחק למעלה חס יוציא
המוח מזה הנקב נירוע שניקב
הקרוב וטרפה ואם לאו
כשרה • אמר רבה זכ"ח
ארי"ל אמר נר קפרא כלמה
שנקדרה נדון כמוה • פירוש
קדרה עכס הגולגולת החחיל

אמיה

הרשב"א ז"ל והר"ן ז"ל כו הבינו
מדברי הר"ם ז"ל ולא כו דעל הטורי
ז"ל ודברי הרא"ף והרשב"א והר"ן
ז"ל לא הבינו כן מדעתו טיהם אחרו
מטיו טכוא סוכר טאס ניקב
החחית לכד טרפהובפי' פמטטה
לכרמב"ם ז"ל יבאר כדברי הרשב"א
והר"ן ז"ל וכו' אמר כאשר פירש
מכעס טרפיות אמר חס ניקב קרו'
טל מוח ולא אמר טל'ה ניקבו קרומו'
טל מוח כנ"ל • הרשב"א ז"ל

לימשך נדון נחוט השדרה ואין נקיבתו נמשהו אלא פסיקתו
צרונו ואמרין החס כמין שני פולין יש נפי הקדרה מן הפולין
ולפנים כלפנים מן הפולין ולחוך כלחוך ופולין עכמן אינו
יודע ומסתברא כלפנים • והר"ן ז"ל רכס של רנומו לא הנין
אלא הפולין הינן הם והנה נחללת המשך החוט קרון לקדרה
יש נחוט כמו שני פולין ארומים אינם לננים כמו החוט ואני
ראיתים ומשם ולחוך הוא מתחיל חוט השדרה וכמה הרמב"ם
ז"ל כי כל מה שיש בחוך הקדרה דינו לענן המרבה כדון חוט
השדרה טאס הוא נשפך בקיחון טרפה • והשלמנו דיני נקב
קרומ של מוח •

היוצאים מהלך הקרויים שראי"ם • והלך הוא חס וינש
זכל הויה נשלמת נחום ולחות כי החום הוא פועל הויה והקור
חינו פועל הויה כ"ח העדר כי זהו טבע המוח והלחות הוא
מתפעל מהחיים לעשות הויה כי מהיונש לא חסיה הויה ועל
כן מוז הכ"ח נוטה אל החום והלחות כי חלה השלשה חברים
הראשיים שנים מהם חמים והם הלך והכנד ואחד כלנד קר
והוא המוח ושנים לחים והם הכנד והמוח ואחד כלנד ינש
זהו הלך והכנד שהוא חס ולח הוא המוח השוה וקרירות
המוח הוא שהמונעות כולם חוזרים אל המוח חלו היה חס
היה נשרף כי כל מנועה מחמת יונש הלך הוא משני החום
הנדול הטבעי שהוא כלל וכל חום מינש והנה קרירות המוח
מתקן אותו חום הלך הנדול ויונש הלך מתקן אותו לחות המוח
ואם ניקב הלך הכ"ח הוא מה לשעתו כי הלך אינו סובל פרוק
חבור ולכן לא כתבו הרופאים רפואה לחולי מורמות ורוע
מוז ופרוק חבור הלך כי אינו סובל חלאים והלך יש לו שני
חללים וי"ח שלשה אחד באמצע ושנים משני כדדים ואם יש
חלל באמצע הוא קטן מאד חכל השנים הם גדולים האחד
מהימין והאחד מהשמאל ואשר נימין הוא יותר גדול כי שם
הוא משלש הכנד היותר זך מהדם דרך עורק גדול נקרא ור ד
ואשר נשמאל הוא יותר קטן ממנו ושם הוא הרוח החיוני
ומשם הוא משלח הרוח החיוני אל האברים הרופקים דרך
עורק נקרא שרין ולפי שעורקי היר הם מגולים יותר משאר
הגוף והם קמונים אל הלך על כן בודקים הרופאים הדפק
בזרוע והיותר בודק הוא השמאלית טס הוא החדר השמאלי
והלך הוא באמצע הגוף כראוי לכל מלך שיהיה באמצע
המלכות כי הכל כריכין ליו ונוטה מחמונו אל השמאל להשוות
קרירות השמאל שהוא כמד הטחול הקר לחום הימין שהוא
כמד הכנד החם חכל חום הימין הוא יותר גדול ע"כ מנועת
הימין היא יותר קלה ממנועת השמאל כי החום עוזר על
המנועה • וזורת הלך הוא עגול למעלה והולך ומתחדד
למטה בעין כורת פרי היער הקרוי בלשון קדר כנוב"ר אשר
ממנו יוצאים הסירות הלננים
חוך קליפותיהם היכשות הנק'

אמיה

זה הפרי נקרא פ"ז והוא בארץ
אדום חכל הנמצא בארצות יסמעאל
הנקרא צנובר הוא שחור •

מנו מה ל' חלל גדול מה
לי חלל קטן • ובהלכות
קטנות כתוב כי מחט שנמצא
בלב טרפה והוא חלק בין
קופה לנרא' וטרפה ובין
קופה לתחאי וכשרה וזה לא
נמצא בגמ' ויש לטוש להסמיר
וכח הרמב"ם ז"ל טאס
גכנס מחט נגוף הנהמה ער
הלך ולא הגיע לחלל כשרה
וימצא בלב הכני עכס שיהיה
משען ע"יו ויש על הלך שומן
וקורין אותו נגמרא טרפשא
דלנא ואמרו שם שהוא עשוי
בכונע • וזה השועט הוא
השגחה

אמיה

עטשכ בא לפני בשר שנפחת בבית
המטכיים ונמצא על כלב דין
האזניים חוספת כמו פוטס וסיה
קסה ער מלד בשו חכו וכו' טעם
אחד על גבי חבורו והעליון ס'ס
בעט דך והלך לא גשפנה מרטיטו
כלל והשען טעליו לא לקה כלל
ונמקבדו כל במסכילי וכל קדוקי'
וסמיה ממיס גחלה טל אלוט הטרין
איד היה קסה ולא נמצא בזה מטולס
וכה שם הסכס בכ"ר יוסף אבני
והסכישו כולם טיה אינן סס נקב
להלל טמיה פוסרפ ואני אפרתי
לסס פס כיות טעפיה נקיבט סהיה
טוהרמ

השגחה אלהית לשמירת ה"כ" ב' הלכ הכליות הוא מפני שהכליות הם קרות לפי שהם כשפל הנוף ואין מניע אליהם חום הלכ כ' אין בהם חום להמיץ המומר הגשאר מהמוון והוא נקפה שם ונעשה חלב והוא מועיל לחמם קור של כליות בעין לנוש חלב הלכ שהוא חם למה יש לו שומן אינו לא לפי שהלכ הוא מקור החיים כדרך שמירה גדולה והטבע נרא לו זה השומן

מוחרת אחר אשר לא נאסר הנקב אלא עד שיגיע לחלב ירחם שאם סתום וקסוי על הנקב יסיה מומר ולא הסכימו עמי בזה אלא אם הניע הנקב לחלב תהיה אסורה ואחר כך קרענו חלב לשנים ולא נמצא בו שום נקב כלל ולא שום שינוי לפניו ונרדנו כבשר ונמצא בשר חי עד שהגענו לחומו אוטם ונמצאת שהחילק דמו מהנה עובי הכשר ולחין וקרענו אותו אוטם ויבא ממנו ליחה ירוקה והפכנו כולנו בק בשרה ע"כ

לשמירה וכן הריאה היא מקפת בו לשמירה ולפ"ו חלב תכליו' הוא חסור שהוא עב ונס ומזיק לגוף וזה השומן הוא מומר שאין בו עובי ונסות ואעפ"י שהוא טהור וכל חלב טהור סוחם כמו שפרש זה החלב שעל הלכ שאמרנו שהוא עשוי ככובע אם יקב הלכ אינו סוחם אותו לפי שאינו דנוק כחוק שם נשלמו דיני נקב הלכ לנית חללו'

ריאה ניקנה הריאה טרפה י הריאה אינו נכנס בה מוון כי המוון הוא נכנס דרך הוטם נמעיים והריאה יתלויה נקנה ונקנה אם נכנס בו דבר הוא נא לירי סכנה כמ"ש שמה יקדים הקנה לושט ויבא לירי סכנה ומה שאמרו ריאה שואבת כל מיני משקין לא אמרו שהם נכנסים בה דרך הקנה אלא דרך הגידים הדנוקים בה המוכזים מהכבד ואינו נכנס בה אלא הרוח הנכנס דרך החוטם מהאוויר וכשהיא נופחת היא מרחפת על הלכ לקרר חומו הגדול ויש לה שתי ערוגות מקיפות על הלכ ולפי שהכד הימני מהלכ הוא יותר חם מהכד השמאלי מפני קורבתו אל הכבד כדרך נשיבה יותר גדולה על כן יש כבד ימין שלש אונות וכבד שמאל אין שם כ"ח שתי אונות גם כבד ימין יש אונה אחת קטנה באמצע קרין אותה ענניא דורדא שהיא דומה לזרד כדי לעזור על הנשיבה כמו הספנין כשהם כריבין לרוח גדולה פורסין קלע קטן חבל הקלע הגדול וכשיט נקב נריאה הרוח הוא יוכא דרך הנקב ואינה מושגת כל הצורך על הלכ והוא מתחמם ומחייבם וזהו חולי השדפון על כן שנינו ניקנה הריאה טרפה י ונריאה יש שני קרומות ואינה טרפה עד שיעקבו עליה י ניקב זה בלא זה כבד והטעם ידוע כי האחד הוא מנין אומר הרוח שלא יבא וכוונתו יש ריאה ומזיקה שאמר שאין אומר ריאה אמרו עליו שאינו נקי במרגוליס כי יש להם כמין ודר דנוקה בין בלעומיה ואם ניקנה גם כן בעופות היא טרפה ואיני דיני הריאה כסוף נכ"ד

גרגרת הקנה נרא להוציא הקול ואינו רך כושט על כן אינו נטרף נמקום שחיטה אלא עד שיהיה נפסק רוצו וכל מקום שחיטה הוא נטרף נפסיקמו וי"א שאם נפסק שפוי כובע נמקום שאינו ראוי לשחיטה דינו כדין מרגן הוטם שאינו נטרף צרובו אלא אפי' נפסק כולו ונשאר מיעוטו קיים נמקו' אחר ולא היו עקור עד דאפרק אפרוקי אצל אם נפסק רוצו אינו יאם כמתך נשף בעלמא י והרמב"ם ז"ל לא הבכים לזה אלא כל שנספקה הגרגרת נשפוי כובע ומשפוי כובע ולמטה כל מקום שחיטה הוא טרפה ואם ניקנה הגרגרת מכבד החזה מקום שאין השחיטה כשרה בו נקינתו נמשהו נריאה י הגרגרת אינה כולה שזה נהיקפה כי יש מקום למעלה עד ומקום למטה דק לפיכך אם נפסקה נמקום העצ אעפ"י שנפסק רוצו התיקף אינה טרפה עד שיפסק רוצו חללה שאין הטרפות מפני נשר הגרגרת שנפסק רוצו לא מפני שלא נשאר רוצו חללה קיים ואם נשאר רוצו חללה קי' היא כשרה שהצורך

של הקנה אינו חלל שיכנס הרוח חל הדיחה ואם נפסק רוצו חללה ממעט הרוח וכשנשאר רוצו חללה קיים הרי הרוח הוא נכנס הר"ו והיה מחקיימי וכשרתיאם ניטל מהגרגרת רצועה לכורך הגרגרת היא מצטרפת לכאיסר זטרפה ושיעור איסר הוא משקל חרבע שעורות כסף פחות מזה החסרון היא כשרה כדין נפסק משוטה י ואם ניקנה הגרגרת נקנים דקים אם יש בהם חסרון מצטרפין לכאיסר והשלם מצטרף עם החסרון להטרופה נאלו אינו ודוקא אם הם סמוכין זה לזה שאין בין נקב לנקב כשיעור נקב חבל אם יש בין נקב לנקב כמלא נקב אינו מצטרפין ואם הנקנים אין בהם חסרון מצטרפין לדוכא כדין נפסקה הגרגרת י ונעוף שהקנה שלו קטן שיעור הנקנים שאם מקפלו ומניחו על פי הקנה והשלם שנין הנקנים מצטרף עם הנקנים ואם אין בה חסרון נרונה הוא טרפה י ואם נפחתה הגרגרת כמין רלח ונשאר שם הפחת אם יש בחומו פחת כרי שיכנס בו איסר וזה השיעור הוא יותר גדול מאיסר מצומצם טרפה י נסדקה לרחנה צרונה טרפה לאורכה כל שגשאר מעט למעלה ומעט למטה כשרה לפי שגשארקה לרחנה הוא הולך ונוסף ולאורכה הוא ממדבק מעט מעט ואינה נטרפת עד שמדבק כולה וככלל דיני הגרגרת הוא תלמא קני הוו שמהקנה ולמטה פורטין שלשה קנים הא' הוא בין דפני ערוגות הריאה והוא מכובה נשומן והא' פורש לריאה והא' פורש לכבד וכולן נקינתן במשהו וי"א רכנדא אינו נמשהו וכן דעת הרשב"א ז"ל מקיפין גרגרת שאם נמצאת פסוקה לאחר זמן או קדורה בגרגרת ורובי' לידע אם נעשה אחר שחיטה או קודם שחיטה עושין נמקום אחר אם רומץ זה לזה לאחר שחיטה נעשה וכשרה ואם אינו דומין זה לזה קושטין שמה קודם שחיטה נטרפה ודוקא מחולייה לחולייה וחולייה זו היא שלש טבעות שהגרגרת עשויה טבעות טבעות ונפחות מנ' טבעות אי אפשר שיהיה בו כפיסר וחולייה הוא התנוף ונר חולייה הוא הנשר שהוא למטה מהחוליות ואין מקיפין אלא מחולייה לחולייה ומכר חולייה לכר חולייה ואם דומין כשרה חבל לא מחולייה לכר חולייה ולא מכר חולייה לחולייה שאפי' דומין אין סומכין עליו נשלמו דיני הגרגרת

כדיריה שנינו ניקנה המרה טרפה י והמרה כנר פירשו מועלתה שהיא לנקות הדם כדי שישרר נקי וזהו מבא במריחה שור אגן שמקשה שם מעפרירות הדם ויורה על זה מרידותה וגם לנקות מעיים ולרחוף אותם ולמורר חמות יבואת הריעי ואם ניקנה הרי צמלה העלמה ולמ"ש הכמוץ נחיוץ ישפוך לרחף ערירתי בכר אחרנו נגמ' צפ ואלו טרפות דמעשה נכיס היה שנאמר רק את נפשו שמור ואין מביאין רחיה ממעשה נכיס ואמר רב יבאך בר יוסף א"ר יוחנן מרה שניקנה וכבד חמומה כשרה שהוא רטוק יפה ואינו מתפרק ואם נמצאו בה שתי מרידות נטרפה שזהו הכלל לכל ימר ננטול דמי ואם נטלה המרה טרפה ק"ו מנקינה שכל שנטרף ננקינה כל שכן שהוא נטרף ננטילה וה"ה אם נבראת הברת מרה מזה הטעם י ואם שופכות זו לזו אחת היא וכשרה וזה לא נזכ' נגמרא אלא נמרי כתיב דיני ומרי נועי ונלמוד מזה לשתי מרידות ואע"ג דתוריס ונני יונה אין להם מרה אין מביאין רחי ממין על שאינו מינו :

אמיה מעשה בא לירי שנמצאת מרה אחת קטנה ביותר וריקנית ונשה שהיתה קטנה עד שהיו אומרים חסרה ונמצאת מחתיה מכיוון דשפוליה הכבד כמין בועה ופראיה במרה המרה ועורק דיניהם מסוך מחלה חשבנו כי פערק ההוא להחטיף המרה וכדקנו היטב ונמצא שהעורק הכו' אינו מחטיף כאם דבר אחר נקבנו כבועת ונמצא מחוק ואין בה שום מרידות ונמצא לנו שאינה מרה וקפ"יטו י וכלו החסרים וקפסימו כולס דהימרה

יבין שמועה

אמיה

ורחמי נספד בעלי חיים שאין

טוב כפיא לי הכודן שני מרירות
 סטכות זו לנו וטובים מלאים ולא
 שפתי אהדדי אחריו לו א"כ אסורה
 אמר לי כנה הם שופכים זו לנו
 למעלה כשקום ככד אחרת לו לא
 אפרו אלא בנזקים אחת מהם וע'
 הנקב יסיו שופכים אהדי אמנם
 ראש מה יאמרו פהברים כלך אגלם
 ופירועל מה סהניא מוהר"א קאס
 סימן פ"ג ד"ס דעל תרומת הדשן
 ופס סיומ טלא בזה דעמי כזה ע"כ

לכוס ולפרד ולחמור והפיל
 והגמל מריה וא"כ אין לטרוף
 חורים ונני יונה שאין להם
 מריה שאינו הכרחי בכל
 הנעלי חיים ומ"מ לאותן שיש
 להם מרה הם נמצאו נערי
 המרה טרפה והנה מקום
 המרה הוא מתחלק ננ"ח כי
 הצנאים והאילים מרירתם
 היא תלויה בנזק ונקצתם
 ממצא הוא מתפשטת נמעיים
 וכן שאר שינויים נחיות

ובדגים וזה סיוע למ"ש כה"ג נטלה המרה לגמרי הוה מעשה
 וקרעוה לכבד וראשית כלועה נגויה ואכשרה ועוד במבו
 שאם לא נמצא מרה טועמים נמקום מרה הם נמצא מקום
 מר נירוע שנלעה במקומה וכשרה - ההיא קשיא דתמרי
 דאישתכח נמרה ואמרו נגמרא שהיא כשרה כיון שגני ראשי'
 גסין אין חוששין לנקב אבל נמחא שראשיה דקין חוששין לנקב
 וכן נחש שנמצא נמרה טרפה ולא שאנו חוששין שנכנסה דרך
 הושט ונקבה לא אפי' נכנסה דרך קנה מתוך שהראש דק אנו
 חוששין שמא ינקבו עור המרה שהוא דק ונקימו נמשהו ואם
 אפשר לתלות הנקב בסנין או ביד הטבח כשרה ונשלמו דיני
 מרה שניקבה

חוט השדרה טענו נמשנה נשברה השדרה ונפסק החוט
 שלה כבד פירשו רנחמינו ז"ל מהיכן הוא מחיל חוט
 השדרה ואנו כריכין לזה לפי שיש הפרש בין המוח ובין חוט
 השדרה לענין הקרום המקיף אותם כי המוח הם ניקב קרומו
 טרפה והחוט הם ניקב הקרום אינו טרפה עד שיפסק רובו
 וזה ההנדל אשר נתייהם הוא כי אעפ"י שהמוח והחוט הם
 דומים זה לזה ברכות ואינן נשר לא מוח רק כמות שנעצמות
 חל המוח הוא יותר חסון החוט ויורה זה כי מהמוח הם
 יוצאים העצבים הנותנים כח החושים הארבעה שהם הראו'
 והשמע והריח והטעם שהם חושים דקים נכבדים ומהחוט
 הם יוצאים עצבים הנותנים כח התנועה שהיא חזקה ולזה
 נקב קרום של מוח טרפה - והחוט אינו נטרף אלא בפסיקת
 רובו לפי שהוא יומר קשה מהקרום של מוח והנה נכבד עכ"פ
 המוח כעין קדרה שהיא מושב לא המוח שיסתלחו ממנו החושים
 אל הגוף והיה עליון מכלם כי הוא כמו הכופה השומר אל
 העיר והנה יש בעלי חיים שאין להם ראש עליון לכל הגוף כי
 סירטנים המוח שלהם הוא בחזה והיה זה כן לפי שהוא קר
 מאד ואם יתרחק מהלב היה מתקרר וימות על כן הושם ראשו
 כנגד החזה קרוב ללב לחממו ולפי שא"ל לו להיו ראשו כעליון
 הגוף - הערים הטבע לעשות לו קרנים נולדות אל העינים
 שיהיו כמו הכופה אל העיר כמו שהם נאדם סני המוח ולפי
 שהמוח הוא כמרכנת השכל היה מוח נאדם בהיקף אל שאר
 בעלי חיים יותר גדול ומוח הזכרים יותר גדול ממוח הנקבות
 כי גדול המוח יורה על טוב ההננה ובעלי חיים הכרי הננה
 מהאדם והנקבות מהזכרים ונכבד הראש בלתי נשר שלא
 יכבד עליו ואינו עכש אחר אלא מחובר מעצמות בתפירות
 לפי שעולין בו אידים מהגוף והיו לו המפירות לנריות
 מהאידים וייתוד האדם עשאר בעלי חיים שהחלק ממנו שהוא
 יותר נכוחימהלג ומהריוה הוא יותר חס ויותר לח מזה המקו'
 בעצמו נמוחות שאר בעלי חיים - ולזה היו מוחות הינדים
 נחלח ענינם לחים מאד בזה המקום ולזה הנבי לנערים
 הוא נריות להם לנגב זק הלחות וכאשר עברו השנים וינגב
 החום מזה הלחות ילך הגער זקוף וימיכב גופו להיות נכב

הקומה מכן שאר בעלי חיים זהו חועלת המוח - וחועלת חוט
 השדרה הוא להעמיד הגוף ולקשרו זה כזה שיהיה כנרית מן
 הקצה אל הקצה וכבר אמרו ז"ל נתמרח פסול נחמסמס פסול
 ופי' נשפך קיימון כי חועלתו הוא שיעמוד הגוף נקשר וכבר
 נכמספך להם חס אינו יכול לעמוד מפני כבדו חס הוא חולי
 ממת חס לאו - ואמרו נמ' שאם נפסק חוט השדרה נרוב
 עורו טרפה - אבל רוב מוחו אינו מעלה ולא מוריד - ואמרו
 נמך פסול נחמסמס פסול אינו היא המרכה ואינו היא
 המססה המרכה כל שנשפך כקיימון המססה כל שמעמידו
 ואינו יכול לעמוד נע"ר ירמיה אינו יכול לעמוד מפני כבדו
 מאי חיקו נממוזו כגון שנפל על ראשו ונחנע המוח אמרו
 שהוא מתקיי' אל שאינו מוליד הריח אמרמא דהות כי רחננא
 דהוה שדין כרעה נמרימה - ואמר רב אימר שאין חוששין
 לנפסק חוט השדרה וחלין דשנרונא נקטה דשנרונא שכיח
 ונפסק חוט השדרה לא שכיח עד היכן חוט השדרה להיות
 ההמה נטרפח נפסיקמו החוט יוצא מהמוח והולך על פני
 כל השדרה והאליא עד סוף כל הזנב וזה החוט דינו ליפסק
 ברובו עד בין הפרשות עד מקום שהוא מתשרש ומתפצל
 לפוליס וכנגד היריכים הוא מתחיל ליפצל ויוצא חוט אחד
 לירך הימין ואחד לירך השמאל ולאחר שמי אכנעוה הוא חוזר
 ומתפצל עוד וכן למטה בהרנה מקומות עד הזנב ואם נפסק
 מהחוט עד בין הפרשות האלו בכל מקום שנפסק שם רובו
 טרפה למטה מכן הפרשות הם נפסק כנר חש כחו והיריבי'
 מעמידין השדרה ותינה מפה בכך ומספקא לן נגמרא נחוטין
 שנפרשה ראשונה ושניה הם היא נטרפת נכך חס לא ולא
 אפשיטא ואם נפסק כנגד עוני פי הפרשה השלישית יש
 אסורין ויש מתיירין - חוט השדרה של עוף הוא יורד עד בין
 אנשיים וזה המקום י"א שהוא המקום שהאנשיים מחונדים
 וי"א עד למטה ממקום שהם שוכנות על הגוף וראוי להחמיר
 נשלמו דיני חוט השדרה -

כבד חס נטלה הכבד ולא נשתייר ממנה כל' ומה שאמר
 הכמונ עד יפלא חן כבדו והוא סימן ממה הוא
 שיעיף הפלוח נמקום שמה ונכד תלויו' כי זאת המנה היא
 ממיתה כמו שאמרו ז"ל ויכהו אל החומש מקום שמה וכבד
 תלוין בני הכבד הוא אבר ראשי' אל החונה ונחלקו בזה
 הרופאים עם הטנעיים י"א כי הוא האבר הראשי' נמוחלט
 וכו' היא המחלת הכבד וי"א כי ההתחלה היא בלב ומה המחלוק'
 יבא לנו דינו ממוצע בין האבר הראשי' נמוחלט שהוא הלב
 ובין האבר שאין לו ראשיות כלל כי אינו נטרף נקינה נמשהו
 כמו הלב ולא נכשר נטילה כלו כמו הטחול ויש לו דין אמצעי
 שאם נטל כלו טרפה ואם נשתייר ממנו קצת כשרה והוא נכד
 הימין והטחול נכד שמאל כי פעולת הכבד יומר הוק' כי בו הוא
 ממהוה הדם והטחול אין לו פועל בזה והימין הוא יומר חוק
 מהשמאל ולפעמים ימצא הכבד נכד שמאל והטחול נכד הימין
 כן העידו חכמי הטבע שראו זה ואמרו כי אפשר הוא
 נאפשרות מי שהוא אטר שיחלפו כרדי הימין והשמאל וטוב
 הכבד הוא מורה על טוב המדות כי בו הוא הדם ורוע הכבד
 מורה על רוע המדות וכבר אמרו ז"ל כבד כועס ומרה זריקת
 בו טיפה ומסקיטמו - ומי שכבדו גדול אכנעומיו גדולות כי
 ימרה בו דם הרנה והטבע שולחו אל האברים היומר רחוקים
 שהם הידים ומאוזו רבוי יגדלו האכנעוה וכבד מתהוים
 הליחות כי המזון מתהוה דם ועליונו הוא קצף היא הארומה
 והולכת אל המרה ושמיותיו היא השחורה ההולכת אל הטחול
 ואשר לא נתשל הוא הלכנה ההולכת עם הדם אל האינר'ה
 והמיומו' ההולך אל הכליות ומשם לאחרי השקן ויש בעלי חיי'
 יש להם שני כבדים כמו מיני הדני' ואעפ"י שהוא נמצא לקצת
 בעלי חיים כיון שאינו נמצא בכלן הוא חולי ממת על כן
 נהמה

נהמה שנמצאו לה שני כנדים טרפה וזה השרש לנו מנהיגין
 אוחז בכל האגדים דכל יתר כנטול דמי כמו שאמר כימרת
 רגל ופירש רש"י ז"ל הותר אחד כאלו נטל אחד וי"א שלא
 אמרו כל יתר כחכר דמי אלא כל יתר כנטול דמי כלומר כאלו
 נטל ממקומו ולפי זה אם נמצאו שני כנדים מחונרים זה לברו
 וזה לברו כשרה ויסייע זה כי יש נעלי חיים שיש להם שני
 כנדים ח"כ הימר חינו ממת ואינו מניח לא אם הם מחונרי'
 במקום שאם נטל משם יעשה אוחז טרפה כגון אם נתחברה
 בכזית שבמקום תלייתה שהוא מקום שהיא חיה נכזית שבמקו'
 מרה שאף נטל אותה מקום טרפה וזהו דעת הרמב"ן ז"ל
 ואני תמה אם הם מחונרים כשני זמים אלו למה מטרף משום
 נטילה הרי יש גם כנך מה לי משום עצמו מה לי משום
 חוספת והרמב"ם ז"ל לא כתב טרפות בשני כנדים ואם נטל
 הגדר וגשתייר בו שני זמים אחד במקום מרה ואחד במקום
 תלייתה כשרה והיא יכולה להחקיים כי ממקום תלייתה תקבל
 המון וממקום המרה תדחה המותר וישני זמים אלו אם לא
 היו במקום אחד אלא מחלקט וברצועה ומרודר מיקו ולאומר'
 ונעמק הכל לפי גרלו ולפי קטנו נרדלה הכבד והיא מעורה
 בטרפשיין כשרה יכשר בברד הרי הוא כניטל ונמקומום שהוא
 אובר אם נטל הוא אובר אם יבש והוא שיעיב היוצא שהוא
 נפרך בשפון ואם נפלה לאור ולא נחמרו בני מעיה אלא
 שהוריקה כבד נרשע העפה שכה ואינו כנגד בני מעיה כשרה
 אם הוריקה במקום שעושה אותה טרפה אם יבש היא טרפה
 שדן הירקות הוא כדן היוצא וירקות זה אינו אובר אלא אם
 הוא ירוקת כדמתי אבל ירוקות כזהב אינו אובר שאין אלא
 שומן כן הוא דעת הרמב"ן ז"ל והרא"ה ז"ל כתב שאין
 הירקות פוסל לא אם נפלה לאור והר"ם ז"ל סונו שהירקות
 פוסל אפילו לא נפלה לאור וכן הרשב"א מחמיר והוא תמה
 והכבד שהמליעה בכל מקום שהמליעה היא כשרה שזה היא
 מעשה והתירוה ביניה והימר ההמליעה הוא לפי שהכבד אין
 לו הרגש אלא מבני הקרום שהוא עבדי יורד מהמוח ולפי זה
 כשיש מורסא בכבד אינו מרגיש כאב במקום מורסא אלא
 במקום התלייה מפני כובד המורסא וי"א שברך ישאר כזית
 במקום שהיא חיה וזכית במקום מרה ומחט שנמצא
 בסמפונא רחא דכנדה כשרה שאנו חולין שמהקנה נכנס ונא
 לנו דרך הסמפונות ואם נקב הסמפון יש אוסרין ויש מארין
 ועוד אפרש דיני המקט נקב הכרם ונשלמו דיני הכבד
גפורה נפלה מן הגג ונשארנו רוב כלעותיה תועלת
 העצמו להעמיד הנשר שהוא הכרחי כנעלי חיים
 שהוא האגר המרגיש והוא כמו העושין כורה מטיט שמכניסין
 בתוכו עץ כדי שיהקיים הטיט והיו העצמות נקושי וברכות
 מחיחסים לנוצחם ובעל קיים המוליד חי כמהו היו עצמותיו
 גדולים ואחריו המשיק ביצים והקוצים נדגים הם כמו
 העצמות לזולתם והדלפין לפי שהוא מוליד כמוהו יש לו
 עצמות ועצמות הטורפים מהנעלי חיים יותר חזקים בעבור
 כח הטרפה והאריה עצמותיו קציר כי כאשר יכו קצתם
 נקצתם יבא מהם אש ואין לו מוח בעצמות לא מעט נעבם
 הזרוע ויש להם תועלת אחרת מבני התנועה כי הם פרקים
 פרקים ויכנס האחד נחנרו כדי שיוכל לכושו ליו נעת המשיכה
 ולפוטטו נעת הדחיה והם מדונקים נקשרים נגידים היוצא'
 מהמוח הנקראים עכבים ובראשיהם נגידים לכנים הנקראים
 מיתרים היוצאים מהנשר הרך מאח הנקראים עבלים והם
 גבוזים נעת המשיכה ונמחחים נעת הדחיה ואלו היה
 העצב אחד לא היה אפשר זה ולזה תמצא נקצת העצמות
 בין פרק לפרק עצמות קטנים כדי שיהא חנוורם נאות ולחיהו
 בקוצים כמו שיש בין האבצעות ועם זה הם נקשרים נקשור'
 כדי שיהיו נאותים אל הכפיפה והפשיטות ויש ניהים קצת

שחוסים שהוא עבם רך כדי שלא יניעם שגר לחזקם מפני
 התנועה וכדי שיאוח אל הנשר הרך לעמוד עליהם ולא ילחצנו
 קושי העבם כמו שחזן הכחף שהוא ממוצע בין רכות הנשר
 וקושי העבם והבלעות הם עקומות היקף שלם לשמור הלכ
 ושאר האיברים הפנימיים והם מחונרות בחוליות השדרה
 שהיא לשמירת חוט השדרה והם פרקים פרקים להיות נאות
 אל הכפיפה והבלעות כשכל הנטן הם עקומות היקף בלתי
 שלם כדי שימרחם שם הנטן לקבל המון ובאשה לקבל ההריון
 והידיים נאדם הם שני עצמות מחונרים האחד מחונר אל
 הכחף והשני אל היד כדי שמהיה התנועה יותר נאותות וכן
 השוקים הם שני חלקים דנקים זה כזה הירך דנק אל הגוף
 והשוקים לרגלים כי כן יאות להליכה ואם נפלה הנהמה או
 העוף ממקום גבוה אל מקום קשה חוששין לה משום רכוק
 חשפי שאין לנו רואים נה שגר חוששין לרכוק איברים וכל
 שלא שמה מעט לעת ולא עמדה ולא הלפה חפי' ננדיקה לא
 מתכשרה לפי שאין הרסוק נכר ללאחר עד שמהא מעט לעת
 שאז כל אבר שימצא מרוסק מפסר כורתו או נקרע ולפי זה
 אם לא שמה מעט לעת ולא עמדה ולא הלכה לא מהני
 לה ננדיקה ואם שהמה מעט לעת או עמדה היא כשרה
 ננדיקה ונדיקה זו לרש"י ז"ל אינה לא אם נפסקו איברים או
 נקרעו והרמב"ם ז"ל ברך לנדיק ג"כ אם נשמו מראות
 אבריה ואפילו אוחז אברים שאם נטלו או נפסקו כשרה
 שהריסוק מבלתי אומן יותר מנטיחן ונקיבין ואין חוששין
 לרכוק אלא אם נפלה ממקום גבוה עשרה דהכי חסיקנא
 נכנא קמא בפירוש הפרה דאין חנט נפחות מעשרה ואם יש
 עומק ששה טפחים ומכרסא עד ארעא ארנעא טפחים בין
 הכל עשרה חוששין לרכוק וכן כתב בעל הלכות ז"ל וכן דעת
 הרמב"ם ז"ל ומדברי הר"א ז"ל נראה שהוא סובר שיש רכוק
 נפחות מעשרה ולא נראה כן מסוביא דגמ ומכא נגמ' שזה
 אינו אלא אם נפלה מעצמה אבל אם הפילה אחרים יש לחוש
 לרכוק אפילו נפחות מעשרה ואם הניח נהמה נמעלס ונא
 ומכא למטה אין חוששין לרכוק שאין חוששין לרכוק אלא
 כשנפלה שלא מרעה אבל הפילה עצמה אין חוששין משום
 רכוק דחיה אחרת נפשה וחפי' אינה יכולה לילך שכל לדעת
 עצמה אינה מתרסקת ונדי שכל מארונה לפי שדחה שעורים
 באמצע הבית אם הארונה היא סמוכה לכוחלים אין חוששין
 לרכוק לפי שהוא מסתבך ברגליו נכותל ואם הארונה היא
 רחוקה מהכותלים גם כן אין חוששין לרכוק משום דאמיד
 נפלו לראך ואפילו נפחות מעשרה טפחים חוששין כיון שנפלו
 ככה וככל לו שאמרנו אין חוששין חפי' נדיק לא נעו וכשארנו
 חוששין בריכה נדיקה פשהיה ונעמידה ובהליכה ככל דיני
 נפולה חף על פי שלא נראה כן מדברי הרמב"ם ז"ל בית
 המטבחים אין בו משום רכוק אברים חפי' הפילו הטנח נכח
 ונגנוה יותר מעשרה טפחים דאמורי אמיה נפשיה ונעץ
 צפרניו לקרקע והניח הרשב"א ז"ל רחיה מהירושלי דאמר'
 המס אינו רומה נופל מדעת לנופל שאינו מדעת דיומוי דרבי
 פנחס חבטין מורא בחיליה אמר לון נחייכון שדון ליה שדו ליה
 וערך אמר כרוך שכתב נחמדים וננדיקהם דאמרין חילין
 דחבטין מורא בחיליה לית ניה משום רכוק אברים הני דיברי'
 דגמתי נגמי אין חוששין משום רכוק אברים מאי טעמא
 אמתניהו שדו להו כי היכי דלוקוט קמיהו אהדרניה ודאי
 חיש' להו אי אהדרניהו מחמת יראה אבל מחמת משונה משונה
 מעלייתא עברי' הכה על ראשה במקל והלכה לה כלפי זונה
 על זונה והלכה לה כלפי ראשה כנגד כל השדרה כלה אין
 חוששין לרכוק אברים ואי שלים חוטמא אפלטא דננא חיש'
 ואי חית ניה קטרי כלומה אם יש נמקל קשרים חפי' כלפי כל
 השדרה

יבין שמועה

כלעות י"ח מכאן וי"ח מכאן והם כלעות גדולות שיש בהם מוח ואם נשתכרו רובן שהן י"ב בין כולן מכר אחד בין משני כדרך טרפה והוא שנשתכרו מחזיין כלפי טרפה אבל אם נשתכרו מחזיין כלפי החזה כשרה שהמיעוט הנשאר הוא מקיף על האברים השנימים ומחיימות. והכלעות הללו הם מקועות נעכס השדרה כל עכס בחוליית אחת נעלי כמכשפה ואם נעקרו מהחליות והחליות קיימות ד"ן כשכורין. נשתכרו הכלעות הקטנות ככל מקום שנשתכרו כשרה. נעקרה כלע אחת וחצי חוליית עמה טרפה. וכתיב הרמנ"ס ז"ל שלא אמרו כן אלא כלעות גדולות. אבל בכלעות הקטנות לא. ואם נעקרה חוליית אחת חפילו מהקטנות אסורה לצי שנעשית גסטרס ויראה ל"י שהיא נבלה מחיים והוא חסרון נשררה שנחלקו בו ג"ש ונ"ה ואמר שמואל וכן לטרפה נפתחה הגלגלה הנאותים אסורה אם נפתחה בסלע וכן כתיב רש"י ז"ל פירושו דבסקא דער כמה מחסר דחסרון דגלגלה לטרפה נכסלע וכן כתיב הרמנ"ן ז"ל והנה נכולה מכלהין אנו למדין טרפה דאדם לטרפה דנהמה לענין שאינה חיה וענין גלגלה שהוא ממת הוא מקר' מלא ומשלק' אשה פלח רכב על ראש אבי מלך ומרץ גלגלמו וכתיב גם כן יאמרו ל"י אשה הרגמהו. ונמרוס אמרו מעשה נעניל באחד שנפתחה גלגלמו ועשו לו סדורן של קירוריה ויהי פי' מדלעת יבשה הקרויה קרח לקחו להשלים הפחת ואמרו זה לומ' שאפס' לטרפ' שחתי ודחו זה ואמרו שאין מכאן ראיה שימות החמה היו וכיון שעברו עליו הפנה מיד מת. ואני ראיתי איש אחד שהכריח מכת חרב נדאשו והוכיחו עבמות הגלגלה ובתמותה נדלעת יבשה והיו קורין אותו ראש דלעת וכן שמעתי על אחרים ואפשר שלא היה הפחת כסלע לקיים דברי החכמים ז"ל. והנה

אמ"ה

כספר מורה נבוכים הארוך כתוב כלשון הזה ואע"כ דחיינו בני אדם דאפי' נפתחה בעצמ חיינו אין לה לא מה כמנו לך נכסרות וצטרפות דמי לא אף חנו טוב להמיר קרים של מוח ויקצו הדקין לפי שנשאלו הרופאים ואמרו שנסו וחיו עכ"ל.

ג"כ לשמירת האדם כי האדם אינו רואה מאחוריו אם יבואו סם ונכרס העצם קשה לכבול מכות והאדם רואה מה שלפניו ויכול להזהר מהנזלות ולא הוכרחו להיות קשוח כמו האחורני. ונעשו רכות להקל על הראש יתברך שם הש המפליא לעשות. ונבאר עכמות השוק נס"ד.

בישוק יש שלש עכמות העכס המתחנן הוא עם הרגל הנמכר עם הראש. והעכס העליון הוא עצם הקולית המחונר נגוף הנהמה והעכס האמצעי הוא אשר בו צומת הגידין אשר ראש המחמון מחונר לרגל הנמכר עם הראש והראש העליון מחונר לעכס הקולית ונבמל היא נכר' ארבוכה שיש בין שני עכמות כי שם הוא כוסף ואם נחתך המחמון הנמכר עם הראש הנהמה מותרת והאבר אכ"ו ואם נחתך העליון הנהמה והאבר אסורין ואם נחתך האמצעי במקום צומת הגידין הכל הוא אכור הנהמה והאבר למעלה מכומת הגידין רש"י ז"ל סוגר שדינו כד"ן עכס הקולית והנהמ' והאבר אסורין והרב רבי יונה ז"ל הביא ראיה לדבריו אבל הרמ"ן ז"ל סובר שאם נחתכה למעלה מצומת הגידין שהיא כשרה ואם מאמר והיאך אפשר שאם נחתכה במקום צומת הגידין תהיה טרפה ולמעלה תהיה כשרה כבר אמרו נבמ' טרפות מדמה להדי' אין אותמים כטרפה זו דומה לזו שהרי חתכה מכאן ומתה חתכה מכאן ויהי. ואם נחתכו רגליה מתחילה לשערה מוכמת הגידין היא מתקיימת במקום

השדרה הי"י שהקצרים מפסיקין חוט השדרה ואי מחייה אפסקיה כלומר שהכה אומה נרחב השדרה הי"י (שהקצרים מפסיקין) ונפולה זו אם עמדה אינה כריכה מעת לעת אבל כריכה נדיקה והוא שעמדה מעכמה ואם העמידה אחרים לא מהני ונח מדין ואם הלכה אינה כריכה נדיקה שהע"פ שהטרפות חיות שנים עשר חדש ומהלכות שאני הכא שאלו היה נה רסוק לא היה יכולה לילך ודוקא הלכה ועמדה אבל עקרה ידה לעמוד ולא עמדה רגל להלוך ולא הלכה אי גמי נערה לעמוד ולא עמדה חוששין וכן כהנו שזה הוא דעת הרמ"ן ז"ל והרמנ"ס ז"ל ופולגתא היא נגמ'. ונפולה זו שאמרו כריכה נדיקה כנגד כל החלל כלו שכריך לנדוק ריאה וכני מעיים וכלעות ושדרה וחליות אבל מוח לא ואין ריאה בעוף לפילה כלעותיה מנימות עליה וכן אמרו בגמ' סימנין קטין הן אבל נפילה ונדיקה זו היא לנדוק אם נשחנו מראשין גפסקו ולדעת הרמ"ן ז"ל כריך לנדוק אם נשחנו מראשין ולנקב משחו אף לחוש שאם נקבו מחמת נפילתה היה נקרע קרע גדול ונכר היה. וכתיב רש"י ז"ל בשם בעל הלכות גדול' דכל היבא דנעי נדיקה כגון דרוסה אסורה נפולה האידנה לא נדקין דלא נקייסין נדיקה והוא ז"ל חולק עליו דאין לדין אלא מה שענין חליות ונלמד בקצוף כל הנקייסין כי הוכי דמטו שנה מנאסורא. ובפ' כל היר לענין ריאה דמיס אמרו בגמ' אין לדין אלא מה שענין ריאות נדברי רש"י ז"ל. ועוף שנכתב על פני המים כיו שט מלא קוממו אף חוששין לו כמו שאין חוששין לנהמה אם הלכה אם המים הם עומדים ואם הם נגדים אם הוא מלמעלה למטה המים השפילה וחוששין ואם הם קפמים על פני המים והוא הקדים לתן אף חוששין לרכו' ואם הוא ממש' למעל' אף חוששין אם שהם מלא קוממו ואם נפל על חטין או שעורין ומיני קטניות וחול ועפר ופשתן ודיומא וכל הדומה לזה כל דבר שהוא חלק אף בו משום רסוק חברים וכל על מקום שיש בו דנק ונדק שם נכנפי אמרו נגמ' והלכתא דברי גפי אסור נהר גפא שרי. אמר רב נחמן בית הרחם אף בו משום רסוק חברים פי' הרמנ"ס ז"ל שאם נפלה ונדקנו כל אנריה אם יש בהם רסוק אף חוששין לנית הרחם שאפילו נתרסק חצה טרפה וזה הפי' אינו נראה מהגמ' אלא אף חוששין אל הנוול שיכא מנית הרחם לרסוק שהניחו על זה עגל שגולד ב"ט שוחין אותו ב"ט ופירוש של הרב ז"ל פשיטא שאפילו נטלה האם כשרה כ"ש נתרסקה וזו כריכה עיון אם דינה כד"ן כל החלל הנטרף נרסוק אבל הפי' הנכון לפי הנמרה חוששין אל הולד לרסוק ואי קיס ליה בגויה שכלו לו חדשי יבול לשחטו מיד ואינו כריך להמתין כ"ד טעות. והקשה הרמנ"ס ז"ל פשיטא שא"כ דוב הנולדים ימותו ומידן דאפילו ראיונה מקשה לילד וזה הנוול לא עמד ולא הלך אף חוששין לרסוק. נפולה זו שחוששין לה לרסוק הוא הדין למרגולה אם דרכה לכותל הוא רכבמה נהמה ככולן חוששין לרסוק חברים הכל הוא שזה ואם היא מפרנס' ושהתה מעת לעת דינה כנהמה נטוה גולגולת של נהמה שנחנסה מחמת נפילה כרוכה טרפה ורוב זה בין כרוכה נהמה כלפי העינים או כרוכה היקפה של כל הראש והוא גדול מרוב נהמה הנה הרופאים מצויים למי שנפל על ראשו ונחנסה גלגלמו לעשות לו רעיות מחזיקות המוח ומונעים ממנו מאכל חם שלא יחמם מוחו וימות. הכמה הלכה לעוף על ראשו נפיה או נרגליה שאף בהם דריסה אעפ"י שלא נקנ קרום של מוח טרפה בעוף של מים שקדומו רך. ואמר רב שזכי הני אוזו דין בעוף של מים דמו. השלמנו דיני רסוק חברים ונבאר דיני שדרת העכמות.

שבורה

נשתכרו רוב כלעותיה טרפה הנהמה יש לה כ"כ

יבין שמועה

שם כשרה • וזהו השיעור אמרו נגמ' שהוא נטרי נמורה ויש מפרשים נטרה ארבע ארבעות וארבע נטרי הם י' ארבעות ויש חומרי נטרה ארבע וחזין עולין נשור לא ארבע ארבעו ונבנהמה דקה לא נתנו שיעור וכל מקום שהם לניס דינו כמות הגידין גידין הללו הם שלשה שנים קטנים ואחד גדול יותר משני קטנים ואם נפסק הגדול אע"פ שהוא רוב ננין כשרה שהרי נשאר רוב מנין ואם נפסקו שנים הקטנים היא כשרה אע"פ שנפסק רוב מנין לפי שנשאר רוב בנין ואינה טרפה אלא אם נפסק הגדול ואחד מהקטנים רחוק ליה רוב בנין ורוב מנין זהו דעת הרא"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל ובעל התרומה מהמיר שצריך שינשא רוב מנין ולא נראה דכרזי להאחרונים ז"ל ואם נפסק הגדול כלו ואחד מהקטני נרובו כיון שנשאר המיעוט כשרה כן נכחו המפרשים ז"ל אכל אם הגדול גם כן נפסק נרובו טרפה • וכמות הגידין בעוף הם ששה עשר ואם נחתך אחד מהם לגמרי היא טרפה אפילו כל השאר קיימין ומה שאמרו נגמ' אי פסיק חד מיניהו טרפה אי פסיק לגמרי קאמר אכל אי פסיק רובו לא כלום הוא וכשר וכן כהן הרמב"ן ז"ל ואפילו נפסקו ט"ו נרובו ונשאר אחד מהן קיים כשרה • אכל הרמב"ם ז"ל כהן ראפילו לא נפסק אלא אחד נרובו טריפה והר"ב רנינו נסים רנס של רנתי אכריל דנרזי וכתב הרא"ה ז"ל דשיעור כמות הגידין בעוף הוא מתחלת עכס השוק המחונר עם הרגל עד שנבלעין כנשר דשנן און דין כמות הגידין להם והרמב"ם ז"ל כתב שכמות הגידין הם נעכס המחונן שיש בו קטקטי' כדגים ודגד חמה הוא שהרי אמרו כל טרפות שמנו חכמים נבנהמה כנגדן בעוף ונרבל התחמון נבנהמה און שם כמות הגידין וכן השיג עליו הראב"ד ז"ל ונאמת הוא ששם מחילין הגידין אכל חיומו אינו אלא ממקום שמהחיל השוק וכנר נשאל הוא ז"ל מזה וכוה למקן נספרו כי הודה נכר לחולקי' עליו • ביארנו דיני כמות הגידין נבנהמה ובעוף כפ"ד אחר :

דין נשבר העצם ויצא להוין בס"ד

נשבר העצם ועור וכשר חופין את רובו הרי הוא כאלו לא נשבר כלל והוא שיהא חופה את רוב עניו ואת רוב הקפו לפי שהעצמות נמקום אחר הם ענים ונמקו' אחד הם דקים ואם נשבר ממקום הרק אע"פ שרוב עניו קיים כיון שאין רוב היקפו קיים טריפה ואם נשבר מהמקום העב אע"פ שרוב עניו קיים כיון שאין רוב היקפו קיים טריפה • עור וכשר שאמרו דוקא שיהא נשר עם העור • אכל עור לבדו אינו משלים עד שיהא נשר עמו • ואם היה נשר חופה אכל לא כלו לא שהעור משלוי' כיון שהרוב הוא נשר העור מצטרף עמו להשלים רוב העצם הנשאר • וזהו נבנהמה וחס • אכל בעוף שהוא רך כמו דג נוזל אפילו מחצה עור ומחצה נשר וכתב הראב"ד ז"ל דעור לבדו אינו מציל אפילו בעוף ונבחר אמרו דעור הרי הוא כנשר היבא דקנא משבא דיריה פירוש שאם העור הוא במקום שאין שם נשר והעור הוא דדוק שם אחר עור הרי הוא כנשר העצם שנשבר יוצא לחוף והיו עור וכשר חופין את רובו ונפול מקצתו לארץ ועכשיו און עור וכשר חופין אותו כשרה ואם לא היו עור וכשר חופין את רובו ונפול מקצתו ועכשיו עור וכשר חופין הנשאר טריפה ואם לא היו עור וכשר חופין אותו אפילו יש שם גידין רכין שסופן להקשות און דין כנשר וכ"ש אם יש נהן ריחן ונראה ודאי שהגידין שנקשו דין כנשר : זה הנשר החופה את רוב העצם אם אינו מקום אחד אלא מתלקט מעט מכלו ומעט מכאן כניכות הנשר או שהי' נמקו' אחר מרובו וקלוש או ממעט מכאן עד שהרוב נרדו וכן אם נקב הנשר פו נקב או שנקב או שניבל שליטתו המחשון כל אלו עלו בחיקו ואכורה מן הספק

במקו' כמות הגידין אינה מחיימת כי שם היא כואנת הרבה מפני החמיכה מה שלא היה כן אלו נחמכה מחלה למעלה מכמות הגידין וכיוצא בזה הוא שאם נטלו הטחול והכליות שאין כשרה • ואם נקב הטחול ולקחה הכוליא טרפה • ואם נחמכו כמות הגידין וקודם שחיטה חמכה למעלה אם חוזרת להכשירה הראשון אם לא ישאומרים שאינה חוזרת להכשירה הראשון שהרי נגמ' אמרו טריפה כיון שנטרפה און לא היפר והרמב"ן ז"ל מנמנם להמיר ואני אמרתי שאפשר לקיים דבריו ואון עליו קושיא ממה שאמרו טרפה כיון שנטרפה און לה הימר שלא אמרו זה אלא על טרפה הנזכרת נמורה שדרסה חריה אכל אומן שנאו מהלכה למשה מסיני אפשר שיש להם הימר אחר שיבא עליהן שם איסור ואם נחמכה במקו' כמות הגידין וחמכה קודם שחיטה למעלה חוזרת להכשירה הראשון כנ"ל לאחר שאמרה רבנו הגדול הרב ר' משה ר' נחמן נשנר העבס ויצא לחוף אלא שלא נחתך שאלו נחתך היה איסור מן התורה משום אכר מן החי • ואם עור וכשר חופין את רובו מותר ואם און עור וכשר חופין את רובו דינו כנחתך אם הוא הרוב הנמכה עם הראש האכר חסור מדרבנן משום מכוח פשוט והנהמה מותרת ואם הוא עכס העליון הנקרא קולית האכר והנהמה חסורין ואם הוא העבס האמצעי אם נמקו' כמות הגידין האכר והנהמה חסורין למעלה מכמות הגידין לדברי הרא"ף ז"ל האכר חסור והנהמה מותרת ולדברי רש"י ז"ל הכל חסור אכר :

דין צומת הגידין

שינוי נבדק נבנהמה הנקשה וכן נטלו כמות הגידין לפי דברי הרמב"ם ז"ל שכתב שנטל אם נכרת חסרת אוחו אכר אינה טרפה אם כן אם נולדה חסרת כמות הגידין כשרה • והרשב"א ז"ל כתב שדן חסרון דין נטל וטרפה ויש מפרשים שנחתכו כמות הגידין והראב"ד ז"ל נספר ההשגות כתב שנעקרו ממקומם מן הארכונה ונקלפו מעל העבס עד למעלה טרפה ולפיכך שנינו וכן נטל כמות הגידין ולא אמרו נחתך וכו' ודבר זה אנו רואין בכל יום כי הפרגיות כשאוזנין אוחן נרגליהן נכחם הגדול ממחוקים לעוף והגידין המכומתין נעכס הירך כמון לרגל הם נעקרון ממקומם וזהו שנטלו כמות הגידין כלומר שנטל ממקומו ולא נחתך וכיון שנעקר ממקומו און בו חיות כלל כאלו נטל משם • דע כגיש נבנהמה גידין לכר חוף שהונג שוכב עליהן והם שלשה האחד הוא שחולין בו נבנהמה • ושליש לכר פנים כנגד שתי היריכות ושידש הראב"ד ז"ל שאומן שהם לכר חוף און להם דין כמות הגידין וזהו שהמרו נבחרו און כמות הגידין מקום שהגידין כומתין ששם הם מהזכרים והם שלשה הפנימיים שהם שלשה מחזרין זה עם זה אכל החיצוניים און שלשן מחזרין זה עם זה וכן מובח נגמ' שם דאמרינן • מלתא חוטי הוו חד אלימא ותר קטיני אפסיק אלימא אזל רוב בנין למא שאהר הוא גדול מתרי קטיני ולא משתבח הוי ענינא אלא כפנימיים אכל בחיצוניים השנים הם גדולים ולא ממכה אחר גדול משנים • וכבר נתברר שהגידים האלו הם הפנימיים לא החיצוניים • ויש שני גידים גדולים נבלעים בתוך הגיד הגדול ואלו הגידין און להן דין כמות הגידין שאפילו נחתכו אינה טרפה נהן וכן מובח נגמ' • ואלו הגידים הם מחילין נשוק למעלה מהעבס הקטן המחונר בין הרגל הנמכר עם הראש ועכס השוק וזהו שאמרו נבחרה היבא דפרטי טיחי ששם פותחים הענינים להפריש הנשר מן העבס כשרוצין לישול און גידים אכל אכר על העבס הנקרא עדקומא און לו דין כמות הגידין הגידין הללו הם עוליס ומפשטי' עד שנגכסו נכשר וכשנגכסו נכשר און עליהן דין כמות הגידין ואם נפסקו

יבין שמועה

וצעף שמועה הנך טריפה משום חשש שאל נקנה הריאה לפי שהריאה נחננת בין הכלעות וקרום הנשר כך ורק בין כלע לכלע וכששומעו גפה מתקנת הריאה עם כנף ומשום הכי אמרין מנדק הריאה שמבגים הקנה דק בגרמת גופה נה ואם רוח יוצא ממנה טרפה ואם לאו בשר' וכן דעת הרמב"ם ז"ל כנדיק' ממכשר' וכן דעת הרי"ף ז"ל וכן בעל העיטור ז"ל כחכ' דאפילו בנדיקה לא מתבשרה ועל הרי"ף ז"ל דהוי לסמוך ודוקא שמינה בק' יש לחוש חבל נשאר הנף אפילו נעב' שליטי הקרוב לגף כשר ויהיו מפני דקתי נשמנו אפסיה ויש מחמירין וכן בספר חלדה הדני ואין לחוש לנריו ואם נשמנו גפיה ואין עור ונשר חופין האחר אותו האבר אסור בדין גשנר העבס מן הארכובה ולמטה והאסור למכור כל אבר מודולדל כגון עבס הארכוב' שחמור לנו לגני נס שברי הוזהר על אבר מן החי ואסור להושיט אבר מן החי לגני נס משום ולפני עור לא מתן מבשול' וכל אבר הנחמב משום שנייה היה זרוע שאין עור וכשר חופין אחריו או עבס הארכובה מקום שאין עורה אונה טריפה וכן גפי העוף ולגני הניס העובר אם ידוקוד' שטיטה והחוייה שהאבר חינו גמר בשטיט' אצו במו שהאבר אסור כן האבר המחובר עמו אסור שהרי אמרו גמיר' לא נברכה אלא למקו' חמך דנעלמח אסור והכא שרי כלומר נזרוע בשלה' וכמכרש' ז"ל בפרק גיד הגסה ככל הימר ואסור מחוברין זה גזה כגון הוב' העוב' חת ידו והאבר המדולדל בו כגן מקום חמך אסור משום מכות פרוש וכוין זאין נו אלא מכות פרוש מותר לבניגס' ונפרש דין שניית ידי הבהמה שמתחת ירך נעלמח חמס' כס' ד :

כל מה שאמרנו בשנייה עכמות כנהמה כארכובה אין דין זה אלא נרלים חבל נידי כנהמה וזרועותיה אין זה כן הנה התום הוא היותו שלם שבעלי חיים שהוא לנדו מכיר התמה מן השקר נכח שכלו אסור לו והוטמו לו סינירים גאוחים להשלים כל דרכו כגון זרועות ואכבעמות מה שאין כן בעלי חיים ושעה האומר כי האדם חסר מבעלי חיים לפי שהוא ערו' ואין עליו מנן ואין לו נרנליו בלי מלחמה במו אחר בעלי חיים וכל זה טעמה כי האדם הוא ביותר חסנות שיש לו אינירים יעלים נהם כמלאכה מה שיעשה הטעם לנעל חיים ביותר שלם היותו בולל מהם' וזהו היו האזרועות באדם עשוי למטעה לאשרי חפזן וכן חלוק האבנעו' הוא יותר גאו' להטע כל החפץ יותר מהיו עבס אהד מה שאין כן בעלי חיים והאזרועות בעלי חיי' אצם אלא למטעה לנד' ואם נשאר העבס אשר זרוע בעלי חיים אצו חסר מהשלי' כרני מחסו במו אלו היה חסר זרוע האדם' ואם גשנר העבס ועור נשאר חופין אחר רוכו ריזו כדן שוק הבהמה נמקו' שאצו עושה אותה טריפה ככל מקו' שנסכר מעבמותיה' והנה יש שלש עבמות נעוף ובהמה העבס החתמן נעוף קרוי רגל וכברו בהמה ארכובה כמכרת עם הראש וזהו העבס אין טריפות לא נשמוטה ולא נשכורס אלא לאסור האבר עבמו ועבס אמצעי שהוא מסוגר אחר מטה עם הרגל ולמעלה עם העבס השלישי זה העבס נקרא שוק ופלע'ו' אשקוק' לי' והעב' השלישי הוא עב' המוס הנקרא בלשון לעו' אשמו'ו' ונעוף הוא העב' המחוכר כנשר המחפשט נעוף העוף ונקרא בלשון לעו' פלע'ו' שהנשר עם רתג' וזה העבס השלישי הוא מחוכר כגוף הבהמה' ויש מפרשי' שזה העבס האמצעי אם נשמט מן העבס השלישי אי אעבול גיפיה בלומר שנחמכלו ונפסדו הגיד' המחנרי' אותו עם הירך טריפה ואי לא אעבול גיפיה כשרה' ונעוף איכא מאן דאמר בגמרא דאפיל אעבול גיפיה כשרה כיון שיש לו גופים דנהמה שמיכתה על דגליה טריפת אכל עוף שמיכתו על כנפיו כשרה' וז"ל שזה העב' האמצעי אם נשמט מהירך דין אעבול גיפיה כן לא אעבול

כשרה' ולא טריפה בהמה ועוף בשמטות זה העבס מהירך אלא כשנשמט הירך מעוף הבהמ' אי אעבול גיפיה ונעוף שפי' אעבול גיפיה כשרה' ואין שמוטה כיר הבהמה ולא שנורה ונכל עין כשרה' אפילו נעב' המחוכר כגוף הבהמה ואפי' נחמך לגמרי' וכמב' הרשב"א ז"ל שאם נשנר עבס הארכובה נמקום טעושה אותה טריפה וקור ונקשר הגאונים ז"ל כתבו שכיון שנקשר חולין להקלי' וכן אם נשחטה הבהמה ונמבס עבס הארכובה נשנר אם יש נמה לחלות כגון שדריפה כביתל או רצב' בהמה חולין להקל כן כפב' הרשב"א ז"ל' ונשלמו דיני שניית העבמות כיר ונרנל עוף וננהמ' כס' ד :

אמיה

בספר אורח חיים כח' ז"ל הבר בעל החיובת ז"ל כה' הכס' שנלנו עבס בשנר וכברו נקשר אין חוטמן שש' יא' לחת שכלו כן לא נפרש והבר' ר' חזקוני ז"ל כפב' כ"ה אם נשנר שבר בעקס' יא' חמס' בגידין ונפרש כס' אין חוטמן שש' נפסק אחד טעם' כידין ופכריתן לי' וכן נמי עסק רבינו געמ' כפס' וכוסף מוד שפילו נשנר כהגס' לפנים סוף כשנר וישנו געמ' לפן ככל אצו גריד לנדק אחר גומא הגידין לפי שהעבס נוח להשנר אכל כיד וככור סכול כך לא נבאט ואלו' שכשר לא נפסק ב"ס כידין אלא נפסקו עכ"ל' ואני אומר שיש אפי' יביה כשנר במקום גומא טעמו אין חוטמן בלל שחמ' כלא יא' באכר'ש' לטוס בלעף אם גשנר סמוד לניק' חמס' אצו חוטמן לאיפה וכן בספר אגור וכן עשיתי אה"ש' כרנב' ע"כ :

והנה ליה נבעלת שלש והרמב"ן ז"ל כתב' כי לא אמרו גלי אחר כחבר דמי אלא כלי אחר כנטול דמי ולפי זה אם זאת הרגל היותר היא המקו' שאם נטלה משם היה עושה אותה טריפה היא אסורה ואם היא המקום שאין עושה אותה טריפה אינה אסורה והמקו' שהוא עושה אותה טריפה כגון כמות הגידין שאם נטלה זאת הרגל היותר חמס' נטלו כמות הגידין וכן בירך מקו' שאם נשמטה שם כגון ניקא דאטמט דשך מדוכמיה שהוא העבס הדנוק כגוף הבהמה שהוא כמו העלי נחך המכמשת ושם היא דבוקה זאת הרגל שאם נטלוה חמס' נשמטה הירך ההיא היא טריפה' משום ימרה אכל אם ימרה נמקו' אחר אינה טריפה' ונשלמו דיני הגדל הקורה כס' ד :

דיני הגלודה

הנה האויב המקו' בעלי חיי' הוא הברתי לקיחם מפני שאיכא החוטם לקרר חום הג' ואם נעבר אפי' רנע אחר הוא מת והכחוד הוא אומר כל אשר נשמט בוח חיים נאפיו ולפי שהוא דק הרנה יומר מאחר יכרעת הקרונים לע הוא מקנל שטי מברה' ואם הוא מתעפש מפני כמות שמימיו או ארכיות הוא ממים ואלה הם המעבס שמי' בני אדם כלם נחולי אחד ביי הכל הם שאפץ האויר הזה וכן הוא מקנל שנוי מקור הארץ ומאוס ניבוק השמש וביריכין בעלי חיים מחסור ומחסה שלא יצם שרז' שמת וזהו נתחלמ' הנריאה נאמר ויעש ה' ליהם לאדם וללא שמו כמות עור זילגסם' ונעלי חיי' שאין להם שבל מעשי' בניני אדם נרא להם הקנ"ס עורות על נשרם שיהא כמא הצנדי' לנני אדם ויספיק להם העור לכבו' מערומיהם מה שלא היה מספיק לנני אדם כי חומר הנעלי חיים יותר עב מחומר בני אדם הלא מראה בני האדם מקנלין שנוי מהאוויר ומהמזונות אפר מהנעלי חיים ויקר להם חני

יבין שמועה

כמו הקדחות ורכאניס מפני שווי מוזס וכמו שאמרו במדרש
 קהלל בפסוק ויסיף דעת יוסיף מלאוב ראיח מימך חמור
 עוים עליו גמל עוים עליו כלו' שאין להם מהביחי' החלי' על
 בני אדם שיטערו לרפואה על כן נעלי חיי' אין להם מחלי
 בני אר' לא מסכות חיבונות בשנוי האויר ולא מסכות פנימו'
 מפני שנוי הליחות ולזה אמרו ז"ל המעושנת והמכוננת ושחזו'
 דם אינה טריפה והמעושנת היא שנתחממה מפני חום השמש
 או מפני חום האדומה המעל' עשן והמכוננת היא מפני השלג
 וקרירות האויר או מפני חלי' השחורה והלכנה שמולידי' רמת
 ופלקות ושחזה דם ונולדו בה רמיחת הדם והוא חולי הנקרא
 סכ"ס נלאון ויון וחלו הן כלל כל החולי אשר יקרו כנני אדם
 וממיה אוהם אם ישמלדו ברפואה ונעלי חיים לא יקרה להם
 זה לפני מוזס ורחקו מהשווי על כן יספיק להם העור
 לשמרם משנוי האויר ויש בריות שהם בתכלית הקור והטבע
 עשה להם מגן חזק ששם להם קרום חזק כהרם לחמם כמו
 הקפוד והחומט וחלו אין להם עצמות כי חומר העצמות
 החלוה ממנו זה החרם המכסה אותם וספר המשורר ע"ה
 כי מרחמי השם על בריותיו עשה סלעים מחסה לשפני' שהיו
 להם כנמים לבני אדם ולדקות עורם אוני' ארוכות ורחנות
 כשיעור גופם לככות גופם בעת הצנה ואם זה העור שעשה
 הטבע לנעלי חיים הונגד והופשט היא מסוכנת ויקרה להם
 זה מפני אכילת נחשים שהוא מוליד להם שחין רע המכלה
 עורם כמו שכתוב בלויז' ויד אחת נשחין רע מכף רגלו עד
 קדקדו' ונפש עורו והוצרך לכסות בלבוש שק כמו שכתוב
 שק חפרתי עלי גלדי והנה האילים חופרי' נקרניה' ומוכיחי'
 נחשים ואוכלים אותם ומתחממים ומנקשים אפיקי מים כמו
 שנאמר כאיל תערונו על אפיקי מים וזמה נולד הפשט העור
 נכמהות וזו היא הנלודה שדברו בה חכמים מנו דננן הנלודה
 אם נשתייר בה כסלע כשרה ואפליגו נמ' זה הסלע שנשאר
 בה היכן הוא - י"א על פני כל השדרה - וי"א על מקום
 טנורה - וי"א על ראשי פרקי' ורוצים לומר שאם נשאר בלא
 המקומות משם הוא מכמיה בכל הגוף ומעלה ארובה וכן
 הפוסקים נחלקו נפסק אלו המחלוקות והרש"א ז"ל כתב
 שאם נשאר כסלע נמקום טנורה שהיא כשרה ונרא' העטם
 לפי מה שאמרו בנכסכת יומא שהטולד הוא נוצר ממקו' טנורו
 ומשלה איברים מכאן ומכאן ומקום טנורו הוא הלב שהוא
 התחלת החי והעובר הוא נזון מהטנור כמו שאמרו ז"ל במס'
 גדה פיו כסוס וטנורו פחות ואם נשאר כסלע נמקו' טנורו
 משם הוא מכמיה העור בכל הגוף בתחלת הווינו ויש חוששין
 לומר שאינו מכליל אלא על מקום טנורה על פני כל השדרה
 ועל ראשי פרקים ונעו נמ' אלו מקומות שאם נשאר קיימי'
 הם מכלים את נטלו ושאר כל העור קיים מהו ופלקא נמיקו
 ואסור' מספק ונלודה שהיא אסור' נכמה אם נעוף נמרטו
 כנפיה כשרה ואין הלכה כר' יהודה שאמר נטלו כנפיה פסול'
 שהרבה עופות נמרטו כנפיהם מפני חולי כשהם יושבות על
 הניצי' לנדל אפרומי' והם מתקיימי' כמו שיש בני אדם שמפני
 חולי נוסרי' שערומים ומבריאים והזרי' ומגדלים שער ועור
 העוף אפשר שהוא מגין והרנגולת היא לר' שמעון בן הלפתא
 שנטל נובה שלה והניח' נתנור וטלה עליה נמטליה של טרסיי'
 פירוש של נפחים שהיא חמה ונדלה כנפיה האחרוני' יוהר מן
 הראשוני' וחלו הימה טריפה לא הימה מגדלת כנפי' האחרוני'
 יותר מן הראשוניס :

ואפרש עתה ענין טריפה אינה חיה י"ב חדש

אמרו נגמרה סימן לטריפה שנים עשר חדש פירוש אם
 ראינו בהמה או עוף שיש בו ספק אם הוא טריפה
 אם לא ונתקיימו י"ב חדש יבאנו מספק טריפה שאלו היו טריפ'

יבין שמועה

עדיפה חסור כמו הניכה ואסור למכור נבלות וטריפות לנזיר אס לא הודיעו בין שאסור להטעותו וכוון שאסור למכור ניכח טריפה לנזיר מותר ליקח מן הנזיר ניכח נבל מקור' זלמן חושטין לנבלות וטריפות אשר ניכחין אסורות דמיעוטא גינהו ולמיעוטא לא חייטין מכל מקור' בריך שיאמר הגוי יבין' חלו של עוף פלוני טהור הוא הם שמה לא אמר כן חושטין שמה של עוף טמא הן ודוקא נזיר נעיש שיאמר של עוף פלוני וטהור הן אבל ישראל שנינו מוחזק בכשרות אלא בסתם נני ארם אומר הרמב"ם ז"ל שנאמן לומר של עוף טהור הן ואין בריך לומר של עוף פלוני אלא כהסוד למכור ניכח עוף טמא לישראל אינו נאמן עד שיאמר של עוף פלוני טהור הן ודינו בגוי' וניכח טריפה אס טרופה בקערה היא אסורה לקנות מהגוי לפיכך ישראל מוכרה לנזיר אס טרופה בקערה - הנה פירטע דיני ניכח טריפה ונכח השוחט את הבהמה אס יש נה דברים אסורים:

האם ואם הנניס חקק לך - ודרטיגן נפרק שלוח הקן חקק לך ולא לכלכך וניכח עוף טמא אסורה משום דכמיני ואם נח היענה וכי נח יש ליענה חלל וז ניכח:

אמר הנמוג כל נהמה מפרסת פרה ואסעטא שפע פרכות מעלת גרה ננהמה אותה חאלכו - ודרשו חכמים: ז"ל נפ' נהמה המקשה ננהמה אותה מאכלו נהמה ננהמה חאלכו - והשוחט נהמה כל מה שנמכר בחובה ניתר בשחיטה ואם הוציא העונר את ידו קוד' שחיטה כבר נפרט דגיו למעלה - ואם הוציא ראשו הרי הוא כילוד ואם אפשר לשוחטו מותר ואם לאו הרי הוא נבלה - ואם חתך מעוף הבהמה עכמה כגון טחול ובליות שאין הבהמה נטרפה בכך והניחו שם אין שחיטתו מטהרתו - ואם יש ננהמה עונר שהוא כן משע חי נעיש בגמ' ואם שחטו נמעי אמו ואחר כך ילדו אי שרי אי לא והרי"ה ז"ל השמיט נעיש זו משום דנמ' חפיקא דארנע סימנין אכשר ניה רחמנא סימני אמו וגמיני עכמו - וזה שנשחט נמעי אמו מותר חבל נמוספות מסתפקין בדבר דכי אמרינן דסימני עכמו מועילין לו הני מילי כשאין סימני אמו מועילין לו כגון שנקרעה אמו או נטרפה חבל כל שיש לו סימני אמו אין לו סימני עכמו ולא חפשיטא ונקיטין לחומר ואם יבא רוצו הוי כילוד וכלו אסור ואם יבא אחר אחר והחזירו ואחר כך יבא אחר אחר והחזירו וכן עד רובו אמרינן נמ' כיון דהדר הדר ואינו אסור חלל מה שיבא חבל אס יבא אחר אחר וחמכו עוד אחר אחר וחמכו עד שהשלימו לרוב נמעי בגמ' אי נעי רובא נכח אחת או לא ולא חפשיטא ולחומר ואמוכה נמ' שאם יבא חפיו ונאמו חפי אחר שמאלים לחפי יבא רוצו ואי שרי המיעוט שנפנים אחר רוב האנר שכתין הוי ליה רוב העונר ואסור הכל ואינו ניתר בשחיטת אמו ואמרינן נמ' שאם מכא קלוע נמעי פרה שרגלי קלוטות כרגלי החמור שהוא נתר בשחיטת אמו וכתוב נבלות גדולות דחלכו מותר אע"ג דאמר רבי שמעון פרה שילדה מין כפרסותיו קלוטות אסור אס הוא נמעי אמו נתר בשחיטת אמו משום נהמה ננהמה אותה חאלכו ואם מכא נה שילא חלל ולד נפש יפה חאלכו - ונמסכת נדה הוי רובין לומר דנהמה שיש לה שני נפין ושתי שררות וראש אחד אס זו היא השבועה שהזכירה תורה והעלו שאין כן נדה בשלם ולא הראהו הקב"ה למשה חלל נמעי אמו ושלל שנמכר כך אסור ונאשה אינה טמאה לידה - והשוחט נהמה ומכא נה דמות אדם נפרק המפלג נמעי אמו או שרי נאכילה אי לא ולא חפשיטא ואם מכא דמות יונה לא מסתרי נשחית אמו דלא שריא רחמנא חלל אי אית ליה פרכות כגון קלוט נמעי פרה חלל אי אית ליה פרכות לא שריא רחמנא וזו מכא נה דמות יונה ויש לה פרכות ספיקא הוי ואם מצא נה נהמה ורגליה כרגלי יונה או שאין לה רגל אסורה דפרכות נעין וליכא זהו על דעת מי שכוונר דפרכה ממש נעין - חלל בתוספות אומרים דלאו נפרכה גליא מילתא חלל נמק שיש לו פרכה וכל שיש נמינו פרכה אע"ג שאין לו פרכה מותרת ודמות יונה אע"ג שיש לו פרכה כיון שאין נמינה פרכה אסורה - ונבאר דינו של שליל הוא העונר הנמכר נמעי נהמה אחר שחיטה - אס מכא נה כן משע חי ותלש קודם שחיטה מהחלב והזכיא חאלכו חייב כרת שבין טעמרו חרשיו יש לו דין חלב נהמה אע"ג שלא יבא לאויר העולם קודם שחיטה ואם שחטה לנהמה ומכא נה כן משע חי ניתר בשחיטת אמו ואפשר הוא שתמות הנהמה תחלה וישאר העונר קיים דאע"ג דאמרינן נאשה שמתה דעונר מיית נרישא הני מילי מתה חלל נהרנה הוי מתה נרישא כן אמרו בגמ' נמסכת ערכין ודבר זה הוא ענין נכעי כי המתה מגי החוץ החולשה מעשת תהלה חל העונר כמו שאמרו שם משום

הביצים הנמקין לכרם אותה נהמה אמרינן נגמרא ניעי חשילתא שרו שאינן חדר מן החי כיון שאינן פסיריחין ואת לא חיבול משום ואל מטוש תירח חמך - **הזבחה** את הבהמה והוציא העונר את ידו ולא החזירה ואחר כך שחט אותה אותו סגר הוא אסור ואין שחיטה מטהרתו ודינו כדון טריפה שנאמר ונטר נשדה טריפה בין שיבא ממחיכתו טריפה וכשם שהאכר אסור כך מקום חתך הוא אסור שברך להשליך מהאכר הנשאר כל אותו מקום הדנוק לאכר היובא ואם החזירה קודם שחיטה האכר אסור ואין שחיטה מטהרתו חבל מקום חתך מותר דאמרינן ננהמה חאלכו כל שננהמה חאלכו ומקור' חתך ננהמה קרינא ניה חבל הגדר לעולם אסור נין החזירה נין לא החזירה ואם בין סימן לסימן הנכיתה שחיטתו מטהרתו לאכילה - וזאת הנהמה שהוציא העונר את ידו והחזירה שהאכר אסור ניעי נגמרא אס היא נקבה ויש לה חלב אס מותר לגמוע הלנה דאיכא למימר דכאן רכל חלב החזירה מורה ולא אסרה אותו משום אכר מן החי ה"ה נזו או דילמא נשאר נהמה דאית לה סקנה בשחיטה שרי חלל נזו אין לה סקנה בשחיטה ולא חפשיטא נעין ולחמרא ענדין וככאן היא השאלה ששאלין החלמדים מותרת וחלנה אסור ועולי ניכח מותרין והוא חלסון עונר עבר ולא יעיל שפלתן התרגו' מכה ההכחה הם נמטרות חפילו מעורות ננידן פן פירש נעל הלכות גדולות - וחפדות הנמכר נמך הניכה אסור נעל השך השורץ על הארץ חלל אס יבא מן הניכה מותר אע"ג שלא נפמחו עינו כן דעת הרי"ה ז"ל - והמנשל ניכח מותרות עם ניכח אסורות מותרות ולא מחסרי משום פלגט הטמאות דמית דביעי ניהו חלל א"כ היה נהם אפירות - אס נמכר דט ניכח רכז נזו דרעות ואם לא נמכר חלל נחלסון ולא נקשר יש לסמוך להמיר פניכה וזרק הדם מפני מראית העין דמן הפורה דם הניכח מותר ואם נמכר נחלסון או

בקשר החלסון הניכה אסורה - וניעתא נח זימא היה אפשר להקל שהרי אין האסור חלל מפני שש רקוס ואין הרקוס חלל עד שחשב התרגולת עליה ויש להחמיר - חלל ניכח' גמורות נמעי חמן אפי' נמ' קלפתה החיבונה יש להקל - ומה שכתב התרגולת מותרת ואינה אסורה משו' וכו' - חלל אין הסי נפקא לי מלכתוב והאם רובנאם על הפסחים או על הניכח שלח תשלה את

אמ"ה

משנה כל יודי נכילה נח יואם שנמכר נכ דם בשנים או בשלש מקומות ואסורו כנסמכת פרכה כרס משע נני זכ"כ עם כות ססיה עם מי טרפה לחתך לפי שלשטתה רבו לחולל ונאשה פס דס ורצו למתה למלאת כשפי כפר נגולת לסות עדיין היא חמה דאסור נטרפה פ"כ

דנפל מאגרא לארעא פקעא כרסיה ונפק מעיניה אמיה
 לבניה ושטיט קמיה כאחוזת עיניו פי' הראהו שהוא שחטו
 כדי שיחאנה ומחך אנה' ימשך בני מעיו וישנו כלל מהופכין
 לתנודת ואמנה עיל למעיניה וחיטה לכרסיה הנה רז"ל
 למדו זה מזה הגוי א"כ אין להאשים אותו אם אהנו לומדים
 בחוולות האחרים מספרי האומות שנרדו זה :

הכרם הפנימית שנקנה או שנקרע רוב החיצונה הלא
 הצעלי חיים אין קיומם אלא במזון והמזון נחילתו
 רחוק בטבעו מהזון וכריך לשנומו א הזון כדי שיהא נאות
 להחליף המזנה מה שנתך והחללת פעולת זה השנוי הוא נפיה
 כי השנים האמצעיים מחתכים המזון והפנימיים שהם
 המחלעות טוחנות אותו כדי שיקל א הנטן לעכלו ולפי שבעלי
 חיים שאין להם שיניים בלתי העליון הוא נכנס בכרם בלתי
 מעובל ע"כ הוכרך הטבע לשני דברים האחד להעלותו פעם
 אחרת בלעיסה והשני לעשות לורבוי בטנים כדי שישלים נטן
 האחד מה שיחסר נטן האחר ויהיה מעוכל יפה והנה חסרון
 השינים הוא מפני הקרנים כי כל מה שיש לו קרנים אין לו
 שינים למעלה כי החומר שהיה ראוי להיות שינים נעשו בו
 קרנים והטבע לא יספיק לה ולזה וגם הנמל אין לו שינים
 למעלה כשהוא קטן וכשיגדל יש בו ניבים נחנכו אעפ"י שאין
 לו שינים לא יהיו לו קרנים מפני אורך באורו ונבמרת אהרו
 דרך כדוחא גמלא חול למכני קרניא אדניה דהו ליה גזיו
 ליה מעיה ולמדו מזה דרך ארך שהנותן עיניו במה שאין ראוי
 לו יפסיד מה שראוי לו כקרח ולפי הלעסת המזון פעם אחרת
 ורבו הנטנים היה הנבל חיים הזה נשרו נאות ורך ויורה על
 זה כי החלב הזבא מהם הוא לכן והוא מתגבן וזהו שהמירה
 מור' אותו לעוב מזוני' ואל' הלעיס' יורד המזון א הכרם והכרם
 הוא אוצר א המזון ושם עושה עבול חלוא הקרוי גילום אשר
 הוא מוצק הכבד דרך עורקים קרויים מפריק"ש דנוקים
 בכרם ובכבד ו אחר זה יש שלשה בטנים אחרים להשלים
 העבול והם נית הכוסות והמסס והקינה כי כל דבר נגמר
 בשלשה דברים שני קביות ואמצעי בנייהם הראשון מחיל
 והשני עוזר אל הראשון והשלישי נומר על כן נשלים העבול בג'
 בטנים אחר הכרם והקינה היא מקבלת המומר והו החלב
 הנמצא בה והיא אל המעים כמו המרה אל הכבד והנה
 בריך בכל עבול שלשה כמות האחד כח המושך והשני כח
 המחזיק עד שישלים כח העבול וימשיכוהו האחרים והשלישי
 כח הדוחה והמושך הוא בטנים לעכלו והמחזיק הם המעים
 העמלמונים הנקראים הדרא דכנתא כ"א היו ישרים היה כל
 אדם בריך למזון בכל שעה והיה רעב וכשהם עקלמונים הוא
 מתעבב המזון שם זמן מה והדוחה המומר הוא המעי שקורין
 עיור ובלשון ערבי אלאע"ר שאין לו אלא פה אחד ממנו נכנס
 וממנו יוצא וקורין לו רנותינו ז"ל סניא דיכי דלרוב זוהמנו
 מואסים אותו הזחנים ואחריו החלוחלת ומשם יוצא לחץ
 ונעופות יש זפק וקרקנן שהם עוזרים אל העבול על כן היו
 סימן טהרה והיה הקרקנן נקלף כי כל עור נקלף הוא עוזר
 אל העבול לרוב הזמן ונבא היענה הוא ג"כ נקלף כמו שהעיד
 הרמב"ן ז"ל לפי שאוכלת הזכוכית והנרזל ובריכה עבול גדול
 אצל אינו סימן הטהרה ויורה על זה ממות ניבמה שהיא
 עגולה מכל כדדיה ואינה כמו ביצי העופות הטהורים שהם
 ראש אחד חד וראש אחר כד והיה הכרם מונח על הטרפס
 והטרפס מפסיק בינו ובין האחרים העליונים כי האחרים
 העליונים יורר חזונים ממנו וראוי לחשוב להיות למעלה
 מהנרוע וגם כדי שיפסיק שלא יעלו החידים למעלה :

דיני נקינת הכרם ושאר האברים המליים בו
נקב הכרם במטהו טריפה והוא שיהיה נקב מפולש בכל
 הכרם הנל חס לא עבר תיקנך עד חלל הכרם אינה
 טרפה

דזוטר חיומיה אכל נהרנה אפשר שיחקיים אחריה העונר
 שלא הניעה לו החולשה וזה העונר שהוא בנתשע חי הוא
 מותר בשחיטת אמו וחלבו ונידו מותרין משום נהמה נהמה
 והרמב"ם ז"ל פסק יתר בשחיטת אמו וחלבו ונידו אסורין
 ונתוספות פוסקין דחלבו מותר ונידו אסור וכל זה אינו נכון
 שכן שהוא יתר משום נהמה נהמה מאכלו אין לחלק בין
 נשרו לנידו וחלבו הכל מותר ודמו אסור וכתב רש"י ז"ל משום
 דלא גרע מדם האברים שהוא אסור וי"א שאין בו כרת אלא
 איסור לאלו וי"א שיש בו כרת והרמב"ם ז"ל כתב שהדם הכנוס
 גלבו יש בו כרת ואם הנהמה היא טריפה שאין שחיטתה
 מטהרתה ומכאן נה נן משע חי שחיטתו מטהרתו דארבע
 סימני דנייב רחמנא חס הועילו לו סימני אמו יחא ואם
 לא יועילו סימניו ומותר ולפי זה חלבו ונידו אסורין ואם
 נתקיים שמנה ימים שיבא מספק נפל מותר ואם קיס ליה
 דכזו לו חרשו ויבא מספק נפל אף נשרו מותר מיד ואם הוא
 נן משעמת או נן שמנה חי יתר בשחיטת אמו שאינו אלא אבר
 מאבריה וקורעו ומוביא אחרמו וכבר פירשתי דין דמו למעלה
 כסמוך והשוטח אם הנהמה ומכאן נה נן משע חי ויבא
 והפרים על בני קרקע פליגי בה ת"ק ור' שמעון שזרית"ק
 סנירא ליה דטעון שחיטה ור' שמעון שזרית"ק דחינו טעון
 שחיטה וכן היה ר' שמעון שזרית"ק מהיר נכנו ונכן כנו עד סוף
 כל הדורות ורבי יוחנן אמר הוא מותר וכנו אסור ואמרין
 בגמ' אמר אביי הכל מודים נקלוט בין פקועה שהוא מותר פי'
 אפילו למאן דמכריך שחיטה להפרים על בני קרקע חס הוא
 זה נן פקועה הוא קלוט הוא מותר דכיון דחיבא למהא
 גמילתיה מדברי אינשי דכן פקועה הוא ולא אמו אינשי למשי'
 צהמה בלא שחיטה כיון דרעי דזה נן פקועה ואמר' או נגמ'
 הכל מודים נקלוט וזה הקלוט היה נן קלוטה נב פקועה
 שהוא מותר דכיון דמרי תמהא' אינה הוא קלוט ואמו קלוט'
 מדברי אינשי ונפוס האי ליטנא נחד ממהא אסור ולדברי
 הבאונים ז"ל הפוסקים דליטנא נמרא לא שרי נן פקועה בלא
 שחיטה אלא נמרי ממהאמא ויש פוסקין לקולא דשחיטת נן
 פקועה אינה אלא מדרבנן ואולי לקולא להמיר נחד ממהא
 וכן פקועה הטעון שחיטה דעת הרי"ף ז"ל היא דחלבו ונידו
 אסורין מפני מלאית העין ג"כ ונראה מהגמ' שזה נן פקועה
 הטעון שחיטה אם טרפו אריה ממהרין לשחטו ומותר
 והרשב"א ז"ל כתב שאף הלכות שחיטה אין פוסקין בו כגון
 דרסה וחלדה ואחרים אומרים כיון שטעון שחיטה אינה
 ממירתו אלא שחיטה כשרה ואמרין נגמ' נן פקועה הנב
 על צהמה מעליה הולד אין לו מקנה לרבני האומרים חוששין
 לרע האב לפי ששני סימני הרי הן שחוטין וזה הנוול ננו הרי
 הוא הרי שחוט מכד אביו וחכי מכד אמו אינו שחוט ואין לך
 שהיה גדולה מזו ונראה דדוקא דזהו נן פקועה אמו כשרה
 דכש ית' אמו נשר הועילו לו סימניו להמי משו דארבע סימני
 שרא בי רחמנ' וזה ננו הוא שחוט מכד אביו וחכי אינו שחוט
 מכד אמו והו' כאלו נשחט סימן א' ונשחט השני והרי זו שהייה
 גדולה אבל כשהייה טריפה ולא הועילו לו סימני אמו וכריך
 שחיטה ח"כ אין בשחוטין וכנו יש לו מקנה בשחיטה ונמרא
 נשאו ומנו חס פודין זהו נן פקועה נכור דכיון דרביע וזול
 הוא או דילמ' כנשרא' דמנא נדיקולא דמי ושאלות אחרות אם
 יש לו דין טה או דין כשר הארכתיו נדיעין אלו ואם אין מכוין
 כדי לאחד החלמדיים ויגדיל מורה ויאדיר :

ונבאר שאר טריפות :
עוף שיבאו בני מעיו וכן נהמה אם לא ניקנו כשרים והם
 החוירים והיפך בהם טריפה דכתיב הוא עשך ויכוננך
 מלמי שררא הקב"ה כונניות כונניות נבארם שאם נהפכו אפילו
 אחר מהם אינו יכול להיות והוא רשאה דחזא להאזא נבא'

יבין שמועה

המסס ונית הכוונות הם ניקדו זה לזה כשרה המסס הוא דנוק לנית הכוכות שהוא סמוך לזרם והקינה סמוכה להמסס ומסס יוצא הרעי לנני מעיס הדקיס הנדוכים וואס ניקדו המסס ונית הכוכות במקום שהס מחונרים לזר פניס כשרה וואס ניקנ מכד פניס המסס אם יבא לחוף טריפה ואם לא יבא לחוף המוספוט היו חוששין להחמיר אבל ר"ח ז"ל כתב שאינו נאסר עד שינק יבא לחוף ונית הכוכות יש שני עורות ענים ואם ניקב האחד כולו כשרה עד שינקו שניהם ואם העור החיצון נמכר בו מחט חקועה בו טריפה שזה המחט אם נכנס ממנפניס הרי ניקבו שניהם ואם נכנס מבחוץ יש לחוש שמא ניקב אחד מהאיברים הנטרפים בניקבת משהו דהא קי"ל נקיץ שנקב לחלל שהוא טריפה נמכר מחט ננית הכוכות מכד אחד הופכין אותו ונדקין אותו מבחוץ אם נמכר עליו קורט דם נידוע שניקב לחוף שאם לא כן דם מהיבן נא וואס לא נמכר עליו קורט דם כשרה נמכר המחט בשני כדדין בין נהמסס בין ננית הכוכות אם נמכר קורט דם סניב המחט נידוע שהוא קודם שחטטה וטריפה ואם לאו נידוע שהוא לאחר שחטטה וואעפ"י שכשאר נקונים חנו אוברין אפילו לא נמכר קורט דם שאני הכא שיש כאן מחט ואילו היה מחיים היה בו קורט דם והיה נאסר סניב המחט :

קיבה שניקבה טריפה וואס היה חלב טהור כותם כשרה חלב טמא אינו כותם אפי' נחיה שחלכה מותר כל שכנגדו בנהמה טמא אינו כותם הקיבה שני חללים יש בה האחד כקשת ואינו כותם והאחד כיתר וסומם :

דקין וחלוחלת והקורקבן וסניב דיבי וימרת מעיס דקין ניקבו הדקין טריפה ואפי' היה לחה סוממת וזהו שקורין חז"ל שרקא דמעיה אינו כותם היה חלב טהור והוא שומן הכנמא סומם חלב טמא אינו כותם נמכר בהס מחט חוששין והדקין הכוזבין סניב הכנמא שניקבו לחניריהם כשרה שהאחד מגין על חנירו ואין צריך לומר אם ניקבו לכנתא שהכנמא חלב טהור וחלב טהור כותם ואם ניקבו הדקין נמקום שאיפשר למלוח או ניד הטנח או צרככין כשר' שהרי נא זאב ונטל בני מעיס והחזירם מנוקנים מולין נואב מכאן מנוקנים מקיפין ורואים אם נוקבין במקום אחר ודומין הנקבים אחר שהחטטה ניקבו ואם אינן דומין קודם השחוטטה ניקבו וטריפה וואס משננו נאלו ניד ממשמש גס נידו נקב שהוא נוקב עכשו לידע אם ידמו אם לא ידמו :

חלוחלת שניקבה טריפה וחטי דכרכמא אעפ"י שהוא טהור אינו כותם לפי שהוא עשוי ככונע אם ניקבה נמקום שאינו דנוק ניריכים אבל נמקום הדנק אפילו ניטל כולו כשרה לפי שהיריכים מעמידין אותה והוא ששהיר ממנה נמקום הדנק ארבע פטוי וי"מ פטרדא ד'אצבעות והס י"ו אצבעות וי"מ פטרדא אצבע אחר וזה השיעור נשור וננהמה דקה הכל למה שהיא אזה המקום הוא נטרף נרונו כי ארכו זה :

הקרקבן שניקב אם כיסו אחר צפניס נשאר קיים כשרה וכן אם ניקבו קיים כיסו והוא קיים כשרה וכן אם ניקבו שניהם זה שלא כנגד זה כשרה ניקבו שניהם זה כנגד זה טריפה ואם חלב טהור סומם כשרה :

סניא דיבי שקורין אלאעו"ר נקינתו נמשה שהוא בכלל הכרם הפנימית כמו שנזכר נגמ' וכ"ש אם חסר או ניטל טריפה וכיון שאם ניטל טריפה אם נמכרו גניס טריפה דכל יתר כנטול דמי והבי אמרינן נגמ' נהדיח ואמרינן המס דחי שפכי אהרדי כשרה שכיון שהס שוככות זו לזו אינה אלא חתה יוסין כאן ימר :

ההוא נזמא פי' קנה נשר דהוב נפקא מני כסא להובילא שהגאה

טריפה וכן ככל האיברי הנטרפי' נקוב' צריך שיטבור הנקב בכל העובי וכמו שאמרנו ניקב חלב לנית חללו ומי ששחט חציוט וקודם השלימו ניקב הוטט נאחמו מקום השחוט טריפה ולאחר זה ממלנן סכין ושחט נה דאע"ג דחדודה קודם לליכונה ואחוזא חצי כנר הוא שחוט והיינו חוששין לצדדין לא משום דנית השחיטה מרווח רווח ויראה מזה שאפי' אותו מקום שהוא כנר שחוט נפסל בניקבה ואמרינן נגמרא שחט הקנה ואח"כ ניקבה הריאה כשרה ונמנו טעם נגמ' שכיון שנגמרה שחיטת הקנה הרי הוא בחלו מונח ככל ושוב אינו נטרף בניקבה ואמר רבא דלא אמר ריש לקיש אלא נריאה שחי' הריאה נקבה חלויים אבל כנני מעיס לא אמר שאם שחט הוטט וכיון סימן לסימן ניקבו בני מעיס טריפה ויש פוסקים כריש לקיש דנריא' כשרה וננני מעיס טריפה והריא"ף ז"ל לא כתבה זו דם לדין נריאה בין כנני מעיס טריפה וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"י ונשאו ונמנו נגמ' אט מותר לומר בני גח כנני מעיס לפי שאעפ"י שנשחטו הסומים כיון שעדיין היא מפרכת אינה קרויה ממה לכני נח עד שתבא נפשה א"כ בני מעיס הרי הן בחלו הן נריקולא והס אבר מן החי שאסור ללני נח ולפ"ז היה אסור למכור לשמעאלים כרם ויריאה שאסור לישראל להושיט אבר מן החי לכני ככל העלו נגמ' שאם לישראל הוא מותר שהסוף להם הנ"ה קדושה וכ"ש לכני נח :

קוץ הנמכר תחוב ננהמה אם נקב עד החלל טריפה וטעמא משום שמא ניקבו הדקין או הריאה והלכזהמר וחי איפשר כנדיקה לפי שאין אנו יודעין באיזה מקום היא וננדוק עליו וכן מחט שנמכר ננהמה בפניס אעפ"י שאינה חחונה חוששין שמא ניקבו האיברים שניקבתו נמשה וכן כתב הרמב"ם ז"ל נחדושו :

ומהו שנמכר כנרם או נקרקבן העוף כשר' שעס האובלין נכנסה ואם נמכרת בטרפש טריפה שאם מן הוטט נכנסה הרי ניקבה הוטט וטריפה וכן אם נמכרת כלל כי כן כתב נה"ג ואם נמכרת נדקין חוששין מחט שנמכרת נריאה אם שלימה היא אם עולה נפשיחה כשרה ואם לאו טריפה ואם נאה לפנינו החוכה חוששין לה שמא ניקבה מחט שנמכרת כנרם אם היא של הפירה בין שיהיה הראש הגס למטה בין שיהיה הראש הענ למטה טריפה חוששין שמא מתוך נכיתו נקב ואם היא מנחט גסה אם הראש הגס למטה כשרה ואם הראש הדק למטה טריפה ועכשו אין אנו נקדיין נמחטין חזיה עב ואיזה דק ובכולן חוששין נקב' והרשב"א ז"ל כתב שאם כנרעינא של המרח שהיא כשרה למד מזה מההיא קשימא דמגרא דאשחכה נמדה ואכשרה ונכון הוא זה נאמת' ומחט שנמכרת צמבונא רנה דכנדה כשרה דאמרינן סמפונא נקטזאתא וה"ה לסמפונא רנה דריאה :

זכרם החיצונה אינה נטרפת נקב משהו עד שיקרע רונה וי"א נגמ דכרם החיצונה הוא מקום הכרם נפניס אחר שנקרע הנשר ונראה הכרם וקורין אותו נגמ' מפרעמא וזה נקרא כרם החיצונה שאינו ניקב נמשהו עד שיקרע רונה ואם זה הפי' אחת מבינו סמך למה שכתבו הרופאים שאדם אחד נכנס חץ נמעז יוצא אחר שבע שנים וכן מה שהעידו לי שקורעין הכרם כסכין להוציא הפרש ומדבקין אותו ומתקיים הננהמה אבל החארוניס ז"ל לא הכימו לזה אלא על הכרם צולו נקינתו נמשהו וכרם החיצונה הוא הנשר החופה את הכרם ואם נקרע טפח אפילו ננהמה גדולה טריפה נקרע ממנו רוב החופה את רוב הכרם אעפ"י שאין נקרע טפח טריפה וי"א אעפ"י שלא נקרע הנשר קרע מפולש אלא רוב עוני הכשר טריפה וי"א שאינה טריפה עד שיהא נקרע כל הנשר מפולש ויראה נשר הכרם :

יבין שמעיה

עכשו נגלה חרפתו וטריפה היו מעיקרה • ויש גורסין
 בהפך ארומין שהוריקו ושלקן והאדמו כשרה • אמר רב נחמן
 בר יבחק אף אנו גאמר ירוקין שלא האדמו ושלקן והאדמו
 טריפה • והרמב"ם ז"ל כתב נעין שיעמדו בלוחו מראה אקר
 ששלקן אמר רב אשי הילכך לא ניכול איניש אלא נשלקא • ועוף
 שנפל לאור ולא הוריקו בני מעיו אין להחירו אלא נשליקה
 ולא היו שכיון שאין שגוי ניכר בו • אחווקי ריעומא לא
 מחוקיק • ונמ' אמרו שאין ריחה העוף נטרפת מפני נפילת'
 באור • שכלעומיה מניגות עליה :

טחול נטלה הטחול כשר • הטחול אינו אכר ראשיי שחטוק
 הנהמה נטילתו ואינו ככל נעלי חיים כמו שסופו
 בעוף אשר ראשו דומה לראש העז ואם היה שיהיה להם טחול
 הוא קטן כמו היונה והנשר שזה הטחול לא נכרח אלא לנקות
 הכנר מעכירתו • ולזה ארז"ל טחול שזקק לפי שהוא מושך
 השחורה ומנקה הדם ומרנה השמחה ומסיר היגון אשר
 סינמו השחורה • ולזה יש בנינו וכן הכנר עורק ונראה לי
 שמפני זה שאם נמכח בו מחט דעו כדן כנר ואין לטחול
 עורק אחר ככל הנוף אלא לאכטומכח לשלוח סם השחורה
 לדגנר סם לעורר הרענן וכיון שאינו אלא לנקות הארבות
 נעדר מהעופות כי הארבות הולך אל הנוצה וטחול האדם
 ארוך כטחול השור ולפי שאין זה האכר הנרחי נכ"ח אף נטל
 מהם הוא כשר • וכבר ארז"ל וחמשים איש רבים לפניו כולס
 יטולי טחול וזהו שגינו נטל הטחול כשרה • ונמשנה אמרו
 בפרק נהמה המקשה אם הוטיט ידו נמעי הנהמה וחמך מן
 הטחול שהנהמה מותרת • ומה הקשו לי רבי עירא ואמר
 דאם ניקב הטחול טריפה וחירכו ראם נחמך כשירה ואם ניקב
 טריפה ונתר הכי מפלגינן בין קולשיה לסומכיה שאם ניקב
 בקולשיה כשרה בסומכיה אם נשחיר אחר הנקב כמלא ריגד
 זהב כשרה זו היא גרסת הגמרא ואינא מ"ד דכיון דמפלגינן
 בין קולשיה לסומכיה לא מפלגינן בין נחמך לניקב דכין
 נחמך בין ניקב בסומכיה טריפה בקולשיה כשרה • וכן
 נראה דעת הרמב"ם ז"ל והרב לבעל העיטור כתב דאפינו
 בסומכיה דוקא ניקב אכל נחמך כשרה • ואל חתמה שיהיה
 ניטל כשרה ונחמך טריפה • שהרי בשחכותין תו של אדם ודגלו
 אינו מת ואם מכין אותו מכת הרב כנר דיו ודגלו הוא נכבד
 ומת • וכמו שאמרו בגב היר ונבד התל צמכה של תלל נכבד
 וי"א שטרפות זה של טחול אינו בעוף לפי שהוא קטן • ותי"א
 לחלק בין קולשיה לסומכיה ותי"א ניקב כשר שהוא קטן • ותי"א
 שניטל כשר אם ניקב שיהא טריפה אינו אלא חפוש • הוא נך
 בו אלא חדושו ואינו בכלל כל טריפות שמו חכמים בנהמה
 כנגדס בעוף וכן כתב הר"ן ז"ל רכס של רנותי ז"ל :

כליות שגינו ניטלו הכליות כשרה • אמרו חכמי הטבע כי
 כל נעלי חיים שיש להם ריחה דמייית יש לו כליות
 וכל אשר יש לו כליות יש לו מקוה והוא כים הממקנן בו מי
 רגלים • וגם אומרים כי נעל חיים שיש לו קלשות ונוכה אין
 לו כליות ולפי דנריהם אין לעופות כליות וא"כ כל הטרפות
 שיש בכליות הנהמה אינם בכליות העוף • ואנא מארי ז"ל
 למדי כי בין העצמות של העוף השפלים סמוך לשדרה יש
 כשר ואותו הנשר הוא הכליות אמת הוא שאין להם מקוה לפי
 שכל מימיות הולך צמקוה הוא כלה ננוצה על כן אינו מטיל'
 מי רגלים העופות • ולפי שראינו מדרך הנתוח שהמקוה היא
 סמוכה אל הכליות והכליות מדובק בוארס בעורף הגדול •
 אבל בנניעות הכנר ומימיות המזון הולך אליו וממנו אל המקוה
 לבחש לחון נראה שהם נכרחים לנקות הדם מהמימיות שאינו
 ראוי להיות דם ומה נראה לי שאם נמכח בהם מחט דין
 כרין כנר • ויש דריות נעדרות הכליות והמקוה לרבות נשרו
 ורפינו • ויש כליות בריות מורכבות מחתיכות קטנות כמו
 כליות

שפנה המסס ואמרי' נמ' שאינה טריפ' דכל הינו עוי נריאחא
 הכיחית להו וא"כ אין כאן יתר אכל אי נפקא מני כוסא
 לכרסא טריפה שזה הוא יתר שאין נמכח כן כשאר הנהמות •
 ושני בני מעים היוכאים מן הנהמה כאחד כנון שיש לה
 תרי הדרי רכנמא היוכאים מן הקיבה אחד נאמצעה
 ואחר בסופה טריפה וכנגדן בעוף כשרה ורבו הפירושים נזה
 והר"ן ז"ל רכס של רנותי נפירוש ההלכות פירש אם המעי
 יוכח ממני מעיו של עוף כעוף מן הנד אעפ"י שהם נשפכים
 כאחד טריפה • אבל כל שהמעי אחד משני ראשו יוכח כמות'
 שמתפצל וחוזר ונתערב

אמ"ה פירוש וכן הדין בבהמה • כשרה :

נפלה לאור ונחמרו בני מעיה מחמת האור ונכווה ונהפכו
 מרתיבין מלשון חתרמרו מעי ויש גורסים נחמרו
 נדלת מלשון לחס חמורות לא חכלמי רמתרנמינ נהמא חמימי'
 מחטי דניחא כמו שחמר במסכת יומא הרכינו בו שתי לשונות
 חמימות מלשון נחמרו בני מעיה ודכיחא מלשון ננדי עשו
 החמורות רמתרנמי' דכיחא • ואם נחממו בני מעיה מחמת
 האור סופה למות וטריפה • וי"א דהאי דניחא דוקא בעוף
 אכל בנהמה אינה נטרפת בכך ואם נפלה באור אפי' נחמרו
 בני מעיה כשרה דחלינן מפני חולי אחר הוא ולא מחמת האור
 לפי שכלעומיה ועורה מניגות עליה מש"כ בעוף שעורו רך
 וכן דעת הרמב"ם והרמב"ן ז"ל ואינו נכון כלל • וי"א שנכחה'
 אינה אכור' אפי' כ' מצינו שנחמרו ואם לא מצינו שנחמרו אינ'
 בריכה נדיקה • ונעוף כרין נדיקה וגם זה אינו נכון דדין
 עוף ונהמה איס' נדבר ואם נפלו כריבין נדיקה אם נחמרו
 ואי לימנהו תמן ונדקקנהו מסממא חסורין שהרי יבאה
 מחזקתה • ומה ששינו משנה זו בעוף ולא בנהמה ודין שזה
 הוא מפני שזה רגילות בעוף יותר מן הנהמה ודין נחמרו הוא
 כדין נקב וננקב הנהמה והעוף שזה ואם נשמו האיברים
 האדומים כנון קרקנן ולנ לירוקות היא טריפה • ושיעור
 ירוקתן מחמת האור כשיעור נקיבתן • וי"א שכיון ששיעור
 ירוקתן כשיעור נקיבתן אין ירוקות פוסל כלל עד שיהא מוריק
 עד חללו ונקרקנן עד שיהא מוריק הוא וכיסו ואחרים אמרי'
 דכיון שהוריק משהו למעלה הוא טריפה דמקלל קלי ואזיל כמו
 שאמרו נדרוסה ודוקא בלל וקרקנן אמרינן הכי אכל נשאר
 האיברים אעפ"י שהאש הוא שורף אין אומרים כן בנחמרו
 ואם הוריקה כנר כנר בני מעיים טריפה דודאי נחמרו בני
 מעיה לא דלא אגלי בהתמיהו ומה שאמרו נמ' ואם הוריקה
 כנר טריפה הוא משום בני מעים אכל מחמת עצמו אינה
 טריפה • ונרשנ"א ז"ל כתב דאפשר להיות טריפה מחמת
 עצמו כנון שהוריקה נכזית שנמקוס חיותה ונכזית שנמקוס
 מרה דהוי כלא נטלה וטריפה :

ירוקין שהאדמו טריפה לפי שהאור שלט בהם ונני מעי'
 ירוקין הן ואם האדמו טריפה • אכל ארומים
 אעפ"י שנוסף בהם ארומיות אינה טריפה • עד שיריקו
 ונירוקין כנון בני מעים אף על פי שהוסיפו ירוקות כשרה •
 והירקות הזה הפוסל נכנר הוא ירוק ככרתי אכל כזהב
 אם הוא נכנר אינו פוסל שזה שומן הוא והר"ה ז"ל הוסיף
 שאף בלל ונקרקנן אינו פוסל שכל שהאש מוריק ככרתי הוא
 מוריק • ואם אלו האיברי' שנשמו מחמת האור שגוי הפוסל
 שלקן וחזרו למראה שאינו פוסל כשרה • ואם כן בני מעים
 שהם ירוקין והאדמו מחמת האור ושלקן והוריקו כשרה
 ואמרינן קיטרא הוא דעייל בהו כלומר מעיקרא לא האדמו
 אלא מחמת העשן וכששלקן חזרו לכריחותן :

ואמר רב נחמן בר יבחק אף אנו גאמר ארומין שלא
 הוריקו ושלקן והוריקו טריפה מט' אגלו בהתמיהו

יבין שמועה

הארץ אסור לאכול בשר שנאמר זאת תורת הבהמה והעוף העובק בתורה אכול בהמה ועוף וזה אמת הוא שאם אינו יודע הלכות שחיטה וטריפות לא יאכל בשר על כן חנרתי מאמרי זה למשכילים כד"ל לב"א

וביתא החמלה זה המאמר בכ"ז יום לירח מרחשוון והסתמלה בכ"ב ימים לירח בסלוסנת חמשה חלפים ומאחיים ססיה שנת ה' חפ"ז למען צדק"ד יגדיל חורס ויאדיר ואני משנותי לסוף לשוני ע"ט סופר עהיר שנת יסיה צמח' לצב"י ולכבוד יונת בע"ה אחר זה דיני טריפות הריאה :

זה עור לשונו זיל

ראיתי להוסיף פ' זה מחנה לתלמידים לפי שהוא דבר נהוג ממיד - האומר לחניו כל וקנה לי בהמ' והלך וקנה הרי הוא באחריותו ואין אחד מהם יכול לחזור בו אעפ"י שאין שם קנין דבשליחות לא נעיק קנין כמו שמוכח בפרק האיש מקדש ובפ' הנוניא ובמקומות אחרים מהתלמוד וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות מכירה ואך עדים אינו כרוך אס מורים זה לזה דלא חיברו סהדי אלא לשקרי כמו שנאמר בקידושין בפרק האומר וכן כתב הרב ז"ל בפ"ה מהלכות שלוחין ואחר שקנה הבהמה אס אמר לו שקנה בשבילו ואח"כ חוזר בו ואומר שלא קנה בשבילו נראה שאינו נאמן שכיון שהורה בשליחות קנאה הודאחה הימה הודאה דחוקה שליח עושה שליחותו כמו שאמרו בפרק בכל מערבין ובמסכת נזירות וכיון דאי אשכחיה אמר ליה דבשליחותו קנאה אינו יכול לחזור בו ואפי' אומר לחניו טהרות שעייתי עמך נטמאו נאמן אי אמר ליה הכי כי אשכחיה כמו שנזכר בפרק הנזיקין וב"ש בנדון הזה שהוא נאמן לומר דבשליחותו קנאה ואין אחד מהם יכול לחזור בו ואס יש ביניהם הכחשה זה אומר לא אמרת לי כלום ולא קניתיה בשבילך וזה אומר אני אמרתי לך שתקנה לי בשבילי וכן אמרת לי שבשביל קניית אותה אז אס יש ביניהם טענה בסך הבהמה זה אומר נכך קניית אותה וזה אומר לא כי אלא נכך אס יש עדים ביניהם יעשו כדבריהם ואס יש עד אחד אשר נעדרו יתחייב שבנדרו יטבע המכחישו שנועת התורה ואס לא ירצה ליטבע נאמן שבנדרו בלא שנועה ויטול כמו שהוא מוכח בפ' שנועת העדות ואס אין שם אפילו עד אחד אס המונע טוען טענה בריא יטבע הכופר שנועת היבט ויפטור ואס עד אחד מעיד כדנדרו פטור בלא שנועה לפי שעד אחד פוטר משנועת היבט הכהנא ככל המפרשים ז"ל ואס אין לו עד וירובה להפך השנועה על שבנדרו שאי הוא ואס אינו רוצה לקבל עליו שישנע ויפטור הגמבע ואס אין שם טענת בריא אלא טענת שמה אין לו עליו לא חרס בהם ואס יודה זה לזה או יתברר נעדים שהנמה נקנית בשליחותו אס נמצאת טריפה היא באחריותו ואס אס רעים משומעים נה היא באחריות כלם כל אחד לפי חלקו בנהמה וזהו דין הקונה בהמה בשליחות אחרים :

אבל הקונה בהמה לעצמו בלא שליחות אחרים ואחר כך מוכרה להם זה נקרא בפסד נגמ' בפ"א מע"ז ובפ' המפקיד ובפרק חי זהו נשך נשני מקומות והוא שלוקח מזה ומוכר לזה ואינה באחריות הקונה להתחייב נה אס אירע נה הפסד עד שיזכו נה נדקדק הקנאה במשיכה או בקנין סודר ולענין מי שפרע בנהיגה נעוה וכן אס נשהטה בנזכות הרי היא באחריותה ואינם יכולים לחזור בהם אעפ"י שקודם שחיטה היו יכולין לחזור להם לפי שבשעה שחיטה נקנית להם כיון ששהטה בנזכותם וברשות מוכר שהרי עיקר שליחות לא למדנו אלא מושטו אוחו כל קהל עדת ישראל שאין שוחט לא אחד בשליחותו כלם כמו שנאמר בפ"ב נזקדושין ודימה לנמנין נפסח

כליות הסור והכוליא הימנית יותר גבוהה מן השמאלית כי הימין יותר נכבד והנכבד יותר נכבד מהטחול ולפי שיש בריות שאין להם כוליא ח"כ אס ניטלו הכליות כשרה - אלא שאם לקחה הכוליא שהגיע לקומה שהנשר נפסד והרופה גוררו ומעמידו על בשר חי אס הגיע לקומה זה למקום חרין הוא המקום שהיא מחוברת אל הגוף היא כזאת שם מפני העצם שהוא שם ומחה - וכל אבר שאס ניקב טריפה ה"ה אס לקה טריפה כ"כ הרשב"א ז"ל ואס היא מליאה מוגלה גם כן היא כפולה ואס יש נה מים זנים ולא ענירי ולא אסרוח כשרה - אכל אי ענירי או אסרוח טריפה ואס ניקנה ואפילו הגיע למקום החרין כשרה - כדאמרין נגמ' מחו בכוליא ובשרה וענין יפלה כליותי ולא יחמול אעפ"י שהוא במקום חרין אמרו בגמרא מעשה נשים הוא שנאמר אך את נפשו שמור וכוליא שהקטינה טריפה ועד כמה נדקה עד כפול נוסה עד כעגב' דינונית ועד ולא עד בכלל אעפ"י שנעל הלכות ז"ל כתב לקול' דעד ועד בכלל אינו נראה שהרי נפרק אלו טרפות נענין עד כמה מחסר אמרו כל שיעורי חכמים להחמיר וכתב הראב"ד ז"ל והוא שהקטינה מחמת חולי אכל הקטינה מנרייתה ומולדת כשרה - וזה יוכל להתברר מהקרוס שלה שאס הוא כחץ הוא מחמת חולי וזשפון ואס אינו כחץ והוא כמות הכוליא אינו טריפה - והרמב"ם ז"ל כתב שאין לכוליא העוף שיעור למטה הרי למדנו רבנו ז"ל שהעוף יש לו כוליא כמו שלמדנו א"מ ז"ל ורז"ל אמרו כליות יועצות והכתוב אומר אך לילות יסרוגי כליותי וכן כתב מי שם בטוחות חכמה וכן כתב הן אמת חפצת בטוחות - והם הכוליות שהם טוחות נחלב כמו הכותל כסוד כי לפי שהם נשפל הנטן ואין נא להם דם מהכנד אלא מימיות הוא גדל החלב שם שאין בו חוס להתיכו ונס כדי להיות מנן אל הכליות הקרות ואך איפשר שיהיו מקום העצה - ואני כתבתי בספרי הגדול אשר קראתיו מגן אבות כי לפי שהכליות הם מקום חלוא למשל כי הם קרובים לאבר התשמים המתמשל שם הזרע גזא נקראו כליות מלשון נכספה וגם כלתה נפשי ואותם האברים הונדלו בזכרים ונקבזת והעצה תמכת בזברים ולא ננקזת על כן יחסו העצה אל הכליות הלא מראה כי הפרטים נכרתי הניצים הם הסירי העצה והחכמה ואס הניצים שהם יותר שפלים מהכליות ואינם אלא מקנלים מהם ח"כ יורה ראוי שתיחס העצה אל הכליות משאר האברים ולזה נכתרו הכליות לקרן כי הם מקום העצה אשר נה נכסל החוטא וכרוך שישרפם שהם הכשילוהו ונמה שקלקל יתוקן ודין נטילת כים השמן כדן נטילת הכליות להתיר וכן כתב הרא"ש ז"ל :

האם נטלה האם שנינו נמשנה נטלה האם כשרה - והוא הכים הקרוי רחס שנו גדל העובר במעי אמו ונקר' נגמ' טרפתה ושלבוהיה ובאן שנינו שאס נטלה כשירה - וכן הלכה שהרי אמרו בנהדרין מעשה נפרה של בית מנחם שנטלה האם שלה והאכילה ר' טרפון לכלנים ואמרו שם אמר חודום הרופא אין פרה וחזירה יובאין מאלכסנדריא של מברים שאין חומכין האם שלה כדי שלא תלך הנה הנסיון העיר שאין זה החולי ממית ועל זה אמר טרפון הלכה חמורך טרפון שהיה חייב לשלם והיה חייב למכור חמורו לפרוע דמי הפרה - ור"ח ז"ל היה אומר דמסקח דתלמודא היו ואלו לאומרא וליחא - וכן בהוספות היו מהלקין בין האם של בהמה להאם של עוף של בהמה כשרה ושל עוף יש לחוש ואינו נכון שלא הזכירו נגמ' תרון טרפות זה בעוף מהבהמה על כן נטלה האם בעוף כשרה - ע"כ הגיעה ידי בכל הטרפיות ונשאר לי לחבר עמו קונדריים בטרפיות הריאה אשר כבר חנרתי זה שנים והוא מפוזר בכל המקומות ודברתי בו על כד משא ומתן של הלכה למשכילים וכבר אח"כ ז"ל אלו עוברין עם

נפסח שקודם שחיטה יכולין למשוך ידיהם ממנו ולא לאחר שחיטה כמו שנאמר נפסחים נפרק האשה וה"ה לענין קנייה שהרי נעשה זה מום נשליחום ונרשות מוכר שהשחיסה קלקול הוא נכהמה כמו שגז' בראשון מחולין וכן שופ"ן שגנו וטנח אחד מהם נרשות חנירו חייב נארבעה וחמשה כאלו טנחה הוא כמו שזכר בפרק מרובה ונפ' שנים אחוים וכיון שעל ידי שליחומן נתקלקלה הנהמה נחתינו נאחריותה שהרי אמרו בראשון מקחא שמן לניזקין וגם המוכר אינו יכול לחזור בו שהרי נרשותו כוון לשחטה ונשחיתה זו נחתינו נאחריותה ואם נמכח טריפה היה מחלק רני' אפרים בין טריפות מחמת מכה וכיוצא בו שאמרו נגמ' בפרק אלו טריפות א"ס הגולג פי המכה נידוע שקודם שלשה ימים נטרפה והיו מקח טעות כיון שאינו טריפות דנפסח דנטרפות דנפסח לא היו מקח טעות משום דהיה מילתא דשכיחא וסבור וקנול דהיה ליה לוקח לאתנוי וכיון דלא חתמי לא היו מקח טעות ורבינו הרמב"ן ז"ל חלק עליו ואמר שאין המוכר בעלי מומין מעמיד מקחו מפני שמכויין הרבה ראיות לדבריו אפילו נטרפות המסופקות כגון הרבה סרכות שיש חוסרים ויש מתירים דהא איפשר ליה למוכר למימר זיל חיתי לי רחיה דטריפה היא ושקול כדאמרין בפרק הגוזל גבי מגרוזיתא דאחתי קמי דרב ופטריה לטנחא מלשומי משום דמספקא ליה אי ברב יוסי נר יהודה אי כרבנן אש"ה סובר רבינו ז"ל דמקח טעות הוא דלא גרעי סרכות של חש חסור ממומין דכל שהוא מום שפונם אכל בני אדם עושה מקח טעות וסרכה זו מום גדול הוא אכלס ופוחח דמים הוא שהרי נהגו בו איסור הילכך מקח טעות ענר ע"כ לשון רבינו ז"ל ואף לפי דבריו ז"ל איפשר לוור שאם נמכחו טריפות בריחה שהיה איפשר לעמוד עליו נדדיקה קודם שנחמכה כגון שנמכח בה מחט וגאפרה מן הספק שגזה הוא פטור המוכר דמספקא לא מחייבינן ליה אם גיטל הרמים שהמוציא מחנירו עליו הראיה כדאיתא בפ' המדיד וכן הורו חכמים ז"ל כמו שנחמו כספר ארחות חיים וכל זה הוא נמוכר בהממו לאחרים אבל צמה שנוהגים שאמר קונה ואח"כ משתפין עמו אחרים נראה דפטור דאדעמא דהכי נשתמשו עמו שיהי' ההפסד עליה' כיון שנהגו בכך וכיון שנשחטה נמזות כלס ההפסד הוא על כלס והרי הוא כאלו התנו בפ' והמקום ימלא חסרונם ומהטוב הכספן לכדיקי' ימלא נטנס' נד"ח לב"א

איסור וכי האוכל איסור אין בו דבר אחר אלא שאינו תלמיד חכם והלא רשע הוא וכו' וכן נהנה נזה הקסה רנח על חניי שאמר נפ"כ מינמות כל המקיים דברי חכמים נקרא קדוש ואמר לו וכל מי שאינו מקיים דברי חכמים קדוש הוא דלא מקרי רשע לא מקרי וכיוצא בזה הקסה עליו נגדה נפ"א כשאמר לו כל המקיים דברי חכמים נקרא כנועי וכן נמי נאמר כאן כל מי שאינו רואה טריפה לעצמו אין בו טא שאינו נקרא תלמיד חכם והלא רשע הוא ועוד למה נקרא וסוגא מתנות אדרצה שאם יפסיד ממונו יבטק לנריות ועוד למה נאמר בזה יגיע כפיך כי תאכל והלא סודו טנוח לעינו ולא יוכל ממנו ועוד שהלשון נעצמו אין זה פירושו שלא נאמר על מי שאוסר נהמתו רואה טריפה לעצמו לא מוציא טריפה מתחת ידו כמו שאמרו בפ"ג מסנהדרין נההוא טנחא דנפק טרפחא מחותי ידיה דליח ליה תקנחא להכשירו עד שיוציא טריפה מתחת ידו נמחון תשוב משלו הא למדת שלא נאמר על המורה לאיסור הרואה טריפה לא מוציא טריפה ולשון רואה הוא להמיר כמו שאמרו בראשון מערכין הכל רואין את הנעעים והכל כשרים לראות את הנעעים וכן נפ"ג ממכח נעעים שנינו כל הנעעים אדם רואה חוץ מנגע עצמו כל הנדרים אדם מהיר חוץ מנדרי עצמו כל הנכורות אדם רואה חוץ מנכורי עצמו וכן הביאה בנכורות פרק עד כמה וזהו להמיר ומשום חשד אמרו שאינו רואה לעצמו שם נכורות כמו שפירשנו וזהו נשהוא לחמיר שאם אוסר מהחשד יש אס דובה ליוזק ננכסיו על כן זה הפירוש שפירש רש"י ז"ל ברוחא טריפה לעצמו לאיסור אינו נראה

וקבלתי פירושו מאנחא מחרי ז"ל שהוא רואה טריפה לעצמו ומחיר' ממוך פלפולו וזהו דבר של חסיו' ונקרא תלמיד חכם כמו שאמר רנח נפ' השוחט חכים יוכף דרי נטריות כר' יוחנן וכן נפ' ולא טריפות אמר לרנ' משרש' חכמה נטריות כרני יוחנן והחכמים היו משתבחין כשהיו רואין טעם להמיר נטריות' כמו שאמר נפ' חלק רנח כי הוה חמי טרפחא דני נתימן אסיה קמיה כי הוה חזי טעמא להמירה אמר חזו דקא שרינא לנו עורנא כלומר אלמלא הוראתי הימה נאסרת לכס כעורב ולא כל אדם יש בו חכמה למכוא טעם להמיר נכסף טריפות ונזה היו נודקין התלמידים אם הגיעו להוראה אם לא כמו שאמר נפ' גיד הנשה על שמואל שרבה נדוק ר' יוחנן אם הוא חכם שדר ליה תליסר גמלי ספקי טרפחא ועל זה אמר ר' יוחנן אית לי רנה ננכל וגדולי החכמי' היו חוששין לכמוך על חכמתם כמו שאמרו בראשון מסנהדרין רב אשי כי הוה אחי טרפחא לקמיה הוה מייתי לכו לכלסו טנחיר דמתא מחסיא אמר כי היכי דלמטיין שינא מבשורה א"כ יפ' אמר רב הסדא איזהו תלמיד חכם זה הרואה טריפה לעצמו שאינו צריך להראותה לאחרים לא ממוך חכמתו הוא כדאי להמירה ואלו היה לאיסור היה אומר איזהו חסיד זה המוציא טריפה לעצמו מחמת ידו או איזהו ירא שמים וענין תלמיד חכם אינו אלא להראות כחא דהיתרא כי האוסר אינו מראה זה כח חכמה וכן זהו שוגא מתנות כדדיקוס חסים על ממונס כמו יעקב שחור על פנים קטניו כדי שלא יבטק לנריות כמו שזכר נפ' גיד הנשה וכמו שאמרו נפ' מצינעא חנדהו קודם לכל אדם ובסמכו כדי לאפס כי לא יהיה כך חניין כלומר שמור ממוך כדי שלא תבטק לנריות וכן זהו יגיע כפיך כי תאכל כי ממוך שניע נחמה ומכא טעם להמיר הוא אוכל והחכמים היו משתבחין כשהיו אוכלין בהיתר נתוך הוראתן נמה שהיו אוכרין אחרים כמו שאמרו נפ' לוי טריפות בענין חרבה דיעזא ברבז שקל רנ שמואל כריה דרב חנני אכל מגיה קרי אנפשי מפרי פי איש תשנע צטני לפי שידע נחמתו שהוא חיה והונו מספקין בו חנירו שהוא נמה והלנו איסור

קחה מוכר אויל נכמה ביצרו יקו מחר היום כיום ואחמול' מנוול זה בפגעו כך לביחא - משוך אותו חנה נכחו ואחמול' - לכב כשר יהי לך אז וערלמ' לכב אכן במחרשת ואחמול' -

קחה הלכות טריפות איש תבונות - כחכמים לך נראיות נאמנות - אני שמעון בר כמח אספתים - ולעורר תהלות עס רננות -

הברק הראשון אמר רב הסדא איזהו תלמיד חכם הרואה טריפה לעצמו ואמר רב הסדא איזהו וסוגא מתנות יהיה זה הרואה טריפה לעצמו דרש מר זוטרא משמיה דרב הסדא כל מי שקורא וסוגא ורואה טריפה לעצמו ושם תלמיד חכמים עליו הכתוב אומר יגיע כפיך כי תאכל רב זביר אמר זכה ונחל שני עולמים העולם הזה והעולם הבא דכתיב אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא ע"כ לשון הנמ' ונפרק ואלו טריפות רש"י ז"ל פירש הרואה טריפה לעצמו שרואה זה טעם לאיסור ואינו חס על ממונו ואוסרה ואינו נראה זה הפירוש שאם היא אסורה למה לא יאסרה ומה חשינות יש נמי שאינו אוכל

יבין שמועה

זכן בההוא מורה דנפל ואשתמע קל נניחומיא • והיו חוששין לו לריסוק על רב רבן שמול נמרתא נקט שקל שופרי שופרי מנייהו ואמרי ל' רבנן מנא לך הא אמר להו הכי אמר רב צפרנינו נועץ עד שמגיע לארץ • וגם מעינינו חנו למדין של א"ר חסדא דבר' לו לא על תלמיד חכם המורה להמיר שזה נסמך למעשה של רבה בר רב הנה צפסוקה הנרנת דנדקה ברוב קללה ואכטרה • אע"פ שהיה רב מסופק בה מפני שהיה ברוב הקיפה והוא הכטיה לפי שלא נפסקה ברוב הללה וזנין מינה נחליסר אסתירי פשיטו וכן נאמר שם דרנא שרא טרפמחא וזנין מינה נשרא ועל זה נסמכו דברי רב חסדא ועל זה אמר שהוא זכ"ל ונוחל שני עולמים העולם הזה שהוא אוכל נכסיו והעול הבא שאינו כריך לגזול ולהמיר ממון אחרים ולמדנו מכלאן שאע"פ שהמונ' לנדוק בהמות הוא ירא שמים שהרי לא נחמנו עד שהחזק חנר אפי' הכי כריך שהיא חכם בטיפות כפי שלא יבוא לאבור את המוח מתוך יראת שמים ויבא להפסיד ממון של ישראל והחכמים היו חוששין לזה כמו שאמר רבה בפ' אלו טריפות נענין הלכ טמא אם הוא כומס למאי ניוש לה הדר דהא א"ר ששת ועוד התורה חסה על ממונ של ישראל וכן שם אמרו עד מתי אתה מכלה ממון של ישראל וכן בפ' בהמה המקט' אמרו על גידין הרכין טסופין להקשות למאי ניוש לה הדר דהא אמר ר' יוחנן ועוד התורה חסה על ממונ של ישראל ולמדנו שהתורה חסה על ממונ של ישראל מהכחש שאמר רבא הכהן ופנו את הנית שחסה על כלי הרס שאין להם טהר' וכן מהכחש והשקית את העדה ואת בעיט' • כן אמרו נמדרש ר' מנחומא בפרש הקת וגאמא הוא להמיר אפי' בהמה שלו שהרי לא איתחזק איסורא משום דבהמה נחיה נחוקת איסור עומדת נשחטה נחוקת היחיד עומדת עד שידוע לך כמה נטרפה כמו שאמר נראשון מחולין ולאחרים נשלהן הוא נאמן אפילו דאיתחזק איסורא ואפי' אין נידו לתקן כ"ג הרשב"א כתיבשין בפ' האשה רנה בנימות והרפ"ש ז"ל פ"י נפסקו בפ' הניזקין סוגר דדוקא אם נידו לתקן אצל הרמב"ן ז"ל סוגר אפילו אין נידו לתקן נאמן ואפי' אשה מדכחז' וספר' לה לעבמ' אם נידו לתקן הוא נאמן אפי' נשל עכמו ואם שחט בהמתו מוהר לאחרים לאכול ממנה דהא קיי"ל עד אחד נאמן באיסורין אמרו נירושלמי בכלאים דטעמא דמלתא שאם לא תאמר כן אין אדם תחאכסין אצל חנירו וכן פרש"י ז"ל בפרק האשה רנה אע"פ שכדי גיטק ונראשון מחולין פ' טעד אחד נאמן באיסורין מרבהינן ושחט את בן הנקר מ"מ דין אמת הוא דכל שכירו לתקן נאמן בשלו אע"ג דאיתחזק איסורא וכ"כ הרשב"א ז"ל בפ' עשירי מהלכו' שחיטה אצל היבא דאיתחזק איסורא ואין נידו לתקן אינו נאמן על שלו משום שהדא כמו שגראה ממשנת פ"ד דנגעים ואיתו לה נבכורות פ' עד כמה נמצא לפ"ז שאם שחט בהמתו ונדק אותה מותר לאכול ממנה וכ"ג שהוא נאמן נכהמות אחרים ואם שחט לבזוק אחרים אפי' להראות סבין לחכם אינו כריך ואם שחט לבזוק עצמו כריך להראות סבין לחכם אם הוא מקפיד כמו שנוכר בעירובין בפ' הדר וכ"כ ר' שמאין ז"ל בפ' המשינות בפ' דנגעי' דנאמן הוא על שלו היבא דלא איתחזק איסורא שהרי אמרו בפ' הדר צורנא מרננן חזי לנפשיה כיון שהוא נאמן להמ' מן המור' ה"ה הדר צורנא מרננן חזי לנפשיה כיון הדברים שאם נאמן להמיר וכ"ג שהוא נאמן לאבור וכן כתב הר"ש ז"ל בפסקיו בפ' הניזקין ואם אמר נהמה זו טריפ' הוקבע האיבור על פיו והאוכל ממנה ויש עדים שהמירנו לו לוק' ואי' יכול לומר כיון שאין שם שני עדי' נקביעות האיבור פטור אני מן החלוקות לפי שאין עד אחד קם לכל עין ולכל חטאת משום דלקביעות האיבור התורה האמינה עד א' וכיון שהוקבע האיבור מלקין אותו ע"פ שנים המעידין שאכל והכי

אימא נכריות בפ' אמרו לו טעד אחד נאמן לומר חלב הוא זה והאוכלו לוקה חף על פי שלא הוחזק האיבור חלא על פי עד אחד וכ"כ רש"י ז"ל בפ' הניזקין וב"כ הרמב"ם ז"ל בהל' שגבות בפ' י"ו מסנהדרין ואם הם שנים זה אומר טריפה הוא זה אומר כשרה היא אין האומר טריפה נאמן דעד א' נכהתה לאו כלום הוא כמו שאמרו נקידושין בפ' האומר ואפילו בלא בזה אחר זה דאע"ג דאמר' נכוסה דהאמר נטמאת ונא' עד אחד ואמר לא נטמאת שאם בלא בנת אחת אין האומר נאמן' נאמן ואם בלא בזה אחר זה שהראשון היו בשני' והאחרון אינו לא אחד ואין דבריו של אחד במקום שנים שאני התם דהתורה לא האמינה עד אחד נכוסה חלא כלאומר נטמאת ח"כ אם נא' ראשון הרי הוא בשנים והאחרון אינו לא עד א' שלא האמינתו תורה יזמר מעד אחד אצל נענין איסורין כל כך הוא נאמן עד אחד באיסור כמו להמיר ח"כ כין ששנו שניה' בנת אחת או בלא זה אחר זה הרי הם כשני כמי עדים המחשיב' בנת אחת או אין כאן עדות כלל ואם ח"ל לנדוק הריאה כגון שאנדה או שנחכהה יביה דינה בדין בלא זאב ונטל בני מעיה' ובפ"ג נבאר דינה נע"ה וכן כתבתי בתשובה ואם יש נקיסין בעד' ונראה לנדוק טעם להמיר ראוי הוא להרחימה להם כדי שיהיו נענין עמו להמירה כמו שהיה עושה רב אשי כי היכי דלמעין שאל מבטורא פירוש משל הוא שהנושא קורה כנדה קורא להכיריו שיכייעוהו כדי שיבא לכל אחד קיסם מהקורה כן הממיר יכרך עמו אחרים כדי שיהא קולר הלוי צנואר כולם :

פרק שני כמות נמורה ונשר נשדה כו' טריפס לא תאכלו ופסט הכמות הוא נכהמה שטרפה ארי או זאב נשדה כמו שכתוב אריה טורף נדי גורמיו ומחנק לללאותיו וימלא טרף חוריו ומטונותיו טריפה • ונדודאי שלא אברה אותה תורה אחר שמה שהרי כבר אבד קצת הנבלה והיא הבהמה שמהה מאליה בלא שחיטה ולא אבד הכמות הטרפה חלא מחיים שאין השחיטה מטהרמה כיון שסופה למות מכח אותה דריס' שרפחה חיה וכיון ששפטי שהולכת למות אסתרה תורה ח"כ הוא הדין לכל חולי שמתות ממנו היא אבורה מן התורה כין שניקב קרום של מוח ע"י ארי או ע"י קנה או ע"י חולי והאוכל ממנה לוקה הוא מן התורה וכן הוא מפורש בנמ' שהטרפות שמונ החכמים הם אסורות מן התורה חלא שמרכיבי נשדה הנביחו חכמי' כל דבר שיבא הוץ מחיבתו בכלל טריפ' כמו עובר שהוציא את ידו קודם שחיטה שאומרו אחר אבור וכן דברים אחרים • אצל עיקרא דקרא ונשר נשדה טריפס בכלל טריפות שמונ חכמי' הוא ולאו דוקא טריפת ארי או זאב שהרי נראשון מחולין אמרו מנין לנדיקה הסבין מן ההורה שנאמר ושהטחם בזה ואכלתם והקשו פשיטא כיון דכי נקבה טריפה צעיא נדיקה והשינו לחכם קאמרין והקשו לחכם והאמר ר' יוחנן לא אמרו להראות סבין לחכם חלא מפני כבודו של חכם והעלו חלא מדרבנן וקרא אבמכחא בעלמא הנה בכאן מפורש נו מהחילה היו חוקרים על דין תורה • ועליו אמרו פשיטא כיון דכי נקבה טריפה צעיא נדיקה • מכאן למדנו שנקינת הושט ע"י סבין פגום היא אבורה מן התורה וכן נענין חלב טמא כומס אמרו בפ' אלו טריפות ח"ל ר' פפא לרנא רבו איסורא דאורייתא • ואת אמרם התורה חסה על ממונ של ישראל וכדוראי' שלא נקובת זאב דנדרו נאותה הלכה שאין סתימא אפילו בחלב טהור מגעיל לארס שהרי שם אמרו נפסיקתא ודרושא הזאב זכר חלא מקלא קלי ויזריק גס הפסימר ועוד אס נקובת הזאב איירי הרי הנקב קדם לחלב ואיך יכחו' והוא נקוב שהרי לענין ריא' שניקב' ודופן סתומת' אס ניקב הדופן לא מהני לה סתימא כמו שנכר שם נמרא חלא וראי' נקובה מחמת חולי' או קוצ אמרו שאין חלב טמא כומס ועלך אמרין דההוא איסורא דאורייתא וכן בפ' בהמה

המקשה

המקשה נענין. נשנר העבס אמר ליה רב פפא לרנא ריש לקיש
 ואיסורא דאורייתא ואת אמרת המורה חסה על ממונס של
 ישראל הרי שאיסור נשנר העבס הוא איסורא דאורייתא וכן
 נפ' אלו טריפות אמרו גבי חין נדיקה לחולדה מפני שגטיה
 דקות ועקומות עד מתי אמה מאכיל את ישראל טריפות וזהו
 ודאי לאו משום דרוסה הוא שהרי חין דריסה נשנים אלא
 כצפון כמו שאמרו נמרא סס וקאמר עד מתי אמה מאכיל
 את ישראל טריפות וסמס טריפות איסור מורה הס ולא איסור
 דרננן סמס לא היה נהם אלא איסור מדרננן לא היה אומר
 לו עד מתי אמה מאכיל טריפות לישראל אם היה מקיל בנדיקה
 שלא לאמר ממונן של ישראל כמו שנזכר סס וכן נריש ההוא
 פירקא אמרי' רמו לטריפה מן התורה מנין והקשו רמו לטריפה
 דכתיב ובשר נשרה טריפה לא מאכלו אלא רמו לטריפה שגינה
 היה מנין ובאותה סוגיא הוא מוכיח שלא על דרוסה הזאב
 בלנר הית' השאלה שהרי על נהמ' שנחטבו רגליה מן הארכוב'
 ולמעלה הניחו מחלקת תנאים אם יכולה ליכוות ולחיות
 ורע"פ שאמרו סס שמנה מיני טריפות נאמרו למשה מסיני
 לא מפני זה נאמר שאין בכלל ובשר נשרה טריפה אלא לומר
 שפירוש של טריפות נאמרו לו למשה כסיני כמו שאמרו נפ'
 השוקה מלמד שנכסיה משה על קושט ועל הקנה ועל רוב א'
 צעוק ועל רוב שנים בנהמה וכו' ודאי שהאובל מנהמה שלא
 נשחטו נה אלא סימן אחר ורבי לוקה הוא מן התורה משום
 נבלה רע"פ שלא נכתב בפירוש נחורה לא שנה' למשה כסיני
 והוא הדין שאם אכל מנהמה שניקב קרום של מוח שלה ע"י
 חוני שהוא לוקה משום ובשר נשרה טריפה רע"פ שלא נכתב
 צפ' נחורה אלא שנאמר למשה כסיני ועוד שרפי' לא היו
 הטרפות שמנו חכמי' בכלל ובשר נשרה טריפה לא מאכלו ולא
 נה הכתוב אלא לטריפות ארי ושאר טריפות חיים אלא הלכה
 למשה מסיני אפ' האובלן לוק' הוא מן המור' שכל מה שנא'
 הלכה למשה מסיני דין תורה הוא והולכין בספקו להחמיר
 כמו שאמרו נפ' ח' מקרושין ערלה נחובה לארץ הלכה למשה
 מסיני והקשו והא ספק ערלה בארץ איסור וכסוריא מותר
 כלומר ואם היא צה"ל הלכה למשה נכסיי היאך היה ספקו
 מותר נראה שנדברים שהם הלכה למשה מסיני דנין בספקן
 להחמיר וכן נפ' לו הן הנחנקין אמרו שאינו נעשה זקן ממרא
 על דבר שעקרו מדברי סופרים והוא נעשה זקן ממרא על
 הלכת אחד עשר יו' שבין גדה לגדה ושהלכ' זו הוא דבר שחייבין
 על זדונו כרת וכן נמס' נזיר אמרו המדיר את בנו בניזיר ח"ר
 יוחנן הלכ' היא בניזיר ואמרו סס בשלמא לר' יוחנן דאמר הלכ'
 הוא בניזיר להכי מגלח ועביר הקפה אלא לר' יוסי נר' הגיע
 דאמר כדי לחנכו נמצות אמאי קא עביר הקפה קסנר הקפת
 כל הראש דרננ' וחנוך דרננן ודאי דרננן ודאי דרננן הרי
 מכאן מפורש שהלכ' דאורייתא ודאי דאורייתא ודאי לא מעשה
 המפורש נחורה ונמ' סוכה אמרו ערנה נשניעי דחי שנת
 כדי לפרסמה שהיא מן התורה ועוד אמרו סס ערנה דרננן
 לא ענדי' לה שנעה זכר למקדש והקשו לאחזן אי לאנא שאול
 האמר ערני נחל אחת לערנה ואחת ללולב אי לרננן הלכת'
 גמירי לה הנה נכאן מפורש שנין שיהיה מפורשת נחורה או
 שיהיה הלכה הכל הוא שזה לענין שיהא מן המור' ועוד שהרי
 אנו כוקלין למוציא כנרוגת נשנת ואינו מפורש נחורה אלא
 הלכה למשה מסיני כמו שאמרו נפ' אחרון מיומא שיעורן של
 עונשין הלכה למשה מסיני כל זה כחנ' הרמז"ן ז"ל בספר
 המכות שלו ומהאן למדנו שאיסור הטריות שמנו החכמים
 אפי' לא הי' להם רמו בכחוב אלא הלכ' למשה מסיני דין תור'
 להם גילג' בספקן להחמיר וללקות עליהם מן התורה וכ"ש
 שנכלל ובשר נשרה טריפה לא מאכלו הס כלס וכן נר' בסוף
 פ' גיד הנש' במחלקת ר' יוחנן וריש לקיש שלא בדרוסת הזאב

היתה מחלוקתם אלא שנכל מקום שזכירין חכמים טריפ' כל
 טריפות שמנו חכמים הס ככלל עד שיאמר דרוסה וכן מוכיח
 סס נגמ' וכן נזכרי' פ' המעורבת הסו כתיסור טריפ' נקובת
 הזאב לנפולה שכלן איסורן דבר תורה וכן בראשון ממנחות
 מוכח דטריפה מן הנטן אסורה להדיט שלא היתה לה שעת
 הכושר וכן נזכרים פ' חטאת העוק ואי אפשר שיהי' טריפה
 מן הנטן דרוסה הזאב אלא כגון שהיתה בעלת חמש רגלים
 שהיא טריפה ולא היתה שעת הכושר שאפילו נטרפה האס
 הולך הוא מותר כדאיתא נפ' נהמה המקשה אלא אמרין נכי
 התי גונא עוכר ירך אמו והכי מוכח נמי נפ' לו טריפו ובראשון
 מ"ט ח"כ הנהמה שהיא טריפה מן הנטן מן המור' אינו מחמת
 דרוסה אלא מחמת חולי כגון בעלת חמש רגלים כדאיתא נפ'
 נהמה המקשה ובראשון מחולין כשרנו ללמוד מן התורה
 דחולין נחר רנא רבו להוכיח כן מראשה של עולה שאמרה
 מורה ונתח אומה לנחמיה ולא נחמיה לנחמיה ולא חשמה המור'
 לנקב קרום של מוח וכן מאליה תמי' וכן מפסח שאמר מור'
 ועבס לא משנרו בו וכן מפרש אדומה ומעגלה ערופה
 ומשעיר המשחלת שהן כלס שלמים ואין אנו חוששין שחא נקבו
 אחר מהאיברים הנטרפת בהם הנהמה לפי שאנו הולכי' אחר
 הרוכ ורוכ נהמות הס נריאו' מכל טריפו ומכאן נר' שהטרפו'
 כלס נהגין במוקדשין ולא דוקא דרוסה הזאב וכיון שנהגין
 במוקדשין נהגין בחולין שהרי כל עקר לא למדנו שטריפה
 נוהגת במוקדשין אלא אותה שאכור' להדיט כמו שנו' בראשון
 ממנחות ומה שאמר הכתוב ובשר נשרה טריפה לא מאכלו
 ה"ה לכל חולי הממית אלא שדבר הכתוב נהיה כמו שאמרו
 במכילתא וכן הרמב"ם ז"ל נפ' מהלכו' מאכלות אסורות
 זהו לשון האובל כזית מנשר בהמה או חיה או עוף טהור'
 שנטרפו לוק' שנאמר ובשר נשרה טריפה לא מאכלו וכו' טריפ'
 זו האמורה נחורה זו שטרפה אותה חית היער כגון ארי או
 נמר וכיוצא בהם וכן עוף שדרס אותו עוף הדורס וכיוצא
 בהם ואין אמה יכול לומר שטרפה אותה והמיתה אומה שאם
 ממה הרי היא נבלה ומה לי ממה מחמת עבמ' או הכה כסיף
 והמיתה או שנה ארי והמיתה הא אינו מדבר אלא בשטרפה
 ולא ממה אם הטרפה שלא ממה אסורה יכול אם נא זאב
 ונרר הנדי נרגלו או כזנבו או נאזנו ודק' והבילו מפיו יהיה
 אסור שהרי נטרף ת"ל ובשר נשרה טריפה לא מאכלו לכלב
 תשליכו' אותו שעש' אותה נשר הראוי לכלב הא למדת שהטרפ'
 האמורה נחורה היא שטרפה אותה חית היער ושנה אומה
 ונשח' למות ועדיין לא ממה רע"פ שקדם ושחטה קוד' שממות
 הרי זו אסורה משום טריפ' הואיל ואי אפשר שחמיה ממכה
 זו הנחה עליה נמצאת למד שהמורה אסרה ממה והיא
 הנבלה ואסרה הנוט' למות מחמת מכומיה רע"פ שעדיין לא
 מתה והיא הטרפ' וכסס שלא מחלוק נמיתה בין ממה מחמת
 עבמה בין שנפלה וממה בין שחנקה וממה בין שדרכמה חיה
 והרנמה כך לא מחלוק נכונה למות בין שטרפה חיה ושנרת'
 בין שנפל' מן הגג ושחנרו רוב כלעותיה בין שנפלה וגמרבקו
 איכריה בין שזרק חץ ונקב לכה או ריאתה בין שנא חולי' לה
 מחמת עבמה ונקב לכה או ריאתה או שנה רוב כלעותיה
 וכיוצא בהן הואיל והיא נוטה למות מ"מ הרי זו טריפה בין
 שהיה הגורם בידי נשר ודס בין שהיה בידי שמים אם כן למה
 נאמר נחורה טריפה דבר הכתוב בהווה שאם לא אמר כן לא
 חאפר' אלא שטרפה נשרה אכל שטרפה נחפר' לא מאסר'
 הא למדת שאין הכתוב מדבר אלא בהווה וענין הכתוב הוא
 שהנוטה למות מחמת מכומיה ואי אפשר לה לחיות מחמת
 מכה זו אסורה מכאן אמרו חכמים זה הכלל כל שאין במוה
 חיה טריפה ונהל' שחיי' ימנאר חיה חולי עוש' אות' טריפ'
 ואי זה חולי חין עושה אותה טריפה עכ"ל וחזר בו מ"מ

יבין שמועה

כספר המצות שטופת סמו
אותם הבמ' אין נהם לא מנה
מרות:

ולמדנו מכתן שהולבין נכל
הטריפות נספקן
להחמיר נכל ספקא דחוריית
בין נספק דרוסה בין נספק
בקוב' או פסוק' ושאר טריפו'
שמונו חכמי' והבמ'ס ז'ל בח'
כפ"ה מהלכות שחיטה שאין
הולבין נספק טריפה להחמיר
אלא בדרוסה שהיא נפירוט
בחורה - אבל בשאר טריפות
יש נהם ספק שהולכים נהם
להקל לפי שאין אלא מהלכה
למטה מסיני ואין דבר
חמיינין על הל' שער' שהוא
סותר דברי עכמו שכתב נה'
מחלכות חבורות שכלם הם
נכללו ונשר נשדה טריפה -
נחפי' יהיה כדבריו שאין לא
הלכה למשה מסיני - הולבין
נספקן להחמיר בדברי' שהם
מן התורה אע"פ שהרב ז'ל
אין כן דעמו הרבה מקומות
שכתב כן - ובבר הגיס עליו
המ"ס הנ"ל ז'ל נכלל וכן כתבו
הרמב"ן ז'ל נספר המכו' שלו
גם הוא כפי נהלכו טומאת
מת שטומאת עבם כשעורה
שהיא הלכ' שהיא דין חור' ולא
דברי סופרים וכן כתב נפי'
המשנה נמכח גליס פסק
שבעה עשר - ועוד שהרי
בדרוסה אנו הולבין נקבם
מקומות להקל אע"פ שאמרו
חוששין לספק דרוסה שהרי
אמרו נפ' אלו טריפות ספק
קניא. ספק שונרא אימא קני'
הרי שנספק דרוסה הולבין
ג"כ להקל - גרם נחלין דברי
דביע' ונה' ז'ל שנגל הטריפות
הולבין נספקן להחמיר ואם
מכינו שנשמה גף העוף או

אמיה

חשטה נבדוק טמט פרוז וכדק' ולא
פנח סוף סירכה וכנסד' - אח"כ
נפסט שטר פגליס בודק אחר ידו
לראוב' כהן פתנה ולפסח טמט
רובו ונפא סירכה נראו סירכה ב'
אנשי' בהמש' להבדק אס מחמיר
לחמור וחסיה שוסרת או מוכ' לב
ומחס' חסירה ושחוק ולא נדע מוכן
כוונתו מה היכה אח"כ נפכרו נני
מטייס וחילוקי' אוחס בני אדם דינה'
כפונסם ונפלו אוחס נס הכדוק
השני כאחד מהם - ובסוף כוס נדע
כדבר פ"פ עדים פנ' וסלחנו אחר
הכדוק ואמ' נדקתי בכל בריאה פנ'
ראשונה גדי לשחוק עם פטחה
להחמירו עשיתי בעצמי נדקתי
עם שניה ולא חלחתי נה שם
סירכה כלל ובטוחה סכ' אמת כנסתי
ידי לראות כמה היא שמונה ולא
דקדקתי בסכך אור היכה כי פסכתי
על הכדוק כראשון שהוא ריון וחר
שמי ופני זה לקחתי חלק הריאה
ובני מעיים בחד הסס' האמנם
סיגל היכה לסס חזקה יוסר
ואחרתי כ כהנהס נחוקס סירך
והטמיד דב'ל אקחו ונ' שסכדוק
הסדק אוחס נסיר - האמנם
הכדוק כב' וב' עדי' טראו נס' אוחס
סירכה הסוקס וא' ילעמוד גל'
סירכה הרי הוא ספסלס בקדקות
לכן חסיה נהמה נחוקס אסור
אחר סכדוק בראשון לא מנא סוף
דבר ולא ראיתי אינס עדות וסדמיט
לה לבל היחזקות סנ' פניס אחר
אשר כראשון אחר לא ראיתי וסנטי
אחר ראיתי ססירכה אל הפסתי
כול' פאי ספיקא בריאה נענא כה
טמט ונחמכה כריאה דלא אפטר
למיקס עלה דהו' ספיקא דארית
כא נפיר ספטר וכן כס' מהסו'
ס' ז' וכ' כגמר ורעו ספיקא
על פחמיריס ונאסרה הפרה וכל
סקדרות וכל הנליס פ"ב :

כלנא ספק שונרא אימא בלנא ספק קניא ספק שונרא אימא
קניא התם היינו טעמא משום דלא שכיח שונרא דררים מדע
לך דהא דקיי"ן דחוששין לספק דרוסה חלמא היכא דתלין
לקולס כגון ספק כלנא ספק שונרא טעמא דמימתח משום
דמסתבר טפי למחלי נהימרא וסע"ג דאמרי' נפ' אלו טריפות
אינקיבם לה ריח' היכא דמשמש' יד' דטכחא כשרה דהא תלין
בזאנ' למא בספק טריפות לקולס תלין שאני התם שיש לפנינו
דבר לחלוט' נז' להיתר - ואין דבר לחלוט' נז' לאיסור הילכך
אס דרוסו העוף שאפשר שנשמה גפו מהמת כך תלין
להקל :

פרק שלישי גפ' ראשון מחולין אמריין מנה הא מילתא
דאמור רנן זיל בתר רונא - אחיא מראשה
של עולה דאמר קרא ונחא חומה לגתחיה ולא נתחיה לנתחיה -
וניחוס שמא ניקנ קרוס של מנא חלס משום דאמרי' זיל נחר
רונא וכן רבו ללמוד זה משנידח עבם נפסח דאמר רחמנא
ועבם לא חשברו נז' - וניחוס שמא ניקנ קרוס של מוח חלס
לאו מאם דאמריין חזיל נחר רונא וכן רבו ללמוד זה מחליה
חמימה וניחוס שמא נפסק חוט הסדרה - וכן מעגלה ערופה
ופרה חרומה ושעיר המשלח שחם היו טריפה פבלין ואי
אפשר לנרוק שהרי מבוחן להיות שלמים חלס משום דאוליין
נחר רונא ואף על גב דנשליה הריא סנניא דחי' דילמא היכא
דאפשר איפשר היכא דלא אפשר לא איפשר הריא דחיתס הי'
ולא סמכי' אדגתיא ונקטי' מאי דהוו למפסס נה אמוראי
מהנהו דאוליין נחר רונא - ורש"י ז'ל פירש שס אע"ג דנת
אשכחן ריאה מהחורה דאוליין נחר רונא רנן מהלכה למשה
מסיני אמריין לה זאוליין נחר רונא אפי' נראפשר למדק -
זלמדנו מכלן שאין צריך לנרוק הגהמה ב"ם טריפות סמו
חכמים שכיון שנשחטים נהייתר נחוקס לה נחוקס היתר
וכדאמרי' נפ"ק דחולין נשחט נחוקס היתר עומדת עד שידוע
לך כמה נטרפה משום דאוליין נחר רונא ורוב כהמות לא
טריפות ננה ורש"י ז'ל פ' נפ' לא טריפות גני כדם הפנימית
שניקה כתב זה לאנו וכל הנך טריכו' אין לא טריחין למהדר
בתרייהו למנדק וכל כמה דלא מסבחי' אולי נחר רונא כדנפק'
לן נפ"ק מחליה תמימה זמקראי עונס עב"ל - ור' חיה נבד'
עוד מדאמריין נפ' אלו טריפות גפלה מן הגג צריכה נדיקה
חלמא דוקא דאיחליד נה ריעומא הא לאו הכי לא נדקי' לה
ולא חייסין לה כלל וזכרי נמי אמרי' גני הריא אימתח דהום
משרדא כדעא דתרייתא דטריא וחליין כשגרוגא ולינה צריכה
בדיקה כ"ס היכא דלא איחליד נה ריעומא כלל וכן נמי אמרו
שס האי אוחס כריאה מימי' כלאו נענין לה ואי חית לה
מונלא מחמת מונלא היא וכשרה ואי לא מוחנין עלה גילס
או נדפסא חי מנכבד טריפה וכן אמרו כריאה דאושא חלמא
חי לאו ריעומא לא נדיקין להו וכי נמי כסמוכה לדופן אס
העלמה כמיס נדקי' לה ואי לא לא נדקי' לה - וכן כשהכס'
חולדה על ראשה נדיקין אס ניקנ קרוס של מוח - אבל לא
הכפה חותה אינה צריכה נדיק' - וכן אס נחנלה קוז לגית
חללה צריכה לנדוק כנגד כל החלל - אבל אס לא נכנס לגית
החלל אינה צריכה נדיקה - ושמוטת גף נעוף שאמרו מדק
הריאה אס לא נשחטה שריא בלא נדיקה - וכן אמרו גני הא
דאמרי' נענין בני מעיים חרומס שלא הוריקו ושלקן והוריקו
לא ניכול איניש אלא בסלקא דלא היא אחרוני ריעומא לא
מחזקי' זלמדנו ג"כ שאפילו נדיקת הריאה אוליין נחר רונא
דהא כפרה חזמו לא מביין למדק ומחויקי' לה נחוקס כשר'
ואס כה זאנ' ונטל אמת הריאה ולא נדקה או שסכה הטנח
והוכיאה כשרה וקבי מוכח כירושלמי נפ' אין צדין דגרסיין
התם כחוצאי' ונטלו בני מעיה ואכלום כשרה וניחוס לאמר
שמא נקנו חוקת גני מעיים כנשר נבדחי' דכריאה אמריין ולא

על שאר בני מעיים שהרי שאר בני מעיים אפי' הם נפגמו אין
 אנו זקוקים לנדוק אותם א"כ כשאמרנו חוקת בני מעיים כגור
 כשגאו וזכרים ונטלו אותם על הריאה הוכרנו לומר כן ולמדנו
 שאף נריאה אנו סומכין על הרוכ והכי אמרי' בפ' לו טריפות
 אי' אי נקבה הריאה היבא רממאש' ידא דטבחא דמלין דהא
 תלין בואב דחלמא אפי' נריאה תלין וכ"כ הרמב"ם ז"ל וכן
 נראה ממה שאמרנו כפרק אין ברין שבהמה מסונגה אם יכול
 לאכול כזית מנית טניחמה מבעוד יום שוחטין אותה כ"ט
 גראה מכתן שאינה כריכה הפשט ונתוח לנדוק הריאה ה"ט
 המור וכו'ן והיא מסוכנת המידו לו מפני הפסד ממנו לשחוט
 אותה כ"ט אם יכול לאכול מנית טניחמ' וכן העירו בתוספ'
 שנה מעשה לפני רש"י ז"ל מנהמה שלא נדקו אותה נריאה ולא
 היה אפשר לנדוק והחירה וינתנו היו מחמירין נדבך והוא
 השיב להם אחרון שמינו חלנה והיום נחזיק אותה נטריפה
 ובחמת טע' גדול הוא זה וכן הרמב"ן ז"ל וכן היא הסכמ'
 כל האחרונים ז"ל והיוכא לנו מכל זה הוא שאין ברין לנדוק
 בשאר טריפות אלא היבא דריכא ריעומא וכן הרמב"ם ז"ל
 בפ' ח מהל' שחיטה כל בהמה היה ועוף נחוקת כשרות הן
 ואין חוששין להם שמה יש בהם טריפות לשיכר כששוחטין
 שחיטה כשרה אין כריכין נדיקה שמה יש בהם ח' מהטריפות
 לא הרי הן נחוקת כשרות עד שיוכל לה דבר שחוששין לו ואחר
 כך נודקין על אותו דבר בלבד ביכר כגון ששטמה נף של
 עוף נודקין הריאה שמה ניקבה נפלה בהמה נודקין אותה
 שמה נחרסקו אינריה נחרבץ עכס הראש נודקין אותו
 שמה ניקב קרום של מוח הכה אותה קוז או זרק בה תץ או
 רומח וכיוצא בהם אם נכנס לחללה חוששין לה ובריב' נדיק'
 כנגד כל החלל שמה ניקב אחד מן האיברים שמתרק נקיינתן
 עכ"ל :

ומ"ם אפי' נדוקת' נהמרה נחוקת הימר ואם אי אפשר
 לנדוק הריאה לא אסרי' לה לנהמה אם הריאה היא
 נפגמו נדיקין לה בסרכות וכ"כ רש"י ז"ל וסירכי דריאה משו'
 דשתיין נדיקין נמרייהו וכ"כ הרמב"ם ז"ל שהמנהג הפשוט
 נישאל כך הוא כששוחטין את הבהמה או את החיה קורעין
 את הטריפה בלבד של כנר ונודקין את הריאה במקומה אם לא
 נמצאת חלונה בסרכות ובתנ' הר"ב ז"ל שמדברי חכמי המלמוד
 לא נראה כן אלא שאם נמצאו בה כמתים או חנענועות או
 כרכות לדופן או ללב או לטריפה הכנר חוששין לה שמה ניקב'
 וכריכה נדיקה זהו לשוננו ז"ל ואפי' שהר"ב ז"ל לא מכת'
 שורש למנהג זה בתלמוד כנר נדקו האחרונים ז"ל ומכחו לו
 שרש דבר בתלמוד ונמדה אגדה שהרי כפרק אין ברין אמרו
 נטיעה מקטעת רגליהון דקצינא וכו' ועלי נדות כלו' שהנטיע'
 מחיינת אותם לשמים אטיעה זו הכל ממתינין לה שלש שנים
 וקצינא אינם מחמירים עד שמנדק הריאה וכן נועלי נדות
 אין ממתינין עד שחטטול האשה ויש רמז נדנר מסמיכות לא
 תאכלו על הדם לשלש שנים יהיה לכם ערלים שכמו שברך
 להמחין שלש שנים לערלה כן כריך להמחין נתכילם בהמה
 ונדס הגדה שמנדק הריאה ומענול הגד' והכי איחא נירושלמי
 וכי למדנו ושמעין מהכא שברך להמחין עד שמנדק הריאה
 שליבא לומר קצינא היו תובלין טריפות לא שהיו להוסיף אחר
 נדונס לאכול קודם נדיק' וכן פירש' ז"ל וכן פי' הרמב"ן ז"ל
 נח דוש חוקין שלוי ועוד הביא הרמב"ם ז"ל ראייה שנימי
 רשמינו ז"ל היו נודקין הריאה מדנרסי' נירושלמי נמ"ס גיבה
 ר' יודן בעי ממה מדנריהס וראיית הטריפה מדנריהס כמה
 דמיחא רוחין את הטריפה כ"ט דכוחא מפרישין את הדמאי
 כ"ט והיינו דספק טריפת הסרכות שאם תאמר בשמאה נה
 טריפה אין ראית טריפה זו מדנריהס אלא מר"מ ועוד הביא
 ראייה ממה שאמרנו נה למדנו כפ' ויהי ביום השמיני כפ' ואת

החיה אשר תחבלו ח"ר יאודה בן פזיה מי ינלה עשר מעיניך
 אדם הראשון שאהה לא יכולה לעמוד נסיונך אפי' שעה אחת
 והרי בניך משמירין כל המצו' שנתנו להם עומד ונטוע מערד
 ומנכש מזמר טורח ומסקה ורואה פירות נטיעתיו לפניו
 כשהן מנוכרות וקופץ ידו ואינו טועם מהם כלום לקיים מה
 שאמר שלש שנים יהי' לכם ערלים וניומר אדם מישראל לוקח
 בהמה שה או עז או כשב או שור ושוחט ומפשיט ורוחץ ונודק
 נריאה ומבטח עריפה מונע ידו ואינו חובל הוא אומר אמרת
 ה' ברופה וכו' ומכחן למדנו שחייב אדם לנדוק נריאה ולא
 לסמוך בזה על הרוכ לפי שזה המיעוט הוא מכוי ואין סומכין
 על הרוב שמיעוטו מכוי ודוקא כריכה הוא חיה אבל עוף לא
 שמענו לעולם נדיקת הריאה כריכה שכל טריפות שמו חכמים נבהמה
 כנגדן בעוף אבל מסממא חנה כריכה נדיק' ולא נמצא נדונס
 מקום וכן לנדיקת הריאה בעוף שאם היו נוהגין חכמי ישראל
 לנדוק הריאה בעוף היאך היה עולה על דעת חוקיה לומר
 שאין ריאה בעוף והוכרנו לומר יש לה בין אנפיה כעלה של
 ורר' אלא ודאי לעולם לא נהנו לנדוק' ונראה שכל מקום
 שחסמך לכלעות היא כשרה לפי שהיא מהודקת שם חלל
 אם נסרכה לבר פנים היא טריפה מכל מקום אין לנו זקוקין
 לנדוק אלא בהמה וחיה וכן כתב הרמב"ם ז"ל ונדיקה זו שאנו
 נודקין הריאה אינה מן המנהג בלבד אלא מדרבנן היה ונדאי
 שאינה מן המורה וכמו שאמרנו נירושלמי ראית טריפה
 מדנריהס וכן מחלמו' שלנו יש להוכיח כן שאלו הימה מן
 המורה לא היו מתירין לשחוט מסוכנת כ"ט אם יכול לאכול
 מנית טניחמה בלא נדיקה כמו שכתבתי אלא מפני שהיא
 מדנריהס הקילו נה נשעת הדחק ולא שהחירו לו לאכול אלא
 כיון שיכול לאכול וליבא חיסורה דאורייתא כשחיטתה מצי
 הפסד ממנו המידו לו נדיקין שהיא מותרת מן המורה מלכת
 תוכל נפש היא וכן כתב הרמב"ן ז"ל וכן אם תבדה הריאה
 ולא נדקו אותה אין לאסור הנהמה אלא שאין לפרסם ודבר
 זה נפני עס החזק ואין עושין נה מעשה כמ"ש נסמ"ק ונספר
 המרומה חלל ננדיים ועלואים שאין סרכות מצינות בהם או
 מפני הפסד מרונה כמו שהחירו לשחוט מסוכנת כ"ט אם
 יכול לאכול כזית מנית טניחמה בלא נדיקת הריאה וכ"כ שאם
 הטנח טובים הריאה נמוד קודם נדיקה וא"ל לנדוק אותה

אמרה

שמן הרין יש לתוסרה עליו
 כנ"ל ולמדתי זה ממה שאמרנו
 בפ' הנויקין נפלו ונמצעו ח'
 נמויר ותחר כשנג לא יעלו
 ד"ר מאיר ור' יהודה ר"י ור"ש
 אומרים נמויר לא יעלו כשנג
 יעלו ומחלוקתן היא ח' קנסין
 שנג אטו מויר תבל נמוד
 הכל מודים שלא יעלו ופירוש
 דבר זה הוא שאגוזי כריך של
 ערלה קשהן שלמות יש להן
 חשיבות ואפילו נאערונו בלחץ
 לא נעלו ואם חחר שפלו
 ונאסר הכל נא חחר ופצען
 ואינם שלמים אם כן עשה
 נמוד לא הועיל כלום לנטלם
 אפי' שמן המורה היה נטלי'
 אפי' כשהם שלמי' משום דחר
 נמרי נטל ומה שאסורים בכל שהוא אינו חלל מדרבנן ח"ה
 אם עבר ופצען אפי' שלא עבר חלל על דנריהס הס' אסורי'
 והכל מודים כי נמויר הם אסורים כיון שעבר על דנריהס
 חסרונם

יבין שמועה

כדברי רבי חייא ורבי אושעיא ואפי' נדרבן וסמואל ואמר ליה
 רב המנונא לרב ששח ואפי' נדידי ודיך אמר ליה אטו חנן
 קטלי קני נאגמא חנן וכו' לכל מה שכתבו הגאונים והרנני'
 האחרונים - הטועה נדבריהם הרי הוא כטועה נדרבן משנה
 ושקול הדעת הוא כדאמרינן התם היכי דמי שקול הדעת אמר
 רב פפא כגון חרי מנאי ומרי אמוראי דפליגי ולא אמר
 הלכתא לא כמר ולא כמר וכונין נעלמא כחד מיניהו ואזל
 איהו וענד כאידך היינו שקול הדעת וכן היא גירסת הר"ח
 ז"ל וכוזא יש שני פירושים האחד שכל העולם נהגו כדברי
 האחד וזהו וכונין נעלמא שהולכין העולם על דעת האחד
 וכן פירש הרמב"ם ז"ל - והשני דהטא דשמעמא שהשמועות
 במלמוד הולכות על דעת האחד וזהו שקול הדעת וכן פירש
 הר"ח ז"ל וגרסמנו היא רסוגיא דשמעמין כותיה
 דחד וגרסא זו היא מוכחה זה הפירוש האחרון וכן אס
 יש מחלוקת בין הפוסקים נענין אסור הטיפוח יש לנו
 להחמיר בשל תורה הלך אחר המחמיר וכמו שאמרו בראשון
 מע"ז היו שנים אחד אוסר ואחד ממיר ושניהם שוין בחכמה
 ובמנין הלך אחר המחמיר ואס האחד גדול הלך אחריו בין
 לקולא בין לחומרא וכן הדין אס קבלו אותו מקום חכם אחד
 להמנהג על פיו בכל דיניה סומפין עליו בין להקל בין להחמיר
 ולפי זה היו בורחין עבדים בשעה לעשות פחמין לעשות איזמל
 במקומו של ר' אליעזר ולא מיהו יחדם חכמים לפי שהיו עשירים
 כדברי רבס וכן נפ' כל הנשר אמרו שר' יהודה בן נחיריה היה
 מהיר נשר עוף נחלב במקומו של ר' יוסי הגלילי כדנדרו וכתב
 הרשב"א ז"ל שאס קבלו בני העיר לעשות כדברי אחד מהרנני'
 כגון הר"ח ז"ל או הרמב"ם ז"ל בומכין עליו בין להקל בין
 להחמיר אכילו בשל תורה שהרי עשאוהו כרבס זה כתב הרב
 ז"ל בתשובה ח"ב המורה שאס כדבריהם נאותו מקום נעשה
 כטועה נדרבן משנה - וטועה נשקול הדעת הוא נדרבן שהוא
 מחלוקת בין שני גדולים שאס קבלו אחד מהם אנשי העיר
 עליהם ולא הכריעו ביניהם האחרונים אלא שנהגו העולם
 כדברי האחד להמיר וזה הורה לאיסור זה הוא הטועה כשקול
 הדעת - ואס הוא מומחה כיון שידע יפה הלכות טריפות
 וקבלוהו עליהם בני העיר כגון במקומו' שאין להם רב מורה
 הוראות - וזה שנמנהג לנדוק בהמות שלהם אין נעיר גדול
 ממנו וטעה חזור - אבל אינו משלם בין נשא ונתן ביד בין לא
 נשא ונתן ביד וכדאמר' נפ"ק דכנהדרין רנא נר רב הונא
 דן דינא וטעה אחא לקמיה דרב אמר ל' אי קבלוך עלייהו לא
 משלם - ואי לא זיל שלם ואמרינן נמי מרבי זוטרא נריה דרב
 נהמן דן דינא וטעה אחא לקמיה דרב יוסף אמר ליה אי את
 קריה להו זיל שלם ואי אינהו קרו לך לא משלם - וכן כתב
 הר"ח ז"ל בפרק דיני ממונות בשלשה וכן הדין אס יש רב
 נעיר והנדוק כשמספיק בדין הולך אליו דינו של אותו רב
 הוא כן כיון שקבלוהו בני העיר להיות רב עליהם ואס הנדוק
 הוא מומחה אבל יש נעיר גדול ממנו ססומכין עליו בני העיר
 בהוראותיהם הוי דינו כדון מומחה שאס קבלוהו עליהם אס
 טעה כשקול הדעת חייב לשלם מראמרי' נגמ' אי לא קבלוך
 עליהו זיל שלם כענין מר זוטרא נריה דרב נהמן ומומחה
 הוא כמו שכתב הר"ח ז"ל וכן כתב בעל העיטור וזהו אס
 נשא ונתן ביד אבל אס לא נשא ונתן ביד אינו משלם וכן
 כתב סס הר"ח ז"ל ואס אינו מומחה וקבלוהו עליהם כגון
 שאינו יודע הלכות טריפות אלא שקבלוהו עליהם בני העיר
 או יחיד מבני העיר וטעה כשקול הדעת ונשא ונתן ביד חייב
 לשלם כמו שכתב הרב ז"ל ואס אינו מומחה ולא קבלוהו עליה'
 לא בני העיר ולא יחיד מבני העיר בין נשא ונתן ביד בין לא
 נשא ונתן ביד חייב לשלם כלל דמילתא כל הנושא ונתן ביד בין
 טעה נדרבן משנה בין טעה נשקול הדעת חייב לשלם ואינו
 פטור

שאסרום נשלימותם והוא פצען אף זה שעבר על דברי
 סופרים שאסרו לאכול מהנהמה עד שתדוק הריאה אפי'
 שאס אנה הריאה הימה מותרת אפי' מנדריהם כמו שאס
 נהפצעו הגאונים קודם שנמטרו היה הכל נפלאפי' מנדריה'
 נא' ומחמיר עכשו שעבר על נדריהם משאר הנהמה נא'יסור'
 וחין להחירה מטעם רוב נהמות שהם כשרות כמו שאנו
 אוסרים אגונים אלו שנמנצעו נמוזר ולא הועיל להם לנטלם
 במה שנמנצעו כיון שנמנצעו נמוזר אלא שאס הוכיח
 הריאה בשוגג אין לקנוס שוגג אטו מזיד נדרבנן ויש לסמוך
 בזה על רבי יוסיר' שמעון ואע"ג דר' מאיר ור' יהודה פליגי
 עליהו והו להו חרי לגבי חרי כיון נדרבנן הוא חזלין לקולא
 ועוד כיון דהלכה כר' יוסי לגבי רבי מאיר לחודיה ורבי יהודה
 לחודיה והוי רבי שמעון נהדיה מכרעיה למפסק כדברי יוסי
 דלא קנס' שוגג אטו מזיד וכן דרכם של הגאונים ז"ל לפסקוק
 כמו שכתב הר"ח ז"ל בהלכות טוואה ונמסכת יבמות פרק
 הנז' על יבמות' הוא נמרח ועוד דר' יוסי נמוקו עמו וכן
 פסק נגמ' קמא פ' כיכד הרנל כר' יוסי על כיוצא בזה מזה
 הטעם אבל נמוזר יש לאסור מן הדין - זהרמב"ם ז"ל כתב
 נפ' ט"ו מהלכות מאכלות אסורות שכל דבר שהו נאסר משו'
 קנס אינו נאסר אלא לו נדרו אבל לאחרים מותר - וכן נראה
 ממה שאמרו במשנה נשתה נראשון מחולק ונפרק כירה ונפרק
 מרונה זכין הוא דעת הרח"כ ז"ל נספר איסור משהו אבל
 הוא ז"ל כתב שאס עשה בן אדעמא להאכיל לאחרים נאסר
 אפילו לאחרים ויליף לה מהכא מחוץ לחומס שהוא אסור
 בלואו ישראל שנה נשנילו - וכן אס זה שהוכיח הריאה הוא
 שנת מובר לאחרים כמו שהנמהמה היא אסורה לו כן היא
 אסורה לאחרים :

פרק רביעי טנינו נכנורוהו נפרק עד כמה מעשה נפרה
 של בית מנחם שריטלה האס שלה והאכילה
 ר' טרפון לכלבים ונח מעשה לפני חכמים בינה והחירו אמר
 להם מורום הרופא חין פרה וחזיה יוכא' מאלכסנדריא של
 מצרים עד שהותכין האס שלה נשניל שאס אלא אמר ר' טרפון
 הלכה לה מאורק אחר לו ר' עקיבא פטור אהה שאתה
 מומחה נכ"ד וכל מומחה נכ"ד פטור מלשלם - וגרסוין עליה
 נגמ' ותיפוק ל' דטועה נדרבן משנה הוא וטועה נדרבן משנה
 חזור חדא ועוד קמני חדא דטועה נדרבן משנה אהה אי נמי
 בשקול הדעת טעיה מומחה אהה וכל מומחה נכ"ד פטור
 מלשלם - ולמדנו מכאן שאס האוסר נהמה או עוף מפני
 טריפות טעה נדרבן משנה בין שיהיה מומחה בין שאינו מומחה
 אינו דין כלל - ואס הנהמה קיימת מותרת היא ואס מפני
 נדורו האכילה נעליה לכלבים אינו חייב לשלם לפי שאין זה
 אלא נמחא נעלמא ונמחא ננוקין פטור ואע"ג דקי"ל כר' מאיר
 דדאין דינא דנרמי הכא פטור דלא דאין ר' מאיר דינא דנרמי
 אלא היכא דנריא היציקא כגון מוכר שטר חוב לחניו וחזר
 ומחלו שזה הפסיד חונו נדנורו של זה ונריא היציקא וכן כל
 כיוצא בזה אבל הכא לא נריא היציקא נדרבנורו של זה שאמר
 טריפה היא לא נחחוק ההיציקא - ואס היה חכם אחר מכיר
 בטעותו לא האכילה לכלבים ואעפ"י שעל ידי נדורו סמנו
 הנעלים להאכילה לכלבים לא מקרי מויק שאף על פי שגרס
 להציק לא נחכוון להציק ומשום הכי פטור אלא שאס נשא ונתן
 ביד שהוא נעבדו נטלה ונתנה לכלבים מויק הוא וחייב וכן
 כתב הרמב"ן ז"ל בהלכות בכורות - ובפרק אלו טריפות כתב
 נחידושו דאפי' נשא ונתן ביד פטור ותמה הוא - ונראה כי מה
 שכתב בהלכות בכורות הוא דאחריתא ומהדורא נמחא - ואס
 לא טעה נדרבן משנה אלא בשקול הדעת יש לו דינין אחרים -
 ונדרבן משנה הוא כל מה שכתבו הגאונים והפוסקים ז"ל נפסק
 הלכה וכמו שאמרו ז"ל בפרק אחר דיני ממונות אפילו טעה

יבין שמועה

אומר שאם נשעת שחיתת הנהמה נשמטה מתחת ידו ונבלה שהוא פטור אעפ"י שהוא נוטל שכר ודומה זה לשומר נהמות בשכר שאמר נפ"ק השוכר את הפועלים שאם עלמה לראשי צוקים ונפלה ומתה שהוא פטור ופירשו צנמח נפ"ק המפקיד שמקפמו ועלמה לראשי צוקין וכן נפאן אם הנהמה תקפמו לטנח וגשמה מתחת ידו ונתנבלה אנוס הוא ופטור - אפילו נוטל שטר וה"ה שאם המרגול הוא חזק ובלע הסימנין והגרים הטנח שהוא פטור אפילו היה נוטל שכר וכן כתבתי בתשובה :

ובל מה שלמדנו צענין טנח שמועה הוא לענין אם הוא חייב לשלם או פטור מלשלם - אבל אם הנהמה נאסרת ונכרוזו אם לא יש לדון בצפ"ק דע"ז אמרין הנשאל לחכם וטמא לא ישל לחכם ויטהר לחכם ואסר לא ישל לחכם ויחיר - ופירש הרשב"ד ז"ל דלאו משום כבודו של ראשון נגעו כה אלא משום דכיון דאסרה הראשון שוייה חתכה דאיסורא ושכר אין לה היתר דאפילו היתרה שני אינה מותרת והיינו דאמרין נפ"ק אלו טריפות חכם שטמא אין חזירו רשאי להחיר כלומר אינו רשאי להחיר שפילו החיר אינו מותר - ואומר הרב ז"ל שאפילו היה גדול ממנו נחכמה ובמנין אינו רשאי מדקאמרין החכם ואם היו שנים אחד אסור ואחד מותר אם היה אחד ממנו גדול נחכמה ובמנין הלך אחריו והיינו כשהיו שניהם נכת אחת - אבל כזה אחר זה אין השני רשאי להחיר מה שאסר הראשון דכיון שאסרה שויה בדכורו חתיכה דאיסור והני מיני' בדבר של שקול הדעת - אבל אם טעה הראשון בדבר משנה חוזר האחרון ומחיר הכי אימת נכבדות פדק עד כמה ובסנהדרין פרק אחר דיני ממונות דאמר' צברה שטלה האוס שלה ואסרה רבי טרפון דאלו אימת לפרה הוה הדרה לפי טעה בדבר משנה - אבל נשקול הדעת כיון שאסרה על פי הראשון שוייה בדכורו חתיכה דאיסורא ואין האחרון רשאי להחיר אפי' גדול ממנו זהו דעמו של הרשב"ד ז"ל ואע"ג דפ"ן אין מעמידין ונפ"ק ר' ישמעאל נע"ז אמדין נפקי שיפורי דרנא ואסרי דרכ הונא בר' הנינא אלא רב הונא בר' הונא היה אופר לא היה רשאי רב הונא בר' הנינא להחיר כדתינא נפ"ק אלו טריפות אלא הכי הוה עונדא נפקי שיפורא דר' הונא ושדו דרנא ואסרי והתלמוד לא דקדק לומר על הכור וכן פי' שם הרשב"ד ז"ל וזהו הסכי' הרשב"ד ז"ל וזהו ר' נסים ז"ל רנס של רנתי ז"ל והקש"ע"ז מסוגיא דפ"ן אחר דיני ממונות דהתם תנן דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה ובכבודות תנן דן את הרין חייב את הזכאי טמא את הטהור טהר את הטמא מה שעשה עשוי ומשל' מנימו ואם כן קשיא הך מחני' דמשמע אין מחזירין אמתני' דסנהדרין דתנן דיני ממונות מחזירין ואוקמוה למרתי מחני' דטעה נשקול הדעת אלא דכי אמרי' מחזירין כשלא נוטל כיר וכי תנן נכבדות דמה שעש' עשוי למאן דאין מחזירין כשנטל ונתן כיר וכן פי' שם הרי"ף ז"ל ובסקה להלכה - והתם פירשו טמא את הטהור דאגע כהו שרץ ולמד משם הרב ז"ל דאי לא אגע כהו שרץ מחזירין אפילו מטומאה לטהרה דאי נהא מלמא אשחתי טומאה וטהרה מדיני ממונות דדיני ממונות מחזירין ודיני איסור ויתר אין מחזירין משו' דשויה חתיכה דאיסורא הוא דאינו רשאי להחיר אלא משום כבודו של חכם ובלא ההא תורה כשתי תורות הללו אוסרין והללו מחזירין אבל אם שמע הראשון טענותיו של אחרון והור' לו בטועה אינמי שלא הורה לו אלא שהשני גדול ממנו מחזיר שני הוראתו של ראשון ומחיר מה שאסר - ואינו כהכרי בתשו' שאין מבאין הכריע לבתו' דכרי הראשון ז"ל דמאי דאיכתיבינו צנח' לחוקמי מחני' דנכבדות נדאגע כהו שרץ לאו משו' דאי לא אגע כהו שרץ מחזירין דין הכי אין מחזירין דהא שויה חתיכה דאיסורא אלא משום ומשלם מנימו איכתיבינו

פטור מלשלם ננושא ונתן כיר אלא מומחה וקבלוה עליהם וטעה כשקול הדעת - וכל מי שאינו נושא ונתן כיר פטור - אלא מי שאינו מומחה ולא קבלוה עליהם שזה חייב אפי' לא נשא ונתן כיר ונראה שיש לחלק כזה בין דיני ממונות לאסור והיתר שהרי נראה ממה דאמרין נכבדות ותיפוק ליה דטועה בדבר משנה הוא שאפי' אינו מומחה אינו חייב לשלם אפי' לר' מאיר דרואן דינא דנרמי משום דלא כרי הזיקא ואלו לנבי דינא כתב הרי"ף ז"ל דחייב לשלם אפילו לא נוטל כיר משום דכיון דלאו דינא הוא דהא קי"ל כר' אבהו דשנים שדנו אין דיניהם דין משום הכי מחייב אפי' לא נוטל כיר כיון דלא הוה ליה רשות' לתיון מקרי מזיק אפילו לא נוטל כיר למאן דרואן דינא דנרמי וכן כתב הרמב"ן ז"ל בהלכות נכבדות ויש חמה שהרי נפ"ק אלו טריפות משמע דטועה בדבר משנה חייב לשלם אפי' לא נשא ונתן כיר דאמרין התם ההוא חורא דהוה להון לנביה דרב עוקבא דאחיל ביה שחיתה נמרכך הוושט וגמרא נוושט עבמו אמר רבא רמינא עליה חומריה דרב וחומריה דשמואל וטריפנא ליה ואמרין התם אגבל מילמא ומטו לנבי דר' אבהו אמר להו מורא בין לרב בין לשמואל שרי זילו אמרו ליה לרבא כריה דרב יובבך נרמא דלי שלים דמי מורא למריה ופי' רש"י ז"ל דטועה בדבר משנה היה ללא עבדי' כנמרי ובההוא פירק' נמי אמרי' ההוא מחטא דאיטכח כסמפוגא רנה דכנדה הונ' מר כריה דרב אידי טריף רב אידי בר מימי מכשר אהו שיליה לרבינא אמר להו שקול גלימא דטרופאה והלא רבנן מומחין הם וכמו שפטר רבי עקיבא לר' טרפון למה לא פטרו לאלו וליבא לאוקומי כנשא ונתן כיר שאין דרכן של חכמים ככך והרמב"ן ז"ל כתב דפ"ן אלו טריפות נכדושו דטועה נשקול הדעת היה רבא ומשם הכי חייבוה לשלם - ואני תמה והרי טועה נשקול הדעת פטור הוא אם לא נשא ונתן כיר ונראה דמשום דרבי חסידות היו מחייבין אותם כמו שהיו מחייבין כפרה האומנין נמקום שהיה הדין לפטור משום למטן חלק' נדרך טונים אי נמי דרך איוס אמרו כן דודאי הם שיטלמו שהרי הדבר פשוט להחיר והם אסרו לא שמון הדין חייב לשלם ושמת נאמר שחזונו הים משום שלא קבלום עליהם והיו נעיר גדולים מהם שהרי רב אידי בר מימי היה עם הונא מר ואפשר כי עם רבא היה אחר וטנחי העיר לא נאו לפניו אלא שהוא מעבמו אסרה וכיון דלא קבלו עליהו ואע"ג דהוי מומחה מחייב לשלמי כיון דטעה נשקול הדעת כדכתיבנא לעיל - וכל זה הוא לענין המורה אסור נטריפה וטעה אבל טיה המקלקל נשחיתה אם אינו ממונה על הכנור כשכר והוא מומחה שהוא נקי בהלכות שחיתה פטור הוא דלא קי"ל כשמואל דאמר נפ"ק הגזול עכוס פושע הוא אלא כר' יוחנן ואם הוא נוטל שכר אעפ"י שהוא מומחה חייב לשלם וצוה ר' יוחנן מודה - ורב דפטריה לההוא טנחא אע"ג דנשכר הוא היינו טעמא כיון דספק טריפה היתה לא חייבו לשלם ומן הספק אסרה והיינו דאמרין התם עבד נך רב מרמי לטינות' שלא אכל ספק טריפה ואלא מהא ספק גזילה - נידו וכשהוא חייב אינו כריך המראה דהא קי"ל נפ"ק השואל ובפרק המקבל ובפרק לא יחפור דמקרי דרדקי ושתל וטנחא ואומא וספר מתא לא נעו המראה דמותין ועומדין הן דפסידא דלא הדרי הוא וכן הדין אם אינו מומחה אעפ"י שהוא עושה נחנם חייב לשלם כדאיתא נפ"ק הגזול - ולענין שנה העיר שחוטט להם מרגולין בלא שכר וקלקל נראה שהוא פטור אעפ"י שהוא לוקח מהנהמות דבר ידוע והוא משועבד להם לשחוט מרגולין לא מפני זה נקרא מומח' שעושה בשכר שאפי' לא היה טנח העיר לא היה נמנע מלשחוט להם עופותיהם דרך גמילות חסדים אם כן עכשו מפני טורת שחיתת הנהמות נוטל דבר ידוע ולא מקרי נשחית עופות אומן נוטל שכרו לחייבו אם קלקל וכן אני

יבין שמועה

לאוקומ' נדאנע צוה שרץ דאלו לאו אנע נהו שרץ אף על גב דטמאניבו נהורחמו לא מקרי מויק כיון שלא נשא ונתן כיד אכל לעולם אומר לך דנין אנע נהו שרץ בן לא אנע נהו שרץ לענין חזרה אין מחזירין כיון דשויא חתבה דאיסורא בשקול הדעת בדברי הראשונים ז"ל - ומה שאמר הר"ב ז"ל שאם שמע הראשון טענותיו של אחרון וחזר בו שטינו גאסר אני אומר כי גם הראשונים ז"ל יודו בזה שכיון שהכיר האוסר טענה גאוסרו א"כ לא הויה הוראה כלל ולא שויא חתבה דאיסורא דומה למי שאוסר דבר שהדוקין מודים בו שהוא מותר שאינה הורא כלל מעיקרא וליכא מאן דאמר שאינו יכול לחזור בו הוא עכמו אפי' לא נשאל לאחר והתירו ודבר זה אינו צריך לפנים שהאוסר דבר ואח"כ ראה בי בטעות אסרו חוזר בו ומתירו ולא אמרינן דשויא חתבה דאיסורא אלא כשיש מי שעומד באיסורו והדבר חלוי בשקול הדעת - וגם מה שאמר הר"ב ז"ל שאף אם לא הודה לו הראשון אם האחרון הוא גדול מן הראשון מחזיר הוראתו של ראשון זה לא יודו בו הראשונים ז"ל עקר חרופת שמים שניה טון פשיטא שהולכין להחמיר בשל חזרה ולא בזה הכריחא לומר אלא שאפילו האחרון גדול אינו רשאי להתיר וזה פירושו אפי' התיר אינו מותר :

פרק המישי אמר רבא חמש טונות אית לה לריח' מלמא מימינא ומרמי משמאל' אי חסיר אי יתיר אי חליף טריפה - זה הוא כשהבמה היא חלוייה נדבליה ופניה כלפי האדם שימינה הוא ימין האדם ואלו החמש טונות הם מלכד האומות הגדולות - יש לשאול וכו' רבא להוסיף על הטריפות בל' והא אמרי' לקמן נהאי פירקא צהיה דר' יוסף כשנא דמחו נבדח דנשיא וקטלי וכו' להוסיף על הטריפות יש אין לך אלא מה שמנו חכמים וכן אמרו בהיה דרב פפא נר אבא דמחו בכנאיתא וקטלי וכמשנתנו לא מנו חסרון באוגין ואין לומר דאיתו כרנתיא דזה הכלל שהרי לא הזכירו עמ' אלא שנשמעתא וזו אינה מהסי' וא"ת שזה בא ככלל מה שטינו הריאה שניקנה או שחסרה שא"כ לקמן דסקלו וטרו חסרון מנפנים נראה אי שמים חסרון או לא ובעו לאוכוחי מרתן ריאה שניקנה או שחסר' דחסרון מנפנים שמים חסרון או לא ובעו דאי מנחון היינו נקב' ודחיקו לאוקומא ליכא דר' שמעון ודלא כהלכתא מאי דנחקיהו בהכי לוקמיה חליבא דהלכתא ואפ"ה ליכא למינא מניה דחסרון מנפנים שמים חסרון דלעולם לא שמים חסרון - ואי חקשי נן ממחני' דחנן שניקנה או שחסרה ואי מבחון היינו נקב' לא חקשי לך כלל דמחני' לאו דחסרון דנפסא מיירי אלא נחסרון האוגין ונדרנא - וזיכא למימר דסנירנא ליה לרננן דחסרון דמחני' נבנפ' דריא מטמע ומשום הכי ליכא לאוקומא אלא מנפנים ומשמע מני' דחסרון מנפנים שמים חסרון או מנחון ואליבא דר' שמעון דלא טריף דנקנה עד שמנקב לניה דמפגנח ואי חסרה טריפה ו"ת דר' קושין לדומיה וכו' רבא להוסיף על הטריפות בל' ו"ל דכיון דמ' חסרון נראה אפי' במחני' אע"ג דמחני' לא חייבי לא נפוסה דרי' אי פריש רבא דה"ה למנן האוגין לאו מוספ' על הטריפות הוא בנ"ל - וכיון דאי חסיר טריפ' ה"ה אי חיימר טריפה דהא אמרי' לקמן גבי בעלת חמש רגלים שאם הימה יתית רגל שהיא טריפ' משום דבל יתר דנטול דמי וזהלל היא כהברת אוגא אחת מחמש וכן פריש' ז"ל כל יתר דנטול דמי הותר אחת בחסר אחת וכבר אמרנו דאי חסר טריפ' וגם לפי' הרמב"ן ז"ל שפירש כל יתר דנטול דמי דנטול ממקומו דמי א"כ כשהטול האונה היתיר' הרי היא נקוב' וכבר שטינו הריא' שניקנה בכלל טריפות - ואי חליף נמי טריפה שלא מחמר זה אינו סגלי שחמות ממנו הנהמה אלא שנוי הסדר שהימין חוזר שמאל והשמאל חוזר ימין דומה לאדם אשר יד ימינו ששמאלו חזר ימינו ואינו חולי וגם מטע' זה אמרו חכמי הטבע שאפשר

שימצא הכנר נכד שמאל והטחול נכד ימין ע"כ הוכרך רנא לומר שגם זה חולי הוא וככלל אין כמותו חי שטינו נמסמיו הוא שהרי יש כאן חסיר וית' לו הן דברי רבא וכחסידי ונחליף קי"ל כותיה דליכא מאן דפליג עליה אלא יתיר כמו שפירש - ומכאמי בשם הר"ב ז"ל דטעם דחליף הוא מפני חסרון נד ימין לא מפני יתיר השמאל דהא קי"ל נדרא דאוגי ונדרא דאוגי קי"ל דמותרת ולא נ"ל כן שא"כ נלמוד מבחן שאין העגויא משלמת ולא מכאמי בשום מקום שילמדו זה מבחן וגם חקשי למאן דב"ל דמשלמת במו שכתוב לקמן והר"ב ז"ל עכמו כן כחנ דמשלמת וחקשי דידה ארדיה - ע"ב נ"ל שאיסור חליף הוא שכיון שנשמה בדרך של אוגין אין כמותו חיה טריפה שהחליף עכמו הוא חולי ומסו' חסיר לנדו ומסו' יתר לנדו לא מיטרפא למאן דאית ליה דעגויא משלמת ונחליף אסירא והרמב"ם ז"ל כתב שלעול' לא נאסר נחליף אלא א"כ נמצאת בלא יודה ולענין מה שאמר רבא דיתר טריפה התלמוד חסר מדמו דאע"ג דב"ל להלמודא כותיה דרבא בחסיר - וק"ל נמי דכל יתר דנטול דמי וליכא מאן דפליג עליה דרב הונא דאמר הכי ורב אשי ורבינא דנבראי עינהו ס"ל כותיה כדאיתא נקמן בפירקין אפ"ה צמר ב"ל לתלמודא דלא נכל יתר אמרינן דנטול דמי אלא יתיר שנא מחמת שנוי מנהגו של עולם נכריא' הנהמות אכל אם אותו יתר אינו מחמת שנוי מנהגו של עולם אלא מחמת נריאות גדול' ומוספת כח כמו האדם שנמכרו לו שש אכנעו זה היתר אינו ננטול משום הכי אמרינן דיתיר נדרא דאוגי לא מטרפא שאין זה אלא מחמת מוספת כח ונ"ל שאפ"ל למזבח לא מחסרה מחמת מוס דאע"ג דנעלה שלש ידים היא אסורה למזבח כדתן בנכורות ומי'ו לה לקמן ואמרינן עלה דלהדיוט שריא דהיינו דוקא ביהרון שהיא במקום שאין בו טריפות דפסרת יד אינה מיטרפת אכל יתרון שהיא במקום נס שהחסרון אוסר להדיוט אלו היה אוסר לגנוב משום מוס נס להדיוט היה אוסר דנאכר שהנהמ' נטרפת אין לנו הפרש בין גנוב להדיוט שאין אוסר לגנוב לא משום הנכר בחוק וטריפה מנפנים כמו שהוכיח נראשון ממנחות כנ"ל ודברי רבא יתיר לא הודו לו נעלי התלמוד לא כשהוא במקום יוכא חוק ממנהגו של עולם וזהו שאמר בנמ' לית הלכתא כרבא כיתרת והני מלי דקיימא נדרא דאוגי - והכי הלכתא וכן פריש' ז"ל שהוא רפה רבו הרב רבי יעקב ז"ל שהבשירה - וכן פסקו הראשונים ז"ל דהיכא דקיימא נדרא דאוגי כשרה אכל אונה אפי' בטרפא דאסא טריפה וכיזכא בזה דכרו סכמי הטבע בי הם אמרו כי כשיה תוספת באיברים או בגודל או במספר הוא מרנני המותר כמו הקשה שחבר חלומים או האיש שהיה לו עשרים וארבע אצבעות כמו שזכר נכחונן כשמואל ותהי עוד מלמחה נגמ' ויהי איש מדון ואצבעות ידיו ואצבעות רגליו שיש עשר עשרים וארבע מספר וכבר מצאו נוזל בעל ארבע כנפיים וכן אנו רואין בכל יום ביצה בשני חלמונים וזהו כשהגודלו ורנני המספר הוא במקום הראוי כגון שיש לו שני ראשים - וכבר הזכירו ז"ל ההוא יעקב דאיתליד והווי ליה מרי רישי ורואיו דמחך ביצה אחת אפרוס כשני ראשים ונכל ראש שמיעינים - אכל אם אינו במקום הנהגה הוא שנוי רע ואינו ממנהגו של עולם על כן כשראו אור אחד שיכא לוקמן נשוקו אמרו שזה הוא יוכא ממנהגו של עולם ואמרו שהוא מפליאות הטבע שאלו היה לו שלש קרניים או ארבע צראשו אותו תוספת הוא כמנהגו של עולם והוא מפני תוספת כח - אכל כשהיה נשוקו הוא מפני שנוי הצריאה כמו האומן שהוא מקולקל הכלי מפני שנמלכלה דעתו כן הטבע נמלכל נהמה זו ואם הוא נאכר שהנהמה נטרפת בו במקום שאינו נהוג כגון אונה דריאה זה אינו מפני תוספת כח כמו נדרא דאוגי אלא מפני בלכל היצירה והלישות כח וכיון שהיצירה נמלכלה הרי הוא אותו

אזו יתיר כחסידי כנ"ל שעל כיוצא בזה אמרו כל יתר כנטול דמי - ונלסון הזה כחכ רש"י ז"ל נענין יחידה רגל ואע"ב דאמרן כחוני דריאה לית הלכתא כותיה דרנח נימרת הא חוקימנא והוא דקיימא דרנח דאזני דקיס להו רנח דאורחיהו נהכי אכל בני בני טריפ' למא דנטול דמי ונני רגליס דלאו אורחא הוא ודאי טריפה - ודקדק המלמוד שיהיה הימרון בטרפא דאסא ונספר יורה דעה כתוב שזה השיעור אחר שיפחו הריאה וכן נראה שהריאה בחייה נפוצה היא והרמנ"ס ז"ל הפסו לזה השיעור בדקדוק שאם היה אוחז יתר פחות מטרפא דאסא היא כשרה והרמנ"ן הסכים עמו והביא סיוע לדבריו דכל מקום שמזכירין חכמים שיעור דקדוק מזכירין אותו כמו שנאמר בפ' היה קורא אפילו מיל אינו חוזר ודקדוקו בגמרא דווקא מיל אכל פחות ממיל חוזר - וכן בפ' מי שמת אמרינן אמר רבא דווקא דיגר אכל פחות מדיגר לא והקטו בגמ' פשיטא אפילו דיגר חנ מהו דמיא ה"ה שפי' פחות מדיגר והא דקמני דיגר אורחא דמילתא נקט קמ"ל ולמדנו מכאן שכל מקו' שהזכירו חכמים שיעורין אע"פ שאמרו אפילו דווקא ניהו אכל פחות מכן לא זה הוא רעיון ז"ל ואעפ"י שיש חולקין עליהם דעתי נוטה לדגריהם כי הם היו נקראין נחממת הרפואה וידעו דא מנח הכמתם כיהאמת הוא שיעורן שהוא מפני מוספת ב"ה און הנהמה נטרפת בו ואם הוא מפני כלכל היצירה הנהמה נטרפת בו וכשהימר הוא כטרפא דאסא הרי הוא שיעור אונא כי האונות הקטנות הם כטרפא דאסא ולזה תפסו זה השיעור וכיון שהוא שיעור אונא אלו היה מפני בריאות ומוספת כח סיה במקום הנהגו בדרא דאזני וכיון שלא היה בדרא דאזני אלא בנבא און זה אלא מפני כלכל היצירה וחלישות ודינו של זה הימר כדיונטול שהאונות הם כדי לנשכ על הלכ שהוא הם ולזה היו נכד ימין שלשה וגם ענינות דורדא וכד שמהל לא היו אלא שנים לבי שהכד הימין הוא רב המנועה לפי שהוא יומר חס שהוא לכד הככד שהוא יומר חס מהטחול שהוא לכד שמאל וצריך נשוב ביותר וכשהוא בנדה שאינו מנשכ על הלכ הוא כלכל היציר' כיון שיש בו שיעור אונא שהוא כטרפא דאסא אכל אס הוא פחות מטרפא דאסא אינו שיעור אונא שיהא בדרא דאזני וכיון שאין בו שיעור אונא אין בו כלכל היצירה אלא מפני מוספת ב"ה ובריאות על כן אין דין זה הימר כנטול שאינו לא כמו היכלות שהן גדלות בנוף הנהמה ואין מזיקות בפעולות הטבעיות כנ"ל וזה השיעור של טרפא דאסא לא חלקו בו בין בהמה נסה לנהמה דקה שכיון שאיפשר להיומה אונא כמין הרק אף כמין הגם נטרפת בו הנהמה ומכאן למד הרב נעל העיטור ז"ל שאם הסרה האונא ועמדה על שיעור טרפא דאסא שהיא כשרה ונלמוד מדבריו שאם היא פחותה מטרפא דאסא שהיא טריפה ואם זה הימר הוא מנפנים אמרי' עלה בגמ' היא דבני בני דאיתו לקמיה דרב אשי כנר רב אשי למטרפא משום דלא קיימא בדרא דאזני ואמר ליה הונא מר בר רב אשי לרב אשי כל הני עזי בריאתא הכי אית להו וקרו לה טנחי עינויתא דורדא וי"מ בריאתא שרועות נאפר - וי"מ בריאות ושמינות ושני הפירושים כתב רש"י ז"ל וזה הפי' האחרון הוא מכבים למה שפירשנו שממת בריאות הוא נא זה המוספת אכל הפירוש הראשון נראה יותר נכון שהוא לטון בריאתא כמו שאמרו לעיל בריש פרקין הני עזי בריאתא קובי אבבין וכן לקמן בההוא נובחא אמרי' כל הני עזי בריאתא הכי אית להו וקרו ליה עינויתא דורדא לפי שהיא דומה לורד וענויתא כמו עינויתא מלשון אונא שהוא אודנא שהוא כמו און וכיון שזה הימרון הוא נמכא נקבתם אעפ"י שאינו נכולן אינו לנטול חס נמכא כמו שדרכו שיהיה בו והכי אמרי' לקמן בפרקין ההוא גובחא דהוא נפקא מני כסי להובלילא סנר רב

אשי למטרפא משום כל יתר כנטול דמי אמר ליה הונא מר בר רב אשי לרב אשי כל הני עזי בריאתא הכי אית להו - וזהו מה שנמכא בגמרא נענין עינויתא דורדא ורבו נה הספקות מפני שאנו רואין כל הנהמות שלנו דהכי איתא להו ולפי מה שפירש רש"י ז"ל שלא היתה אלא אחת היכי אמרינן דכל הני עזי בריאתא הכי אית להו ורב אשי הכי הוה כנר למטרפא והלא כל הנהמות שלנו הכי אית להו וא"כ לא היתה בהמה כשרה לרב אשי על כן היה מפרש רבינו אפרים ז"ל כי שמים היו ומשום הכי הוה נבי רב אשי למטרפא משו' יתר לא דכיון דעזי בריאתא הכי אית להו אכשרא וזה הפירוש היה איפשר לפימה שאנו רואים היום שכל הנהמות שלנו הכי אית להו אלא שלשון הגמ' מוכח דלא הוה לא חדא - וכן כתב הרמנ"ן ז"ל בחדושי' שאין זה הפירוש נכון ועל כן פירש רבינו יצחק נעל המוספות ז"ל דאע"ג דאמרינן בגמ' דלית להו הכי אלא עזי בריאתא ואין חוין דכלהו אית להו הכי לא קשה מידי לפי שהנהמות שלהם היו משונות מנהמות שלנו דבימיהן לא היו בהמות שלהם בענויתא דורדא כנהמות שלנו - והביא ראיה שהנהמות שלהם היו משונות מנהמות שלנו - שהרי אמרו בנכור' ופרה נח שתי' וראי לכהן שלא היו יולדות נח עד שהיו שתי שנים ע"כ הוא ודאי נכור ונדורו הללו הם יולדו קודם לכן זהו כתב ר"י ז"ל והוא תמה נענין שאין לדמות שני מספר האיברים לזמן העיבור שאיפשר שיטמה נמהירות ומחיות אלא עינוג אחת כדברי רש"י ז"ל והיה זר נעניניהם אע"ג דכלהו הכי אית להו מפני שרנא לא הזכירה ולא הזכיר אלא חמשה אונות והפסו דבריו בפשיטות שאין שם יומר ולא היו טנחים לדקדוק אחר הנהמות ובפרק גיד הנשה אמר רבי יוחנן אלא לכו טנחא אלא והלא אמרו על חזקיה שהיה רבו של רבי יוחנן ננו של רבי קייא הגדול מדברי רבי נכד שאינו דקי נמרגולין שהיה אומר אין ראש לעוף כלל ועל כן היה אפשר לומר שרב אשי לא היה יודע שהנהמות יש להן אונות עינויתא על כן רבה לאסרה משום יתר דלאו בדרא דאזני ואמרו כל הני עזי בריאתא או עזי בריאתא הכי אית להו ולאו דוקא בריאתא לא שטפא דלישנא נעלמא הוא וכרכא דההוא לישנא דאיתמר בני גובחא דמרוייהו אמרינהו מר בר אוריאל לרב אשי והתם דאממר בדווקא והכא בלאו דווקא והרבה לשונות יש במלמוד שנאמרו בלאו דווקא מפני קצת מקומות שנאמר בהם בדווקא כדאמרינן בפ' קדושת אהרן דאמר מר כל פונות שאתה פונה לא יהיו אלא דרך ימין למזרח וכתב רש"י ז"ל הכא לא שייך למתניא - אכל בזנחים שייך דאייירי התם נתינת כנש המזנה לדרוס וילוף לה ממעלותיהו פונות קדים תן מעלותיו לדרוס כדי שמהא תחלת פניותיו לקדים כשתפנה דרך ימין דכל פונות דרך ימין הן דמי רבי דר יחזקאל וכו' ואנדרא דההיא גרסא נקט בכל דובחא למורה ולא שייך למימר אלא דרך ימין עכ"ל - וכן בפרק חזקה כגון שהכיר בה שהוא נח המורה והיה לו לומר נח פרהו מפני הנח גרסא אחרת שנזכר בה נח חמורו בדווקא כמו שכתב רבינו שמואל ס"ס - וכן בפ' מפנין אמרו בני דמאי כיון דאי בניי מפקד נכסיה וחזי ליה ולא היו כריבין לאינהו טעם באתו מקום אלא שטפא דלישנא הוא משום דאיתמר הכי נפסחים ונכרכות ונמנחות וכן כתב שם הרמנ"ן ז"ל ומה שמחזיק זה הוא שלעולם לא נמכא עינויתא לעזי בריאתא שלנו יומר משאר בהמות כנ"ל - וכתיב רש"י ז"ל דמדכר רב אשי למטרפא ש"מ לאו אובחא ובהני דין האיכא ברובא דידהו אי משכחין דלית בהו עינויתא כשרה עכ"ל - ולדברי רבי א"מ

א"מ • א"מ
 מעטם כל ימי בטלה אהד נאסע
 ה. א. דכלהו

יבין שמועה

דכלהו אית להו הוה מסתבר
 למטרפא שהרי היא חסרה
 וכן היא דע' הרי"ל ז"ל נרבוני
 ז"ל חבל הרמב"ם ז"ל כתב
 דכשרה כדברי רש"י ז"ל ואם
 יש שם שתי עינויות כתב ז"ל
 שמעתי מפי מורי הזקן ז"ל
 שנחלקו נה שני גדולי הדור ר'
 דפתי ולא נפלאה עינויות
 והארנבו וגם החכם הר' יוסף
 חנני הסכים בפרט נ"כ בספר
 המנוסה בסמוך ז"ל בסוף הסיומון הוא
 שחיראם חסרה עינויות הוא
 נמלא שנים או שלשה וכן כתב
 הרמב"ם ז"ל בהלכות בדיקה פ"ז
 יעו"ש :

יהודה נר' נדון וחכירו ולא פירש לי דעתו ז"ל שהיא טריפה
 דהא ימירה דניני בני הוא ולא אורחא דהיא גופה לא חכשר'
 אלא משום דהתך נריחא הכי אית להו - ולדברי רבינו אפר"י
 ז"ל היא מותרת שהרי פירש דמרי עינויותא שלדברי רש"י ז"ל
 היא כשרה - ולדברי רבינו אפרים היא טריפה - ואם יש שמים
 לדברי רש"י ז"ל היא טריפה - ולדברי רבינו אפרים ז"ל היא
 כשרה והגאונים ז"ל הסכימו להמיר חרמי עינויותא - וכן
 נראה מדברי הרי"ף ז"ל שכתב סתם והני מלי מקמה משמע
 דכל מעוטי היא כשרה וכן חזק וכן חרמי וכן נהגו להמיר -
 וכן דעת הרמב"ן ז"ל נחידושו לסמוך על הגאונים ז"ל - ויש
 לדקדק עליהם שאם שתי ענויות הם כשרות היו מן הדין
 לאסור כשהוא חסרה ולמה נהגו להמיר אותה שאם בפירוש
 רש"י ז"ל החסרון ממירה והיתרון אוכרה - ולפיכך דנינו
 אפרים ז"ל היתרון ממירה והחסרון אוכרה - ונראה לי שזו'
 הענויות כיון שאינה נדרש דאורי' אינה כשאר אונות להטרף
 ביתרון שהרי היא נדבר נוסף מחמת תוספת כח וגדול רב
 וגם כשהיא חסרה אין להקפיד עליה שאינו אלא מפני מיעוט
 דם שיש בהמה ולא הספיק לעשות אותה מוספת ולפי זה נין
 אין לה נין יש לה שמים כשרה היא ואינה יתר בלא דרא דאורי'
 כיון דמשכחא כהו ענויות כל מנא' נדרש דאורי' מקרי וכל
 זה כדי לקיים המנהג וכן כתוב בספר יורה דעה שכן עקר -
ודענין אם חסרה אחת מימין ויש שם זאת הענויות אם
 היא משלמת או לא כתב רש"י ז"ל שהוא מכה נחשו'
 הנכלים שאם יחסרו מיני האונות של ימין שהיא משלמת וכן
 הוא דעת הגאונים ז"ל וכן הוא דעת הרמב"ם ז"ל וכן כתב
 הר"ב אל נרבוני ז"ל - חבל רש"י ז"ל כתב שאין הדבר נראה
 לעיניו הואיל ולא קימא נדרש דאורי' ויש לסמוך בזה על
 הגאונים ז"ל שלפי דעתו של רש"י ז"ל שהוא מכשיר נשאין שם
 ענויות היה יותר קרוב לומר שהיא משלמת לפי שאין זה חסרון
 לא שנוי מקום שאותה שהיא רגילה להיות נדרש דאורי' נשמנה
 מקומה לפנים במקום הרגיל להיותה שם - אבל לדעתו של
 רבינו אפרים ז"ל שהיה אסור נשאין שם עינויות היה יותר
 ראווי לומר שאינה משלמת שכיון שהיא כריכה להיות שם אף
 תשלים חסרון האונות נדרש דאורי' - אבל מ"מ יש לומר כיון
 שהסכמתו להתיר החסרון והיתרון הוא הדין שיש לנו להמיר
 כשהיא משלמת שאין זה חסרון כיון שנמנחה זאת במקומה
 הנה ודרא דאורי' מקריא :

נמצא דין הענויות נין נבד ימין נין נבד שמאל נין אינה
 נין יש נה שמים כשרה - ואם חסר ממנו האונות
 ממנין העינויות משלמת וכן נראה מדברי הלכות גדולות שכתב
 אי קיימ' ההוא ימיר' נדרש דאורי' ונינו ונינו כשרה אי אשתתח
 על גנה נין מהאי גסה נין מהאי גסה אפילו זוטא נטרפא
 דאסא טריפה - ונראה שדעתו לומר דכל מנא' כשרה וכל
 על גנה נין נבד שמאל נין נבד ימין טריפה - וכן נראה דעת
 הרי"ף ז"ל שכתב וה"מ מקמה אבל מגנה אפילו נטרפא
 דאסא טריפה משמע דכל כד פנים הוא מותר ואינה טריפה
 אלא מגנה וכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל - אבל הרב דעל
 העיטור ז"ל סובר שאפי' נבד פנים אם אינה במקומה הורדא
 ונבד ימין טריפה נבד נראה דעת רש"י ז"ל שהוא גורם וה"מ

מנא' ופי' הוא ז"ל חבל מחמאי אפי' נטרפא דאסא טריפה
 והר"ש ז"ל נראה שהוא מסכים לזה שכתב שאם נמנחה נבד
 שמאל שהיא טריפה - אבל מדעת הרשב"א ז"ל נראה שהוא
 מסכים להמיר והרמב"ן לא הכריע נחידושו נדבר מ"מ יש
 להקל כי מנא' נספר אריות חיים כי נידונא נהגו להקל
 עינויותא שנמנחה נבד שמאל להשלים מיני האונות נפני
 הרמב"ן ז"ל :

ואמר נמנחה היא ריאה דמיא לאופחא טריפה ומפרשי
 לה נחד ליטא נגמ' דלית לה חמוכה דאורי' שהיא
 כמו נקטת אחת - ולא ניבד נה חימוך האונות - וכתב רש"י
 ז"ל דדוקא דשיעור לגמרי שאין ניבד שום הפרט ובדק - אבל
 אם יש שם במין הפרט ניבד - כו כשרה ויפה פירש שזו אונות
 יש לה אלא שדנקו ולא היא אלא סרנא דרי אמרו דמרי אונות
 דסרינן להדדי כשרה - וי"א שאם אין הפרט ניבד בנייהם
 ובשנפחין אותה ניבד הפרט שהיא כשרה - ודעמ דהא הוא
 זה שהרי נהמה נחיה נפוחה היא זכ"כ דרי נחיה היה לה
 הפרט אונות - וי"א שאם אין הפרט כלל בנייהם דמיימין
 סכינא דחליש פומיה כלומר שהוא חר ודק וזהו לטון חליש
 וחומר יפה ופסקינן להו אי מחמוץ כחמאי כשרה דודאי
 מסרך מרינן וז"ל לא טריפה - וכ"ש שאם בשמעניר חנני
 בנייהם הם מחפרקות שהיא כשרה ששתי אונות היו אלא
 שנברכו יכשרה - וכתב הרמב"ם ז"ל שאם הם דבוקים כולו
 אלא שיש הפרט בנייהם כעלה של הדם כשרה - ויפה אמר
 שזה הוא שיעור אונות ולפיכך היא אחרת מנהגו כמו שכתבנו
 וכיון שזה הוא שיעור ח"כ אינה חסרה כלל לא שהיה נראה
 דדוקא נבדא ההפרט הוא נבדק האונות נחלחל הפרטן אבל
 הוא כחכין שיהיה בעיקרן נין נסופן נין נאמצען והיה
 אפשר לחלק שנסופן כדרך כעלה הדם שזו היא האונות אבל
 נאמצען או בעיקרן אפי' פחות מעלה של הדם היה מספיק
 להכשירה שכיון שיש הפרט מעט בנייהן אעפ"י שדנק נוספן
 אונות הוא אלא שנסרנה אבל מה נעשה נבד הורה זקן וכ"ש
 שאמר להחמיר נאיארי מורה :

פרק ששי אמר רבא הני חרמי אונות דסרינן להדרי לית
 דיקוחא לאכשורי ולא אמרן אלא שלא כבדרן
 היינו רבימיהו אבל כבדרן רש"י ז"ל פירש כי טעם הברכות
 הוא לפי שאין סרנא נלא נקב ומחוך נקב עלמה סרנא זו
 ונסכנכה נמקום אחר ודעפ"י שהסרנא כוממת הנקב ואין
 מובויה רוח הרי אמרו קרום שעלה מחמת מכה נראה אינו
 קרום ומשום הני בשסהסרנא היא שלא כבדרן טריפה - שזו
 הולכת לכאן וזו הולכת לכאן וסוף הקרום הזה להתפרק
 וכבדרן כשרה שזו מגינה על זו ואינן מחפרקות והקרום
 הולך וחזק ונלשון הזה כתב וכל סרני ריאה קרום שעלה
 מחמת מכה כריא ינייהו הילכך אע"פ דלא מפקא זיקא טריפה
 עכ"ל וכבר הקשו עליו שאם אין סרנא נלא נקב כבדרן אמאי
 כשרה שכיון שהם כבדרן לא יחפרקו ודעפ"י בן הילך יפחוס
 והרי קרום שעלה נגופה של ריאה שלא נכמתך נמקום אחר
 זעלה כו קרום אינו בוחס אף על פי שאין לו מי שיפריקו -
 זעוד מה העולה בדיקה נפשוטי שהזכירו נגמ' והא אמרינן
 שאעפ"י שיש שם נקב הקרום הוא כוחס אוחו ומה תועיל לו
 בדיקה ועוד שאם אין סרנא נלא נקב ברכא הלויא אסורה
 היא ונפחה לא תועיל לה דאפילו לא מפקא זיקא קרום הוא
 סבותם אותו וקרום שעלה מחמת מכה נראה אינו קרום
 זמנהנן של ישראל להמיר סירנא הלויא ונמוספות אומר שיש
 סרנא נלא נקב לא שטעם איסור הוא מפני שעמידה להתפרק
 ולניקב וכיון שעמידה לניקב הרי היא כקבועה מעתה ואכסהן
 כבדרן לא יחפרקו ומשום הכי שריא - אבל עדיין יקשה מה
 שדנקו נפשוטי נין נמרי אונות שלא כבדרן נין נחומה לרופן
 וניב

ומה הועילה נדיקה זו דהא אמרת שאין בה נקב כלל ומשום שעמידה להנקב אסרמה לך ואיך תוכיחנה נדיקה זו מהשואה זו ועוד נריאה הסרובה לדופן ואיכא מכה נדופן אפי' תליץ נדופן אמאי שריא דילמא כשתמפרק תנקב הריאה דהא שלל צמקום רביא הוא והרמנ"ס ז"ל דעתו כנעלי התוספות ומפרש השמועה כך דכשלא כסדרן לית לה נדיקותא דשמת גפרקה קבא וניקבה הריאה נקבא מקום חיבורא - ואפי' לא מפקא זיקא שמתמפרק וסופה להנקב כפרוקה ומאי זה מקום שמתמפרק תנקב הריאה ונאומה לדופן הוה נדיק לה רב נחמיה בפוסרי ואם עולה ננפיהה ודאי לא נתפרקה כלל ואם מתמפרק שמת נדופן מתמפרק ואין ננו כח לאסרה מעתה ומר זוטרא דהוה ממני להא דרב נחמיה במתני אונג דסריב' היה סבור שבין שלא נתפרקה הריאה ונדודא שלימה היו אין לאסרה על העמיד שמתמפרק ורב אשי אמקיף ליה דכיון דאי מפרקא אי אפטר נלא נקיבה מעתה יש לנו לאוסרה אעפ"י שעדיין לא נתפרקה כיון שעמידה להתפרק מה שאין לומר כן נאומא לדופן שבין שלא נתפרקה וכשתמפרק שמת מהדופן מתמפרק אין לנו לאסרה מעתה ומה שחלקו נגמ' בין יש מכה נדופן בין אין מכה היה נראה דאמי שפיר לפי שטת אשתכח דהיא סרכא לא מחמת נקב דריאה היא אלא מחמת דופן דאימיליד כיה ריעותא חבל אי אסור סרכא מפני שעמידה להתמפרק ולינקב מה הועיל אם יש מכה נדופן שמתמפרק מתמפרק מצד הריאה ותנקב ומירץ הרמנ"ס ז"ל כיון שאם הסרכא ממקום המכה שנדופן יבאה אינה נאחזת נריאה אלא מעט בקרום העליון וכשתמפרק משם לא ינקב אלא קרום העליון חבל כשיוצא מהריאה עכמה היא מסחרכת הרבה וכשתמפרק תנקב הריאה ודבר זה מילמא דמסחרך הוא שהרי העיד הר"ב ז"ל שראה סרכא דקה מאד שאטכו בה זהביאה חמכה גדולה עמה ולפי דעת זו יפה מחקייס מנהגן של ישראל שמתירין סרכא תלויה שבין שאינן חוששין לנקא וזו לא התפרק שאינה מסחרכת כלל הילכך אין לחוש לה כלל ואפי' נדיקה לא נעיש ותמה מהרמנ"ס ז"ל שהכריכה נדיקה ואין טעם נכון דבר שלדברי האומר אין סרכא נלא יקב לא מהניא נדיקה לפי שהוא קרום שעלה חמת מכה נריאה אינו קרום וכן היו מקבא הגאונים ז"ל אוסרין אותה וקורין לה סרכא בת יומא - ואם יש סרכא נלא נקב ואין טעם איסורן אלא מחמת שעמיד להתמפרק ולינקב זו שהיא תלויה לא מתפרק ולמה רביה נדיק' וכל האחרוני' הסכימו להחיר' נלא נדיק' וכן הוא מנהג המורה ושלא לחוש לנקב כלל שאינו אלא ריר בעלמא שהוא מטפח מן הריאה שהיא שואגת כל מיני משקין כמו שהזכירו בפ' הרוואה והיא מטפחת כמו כלי חרס המלא מים המטפח הנקרא נלטון חכמים מדייתו ואין ריר זה מחמת נקב ומטעם זה הורה מר יעקב לחשוף נקבה ולנענע הריאה שלשה פעמים יפה יפה וכל סרכא שתומק ע"י נענע זה כשרה לפי שאינה אלא ריר ועל זה נוהגין כקבא מקומות להכשיר הסירכא שנתקב כשהטנח מכניס ידו נחמא לנדוק שאומרין שאינה סרכא אלא ריר נעלמא שנתפסט מליחות הריאה שהסרכ' אפי' אם יפרוך האדם כל היוס בין האצבעו היא הולכת ומחזקת וכן הסכימו כל הישיבה של מר יעקב ומר רב צדק גאון ומר אבימי ובמה גאונים ותלמידים וכן הורה הר"ש ז"ל ובחב הרב יצחק הלנן ז"ל נחללח נדיקותי הטרפתי כמה בהמות שמכאמי בהן סרכות דקות מספקא וטעימי וטועה כל מי שטורף סרכא בת יומא כי נמצא בה"ב ונחוספות קדמונו כי סרכא בת יומא אם לא סיכניס ידו חמתיה ומגזיה קבא אם נפקת מאליה מחמת הנגזה כל דהוא היא בת יומא ואם לאו היא נטרפת וקבלה היא מרנמתי

ומאת וזכחי הוצה הנקייאים כי הנהמה שלל הוסקתה מיט סמוך לשחיטת' כלה מלחה סרכות דקות וקטנות ודווקא כה"ב חבל אם משמש בסרכא ואם מתפרקת ממירין אותה יש לחשו' דיון וכן כח הרשנ"א ז"ל כל סירכא שאמרנו אין הפרש בין אם מהיה ענה וחזקה בין שמהיה דקה שנדקות לא כהללו שממעבין נד ואם נממעכה תולין להקל וכל הנוהגין כן כאלו מחכילין טריפות לישראל זה לא שמענו לחכמים בשום מקום ודע כי מעשה נא לפני נריאה שהיה יוצא ממנה חוט עב קצמו לנן כמו השומן וארוך הדכה והיה מדולדל ודנוק נדפנו' ואחזמי נדי נחמא ונפסק והחמתי הנהמה כי הדבר נראה שלא היה זה מחמת נקב שהיה נריאה שאין זה דומה לריר היוצא מהנקב ולא הייתי חושש שימפרק מהריאה ומנקב הריא' מחמת נפיהמה לפי שהיה ארוך הרב' ומדולדל על כן התרמיה ואעפ"י שהמרנו סירכא תלויה אם ראינו נדופן סימן סירכא אם אומר הנודק נריא לי שלא היתה אם סירכא דנוקה נאמן הוא דער אחר נאמן נאיסורין כמו שכחנו ואם נפסק הדבר וראינו שהסרכא היא כנגד חומו סימן יש לחוש לה ויש להחיר' ננפיהה שלא לאצר ממון של ישראל ובתנ כספר המכתם שאם סרכא יוצאה ממקום למקום נאוגא אחת או נאומא א' נהנו להחירה ננרנונה כדון סרכא תלויה - וכן כתנו בשם הראנ"ד ז"ל וראיתי מי שכתב שסרכא תלויה היוצאה מנועה היא טריפה ודברים קרונים הם דתליין קלקלה נמקולקל כל זה כתנו על שטת התוספות והרמנ"ס שאומרים שאין סרכא נלא נקב חבל יש להראנ"ד ז"ל דעת אחרת שאין סרכא נלא נקב וז"ה הוא ממיר סרכא תלויה לפי שהסרכא כשעה כן היא ואם אינה מסחרכת אינה קרויה סירכא ולא יבאמה לנו חומרא מסחרתי ואם אכל אני אומר דווקא שלא נמקום רביבמהאין סרכא נלא נקב חבל נמקום רביבמה תולין שמפני דוחק רביבמה עליו נעשית הסרכא ולא משום נקב - ולפי שטת זו אומרים דאגא (דיון אונג לעבס לנד) הסרובה לדופן אפילו לגרמא כשרה סרכא זו לא מחמת נקב היא לא מפני דוחק רביבמה וכמו שאמרנו נגמ' והוא דסניך נכשרא היינו נריאה שניקבה ודאי דנעיש סמימא חזקה חבל אם אין שם אלא סרכא אפי' סניך נגרמא כנ"ל הדבר נראה שלא מחמת נקב היא אלא מחמת דחק רביבמה ורש"י ז"ל היה אוסר ודייק ליה מלישנא דגמ' דאמר דסניך נכשרא דהוא סמימא שריא ולא מפרקא - חבל ככלעות עצמן אין זו סמימא מתקיימת - וכן כתב הרמנ"ס ז"ל שיפה פירש וזה לפי דעתו שאין איסור הסרכא אלא מפני נקב חבל כסוף המסכתא שפירש שאין טעם הסרכא מפני נקב כחב כדברי הראנ"ד ז"ל דאי ליבא אלא סירכא אפי' סניך נגרמ' כשרה וכן כתב רבינו גרשו"ר ז"ל וכשיש שם נקב הרמנ"ס ז"ל המחיר לאסו' אפי' ככשרא ונגרמ' והרמנ"ס ז"ל הוא חוכר אפי' אין שם נקב אם כתב הרמנ"ס ז"ל שאינו ז"ל היה מן האוסרין והוא מן המתירין וכן הוא המנהג ונשם רב שר שלום ז"ל אמרו דלאו דוקא אלא אפילו אינו מסוכך הרבה אלא סרוך בומעט ויש מהדולבי' שלא היו מחלקין בין גרמא לכשרא חבל היו מכריכין נדיקה כאן וכאן וזו לא הסכימו האחרונים עליה - והר"ש ז"ל היה אומר לעבס ולכשר אסורה ונתן טעם לדבריו שאם זאת היא נקובה מה הועיל סמימא מקום הכשר כיון נגרמא לחודיה לא הועיל סמימא וזה לפי דעתו שאין סרכא נלא נקב חבל כבד הסכימו שלא מחמת נקב נאה סרכא זו וכיון שהיא מדונקת נכשר נמקום רביבמה לא מתפרק משם ועל ידי חומו דיוק לא מתפרק מהעבס וגם הרב ז"ל סובר דרבי' לה נמר רוכא כי נפקא משני מקומות אחר לאיסור ואחר להחיר כמו שאכתוב דעתו לקבץ - ואחר שביארנו טעם הסרכות והרע"ף היבכחי

יבין שמועה

היוצאין לנו מזה הטעם דרך כלל נסדר חומס דרך פרט
נפרק מיוחד :

פרק שביעי הלא דאמר רבנא הני תרמי חוני דסמיכין להדרי לית להו נדיקומא ה"מ שלא כסדרן חבל כסדרן היינו רניתייהו יש מדקדקין שניין שלא אמר טרפ' נבשרה ש"מ דשלא כסדרן לית להו נדיקומא ה"מ כסדרן לית להו נדיקומא חבל נלא נדיקומא חסורה וכן נמכא במקבית חסונו והרמנ"ן ז"ל כחנ שחין זה הדקדוק יפה לא שלפי טרפ' חוסר אותה משום קטש נקב ולא מחמת שהסרכא עבמ' היא חוסרת והיה ראוי לכדק' לפי' אמר נלאון הזה ולשנא דדוקא הוא ולא נלאוד ממנו דנכסדרן כריך נדיקה וכן פשט המנהג דנשלא כסדרן חסורה ולא פועיל לה נדיקה וכסדרן מותרת נלא נדיקה ור"ח ז"ל כתב כך קבלה כיד' רנמפי רב חפילו פריכי תרי חוני נאמבע ועקרון מפרקי מהדרי וב"ש חס דנדיקומא זו על גז זו הרחאונא עם השלישית ודאי טריפה . וכמב הרמנ"ן ז"ל כי הגאונים ז"ל נחמו כיון דחדא על החדתה היינו רניתייהו ורניעה לא איכפת לן נהאי סרכא כיון דהיינו רניתייהו כדאי' לנאמה נחיה חפילו לא פריין דחקי חדרי ובשרה וכן הורה רבי יבחק ז"ל בתשוב' הלכה למעשה שמהמת פין סקן נפרדן נעיקרון ונחצרין נבוף וכן סקן נחצרין נאמבע ונפרדן נחאן ומכאן חו נחצרין מכאן ומכאן בלנד שיחיו עומדות בשורה ובמך לו על רנינו חאי ז"ל וכן נהנו דאשאנו לבסוף על דברי הגאונים ז"ל עכ"ל הרמנ"ן ז"ל עוד כתב שיש בבל זה חפי' מחונרין נשיפולי דחוני דכסדרן הוא וכשרה . וזוה לא הסכימו החסונים ז"ל (דין שרכא משיפולי לבנ או מעב להסור) עמו חבל נחמו דנשיפולי לא מקרי כסדרן חפשי' מחתך לבנ או מעב לבנ . כתב ר' יהודה אל ברב' לוי ז"ל שהיה טריפה . וכ"כ רבים וכן המנהג חפשי' שמדברי רש"י ז"ל היה נר' שהיה מותרת דלא טעמא שלא כסדרן לא מרשנו' לשלישית וכן נראה דעת הרמנ"ם ז"ל ונשיפולי שלא הסכימו החסונים ז"ל על המנ"ס ז"ל חגי נוהג להעלותה ננפסיה ואם אמר הנפסיה נדחיה מחתך לחתוך חגי מותרת דנהמה נחיה נפוסה היא חפשי' היא משפטם מהסחוף אל השיפולי חס הכונ הי' נחמו חגי חמיר' דכסדרן היא וכן שהסכמו לומר שחיסור הברכות חינו מחמת נקב חלא מפני שסופה להמסרק ולהנקאו לא תתפר' שהיה רבוב הוא מחתך לחתוך ויעבנג' מלת פרק חפשי' היה טעם הברכות מפני שיש חסם נקב כדאי' הוא הרמנ"ם ז"ל לסמוך עליו טיה דודאי כסדרן היא . והרמנ"ן ז"ל היה נמנעם לחסור בשם רכבא מסחוף לחיתוך נלאסון דנראה דלאו כסדרן הוא לא בשם רכבא טיה חלא שכתב שחין כח בידו לחסור נלא דחיה מה שנהגו נח היתר . ויש שהיו רוצים לחלק בין סרכא לבסוכה וחיך דנרייהו נבונים לא ככסדרן לעול' מותרת חפשי' סרכא וכשלא כסדרן לעולם חסורה חפשי' סוכה . ואונא לאומה רש"י ז"ל התירה בשם רבו ואמר לא מבינו אומה בתלמוד זר"ל השיב עליו דלומה בתלמוד לא מקרו אונא חלא ריאה שמה כדאמר' תמשה חוני חיה לה לריאה ואם היתה אומה נקראת אונא נענה הוזה אמת הוא חבל מ"מ לא שמענו נמרח טריפות נריאה הסריכ' לאונא טיה וזהו דנקט רבנא חוני לא שמענוין שלא כסדרן טריפה דהוא עיקר מימריה דידו כמו חפשי' רש"י ז"ל וכסב הרמנ"ן ז"ל היאך נאסור סרכא נמקום רבי יחא ממש והר"י נרצלו גי' ז"ל כתב שהגאונים ז"ל התירו חפילו נמנן חפיקומא חפשי' משו' מ' צ' צ' מילתא לית נה ושריאה נבנפשי' דררא וככתב עלה רבי חפשי' ז"ל חפשי' נדיקומא לא כריכ' חיה מסייע מנהג שלנו דמרי חוני בסדרן לא כריכה נדיקה ואם סרכא יובחא מחומא של ימין לאומא של שמאל הדגד פשט שהיה חסורה דלאו מקום נריחא הוא שתי ערוגות נגלות

זה מזה הן :

פרק שמיני ח"ד נהמן ריאה הסוכה נדוכן הין חושטין לה וכנולא שמעמא לא מפלגיין נון סוכה לסוכה וכ"כ הרמנ"ן ז"ל העלה כמחין חושטין לה . מר יהודה משמי דאנדימי חמר חמר זה ואחר זה חושטין לה וקי"ל באנדימי דלעולם חושטין לה משום דמחמיר הוא . היכי ענדין לה חמר רנא מייחין סכינא דחליש פומיה פי' שהיא חד ודק מחור כך יחמוך יפה ולא יקרע קרום הריא' ומפרקיין לה אי חיכא ריעותא נדוכן חלין מחמת הדופן וכשר' . וכן היה דעת הרמנ"ם ז"ל נפ"ז . וי"מ חפשי' חובא כמחין נריא חלין נמכת הדופן לפי שהריאה עלולה להעלות כמחין מחמת הכל שלמכא הדופן חבל בחוספות מחמירין דנהעלה כמחין לא חלין נדופן וחפשי' חובא מבה נדופן טריפה ואי לא העלת כמחין חלין נדופן אי חיכא מבה נדופן ואי לא טריפה ולא מהניא נפיה והכי גרס' נגמ' וחי לא מחמת ריאה היא וטריפ' ורש"י דלא מפקא זיקא וכן היה נדבת הריא' ז"ל דחי חיכ' מכה נדופן דחלין נדופן היה נלא נעיל נדיק' חבל נקבא הגאונים נחמו דלא מיכשרא נלא נדיקה וחני נמכמי דנריהם נחאונה חריא לאחד מהחלמדיים וכך נחמתי נחאונה דודאי בל עכמו של רבא לא הכריך סכינא דחלוש פומיה חלא שחי חפשי' להכשירה בלא נדיקה וכן נראה ודאי שאם מפני חשם קריעת הקרום לא היילו כריכים לסכינא דחליש פומיה נמו שהם דחוקים עכמס המכשירין אותה נלא נדיקה חלא ודאי משום דנדיק' היא כריכ' להכשיר' חנו כריכין סכינא חריפא דחליש פומי' או פשטין של דנרי רנא דחי ליבא מכה היא טרפ' ולא מהני לה נדיקה זהו דעתן של גאונים ז"ל ואמתי דכיון דקי"ל באנדימי רנין כך וכך חושטין לה ולא בא רבא חלא להכשירה נדיקה אי חובא מכה ואי ליבא מכה (לאוסרה חפשי' בלא נדיק' וקי"ל כומויה רנא ברעמ הריא' ז"ל ע"ב נחמתי נחאונה ומ"מ דין מכה נדופן חס כריך נדיקה המנהג היא להכשירה במכה נדופן נלא נדיקה ולא מנחין נריאה אי חיכא כמחין אי ליכא כמחין ולפוסל' אי ליבא מכה דלא מהני לה נדיק' ונהגו נן על דעת הרמנ"ם ז"ל . וי"א דלא מכשרין במכה נדופן חלא בשחין שם סגרון עצמות . חבל חס נסנר העכס טריפה חושטין שחא ניקנה הריאה וחין זה נכון שכרי נסתברו כלעומי' חין חיבורא לא מחמת הכלעמא חס חס רוב חבל מחמת הריאה חונה חסור' . וכמב הרמנ"ן ז"ל והיו יודע דכי חלין נמכה נדופן ה"מ דנפקא בירכא ממקום מבה חבל ממקו' חחר לא (דין בירכא למכה ולסוף) וחפשי' סוכא נמקו' מכה אי סוכא חלא נמקו מכה חסור' וחין זה כריך לפנים וכ"כ רבי חפשי' ז"ל עב"ל . והטעם הוא שלא התירו כשיש מבה נדופן חלא משום דאמר' דמקו' מכה יבאה הסרכ' נעממכ' נקרו' הריא וכשסרכ' יש ממנה חוק למכה יש חוכא לצנר שלא יבאה מהמבה דריה כין חומה לדופן נדליבא מבה נדופן . וי"א שאם הרוב יבא מהמבה חט חלין חומה ברוב וכן נכל סרכא שיובחא ממקום פסול וממקום כשר חולין אותה אחר הרוב ועוד כת' הרמנ"ן ז"ל דלא חלי' נמכה לא נדופן לפי שהדופן הוא קשה חנו חולין שהריאה היא שסרכ' לדופן ולא הדופן לריא' ומחמת הדופן היא וכשר' חבל שאר המקומות רכין הן ואע"פי שיש נהם מכה חפשי' שמחמת ריאה וכמחין שלה

אמר

כת' כפ"ל השני ז"ל סוכה וסוכה נסרכו בסוכה חלא חל הדופן וכן ריאה סוכה נלא ודופן וסוכה כמקום סוכה וסוכה לא חלין בתר רובא נבולש וכן היא דעת הרמנ"ם ז"ל ט"ז

עלמה נהן מכה וטריפ' וכן הסכימו הרש"א ז"ל והרא"ש ז"ל ואע"פי שהרא"ב ד"ז היה מקל נדנר לא נבנו בחותנו . וכמב הר"ח ט"ז נחסונה דלא שריגן חלא ע"י מבה ממש נדדופן . חבל

אבל אם יש נהרות שחורות אינו סימן מכה כי אפשר שאלו מחמת הכמות שהכה הנהמה על גבה שכן דרך מקום המכה להסחיר אבל נשבר (דין שבר בדופן) הצלע אע"פ שתו' ונקשר קרי' שפיר מכה כל היכה דמלין בדופן עכ"ל וסימן מכה דינו כמכה י' אע"פ שהרשב"א ז"ל כתאזקה הוא חושש להחמיר .

אמ"ה
 סי' תס"ו הר"ש כלל ז' סי' י"ח *
 מסכת דרופין ונחשטתס לתון סמכה
 אחר פס' סמכה וס' משבותיו
 כח"ס סי' קנ"ט הוא חותם סע"ס
 נהנו כס סמיר וכו' לא יכול להפריט'
 וכן כרב כמז"ל כמכ' קמח' סע"ס
 נכונ' כה הימד וכו' הר"ש ז"ל כמ"כ
 מחמ"ו הוא אומר טעמו העולם
 להחיר ופס' לי בודק אגוזי"ר סכ"ו
 בודק היום כ' טעם ואכיו תקנו היו
 בודקים טעם מחמירי' וכאשר יבא
 כס מכס לא ידקדקו לא לרוב ולא
 למיעוט י' ע"כ .

דופן לא עד החוט שנמשך על ראשי הצלעו' בינם וכין החוס והוא החוט שמנקרין הטכחים עד אוחו חוט נקרא דופן ומסס ואלוף נקרא חזה והרשב"א ז"ל נשאל בשמי כלעות קטנות המחמונות אם דיין כדן החזה לפי שנמשך לכהן עם החזה או דיין כדן דופן והשיב שלא נזכר נגמ' חזה אלא במקום רכימת ואוחס כלעות מקום רכימת הס' . ורמתי מי שכח שזמן החזה החולה על כלעות החזה דינו כדופן ודוקף אוחו החול על הצלעות . אבל אוחו שהוא למעלה מהצלעות דינו כחזה וטריפה י' עוד השיב הרשב"א נתאונה שאם נמכרת סרכא כגג האונה לקנה הלכ' אסורה שאין דיין כדופן לפי שאינו עומד במכר כמו הכלות ועוד לפי' שהשומן רך ואין דנוקו יפה . וכמז' כי מפני זה נהנו לאסור אותה והם הסרכא היא יוצאת מג' האונה לדופן שכנגד האונה היא בעל העיטור אומר רבנן . ויש מהמירין ודוקף כשהיה נדבק ברכא י' אבל אם היא נסמכת עם נלא סירכ' לא נדינוק אפשר להקל וכל זה הוא לפי ראות עיני הבודק לפי שאין עם נגול מסוייס עד כאן הוא כנגד האונא ומכאן ואלוף הוא כנגד האונא והכל לפי מראית העין . וכל מקום שאינו מחירין בין נחוגא בין באונא דנוק לדופן אם ניקב הדופן עם טריפה ולא מחמת הדופן שהרי לא שגינו בטריפו' נקובת הדופן לא שכיון שניקב הדופן אינו מגין וטרפת מחמת גקב הריאה . כן אמרו נגמ' וכמז' הרב בעל העיטור ז"ל שאם האונא והאונא נכרכו יחד כסרכא אחת אל הדופן אם רוב הסרכא מן האונא ומיעוטה מן האונא מלין דעיקר הנקב הי' באונא וסרכוי סרוך נחומ' וכשרה ואם רונה מן האונא טריפה י' . (הנה"ה למעלה כתב' בשם הרמב"ן ז"ל שהיא טריפ' וכן הדין בשאר וכן היא סכ" דני' החי"ו ז"ל והרשב"א ז"ל ונס' רני' ירוחס כתוב כי הרמ"ה ז"ל כתב נתשו' שהיא אסור וחלק על בעל העיטור ז"ל ע"כ) .

וכן ריאה הסרוכה לחזה ולדופן שדנין לה נחר רונא וכן אם יש מכה בדופן והסרכא במקום המכה וחובה לה נכלוהו אזלין נחר רונא ואע"פ שיש חולקין עליו והרשב"א ז"ל רסכי' לזה . ואם סרכא בזה מן האונא אל האונא ומחוב יוצאה כרכא כפולה לדופן נפחתן לה אם נמכרת הסרכא אחר האונא טריפ' ואם אחר האונא כשר' . וכלכל שתיקה הסרכא מחימר האונא לחימר האונא שמפני עכמה חיה אסור לכל אם היא מגב לחימר הרי היא אסורה י' . ובתב' הרמב"ן ז"ל כלל דמילתא לא סמוך בריא' לא אונא לדופן ואונא לחכמה נכסדרן ואומה לאונא אבל אומה לדופן ואונא לחכמה או לאונא (דין נכסדרן ואומה לאונא אבל אומה לדופן ואונא לחכמה) שלא כסדרן או מגב לגב ודרכיכא לגרנתה או להרת או לטרפשא דליכא או לטרפשא דכנדא או לעיניתיא דורדא או לקני הלכ' וממנוית שנמפון שקורין קורדוני' גא' ולאחר כל המקומות כיון שלא מבינו לרבותינו בעלי המלמוד שהמירו חומן אסורות דכולהו שלא במקו' רכימת עינהו כדאמרין מקום רכימת איכא מקום חימוכא דאונין וכלהו באומה לדופן עינהו ואין סומכין על נפיתמן כמו שאין סומכין באומה לדופן היכא דליכא מכה דרופן ואפילו יש מכה בלאחן מקומות שהסרכא דנוקה עס טריפה שאין מולין סרכא אלא בדופן מפני שהיא מקום קשה וחזק כנגד רכות הריאה והמכה של דופן ריאה נסרכא ואין דופן נסרר' כחמת ריאה וצמחין שלה כל כך אבל נמכת שאר מקומות לא ואין אומרים בטריפות זו דומה לזו והראב"ד ז"ל מגמנס הימר כשיש בהם מכה ואינו מחזור נה' חלא כמו שכתבתי עיקר . וכך ראוי לדון ולהורות אע"פ שיש מי שדומרין שכוון נפית' כשרו' אין לנו בין ולא אמרו ראשוני' ולא נהנו כן ע"כ לשון הרמב"ן בחי'שויו' ואע"ג דקי"ל שחלג טהור סוחס וא"כ אם נסרכא האונא לשומן הלכ' למה מאסר זו חי' קושי' שאע"פ שהוא סוחס נאקר עכמו דמהך שפיר

אבל אם יש נהרות שחורות אינו סימן מכה כי אפשר שאלו מחמת הכמות שהכה הנהמה על גבה שכן דרך מקום המכה להסחיר אבל נשבר (דין שבר בדופן) הצלע אע"פ שתו' ונקשר קרי' שפיר מכה כל היכה דמלין בדופן עכ"ל וסימן מכה דינו כמכה י' אע"פ שהרשב"א ז"ל כתאזקה הוא חושש להחמיר .

אמ"ה
 סי' תס"ו הר"ש כלל ז' סי' י"ח *
 מסכת דרופין ונחשטתס לתון סמכה
 אחר פס' סמכה וס' משבותיו
 כח"ס סי' קנ"ט הוא חותם סע"ס
 נהנו כס סמיר וכו' לא יכול להפריט'
 וכן כרב כמז"ל כמכ' קמח' סע"ס
 נכונ' כה הימד וכו' הר"ש ז"ל כמ"כ
 מחמ"ו הוא אומר טעמו העולם
 להחיר ופס' לי בודק אגוזי"ר סכ"ו
 בודק היום כ' טעם ואכיו תקנו היו
 בודקים טעם מחמירי' וכאשר יבא
 כס מכס לא ידקדקו לא לרוב ולא
 למיעוט י' ע"כ .

שנכרת שנירתו אע"פ שנקשר הרי יש צו ריעומה ואני אומר שאם יש מוגלל נבשר שנין הצלעות דמלין בדופן ויש מקומו' צספדר שזוכרין העכס במקום הסרכא ומקיפין אוחו מקום עס הצלעות הסמוכות לאוחו עכס נסוה לאוחו מקום ואם רואין שנין בין הצלעות נמח' המוח שנחוד העכס דיין אוחו כמכה וכרין נזה אומנות יחיר' ואין מוסרין דבר זה לכל אדם אלא למי שיש לו זריזות עם ירחא חטא :

ואמר דין יוסף נר מנימי אמר רב נחמן ריאה שניקנה ודופן סוממתה כשר' ודוקף במקום רכימת דהיינו חימוכ' דאנוי אמי רכימת והוא דסכיך נכשרא . כבר פירשתי

שי"א דוק' נכשר' אבל נכרמ' לא ונכרמ' וכנשרא יש אובסרין ויש מתירין וי"א דלאו דוק' כנשר' לא לאפוקי דלא סכיך כלל אובסי' אפי' נכרמא כשר' וכבר כתבתי כי המנהג הוא לאסור כדסכיך נכרמ' ולהמיר כנשר' ונרמא וכו' איך מילוק בין יש עם נקב בין אין עם נקב אי סכיך או סכיך נכשרא או נכשרא ונרמא כשר' ויש לך לדיעה דאי סכיך נכרמא בלחוד ואיכא מכה בדופן מלינו בדופן מק' דאומה וזה אינו צריך לפנים . ובתב' הרמב"ן ז"ל דהיכה דסרכא אונא לדופן מנוה כלפי פנים לכד' חלל הגוף מסמרת דטריפה דלאו היינו חימוכה דאנוי ולא היינו אונת' . ונדברי רבי אל' נרבלו' ניו' ז"ל אפי' מנין חתוך לדופן לא הכשירו אלא מגבן כלפי הדופן : והרשב"א ז"ל כתב שאפי' יבא' משיפולי' ל' הדופן היא טריפ' וכבר כתבתי שאם כגופתין אומה נראית נגב' כולה או רובה שהיא כשרה . וכל כן האונא אפי' למעלה מהחיתוך אינו דיין אוחו כאונא ולא כאומה לפי שהיא מקו' בר' והיינו רכימת כמו נמקו' החיך האונין ומשערין אוחו נג' נחוט ישר היוצא ממקום השלמת האונין לא נאלכסון כמו שהיא הולך חיתוך האונין שכל אוחו מקום הוא רכימת' ונדחה שאם אין יוצאת מגב' האונין לדופן לא מנפכים דאמרי' שהיא טריפה אם יש מכה בדופן מלין' בדופן דמאי שאל בהקומה כי היכי דאומה אע"ג דליחא מקום רכימת מלין' צמכה ה"ה באונין במקום שאינו מקום רכימת וזה נראה לי ברור ולא ראיתי מי שדבר נזה . והרמב"ס ז"ל המיר אונא לחזה כמו בדופן והאונא ז"ל נהנו כז' אסור ובתב' נקרא'

יבין שמועה

מנין וכו' ונוסחא משונשת היחה ובי היכן נזכרה נגמ חלוקה
 זו בין אודם ללכן ואינו ננוסחאות המדוקדות : וכן נפ' י"ח
 מהל' שחיטה כחם סחם שחם נסרפה הריחה נטרפש הכנר
 שהיה טריפה ובנר נשאלתי והזהרתם עליו : ונספר האשכול
 ראייתו שחם נג האומה דבק עם השומן שנין שתי הערונות
 נלא שום פילוש שהיה כשרה ובנר כתנתי זה למעלה כסמוך
 ובנר נשאלתי על אומה שנדנקה מנפנים לכד הגג לטרפש
 נדחוכ חרבע אכנעות והתירוה מפני שמכאו זה הלשון של
 חמתי לוגיל שכתנתי בספר הר' ירוחם ז"ל ונלשון הזה השנתי
 ליקוי רעוא דלישרי מרנא דודאי מסורה היחה אפילו לדברי
 הספר : שהספר לא התיר אלא נשיפולי הריחה דנוק נדבק
 לטרפש דהיינו ריחא דמי לחרי אוני דבריני להדדי דאי הוו
 כסדרן שהיה כשרה ולאונא לדופן ומוה השרש הגו' נמ' יב' אה
 זאת הסכנה להחיר משיפולי האומה לטרפש אבל אם היא
 סרוכה אפי' משיפולי לטרפש או אפי' דנוקה מן הגג לטרפש
 או מנפנים לטרפש : לא החיר הספר וכו' שפ' נחרי אוני
 המזוכר' נמ' אי סריכי מחמוך לגג לא היו כסדרן ואם נאנו
 לדמוח אומה לטרפש לחרי אוני הוא לצד מן הדין להיות נדון
 ונלשון הזה כתב בעל המכת' ז"ל ושיפולי ריח' שנערכו לטרפש
 הכנר נפילוש טריפ' שלא נפילוש כשר' הנה זה מפרש שהחמיר
 לא החיר אלא נשיפולי גם כן אורחות חיים כמוב נלשון הזה
 שמהנה עיר נרונה שמחירין אם נסרכת הריחה נשיפולי עם
 הדופן או עם הטרפש וכלנר שלא יחא נה פלוש ואם יש נה
 פלוש טורפין ובכרפת לא נהגו כן עכ"ל : ומכל אלה הדברים
 יתברר לך ששפילו המקיל לא דן אלא נשיפולי וגם נזה לא
 הסכימו הכל עמו דודאי לא דמי לחרי אוני שאין ממפרקו כלל
 שאפי' נאונה לאומה יש מחמירין מפני שנוק הנהמה מחרחב
 וחוששין שמ' יתפרקו ואע"פ שהסכימו נזה להח' אבל משיפולי
 אומה לטרפש נלא ספק יש לאסור בין נדבק בין נסורכה בין
 נפילוש בין נלא פילוש דודאי ממפרקות הם וחכמי הרפואה
 יודעין זה וכן נהגו בכל המקומות כמ"ש המפרשים ראשונים
 ואחרונים ע"כ כתנתי נהשונה והוספתי להם לכמוז לשון
 הרמז' ז"ל בכלל הטרטיפות שכתנתי למעלה וכ"כ בספר יורה
 דעה : ובנר כתנתי כי סרכא מלויה היא מומרת והמהנה
 להחירה נלא נדיקה וכן כתנתי כי אם יבחה סרכא מלויה
 מהכועה שיש לחוש לה ואפשר להתיר' נפיהה ולפי מה שכתנתי
 רש"י ז"ל נפ' אין מקיפין נכוני יש להתיר כמו שאכתוב
 בע"ה : וכן כתנתי כי סרכא היובחה מקום למקום באונא
 אחת או נריחה שניה כדן סרכא מלויה ומותרת : והרא"ש
 ז"ל כתב וזה לשונו אין נכול לדיכוק כנש הריחה נקנה יש
 ריחה שדנוקה לקנה ועולה הדבה : ויש ריחה שאינה עולה כל
 כך וקצת כנפי הריחה נכפלין וגו' אין אל הקנה וכיון שאין שם
 לא סרכא ולא נקב אלא כנפי הריחה דנוקין לקנה כשירה
 עכ"ל : ונהגו להת' סיימן לסירכות המותרות וילמד לטרוף טרף

אמיה

אדם אכל סענין לסיבוי הכשרות
 "אומה" דופן "אכס ר"ל שחם האומה
 סרוכה לדופן ויש מנה כפרה אונס
 כסדרן לכשר ר"ל שחם האונס סרוכה
 למכרתה כסדר או חם מיה סרוכה
 לדופן לכשר כ"פ לעגם ולכשר היא
 כשרה וזולה מלויה היא טריפה חזו
 וילמד לטרוף טרף ר"ל מלמד
 לתלמידים שכל סרכא נכעולא שם
 טרפש וזלמי אדם ע"כ :

בכים שלה בין נריחה עכמה נר'אין הדברים שהיא מומרת וכן
 נעשה

היך יסמו' נאנר אחר דלא עדיף מחלב טמא שחפ' נאנר עכמו
 אינו סוחס והיה שכתב רנ' ז"ל נמ' נפ' מעמדין ונפ' כינר
 מרכיבין וכן נפ' הרוחה ופי' שם רש"י ז"ל שהיה האונס ששם
 נדל' הולך וכן פי' בעל הערוך
 ז"ל ואינו ענין לסרכות : אבל
 זה שכתב רנ' ז"ל הוא חמכת
 כשר לכד' שהיה דנוק' לטרפש
 דלינא ובנר נשא הרשכ"א ז"ל
 אם ניקב הטרפש ויבא' סירכ'
 מהריחה אל הכנר אי חסרין
 א"ה

למה חז' דילמא חמירין אין להוסיף על הטרטיפות כיון שלא
 הזכירוהו חכמים והשיב שלא התירו אלא מקו' ריחא ואין זה
 מקו' ריחא ואין זה תוספת על הטרטיפו' שהרי שנינו הריח'
 שניקנה בכלל הטרטיפות : וכתב הר"י אל נרבלו' ז"ל ששלחו
 הגאונים למר יעקב שמענו עליך שאמה ממיר אונס לטרפש
 דלינא והשיב ח' אף כמה ריחות יש שהאונות מדונקות נחלב
 שטרפשא מרוב שמנינות הנהמה ולנו מפרקין אוחו שמון מן
 האונא ולא מכאנו בו שום סירכא וזה אני מתיר ומכשיר
 והודו לו חכמים והגאונים ז"ל ע"כ : ואני ראייתו בהמה אחת
 שנדקה האומה לדופן ואחד ממלמדי נקי נטרטיפות והיה נר
 מארץ כרפת ראה כי רכ קרוש הי' שיבא מגוף הנהמ' והנדל'
 כנחת מהדופן ונמכא כדבריו והערנוה וראיתי מי שכת' טרפני
 הריח' הסמוכים נקנה הלכ' אס דנוק מעיקר קנה הלכ' דנוק
 עד למטה כשרה ואי מפכלא קימעה וראי סרכא היא ופסולה
 ע"כ : ואני אומר שזה מלוי למראה עיני הכורק ואם יראה לו
 שאותו דנוק הי' מתחילת ברייתו אין לאסור' ודבר זה אי אפשר
 לכתבו היך יודע זה אלא לפי מראית העין ודפני הריחה הם
 הכד החיכוך שנין שתי הערונות כמו שנו נמ' אכל לכד פנים
 בנגד שומן הלכ' כל מקום שנסרך שם הוא טריפה וכן כתנתי
 נהשונה כי היו טועין נזה : וכן כתנתי ששמן של גאונים ז"ל
 שאם כל נג האומה מהשלמה האונין ולמטה דנוק כלו נשר'
 נלא פילוש כלל כשרה שכן מראין הרנרי' שזו כך היא נריח' :
 ואם יש שם פילוש שאין כל הגג כלו דנוק טריפה : וכן כתב
 הרמז' ז"ל נריני נדיקה שלו : וכ"כ הרשכ"א ז"ל גם מורת
 הכית וכן הכיחו זה הלשון כס' יורה דעה : (דן ריחה
 הדנוקה כולה מראש ועד סוף הרנ' ננו נס' של"ב הארוך
 לנאר ענין זה כאשר כתוב בהנה"ה) : ואחר שכולן כתובוהו
 יש לסמוך עליו : וראייתו בגלוי הכרפתי ז"ל שאם כל הריח'
 דנוקה יחד שלא יכול הטנח להכניס ידו לדנוקה זה שקורין
 פולומאונד'א וכשרה והסימן אומר לדבק טוב הוא ע"כ : עוד
 ראייתו בכלל נדיקות אחר שרנינו שלמה ז"ל הוא מתיר ובעיר

אמיה

ריחא מדנוק' כולכו מראש ועד סוף
 כרד כנו כס' : של"ב הארוך לכנר
 ענין זה כאשר כתוב נכסה"ה :

אמיה

ודוקא שלא הוסיף כסירכא לאחת
 מהקומות הנאמרים בסירכא כמ'
 לטרפש או לשומן כלל או לקנה הלכ'
 וסדוהא לז' וכ"כ הרשכ"א בס' פ"ה
 כח' נכש' שמו' לכשידוחר מהם
 ככחוככל הכל לכחיר עליו הרש"י :

מומרת כמו במקום חמוכה דאוני : ויש טועין נדברי הרמז' ס'
 ז"ל שמכאו כמו נקצת נוסחאות כפ"ו מהל' שחיטה שהמקום
 הלכן שטרפש הכנר אינו גנין ולמדו מזה שהמקום האדום

נעשה מעשה להחיר ע"פ הראב"ד ו"ל ואם נמצאו צ' עינוגיות
 ונסרכו זו לזו"א שהיא טריפה שלא הכשירו חלל תרמו
 אוניו והר' יצחק הקטן ז"ל קרונו הוד' להחיר שבין שהם כמי
 להחיר שמי עינוגיות הרי הם כשמי אונות להחיר כבסדרן
 ויצאו דברינו כהיחוד ובסדר - תהלה לחל המנהיל ירידת הוד
 והדר - ואחר שהשלחנו דין הסרכות ומנין האונות נדבר כשאר
 דיני הריאה :

פרק השיעי שנינו נפ' אלו טריפות הריא' שניקנה בכלל
 הטרופות והעלו נגמ' שאינה טריפה עד
 שינקנו שני הקרומות העליון והמחמון שאם ניקב ה' ונשאר
 הח' אותו הנשאר הוא מנין שטעם הנקב הפוסל הוא שהריא'
 היא מנסבת על הלכ וכשהיא נקובה הרוח יוצא ממנה ואינה
 מנסבת וכשנשאר אחד מהקרומות קיי' הרוח אינו יוצא וכשר'
 ואפי' נקלף כל הקרום העליון ונשאר הרוח וזהו שאמר
 גמ' אמר רבא האי ריאה דאינליד כהניח סומקא כלומר
 שנשאר בהמחה האדומה כשרה - וכמכ בעל הלכות ז"ל והוא
 דלא מפקא זיקא משמע דס"ל דכריכה בדיקה דכיון דעלמה
 אינליד איכא למיחש דילמא מחאה אינקיב סנת חולי הנקדא
 אלדנו"ל כלשון ערבי והוא אלס"ל וכן הרופאים אומרים כי
 על נזילה חמה מהמוח נקב קרום הריאה ומחככפ סס מוגלת
 ויוצאת בשעול ונא לירי חולי שדפון שקורין סע"ל כל ערבי
 וכל לעו טו"ה והוא קדחת דנקה עם שעול ואין לה רפוא' כי
 אי אפשר שתמקה המוגלת חלל בשעול והשעול מרחיב הנקב
 בכל יום ואם לא ניקב חלל הקרו' הפנימי ממקנן המוגלת בין
 שני הקרומות - וכופו של חיבון להנקב ואין לו רפואה - ואם
 לא נקב זה שלא כנגד זה היה אומר הרשב"א ז"ל שהיא כשייה
 כיון שהנקבים אינם זה כנגד זה ודמה אותה לקרקנן שאמרו
 כגמ' שבין שאין זין ממקומן כמו שני קרומות שנוטט שהם
 ממנועעים - ואפי' הם זה שלא כנגד זה טריפה נוטט אבל
 בקרקנן כשרה שהקרומות קיימים במקומן וכל אחד מנין על
 חנידו וה"ה לריאה שקרומומה קיימים הם - והר' אהרן הלוי
 ז"ל חלק עליו נס' נדק הנית ואמר שאין הריא' דומה לקרקנן
 צדן זה לפי שהרוח נכנס בין קרום לקרום ויוצא מהנקב אשר
 נקרו' העליון ח"כ בין שיהיו הנקבים זה כנגד זה או שלא זה
 כנגד זה הרוח הוא יוצא וטריפ' והוא מה שאמר גמ' האי ריא'
 דלושא כלו' שהיא משמעת קול אי דעי' מהיכ' אושא מותני' עלה
 גרדשא או נזלה או ריקא ופחי' לה אי מנכצצ' טריפה לפי שזה
 הקול נכנס בה מהנקב שהוא נקרום המחמון והוא ממפסט
 צין שני הקרומות ויוצא מהנקב אשר בקרום העליון ומשוכי
 טריפה ואי לא מנכצצ' כשרה - ובגמ' אמרו דאי לא ידעינן
 מהיכא אושא אלא בצושרי לה בפושרי בחממי לא דכופא בקריה
 לא דמטרשא אלא בפושרי אי מנכצצ' טריפה ואי לא כשייה
 מחאה אינקיב עילאה לא אינקיב והאי דלושא בני בני הוא
 משמע מהכא שאם ניקבו זה שלא כנגד זה טריפה בדברי הרב
 ר' אהרן ז"ל - ואמרו גמ' אי אנקיבא ריאה היכא דמשמט
 ידא דטכחא דמלין לקולא דהא מלין נוצח שאם בא זה ונטל
 גני מעים והחויק כשהם מנוקבי' שהיא כשרה משום דנהמה
 צחייה כחוקת איסור עומדת נשחטה כחוקת היתר עומדת -
 ומה הטעם אמרו נגמרא דמורחא כלומר המולעים שיצאו
 מהריאה והרי היא נקובה לפנינו שאנו מוליין שלאחר שחיטה
 יצאו והיינו דלמדין והלכחא לאחר שחיטה פריש ואמר רבא
 קרום שעלה מחמת מכה נוטט אינו קרום וה"ה בריאה שהרי
 נגמ' אמרו לענין כרות שפכה שזהו פסול שחוזר להכשירו
 דאחא למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה דאינו קרום
 והכי ח"ר יוסף קרום שעלה מחמת מכה בריאה אינו קרו' וזה
 הוא טעם שאינו מועיל לעשות נפיהה בשום סירכה לא אפי'
 נפחנו אותה ולא מוכיח רוח היא טריפה שמה נקובה היא

ונסתם הנקב נקרום וכופו ליפול ממנו פני טריפה : (דין
 ריאה שינשה) ואמר רבא ריאה שינשה מקצתה טריפ' וכמה
 אמר רבא משמיה דרב פפא כדי שתהיה נפרכת כפפורן שאם
 לא הניע ינשאה לזה השיער שמהא נפרכת כפפורן הדרה
 בריח כיון שלא נה אוריא מה שאין כן באון ככור שאע"פי
 שאינה נפרכת כפפורן הוא מוס מסוס דשליט ניה אוריא בכל
 יום מוסיק להמינש וטעם הינשו' הוא שהוא כלא ניקב נאוח
 מקום וז"כ שיעורו כשיעור נקב בכל שהוא חלל אם לא ינש'
 חלל שנכמה מלשון ושרים כועקים זו היא חרומה שאם היא
 נדי טעים כשרה בגון ע"י רעמים ואם היא נדי אדם טריפ'
 ואם לא ידענו אי נדי טעים או נדי אדם נקיטט מיימין
 משכלי חוורי נמיא קרווינוכמוח מייחן משכלי שחיני כלומר
 שחורים ומלינהו מיל פושרי וטחינהו מעת לעת אי הורא
 בריא כשרה ואי לא טריפה וכבר אמר בעל הכוזר שזו חכמה
 גדולה לא הניעו חכמי יון אליה (דין מקיפין בריאה) ואמרי'
 בגמ' ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי מרויכוו מקיפין בריאה פי'
 שאם נקבה הריאה נמקום דליכא למחלי' בידא דטכחא נוקנן
 נמקום אחר ומקיפין ומדימן אם דומין הנקבים לאחר שחיטה
 וכשרה - אי לא קודם שחיטה ניקבה וטריפה - ולשון מקיפין
 הוא מקרנין אותם זו לזו כמו אין מקיפין שמי חניות
 נמס' י"ט ואמרי' המס דהלכח' דאפי' מערונו' לערונה מדקה
 לדקה ומנסה לנסה - חלל מדקה לנסה ומנסה לדקה לא -
 ופי' הריא' ז"ל מערונה לערונה מנהמה זו לנהמה אחרת -
 ומנהמה נסה לנהמה גסה אחרת או מנהמה דקה לנהמה דקה
 אחרת - חלל לרשי' ז"ל לא הקל חלל כנהמה זו ומערונה
 של ימין לערונה של שמאל ומדקה דהיינו אונא לאונא אחרת
 ומנסה אומא לאומא אחרת (דין ריאה שנשפכה) ואמר עולא
 ח"ר יוחנן ריאה שנשפכה כקיומן כשר' בגון שמינוח כשר הריא'
 נמוך הקרומים ונשפך מראשה לסופה והרי היא אכרה כשר'
 משו' דחסרון מנכפי' לא שמה חסרון ואמרי' נגמ' והוא דקיימי
 סמפונהא כלומר שהסמפונות הם קיימים ולא נמוחו ומנח
 ידעינן מיימין כעא דקוניא וזהו קערה של חסם מחופה
 באבר שהיא חלקה ונראה בה יפה אי אית בה שוראקי חויר
 טריפה שאותן חוטין לננים הם הסמפונות שנמוחו ואם לאו
 כשרה והרשב"א ז"ל הקשה ואפי' ליכא שוראקי חוירי ליהוש
 דילמא ניקבו סמפונות חד לחבריה דטריפה דהא אמרינן בגמ'
 שאם נקבו סמפונות לריאה כשרה ואי אינקיבו חד לחבריה
 טריפה - ועוד דהכא אפי' ניקב שלא לחנידו הוה לן למיסר
 דמוגלת לא בחמא ומיחך הוא ז"ל דלהא ליכא למיחש וכיון
 שהריא' נהקלקל' כל כך עד שנשפכ' כקיומן אי איתח דתקלקלו
 סמפונות שבה כלל איתמחויי הוו ימחו ומיכר נמכה ומדלל
 אחו ודאי לא אינקיבו (דין מחט שנמצאת בריאה) ובגמרינן
 גמ' מחט שנמצאת בריאה רבי יוחנן ורבי אלעזר ורבי חנינא
 מכשרי - ריש לקיש ור' מני' ור' פטיש ורבי שמעון נר אליקים
 טרפי ומכקי' גמ' דכולהו ס"ל דחסרון מנכפי' לא שמה
 חסרון ובהא קא מפלגי' מר סנר סמפונא נקט ואחא כלומר
 שזה המחט נלעמו הנהמה ודרך הקנה והסמפונות נכנסה
 ולא נקבה ומר סנר נקוני' נקוב ודרך הושט נכנס ונקב הריא'
 וקי"ל כמאן דמכשיר ואע"פי שהמחט נמצא כשר הריאה ודאי
 ניקב הסמפין אמרי' שלא נקב הסמפון אלא כנגד כשר הריא'
 שהוא מנין עלה - נקב הסמפון ולא נחוש שמה נקב המחט
 הסמפון כנגד חנידו שאינו מנין עליו דאחזוקי ריעומא לא
 מחזינן חלל נופחין הריאה ואם אינה מוכיחה רוח כשרה -
 ובגמ' נהיה מחטא דאשחכח בחתוכה דריאה העלו שהיא
 אכורה דשמה לו היתה כפינו שלימה הוה מינקבה הילכ' דין
 מחט שנמצאת בריא' והיא שלימה נופחין אותה אם היא עולה
 נפיהה כשרה ואע"פי שהמחט חלל הנשר חסרון מנכפי' לא
 שמה

יבין שמועה

שמה חסרון ואם אינה עולה נפסח' טריפה ואם היא חמוכה אין לה נדק' ואסורה' (דין ריאה שנמוקה) א"ד נחמן ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים כשרה כגון שנחרקנה מאליה במקצתה ואינה נשפכת בקימון אבל אין שם כלום. תניא נמי הכי ריאה שנימוקה וקרום שלה קיים כשרה. ואפי' מחוקת רביעה כל' אפי' יחזיק אותה מקו הנימוק רביעה לוג שכל כך חסר נשר הריא' לא נחוש לו דחסרון מפני' לא שמה חסרון וכן הלכתא. ודע כי כן הסכמת הרופא' הטבעי' שאין לנשר הריאה הרגש על כן אפי' יהיה זו מורסא לא יגיע ממנו לאכ לבעלי חיים לא מהמת הקרום שאפילו היא מורסא גדולה לא יבא מקום המורסא לא הקרום ממקום תליית הריא' שחושש בה באכ מכניד מפני המורס' שהיא כנדה אבל מפני המורסא שהיא נכשר לא ירגיש בער כלל. אמר רבינא אנטס כריאה מיימין סכינא וקרעין ליה פי' שאם יש מקום אנטס כריאה שאינו עולה נפסחה נלוחו מקום קורעין אותה מקום אי אית ציה מוגלא ודאי מחמת מוגלא הוא וכשרה ומוגלא כריאה כשרה. ואי ליכא מוגלא מותבי' עלה נדפחא או גילא או רוקא אי מנכנכה כשרה ואי לא טריפה. שכיון שגופהין אותה זאינו מחנוטע אותה כנף או נוכה או קש או רוק שמימין שם הרי זה אנטס הוא מפני חולי שיש כריאה עצמה ולא מפני מוגלא וכיון שאין הרום נכנס שם הרי הוא נקוב שהרי הרום יוצא דרך הנקב וטריפה שאין חיות הנהמה אלא מפני הרום המנשע על הלכ ומענין נקובת הריאה וכן נשאר טרפוח נחלקו ד"ל אי טריפה חיה י"ב חדש או לא והוא דבר של חמה ולמה לא נדקו הדבר אם היא חיה או לא. ומיץ הרמב"ן ז"ל שכבר נדקו ומכאן שאינה חיה ואעפ"כ לא נמנע החולק מלומר שהיא חיה שהאומר כן שזו שמחה ממה נמק' מפני שלא עשו לה רפואות כדאמרי' גמירי דאי מנדרי לוי' סממנין חיה וכיזאב זה אמרו בירושלמי נכס' תרומות וכי נדבר שאפשר לעמוד עליו חכמים פליגי' אלא נעיקר נדיקתה פליגי' ולפ"ז כל ספק שגול נטריפות אם נמקיימה י"ב חדש כידוע שאינה טריפה **דחא ק"ל כמ' טריפ' אינה חיה וקש' ע"ז מה שאמרו באגדת הגי' קין שטיטוס הרשע נקר יטוש נמוחו שבע שני' והרי ניקב קדש של מוח והיחך נמקיים שבע שנים ואפשר היה לומר שהיטוש נכנס נמוחו דרך שנילי' שיוכאין מן המוח לא החוטם אחר משם הוא מתפשט בה הרום לפ"ז שזכנו חכמי הרופאים ונמרחנו אותם שנילים עד שנכנס שם היטוש שהקב"ה עושה שלווחו אפי' ע"י בריות קלות וי"א כי נקב קרום של מוח אינו טריפות באדם כמו שהוא נבנה' וזה אמרו שהוא נחון ואפשר שמעשה נסים הי' נלוחו רשע שיתקיים נטרפוח כמו שהזכירו ז"ל כתיב שאמר יפלה כליותי ולא יחמול ישפוך לארץ מריחתי ואין מניחין ראייה ממעשה נסים שנאמר אך את נפשו שמור. וכבר הביאו לפני תרגול אחד שנשחט מקצת הושט והניחוהו הרבה חדשים ועלה בו קרום שהיה אוכל חטים ושמן ואפי'ר וכיומי נשחטו ומכאן במקום הנקב מוגלא כרוחה וכדאי אותה מוגלא הייתה ממימה אותה קורם שינמרו לו י"ב חדש ותמהו המלמדים על רזיונותי כנדיקה זו. וראיתי גם' הרפוא' כי אם א' נכנס לו חץ נכנו ולאחר שבע שני' הוביאו נכוחתו ואם אמת הדבר הזה נכנסין הנשר ובין הקרבים ולא ניקב ומעט מעט ירד עד קרוב לפי הטבעת נחלוחלת ושם ניקב במקום שאין עושה טריפה והוא המקום שהירכים מעמידין אותו ומשם יבא וכל זה לקיים דברי חכמים ז"ל טריפה אינה חיה י"ב חדש. וכבר הבידו לי כי נמדבר כשהנמלים והפרים מרנים שמן ומתנפחים בני מעיהם מרוב אכילה הם קורע' בסכין הכרס ומוביחין הפרש ואח"כ מורעין אותו ביהדות של עץ שמתדבק ורועי' ויובאין פרש כל זמן שלא נדבק וממקיימין ברנה. וזכה העיד לי יהודי נקי נטריפות ואם אמת הדבר**

פרק עשירי אמר רבא ריאה שהדרימה מקצתה נשרה כלה טריפה אמר ליה רבינא לרבא מקצתה מאי טעמא דהדרא בריא כולה נמי הדרא בריא ואיסיקנא אלא לא שגא והריא' ק' ז"ל והרמב"ם ז"ל פסקי דנין נכולה בין במקצתה כשרה וכן כתב רש"י ז"ל ור"ח ז"ל כתב דנין נכולה בין במקצתה טריפה והוא עצמו ז"ל פסק אדומה כשרה כר' נחן ע"כ אומר רבי אפרים ז"ל שיש חלוק בין אדומה להאדרימה דהאדרימה משמע שמחמת חולי שיש כריאה האדרימה יותר מדאי ומשום הכי טריפה אכל אדומה משמע מעצמה ומסוגי' הגמרא לא נראה כן אלא בדברי הריא' ז"ל שאין חולקין בין אדומה להאדרימה ובין נכולה ובין במקצתה כשרה. וכתב בעל הלכות ז"ל היבא דעניא לה כבידא חוץ לריאה ריאה אי חורה כעמר נפנא טריפה ואי סומקא כריא וכשרה (דין ריאה שדומה לנקעת עביה) ולא מצאו האחרונים ז"ל עקר לדברים אלו נגמרא אמר רפרס אמר רבא האי ריאה דמיא לאופתא פירוש נקעת עביס איבא דאמרי נחזיתא ואיבא דאמרי נגושת' כלומר שקשה ממש כהעץ ואיבא דאמרי דשיע' דליה לה חמוכה דאוי וכן פירשו זה בענין מנין האונות ולמרנו מזה שהריאה הדומה לנקעת עץ נמרחת וממשה טריפה וזה המראה פירש הרמב"ם ז"ל שהוא בעין חריות של דקל והיא אסורה מכפסך שהיא דומה למראות האסורות. וכתב ז"ל כן מפני שנמרח נכפסין אס רבא אמרה בגושתא או נחזיתא ואופתא הוא חריות של דקל כמו שדי אפי' ונתרין חמרי כפרק הנוזקין ונפרק לולב הגזול בענין כפוח תמרים ואימא אופתא ויש גרסאות נמ' איבא דאמרי דפחיתא נאופת' ואיבא דאמרי נפישא נאופתא וכן כתב גרסא הריא' ק' ז"ל בהלכות ורש"י ז"ל פירש דפחיתא קשה מלשון יחפוז וזנו כמו ארו וי"א קלה מלשון פוחזים והיינו נגושתא ונפישא שניעשים לבנה כבקעת והיינו נחזיתא ולפי פירושו אין כאן אלא שני דברים נגושתא ונחזיתא והזיקו לפרש כן לפי שאין אופתא נפוחה אבל רבינו יהונתן ז"ל תקן זה שפי' שהיא נפוחה כשרש האופתא וכן הרמב"ם ז"ל כתב נמנין הטריפות ריאה שהיא נפוחה ועומדת. (דין ריאה שדומה לנכע שחור ז)

אמר רב אחא כי כוהלא כשרה פירוש נכע כחול שאינו לא ירוק ולא שחור וידוע הוא לכל הדיותא טריפה שהיא שחורה כקורט של דיו יש וכימיניך נאי זה מאלי' המראות בחלא ודיומא היא טריפה שלא הטעה הסימן הוא דיותא אומיתא זה הענין נקרא דיו והוא דיה האמורה נחורה וקורין לו דיותא וכמו שזה הענין הוא אסור כן זה המראה של דיותא שדומה לו נשמו יבא אסור לפי שזה הסהרות אינו לא מחמת לקו' כדאמר ר' הני' לענין דם הגדה השחור שהוא טמא אעפ"י שהתורה

אמר חמימר משמיה רבנא אין מקיפין צנועי אע"ב דאמרין מקיפין נריאה ה"מ ריאה אנל כשעשית סם כועא אין מראה נכר כה שעשוי להשתנות כל שעה ושעה ושמה מראה אחר היה לו ונשתנה . וכתב רש"י ז"ל דבי אמרין דאין מקיפין ואמרין לה כדאי נקיבה דוקא היכא דליכא דלא ממשיא ידא דטנהא למדנו מדבריו ז"ל דאע"ב דליכא ריעותא דליכא למימר מחמת כועא אי נקיבה א"ה תלינן בטנהא ולקולא וכבר כתבתי כי אם סרכא יובאח מהכועא אעפ"י שהיא תלויה דאמרין לה ולפי דברי רש"י ז"ל היה אפשר להקל שהרי מפני ריעותא הכועא לא מחמרי' כה טפי . וכתוב בה"ג האי כועא דקימא בשפולי ריאה או על חונא אי מהדר לה נשרא דרנינא כועא חפי' כל שהוא כשרה ואילא חסרה היא טריפה . הנהה ואם נמכחת כענוניא שחי' נאסר' לא נישאר' ולא נחסרת נר' שהיא מותרת וכן דנתי הלכה למעשה שנ"ש וכתב הרב בעל המוספ' . ודבר חמה הוא ואף לאסור מטעם דנראה כב' כועא חינו נראה דהא מבשר' היכא דשפכי אהדרי והרב בעל העטור ז"ל כתב אין לנו להוסיף על הטריפות ומ"מ דברי הגאונים ז"ל קבלה הם וראוי לחוש להם . (דין העלת כמחיס') בעא מניה רבא בר רב חנא העלתה כמחיס מהו אמר ליה כשרה . אמר ליה חף אני אומר כן לא שהתלמידים מודגדגין דבר דאמר רב מתנא מליא מוגלא טריפה . מים זכים כשרה אמר ליה היה צבולי' אחמר ונראה מכאן שאם יש כמחיס נריאה ומלאים מוגלא שהיא כשרה . והרי"א ז"ל וכן הרמב"ם ז"ל פירשו דווקא דלא אסרות אכל אסרוח טריפה ולא מיחוור שזה לא נזכר נמי' אלא כבוליא דהכי אמרין התם דמוגלא כשר נריאה ופסול כבוליא מים זכים כשרים הכא והכא ואמרין כסמוך לא אמרין אלא דבלי אכל עבירי טריפה וכי כילי נמי לא אמרין אלא דלא אסרוח אכל אסרוח טריפה . והרי"א ז"ל פירשה לענין ריאה ואינו אלא לענין כוליא והר"א מדמהרין דנמי' אמר רבא כי אזלינן נחריה דרנן נחמן כטוקא גדלתי פי' שוק של רבענין ואמרי לה כטוקא דרננן חיי הגך דקימי כנדי ולא אמר להו ולא מרי פירוש שהיו הכמחים גסים כמו הנד וכן אמרין התם ר' אחי ור' אסי כי הוה חלפי כטוקא דננרי' הכמחים קשים כסלע ומכאן נראה שכל ענין הם מותרים ולא נדקום אי כילי אי עבירי אי כרוח אי לא כרוח . וכתב הרמב"ם ז"ל שכשמוציא הליחה כריך לנדוק הכמפון שהחמ' אם נמכח נקוב טריפה למדה הר"ב ז"ל מריא שנשכח בקיחון וזה אינו נראה נכון דהתם כיון שמוק כשרה מבפנים ונתקלקלה כ"כ חוששין . חף לקלוקל דסמפונות אכל כמחיס לא אמרע ריאה כ"כ והיינו דנהך דקימי כנדי כנדי טנרי טנרי לא נדקינהו כמפונות כלל . וכן דעת הרשב"א ז"ל . ונמרא חמרו דלקומא פסול כבוליא ונריאה ופירש רש"י ז"ל לקומא דמליא מוגלא ואינו נראה דמוגלא כשרה היא נריאה . אכל לקומא הפוסל נריאה הוא שנמסמם הנשר והרופא גורדו ומעמירו על כשר חי . חי היא הוה יודק כמוני היום :

אחר שכתבתי זה נחלתי מחלוק' א' מאימא שנדקה לחדש הטריפש שהיו טועים כמו שזכר בפרק שטיי למעלה ובשאל סיה חגב' ר' חיים כן אשמעיל נ"ע והוא היה חופר ואני קימתי דבריו וביטתי לו כתיב אלו לאו ולסמוך :

אום נסרך אל . אודם טרפש . חס לחבמים מעל למכור . חיים שאל . ויקח מ' אחס את שמ עון ויאסור .

את זה שלח החכם ר' אפרים בר ישראל אל הקאה ג"ע מן מלמסאן לשבח הלכות אלו וזה דברו :

שהתורה לא סמחה לא מראה אדם ונתן טעם ר' חנינא האי שחור אדום הוא אלא שלקה ור' חנינא רופא הוא כמו שזכר צפ' ראשון מחולין ונמי יומא וידע זה מהבמתו וכן אנו רואין שהדם כשהוא נקפה חוזר שחור וכיון שהוא לקוח טריפה שסופו לירקב ולעקב : (דין ריאה ירוקה ')

ואמר נמרא שהריאה שהיא ירוקה כשרה כרנינו נתן ודוקא שהיא ירוקה ככרמי אכל ירוקה ממראה אחר לדומה לזה טריפה והזכירו נזה נמרא שלשה מראים זהם כשות ומוריקא ובעתא וכולן מין ירוק הם לא שאין דומי' זה לזה . כשותא הם כמין חוטי' ירוקין גדלים על הקוצים ועל כמח פשתן ואין להם שרשים וכן נקראים בלשון ערבי כישות ובלשון לעזוזם רופאים קושקוטה ומוריקה הוא כרכוב' ובעתא הוא חלמון ניצה והרמב"ם ז"ל פירש מוריקא חריע והוא הכמה שזכרעין הנגדים ונקרא בלשון ערבי וערוק כפת"ר וכן כירושלמי דמעשר שני מפרש חריע הנזכר במשנה פ' שני דכלאים ונמסכת עוקצין מוריקא : (דין ריאה כמרא' כנר ונשר :)

א"ר כהנא כי כבדה כשרה ככשרא טריפה וסימניך וכשר כשרה טריפה ורש"י ז"ל פירשו לענין מראות שאם מראה הרוא' כמראה הכנר כשרה כמרא' הכנר טריף דהכי קום להו לרבנן שזה אינו לקוח וזה לקוח וכן כתב הרמב"ם ז"ל והר"א הלוי ז"ל פירשה לענין נשמתא כלומ מנשות הרוא' ואין דבריו נכונים : (דין ריאה גלדי אודמי חזותה ')

אמר רבא האי ריאה דקימא גלדי גלדי אובמי אובמי חזותא חזותא חזותא כשרה ופי' הרי"א ז"ל דווקא דהוה הכי חזותא מהני חזותא דלא מטרפש בהו נהמה הינכך האי אובמי אובמי מיירי דהו ככחלל דאי הו נדיותא טריפה וכן פירש ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל ואשמעינן רבא דאע"ג שיש נה הרנה מרא' כיון שאין נה מראה פסול כשר' אכל אם היה סם מראה פסול חפי' בכל שהוא טריפה שטע' מראה הפסול הוא משום שדניו הוא בניקב וכמו שנקב פוסל בכל שהוא כן מראה פסול בכל שהוא . והרשב"א ז"ל נהגה סוכר דהא רבא רמכר נחזותא חזותא חזותא אפילו נמראות הפסולות הוא מכשר לפי שאין מראה פוסל אלא כבולה אכל נמקמה אינו פוסל ואין דבריו נכונים . אכל הר"א ז"ל פירש דנמראות פסולות עסיקי' ופי' הכי כשרה אעפ"י שמראה פסול בכל שהוא והכא היינו טעמא דמכשר רבא משום דכיון דקימא גלדי גלדי והם כמחיס אינו חולין שני מראות הללו מפני הכמחים לא מפני עור הריאה אלא מחמת מוגלא . וכרשו הגאונים ז"ל שכל מראות הפוסלי' נריאה חס כשיבחי' אותה חזרת למראה כשר כשרה שהנהמ' נחיה נפוחה היא : (דין שמי כועות הסמוכות ')

אמר רבא הני מרמי כועי דסמיכן להדדי לית להו נדיקות' נזה נמחלפו השירושים שכיין שהכועא מכד עכמה אינה אוסרת ואם היתה אחת מותרת למה חאסר כשהן שמים סמוכות זו לזו ורש"י ז"ל פירש דקום ליה לרבא שאין סמוכות לא מחמת נקב שהיה נריאה והעלה הנקב את הכועות סמיניו וזה אינו נכון והרמב"ם ז"ל כתב שהטעם הוא מפני שהנדר קרוב הוא הרבה שיש נקבים ביניהם ואין להם דרך נדיקה וגם זה אינו נכון שהרי אפשר לנקוב שמי הכועות זו מכאן וזו מכאן עד שתכא כל הליחה שמפנים ואחר כך נראה חס' יש ביניהם נקב על כן נראה כנרמי מי שפירש כיון דסמוכות זו לזו מתוך שכל אחת דווקא את הברחה סופו של עור הריאה לינקב והרי הוא כאלו ניקב מעכשו . הוא דמהחזין בתרמי מייתין סלוח וכועיין לה אי שפיכן להדדי היא הוה ובריה ופי' לא הרתי גינהו וטריפה : (דין חס מקיפין כועה ודין כועה ')

יבין שמועה

והפך אל ארסו את עבתו • נקדמותו וסכל את יוני
 והעלה נעבזן סחת ברוש • וסיס סחת הדסס קמשוני
 והגניר גפלות טורה זמופת • חמונה למשכילי נכוני
 קחה לך מור דרור שכל וקרה • מרוקחות נרקח מחכמני
 ומלל מרחני ארן גשמי • זגסס יודעי תורת ה'

באון נפשי סהנתיך ככל לך • וחוקותי לשמך חקקי לך
 שרה עם א במשה עם א"ס • ומלמדיו יהושע וכלך
 זואת אשר דברי • הומיק החכר • ר' אבא מארי נר' נחמן סבן
 בספי • נטוז דברו • ונועס מוסרו :

רשיתי פליאות כחוס אמריך • ואור מחסבותיך אדוננו נר'
 בהלכות ברופות • שפתותיך ששנים מר עובר טטפות • ולקח
 טוב כמטר ערפות • יוד נדיבה ללמד דעת את העם מניפות
 ודברי סן וחכמה מרוננות מאלופות • ונועם מורה ומכוס
 מחלפות • וסולי אהנת התורה ימצאו בהם ללכם מסעד
 ומרופות • כי אמרותיך אמרות טבורות בכסף ברופות •
 צרות כלננה ובקמה יסום • על פני מי תהום החכמה רוחפות •
 ועליס התנונה תופפול • ועל דבר אמה ועטה בך משקיפות
 מעטי הבמות ודני הסיכות • בסלת נקיה מנופה נגלש עשרה
 גפות • יכא טנעך בעולם ונארנע נפשות • ועיני כל ישראל
 עליך זנס כל קהלות הקדש אשר נעול הגלות עייפות •
 ונפשיות בפופות • מפרד אויב וחרבות שלופות • ונמי מהוס
 רכה אפופות • מפרד חרופות • הגם כרים אל משמעתך
 ועלימו מלומיך טטפות • זנס מצאו מנוח ומרנוע ונלמרת
 ברק עיניהם ברופות • ויודיע כל שער עמי כי נלמן אדוננו
 באוננו להי' רב וגדול ישראל לחקור ולדרוש נטעמי תור' כבוד
 פרה אדומה ועגלות ערופות • ולהבין רמז תורה כבוד אותיות
 עמוקות ולפופות • ופרפראות חכמה ונימטריאות ומקופות
 זגסס נכמת הרפואות לחכום לנשצרי לך ונכחות לשונך מחוק
 ידים רפות • זגסס נשאר החכמות יש לך יד זגסס ולקחמס לך
 לרקחות ולטבוחם ולאופות • מבראם בגדה חכמתך מאה שער'
 זאלפי בורים זאופות • מליאות וטונות גדושות ולא טפופות •
 וכאשר טעמתי טעם דבריך ערנו לי מאר וענתיס לראשי
 עטרות זגניפות • כסרביטין וזוטפות • ובמעיל הוד עלי
 חעטס זכמעטפות • זאקסרם על נגרותי כשהרונים
 והגטיפות • ה' לדיך ירדך יצן עליך ככפרים עפות • יגרש
 מפניך אויב יבדנו למדחפות • יהיה לגרופות • לדרחון עולם
 ולחרפות • יפול נסערות זכופות • זאמה מעיל בה' • יחדש
 בנשר בעוריך חליפות • עוד תשא נמחול משחקים נחוק
 עלמנת תופפות :

ועוד אני מתנון נטעם אמריך ושוהה ככמא כוף דגס דבריך
 ונשמתי בהם כנגן המענן זמתי עלי • רוח סן חכמתך ובינתך •
 זאשא משלי זאומר :

אני חבמות ומוליד המזמת • גניד ה' ונשיא רב פעלים
 גדול הדור זפרשיו זרכנו • זרוח א נקרנו כאכזלים
 זהוא כתר חבמים גס נכוניס • זרחשיודעי זמנחרבל פלילי
 כללי יופי זנו סין זגסס דופי • זלו יכון להלל נמחוליס
 מאווי מלחו כינה זהשכל • זדעת א גס מעשים גדוליס
 זרב שמעון בנו כמה מקורא • זזכרו לי מקום מר זאהליס
 אמרי כל בני אדם מקויס • זכמטר לחבמת מיחליס
 הכי סכלאמדע לו כדרדע • זמכץ כל מכלכל איס חיליס
 נכל עת יחוק סכלו זיסכיס • זעז נפש מקודשת זישליס
 ועל גני מרומי גין זחכמה • זישא כבסו זיטה סס אהליס
 זנמרוס הררי גנהי חהלות • זירומיס נס זיקיס לו בגליס
 זירעיף את שמי סכלו זיזיל • זעל כל איס נדה במה טללי
 זנו

זמעני קונדריס גדיקת הריסה • המאיר לחרץ אשר לו נתן
 סון שומעת ועין רוחה • היודע דעת עליון האוהב נהמת
 ההלכות ובפלפולס לומבואה • לא לאשר לא שמעו ולא האויו
 בעכלתים זרוק גבסה • האומרים דינו ראשי פרקים והנח
 לנעליס כמר ההוגלה • אשר מקוה לכביל מהס המוכיח על
 שרשי הדח תנוחה • למען ספות הרוה את הבמאה • יישר
 כרך ויכשר לא ייעף ולא יגע ולא ימכא מתלחה • כמה מעלות
 טובות למקום עליך הרה • הורסה זסקלא זטריא השכל
 ויודע זנפש סיה • מחלי גן עדן מושכת גהרי נחלי דגס
 זחמאה • ייטיב להיס אחריתך מראשיתך זישמך לראש מתנשא
 זאוינך יהיה לזנב כזנב הלטה • ובמדומה יקרה לי עמך כמו
 סקרה לשמאל יריניסה • עם ר' יוחנן אמורה קמאה •
 שגלח לו חלימר גמלי ספקי טרפחח מופלחה • עד ששנחו
 ג' יוחנן עליהם זאמר סית לי רנה בנגל למגמר מניה סוחח
 דחלה עליה • טס היות שהחבמים היו משפנחים נחכמסו
 צטרפות שהיה ער מאר נפלה • והגני ג"ב משחנה כיה
 נמר כמה חכים נטריפו ככולהו זימורטי מר' יוחנן עד רבינא
 זרב אשי אמורה נמרה • ונלי ספק שגספקות הטרפות
 במוך כמורס חשיע לך ימין לאסוף הכולעה והנחה
 והנהלחה • ועליך נאמר יגיע כפיך כי סאכל על ידי הורסה
 בריסה • אשריך זאשרי יולדהך זאשרי הסר חל משמעתך
 זאשרי איס ירח את ה' נעינו אומך רוחה • גולוי היות הנפש
 עכובה • והמחשנה עלובה • והלכ משלחה • היה ממלא פי
 למעלתך שירה כיס ולסוני כהמון גליו נשחנה בורחה נתרשי
 שהס המהלות זאנני אקדח המעלות סמולחה •

עוד לו ניע

הזה סטטה סהכ איס אלהיס • זגסס טולס בעו לפני אלהיס • סדע סלום
 בעולסוה זגסס • זחל ברוך בעדן זן אלהיס :

עזוז נפשי זחסק רעיני • יקר רוחי זאור פני ועיני
 בדוחלי זאקדחי זאורמי • ולשמי עם שאר טורי סני
 גניס עוי זכדכדי זפוי • זרמתי ומנחר כל פניני
 נך שישי זשמתי זגלי • חלהתי וסיר טמור רגני
 לך תפי לך המית גנלי • זכנורי ועוגני זמני
 לך לני מפוז גס מכרכר • נכל עזוז המון שרי זגנוני
 סחקיס מחלו כף זעלזו • זככניס נננה דר מעוני
 והטינו לנגן נטרופה • זמלאו מרסני סחק ששוני
 ולכשו המטרופ הוד והדר • כיום מועד כייס חופת סחני
 זהיבנו עלי סכל כרקיס • מפיקיס זיו להסיר את אשוני
 זהסיכו כמר רוחס מנוחה • נכל רוחות להסיר עכזוני
 זרקדנה נצפוי כגריס • יהריס כרברו כני מהוני
 זהשנישו פני תכל שמחות • מרווחות להניס את יגוני
 זמן קומה זלכשה מחלכות • מליכות סיר זהסמייע חוני
 זקשר מערנות הסהכיס • זפתס מושכות נסלי עדני
 זרוה כל פני תכל מסליס • זעדן סוד לכל יודעי זכני
 זהכמית לכן כמה כנידות • כרז כמח זרכ האיי גאוני
 לרב שמעון שמועות כחרוה • כרני זחגניח בן חבינלי
 נפיו מורה ונלשוט הלכות • ערוכות קנלס משה ססיני
 כרנינא זרב אשי זרחשי • ישינות מלכו על עם זמוני
 זהוא מפליא דכריס בפלתי • זכורת ככרהי חוניני
 גניר מופל ככל חכמ ממולא • כן גן העמוד שמש לפני
 עטה חכמ במורקמה זמדע • כמו מוגע זפני עם עדני
 חבור קרב חמונה על ירכך • זקח להס חנית סוד עם חוני
 זהכה נחניח סמחה לסונך • גכורחלמו זהסקט את כמוני
 זכרה ההלכות הנסובות • זהעמיד משפטי האל זדיני
 זסקרה מחקרי סדוש גמפתי • זחות מעטה לעיני אחרוני

יבין שמועה

ולו נאה ויכון חן וכבוד • ורוח שנה ואלפי מהללים
 לעליונים נהוד דמה והדר • כארזלים ושגאנים וחילים
 והוא הנין תנועות השחקים • בדעמו גם הליכות הנלילים
 וידע כל כנא מרוס נפלאי • מסנותם נלכתם בשנילים
 ונגלה רוס גנה שחק לפניו • וחוג כימה ועש ומקו' כסילי'
 והוא חנר כנוד השיר וזמרה • יקרים ממקור חכמה אכולי'
 וכשלמה ילמד דת ודעת • לכל עמו והקן רוב משלים
 ויגדיל יוס כיום תורה ויאריר • להשכיל כה מאך הרבה חיילי'
 מזומתיו כאל דנקו והנס • בסלס האמת יורדים ועולים
 ומורטיו נחורתו חפצים • ומימינים אכל לא משמילים
 והוא לנש לנוד חסד ומשפט • ומצדק ודין יעטה מעילים
 צמטיו נהרי חכמה ינקע • בעז רוחו והרדיך ננעלים
 וירד מהוס חכמה והעלה • נדולחים וספיר ממבולים
 והוא פתח דלמים בחכמה • אשר היו ימי קדם נעולים
 והפלא לעשות חנור ספרים • בשמן דת וחכמה הם כלולים
 מרוחקים נתן מוסר וכבוד • ככל מדע והוד כינה כלולים
 והוא יגיד בחכמה מעלומות • וכל סודות נמוסיה כפולים
 קטנה עיר חכמים מלהביל • כנא שכלו אשר הנניר חיילי'
 ונה לא ימצאו מעמד לרגלם • ולא יספוק עפרה ל שעלים

ומי הוא זה אשר ירקה למוה' • דברו נר לרגלי עם פזורים •
 דברו נר לרגלי עם פזורים • ומי מעון תנומו נכסף •
 ואס דעח מהי מהס פליאה • ופיהם יפערו אל טל דברו •
 ממי השע בעז ישל לארץ • ומיד עושקים יכיל עשוקים •
 ויחוף מחלעות שני כפירים • אל"ו יהיה ענוו ויפיל •
 וראש כל אויביו ימחץ ויכה • בקש נדף ומוץ יעלו לרוח •
 ויכולון כמו ירק ועשב • והוא ירמוס כסיר אריה ומנין •
 עלי מימי מנוחות צור ינהל • ויתעדן צמוך גני נשמים •
 ונפשו תעלוז כאל וחגיל • נקול רנה וחודה ועלי חוף •
 יחדש צור נעוריו חיש וחלדו • כזית רענן יהיה ושחנן •

ויבין סוד תנומתם ויעלים • ואור לנתיב מנודחים ונולים •
 חכמים שואבי' תמיד ודולים • יבקשו ממנו תורה ושואלים •
 לשונות אחריו אינם יכולים • ועד עמקי תהו' יפיל נפלים •
 ויושיע שצורי לצ שפלים • וכשנט ינקץ נו נבלים •
 לפניו את משגאיו כחללים • ויחן את לחומם כגללים •
 ויאחדו וכסו ככללים • וכחפיר וקש יהיו אמולים •
 וידרוך על פתני' גם שחלים • פעמיו ידרכו על יד נחלים •
 ומי מעין מהוס קרים ונוולי' • נשמחת לכ כהולך נחלילים •
 וכנור והמון שיר על נבלים • ויפיל ננעמים לו חבלים •
 כארזי אל ננן עדן שחולים •

השורת אמרתי
 כלולה היא בכל
 בחסדו הנחני
 וגם כי יש לי כל

קה נא ברכתי
 ופיטב זמרתי
 הכי אל עושני
 וכל טוב חנני

כנגד שערי בינה המשים
 כרכואות וצדיקים חמשים
 על ספרך יעלו ויכתבו
 ודבר אמור להם בשמל שבו

ראה שבת ושירי הוד יסדתים •
 לצדיק הוא יסוד עולם ושקול •
 אם אצלך שידי הלא נחשבו •
 אך אם אסירים הם ולא היטבו •

תו של בע

מאמר

חמץ

זה ספר ארבעה עשר לחבורי מורינו הרב הגדול הרשב"ץ זלה"ה

בסדר ספר מאמר חמץ

על ראשון נור וחקירתו פי הרמב"ם חמץ וחמצה

ספר סאמר חמץ וחמצה וספרו וספר אבות

הוא סבני קני עם ונצח הודיע לכל הלמוד וכל דונץ

קד סאמר חמץ לראשון אסור ודחור בו הלא קינץ

שנו

הכמים בסדר עולם כי פסח שיצאו ישראל ממצרים היה נחמישי בשנת . וכן אמרו בגמ' שנת פ' ר"ע זפסח מצרים מקחו בעשור והוא יום שנת ולקחו ישראל כל אחד שה לפסחו וקשרוהו בכרעי המטה ושאלים המכריים מה טכו של זה השה והם אמרו לשוחטו לשם פסח במכות השם עלינו . והיו שניהם קהות על שוחטים את אלהיהם ולא היו רשאין לומר להם דבר וזאת היתה התחלת הגאולה על כן קוראין שנת שלפני הפסח שנה הגדול וזע"פ שנת ל' נקבה הוא שנה' כי אות היא בני וביניכם גם ל' זכר הוא שנה' עולם שנת בשנתו ושנת הגאולה היתה בשנת אלפים תמ"ה בי הסיון הוא בתמ"ח גאולים והיא שנת שש עשרה למחזור קכ"ט וכשחזרו במולד ניסן של אותה שנה מבאנוהו שלא היה בחמישי בשנת חלל סימנו אי"ט מתכ"ז וכל זה אם התחלנו למנות אלפים תמ"ח ממולד כהר"ד הקודם שנה אחת למולד וי"ד . וכן היה מונה ר' חסאן בר' אבהו ספרד ז"ל וזע"פ אגל דעתו והרמב"ם ז"ל בהלכות שמיטה ויוכל כתב כי החלה לאלפים תמ"ח היא משנת יבירת ארם שהיא שנה אחת אחר כהר"ד כי בשמיני שנות הראשונים מארס הראשון עד שהיה אברהם בן נ"כ שנים מבאנו אלפים שנה ועד אותה שנה הם שני אלפים והו למטה התחילו שני אלפים חורה מן והנפש אשר עשו בחרן ותרגם חונקלום דשענידו נאורייתא בחרן וכן אמרו ז"ל נאחרון-מסנהדרין ונראשון מע"ז ואחר זה עד שהי' אברהם בן ק' שנה היו ה"ח ועזר עליו בן הנמרים כי גריהי' זרעך ח' שנים וגאלו ישראל נאותה שנה והם תמ"ח אחר אלפים שנה ונתחלרו דברי הרמב"ם ז"ל כי לא היה המנין מנהר"ד חלל שנה אחת אחר כהר"ד נהר"ד תהי' אותה שנה שנת אלפים תמ"ט והיא י"ז למחזור קכ"ט והיתה מעונרת לפי מה שטענו נוכחים נכ"ו נ"ח אדז"ט למעונרות שהו סיון למנין כהר"ד ונה"ז גו"ה למנין וי"ד א' ולפי מנין וי"ד א' תהיה שנת אלפים תמ"ט למנין כהר"ד ויהיה מולד תשרי ד' א' שפ"ה ומולד ניסן ז"ו חקל"ז וכשחמרו כי באפיים תמ"ח נגאלו למנין וי"ד א' שהיא אלפיים תמ"ט למנין כהר"ד רבוננו לומר אחר שנגלמו אפיי'תמ"ח למנין וי"ד א' כי כן הם כל מניינינו י"ז למכות ר"ל אחר שהשלים י"ז ונכנס לשנת י"ד וכן בשחמרו בתמ"ח גאולי' ב"ל כשהשלימו בתמ"ח ונכנס בתמ"ט שהיא שנת ח"ן למנין כהר"ד וההחלה היתה בניסן כי לשנים אלו מונין מניסן כמו שאמרו בעשר עטרות שנטל אוחו היוס בסדר עולם ונפ"ר ע ומולד ניסן של שנת ח"ן היה הכ' של"ז ונהגו ניסן היה ביום ה' אבל אינו מוקן כי יום המולד לא נחקש החדש כי אמר לו הלא ית' בזה דחה וקדש חלל שיהי' מולד ניסן הכ' של"ז אחר שעשיו שנת תמ"ט מעונרת לפי קבועה שהיא שנת י"ז למחזור ונר' גזה הסידור שאנו עושים שנת י"ז מעונרת הוא נגולה סיון לנו סנהדרין אבל קודם הגלות לא היו מניתי' לפי גי"ה אדז"ט חלל אל האצני ושנת אלפים תמ"ט לא נקשה מעונרת כי נראה האצני כמו שכחוכ כי השערה אצני א"ב ניסן של ח"ן לא הי' הכ' של"ז וזכרין אנו לחסר ס' חדש א' ויהיה מולד ניסן של שנת הגאולה גי"ג קר"ט ולא נראית הלכ"ל ליל רביעי עד ערביה ליל חמישי ולא

נחקש החדש חלל ליל ה' כי הלכנה נסמרת קודם המולד כ"ד שעות ואחר המולד כ"ד שעות . וכ"כ הרמב"ם ז"ל בהלכות קידוש החדש ומה שאמרו בגמ' כ"ד שעות מכסי סיהרא אוחן שעות כפולות הן כי נפרקי ר"א אמרו כי היום אינו חלל י"ב שעות והם כ"ד שעות בו כל שעה היא כפולה והלכנה היא נסמרת כשהיא מרחקת מן השמש י"ב מעלות קודם המולד וי"ב מעלות אחר המולד והשמש הוא שמי מעלות ניין כולם כ"ז מעלות והיא מהלכת במהלכה המחויי' י"ב מעלות ביום בקירוב בשני ימים כ"ז מעלות א"כ כשהיא המולד פחות מכ"ד שעות קודם הלילה אי אפשר שמראה נאותה לילה וכשחמולד של שנת תמ"ט תחלת ח"ן גי"ג מר"ט לא נחקש החדש עד ליל חמישי נקבלת רז"ל וזכינו לקיים דבריהם :

גרסינן נפרק חלק ח"ר הקרא פסוק אחר משיר השירים ועושה אוחו כמין זמר ופי' רש"י ז"ל שאינו קורין אותו באותן טעמים שקורים הפסוקים חלל כגון הגיעת שמזמרין בהם כדי לשמח המסובין וכן הקורא פסוק בנית המשחה בלא זמנו מביא רעה לעולם מפני שהחורה חוגרת שק ועומדת לפני המקום ואומרת לפניו רנש"ע עשאוני בניך ככטר שמענין בו גויס אומ' לה הקנ"ה א"ב מה יעשו בני נשע' שהם אוכלים ושומים ושחמים אמרה לפניו רנש"ע חם נעלי מקרא הם יעסקו נחורה נביאים ונחונים ואם נעלי חלמוד הם יעסקו במשנה נהל' ונאגרות ואם נעלי משנ' הם יעסקו בהלכות פסח נכפסח ונהל' עכרה בעצרת ונהל' החג נהג' העיד ר"ש בן אלעזר נשם ריב"ל כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שנה' ודבר מעמו מה טוב :

גרסינן נפרק בני העיר וידבר משה אח מערי ה' אל בני ישראל שיהו קורין כל אחד ואחד ת"ר משה תיקן להם לישראל שיהיו שואלין ודורשין בענייניו של יום הלכו פסח בפסח הל' עכרה בעצרת זהל' חג נהג וכן אמרו בפ"ק דתעלה וזהו אנו קורין נב"הכ כל פרשה בזמנה . ומה שאמרו בפרק ראשון מפסחים שואלין בהלכו פסח קודם הפסח ז' יום הוא לענין תלמידים אח' שואל כענין זה' שואל שלל כענין שוקקין לשואל כענין ואם שואל נמוך ז' יום בהל' הפסח חסנה ז' שו' בענין שהרי משה עומד בפסח ראשון ומוהיר על פסח שני : **בהרב** גם' הטורים מר"ח ניסן עד אפרו חג אין נופלין על פניהם לא ביום ולא בלילה כך נמוס שם ומה שכתב בלילה שטבא דלישנא הוא שכל השנה אין לנו גפילת אפי' בליל' ואין אומרים בדקתך כן נמוס שם ואנו מנהגינו לומר בדקתך בי כן הוא הכלל המבור כירינו בל יום שיש בו הלל אין בו מעמד בדחי' נפ"ב סקקים זכיון שיש בו הלל אין מחענין בו אנשי המעמד שאנו אומרים זה היום עשה ה' נגילה ונשמח' כי ואם אין בו הלל יש בו מעמד אם הוא חול ונשבת אומרים בדקתך ופי' ב"הכ סהל להיות נשבת אבל נראה שנה אין אומרים בדקתך שהוה ר"ח זכרון א' עולה לכאן ולכאן וטעם מה שאומרים בדקתך בשנת י"א מפני אבילותו של משה שמת בשנת וי"א שלא מת חלל בע"ש כי בשנעה נאדר מה וכשמנינו כמה עמדו ישראל עד שנלכדה יריחו שנלכדה נשנת תמכ"א כי צו' נאדר היה בע"ש אבל אומרי' אותו בדוק הדין על הנפשות הנדונות נביהם שחוזות לדין ואין טעם למענה בניסן יומר משאר השנה ומה שכת' עד ח"ן אין נופלין על פניהם א"ט נהגין כאלו כל החדש וכן מר"ח סיון עד ח"ן של שבועו וכל חדש חשרי ממחרת י"ה ונרא' כי טעם המנהג הוא מפני שזמנת הרבול אין מזכירין חטות המצערות הלכ' וגם בכל חדש ניסן אין מתענין וכתוב נב' המכות קטן נשם רבינו יצחק נעל האוס' ז"ל שהנודר להחנות כל השנה שני וחמישי אינו חייב להתענו' בכל חדש ניסן כיון שנהגו שלא להחנות לא היה דעתו בשנדר על אוחן ימים ונהגו הנבזרות להחנות ערב הפסח ועוד

דבר זה למטה נע"ה ונמס' סופרים גמנו טעם נזה מפני שהנשיאים הקרינו בחנוכה הנשיאים כל אחד יומנו ואין טעם זה מפסיק לכל החדש :

התורה החמירה באיסור חמץ יותר משאר איסורי תיני לאוין שחייבה עליו כרת כחלב ודס ויותר מהס שאסור בהנאה בפנול גומר ויותר מהס שהזהירה עליו בלא יראה ולא ימכא והטעם בזה משום דלא נדילי אינשי מניה ויבואו לאכלו ונר' שזהו טעם האיסור שהרי נחמץ של נבזה חמרי מנדל נדילי אינשי מניה שלא יבואו לידי מעילה ואע"פ שחיסוריו נזיר לא נדילי אינשי מניה נחמץ החמיר' חורה שהוא באיסור כרת מה שאין בן דאיסורי נזיר ולא סמכה המורה בזה על נדיקתו במקומות הרגילים לפי שכריך זריות גדולה לחפש חורין שלא ישאיר כזית ואין כל אדם זריו בכך וכן נרא' שמפני חולשת הזריות לא סמכה על הנדיקה ממה שאמרו בגמ' מסוה דבדיקת חמץ דרבנן המיניגהו לנשיופירשו הטעם בירושלמי שלפי שהנשים עבולניות אלו היה מדאורייתא לא המיניגהו ולפי שהדבר כריך זריות גדולה המורה נמנה מקנה בזה בנטול בלב שבוין שנטלו בלבו נסתלק איסור לא יראה לך שאור בכל גבולך ובגמ' מוכח בנטול זה מרין הפקר הוא שבוין שנטלו בלבו והזכירו מזכותו אינו שלו ואינו עובר עליו כמו שאינו עובר על חמץ של אחר' ואע"ג דנהפיק דעלמא חס אמר אדם על נכסיו הרי נטלן כעפר ערין לא יבאו מרשותו והמחזיק בהן לא זכה וכל שכן לדברי ר' יוסי שאמר דהפקר במתנה מה מתנה ער

אמיה

כונת הר"ן ז"ל :

התבאר מרשות נותן לרשות זוכה ח"כ זה שאמר לנטל וליהשוב כעפרא דארעא ערין הוא נרשותו אבל חמץ כפסח שאני שמן הדין כיון שהתורה אסרה עליו אינו נרשותו אלא להחייב עליו עשאו הכמוד כלו הוא נרשותו וכיון שנטלו בלבו ח"כ פי שהן דברים שנלכו ואינו דברים כיון שגמר בלבו שאין לו חפץ בו הרי נפטר מחיוב מה שעשאתו המורה נרשותו ומועיל בניטול חפ' לחמץ ידוע כדמוכח ההיא דשמש ימכא בלוסקא ישיפיה וההיא דתלמיד היושג לפני הרב ונזכר שיש לו עיסה מגולגלת בתוך ביתו כפ"ק וההיא דההולך לשחוט את פסחו דפ' אלו עוברין ובגמ' אמרי' דמדאורייתא בנטול בעלמא סגי ורבנן הוא דמכריך בדיקה ואע"ג דאמרי' נגמ' לאור הנר מנא לן ובנתי"ל מקר למדנו מביא' ממביאה וכו' ההיא אסמכתא היא מדרבנן היא וכיזכא באסמכתא הזאת מבינו במה שהוא מדרבנן באיסור חומץ למדנו חזק מחזק וכו' כדא' בעירובין והיא ג"ש בת ג"ש ואע"ג דמדאורייתא אשכחן כי האי גוגא ג"ש בת ג"ש נענין בן סורר ומורה למדנו בן מנן וכו' וכן נשפיערה שגשגתה פתח מפתח וכו' אבל בכאן ודאי אסמכתא דרבנן היא ולא למיזה מסיני לפי שלמדנו מדברי קבלה נר' השמת אדם ודברי תורה מדרבי קבלה לא ילפינן כמו שאמרו בראשון מקמא מענין ויעש לו כדקיה בן כנענה קרני ברזל כדאי' ההס ויראה מזה שאין חיוב בדיקה מן המורה ואס נדק ולא נטל לא נשטר מלאו דלא יראה ולא ימכא ולזה אמרו בגמ' הנודק כריך שינטל - אבל יש ענין אחר בזה והוא שאפי' ניטל ונפטר מלאו דלא יראה עדיין מוטלת עליו מכזית השנת' ונזח נחלקו המנחיס נמה מנטלו ונשל מורה נחלקו כמו שאמר ר' עקיבא מבינא להנערה שהיא אב מלאכה והתורה אמר' משנינו שאור עלה בידיו שמהתורה בנטול בעלמא סגי אפי' נחמץ ידוע ואינו כריך בדיקה ואס נדק ולא נטל ומכא חמץ אחר הנדיק' עבר עליו בלא יראה ואס נטלו והניחו בנתינו מו לא עבר עליה בלא יראה אלא שחייב להשנינו ומדרבנן כריך לנדוק אחריו יפה יפה וזה עלה בהונן יוח' ממה שכת' הר"ן ז"ל בפ' ההל' :

והנ' דין מכזית מכה והנ' דין ההגדה * ודיני נדיקת החמץ לחלקס נ"כ שחלקתים זה חמט' שנה נקהל ח' נמלכות ארנזון כשרשחי בשנת הגדול והיו שס רבנים וחכמים גדולים וכן חלקתי' לד' שרטי' והס מי ומה ח' ומתי וכן לחלקס כאן ומתי שהוא מורה על הזמן אקרימנו כי בן בסרר המסכתא הקדימו התנא להיות פתח דבריו יאיר נמיכ והמחיל אור לארבעה עשר ואפרט מחיל' הזמן היותר רחוק שהוא ל' יו"לפי שמהזמן ההוא דורשין נהל' הפסח כמו שהקדמתי כי זה הזמן של ל' יוס הוא ליוזבא נשיירה ומפרש בים ולעושה ביתו אוצר :

כיון

ששאלין ודורשין נהל' הפסח ל' יוס קודם הפסח כמו שפירשתי למעלה ח"כ מחותה טעה חלה מכזית נייעור ח"כ מי שהוא מפרש מהיבשה לים או יזכא לשיירה קוד' לפסח ל' יוס ואינו מניח בנתינו מי ינדוק ואין דעמו לחזור כרי' לבער ואס הוא קודם ל' חין כריך לבער וכשיגיע הפסח ינטלנו בלבו ואס דעמו לחזור בתוך הפסח אפילו קודם ל' יוס זקוק לבער כדי שגשיחו' בתוך הפסח לא ימ' חמץ בנתינו והרמכ"ס ז"ל מפרש שחס חין דעמו לחזור כלל עד לאחר הפסח הוא שאין זקוק לבער אבל חס דעמו לחזור בין קודם הפסח בין בתוך הפסח זקוק לבער שמש יחזור ערב הפסח בין השמשות ולא יתא פנאי לבער ומתגמר' נראה שאס דעמו לחזור קודם הפסח ח"כ לבער וכירושלמי אמרו ונספק אבל נודאי אפילו מרחש השנה כלומר אס יודע שיש לו חמץ נודאי אפילו מרחש השנה כריך לבער ולא נראה כן מגמרימנו שאמרו חין זקוק לבער ולא אמרו חין זקוק לנדוק וכן הדין בעושה ביתו אוצר תוך ל' יוס כריך לבער קודם ל' ח"כ לבער כגון אלו האוחרים שמכניסין סחורות בפונדקות קודם ל' יוס ח"כ לבער אפילו יש סס חמץ ידוע לפי גמרימנו ואס יבוא הפסח וישאר שס הרי הוא נחמץ שנפלה עליו מפולח שהוא כמנוער ונחור ל' יוס כריך לבער דלכתחלה לא זהו נייעורו וקודם ל' יוס שח"כ לבער וכריך לנטלו כשיגיע הפסח כתב הרב בעל המהיג ז"ל כיון שיש לו חמץ ידוע כריך לברך על ניטול חמץ ובעל הטורים ז"ל חלק עליו שבוין שעיקר הנטול בלבו ואס חשב לנטלו בלבו סגי לא מכינו נרכה על המחשבה ונראה נכון אבל אינו אומר שאס תוך ל' יוס כריך לנדוק כריך לברך כמו ליל י"ד גס לאור הנר כדן חס חל י"ד להיות בשבת וכריך לנדוק ליל י"ג שכל חיוב בדיקה ליל י"ד חל עליו כי זהו זמנו :

בדיקת

החמץ כריך שמהיה קודם זמן איסורו והיאמר קרוב לזמן איסורו הוא ליל י"ד שנדיקה זו כריך לאור הנר בלילה שכריך לחפש בחורין ובסדקין על כזית חמץ כדי שלא יעבור עליו בלא יראה וכל ימכא וכליל ט"ו אי אפשר שכבר עבר עליו כשנכנסה הלילה וניס י"ד אי אפשר שכבר נאסר החמץ מטעה שיש ולמעלה מן המורה וקוד' לזה יבואו להתרשל ולא יברקו כיון שאינו זמן איסורו על בן הזמן היומר קרוב לזמן איסורו הראוי לנדוק' הוא ליל י"ד לפי שגני אדם הם מכניין בבתיים ואור הנר יפה לנדוק שיכול להכניסו בחורין ובסדקין ואפי' אדם נטל שהוא מכניו בכיתו ויש לו בית אפל שמאמטין בו לאור הנר אפי' ביום אין נודקין אותו אלא בלילה ונמנו הטעם בירושלמי שאין אור הנר מביק אלא בלילה ואפי' במקומות האפילים כמו שהוא מנהיק בלילה כי אותם הנחבאים נמערות מפני השמד והיו שמאמטין לאור הנר בין ביום בין בלילה היו יודעין זמן ק"ש של ערבית עד אס היה מביק על בן מי שרובה לנדוק יוס י"ג לאור הנר אינו מקדים ולא ינדוק עד הלילה אלא שאס שכה ולא נדק ליל י"ד כריך לנדוק יוס י"ד כ לאור הנר וכמו שאמרו בירושלמי על מה ששינו חין נודקין לאור החמה וכי יש חמה בלילה חפמי בשלא נדק בלילי י"ד - אפר אביי הינכף האי כורנא מרבנן לא ליפתח בעידנא באורייתא דתליסר נוגיה אל כסר דילמא

מאמר

חמ"ץ

דילמא משכח לי' שמעמא ודמי לרשולי שכיון שהרבר מחוייב לגעאמו נאומו לילה ולא להקדמו גלל לאחרו לא יתחילו התלמידים ללמוד הלכה הקנוע להם עד שיגמרו הנדק וכו"ש שאין להתעסק בדברים אחרים לא לסעוד ולא לילך לניה המרחץ וכתיב רבי' יונה ז"ל שאם התחילו אין מפסיקין השוה זה למתחיל קודם תפלה שאין מפסיק בשביל תפלה ונעל העורים ז"ל חלק עליו שאין הנדון דומה להאיה שכיון שטעם האיסור הוא שחא ימשך נדבר וינא להמרשל מלמדוק הדין גותן שאפי' התחיל מפסיק' ואני אומר שאין להחמיר בנדיקה זו שאם עבר זמנה יש לה מקנה לאחר יותר מתפלה שאם עבר זמנה הוא מעוות לא יוכל לחקון ודברי רבי' יונה עקר :

וקודם שיחיל לנדוק כריך לנרד וינרד כח"י חמ"ה חקנ"ו על ביעור חמץ שהנדיק הוא כורך הביעור ונחלקו בגמ' אם אומר על ביעור חמץ או לכער חמץ והכל מודי' שאם אחר לכער חמץ יבא ופסקו בגמ' הלכתא על ביעור חמץ לפי שמברכותיו של אדם נכר אם תלמיד חכם הוא אם עס הארץ הוא ואם עס אחר שנירד קודם נדיקה כריך לנרד פעם אחת אבל אם התחיל לנדוק ונח איתו כריך לנרד כמי שנירד המוציא ונח קודם שבי' שברך לנרד ואם עס בתוך הסעוד' איתו חזור ומנרד ; אבל הגאונים ז"ל אמרו שאין לו לשיח עד שיגמור הנדיקה כדי שלא יסיח דעתו מהנדיקה אלא אם הוא מכוון הנדיק' וכתיב בעל הטורים ז"ל שהרב בעל העיטור ז"ל במנ שיש מי שאמר שברך לנרד שהחיינו דהא מזמן קח חמ"י וי"ח דלא קביע זמניה שהרי המפרש ויובא נסירה כריך לנרד אפי' מראש השנה והוא ז"ל הכריע דרשות הרי אי' נעי מנרד אי' לא נעי לא מנרד והראש"ז"ל כתב שאין לו לנרד שכיון שנירד' זו היא לכורך המועד ונברכת זמן שנהך המועד יבא אלו דנדיהם ז"ל ואני אומר שאין מקום למשא זמחן זה שאין נרכת שהחיינו לא נדבר שיש לו הנאה כמו שאמרו בענין פדיון הבן כהן מנרד דמיא הנאה לדיה ונביעור חמץ שהנדיקה היא להוציאו מהבית ואין לו הנאה מהה איך ינרד שהחיינו לזמן הזה להוציא החמץ מהבית ואחר שינדוק כל המקומות כריך לנטל כמו שאמרו בגמ' הנדוק כריך שינטל שהוא עיקר ההשבת' לטעור מלא ירא' ולא ימכא ונהגו לומר כל חמירא דאיבא ברשותי דלא חזיתייה זדלא ביערתייה לנטיל ולחשינ' כעפרא דארעא זכתי הר"ן ז"ל צפירוש ההלכות שזה הגשון לא נזכר בשום מקום בגמרא אלא כך הוא קנלה ביד הגאונים ז"ל וכו"כ בעל הטורים ז"ל ואמה הוא שזה הלשון שיאמרו אותו בלשון ארמית איתו בגמ' אבל כל' הקדש הוא נזכ' בגמ' ירושלמי ואני מכאתי בפ' בל טעה בלשון הזה אחר רב כריך שיאמר כל חמץ שיש לי נמך בימי וחי יודענו ינטל ע"כ בירוש' ואם לא נדק כליל י"ד ינדוק יום י"ד נקדק ואם לא נדק עד עכור זמן החירו ינדוק קוד' שחשך ואם לא נדק קוד' שחשך ינדוק נמך הפסח ואם עבר הפסח ולא נדק ינדוק אחר הפסח לפי שחמכו של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה כן פי' הגאונים ז"ל ואע"פי שחמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור אלא מדנדיהם משום קנסא חכמים עשו חזוק לצדדיהם להכריך נדיק' בשל חורה אבל איתו מנרד על ביעור חמץ אחר הפסח כ"כ הרמב"ם ז"ל וכשחל י"ד נשנת נדוק ליל י"ג ומניח מה שיאכל ליל י"ג ויום י"ג ויל' י"ד ויום י"ד עד ד' שעות ואם יותר דנר כופה עליו כלי ומנטלו בלבו כי הנטול אחר נשנת אפילו צעירוני חזרה לפי שאין בו מקום רשותו וכתיב רבינו פרץ ז"ל שאע"פי שנטל אחר הנדיקה כריך לנטלו לאחר קודם זמן איסורו לפי שאחר הביטול חזר וזכה בו ולא הועיל הביטול שעשה אחר הנדיקה ויאמר כל

חמירא דאיבא ברשותי דחמיתייה ודלא חמיתייה דציערתייה ודלא ביערתייה לנטל ולהוי כעפרא דארעא ולא יאמר דאיבא בניתא הדין כדי שיכנס בו גבולין :

וזאת הנדיקה כריך להיות לאור הנר כמו שלמדו בגמרא ומציאה ממציאה

ומציאה מחפוש כדאיתא בגמ' לאור הנר יפה לנדיקה שיכול להכניסו בחורים ונבדקים יותר מאכונ' גדולה ולא לאור החמה אם לא נדק כלילה שאפילו ביום כריך אור הנר

אלא שאכסדרה שהיא רחנה וכפוחה נרוח רביעית ננדקת לאור' ואין נדוקין לאור הלכנה שאין אורה מנהיק וגם לאור האנדוקה יש לחוש שחא יפחד שלא תשרוף הבית ולא יהי לנו פנוי לנדיקה והמנהג הכשר לנדוק נגר של טעוה שאם הוא של שמן יירא שלא יפול השמן על הכלים ויחטרפו וגם לא של חלב שחא יפול על הכלים ויאכרו ואם ינדוק בשמן נפחילת כמר גופן על של עץ דק ויכלול אותו שמן כמו שנהגו גם זה נכון :

ובמה שמייר אחר הנדיקה יהיה כשיעור מה שיאכל עד ד' שעות שאין מותר לאכול חמץ עד הפסח לא עד ד' שעות כי מן החורה אסור מהחלת טעה שביעית שהוא חבי היום כמו שלמדו מאך ביום הראשון אך חלק והרמב"ם ז"ל כתב שאם אכל מאומה שע' ואילך לוק' מהכתוב לא תאכל עליו חמץ פירוש על שחיטה הפסח ולא נר' כן להרמב"ן ז"ל דק"ל חמץ לפני זמנו איתו עובר כלאו אלא שהוא איסור מן החור' שנת' השנייה שאור מנתיבם וזוה הפסוק נאמר מן החור' באבילה שהיא מצות עשה אבל אין בו לאו והר"ה ז"ל הי' אומר שאם אובלו זו היא השבתה והראש"ד ז"ל חמה עליו ח"ך מלאו לנו לומר כן ונעשה ששית אסורו חכמים ז"ל אפי' בהנאה משו' הרחקה יתיר' והאובלו בזמן הזה מכין אות מכת מרדות מפני שעבר על ד"ם ואפי' לנהמת הפקר אסור להאכילו כמו שאמרו בירושלמי ואם קדש בו את האשה אינה מקודשת שאינה מהקדשת אלא נכסף שומן לה הוי' ממנו וזה איתו ממונו שהרי אין לו בו זכות לפי שאסורו חכמים והפקדו נ"ד הפקר ונעשה חמישית אסורו נאכיל' נזרה מיום המעונן ומותר בהנאה לימנו או למוננו נגוים אפילו הרבה ביחד אע"פי שלא יכלה קודם זמן איסורו :

ובמה שמייר אחר הנדיקה יניחנו נמקום מוכנע כדי שלא יצטרך לנדוק פע' אחרת אם ימכא שיחבר ממנו ואם כפה עליו כלי ולא מכאו איתו כריך לנדוק אחריו דודאי יד נטלחו שאין דרכו של עכבר לגלות כלי לאכול חמץ' ואם לא כפה עליו כלי ולא מכאו יש לחוש לעכבר ע"כ טוב לתחו נמוך חיבה נמקום שאין לחוש לעכבר ואע"פי ששנינו אין חוששין שחא גררר חולדה שאם חששו לזה נטלה מצות נדיקה שהיינו חוששין מניח לבית ומעיר לעיר לפי שאי אפשר לרא' לנדוק חמכו נעשה אחת וכ"ש אם דרין בין הגוים וכיון שאין חוששין לנרד' חולד' למה הכריחו להכניע מה שמי' ואנני הי' מהרץ זה דני' ג' אין חוששין לפי שהחולדה כיון שיאמר חמץ ביום י"ד לא ממהר לנרד משום הכי אין חוששין אבל ביום י"ד שלא נשאר חמץ יותר חגרר אותה ע"כ כריך להיות נמקום המוכנע נכח דחה זו ואמר וכי חולדה נביאה היא שמדע מתי הוא י"ג ומתי הוא י"ד - אבל החירוק הנכון הוא דמן הפסח אין חוששין שחא גררה חולדה אבל אם הביח חמץ ומכא חסר כריך לנדוק אחריו :

אמ"ה ז"ע אם יוכל לימנו לנתיב חמץ כיו' הכנה כי הר"ם ז"ל אומר :

המקדש את האשה בשע' ששית נחמץ שאיסורו מן המור' כגון חמץ דגן גמור אין חוששין כלל לקדשו כמו המקדש בשעה שביעית שהוא איסורו מן החורה ונחמץ נקדש שאין

סוף איסורו חלל מר"ם כנון חטי קרדינאל שהם קטי'וניש' דחמץ דרבנן בשעות דאורייתא וחמץ דאורייתא נשעו דרבנן דין שיהי' שאל לחוש לקדושו וכן דעת הרמב"ם ז"ל סוכר שיש להחמיר לחוש בחמץ דאוריית' נשעו דרבנן דנשעו דאורייתא הכל כדילין ממנו ואין לחוש לקדושו אפילו בחמץ דרבנן אבל בשעות דרבנן הכל עוסקין בו לשורפו לא משמע להו דמחמיר בהנאה ואמי' למשרי' אשת חיש הילכך נשנית דאורייתא וחמץ דרבנן אין חוששין לקדושו וכשעות דרבנן וחמץ דאורייתא חוששין לקדושו:

תינוק נכנס לבית וכבר נפיו ונכנס אחריו ומכא פירורין כדי כל הככר ח"כ נדיקה שדרכו של תינוק לפרר דאין לחוש שמא אלו הפירורין מככר אחר הן ואומ' שהיה ניד המינוק נאכד נבימי' אבל עכבר נכנס וכבר נפיו ונכנס אחריו ומכא פירורין אפילו כדי כל הככר כריך לנדוק פעם אחרת שאין דרכו של עכבר לפרר ושמא נכנס נאחד מהחורי' והניחו עס ועדיין הוא קיים על כן כריך נדיקה אחרת אחריו וכל מקום שאנו מכריכין נדיקה אף הוא כריך ביטול שהביטול הראשון אינו מועיל למה שנראה חולדה ומה שמשייר ח"ע"י שאל כפה עליו כלי' אם לא מכא שחסר ממנו כלום מסממ' אין כריך לנדוק שמחזיקין אותו שהוא כמו שהניחה ואתחזקי ריעוהא לא מחזיקין כלל:

עכבר נכנס נפיו ועכבר יוצא וכבר נפיו או עכבר לכן נכנס וכבר נפיו ועכבר שחור יוצא וכבר נפיו או עכבר נכנס וכבר נפיו וחולדה יוצאה וכבר נפיה או שחולדה יוצאה וכבר נפיה ועכבר נ"ב נפיה מפעיל' להו אם כריך לנדוק אם לאו והמהודר נזה שאם לא נטל כריך לנדוק דהאי ספיקא דאורייתא ואם נטל הוא ספיקא דרבנן ואין כריך לנדוק וכן מנעיה כנר למעלה על הקורה אם כריך סולם להורדה ואם הוא כנור אם כריך להעלומו ואם היה נפיו נחש אם כריך חנר להוציאו ולא חיפשיט' וכן נזה הרין הוא אם לא נטל כריך לחזור ולנדוק אם נטל אינו כריך והראש"ד ז"ל כתב נשמו קורה וכבר זה ישפיל' וזה ירים שהנעיה היא אם נדק ונטל ולאחר איסורו מכאן שאם לא נדק ונטל היה ליה מטמין נכרות ובעל הטורים ז"ל דחה זה שאין כאן מטמין נכרות וכ"כ הרמב"ם ז"ל שאם נטל ח"כ לחזור ולנדוק:

השעיה כנורין של מכה ואחד של חמץ ונא עכבר ונטל ממקו' הקביעו דמן החורה הוי כמחכה על מחכה ונכנס לבית נדוק והככר ח"ע"פ שהוא קטן שאפשר שאכלו כלו אם לא נטל כריך נדיקה אחריו דליכא חלל חד ספיקא שמא אכלו שמא לא אכלו וספיקא דאוריית' לחומרה ואם הם שני נמיה ח"כ נדוק ואי' שאינו נדוק ונכנס לא' מהם הוי ספק ספיקא ספק על ספק לא עתל ותת"ל על שמא אכלו ונספק ספיקא חזלין לקולא חפ"י דאורייתא ואינו כריך נדיקה ואם נטל נכל ענין אינו כריך לנדוק דהוי ספק דרבנן ואזלי' לקולא וכן אם לא נטלה ממקום הקביעות אינו כריך נדיקה דכל דפריש מרובא פריש:

שני כנורין אחד של חמץ ואחד של מכה ושני נחים אחד נדוק ואי' שאינו נדוק ואחו מרי עכברי' חד עתל נהאי צימא וחד עתל נהאי צימא ולא נטל דאיכא מרי ספקי' ספק עתל ספק לא עתל ותת"ל עתל שמא אכלו אם לא היה הככר גדול ח"ג אם נטל חפ"י היה הככר גדול מליגן להקל דליכא חלל חד ספיקא וכדרבנן חזלין לקולא כבוד אחד של חמץ ושני נחים נדוקי' ותתא עכבר ושקל ועל לחר מנייהו אם של אחד ח"כ או של שנים ונאו לשאול כאחד או נא ח"כ לשאול על שניהם צריכין נדיקה שניהם חפ"י נטלו אם נאו זה אחר זה אין אחד מהם כריך נדיקה אם נטלו כבוד ח"כ של חמץ ונא עכבר ושקל ונכנס לחצר ולא ידעינן אם נכנס לבית ח"ע"פ שהוא קרוב

מחד אם נטל או שהככר אינו גדול שאפשר שאכלו תלי' להקל. ראה עכבר שנכנס לבית וכבר נפיו נכנס אחריו ונדק ולא מכא ח"כ לנדוק עוד ולא נטול ח"ע"פ שאל נטל ואם נדק מקכת הבית ומכא ח"כ נטל מליגן להקל שזה שמכא הוא שהנכנס לבית העכבר ואם לא נטל כריך לנמור נדיקה כל הבית. הניח משע ככרות ומכא עשר כריך לנדוק דח"שינן שהמשע הלכו וכריך לנדוק אחריהם ואלו העשר הם אחרות הפייט מלנו"ו אמר על זה נאזהרותיו ועוד נה עשירה ושנה וכהיה לנער הניח עשר ומכא משע כריך לנדוק אחר כל העשרה דח"שינן שאוחס עשר שהניח אברו ואלו המשע אחרים הם וחפ"י ח"כ נטל ודוקא נשהיו קשורים כל העשר אבל אם ח"כ קשורים אינו כריך לנדוק חלל אחר האחד. הניח בזוית זו ומכא בזוית אחרת ח"כ לא נטל כריך לנדוק ואם נטל אינו כריך לנדוק עוד:

חבל (ואחר שהשלמתי דין ממי אפרש דין מי) נאמנין על כיעור חמץ חפ"י נשים חפ"י עבדים אפילו קטנים ח"כ הם בני דעת כ"ש הרמב"ם ז"ל ואי' חמרי הכי חנן נדקין להאי צימא מהמנין להו משום דהמשכיר בית לחניו חנו כריך לנדוקו משום דחוקתו נדוק וחפילו' מימא דאין חוקתו נדוק מהמנין להאי ח"כ חמרי חנן נדקין ליומוכס' נגמ' דחפ"י לא הוי חוקתו נדוק חסמכין האמירה דהני משו' מדאורייתא ננטול נעלמא סגי וכדיקה חנה חלל מדרבנן וכרבנן מהימי' להני ח"ע"ג דנדאורייתא אסמכין ננאמנות נשים ח"ע"ג דפ' המדיר נראה דנשי' מהמנין להו בדאורייתא ומשעים נכל יום שנאמנוה נקודר נשר וחלל הוכרכנו לטעם נאמנוה' משו' דנדיקת חמץ דרבנן ככר התישו בוקר בירושלמי ונחנו טעם לפי שש"ע כלנו':

אמיה הן לשלל שדריקת חמץ דרבנן לא הוה מהמנין להו מ"מ מי שהשכיר בית לחניו ביום י"ד חזקתו נדוק ואף ע"ג דקי"ל דחוקתו נדוק אי' ח"כ למשכיר קמן שיליגן ליה אם הוא נדוק אם לאו ולא סמכ' אחזקה זו חלל אי' למה קמן אבל אי' ח"כ קמן שיליגן ליו' וכן פסק הרמב"ם ז"ל:

המשכיר צימ לחניו נ"ד וקנה נכסף או נשטר ונחזקה ויש בו חמץ וכריך נדיקה אם עד שלא מסר לו המפתח חל י"ד על המשכיר לנדוק שהרי החמץ הוא שלו וח"ע"פ שכתב קנה השוכר הבית כיון שאינו יכול להכנס נכית לפי שעדיין לא מסר לו המפתח על המשכיר חלה מצות כיעור ואם מסר לו המפתח אחר הקניה על השוכר לנדוק ח"ע"פ שהיה החמץ של המשכיר מצות כיעור על השוכר היא:

המשכיר צימ לחניו נדוק שהוא נדוק ומכאן שאינו נדוק אינו יכול לחזור בו מדין מקח טעות משו' דניחא ליה לאניש לקיומי מצוה בין ננופיה בין נממוניה וחפ"י יצטרך להוכיח ממון לכורר הנדיקה נפטר המשכיר מלשלם אותו ממון:

ושליח אי מצי מטיל או לא הרג בעל העטור ז"ל כתב כיון דקימא לן נפ' השוחט דשלומו של אדם כמותו ככל המורה בלה אם כן אם שליח נטלמו לא עבר בלא יראה ונלכ

מאמר חמיץ

ובלא ימצא ואחרים חולקים דכיון דנטול מהורת הפקר נגעו בה כדמוכח בגמרא נראה שאינו יכול לנטול שהאומר לחנירו הפקר נכסי חין דנכריו כלום ונראה לי הטעם שנהפקר לא מהני שליחות משום דהפקר דין נדר יש לו כדמוכח בפ"ק דנדריים לפי שהוא מפקירו לעניים ולעשירים משום הכי לא מהני שליחות בהפקר שהאומר לחנירו קבל נדר זה עליך דשליחותי להאסר בו אינו כלום אבל לענין נטול חמץ ודאי מהני וכן נראה מדברי הרמב"ם ז"ל בהלכות נדריים דהפקר דין נדר יש לו ואינו ענין לענין נטול חמץ הילכך דברי הרב בעל העטור ז"ל עקר דשליח מבי מנטלומי שיש לו חנירים דנים נמוך חכרו יכול לנדר על יעורר חמץ ויבזה לשלוחו להתפור אחד פה ואחר פה והם ינדקוהו בשליחות וכן כמוכח נספר הטורים :

ומי שהוא נמדינת הים והניח אשתו ונניו נתינו הם ינדקוהו והוא ינטל נכדו בכל מקום שהוא ונזה נמקיימה מצוה זו כדון ובהלכה :

גרי שנכנס בחכרו של ישראל וכדקו בירו חין זקוק לנערו שלא הזקיקו להוציא את הגוי מן הבית כדאמרינן ש"ך אי אמה רואה אבל אמה רואה של אחרים ושל גבוה הפקירו אבלו הגוי זקוק לנערו ופירש רש"י ז"ל דמיירי נסתם שלא קבל עליו אחריותו וא"ה זקוק לנערו דכיון שקבלו נרשותו במאן דקבל עליו אחריות דמי כדאמרינן דננא קמא דכנום שורף נתימי חייב אבל אם יחד לו בית הוה ליה כמאן דאמר בנום שורף לרשותך דפטור ור"ח ז"ל פי' דנדקבל עליו בפירוש אחריות עסיקן ומשום הכי אם הפקירו אבלו חייב באחריותו וא"ה אם יחד לו בית שרי דהוה ליה כמקבל אחריות על חמכו של גוי נתינו של גוי שאינו עובר עליו שאפילו חמכו של ישראל שהוא נרשות גוי אינו עובר עליו ולזה הסכים הרא"ש ז"ל וה"מ מדאורייתא אבל מדרבנן חמכו של ישראל נרשות נכרי כריך יעורר והכי מוכח בגמרא ונראה לי דנפקא מינה לענין ספיקא שאם נשרו חטים נמים שאם לא נתקעו שאסורים משום דפליג בה שמואל ומר עוקנא ולא אבסיקא הלכתא כמאן וכמנ ר"ף ז"ל שאין אסורין אלא בעיניהו משום דאסור חמץ בעיניה מדאורייתא אבל על ידי מערובת שאין אסור מערובת אלא מדרבנן ואוליגן להקל ה"ה לענין להפקידם אבל גוי כיון שאין אסורין לא מדרבנן מותר להפקידן אבלו וה"ה לבבל חמץ שאין אסור לא מדרבנן משום ספיקא מותר להפקירו אבל גוי דומה לחמכו של ישראל שהוא נרשות נכרי שמן המורה חין כריך לנערו ומדרבנן הוא כריך לנערו דנכספקו חוליגן לקולא בכל ספיק' דרבנן וזו היא דרך הרמב"ם ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב דחמכו של ישראל נרשות גוי עובר עליו ככל יראה וכל ימצא והר"ן ז"ל נפ"י ההלכות חמה עליו : גוי שהפקיד חמכו אבל ישראל אם קבל עליו אחריות שאם נאבד או נגנב ישלם לו חייב לנערו וכן אם הוא גוי אלס כנון בני חילא המפקידין חמכין אבל ישראל שכיון שנגנב או נאבד הוא נרשות ישראל חייב ואם לא קבל עליו אחריות אינו חייב לנערו אבל עושה לו מחיבה עשרה טפחים וי"א דאפי' קבל עליו אחריות מהניא ליה מחיבה כמי שקבל אחריות חמץ של נכרי נתינו של נכרי וכמו שכתבתי למעלה :

חמיץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור אפי' בהנאה מפני שעבר עליו נבל יראה וכל ימצא קנסינן ליה מדרבנן לר' שמעון דסביר ליה דלאחר זמנו אינו עובר עליו מן התור דאלו לר' יהודה דס"ל דלאחר זמנו עובר עליו בלאו אפי' חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח אסור ולר' שמעון דס"ל דמן המורה אינו עובר עליו בלאו קנסינן ליה לאסרו בהנאה מפני שעבר על כל יראה וכל ימצא להטהותו נתינו ואפילו הפקירו אבל גוי שמן המורה אינו כריך יעורר כמו שכתבתי למעלה :

כיון מדרבנן כריך יעורר קנסינן ליה וכן אמרו בירושלמי הפקיד חמכו לאחר הפסח אסור ואעפ"י שאינו אסור חלא משום קנסינן כי היכי דאסיר לירידיה אסור לכולי עלמא והכי מוכח בפ"ק דחולין דאמר התם חמץ של עוברי עבירה פירוש שהם משהין חמכין נתינו נפסח מותר לאחר הפסח חכך יצ"א הפסח שלא היה להם שהות להחמיצו לאחר הפסח דבדאי נפסח נחמץ ח"ה הוא מותר ונחמו טעם בגמרא שזה החמץ אינו אותו שהטהו נתינו נפסח אלא שהחליפוהו נחמץ של נכרים משום שכיון שאפשר לו להחליפו נשלכרי ויחללנו נתינו לא שניק היתירה ואכיל איסורה ומשום הכי שרי למיכליה דתליגן לקולה לומר שאינו זה שהטהו נתינו ורש"י ז"ל היה אומר שהוא אסור להם כדי שלא יהנו מאיסורי הכא' אבל הרמב"ם ז"ל כתב שהמוכר איסורי הנאה הרמים מותרים והרמב"ן ז"ל מצא בירושלמי שהדמים מותרים לפי שאין דמי האיסור שכיון שהוא אסור בהנאה אומן דמים אינן דמי האיסור חלא נזל הם בידו ואם קדש בהם את האשה היא מקודשת לפי שהמקדש נגזל מקודשת ומכאן למדו בירושלמי שהמקדש נגזל היא מקודשת וכיון שחמץ שעבר עליו הפסח אינו אסור אלא משום קנס אינו חייב כשהוא בעין אבל אם נמערב אותו חמץ עם דברים אחרים הוא מותר דין אם נמערב חמץ הפסח או קודם הפסח או אפילו לאחר הפסח אלא שאם קודם הפסח או נפסח נענין שעובר עליו נבל יראה וכלימכ' וזה הוא כזית נכדי אכילת פרס אוחו מערובת הוא אסור בלאו הוא חמץ נענין ואם נמערב לאחר הפסח אפילו יש בו כזית נכדי אכילת פרס הוא מותר ובלבד שיהיה הרוב היתר דבין תרומת חובה לחרץ שמנטלה ברוב שכיון שאינו אסור אלא משום קנסא בעלמא דיו שניהנו בו כקל שחאיבורין :

גרי שהניח דורון לישראל בתוך הפסח וזכה בו אסור בהנאה דנפרק כל הכלמים מוכח שישראל יכול לזכות בחמכו של גוי להאסר בהנאה לא שאם הניחו בחכרו של ישראל אינו זוכה בו להאסר בהנאה דיכיל למימר בהיתרא מצינא דאזכה באיסורא לא נענינא וכיון דחיהו לא מצי זכי חכרו נמי לא זכיא והכי אמרינן בפרק השואל ונפרק שלום הקן והרבה החמירו בזה בחוהין הגויים המכניחים דורון של חמץ לישראל כיום אחרון של פסח שלא יקבלוהו ישראל שאם קבלהו נאסר עליהם שאעפ"י שיום אחרון של פסח אינו אסור אלא משום הזהירו במנהג אבותיכם ביריכם חין להקל בו יותר מיום שלפניו שהוא אסור מן המורה לא שאם אמר לו הוה יתא קמך דאפי' שומר חנם לא הוה אפשר להקל ואם נמערבנו גרעיני חטים בתוך התשיל בתוך הפסח ונאסר התשיל מניחו לערב ומותר :

חמוציא פה נתינו בתוך הפסח ואינו יודע אם מכה הוא או חמץ מותר אפילו באכילה דאזליגן במר בהרא' ולנסוף נשמשו מכה נתינו אם הוא מעופש הרבה שאי אפשר לו להתעפש כל כך משנכנס הפסח אז ודאי הוא חמץ ואם עברו מימי הפסח שנוכל לתלות שנתעפש משנכנס הפסח עד עתה חוליגן להקל אפי' הוא מעופש הרבה שאנו חוליגן כל יום אפה פת חמה ונמנהו עליו ומפני החוס נעטפש :

כתב רש"י ז"ל אשה שלמה כבר של חמץ מחנרתה קודם הפסח חייבת להחזירו לה אחר הפסח ואין זה חמץ שעבר עליו הפסח ואם לא החזירה יש בו משו' נזל :

כתב בעל הטורים דגם אפי' העזרי ישראל שמקבל בכרות של חמץ נכל שנוע נתינו שיאמר לו קודם הפסח שיחן לו כשנוע של פסח קמח או מעות ואז אפי' בלאו לתינו החשנון לאחר הפסח מותר לקבל ממנו מה שלא קבל בתוך הפסח למד זה מדין יין נכף :

עוד כתב שאלה לרש"י ז"ל ישראל וגוי שיש להם מנור נשוחש :

בשופות מה לומר לגוי סול אתה של פסח ואני חטול אחר כך והשיב שימנה קודם הפסח ויטול דמים מאותו שבע והה"ר שמעון נר אברהם ז"ל כתב מעשה נח לירי ניטפאל שהיה לו תנור ואפו בו גויס חמץ נפסח ונח האופה שהיה בזרע על ישראל והניח לו בכרות אחר הפסח משנה התנור ואחמתי לו לקבלם לא מנעיה חמץ שאסור שזכה בו הישראל בשכר התנור והוא ליה חמץ שעבר עליו הפסח לא אפי' מעות אסור לקבל בשכרו כיון דפמץ נפסח אסור בהנאה הוא ליה משכר באיסורי הנאה ואפי' חמכו של נכרי אסור ליהנות בו נפסח מיהו אם קבל בכר מעות מותר ליהנות מהם דמתן בני ערלה וכלאי הכרס מכרז וקידש דמיהן מקודשת ומיהו שרי לישראל להעניר תנורו לגוי ע"מ שיאפה בו מכה ואם אפה בו חמץ אין זקוק לו דמתן שכרו לעשות בו מלאכה אחרת אפי' שהעניר לו חניה של יין נסך ממקום למקום שכרו מותר ע"כ :

עוד כתב שם מותר לומר לעבדו נפסח אם הוא עבד גוי שאינו מזהר על החמץ הא לך דינר זה וקנה ואכל אפי' שירע שיקנה חמץ ואינו בקונה חמץ אפי' שמונותיו עליו ולא יחמר לו כח ואכול ואני פורע ע"כ :

עוד כתב שם אסור להשכיר לגוי נפסח שיבשל בהם חמץ מפני שרובה נקיומו של איסור על ידי דבר אחר שלא ינקע הכלי ועוד שהכלי עצמו אסור בהנאה אסור להשכירו לבתולה ולא דאמי להח דחניה בחוספתא משכיר אדם חמורו לגוי להניח עליו חמץ נפסח ממקום למקום דהתם החמור אינו אסור אבל הכלי עצמו אסור ע"כ - ולי נראה שמוטב להשכיר כליו לגוי כמו שהוא מותר להשכיר חמורו ואין טעם רובה נקיומו אוסרו כי גם אם מת החמור הפסיד שכרו כמו שאם ננקע הכלי ואין בין זה לזה הפרש וגם רובה נקיומו אסור אינו אלא כיון נסך אבל לא בשאר איסורי הנאה וגם טעם שהכלי עצמו אסור הוא בהנאה אינו טעם לאסור שכירות הכלי שהרי כלי יין נסך מותר להשתמש נמים ונשכר - וכלי שנשתמש בו חמץ מותר להשתמש בו מכה נבזון או מיני פירות או שמשין אחרים כל שאין לחוש לפליטת חמץ כנ"ל :

חמץ של נכרי שעבר עליו הפסח מותר אפי' באכילה מיד והכי מוכח הריא דחמכין של עונרי ענייה שהוא מותר לאחר הפסח מפני שמחליפין וגוי שהניח דורון לישראל נפסח חמץ אם לא קנאו היהודי אפילו הניחו הגוי נחצרו מותר שאין חברו קונה לו אלא נשל הימד כדאמרין דהיתרא ניהא ליה דאיסורא לא ניהא ליה ויש מחמירין לאסור :

חמץ שנמצא בניה אחר הפסח אסור בירושלמי אפי' בטלו דחייטין שמה הערים ולא בטלו יפה והרב בעל העטור ז"ל אסור באכילה ומתירו בהנאה ואין טעם לחלוק בין אסור אכילה לאסור הנאה - וגם אוסר בירושלמי חמץ בהנאה אפילו להאכילו לכלבו אפילו לכלב של הפקר שאין לו הנאה של כלום :

חנות של ישראל ופועלים גויס חמץ הנמצא בה מותר דתלין שהוא של פועלים וחנות של גויס ופועלים ישראל אסור דתלין שהוא של ישראל כך היה גרסא ר"ח ז"ל ורבינו האי ז"ל גרים איפכא שהכל תלוי בחנות אם הוא של ישראל אסור ואם הוא של גוי מותר :

חמץ שנפלה עליו מפולת הרי הוא כמבוער כל שאין הכלב יכול לחטט אחריו והוא שלשה טפחי' וכריך שיבטלנו כלנו וי"א דלא דוקא כלנו דרבנים שנלכ אינן דברים לא שאין כריך להשמיע לאזנו כשמבטלו בשפתיו ונטול זה אינו אלא מדרבנן אבל מדאורייתא כיון שנפלה עליו מפולת אינו עובר עליו והכי אמרי' במכילתא יבא חמכו של נוכרי שמופקר ביד ישראל וחמץ שנפלה עליו מפולת אפי' שהוא נרשמו של ישראל אבל אינו יכול לבערו ורשאי אדם לומר לגוי ער שאמה

לוקח במאה קח נמאמים שאקחנו ממך אחר הפסח : **נכרי** שהלוח לישראל על חמכו קודם הפסח והרהינו אבלו שאמר לו אם לא אפרעך מכאן ועד יום פלוני יהא קניו לך ולא אמר לו מעכשיו ועבר עליו הפסח אסור הוא שהרי נרשו ישראל הוא ואם אמר לו קנה אותו מעכשיו אם הניע זמנו אחר הפסח מותר וכן כתב הר"ה ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל כתב דדוקא אם הניע זמנו קודם הפסח והרשב"ד ז"ל חלק עליו ורבינו אפרים ז"ל סובר כהר"ם :

השלמנו דיני מי ונחמיל דיני מה והוא נחלק לשני ענינים הא' מה הן המקומות הכריכין נדיקה - והשני מה הן הדברים שצריך לבער ונחמיל במקומות שהוא כריך לבערו ואח"כ נבאר הדברים האסורים שהם כריכים ניעור :

כל מקום שמכניסין בו חמץ כריך נדיקה ולמה אמרו שמי שזרות במרחק מקום שמכניסין בו חמץ פי' כן היו שוני' הראשונים כי במתק של יין כריך לנדוק שמי שזרות ופירשו כאל שאותן שמי שזרות הם מקום שמכניסין בו חמץ אבל שאר המרחק אינו כריך נדיקה ונחלקו בית שמאי ובית הלל אומין שמי שזרות היכן הם כמרחק המרחק וגם האימוראין נגמ' לחלקו כפירוש דברי בית שמאי ובית הלל והעולה מהנ"ל הוא שהן שמי שזרות החיצונות שהן העליונה והם היו מסדרין החניות כמרחק המרחק בכחול מערבי מכפון לדרום עשר חניות וסמוך להם לכך חוץ עשר חניות אחרות כן על זה הדרך עד קרוב לפתח המרחק ועל סדר זה היו מסדרין שורה אחרת למעלה מזו וכן שורה על שורה עד שמגיעין לשמי קורה ונראה נומסקנת כוונת הנמרה שאין כריך לנדוק אלא עשר חניות העליונות שהן קרוב אל פתח המרחק ועשר חניות אחרות שמחתיבן וזהו שאמרו החיצונות העליונות אומה שנשמי קורה ושל מטה הימנה לפי ששם הולך בשמש להניח יין לסעודה ובכר של חמץ בידו ומניחו ושוכחו שם וי"א העליונה כמו שפירשמי והאחרת שהיא סמוכה לה לפניו ולא פסק כן הר"ש ז"ל אלא בסנרא הראשונה :

חורי הנית העליונים יומר מדאי והמחשונים יומר מראי אינן כריכין נדיקה לפי שאין נוחין להשתמש בהן - וכן זיזין הנולטין מן הכותל ובירושלמי משמע שאם הם גבוהי' לעשרה טפחים אינן כריכין נדיקה ואין לסמוך על הירושלמי בזה שהרי רוב המשמים של אדם הוא למעלה מעשרה טפחים אלא הגבוהים שאין כריכין נדיקה הוא שאין יד האדם מגעת בו וכן הנמוכין למטה משלשה טפחים אבל משלשה טפחים ולמעלה עד המקום שהיו מגעת שם כריך נדיקה בין בחורים בין בנזיזין הנולטים וה"ה שאם הכותל הוא עד הרבה יומר ממה שהיה היו מגעת אינו כריך לנדוק אלא עד מקום שדו מגעת אפי' הוא נמוך עד עשרה טפחים שאין אותו מקום נוח להשתמש ומי הננים שם חמץ וה"ה לזיזין בולטים - חור שנינו לנין חנירו זה בודק עד מקום שדו מגעת וזה בודק עד מקום שדו מגעת והשאר מנטלו כלנו ודיו ונראה מזה שאפי' שיש שם חמץ ידוע אין זקוק לו דהוא ליה כחמץ שנפלה עליו מפולת שהוא כמבוער - ואם החור הוא בין יהודי לגוי אפילו בו נה נמ' מ"ק סנירא ליה דבודק עד מקום שדו מגעת ופלימו אומר שאין בודק כלל מפני החסר של הגוי שמה יאמר כשפים הוא עושה לי ונטול סני' ואע"ג דפלימו יחדה הוא קיימת לן כותיה והכי מוכח נמרה ואינו כריך נדיקה כלל ובעלי האזהרות כלם כן כמנו האחד כתב פן יאמרו בעמדם סומי' נידים - והאחד כתב יי' דן נחש וכומר הגוי יי' דן שמוהו נדיקה היא נחש וכשפים ואע"ג דשלוחי מכה אין נזקין היבא דשכיח היוקא שאני כן אמרו נמרה כל נגזות החבר כריכין נדיקה חוץ מנג היביע שהוא משופע כמין קובא וכן המגדל המשופע אינן כריכין נדיקה לפי שאין דרך להשתמש בהם

זהם לפי שהוא מתגלגל ויורד אפילו הם נאמבע הנית אינן כריכין נדיקה וכן אמבע הכר שקורין אותו רנומינו מילום של חכר אינו ברין נדיקה לפי שמבויין עם בעלי חיים ואוכלין כל מה שימכאו עם ודווקא אמבע הכר חלל אורין כריכין נדיקה וכן כתב הרמב"ם ז"ל כל ההררים שנחכר כריכין נדיק חוץ מרפת נקר שאם היה עם חמץ הנהמות יאכלוהו וכן לולין מקום גירת תרגולין וכן מתנן שהוא בית המנן כי מה דרכו של חמץ עם ואזכרות יין שמסתפקין מהם כריכין נדיקה שלפעמים יחסר להם יין נמוך הסעודה והשמש נכנסים עם ופמו נידו ושכחו עם והוא הדין לאזכרות שבר במקומות שרגילין בו שאם מסתפקין מהם כריכין נדיקה ונר נגמ' כי אזכרות שמן שאפילו מסתפקין מהם אין כריכין נדיקה לפי שיש קנע לספוקו וקודם סעודה יודעין כמה כריכין ממנו ואין השמש כריכין לנח עם באמבע הסעודה והריא"ף ז"ל לא פירש זה הנהלות ונתנו טעם נזה שלפי שנהנו עבשו להדליק בשמן היו בני קירי הם נרות של שעה שריכין נדיקה ואין טעם זה מספיק לחניות סמומות העומדות לסחורה ונית דגים קטנים ונית המלח וני כיני העצים וני קירי וני חמרי הכל כריכין נדיקה שלפעמים כלן נחוך הסעודה והשמש נכנסים עם ושוכח פשו ונית דגים גדולים אינן כריכין נדיקה שכבר ידעו קודם סעודה כמה כריכין ומניחין די ספוקים ונירושלמי אמרו דמתי נגסיות ומני מדרשום כריכין נדיקה לפי שנכנסין עם נראשי חרשי' שעושין עם סעוד' מפני קידו החוש כמו שנו' בפ' סורר ומור' וכן בעטור' והוא נקראת סעוד' של מבוה וה' לנמי נגסיו' שלנו כריכין נדיק' שהרי חמיוקו' הם נכנסים עם ופסם נידם ומניחין אוחו עם :

וכרה רנינו אינן מגש ז"ל נגי אדם המכניחן חדרהים נ"ג ניכין ומכוונין לנדוק החמץ ולבערו וזה הרין שלא להכניסם שחמץ עוד אעפ"כ כריכין נדיקה ליל י"ד :

מקום שנשמשו בו חמץ ונפל אפילו אינו גבוה ג' טפחים כדי מפיסת הכלב אינו כריכין לחפש אחריו מפני הסכנה לפי שיש לחוש לעקרב המכוי בחרבות ואע"ג דקימא לן דשלוחי מבוה אינן נזוקין היכא דשכים היזיקא אין לבטח על הנם ועוד שמה אחר בדיקתו שאינו עסוק במבוה יחפש אחר אבידה שנאכרה לו שאינו עוסק במבוה ויכא לידי סכנה ודוקא נספק חבל נודאי שיש בו חמץ ואינו גבוה שלש טפחים כריכין לנדוק אחריו ולהוסיף אפי' נמרה אחריתא בענין שלט יהיה בו סכנה ואם יש בו שלשה טפחים מצטלו כלנו :

מטה שהיא חולקת אם הנית מכהיל לכותל קח' מרש"נ אם יש מחמיה עבים ואנטי' אין כריכין נדיקה לא מכהה החיבון ואם אין בו עבים ואנטי' אם היא גבוהה שיוכל להכנס מחמיה כריכין לנדוק אף כרה הפנימי כן הם דברי רש"נ חלל ח"ק סניורא ליה שאין כריכין לנדוק כרה הפנימי אחר שנמפרשו המקומות הכריכין נדיקה גפרש הדגרים המחמערין :

אלר עונרין נפסח פירוש מחמערין גפסח אהם ארנעה מיני מרינה ושלשה מיני אומניות גארבעה מיני מדינה הם נכל ומדי וארום זמברי - ושלשה מיני אומניות הם כנענים וטנחיים וסופרים כל אלו המינים אכור לקיימן נפסח לפי שנמיני מדינה יש חמץ דגן גמור עלידי הערונת וזמיני אומניות יש חמץ שאינו גמור חלל רע זקורין אותו חמץ גוסקא גלא סערונת אר' חלעזר מוסף מבשיני נשים שהם חמץ נוסקא ע"י מערבנת אלא קימא לן כותיה זסינו מתבער - ובוסח הגבלי הוא מחמער מסום שהוא עשוי מגסינוי בחלל א ומלחא אקומי'תא לחומא שהם עפושם של פח שמחמערש לאחר זמן נמוך הכותם - ואח"כ הארומי הוא מחמער מפני שייך הוא חוק ומערנין בו שעורים גדי להחמיכו וכן שכר המדי

שנותנין בו חומץ ומים זימח המברי הוא חלמא שערי וחלמא מלחא וחלמא קורטמא הוא כרבוס שקורין זאפרן וכיון שיש בם כמו שאמרו בירושלמי ובלהו ע"י מי הם חמץ גמור ע"י מערונת - ושלשה מיני אומניות הם זומא של כנענים הוא מיא דחורא פירוש מים של סונין שעושין הכנעין - ועמילן של טנחיים הוא פח של תנואה שלט הכניחה שליש וגוהנין אותו ע"י הקדרה לשאוב הזוהמה וקול"ף של סופרים הוא עושין אותו מקמח והסופרים מרנקין בו גירומיחין - כל לו השנעה מינין אכור לקיימן נפסח והאונן אין נהם ברת שאין ברת נמערונת חמץ חלל אם יש בו בויא ככרי חכילת פרום חלל ירי מערונת אין נהן כזית ככרי חכילת פרום - וכוחה הנכלי אעפ"י שיש בו בויא ככרי חכילת פרום אין בו ברת חלל שאין באכילתו כזית ככרי חכילת פרום שאין אוכלין לא מעט מעט דרך טיול על רן כלל הפגא בותח עם החארים לומר שאין בו ברת ורנין סניורא ליה שאין נאלו השנעה מינין לאו ללקיח עליו ואמרי דעל חמץ דגן גמור עגוש כרה ועל ערובו נלא כלום וכ"ש נגוסקא בעיניה דטפי חמיר חמץ דגן גמור על ידי מערונת מנוסקא בעיני' כדמפרש נגמ' ואם על הערונת חמץ דגן גמור ליכא לאו כ"ש נוסקא בעיניה ונחמץ דגן גמור ע"י מערונת אם לא נמטל ליכא איבורא דאורייתא דחיי' שיעור אכור מן הסורה בדאי' נפ' ים הסופרים חלל נוסקא בעיניה כיון דליס ביה לאו לא מהבר מדאורייתא כלל חלל מדרבנן מהבר ומוכח נמרא דנוקשא בעיניה ע"ג דמדאורייתא לא מתבר מדרבנן מהבר מדאורייתא שאור ישרף והאונגלו פטור משמע דנוקשא בעיניה אכור דשאור נוסקא בעיניה הוא פטור חמץ רע כיון שהחיל להתחמך ולא עמר סמוכו ונגמור' מוכח דכי היכי דנוקשא בעיניה ליכא לאו הוא הדין דנחמץ דגן גמור ע"י מערונת ליכא לאו חלל איבורא דרבנן זו היא שטת הרי"ף וקיים דברי הרמב"ן ז"ל והרב בעל המאור ז"ל פסק דנחמץ דגן גמור ע"י מערונת ונוקשא בעיניה ליכא לאו והאונגלו לקיח מן המורה דטעמא לא נטיל ובעם בעקר ומ"מ אעפ"י שהן אסורין נאכילה אם לא ביערן אינו עובר עליהן ככל יראה ונלימבא של כדברי רש"י ז"ל שפירש לו עונרין נפסח עונרין עליהם ככל יראה ונלימבא לאכור חכילת עונרין עליהם ונלימבא לאכור חכילת איבטרך בהני גריח דקרא וכל יראה וכל ימכא עונס לן דנשלמא חמץ דגן גמור ע"י מערונת כיון של נמטל ליכא למימר ממילא חית להו שעובר עליו ככל יראה ונלימבא ורניו דקרא לא אבטרך לא ללקו' עליהן כזומ ושיהם הימר מבטרך לאכור חלל הני דהו נוסקא בעיניה דלא מהבר כלל מדאורייתא אי לאו רניו דקרא לעובר עליהן ככל יראה וכל ימכא מנלן מיהו אע"ג דאינו עובר עליהן ככל יראה ונלימבא כריכין ניעור מדרבנן שהרי שנינו שאור ישרף והוא נוסקא בעיניה וגרסה שאם השהה אותן נפסח אלא נערן דלא מהברי נהנאה לאתר הפסח :

הפת טעפשה ונפסלה מלאכול לארס שמפני עפושא אינה ראויה לאכילה אדם אם היא ראויה לכלב נערפת נפסח אע"ג דקיל"ן דנבלה אינה אכורה חלל אם לא נברחה ואם נברחה וחינה ראויה לגר אינה אכורה שאני הבא לפי שערין היא ראוי' לחמץ בה עבות אחרות וכיון שראויה לחמץ בה עבות אחרות אעפ"י שאינה ראויה לאכילה היא מתעברת שהרי אמרו שאור ישרף ואינו ראוי לאכילה אדם כיון שראוי לחמץ בו עבות אחרות האם מתבער נפסח וכו' ח"תא נמכילתא :

מלוגמא שנסרחה קודם הפסח אין חייב לבער כדן חרנו קודם זמנו שמוהר נהגלתי לאחר זמנו חלל אם נסרחה

בסרחה נפסח אס נחמזה ולנסוף נסרחה חייב לנער דהוה ליה כחרבו קודם זמנו שמומר בהנחתו לאחר זמנו והכי אימא בירושלמי:

ואני נשאלמי מתלמסחן נחטיס הנאכרים בנורות אס יש לחוש להם לחמוץ מפני לחות הקרקע אס דומה זה לכהיה ארנא דשנעא נחשקא - וזאת משוובתי הראשונים ז"ל שאלו נחטיס הנמכרי בקרקע הנורות שנמעששו אס יש להן דין חמץ והרי"ף ק"ז"ל כתב בהלכותיו בשם השו"ת רבינו האי"י ז"ל שיש להם לחוש מחמוץ אס נחנקעו והרשב"א ז"ל נשאל מזה אס דינו כדין חמץ שנפלה עליו מפולת שדינו כמבוער ויהא מותר בהנחה לאחר הפסח ודעתו היה נוטה להיתר לא שהשם לרנרי רבינו האי"י ז"ל שהיה אוסר אלא שזכר לו היתר ממקו' אחר שאין כאן חמץ ידוע דשמא אין סס חטין מנוקעות ואף אס חמכא לומר שיש סס חטין מנוקעות שמא נפסלו מלאכול לכלב שהדבר קרוב שאין כאן חמוץ אלא עפוש והפסד זהו לשונו ז"ל ואעפ"י שהיו רוחין שאוכלין אותו הישמעאלים בטלה דעתם אבל כל אדם שאפי' הכלבים והעופות מואחים אותו ומה שאינו ראוי לכלבים אינו מאכל אדם כלל כדאמרין בפ' חלוץ גבי הא דאמר' מערבין נפת ערשים אינו והא ההוא דהוה נשני מר שמאל ושרויה לכלבים ולא אכלוה והכי מוכח בפרק אלו עוברין דפת שנפסל' לכלב אינה ראוי' למאכל אדם והאוכלה בטלה דעתו אבל כל אדם ואינו חושש שאין לזיעת הכותלים דין מים להחמיץ ודין מי פירות יש להם שאין מחמיצין וכן נראה לי ממה ששנינו בפ' שני ממסכת מכשירין זיעת הנמים והנורות והשיחין והמערות טהורה כלומר שאין לה דין מים להכשר ממה שכחוב וכיו"תוהן מים על זרע הרי שהשוו זיעת הנורות לזיעת האדם וזיעת האדם אינה מחמכת מדמתן אבל שפה היא על גשרה יבש ופירשו המפרשים ז"ל דלא חיישינן לזיעה שאין לזיעה דין מי הפה שהן מחמיצין דחנן לא ילעום אדם חטין ויתן על גבי מכתו מפני שהן מחמיצין ומי הפה ג"כ יש להם דין מים לענין הכשר זרעים דהכי תנן פ"ה ממסכת מכשירין דתולדות המים הוו מי הפה וכיון שמי הפה הם מחמיצין כמו שהם מכשירין אס כן זיעת האדם שאינה מחמכת כמו שהיא אינה מכשרת ממנה גלמוד שזיעת הנורות כמו שאינה מכשרת כך אינה מחמכת ואעפ"י שכל זיעה אינה אלא מחממת מים כיון שנבלע בכותלים יבא לו מתורת מים לענין הכשר וה"ה לענין חמוץ וא"כ אותן גרעיני הנמכחים בנורות אין להם דין חמץ וכל שכן לדרון שנפנינו שהחטין שלא הגיע להם הפסד הן כשרים למכה של מכה אס עשו להם שמור כשאר חטין הנאכרים על גבי קרקע נשקים ואין ניניהם הפרש ע"כ לשון השו"ת:

וכתבו הראשונים ז"ל שכל דבר המעמיד חזק כאלו הוא נעזיגה אס כן המעמיד גנינה נשכר של שעורים הם אסורים נפסח:

והתריאקה שמערבין בה חמץ אעפ"י שמומר לקיימה שאין צורת חמץ נכרה בה א"ה אסור לאכלה עד לאחר הפסח וכן כתב הרמב"ם ז"ל - וכתב עוד נגדים שכנסו אותן בהלכ חטה וכן נירוש שמדברקין אותן נחמץ וכן כל כיוצא בזה מותר לקיימן נפסח וכן כרים וכסהות שחטין אותן נמי סובין שאין צריך לנער שאין סס אוכל עליו שמאוס הוא אינו ראוי לכלבים ובירושלמי אמרו אמר רב הונא הטח ניתו נצצק חייב לנער ואע"ג דאמר ר' שמעון כיפם שאור שיחדה לישניה וטחה בטיט בטלה ההיא נניפת מיאוס היא ואס יש סדקין ונקים נצצק ואינו יכול לחטט אחריה יטיחם נסיד ולאמור'י שעושין קודם הפסח מפת שרוף אסור לאכלו

אמר'ה אחר הפסח: יש מורי' אחר הים חוכן עשימיוקח

ערכת הענדנין שנותנין למוכה קמח מוך שלש' ימים לפסח כריך לנער שעדיין לא נתקלקל מפני ריח הערנה והוא חמץ גמור קוד' שלשה ימים לפסח אינו כריך לנער שכבר נתקלקל ואינו ראוי לכלב ור' נתן אומר שזה הוא אס לא נתן למוכה עורות אבל אס נתן למוכה עורות אפילו שעה אחת קודם לפסח אינו צריך לנער שהעורות מקלקלין אותו מיד:

שני חבאי זימים נצק שהן בערנה וחוט של נצק ניניהם רואין כל שאלו ינטל החוש וכן ניטלין כריך לנער דחשיני בזית במקום אחד וכזית חמץ עובר עליו משום כל יראה וכל ימכא ומשום הכי כריך לנער ודוקא בערנה אבל נבית אפי' אס אין ניטלין ע"י חוט חשיני במקום אחד לפי שעי' כבוד מתחננין ושני נחים זה בפנים זה ובהכי זית נכל אחד או חצי זית נבית וחכי זית נעליה או נאכסדרה שלפני הנביח איבעיג' ליה נגמ' אי חשיני במקום אחד ולא שפטיטא וכמכ הרב בעל העטור ז"ל דמכטלין וכיון דמנטלו דמדאוריתא כני נבטול לענין הנדיקה הוא מדרבנן והויה ספקא דרבנן ולקול' וכן דעת הרא"ש ז"ל:

בצק שנשדקי ערנה אס יש בזית במקום אחד חייב לנער פחות מיכן בטל כמיעוטו ובגמ' ראיבא ליטני דלאחד ליטנא בזית חייב לנער דוקא במקום שאינו עשוי לחזק אבל במקום שהוא עשוי לחזק אפילו בזית אינו חייב לנער ופחות מכזית אפי' במקום שאינו עשוי לחזק אינו חייב לנער ולליטנא אחרניתא הא דפחות מכזית בטל דדוקא במקום העשוי לחזק אבל במקום שאינו עשוי לחזק חייב לנער וכזית אפילו במקום העשוי לחזק חייב לנער ונתחלפו הפירושים בזה מהו מקום העשוי לחזק ואי פסקי' לקולא נהני ליטני או לחומרא ולא נהנו דהרשנים כרגל לדרוש נצבור דקדוקי דנריס אלו לפי שטרבל קדושים הם וגוררין כל חמץ אפילו כל שהוא ואפילו הדבק בכותלים וכל זה אינו אלא בערנה שאין לשין נה אבל אס לשין נה נפסח כריך לגרדה ולהגעילה אס היה של עץ וא"כ לגרד' יפה שאפי' נשאר בזית מעט כאן ומעט כאן הכלי מכטרסן כאלו הוא במקום אחד וכריך ליחנס נממנה לגוי עד לאחר הפסח או לזוחן נאטי ואס הם שטיח של עור יעעילנו:

כבר כהנתי כי ארנעה מיני מרינה הם חמץ דנן גמור שנתערב קודם הפסח ופירשתי דין ויין שנעשה קודם הפסח ונתערבו בו גרעיני חטין הם נטלים בששים כשאר איסורין אבל אס נתערב חמץ בזמנו אמרינן נגמ' דבין נתערב במינו זהו מעשה קדרה בין ששאינו מינו כנון ירקוח וכיוצא בהם שהוא אסור וי"ט דלא מקרי בזמנו אלא חוך הפסח אבל בערב הפסח משעה שנית ולמעלה שלא בזמנו מקרי ואינו אוסר דקיימא לן כרבי שמעון דמן המורה אינו אוסר אלא בזמנו אבל קודם זמנו לא מתסר מדאורייתא וזה אינו שאפילו רבי שמעון מודה דקודם זמנו אע"ג דליה ביה לאו מדאורייתא מתסר משום שנאמר השביתו וכיון דמתסר ח"ה דלא אסר תערובתו נותן טעם הילכך כי אמרינן דחמץ שנתערב בזמנו אסור בין נמינו בין שלא נמינו אוסר בכל שהוא משעה שנאסר חמץ בערני פסח הוא אוסר תערובתו והרי"ף ק"ז"ל סובר שנתערב בזמנו בין נמינו בין שלא נמינו אוסר בכל שהוא דאע"ג דקיימא לן דכל איסורין שנמורה נותן טעם חמץ נפסח שאני לפי שהוא דבר שיש לו מריץ שהרי מן התורה חמץ עבר הפסח מותר ואע"ג דמתסר משום

חמה ושעורה ומלא חלקים שוי' ולשין אותן ושנין אותן חלות קטנו ומניחין אותם בשמש ארבעים יום אחר כך ממחין אותם בשים וממחין אותם בכף כל יום ויום עשרים יום ויום עשרים יום אחרים אחר כך מסנין אותם על ידי מלננת ואומס השים היוצאים מהם נקראים מורי' ונותנין אותם בקטיל ואני אסרתי אותם בהיותי בפסחה ע"כ:

אפילו שעה אחת קודם לפסח אינו צריך לנער שהעורות מקלקלין אותו מיד:

שני חבאי זימים נצק שהן בערנה וחוט של נצק ניניהם רואין כל שאלו ינטל החוש וכן ניטלין כריך לנער דחשיני בזית במקום אחד וכזית חמץ עובר עליו משום כל יראה וכל ימכא ומשום הכי כריך לנער ודוקא בערנה אבל נבית אפי' אס אין ניטלין ע"י חוט חשיני במקום אחד לפי שעי' כבוד מתחננין ושני נחים זה בפנים זה ובהכי זית נכל אחד או חצי זית נבית וחכי זית נעליה או נאכסדרה שלפני הנביח איבעיג' ליה נגמ' אי חשיני במקום אחד ולא שפטיטא וכמכ הרב בעל העטור ז"ל דמכטלין וכיון דמנטלו דמדאוריתא כני נבטול לענין הנדיקה הוא מדרבנן והויה ספקא דרבנן ולקול' וכן דעת הרא"ש ז"ל:

בצק שנשדקי ערנה אס יש בזית במקום אחד חייב לנער פחות מיכן בטל כמיעוטו ובגמ' ראיבא ליטני דלאחד ליטנא בזית חייב לנער דוקא במקום שאינו עשוי לחזק אבל במקום שהוא עשוי לחזק אפילו בזית אינו חייב לנער ופחות מכזית אפי' במקום שאינו עשוי לחזק אינו חייב לנער ולליטנא אחרניתא הא דפחות מכזית בטל דדוקא במקום העשוי לחזק אבל במקום שאינו עשוי לחזק חייב לנער וכזית אפילו במקום העשוי לחזק חייב לנער ונתחלפו הפירושים בזה מהו מקום העשוי לחזק ואי פסקי' לקולא נהני ליטני או לחומרא ולא נהנו דהרשנים כרגל לדרוש נצבור דקדוקי דנריס אלו לפי שטרבל קדושים הם וגוררין כל חמץ אפילו כל שהוא ואפילו הדבק בכותלים וכל זה אינו אלא בערנה שאין לשין נה אבל אס לשין נה נפסח כריך לגרדה ולהגעילה אס היה של עץ וא"כ לגרד' יפה שאפי' נשאר בזית מעט כאן ומעט כאן הכלי מכטרסן כאלו הוא במקום אחד וכריך ליחנס נממנה לגוי עד לאחר הפסח או לזוחן נאטי ואס הם שטיח של עור יעעילנו:

כבר כהנתי כי ארנעה מיני מרינה הם חמץ דנן גמור שנתערב קודם הפסח ופירשתי דין ויין שנעשה קודם הפסח ונתערבו בו גרעיני חטין הם נטלים בששים כשאר איסורין אבל אס נתערב חמץ בזמנו אמרינן נגמ' דבין נתערב במינו זהו מעשה קדרה בין ששאינו מינו כנון ירקוח וכיוצא בהם שהוא אסור וי"ט דלא מקרי בזמנו אלא חוך הפסח אבל בערב הפסח משעה שנית ולמעלה שלא בזמנו מקרי ואינו אוסר דקיימא לן כרבי שמעון דמן המורה אינו אוסר אלא בזמנו אבל קודם זמנו לא מתסר מדאורייתא וזה אינו שאפילו רבי שמעון מודה דקודם זמנו אע"ג דליה ביה לאו מדאורייתא מתסר משום שנאמר השביתו וכיון דמתסר ח"ה דלא אסר תערובתו נותן טעם הילכך כי אמרינן דחמץ שנתערב בזמנו אסור בין נמינו בין שלא נמינו אוסר בכל שהוא משעה שנאסר חמץ בערני פסח הוא אוסר תערובתו והרי"ף ק"ז"ל סובר שנתערב בזמנו בין נמינו בין שלא נמינו אוסר בכל שהוא דאע"ג דקיימא לן דכל איסורין שנמורה נותן טעם חמץ נפסח שאני לפי שהוא דבר שיש לו מריץ שהרי מן התורה חמץ עבר הפסח מותר ואע"ג דמתסר משום

מאמר חמיץ

מסו' קנסה לא נפיק מתור' דבר שיש לו מתירין כיון דמאורית' שרי ומה שאברוהו חכמים חינו ראוי לימן לו קולא לדונו כדבר שאין לו מתירין ולהחמיר חמרוהו לא להקל וכיון שיש לו מתירין אפי' כאלף לא בטיל ואע"ג דאמרינן נגדרים דדבר שיש לו מתירין דלא בטיל דווקא בשנאערב במינו אבל שלא במינו בטל כחמץ בפסח גזרינן בשלא במינו חמו מינו משום חומר דחמץ וזהו דעת הרמב"ן ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל אבל ר"מ ז"ל סובר דאין הפרש בין החמץ לשאר איבורין ואינו אוסר תערובתו אלא נותן טעם בין במינו בין שלא במינו בטעמים והכל נהגין כדעת הר"ף ז"ל להחמיר - ובתנן הראשונים ז"ל נותן טעם לפסם בי היכי דשאר איבורין שרי ה"ה לחמץ בפסח והמנשל נקדרה של חמץ בפסח שאינה בת יומא הכנשיל מותר וקדרות בפסח אל ישנרו ומשהן עד לאחד הפסח ועניו נהו כין נמיין בין שלא במינו ואפי'לו לרבי שמעון דאסר חמץ לאחר הפסח מפסח קנסה דהא מודה דלא אסיר לא בעיניה חבל ע"י תערובת שרי :

כבר הסכימו האחרונים ז"ל שאם נמערב איבור יבש נהימר דבר נחרי בטיל מן התורה אף מדבריהם ז"ל הוא מותר ואמרו שלא החמירו כזה לענין חמץ בפסח ואם נמערב קערה של חמץ בשמים של מכה שלשתן מותרות להשתמש בהן בפסח וכלכך שלא ישתמש אדם אחר בשלשתן וה"ה לככר של חמץ נשתי בכרות של מכה שאינן נכרות שלשתן ומותרות לשני בני אדם וכלכך שלא יהיו בכרות של בעל הבית הראויות להמכר בהם נפני האזרחים דלא בטלי כחמיכה של נבילה הראויה להמכר בה בפני האזרחי' דלא בטלה לעולם בן כחמו דנוהינו ז"ל הברפמים והרש"א ז"ל החמיר בספר חומת הניח שלא להחמיר חמץ חר נחרי כשאר איבורין וכבר נהגו חומרות גדולות ישראל קדושים כזה שלא להשתמש בכלי חמץ לפני הפסח למלוח בהם דגים או זמיס או נטר או גלינה לכורך הפסח וגם להוציא יין מהגת אלא ככלים חדשים ובל זה דרך קדושה הוא וכן יש איבורין לקנות מחמה ודגש ושמן מן הנויים בפסח ובל זה חומרם הוא והגאונים ז"ל אמרו לקנות מהם מנהגים שמן ודגש ואממה בפסח כמו בכל השנה כולה משום דכתם כליהם אינן בני יומן ונותנין טעם לפסם ואין הפרש גזה בין איבור חמץ לשאר איבורין ולחמץ בעין ליכא למיחש דאחזקין רישמא לא מחזקין :

וחמץ שעבר עליו הפסח שהוא אסור נהגה מדבריהם הרי הוא בכל איבורין של דבריהם שמוהר להחמיר' מהן אפי' שלא במקום סכנה אפי' בחורן שאכורין נהנה אב מתרפא בהן שלא כדרך הנלמן בנין לבוך שמן ערלה ואין איבור נלא כדרך הנלמן אלא מדבריהם במקום חולי שאין בו סכנה מותר להחמיר נאיבורי הנאה של דבריהם ולפי זה היה מותר לעשות אספליג' של חמץ נמכחו בתוך הפסח גזה שלא כדרך הנלמן הוא ואינו אסור אלא מדבריהם ומותר להחמיר' באיבורי הנאה של דבריהם שלא כדרך הנלמן אפי' במקום חולי שאין בו סכנה כמו סכנה הרמב"ן ז"ל בחומת הארס בשער המיחוש וזה חינו מותר אלא חינו עובר עליו בכל יראה ובל ימכא וכגון שהגוי עושה האספליג' מחממו שאין ישראל עובר עליו בכל יראה ובל ימכא בין שישראל לא קנאו סיהיה שלו דהוי ליה כשופר של ע"ג שהגביה ע"מ שלא ליזכות בו והכל גמי דמתא וכן כתב הרש"א ז"ל בתשונה :

הרי הסלמנו דיני מה הוא בשני חלקיו - ונתחיל לפרס דיני א"ך :

שגיגה גפ' כל שעה רבי יהודה אומר אין ניעור חמץ אלא שריפה וחכמים אומרי' מפרר וזורה לרוח או מטיל לים ומוכה גמ' דלשאר גהרוה נעי פירור אבל לים לא בעי

פירור והתוספות פסקו כר' יהודה אע"ג דיחודה הוא משום דנמסכת ממורה מנו במחניחין חמץ נהדי הנשרפין ונמחר אומרי' בפירוש דהיה בממא אחיא כר' יהודה וכיון דכתם לן בוטיה קימא לן הבי דהלכה ככתם משנה - ומדברי הגאונים ז"ל נראה דלא קימא לן הבי וז"ל טעמן משום דסונין נפ' כל שעה רהטא דלא כר' יהודה משום דרננן אקשו עליה מרידיה ארידיה ושתיק להו וכיון דשתיק להו משמע דהדר ניה והיה אונאי דהכל עקר משום דאחמרא נדוכחא וכונאי דהתם איכא לדחויי' גמידל' מפקא מדרננן דאיהו נמי ס' לשאף הוא בשריפה שהרי השנחמו בכל דבר איה להו ושריפה בכלל ולא נאו נאומה משנה אלא לומר שאינו מן הנקנרין שיהא אפרו איבור לא מן הנשרפין שאם שרפו אפרו מותר לא שיהא חייב לשרפו בך נראה לי לקיים דעת הגאונים ז"ל שלא כדעת החובסות ואמרין נגמ' דאף ר' יהודה לא קאמר אלא נשעת ביעורו אבל שלא נשעה ביעורו השנחמו בכל דבר ופירט רש"י ז"ל דנשעת ביעורו היינו שעה ששית חבל מסעה שניעות ואיך השנחמו בכל דבר ור"מ ז"ל פירט דהפך דמשעה שניעות ואיך דוקא נשריפה דומיא דמותר שאינו נשריפה אלא אחר איבורו ולפי זה אפילו קימא לן כר' יהודה אין כריך לשריפה שכל העולם מנעירין אוהו קודם זמן איבורו - ואני מבאחי בירושלמי מני עד שלא הגיע זמן ניעורו את מבערו וכל דבר משהגיע זמן ניעורו את מבערו נשריפה והה"ה כר' יהודה - או מני עד שלא הגיע זמן ניעורו את מבערו נשריפה משנהגיע זמן ניעורו את מבערו בכל דבר - ואחיא כדננן ע"כ ולא יכא לנו מזה הירושלמי אלא מהלוקח בין בשעת ניעורו בין שלא בשעה ניעורו לא שזכינו ללמוד בי שגי הפירושים של רש"י ז"ל גמ' ר"מ ז"ל הם מחלוקת הנאים וכתב הר"ף ז"ל שאף לרבי רש"י ז"ל נשעה חמישית השנחמו בכל דבר בין מותר בהנא' וכתב ננו ז"ל בטורים שאינו נראה בן מפירושו שהוא פי' דלר' יהודה אפי' יוצא בשיירה דווקא נשריפה וכל זה אי קיימא לן כר' יהודה ילדברי הגאונים דפסקי' כחכמים אין מקוב לכל לא דרקדוקין על בן קיימא דברי הגאונים ז"ל דהשנחמו בכל דבר בין בשעה ניעורו בין אחר זמן ניעורו ומדמנן במתניהן לא יסיקו בן תנור וכירים ילפינן שאם שרפו אחר זמן איבורו אסור ליהנות ממנו נשעה ביעורו אלא שאם שרפו אחר זמן איבורו מותר בהנלמן ואפי' באכילה גלחור זמנו שכוין שחרכו עד שנפסל מלאכול לכלכך נפק ליה מחומת לחם ואינו לא כמו אפר כעלמא וקי' לדבר הנשרפין אפרן מותר אפי' שרפו אחר זמן איבורן :

ולא אחר זמן איבורו של חמץ אם הביק בו תנור וכירים וגזה הסיפק דכלי חרב הנמחר בהיפק ה"ה התנור אסור נהגה דהיינו ה"ה נאיבור הנאה ובנייה ליה לרבי אליעזר דאין לו הקנה אלא נמיכה משום דס"ל דזה זזה גורם אסור שכל דבר שיש לו שני גורמין אחר הימר ואחד איבור המשמש בהן אסור נהגה וז"ל אפילו ישתמש נזה התנור נעבי הימר הם שני גורמין התנור אסור והעבי הימר ואסור ואין לא קי"ל הכי אלא דזה זזה מותר ואם נשתמש נזה התנור אחר שנכטען מותר ואפי' הד שגמי אב נכטען והביקוהו נעבי הימר מותר דהיה ליה זה זזה גורם ומותר ואפי' ביטן לא סני גלא כגון דאע"ג דהתנור הוא הימר והעבים הוא איבור וזה גורם הן דקי"ל דמותר ה'מדיעבר אבל לכחלה לא סני כלל כגון אפי' ביטן :

ואם אפה הפת נמנור שהובק באיבורי הנאה כגון חמץ בפסח קי' לברבי דאמר הפת אסורה בין נחמד בין ביטן שלא כגון משום דס"ל לר' דיש שכת עבים נפת וכלאו נמערב הלוי' דמך הפת ומוקמי' לה נגמ' כשטנוק' כנגדו שכל זמן שהפת נאפת חטוקה כנגדה ונמכא גהנה מן האיבור נשעה

הרי הסלמנו דיני מה הוא בשני חלקיו - ונתחיל לפרס דיני א"ך :

נשעה שהוא בעין וכאלו נמערב האיסור בחוף הפת בשלה על גבי נחליס הפת מותרת ובהא הפילו רבי יהודה דכיון שאין בעבים בעין לימיה לאסוריה כענין ואפלו י' נמ' נכהי נחלי' אי דוקא בנחלים עוממות אבל לא לוחשות ומוכתא סוגין י'אפילו לוחשות ומשום הכי כהנה הרי"ף ז"ל סמ"ב =

ולענין קערות שנתבטלו בעצי איכו' אסור להשתמש בהן
 אע"ג דקי"ל זה זיה גורס מותר משום דמקבלי בשולה מקמי דנימי עבים דהימר אדליכא לא חר גורס דאסור לכ"ע אבל תנור אין נותנין בו הפת עד דאמו עבים דהיתרא וקערות וכן כוסות וכלוחיות דאמרי דלימ תקנתא ולא אמרי' דימכור לגוים חוץ מדמי האיסור כדאמר רשב"ג לענין איסור יין וכך משום דהו דברים הנקחים מן הגוים ואסור למכור להם שמא יחזרו וימכרו אותם לישראל ואף לא תקנתא דרבי ג'יעזר דאמר יוליך הנאה לים המלך דלא אמרינן לא באיסורי ע"ז שהן מופסין את דמיהם וכיון שהם מופסין את דמיהם אעפ"י שאין להם פדיון ואין נפרין בכך מ"מ הרי הוא כמעט האיסור בעבמו אבל בשאר איסורין שהן מופסין את דמיהן כל שהוא מולך הנאה לים המלח ומה בכך ממין אחר הוא שהולך לים המלח ולא דבר שהוא נשמר מן האיסור כלל משו' הכי קערות לימ לבו תקנתא - הנה פירשנו חמץ של ישראל שהוא בעין והוא נרשמו איך יתבער אבל אם אינו נרשמו אפי' הוא בעין ואינו יכול לבערו כגון שהוא נרשמו או הוא בחורי הכית העליוני' והתחתונים הו' נחוד שנינו לכן חזירו או צינו וצין ארמתי או נפלה עליו מפולח והרי החמץ הוא בעין אלא שאינו נרשמו ואינו עובר עליו בכל יראה וכל ימכא ח"ה לאחר הפסח אסור בהנאה אע"ג דמן המורה מותר ואינו אסור אלא לרבי שמעון משום קנשא דעבר על כל יראה וכל ימכא וזה לא עבר על כל יראה וכל ימכא ח"ה לאחר הפסח אסור בהנאה ובה יש הוכחה נמ' ואעפ"י שכבר נטלו וכיון דנטלו מו לא עבר על כל יראה וכל ימכא או היה מותר לאחר הפסח ח"כ אין נטולו נטול שהרי דעמו עליו ואין נטולו אינו נטול ח"כ עבר עליו על כל יראה וכל ימכא למפרע ומשום הכי אסור -

הנה פירשנו דין חמץ שהוא בעין ואינו נרשמו מהו דעו' ונפרש עתה דין חמץ שאינו בעין לא נכלע ככלים -

דבר ידוע הוא שהכלי שנכלע בו דבר הוא חוזר ופולטו וכן נזכר בגמרא בפ' כל הנשר רב' חס בעיניה עברי ליה שיפא כבעא נמר הכי חיורוה וענדי ביה מנשילא וטעם ביה טעם מדריחא ולפי זה הכריכה התורה מריקא ושטיפה בכלי שנמנעל בו נשר חטאת שהנלע הוא נעשה נזכר כשעבר' בו הילכה ואסור כמו הנשר עבמו וכן מפני זה הכריכה המורה לכלי מרין הנאסרים מפני מאכלות אסורות נבשר להפליט האסור הנלווע ואמרה כל דבר אשר יבא נאש מעבדו צאט ולמדנו מזה דכנולעו כך פולטו שהרי חלקה בין העבדו צאט לחעבדו נמים שצנא נאש דרך צלי אינו נכשר אלא ע"י אש והנא נמים רוחין דרך בשול הוא נכשר בהעברתו נמים רוחין כדרך בליעמו כן דרך פליטתו וזאת היא מריקה ושטיפ' שהזכירה התורה בנשר חטאת ואם בכלי נאש נשלה ומורק ושטף נמים ואמרינן נזנחים פירק דס חטאת מריקה נמריקא הכוס ושטיפה כשטיפה הכוס ונודאי המריקה נחמין היא שאם נכונן שטיפה היא וכבר נזכרה שטיפה בפירוש לא ודאי מריקה נחמין היא וזאת היא העברה נמים הנזכרת בכלי מדין ונמצינו למדין מן התורה דכלי פלוע מאיסור אינו נכשר לא ע"י פליטה כעין בליעה אם בליעה באור דרך צלי פליטה באור דרך לנזן ואם בליעה נרוחין דרך בשול פליטה נרוחין דרך הגעלה :

ואחר שנמיטנ זה יש לוקקק מה העילה הגעלה כי יש

לחוש שמא אחר שפלט האיסור יחזור ויכלע אותו על כן היה אומר רבינו יצחק בעל התוספות ז"ל שאין מעטלין כלי כן יומו אלא נמים שיש ששים כנגד הכלי מפני שיש לחוש שלא יחזור ויכלע פליטתו וכן אין מעטלין בכלי אסור אלא כ"כ דק הרבה שיחזקו המים שנמכו ששים מנופו והו' כשהוא כן יומו אבל כשאינו כן יומו אין לחוש שמא יחזור ויכלע שהרי פגום הוא ומה העילה לו הגעלה והרי אף עכשיו חוזר ונולע מן הפגום איכא למימר דלא רמי דקודם הגעלה אעפ"י שהוא פגום מ"מ כשנלע הרי הוא משונח ופסיכך בריך הגעלה שמא ישתמש בו בעודו משונח אבל כל שהו' כולל פגום נחמילת בליעתו אין לחוש כלל ולפיכך אעפ"י שהכלי כולל מפליטת עצמו נשעת הגעלה אין לחוש לכך כיון שנשעת בליטתו הוא פגום ואומר הרב ז"ל דהיה יורה דמות ני מר עוקמא דעבדי לה גדופא ומליא מיה וחרתתא לאו נתי יומא הו' דלא נתי יומא לא הוה מהניא לאה גדופא דהדרה ונלע' אלא"כ היה דקה כ"כ שיהיו המים ששים כגופה אלו הם דברי הרב ז"ל עוד אומר הרב ז"ל שכל זה אנו כריכי' לו לשאר איסורין משום דאיסור' נלע אבל לענין חמץ נפסח לפני זמנו דהיתרא נלע מעטלין אותן אפילו בני יומן אע"ג שאין נמים ששים משום דהוה ליה גומן טעם בר גומן טעם חמץ נכלים וכלים נמים ומרנוייכו דהיתרא ונהכי נמי כמו שהוא מפורש בענין נשר כחלכ וכ"ש הכא שהמים חוזרים ונכלעים בכלי ואיכא שלש נחמיי טעמי' דהיתרא ומיהו דזוקא בשהו' מעטלין קודם זמן איסורו אבל משעה רביעית ואילך הרי הוא כשאר איסורין אע"ג דכי נלע היתרא נלע ליכא לא חר גומן טעם דהיתרא ואין מרמי בעינן ועל דעת ז'והננו להנשיל כ"ג ונר"כ שזה הוא דעת הרמב"ם ז"ל בהלכות חמץ ומצה שלא הזכיר הכשר לנזן לכלי חמץ מפני שהוא דן אותן בכלי שנשמשו בהן נמוקדשין דאמרינן כפרק נמרא דע"ז השפוד והאסכלא מעטלין והם טהורים ויהי טעמא דהם משום דהיתרא בלעי ובני להו בהגעלה וכ"ל לר' ז"ל דה"ה לחמץ נפסח קודם זמן איסורו כיון דהיתרא נלעי כני להו בהגעלה ולא נעי לנזן :

אבל הרמב"ן ז"ל אומר דלא דמי חמץ לנשר חטאת משום דנשר חטאת אין שם אסור עליו עד שמתעור עליו לילה א' ויבא לידי צומח' אבל חמץ שם חמץ עלי אף קודם זמן איסורו ולא שם היתר עליו כלל ואין הפרש בינו וצין שאר איסורין ולפי זה יש לוקקק מה העילה הגעלה שהרי אחר ההגעלה יכלע מה שכלט ואמר נמ' נפ' כל נשר לענין כזית נשר שנפל למוך יורה של חנץ נמר דנלע והדר פלט ואיסורו החלכ שהוא נלווע מנשר נחלכ וכן נבאן אחר שפלט הכלי יחזור ויכלע מה שפלט ומקן הרמב"ן ז"ל שאין כל המשקין שיון דחלכ רוחא מהלק ונכלע נבשר ואינו מפליט את הנשר חומץ צומח את הנשר ואינו מפליט מים רוחין מפליטין ואינו מכליעין בעץ וכיוצא בו וכומין בכבד ולפי זה אין מעטלין כשאר מיני משקין אלא נמים והיינו דאמרינן נחרת נהנים ומורק ושטף נמים ולא ציין נמים ולא נמוז ואע"ג דכ"פ דס חטאת נזנחים דאמר ר' חיי' נמוקדשין דזוקא אבל נמרומה אפי' נמים ונמוז נא פליג עליה דאפי' נמרומה נמים ולא ציין והוא הדין לשאר משקין ובהכי סלקא שמעמא ושמימא מהמס דהגעלה כשאר איסורין לימא אלא נמים משום דמפליטין ואינן מעטלין ונזוה מקונו ענין בהגעלה דלא חיישנן אי הדר נלע הכלי מאי דפליט ולפי זה מעטלין ביורה אסורה שכל זמן שהמים רוחין אין הכלים נולעין ואם ח"כ יעיל נקדדה של נשר נכלה וא"א שהרי אסורה היא המותרות והיאך תעלה זה הגעלה לאסורות הא לא קשיא דהתם כיון שיש סם כיר ורוטנ של נשר אין כח נמים להפליט ולא לנטל מה שהכיר והרוטנ מכליעין ולפי זה כריך לזכר כשמעטלין כלים הרבה

מאמר

חמין

הדנה ער שנשמה כורה המים דהוי ליה רוטנ ואין מעילין ברוטנ ולפי זה מעילין אפי' כלי נן יומו וגם ככלי אסור נן יומו וכן נהגנו כי כשעלה קצף על פני המים מפליטת הכלים להחליף המים :

תנו רבנן הלוקח כלי השמיש מן הגויים דברים שלא נשמש בהן כל עיקר מטבילין והן טהורים ופירשו ירושלמי דהך טבילה היא מפני שיבאו מטומאתו שלגו ונכנסו בקדושתו של ישראל בעין טבילה הגרים וברך לנרך קודם טבילה על טבילת כלים דברים שנשמש בהן על ידי כוון כגון כוכות וכלות וקיימנויות מדיחן ומטבילין והן טהורין והך הדחה בריכה שפסוק ולא סגי בהעברת מים דאי סגי בהכי כיון שמטבילין למה בריכים הדחה אלא ודאי הך הדחה ע"י שפסוק היא והכי מוכח בזבחי' גבי ומורק ושוטף במים דאמרי' מריק' ושטיפה במריקת הכוס וכן כתב הרשב"ז ל' דברים שנשמש בהן ע"י חמין כגון יורות וקומקומסין ופחמי חמין מעילין ומטבילין והם טהורים - דברים שנשמש בהן ע"י האור כגון שפודין ואסכלאור' מלכנן ומטבילין והן טהורין ומשמע מליגא דברייתא דהך טבילה היא בתר ההכשר להפליט האיסור הדח' והגעלה ולינון והכי משמע לישא דקרא דכתיב כל דבר אשר יבא נאש מעניו נאש וטהר והך טהרה בטבילה ואומר הרשב"ד ז"ל דהכי עריך טפי אלא דאי אפיך לית לן בה דליכא קרא לעכזה ואי טביל נרישא ולכסוף גמר טהרתן בפליטה סגי - ומוכח נגמ' שכריך לזכור ככלי שלא יהא בו דבר חופץ וברוך ארבעים סאה וטבילה חוץ שימכסה בו - הכל כדון טבילה נר ומכח נפ' חומר בקדש מטבילין חוץ כלי שמכניסין הכלי חוץ הכלי ומטביל שיהא יחד ואמרין בע"ז פרק בתרא כיצד מעילין מניחין יורה קטנה חוץ יורה גדולה ויורה גדולה מאי משמע דהוא דורא דהוא כי מר עוקבא ואהדר ליה לישא אפומא ומליא מיה וארתחא ומכאן נראה שמעילין ככלי אסור וכבר בתנאי זה ואומר רבא מחן חכים למענד הכי לא מר עוקבא דנראה רבא הוא דקסבר כנולעו כך פולטו מה בולעו נכזבו' כך פולטו נכזבו' ואם האמר למה ליה גרפא דהא כנולעו נשעת משמיס בניכוכות כך פולטו נשעת הגעל' בניכוכות איכא למימר דלא דמו ניכוכות דחדא שעמא דשעת הגעלה לניכוכות דכולי' שחא דאשחמשו בה וה"מ כשאר ימות השנה לשאר איסורין אבל נפסחא דאסיר ליה למענד בלישא עניו גרפא דטיגא ומרתח לה ונהגו להרחיח חלוקי אבנים ולהטליבם חוץ היורה והמים מעילין ניכוכות ושפיר דמי וכל זאת הנרייתא שפירשה דין הכשר כלי הגויים נלמוד להכשר כלי חמץ לכורך הפסח -

כלי חרס המכופין נאכר כל מה שאפשר להחמיר בהם הוא איפשר שכריכין הגעלה - אבל שישתמשו בהן על ידי האור להכריכן לנזן ליכא למימר שהאור יתיכס ונראה שלא כלל הכתוב נדיל ועופרה עם שאר מתכות אלא לענין טהרת טומא' מת כמה שכחונ אף נמי גרה יחטט ויהיא הזזה בשלישי ושניעי נאפר פרה וזה אמת הוא וכן הרמב"ן ז"ל פי' מעניו במים לשון הגעלה וחוזר נס א הכדיל והעופרת ואחר שנכללו כל הכלים לענין הכשרן מנליעתן אפרוט אותם :

בלי חרס חדשים הנקחין מן הגויים אינן כריכין כלום אפי' טבילה דקרא דמליג מעניו במים וטהר והוא קריא יתירא ודרשינן ביה טבילה לא נאמר אלא ככלי מחכות וכלי סעודה אבל שאר כלים אינן כריכין טבילה ומאני דקוניא כיון שהן מכופין נאכר דין ככלי מחכות לענין טבילה וי"א שאינן ככלי מחכות אלא אם הם מכופין מביית ומחוץ אבל אם אינן כן אינן כריכין טבילה ויש חוששין להטבילן בלא ברכה וזה הוא אם כוונתו זו מן התורה אבל דעת הרמב"ם ז"ל היא שאין טבילה זו מן התורה אלא אסמכתא מדרבנן ואם יש ספק בדבר יש להקל דכל ספקא דרבנן לקולא וכן דעתו ז"ל ומהיות טוב אל הקרא רע יטיביוס בלא ברכה - ואם נשתמשו בכלים אלו שהן של חרס ומכופין נאכר נחמין נחמץ אמרינן נגמ' דכיון דחזינן להו דמריח כלום' שהם מטפסין מנחוץ ממה שמכילין בהם בפנים ח"כ הרי הן כולעין וכיון שנחנררה נליעתן אין להם הכשר להפליטם בהגעלה שהרי התורה העידה שאין כלי חרס יוצא מידי דפנו שהרי כתיב וכלי חרס אשר תנוסל בו יטבר העידה שאין לו חקנה אלא שנירה ואנא מארי ההבס ז"ל היה גורם כלי חרס אינו יוצא מידי דופיו לשון דופי כלומר אע"ג דמריח והיה לנו לומר דכנולעו כך פולטו כיון שאין לו חקנה לא שנירה העידה התורה שאותה פליטה אינה פליטה גמורה ודפיו וביעורו נאכר בו - ונגמ' הקשו אמאי אין להם חקנה אלא שכירה להדריגו לכנסות ומרבו שאין עושין כנסות כירושלים ואם כן כלי שנמשל בו הטאת במקדש כיון שאין סס כנסות אין להם חקנה אלא שכירה וח"מ וכיון שיש לו חקנה בחזרת כנסות הוכי אמרינן אינו יוצא מידי דפנו איכא למימר דחזרת כנסות מחזירמו כלי חדש ופנים הדשות דאו לכאן וי"א דלדידן לא מהגו כנסות אלא לכהנים דזרזין הן משום דחיישינן דילמא פקעי הילכך קדרות אין להם חקנה בחזרת כנסות וכ"ס אי מליא נומרי כיון דהסיקן מנחוץ לא מחכרי נמליא נומרי ויש מקילין בזה ואמרין נגמ' דאי הפקו מנפנים כגון רוביא אית לה חקנתא אי מליא נומרי וכן כתב הרמב"ם ז"ל וקדרות של מחבת אי מליגו נומרי נטהרין כן כתוב בספר הטורים :

ובלי חנני לפי מה שכתב הרשב"ז ז"ל נכלל הגעילין נוכמי דנללא נראה שהוא פונר שאין דין ככלי חרס שאינו יוצא מידי דפנו וכשרין בהגעלה כדון כלי מחכות וכן לענין טומא' יש נגמ' שאינן דין ככלי חרס וכן נהגו להגעילן כדון כלי מחכות אף על פי שכחנו נסר ר"י ז"ל שאין כריכין הכשר ולא נהגו כן :

ובלי זכוכית לענין טבילה כשהן נקחין מן הגויים אמרינן נגמ' שדינן ככלי מחכות דכיון שאם נשברו יש להם חקנה בהתכה ולהחזירן כמו שהיו הרי הן ככלי מחכות אבל לענין בליעתן נרא' שאין כריכין הכשר דכיון דאקושי לא נלעו כלל וכן מכאן באבות דר' נחן כלי זכוכית אינן מנליעין ואינן מבלטיין :

ובלים העשויה מעכמות ומקרי' הנהמות דין ככלי מחכות ונכשרין בהגעל' אם כלי א' והוא שמשמשין בו על האש או שמכניסין אותו לחוץ כלי א' או שופכין עליו מכלי א' כריכין הגעלה ככלי א' ולא יספיק להם ערוי ככלי א' ואם משמשין

זסדר הגעלה כך הוא בתחילה מעניו החלודה מן הכלים כדמניח נספרי אף אם הזהב מכאן שכריך להעניו החלודה לפיכך כל שיש בו נקב אינו נקשר בהגעלה - וח"כ נומנו בתוך היורה הרותחת ומשהא אותו שם כדי שיעור פליט' שיפלוט מה שנלע ואני אומר שהוא כדי שיעור הנליעה ננוחן טעם כנולעו כך פולטו - ואחר כך משליך עליו מים כוונים במקום מדרון ושוטפו ואומן מים לא ישטפו בהם כלים אחרי' לפי שנחנררה בהם הפליטה האסורה והכי אמרינן בזבחים דשטיפה נעי כדאמרין התם ומורק ושוטף במים כמריקת הכוס ושטיפת הכוס וכוח אסור קא אמרינן וכן נהגו :

ולבון אמרינן דנמרא כפרק נמרא דע"ז מלכנן ער שחזיר קליפתן וזירושלמי נשלהי ע"ז הלכון ניכוכות מנחזין ממנו וקרובין אלו השיעורן להיות שוין ואני תמה שהרי נכתוב נדיל ועופרת כתיבי ואם ירגישו מעט חוס הם נחבין ולא תהיה להם כופת כלים להשתמש בהם וקרא כתיב העניו נאש וטהר כלומר וטהר להשתמש בו ומקרא מלא הוא לכולם ולית לן סכנתא חריפה למפסק קרא ומאני דקוניא שהם

מאמר חמץ

ולענין אם נשתמשו בקוץ חמץ נחמין לאסור להשתמש בהן מכה בזבון כמו שגורא מדברי הרי"ף ז"ל שהן כמו בית שאור שאסור להשתמש בהן אפי' נמכה בזבון פירש הרב ז"ל היינו דוקא בכלי חרס ועוד כיון שהוא בולע הרבה ואינו יוצא מירי דפנו הרי הוא בנזוף האיסור הילכך לעולם כל היהר שנגע בו כר"ף הדקה כאלו נגע באיסור עכמו ורחיה לדבר מדאמר' נאנני דבבית שאור שחמוכו קשה דמו ונדוהי דלמילש בהו מכה קאמר דהא למילש בהו עבדי וכי למילש בהו מכה נמי בזבון לשי' ושמע מי' דכלי חרס ששתמש בהן איסור' נחמין אסור להשתמש בו אפי' בזבון וה' מוכחא הוכח דרבי חמי דהכרה ולא אישתמש בה מכה בזבון והיינו דאמר' קדרות דפסח ישנרו ולא המירו להשתמש בהן מכה בזבון אלא לאחר הפסח אלו הן דברי הרמב"ן ז"ל ואני קשה לי' נכל זה דאפילו כלים שאין בית שאור אם נשתמש בהן חמץ בזבון אל ישתמש בהן מכה אפילו בזבון כיון דחורפיה דחמץ משוי ליה כחמץ וכיון דאסור להשתמש בהן נחמין מ'הוי טעמ' ליתסר להשתמש בהן אפי' בזבון נטעמא דהוכח דר' חמי :

אחר שהלמתי דיני איסור חמץ והוא החלק הראשון אשלים :

דיני מצות אכילת מצה והוא החלק השני ואקדים

כזה ואומר כי לכל הויה יש לה ד' כוונות והם החומר והצורה והפעול והתכלית כי בלא חומר אין עש הויה וחומר בלא כוונה אינה הויה שלימה וכל פעולה אינה יוצאה לא מפועל ואם לא יהיה תכלית אל הויה לא ישלד הפועל להשלימה * והכוונה הכללית שהוא זה העולם ככלו יש לה ד' סבות אלו * והסבה החמרית היא כל זה המביאות הנחלק לג' חלקים רמו לזה המשכן שיש בו ג' חלקים הנקראים עולמות העולם התחתון הנקרא עולם ההויה וההפסד ועולם היסודות ועולם הנשמים המורכבים הנרמו נחבר המשכן שיש בו מונח העולה אש חמדי מוקד על המזבח לא חכנה * ועולם האמצעי הוא עולם הנשמים הפשוטים שאין להם סבות ההפסד הם הגלגלים למחלוקתם הנרמו נמשכן בבית הקדש אשר שם מונח הקטורת והשלחן והמנורה והשולחן נשמים מערכות שש המערכת הוא כנגד גלגל המזלות שהם ששה צפוניים וששה דרומיים והמנורה ב' נירוחיה רמו לשבעה כוכבי לכת והנר האמצעי רמו לשמש וכונח הקטורת רמו לנפש הכללית שקורין לה הפיוסופי' שכל הפועל וכמו שהקטורת אינו מריח אלא אחר השדריפה כן נפש האדם היא דנוקה דנוק רוחני אל הנפש הכללית הזאת אחר המיתא ועולם העליון הוא עולם השכלים הגדולים שאין להם גופות והוא רמו בבית קדשי הקדשים אשר בו הארון ועליו שני כרוכים רמו אל השכלים הגדולים שהם המלאכי' הנראים אל הנביאים נמראה הנבואה בדמות כנפים והם שנים בי כן הם עלות ועלולים והקול יוצא מבין שני הכרוכים הוא קול אלהי' חיים יוצא על הארון אשר שם לוחות הנריה שהם התורה הקדושה אשר נה מתקיים בהמצאות בכללו זאת היא הכנה החמרית לזאת ההויה הכללית * והסבה הצורית לזאת ההויה הכללית והסבה הפועלת והסבה התכליתית היא ה'א' היא כי ענין הצורה הוא הדבר המקיימו והמעבימו וכן ה'א' היא קיום העולם וה'א' לצייר עולם בלא אלוה ואפשר לצייר אלוה בלא עולם וכן הוא הסבה הפועלת כי נמאמרו נכרח העולם אחר יהי אוד ויהי אוד וכן שאר כל הנמצאות נמאמרו נכרחו בלא יגיעו ונלא עמל א"כ הוא הסבה הפועלת וכן הוא סבה החכלית לזה העולם כי לא ידענו תכלית לזה העולם כמו שידענו תכלית כל ההויות החלקיות כן תכלית הבסא לשיניה והכלית הנית למעון אלא אל ההויה הכללית לא ידענו סבה החכלית והיא המסכה לשאלת למה נכרח לרבונו יתבר' כי כן רכה

משתמש בכלי שני וכשרין ככלי שני זה לקערות של עץ וכפוח של עץ או של כסף וכיוצא בהם שזכרן עליהם מים חמין ככלי ראשון וכו' נכשרין * וי"א דכלים הנעשים מהקרני חין נכשרין בהנעלה דחיים עלייהו דילמא פקעי * וכלי השחיה חין כריכין הנעלה לא נשטיפת מים עליהם * וסביני דפסחא י"א שכריכין לזון לפי ששתמשין בהם על ידי האור ודין כשפור ואחרים אומרים דנהנעלה סני להו לפי שאחר רוב תשמישן אנו הולכין וכולהו סני בהנעלה בין גדולים בין קטנים * וס"ה למרחשת שמטנגים נה שאע"פי שלפעמי' כלה השמן ממנה כיון שרוב תשמישן על ידי שמן בהנעלה סני לה כדע"ה הר"ש ז"ל והרשב"א ז"ל מוכריכה לזון *
אמ"ה

ומדוכות של עץ שדכין סמוכה כאלו בהנעלה סני :

בהם כל השנה ולפעמי' דכין בהם פירורי לחם יש מדמין אותם לבית שאור ולבית חרוסת שמערכין בהם דברי' חרין רש"י ז"ל ור"מ ז"ל אמרי דלח שרו בהנעל' והרשב"א ז"ל הסכים לר"י ז"ל שהוא ממיר כולם בהנעלה וכן נהגנו וכלי מחכות שקנו וחקנו אותם כריכין להנעילם קודם החקון ואח"כ יתקנו * וכסוי הקדרה של מתכה כריך הנעלה לפי שהוא נולע ממה שהיא מזיעה הקדרה * הגאונים ז"ל היו מחמירין אם דרכו הענבים והוציאו יין ככלי חמץ שאותו יין אסור נפסח ואפשר לומר שאם קודם שגאסר החמץ נשתמשו בהן כלי לאסור היין שאין חמץ קודם זמנו זמן איסורו אלא ננותן טעם וטוב הוא להשמר ביין הנעשה לצורך הפסח אלא ישתמשו אלא ככלים נכשרים * וכלי ארוך שאינו נכנס כולו לתוך היורה מכשירין חוהו לחמין הכי מוכח נמ' וכן אמרו בזנחים כלי ואפילו מקבת כלי ואם לא נשתמש אלא במקבחו מבשור אותו מקבת ששתמש בו ודיו ומה שאמרו נפרק כיכר בזבון ככלי נרזל חס מקבחו חס כולו היינו לענין כליו הפסח שלא יהיה נכלה מחמת דבר אחר אבל לענין הכשר אינו כן :

מצאתי בירושלמי רבי שמעון דברי רב יצחק היה לו יין מוסס יהב נבויה שעורין בנין דיחמע אחא שאל לר' חמי אמר לי' כריך אחא לנער ר' חנינא דריה הוה לי' דבש מזויף כסולת שאל לר' מנח"ל כריך אחא לנער חד מן חילין דנית כד הוה לי' רבין דמשח בו אוכרס דחטין אול לרכנן א"ל ז'ל נדוף מה דמתהוון הורה ר' חמי באילין דההחא ממלא אותן מים ג' ימים מעת לעת ע"כ בירושלמי :

ולענין להשתמש בכלי חמץ לענין הפסח היה נראה שאם נשתמש בהן בזבון שמוחר להשתמש בהן אפי' נחמין היה נר' נפסח שהרי זבון אינו מכליע ואם נשתמש בהן נחמין היה נר' שמוחר להשתמש בהן מכה בזבון דאע"ג דנלע לא פליט * ומדברי הרי"ף ז"ל נרא' שכלי ששתמשין בהן בזבון אין מותר להשתמש בהן אלא בזבון אבל נשתמש בהן נחמין אפילו בזבון אסור להשתמש בהן ונשתמש בהן בזבון אין משתמשין בהן נחמין * וזית שאור שחמוכו קשה אפילו בזבון אין משתמשין בהן וכריך לזאת טעם מה נשתנה איסור חמץ משאר איסורין ונתנ הרמב"ן ז"ל לקיים דברי הרי"ף ז"ל דחמץ ניין נכף דמי דתרווייהו חית להו חרפא הילכך אע"ג דנשאר איסורין לא אשכחן לזבון כזבון אלא בהדחה בעלמא כדאמרין כפ' כיכר בזבון הני שאנו דחריפי וחקיפי אפילו בזבון נלעו הילכך כי היכי דבלי ששתמש בו יין נכף בזבון אי מנביסו לקיום או אפילו אינו מנביסו לקיום אם הוא כלי חרס והחלת השמישו ניין נכף אסור להשתמש בו בלא הכשר ה"ג בכלי ששתמש בו חמץ כזבון אין משתמשין בו מכה וזהו שכתב הרב גאסחי' ז"ל מותר להשתמש בהן מכה בזבון אבל לא נחמין ונסתייע בזה הרמב"ן ז"ל מהירושלמי שמשוה כלי חמץ לכלי יין נכף להכשירן נמליו ועירוי ג' ימים כמו שכתב הירושלמי :

באמר חמין

לכה וכן גורה חכמתו הנעלמת ממנו ולזה קראו הפילוסופים האל ית' כנה הכנות ופנה ראשונה ולא קראוהו פועל לכלול צדס סנה אל הכורה והפועל והמכלית כאחד וכמו שיש אל בהויה הכללית ד' סנות הנזכרות כן יש לכל הויה חלקית ד' סנות החומר והצורה והפועל והמכלית כי חומר הכסא הוא העץ והצור' נאמר על שני פנים הצורה החמרי' והיא הרנוע והצורה המינית העצומית המנדילה אוחז משאר כסאות ההדיוטות להכירו שהוא כסא המאלכה נביורים ונפתוחים ויפנוים והפועל לכסא הוא הנגר והתכלית והיא החשונה לשואל למה נעשה הכסא הוא לשכח בו המלך והנה נמצאות המכה של מכה יש לה גם כן ארבעה סנות אלו והם החמר והצורה והפועל והמכלית :

ונבאר תחלה החומר

והנה חומר כל הדברים המורכבים ד' יסודות החלה יסוד הארץ כי מהעפר נמרכבו כל הדברים והעפר לנדו לא חסודר ממנו הויה קיימת אם לא יגבולוהו נמי' לדנקו והוא היסוד השני והשנדק העפר נמים אינו הויה שלימה לא כמו טיט חובות ואשר משלים הויתו הוא הנשול בלש ולא נעשה חרם הרחוי לעצמ' ממנו כלים לכורך תשמיש האדם וזה החרם המגבול אם לא יחערנו ספוגיות והיה מקשי' לא יכנס בו ארץ היה כנד להעמיקו ממקום למקום ולא משלים בו הויה שלימה ע"כ נכנסים חלקים ארורים בתוך ספוגיות הכלים להקל אותם להעמקה ממקום למקום . הנה נחנאר כי חומר כל הדברים הם ד' יסודות שנים קלים מנועמם לכד מעלה והם האש ואויר ושנים כבדים והם המים ועפר וזה נרמו צמראה הסולם שהיו עם שנים עולי' ושנים ירדים וזה חומר זה העולם המהמון שיש בו ד' צורות ננדלות הנרמזות בד' פני המרכבה הצורה הראשונה היא צורת הדומם שהם גשמים אץ להסגפש מהנועמם נרבוץ לא כשיפחו ממקומם נהנרר ונבור המברית ישונו למקומם נטנעם זה נקרא טנע והם כל המהכבים והמטכות למיניהם . והצורה השנית היא צורת הבומא שיש לה נפש כוחמת נחנעמם מחלפות הרשים למטה והענפים למעלה ומצביאים מקום המים ומחנעמם אליו והם כל מיני הכמת מן האוויר אשר נקיר וער הארץ אשר נלכנוץ עשבים ואילנות עושין פרי ושאין עושין פרי הנקראים סרק' והצורה השלישית היא צורת הכעלי חיים שהם נחונים כמו הכומח וגוסף עליה' ההרנש נחמשת חושי' שהם המשוש להרגיש נחום ונקיר וחום הטעם המרגיש נחמיקות ומריחות ואוש השמע וחום הריח והם מהלך ושטז מעוסף מקרני ראמי' ועד ניכי כנים מן הימוש הקטן ועד הפיל הנדול כולם נכללי' בשם החיות . והצורה הרביעית היא הצורה האחרונה הכוללת לכל הצור' היא צורת המדבר הוא האדם אשר ננר צורה שכלית הנקראת כלם אלהים להכיר האמת מהשקר ונכללי' נואח הצורה כל מין האדם מנערר החכמה עד אניהן של כל הנביאי' הכל הם בשם צורת החי המדבר הוא המשכיל . ואחר שנמיטנו לו הדברים ויבא לנו כי לכל הדברי' המורכבי' יש ארבעה סנות נפרידם במכה של מכה מה הם סנותיהם :

ונחיל ניסוד הראשון והוא יסוד העפר :

היסוד הראשון שנינו נס' כל שעה או דברים שאדם יוצא נהם ידי חונמו נפסח פירוש לענין מכת מכה דכמיני בערנ מאכלו מכות והיא מכות עשה לאכול מכה כלילי פסחים בין יש לנו קרנן פסח בין אין לנו קרנן פסח . נחטין ונשעורין ונכוסמין ונשנולת שועל ונשיפון . חטין ושעורין יועינ' כוסמין פי' הרמזים ז"ל נחם' כלאים שהם מין חטים נעשין נמדבר וכן שכול' שועל ושיפון הם מיני שעורין מדבריו ונקראו כוסמין לפי שהשנול' שלהם גזוזה מעיני כוסם יכסמו

אח ראשיהם ושנולת שועל נקרא כן לפי שדומה לזנב שועל - והכוסמין הם נמלכות ארבוץ הדנה ראיהים שם דומין לחטים לא שהם יותר אדומי' מהם ויותר דקים וארוכים .

אמיה

בארץ המדבר נקראי' קחא אבנאחר והשנולת שכלהם אין לה זקן .

אלו המינין נעשה מהם לחם ונאים לידי חמוץ עושין מהם מכה קודם שיחמין ונדקו חכמים שאין שאר המינין נאין לידי חמוץ אלא אלו וכל המינין נאין לידי סרחון ונירושלמי מסמכי להו אקרא דהכי נרסינ' חמס ד' שמואל כר' נחמן שמע מן הדין וסס חטה שורה ושעורה ונסמן וכוסמין נדולתו . ופסוק הוא כיטעיה חטה לא חטים שורה שנולת שועל ולמה נקרא שמה שורה שהיא עשויה כשורה . שעורה השעורים כסמון זו שיפון כוסמת זו כוסמין נדולתו ע"כ ננולתו של לחם והקטו גם ולמדקין מן הקבלה אמר ר' סימון מן מה דכמיני ויסרו כשמשט אליו יורנו כמו שהוא דנר מורה וזה הפסוק נסמך לפסוק ראשון וננמ' דילן מפקינן מקרא דמין אחר אינו יוצא בו ידי מכה כמו שכחמי נסמוך ר' יוחנן בן גורי דס"ל דאורז מין דגן נדחו נדריו שהרי בפ' ערבי פסחים אמרינן נענין שני תכשילין כגון סלקא וארזא ואמר רבא ש"מ ליה דחש להא דר' יוחנן בן גורי דאמר . אורז מן דגן שהרי מומר לנשלו נפסח ועושין ממנו שני תכשילין וכ"ס שמומר לנשל שאר מיני קטנית כגון פולין וזרעוני' ועדשים וכיוצא בהן דהא ליבא מאן דאמר דהו מין דגן כמו שאמר רבי יוחנן בן גורי . נאורז וא"ה דחו נדריו . ויש מהדרפמי' שהיו אופרין לנשל מיני קטנית נפסח ונמלו בזה משום דנפרק השוכר קרו מיני קטניות דמדגן ואין לחוש לזה כלל שאם השאילו להם זה השם מפני שעושין ממנו צנורן כרי ולא מפני זה הו מין דגן . שכן נפרק מעשר נהמה שנינו שלשה נרונות הם למעשר נהמה והשאילו זה השם מגורן דגן שעושין מהם צנורן בעת הקביר וכן עושין לנהמה לעשר אותן ולא מפני זה השם נחוש להם שא"כ לא נאכל נשר נפסח שלא נטעה בן צנורן נהמה לצנורן חטים וכן נמי לא נאסור קטנית מפני שקראוהו מדגן . וגם האוסרים מסמיכים זה לפי שעושין מהם מעשה קדרה שהרי האורז עושין ממנו מעש' קדרה והזכיר נהיתר על כן אין לחוש כלל לאיסור נמיני קטנית נפסח :

ואם נתערנו שאר המינין עם חטין ושעורין ונכוסמין ושנולת שועל ושיפון מוכח נירושלמי נכמכה חלה שאם יש נהם טעם דגן יוצאין נהם נפסח משום דטעמא לא נטיל כדאיתא בפ' התערובות ומפרשי חתם שאם עשה עסה מחטין ואורז ויש בה טעם דגן שיוצאין בה ידי חובת מכה אעפ"י שרובה מן האורז וליבא מן החטין אפי' כרי כזית נכדי חכילת פרים ואעפ"י שזהו טעמו ולא ממשו הכל אוליג נמר טעמא ונמנו הטעם נירושלמי לפי שהחטין נדרין אח הארז ומנטיין אותו והיו כלא היו רוח חטין ומעוט ארו ופרשו חתם דליתיה לדינא נדרייה אלא נחטין וארז אכל שאר מינין כגון שעורה והאחרים אינן נוררין אפי' ארו וגם שאר מיני קטניות אינן נדרין אפילו נחטין אס כן עסה שעושין מחטין וארז וטעמא טעם דגן אעפ"י שהרוב הוא אורז יוצאין בה ידי חובת מכה אכל שאר מיני דגן עם שאר מיני קטניות אס ערבן ועש' מהן עסה אין הולכין נהם אחר הטעם שאפילו טעמם טעם דגן אין יוצאין נהם עד שיהיה רוב דגן ומיעוטו ארו וקטנית כן נהם קרמין ז"ל נהלכות חלה ובעל הטורים ז"ל השוה שאר המינין לחטין אס נחערב נארז שהולכין אחר הטעם . ומיהו אלו חמשת המינין של דגן נכטרפין זה עם זה ואם עשה עסה מחטין ושעורין או כוסמין ושנולת שועל ושיפון ואכל ממנה כזית יבא דהא אמינין נמחומ אס לקט מכוין כלומר מאלו חמשת המינין כזית אס חמץ הוא ענוש כרת

האוויר שכל יסוד יש איכות אחת גונרת יותר משאר היסודות והאש גונרת בה החום יותר והארוץ גונרת בה היוגש כי הוא מתפרד מפני היוגש והאוויר והמים בכל אחד מהם נוצר אחד מהאיכות והמים נוצר בהם הקרירות כשאר הליחות א האוויר לא שנגש הליחות נמים לרוב עונים ואינו נגש כאוויר לרוב דקותו וכן לרוב דקותו הוא מתפעל מהרה מהיסוד הפוגע בו כי עליונות האוויר לפניו הוא באש הוא יותר חם משאר חלקיו והחלק החמתון שהוא סמוך אל היסודות הקרים הוא יותר קר מכל הוא מתפעל מהאידים העולים מן הארץ מפני רמיחת השמש לחמם והחום הוא מחמיץ העיסה על כן אסור ללוש העסה תחת השמש ואמרו ואשה לא מלוש בחמה מפני שחום השמש מחמם העיסה ולא מלוש נמים חמין חפי' לא נתחממו באש אלא כזמש זה הוא חמי חמה וכן אמרו נגמ' שאין לשץ בפשרין א"ע רמנחות גלושוח בפשרין ומשמרן שלא יחמיכו זהו במקום זרזין שהכונים זרזין הן ואין מחירין לכל אדם ולא מלוש האשה נמים הנשרפים מן המוליאר והוא כלי נחשה שנחושטו ענה ואפי' העבירוהו מעל האור נשאר בו חמימות האש ואם היום הוא מעונן אסור ללוש חפי' באוויר שאין מכה סם ניבוצ השמש משום דאמרינן במסכת יומא דיומא דעינא כוליה שמשא לפי שהענן מתחמם מכה השמש והוא מחמם כל המקומות חפי' המקום שלא היה מכה בו ניבוצ השמש וכן האשה לא תשג בצד התנור כשהיה לשה שחום התנור מחמם העיסה וכן צרבה שני כלים אם היא לשה ומקטפת האחד שהיה לשה בו והאחר אותו שהיה מקטפת בו שהכלי הראשון כבר נתחממו המים ואסורה לקטף בו אכל אם אינה מקטפת כלל לא הצריכה שני כלים אחר ללוש בו ואחד לכנן בו ידיה שאין חוששין לחמום בכף ומי השמישו של נחמום כשהוא לש בצפסח ואחר אשר הוא לש הוא רוחץ הערביה אשר הוא לש בה לא יספוך אותן המים במקום אשנורן לפי שמתעכבין סם ומחממין אכל שזכבין במקום מדרון ואמרו נגמ דדוקא אי נפיש מיה אכל לא נפישו שזכבין חפי' נמקא' אשנורן ולא פירשו זה נהלכות משום דלא נקא'ין בין נפישו ללא נפישו ונכל ענין חין שזכבין אותם במקום אשנורן ויש חושבין לחם פלפלין נעיסה של כסח לפי שהפלפלין מחממין העיסה וטוב הוא לזרזר מזה ונמסכת מנחות אמרו תכלה נקצח ונכל מיני מנלין כשרה אלא שקרויה מכה ממונלת ונמנחות אמרו תפוח שריסקו ונתנו נעיסה דהוי חמץ נוקשא :

אמרו נגמ' אשה לא מלוש אלא נמים שלנו פי מיה דביתו והטעם בזה כחז רש"י ז"ל לפי שמי ניסן הם מימו' הנשמים ובימות הנשמי' החמה מהלכת תחת הארץ והמעיינו' הם רוחחין ומחממין העיסה ונבאה לירי חמוץ ואם מפני חום מועט כזה חנו חוששין לחמוץ כ"כ אם נומנים נעיקה דברים מרחיחין שיש לחוש לחמוץ ולזה אמרו שאין נומנין קמח נחרוכח הק"ף ל"פירש בגון שיש בו מים שהוא עשוי מפירות וכן לחוץ חרדל ואם נתן ישרף מיד וכן מטעם זה אסור למלוש חם הקדרות נפסח שהרי מערבין קמח וחומץ להעביר הזוהמ' מהקדרות ונין נומן הקמח ואח"כ נומן את החומץ ונין נומן את החומץ ואחר כך נומן את הקמח הכל אסור משום כך כך אמרינן נזירה סחור סחור לכרמה לא מקרב ודילמא חומץ לא מיצמה כמית ואחמועי מחמע כדאיתא נגמ' והרי"ף ז"ל פירש מה שאמרו נגמרא אשה לא מלוש נמים הרובים מים שלא לנו ובירשו המפרשים ז"ל שהוא מלשון נחל קישון גרפם וטעם איכותו הוא מפני שנהנועת השאינה נתחממו המים ולפי זה נראה שחפי' המים הנובעין מהמעין ונגרים בכנורות כל הליל'עד השוקת חין מועיל להם פלינ'טנמו' השוקת שהרי הנועתן מחממן וכ"ש מימי הנהרות המגולין אסורין אם לא לנו בבית שהרי השמש מכה בהם כל היו'ומחממן ואם נשארנו

גמ' ואם מכה הוא אדם יוכא נה ירי חונתו כפסח וכתוב נספר הטורים נסס רכינו פרץ ז"ל יש נוהגין לזרזר החטין אחד אחד מאכילת העכברים וי"א שאין כריך דהוי מי פירות וכחז הוא ז"ל שאין דומה למי פירי' שהרוק מחמין כדמתן לא ילעום אדם חטין וימן על בני מכתו ואין להקל ע"כ ונראה שאין לחוש לזה כלל דחששא רחיקא היא זו לומר שחמין חטה קשה נמעט דוק שכי העכבר דחפי' ליתא שרו נגמ' אלא שהחמירו הגאונים ז"ל לאברהם ועוד חפי' אם יש בה נשוכין אינן ח' מלף וממנטלין לכשיטתן ואין כאן מנטלין אסור לכחלה שאינו טוחן כדי לנטול ע"כ כספר הטורים וכן כתבהרשב"א ז"ל נחשבה וכן נהגו להקל - **היסוד** השני הוא המים הטבעיים כמו מי מעיינות הנובעין ונורות ומי שיחין המתמלחים ממי הגשמים ואם לש בהם ונוהר שלא החמיכה העיסה יוכאין בה ירי מכה של מכה ואם החמיכה זהו חמץ שהזכירה עליו המורה והאוכלו חייב עליו כרת ושאר משקין כגון מי פירות חין מחמיכין ורש"י ז"ל סובר מה שאמרו מי פירות חין מחמיכין הוא לויג' שאין חייבין על חמוכו כרת אכל חמץ נוקש' הוי ואסור' ואפי' מי פירות נלדס והא ודאי לא נהירא דנגמ' מוכח דמי פירות חין מחמיכין כלל ומוחר ללוש ביין ושמן ודגש וכן נהלכ אם חין שם מים כלל לכחלה שהרי התיר לחרוך שני שנליס כאחד ולא חיישין למי' דנפקי מניה ומשום דהווי מי פירות וראיות אחרות יש נמנחות נ"כ שאין מי פירות מחמיכין כלל ומוחר ללוש בהם כפסח אכל אם נחערנו נמי פירות מים חין חייבין על חמוכו כרת וממהרין להחמין נ"כ אותו חמוץ העושה אותו נוקשא על כן אמרו נגמרא חין לשין העיסה ביין ושמן ודגש ואם לא שרף מיר אם הוא חול דביום טוב אסורה הנערה לפי שאינו יכול לשומרה וי"א תאפה מיר שיכול לשמר' ואף לקטף העים אחר שנלוש' נמי' ביין ושמן ודגש להחלי' פניה אסור ואעפ"י שנגמ' לא הזכירו אלא יין ושמן ודגש ה"ה לחלב דחלנ' ככלל מי פירות הם אעפ"י שהר"ה הלוי היה מתיר נחלנ' לא הסכימו עמו זהו דעה ר"ת ז"ל דמי פירות עם מים מחמיכין והר"י ז"ל הוא מתיר ללוש נמי פירות עם מים מליל ראשון וחילך אכל לא נליל ראשון משום דהויא מכה עשירה ואין לחם עוני נעין למכזה ולא הסכימו עמו ואסור ללוש נמי פירות מעורבין נמים וטעם שנמכחא נדגש או ביין ושמן ודגש וחומץ הוא מותר לפי שאין מי פירות מחמיכין - ויש שהיו חושבין אם נמכחא נמלח ונמלחלה לפי שהמלח מתולדת המים הוא ואינו נראה דהא שרינן ומיקא והוא קמחא ומשחא ומלחא אלמא שאין דין מלח כדן מים וללוש נמי דיכיס היה מסתפק רש"י ז"ל אם הם מחמיכין לנדרם לפי שלא נזכר נגמ' עם מי פירות ואנו רואין שהעיסה הנלושה נמי ניכיס היא יותר נפוחה משאר עסות אכל ר"ת ז"ל היה נוהג בה יומר ועבר הפסח אחר ד' שעות שחמץ אסור וגם האוכל מכה נערנ' הפסח הוא כזועל ארוסו נבית חמוץ היה אוכל אותה כשהיה יוכא מנית המרחץ וכן בשחל"ד נשנת היה אוכל אותה נסעודה שליטת - ואמרו נגמרא לא ילעום אדם חטין וימן עלגבי מכתו מפני שהן מחמיכו' שהרוק חין דינו כמי פירות אלא כמים וראיתי נשים השונות כשהיו מרקדות הקמח נותנות מזנפת כנגד פניהם כדי שלא הנמו צינורה מפייהם נטעה שהם מדברות ואמרינן נגמ' האשה לא תשרה המורכן ללכת את בית המרחץ לשוף חם כשרה אכל טפה היא על נשרה יגש ואעפ"י שהיא מויעה במרחץ מותר שאין זיעה מחמכה כמו הדוק :

היסוד השלישי הוא האוויר והוא נטבעו חם ולא חך חומו יותר פחות מחום האש וליחותו יותר גדול מליחות המים נטבעו אכל בהרגש לחות המים הוא יותר גדול מליחות

מאמר חמיץ

הצורה המינית למנה המנדיל אותה מחמץ הוא עסה מחמץ מינים הבאים לידי חמוץ ונלושה נמים הטבעיים אבל עסה משאר המינים בנון ארו וקטניות וכן עסה מחמץ המינים הנלושה נשאר משקין אינה קרויה מכה בלל. וכבר נאמר זה לענין אסור חמץ ודברנו נכאן אינם לענין חיון מכה של מצוה וזורתה העבמית שתשאר נחלת לישמה ולא חשתנה מטבעה הראשון מפני שהייה בין לישמה לאייה וטבעה הראשון הוא שהיה לה לטיטות וזכר ודניקו נעבמה ב' כן טעם הדברים הלצים בשמחה להם עובי להיות להם לטיטות וזהו טעם ללזון כמו הלצים המעוררים בשמן בשם מתעבים על ידי נעוץ הם מלנצים ובשחקי האויר נפלו הדברים ומתחמם חום נבד הם משחירים כמו שכנה זרע שסכסיה נחילת יבואה בעוני' הטבעי היא לנה ובשחקי דה האויר ונכנס בה חום נבד היא משחמת כמו שזכרו חכמי הטבע. וכן העסה כשיש שהייה בין לישמה לאייה' הוא מרחיח ומחלחל להשתנות מלטיטות וזכרות' ולזה אסור ללוש נפשו' ע"כ סחלה החמץ הוא כל שהכפיפו פניה כדרך שמדו' שערותיו והכפיפו פניו וזהו החלת החמוץ ונקרא אסור וכסבא' משהוא יותר העסה מחממת והיא נעשית בדרך בדרך זה נקרא בדיק מהם נקרי' החגבים דקים ואס' ב' מתרחבים ומחדנקים אלו עם אלו ונגמר' סוף פ' אלו עוברין פליג' ר' מאיר ור' יהודה לענין איסור או חיון ברת וזמיתו לה נמרח' פ' דחולין ונמנחות פרק כל הנמנחות באומחה אבל לענין חיון מכה של מצוה ממחרין כל מה שאשר בן לישמה לאייה קודם שיתחיל בה הכספת פנים ולזה אסור נפרק כל עסה לא מניה את ידה מהחמור עד שגמור כל הפת כדי שלא תתעסק בדברים אחרים ויבא לידי שיאור

הערה ומה שכתבנו שיש להחמץ עסה חמץ ונכנסת עמה חמץ הפחילה להחמץ זה קורין נמרח נכך החרש שאינו משמיע קול של לטיטותו בזה אמרו שאם שתי' נשים הפחילו ללוש נכחה חמץ' החמץ הפחילה להחמץ גם השניה היא חמץ וכן אם שהיה שיעור מיל י' לחמץ חמץ. וכן י"א שאפי' עסקת בנכס אין להפיר שהייה לא כשיעור מיל ואין כן דעת הרמב"ם ז"ל שהם בחנ' שכל זמן שהאשה עסקת בנכס אפי' כל היום כולו אינו בא לידי חמוץ וכן נראה בחוספתא בדבריו והוא שלא תהיה העסה יותר מכשיעור זהא' שיעור עומר אבל כל שהוא יותר גדולה אינה מותרת לעסקא בה אלא בשיעור. וכבר באר הרשב"א ז"ל בתשובה שרנו רבינו הרמב"ן ז"ל היה לש נכיתו ושולל העסה לטורני רחוק מנימו הדנה במים ואעפ"י שאסור כן נמנע נזה הוא מפני שהיה חושש שלא יתעכל השליח להכניסו נפורגי ולמדנו מזה שכל שלא נשתהא שיעור מיל בלא עסק אינו בא לידי חמוץ. וכן נראה ממה שאמרו בגמרא בחלמדי שיסב דפני רנו ונזבר שיש לו עסה מנוגלת ומתירח שלא תחמץ נראה שאין נשהייה מלהעסק איסור אם לא שהיה שיעור מיל ונשהה שיעור מיל אם עובקת בנכס אפי' כל היום כולו אין לחוס לחמוץ ושעורא נשלו נשים עובקות בנכס אחת לשה ואחת מקטפת ואחת אופה נראה שיכולה לשהות שיעור שתי אפיו' בנר אמרו שאין כל הנשים שוות שיש זריזות ויש עבלי' ואל כל התנורים שוין שיש חגור של מחכת והוא חס יותר משל חרם ולא כל העפים שוין שהינשים מחלככים יותר מהרה מהלצים אבל הכלל שאם תפח מלשוס נכונן שהמים קבונים מעבדין איתו מלהחמץ ונראה מהגמ' שאפי' עמד בל היס' חוץ המים הכוננין אינו מסמין שכן אמר כן נחיר' על המפרש חלה ב"ט מטול לכונן:

נחלחל הלילה ולשו נהס' קוד' עמוד השחר כמו כספר עמודי גולה שהמכו' ישרפו לפי שאין ליה אלא מחכי הלילה ולמעל' שרוח כפונות מנשנה ומקרת הלילה ויש מחמירין לשאוב קודם שקיעת החמה ויוליגו כל הלילה ובמקומותיו היו רגילי' היו באות לשאוב מים והכדי על שכמם לנחת אחר שקיעת החמה מיד ומחלחל הכד ומכסות אותו בסרן נקי ומניחות אותו חמץ הרקיע כל הלילה וזה הוא טוב אם אפשר. אבל העיקר בזה הוא שישארו המים במקום קר נלילה עד שיעלה עמוד השחר ולא יבניסם במקום חם ואח"כ ילושו בו. ואם נחמרו בו מים שלנו במים שלא לנו עמודי גולה חומרים שהם עטלים חד נחרי ואמרו נגמ' עברה ולשה מה הוא ואסיקתא אסור ופירש רבינו שלמה ז"ל משום קנסא שעברה על דברי חכמי' ולפי זה דוקא אם עברה נמזיד אבל נשוגג לא קנסיע לה י"א דה"ה נשוגג שהרי מבינו לשון עבר ועשה נשוגג ומ"מ הא דאמרינן עברה ולשה אסור הוא על אף לנץ נחמין ונחמיה חמה ועל בני אסיקתא אסור וכן על מים גרופים של דברי דש"ו ז"ל הם המים הגרופים מהמולר ואין זכר בזה למים שלא לנו ולפי זה אין לנו לאסור אם עברה ולשה במים שלא לנו אבל לדברי רבינו ז"ל שפי' המים הגרופים מים שנשאבו בו ביום אם עברה ולשה בהם אסור י"א שאין אסור מים שלא לנו אלא למכה של מצוה אבל שאינה של מצוה מותר ולא נראה כן שלא מחמת שמור באסורו לא מחמת חמוץ ונראה שהאסורין מים מהשיחין כריכין לניה חוץ מהשיחין שהשיחין י"א בהם חמוץ:

היסוד הרביעי הוא האש כי הוא משלים הויית הלחם ואמרו בגמ' אין לחם אלא אשפי' במנוח שנה' ואשפי' עשר נשים לחמם במנוח אחד. אבל לנשל העיסה בקדירה על גבי האור אסור שהרי אמרו ארמנכל לה אחרוני' מחמץ שאין מובים מידי חמוץ אלא אפייה במנוח אחר שמסיקין אותו ויכלו הנחלים על פני כל הקרקע וטסקא של חרם חדשה לא טנה הסיקא מנפנים או נחון מותר כיון שהאור שולט בחמיה אעפ"י שאין אלהם עולה על גבה מרחח רחח והפת נלפת מיד ואינו בא לידי חמוץ אבל בדרך להסיק חלה בין חמור בין בויג' ואס' כ מדבק הפת אבל להדניקו חלה ואסור בך להסיק אסור. ויזכרין נמכה גא והוא שלא נגמר אפיו' אם פורסין אותה חוץ חוץ נמכין ממנה אבל אין חוץ חוץ נמכין ממנה אסור וכונן דארעא שחופרין חפירה

אמיה

חום הטעם פני פכירי' לרופים פת דחמץ ואכסלים אחרים פת בלי חמץ לאוכל עם כסר בין שהאש עוברת החמץ וכהי' קודם שהאש חללה כחלב אעפ"י שאין כחלבא ע"ל וכן סעמי' ממי מור נפורה' אברהם טווא' ז"ל וכו' עשיתי מעשה בפה פטמים:

דקרקע ומסיקין אותה לחם עוני מקרי' ויזכרין בה נפסח והגאונים ז"ל התירו להסיק המחמת חלה ואח"כ מרביק בה העיסה נחור השמן וקולא תירח היא ולא נהגו כן אבל חליטת אעפ"י שמחור התלמוד נראה שמותרת הגאונים אסרוה והוא להרמיח המים חלה ולחמבה' קמח או מורחם לפרנגולין ולא החירו כן אלא לחולה משובן ע"פ דופסים כמו השעורים. וכספר עמודי גולה בחוב כי נהגו לאפות סולת לעצור ממנו מאכל למינוקות ובומכין על מה שאמרו שהאפי' שנשלו אינו בא לידי חמוץ והוא ז"ל נכחפק נזה דיעלמ' לא נאפה יפה הסולת במו שאסרו נגמ' למחמ' נקמח' דלנשוגג שהוא קמח קליות דשחא לא נאפו יפה וטוב להחמיר והתנוקות יש להם תקוה נקמח מולש נרנה בלא מים ונכון הדבר. הנה ביארנו הסנה החמרים של המכה בארבעה יסודותיה. ונראה עשה הסנה הנורית גטני פניה האסור הצורה המינית. והנה הצורה התארת המלאכותיה ונחיל' נצורה המינית:

ולענין שיעור העסה שיכולה האשה להתעסק בה לנדה ולא יבא לידי חמוץ אמר רב נפ' אלו עוברין קמח מלוגנאה לעסכה פירש קנ של אותו מקום ויש מפרשי' קנ של חוני

חוני המעבל שהוא תקנו על אומן שיעור • וכן לחלה משיעור חלה נלמוד לענין הפסח כי שיעור חלה הוא כמו מזונו של אדם כיום אחד שהוא עשירית האיפה ואמרו נפרק חין משחמץ שהאוכל בשיעור הזה הוא כריח ומנוכך פחו' משיעור זה הוא מקולקל במעיו יותר משיעור זה הוא רענן פירושו חולי נולמוס יש לו וכיון שהחורה שעה שזה מזונו של אדם צינוני ליום אחד כנר העידה כי אשה אחת יכולה להתעסק בו ולא יבא לידי סמוך • וזה השיעור הוא ארבעי' ושליש ניבי' אומם ניכה כי החורה אמרה ראשית עריסותי • חלה מרימו תרומה כלומר כדי עממכם הוא שיעור לחיוב חלה ועממכם היה עומר לנגלת והעומר הוא עשירית האיפה והאיפה היא שלש סאים כי כן חרנס הנקלום חד מן עשנה במלת האין ומקראות מפורשים הם נחוקאל שהאיפה והכת הם שלש סאין אלא שהאחד נלח והאחר ניכש והסאה שש קנין נמכא האיפה שמה עטר קנין נהקנ ארבעה לוגין נמכא האיפה שבעי' ושני' לוגין ועשירי' האיפה שהוא העומר ז' לוגין וחומש לוג ושבעה לוגין הם ארבעי' ושנים ניבים כי לוג ששה ניבים וחומש לוג הוא ניכה וחומש ניכה נמכא העומר מג' ניבים וחומש ניב' לחיוב חלה והסימן הל' והוא שיעור עממ הפסח מה שאמרו חמשה רבעים קמח חייבים נחלה והכ רבעי קנ שהם חמשה לוגין כי הקנ ארבעה לוגין זה הוא אחר שנאו לכפורי שהוסיפו על המדות שמת אחר שנאו לירושלים הוסיפו על המדות שנמדנר שמת שהוא שמת מלנר והוא חומשא מלנו ומרת המדנר הימה שנעת לוגין וחומש לוג כל לוג ששה ניבים וכשנאו מהמדנר לירושלים והגדילו המדות חזרו שבעה לוגין וחומש לוג כל לוג ששה ניבים ששה לוגין וכשנאו לכפורי והגדילו המדות עשו מששה לוגים ירושלמיים חמשה לוגים כפוריים וזה הוא ששנינו חמשה רבעי' קמח ועוד חייבין נחלה והכ רבעי מפוריים אחר שהוסיפו שמת על שמת ואינם לא ממדות המדנר ארבעים ושליש ניבי' וחומש ניכה ומה שאמרו חמשה רבעים קמח ועוד והלא החשנון מכון הוא נלח חמשה היה אומר ר"ת ז"ל כי אותו ועוד הוא שיעור חלה שכרך שיאחר נעם' אחר שנטול החלה שמת רבעים • וכיכר ישער הכלי בניבים דנר זה למדנו מפוספח' דנזיר פרק נזיר שאכל דקתני וכולן מבטרפין לכזיח וכו' • כיכר ישעה מניא כוס ומניא זית אגורי וטמן לחוכו ופושע חס שיה נינכא בו חייב ע"כ וכמנה דש"י ז"ל בפירוש פסחים פרק חלו עוררין ונפ' כל הנשר ללמוד ממנה לשער בכל מקום והראש"ס ז"ל כמנ שהשיעור הוא נגוף הניכה הנינונית לא נמשקה • ובספר הטורים כתוב ימלא בלי מים וימן אותו לחוך בלי ריקן ויבנים לחוכו מ"ג ניבים נחח אחת לאחת והמים היוכאים כלי המחזיק אותן המים הוא שיעור המדה או ימלא בלי מים ויערה המים ממנו לכלי אחר ואח"כ ימנו נו מ"ג ניבים ויחזיר בו המים שהערה ממנו והמים שיעתו מהמדה הם הם המדה וזה יומר טוב שלא יוכלו לכזין נחמנת הניבים לחוכו כשהוא מלא עד כאן דבריו • ואני חמה מהמודדים ניבים שלנו לפי שאין כל המקומות שוין בניבים שיש מקומות שניבי התרנגולת נסות כארצות אדום ויש מקומות שהניבים דקות כארצות ישמעאל ויש ניכה גדולה מניכה • וכנר פירשו המפרשים כי מה שאמרו כל איסורין שנמורה נששים ניבים אסורו' באחד וששים מותרות שהטעם הוא לפי שיש ניבים דקות ויש ניבים נסות ושמה זאק האסור' היא נסה וכריכה ששים ואחת לנטלה על כן היותר טוב לשער זה באצבעו ונלמוד זה משיעור רביעי' של חורה שהוא ארבעי' על ארבעים נרוס ארבעים וחצי ארבע וחומש ארבע ויבא זה ממסורת רבותינו ז"ל דאמה על אמה נרוס שלש אמות הוא שיעור מקוה שהם ארבעים סאה ויבא זה החשנון כי האמה

נת ששה טפחים א"כ שלש אמות נונה המקוה הם י"ח טפחי' וכל טפח יש בו ארבע ארבעות נגודל וכל ארבע נחלק לחמש חומשי ארבעה"כ נכלטפח יש עשרים חומשים כשנטול מהדו' שהם י"ח טפחים אחד מעשרי' יהיו י"ח חומשי ארבע כשנרע מהם רביע ישארו י"ג חומשים וחצי חומש שהם ארבעים וחצי ארבע וחומש ארבע וכשנעשו כן מהמים שהם ארבעים סאה ונרענו אחד מעשרי' שהם סאתים וחפרנו מהם הרביע יהי הסא' ומח' שהם השעת קני' שהם ל"ו לוג כי הסאה ששה קנים קנ ארבעה לוגים נמכא כלי שהוא אמה על אמה נרוס ארבעים על ארבעים וחצי ארבע מחזיק ל"ג לוגים ואמה על אמה הם ל"ו טפחים כי האמה נת ששה טפחי' א"כ כלי שהוא טפח על טפח של ד' ארבעות נרוס ארבעים על ארבעים וחצי ארבע וחומש ארבע הוא מחזיק לוג וכלי שהוא ארבעים על ארבעים וחצי ארבעי' הוא מחזיק חצי לוג וכלי שהוא אמה על ארבעים נרוס ארבעים וחצי ארבע וחומש ארבע הוא רביעי' של תורה נקבלה רז"ל ונו משערין לכוס של ברכה שכרך שייה מחזיק רביעית וכתב הר"ן ז"ל כפי' ההלכות נפ' ערני פסחים זה לשונו ומאחר שנינו שלמדנו טפח על טפח נרוס ארבעים וחצי ארבע וחומש ארבע מחזיק לוג שהוא רובע הקנ שלמדנו שחמשה רבעים קמח שחייבין נחלה שערין חמשה טפחים נמשכורת והם הכלי שארכו שני טפחים וחצי ורחבו טפחיים ששני טפחים על שני טפחים הם ארבע טפחים נמשכור' וחצי טפח על חצי טפח הוא טפח שלם נמכאו חמשה טפחים ויהיה רוב הכלי ארבעים וחצי ארבע וחומש ארבע ע"כ וזהו שנהה היא שחמשה רבעים קמח אינם לוגי המדנר אלא אחר שהוסיפו שמת נירושלים ושמת ענ שמת כפורי שהם שבעה לוגין וחומש לוג כמו שפירשתי למעלה כי חמשה לוגין קטנים אינם אלא ל' ניבים וכריך מ"ג ניבים וחומש ניכה ושיעור הכלי כמו שיעור הרמב"ם ז"ל נהלכות חלה הוא נחשורת שי"ח ארבעות נקרוכ והסימן ישא נרכה מאה ה' וכן אי"ש מדה וזאת המדה שלו אינה אלא ד"ו ארבעות ואחר שלמדנו רז"ל שכלי שהוא ארבעי' על ארבעים נרוס ארבעי' וחצי ארבע וחומש ארבע שהן נמשכור' עשר ארבעות וארבע חומשי ארבע הוא מחזיק רביעי' שהוא ניכה ומחכה נמכא שכלי שיש בו שבע ארבעות פחות שני טפחי' ארבע וכן רוחנו וכן רומו הוא מחזיק מ"ג ניבים וחומש ניכה והארבע הוא כלאורך שחי שעורות כמו שפירש הרמב"ם ז"ל נהלכות ס"מ • וכתב הרב ז"ל יונה היבא שלש יותר מזה השיעור חכמי ברפת היו אוסרין אותו ונראה לי להחיר ומיהו לדעת הנאוגים ז"ל שכתבו שלכתחלה חין להניח העסה אפי' רבע אחד בלא עסק א"כ לכמחנה חין ללוש יותר מזה השיעור ע"כ • ולזה הסכים הרמב"ם ז"ל ואני אומר שעכשיו שנהנו שהאשה מחלת ללוש ולנגלל ונחמת הערינה לקטף לאחרים ולהשלים האסוריקן והאפייה לזה אחד זה כיון שאין ניד האחת יאמר מהמדה והפורני היא גדולה חין לחוש ללוש כן הרבה מדות אחת אחר אחת וכן נהגו • ויש מדקדקין שכרך למלאת המדה נחמת ואפי' דרך רקור ולא שילאו מפניהם קמח ויתנו נמדה כרי שלל להרנוח המדה נדחקה החפינה ואני אומר לא נמנה מורה למלאכי השרת אלא מלאו כדרך כל מלוי המדות נחופניהם וכן היו עושים הלוהטים המן כחוף העומר שנה' וימודו בעומר ומשם למדנו שיעור קנא לפסחא אכל כריך שמהיה המדה מחוקה לא נדושה כי הגודש מוסיף על המדה • וכנר אמרו נערונין גודשא חלחח היו ולמדו זה מים שעשה שלמה מקרא' א' אומר אלפים נח יכיל ומקרא' אחר אומר שלש לפים נח יכיל ומקנו ז"ל כזה שהוא מפני הגודש ולמדו מזה הנידו שא חלחח היו וכדלחי שאינו כן בכל הכלים אלא נאומי ים שהיה רחבו עשר אמות ורומו חמש אמות ואם היה רומו יותר לא הגודש חלחח ואם היה

היה רצונו פתוח היה הגודש יותר מתלחא כי כיון שהרוח הוא אחד הגודש הוא שזה בהם ושיעור מה שהוא מכיל הכלי אינו שזה נקצר ונארוך זמ"מ למדנו שהגודש מוסיף על המדה על כן המודדים מדת הפסח צריכין למחוק אותה ולא ימדדו בגודש והר"מ ז"ל כתב כי שיעור הרביעי הוא משקל י"ז דינרי זהב וחצי מהמים נקירוב והם שתי אוקיין וחצי אוקיין נקירוב זיראה בי משקל הלוג הוא שבעים דינרי זהב שהם משקל עשר אוקיין נקירוב לפי משקל דינרי זהב :

מדת הפסח היא חייבת נחלה זהלש קודם הפסח צריך ליטול מהעסה תלמה זמן מבל מדה ומדה ואם שכח ולא הפריש מן העסה יתנס נבל והסל מצרפן לתלה וכחזכר בספר עמודי גולה שאם פירש על כל הככרות סדן שהוא מצרפן לתלה וראיתי נספר הטורים שזה הוא קודם אפיס חבל לתח אפיס אפיס צירוף הבול אינו בר'וגר'טטעמו הוא לפי שהמור מצרפן לתלה ואמר צמרח ויקרב כל הככרות ואי אפילו בענין יטול מאחד על כלם ויברך נא י"א ח"ה אקב"ו להפריש תרומה וזוהל ח"ל לאכל והולך ואח"כ מפריש ונבל שיטאר קצת כדי ליטול מן המוקף והלש בפסח לא ימאד המדה לעשות ממנה חלה דלם הוא י"ט ונח"ה ימדוד ואם יש כהן בהקדשן שלא ראה קרי או נדגל סטבל לקריו מפריש חלה ונותנה לו חעפ"י שהיא טמאה שהרי אין לנו הזאה וכולנו טמאי ממים אנו אין תרומה ח"ל אסורה חלה למי שטומאה יוצאה צופו אין שם כהן ישרפנו ואם הוא י"ט ח"ה לשריפה שאין שורפין קדשים בני ט ולאפומה ח"ה שאין מפירין אובל נפש לא למי שאפס לו לאבול אמו ח"כ לא יקר'לה שם עד שאפסה ואחר אפיס ישרפנה לאחר י"ט ואם שכח וקרא לה שם יטלינה לתוך מים כזוננין עד הלילה וישרפנה שאין זה חמץ של גזוה החול וחי בני מכסיר מחטיל עליה וכחזכר בספר עמודי גולה כי ד נחנא ז"ל היה נקפיד על עסה נמי בימים אם יש בה שיעור חלה מה יעשו בעתה שבין שלא הורגדה נמים שאין מי בימים מכשרין לקבל טומאה ח"כ מה יעשו נחלמה לשורפה ח"ה כיון שהיא טהורה ולאובלה כהן ח"ה כיון שאין אנו טהורין ומיהו יכול ליהנה לכהן קטן שאין חלה ח"ל אסורה חלה למי שטומאה יוצא מצופו ונכבדות אמרו רבה הוה מחטיל לה כרוב ואובלה נמי טומאתו ח"כ האופה נ"ט של פסח יכול לקרוח שם חלה ולבטלה כרוב חבל הריא"ף ז"ל לא הניב תקנה וזככת הדמ"ן ז"ל שלא האיר לבטלה כרוב לבתולה חלה שאם נמטרנה בחולין ואין שם רוב היה מוסיף עליה עד שירבה החולין עליה ותהא בטלה כרוב והנשים נהנו ללוט נהאך הפסח ב"ט בחזק מכשיעור וכדאמרין נשי דידן נהנו למילס קפחא קפחא פי' פחות מכשיעור וטוב הוא זה :

ורבמו שצריך זמאחר כורת המכה נעסה מחללה לשה עד מחללה אפיס ובהזרה שלא פנה לירי שיאיר וסידוק כן צריך שתאחר כורת המכה נהפין ונשעורים עד שעת טחינה ולהזהר שלא ינאלו לירי חסד חמין מפני נפילת מים עליהם ומסוס הכי אמרין אין לוחמין את הסעורין פירוש דרבן היה לרחבן דמים מפני העפר והאבק שעליהם זכר כדי שאחר טחינה ומרקרין אותו יסורו הקליפות שעליהם וההא סולתן נקיה וכן נהפין העושין סלה ולפון לת'אם לשון ערבי הוא נהג בספרי לפיכך חלה לטען שריה מועטת כעין מסיחה ואם לתמו אותם אם נבקעו מחמת הלחימה אסורות דודאי ממהרות חלה חמין זהו לשון הנרימה ונמרה פירשו דלאו דוקא נחנקו חלה כיון שתנפחו ואם מניחן ע"פ רבינו יש מחנקו כרי כן כמנקהו ואסורות וי"מ כי מלשון כזיב שהיא כלי חרס שקולין נה העסה וכן היה גורם ר"ח כי של קלאין וי"מ כי מלשון טמא כן כן מוסכין וי"א נגמ' שאין אסורו לא אם נחנקו ממש ופסק הרי"ף ז"ל לומר חעפ"י שלא נחנקו

אסורות כיון שאם מניחן ע"פי הכי נ מחנקות וכח ז"ל דה"מ בעיניהם חבל ע"י מערות חמין אסורות ח"כ נחנקו ונתן הטעם כיון דספיקא היא צמ' חי בעינן נתנקעו ממש או לא חי אימיהו בעיניהו הוי ספיקא דאורייתא ולאסורא חבל ע"י הערוכה כיון דאוסור חמין נמשה אינו חלה מדרבנן אוליין לקולא זאינן אסורו' לא אם נחנקו ממש ומוכח נגמ' דאע"ב דאוסור חמין בעינו הוא מדאורייתא כיון דע"י עירוב אינו לא מדרבנן אולי' כספק' לקולא זככת הר"ה ז"ל דהוי שיעורא דנתבקעו למה לא נשעורין אבל נחטין כיון דחית בהו כיריא פי' סדק כמאן דמנקהו דמי זאוכיה כן מפ' נחרא דע"ז נבי יין נכך שנבל בענבי' דאמר' החם יריחם זהם מותרות ונחט' לא חמרינן הכי כיון דחיה בהו כיריא כמנקהו דהו כלאמר והיין נכנס לחמין זהר"ן ז"ל בפירוש ההלכות חלק עליו ואמר דלענין לחמה אינו ענין דאורנא חמין קיב' טפי מן הסעורין מפני שהם אטר קשים ואני נ"ל כדברי הר"ה ז"ל דסוגיא דשמעיה הכי מוכח דהכי אמרין צמ' חלה הא דמיא חמין לוחמין את הסעור' הא חטי שרי לא מניעיה קאמר לא מניע' חמין דכין דחית בהו כיריא עיילי בהו מילא חבל שערי דשעי לא קמ"ל וזה כדברי הר"ה ז"ל דאע"ב דשרינן כיון דחית בהו כיריא הרי הן כמנקהו ונמ' מנחמ חמרינן חמין של מנחו' לוחמין ואחן ומשמרן סלא יחמיכו שכיון שהכריכה המורה שמור במנחמ חס לא היו לוחמין אוחן לא היו צריכין שמור דאמרין התם דדוקא למנחמ דכהנים אהיריס נהם ונגמ' הבא היה נרחה שהלחיה היא מותרת ואמרו מזה ללחמ כרי שיעש' שמור ועל האוסר היו אומרין מאן רביית ליה לאכא חביל נהמא כחופשיהו פי' שאם אין לוחמין אוחן יאשרו הקליפות צו ככר אסורו הבאונים ז"ל הלחיה צמרי כין נחמין כין נשעורים :

ורחשה שנמכרת בזמן הנוף לאשר שהכניו אותו ליבא למיחש לה הוא עוף כלל נהבי דאע"ב דלענין אסור' בלוע חשיב אובלם כדאיחא נכבדות דאמרין דג טהור שנלע דג טמא אסור ח"ה כל מידי דכלי סגי נחליפה והרי איחא עוד הזקקת שיכקליפה וצריכין אנו מזה הטעם שנלל זה הטע' היה אסור ואל חסדין ליה כמעוכל ואע"ב דבני בלב שנלע כזית מם הוא מטמא כל שלשה ימים נחלה חמרינן ונדבנים ועושות כדי שתפול לאור ומשקף זהו לענין טומאה חבל לענין אסור' לא חשיב כמעוכל כל שהוא נעני קיים :

ורחשה שנמכרת בחוץ מכה יש שהיא אסורין אומה מכה גם בל המכות שנאפו עמה ודמו זה לחיבת נבילה כחוש שכלו אותה עם החיבה כשרה שמה דאזיל השמן ומפסם הכחוש ואח"כ אזיל הכחוש ומפסם השמן כדאיחא כפ' כבוד כולין ואין הנדון דומה לראי' שאין הקטה ע"י אפיס מתפשט הנפלת ממנה סיאסור כל הגאפה עמו ויש שלא היו אסורין אפי' אותה מכה חלה משלך החשה והעבון נבל זה הוא שאותה מכה היא אסורה והשאר מותרות וכן כתב הרב אליעזר ממיז ז"ל שאם נמכרת חטה על נשר מליה או כלי או על מכה רותחא חמין מקום פעפועו לפי אומר הדעת ורבי החמין ואם הוא נ"ט חמין של פסח מותר להטאות עד אחר הפסח כיון שהיא ספק ר"ט ספק חול ע"כ וז"ל מדרמיהן קריתא נפסח לאחר זמן וענדין בהו כין נמיט כין שלא נמינן ולא קנים ר' שמעון חלה כשהוא נענייה נדאה שאפי' נ"ט לחמין חס הוא נדבר החמקיים שני ימים יריחם אחר הפסח ומותרין אחר זריקת החטה ואם מלחן הכשר קודם הפסח ומכאו נז בחוץ הפסח חמין מותר הוא הנשר שבין סליסוה חמין קודם זמן אסורו אינו חלה נכסים כן שנחטל קודם זמן אסורו אינו חוזר ואוסר אחר זמן אסורו והרמיה ממסכת בלחים שאם נחטל כמר דתלמי עש כפ"ד נמלים

מפרט פת הדראה פת סובין שנטל הדרה ממנה וזה הפירוש
 אינו נכון דלא הוה צריך קרא למעוטי פת סובין שהרי פטורה
 היא חפי' מן החלה ואם כמכחו של שלמה היא מומת פירוש
 נקיה מכל הסובין ומורסן חפי' ינפה חומה בהרבה נפות ח"כ
 למה נאמר לחם עוני פרט לחלוט ואשישה וחלוט הוא אחר
 שגלוש' העסה כדרך כל לישא חולטין חומה במים רומחין קוד'
 חפיה ואח"כ חופין חומה ועושין בן כדי לכחכה כמו שעושין
 לפני מזב' זה מיעטה המורה מלחם עוני וכן לא יערכו עמה
 יין ושמן ודגש חפילו ימהר לאפות חומה שלא מחמיץ חסורה
 בלילה ראשונה משום מכה עשירה דלחם עוני נעין זאף ע"ג
 דבמנחות נעין שחייבה מכות והיו נלוות נשמן כנר אמרו
 נגמ' רביעיית היא מחלקת לכמה חלות שהם שלש עשרונות
 ושליש ואינו מגיע חפי' ניכה שמן לעשרון אחר שהוא מדת
 הפסח וכמעט שמן כזה לא מיקרי עשירה . ומה שימעטו לחם
 עוני אשישה הוא לחם גדול ואמרו נגמ' ח' משטה נאיפה ונר'
 נגמ' שאין לעשות לחם עוניו טפח חם מפני לחם עוני' . חם
 מפני חשש חמוץ ואין ללמוד מלחם הפנים שהיה עוניו טפח
 והיה מכה שלם אמרו במקום זרוין ובפת עמלה ובמנור חם
 ואל מתחם ובעצים יבישים לא אמרו לכל אדם . וכן אמרו אין
 עושין סריקין המכויירין נפסח מפני שהאשה שזהה עליהן
 ומחמכתן ואע"פ שיעשם בדפוס ויקנעם מהם גזרו על זה
 מפני זה וכל זה לבעלי בחים שאין זרוין . אבל לנחומין היה
 אפשר להמיר אלא שגזרו על הכל בין נדפוס בין שלא נדפוס
 בין לבעלי בחים בין של נחומין . וכן דעת הרא"ש ז"ל לאסור
 לכל בין נדפוס בין שלא נדפוס וסריקין המכויירין שאסרו
 הם המכויירין בעסה בורח חיה ועוף וכיוצא בזה אבל מה
 שנהנו לקבוע חותם של מחכת בעסה כדי שלא יחלפו המכו'
 של אחת במכות של אשה אחרת או המכויירין נמסר כדי שלא
 חתנפת העסה וחמהר להאפ' אין זה בכלל סריקין המכויירין
 ויהא רגיל אדם להתעסק בעסה במוך הפסח ולפעמים נופל
 מן העסה נקרקע שיחמר בכל טעה שהיה מנוטל ס :

ואחר שהשלמנו לבאר הסנה השנית שהיה הכורה בשני פניה .
 נבאר הסנה השלישית שהיא חסרה הפועלת .

הסנה השלישית והיא הסנה הפועלת מכה של מכה והיא
 בזית שחייב אדם לכוול נפסח מדמאי נערב
 מחבלו מכו' הכמו' קנענו חונה בריכה שמור מדמאי ושארמס
 חת המכות . אבל מכה כל טענה מלכד בזית זה של לילה
 ראשונה אינה חונה אלא ראות שהרי כמוכ אחר חומר טענת
 ימים מחבל מכות לחם עוני וכמוכ אחר חומר ששת ימים למד
 על שביעי שאינו חונה ומדה יש במורה כל דבר שהוא בכלל
 יבש מן הכלל לא ללמד על עצמו יבש אלא ללמד על הכלל
 בלו יבש מה שביעי ראות אף ששה ראות אלא לילה ראשונה
 משום דכתיב בערב מחבלו מכות הכתוב קנענו חונה ומשום
 הכי אוחו בזית אינה נאכל אלא ממכה המשומרת לשום מכה
 והיו שאמרו הנכבדות של גוים אדם ממלא כריסו מהם ונלכד
 שיאכל בזה מכה באחרונה ורש"י ז"ל היה מפרט שאם לקח
 דבק מגוים והכיר בו שלא בא לידי חמוץ שאין בו שיאור וסדוק
 הוא מותר למלא כריסו ממנו ונדודאי דהאי פירושא לא נהיר
 כלל שהרי יש לחוש שמא ערב בו שיאור כדרך שהנחומין
 עושין . והנכון מה שפירש רבינו חננאל ז"ל הנכבדות של גוים
 שלשו אוחן לפני ישראל נמים שלנו ולא ערבונו שאור אדם
 ממלא כריסו מהן אע"פ שלא עשונו שימור לשם מכה דלא
 בעינן שימור לא במכה של מכה ע"כ ממלא אדם כריסו מהן
 ובלכד שיאכל בזית מכה באחרונה והיא מכה של מכה שברכי'
 שימור וזהו שכתב בעל הלכות ז"ל לשה גוי חרש שוטה וקטן
 לא נפיק ידי חובתיה ועבד ושפחה דלא טבלי אבו' למילש מכה
 בלילה הראשון . אבל שאר יומי שרי והכי חזין לכהן כדק' ע"כ
 ולא

ברוב מותר לערכו עם פשתן ולא אמרי' רחור וניעור ולענין
 המכה הנמכחת נה חטה שאין אוסרת אחרות הדבקות נה
 ויש ללמוד זה מפרק דס חטאת שאמרו סם ריקן שנע נרקיק
 אינו אסור כל הרקיק אלא במקום שנע כדברי הר' אליעזר
 ממין ז"ל שכתבתי למעלה וכן הרחם שמכניסין נה ריקין
 בפורני חם נשחמשו נה חמץ והיא נתימא ונשחמשו נה נמכה
 וחומרים שצריך קליפה וגרסה דגרידה סני שהיא פחות
 מקליפה דסוף דינא נחלחל דינא שהיא עכמה נכשרת דגרידה
 ותרגומה כלויה עם אחרו' ונמכח' נה חטה אחת נאחת מהן
 גרסה שאותה הרניעלת חסורה ואינה נמרת נטילת מקום
 פעפועה נלכד שהרי נשמהפכין אותה הוא מחפסט כה חטה
 בכל התרגומה אבל האחרות מותרו' וכן כתב הרא"ש ז"ל :

כתב הרא"ש ז"ל נפסקי נדה פ' דס הגדה דכנר של חמץ
 שנמכ' נחנית של מים בכל המכות שלשו מאותן מים
 חסורות עד שימכר ממי נפל סם . וכמוכ נספר הטורי' ז"ל
 מעשה שמלגו תרגומה נמים חמים ומכחו ח"כ נמים נרעין
 של חטה ואסרו התרגומה דשחח היתה החטה נמים קודם
 רתיחה והחמיכה ובלעה התרגומה מהמים . וכן מעשה
 שנמכח חטה נקועה בכלי של מים ובשלו נאותן המים והתירו
 התנשיל ולא אמרינן שנאסרו כל המים ויאסרו ההנשיל וזה
 חימה שביין שהיה נקועה הרי נתחמכה לכ"ע דהא אמרינן
 נחנקעו חסורות ובין שאסרו כשנפלה נמים חמין כן ראוי
 לאסור חם נפלה נמים בוגנין ונחנקעה . וחטין שנפלו לכור
 יש מתירין אותן מים משום דאמרינן טפח חלוטש נכונן ונר'
 שהמים הנכונן מעכבין חומה מלהחמין זאת הראיה הניאו
 ויותר נר' ממה שאמר בן נמירא חטיל לצונן אבל כל זה אינו
 ענין לזה שכל זמן שהמים עליו מעכבו מלהחמין . אבל
 לאחר שיכח מהמים הוא מחמין וראיה מההיא חרנא דטבעת
 נחישתא ואסר רבא חפילו לצוני לגוים שמא יחזרו ויפכרוס
 לישראל וכן נתיב בתוספתא שרה חטין ושעורי' נמים והחמיכו
 חסורות . ונר' לאסור בכר של חמץ שנפל לחוך הכור ואע"פ
 שהוא כונן שהרי הכנימו דמשום חורפא דחמץ דינו חמץ
 ומעשה שהגעילו נפסח יורה מקומת ובשפסכו המים
 המחומכין ירדו לכור ואסרו לשמות ממנו נסח שגניל
 שנמרכ' מימי הכור נמים המחומכין כל זה בהוך הפסח שחפץ
 אסור בכל שהו' . אבל קודם הפסח שאינו אוסר אלא ננומן
 טעם יש להקל :

דלף היוצר על החטין או על הקמח אמרי' נמר' דאי עניד
 טיף טיף שיוצר טפה אחר טפה אינו מחמין והיא אומר
 הרמב"ן ז"ל דדוקא מה שאינו שרוי נמים הוא מותר אבל מה
 ששרוי נמים הוא אסור דטיף טיף אינו מעכב אלא מה שהיא
 רחוק מהמים אבל מה שהיא שרוי אפי' עניד טיף טיף אסור
 ולא הסכימו עמו בזה . וכל זמן שהתרגומה מנקרין במורסן
 אינו בא לידי חמוץ כדן דלף טורד :

וכתוב נספר הטורים כי הרב אליעזר מנרמיוז כתב כי
 שק מלא קמח שמתן אבל החומה מחמין וכבר
 כתבתי למעלה נענין חטין שנמכחו נקרקע הכור דין זיעת
 המערה אבל כתב הרב ז"ל שאם נפל המים על הקמח או
 נחלחל ירקד הקמח והשאר מותר והרא"ש ז"ל כתב כי קולה
 גדולה היא זאת לעשות כך נמוך הפסח שחמץ אסור נמשהו
 ובתב הלכה למעשה שיאחו כירו כל המקום המלחלה בשק
 עד שיריק כל הקמח אשר נשק : הנה השלמנו דין ברות
 המכה נפנים ראשונים ונשלים לבאר דין כורת מלחכותיים :
הצורה העללכותיית הוא שהיה לחם עוני ואם לחם עוני
 נעין ח"כ לא ישענה אלא מחטה נרעפה וקראוה
 נגמ' פת הדראה שהוא מלסון הדירה והכנה שהם מיני מולע'
 מ' ללחם לחם רנה חפילו כמכתו של שלמה והדרי' ח' ז"ל היה

מאמר

חמץ

ולא דוקא כל לילה ראשון אלא אומה כזית שאוכל באחרונה כדאמר ר' ארם ממלא כרסו מהם ונלכד שיאכל כזית מזה באחרונה וכ"כ כל הגאונים ז"ל שצריך ישראל להתעסק בה וכן הגאונים עכ"מ היו מתעסקין בה בדמיון מה דרכו של עני הוא מסיק ואשתו אופה וכן היה נוהג הר"ש ז"ל שהיה משתדל בהן והוא עומד על עשייתן לזרז העוסקין בהן והיה מסייע בעריכתן :

ובתב הרי"ף ז"ל ומכתי לילאיניש לנטורי קמחא דפסחא מעידן קצירה דאמר להו דתא להנהו דמהפכי כפי הפיכו לשם מכוה פירוש כפי עמרים וכו' ודאי מן המוצר הכי עדיף וכן אנו נוהגין אלא שאפשר שאע"פ שלא עשה כן לא שלקח חטין מן הטוק ושמר אותן לשם מכוה יבא ידי חובתו דנגמ' אמרי דשימור דליטה לא הוי שימור אלא דמקמי ליתא הוה דנעי שמור אבל אם שמר החטין קודם ליתא לא הוי שימור ומשמע שאם לא שמר אלא מליטה ואילך שחינו יוצא יד מכה בכך אלא שגאון אמר דליקה קמח מהטוק נשעת הרחק מותר דלא מחזיקין איסורא אבל לכתחלה בעינן שימור משמע דכ"ל דבי אמרי נגמרא דשימור דליטה לא הוי שימור היינו לכתחילה ודברי הגאון ז"ל קשין בעיני שלא מחשש חמוץ אנו מצריבין שימור אלא מגזירה הכתוב דכתיב ושמרתם את המכות אפי' היבא דליכא חשש חמוץ :

והנה שאין להחמיר להכריז שימור לא בעידן קצירה אבל קודם קצירה אין להכריז שימור שאם נפלו עליהם מים נמחבר אין לחשש כלל שאם כן לא חמבא חטים כשירים למכה של מכוה שלא נפלו עליהם מים נמחבר ומהאי טעמא אין חטים מכשירין הפירות לקבל טומאה אבל כשנפלו עליהם במלוש אלא שמבינו נגמ' דפ' כל שעה דאמרינן דלא היתה לה שעת הכושר היכי דמי כגון דאחמין נמחבר וי"מ נמי שנפלו עליז מים נמחבר ונשאר עליו משקה טופח ובשנקצר ונמסח והוביא במח כעין הגרעין הנשורים במים שנבאיים הפסח ואפ"ה מילחא דחיקא היא ולמילחא דלא שניקה לא חיישי' וכו' למיעבד נטירוהא מעידן קצירה אפי' לכתחילה :

הנה השלמנו לפרט הסנה השלישית והיא הסנה הפועלת . וגפרה הסנה הרביעי' והיא הסנה התכליתית והיא הנכבדת שנסבות :

הסנה הרביעית והיא התכליתית והוא כדי לקיים מצות בערב חאכלו מצות והוא כזית מכה באחרונה ואחר זמן היבוע' שאדם יע בעשיי' המכות ובהזהר מהחמוץ הכל הוא נשכיל תכלית זמן שיאכל כזית מכה באחרונה בזמן הזה שאין לנו פסח וזמן הכית נשכיל תכלית כזית מנשר הפסח וע"ז אמרו נמדרש חזימא נפסוק השמייעני את קולך בזימא דפסחא נתימא והלילה פק לחינרא כלומר מפני הגחא מועטת ארם שמה ומשמיע קול בשמחה וזה לכבוד המכוה . וזה המאמר נ"כ הזכירוהו נגמ' פסחים על ענין אחר והוא שמומר לאכול את הפסח כשני מקומות בבית א' נחדר ונעליה שאע"פ שהכתוב אומר בבית אחד יאכל ואלו השני המאמרים אמת הם . ולפי שהמכה בזמן היא כמו הפסח בזמן הבית על כן שנינו במשנתנו מקום שנהגו לעשות מלאכה בערבי פסחים עד חצות עושה שלא לעשות אף עושה ונראה מהנמ' דעד חצות הלי נמנהגא אבל מחצות ולמעלה אסורה בכל מקום ואי איבא מאן דעניד מלאכה משמתינן ליי' ובירושמי נתנו טעם לאיסור מלאכה בערבי פסחים טפי משאר ערבי שנתות דלא בערבי שנתות אינו אסור לא מן המנחה ולמעלה ואינו רואה סימן נרכה . ובפסח אסור מחצות ואילך ובערבי שנתות לא משמתינן . ובערב פסח משמתינן מפני שהפסח זמנו היה קרב מחצות ולמעלה . ומפני שהוא קרנן של כל ישראל הוא אסור במלאכה לכל ישראל כיון הדין לכל יחיד

המקרינן קרנן שהוא אסור בעשיית מלאכה כל אומה יום ואף ע"פ שמקריבין ככל יום המיד של שחר והוא מותר לנו לעשות מלאכה כבר מרבו בירושלמי שהמורה התירחו כפידו מדכתיב ואספת דנגך ואם כל ישראל ישנו נטילין מי יעשה להן דגן וכמוספות היו אומרים דמהכא משמע דמן התורה הוא אסור ואפשר דאסמכתא בעלמא היא :

והר"י הלוי ז"ל היה סובר דכיון דמשו' פסח הוא האידנא דליה לן קרנן פסח אף איסור מלאכה בערבי פסחי' טפי משאר י"ט וזה ודאי אינו נראה דכיון דנאסר בזמן כריך מנין אחר להתירו אע"פ שנטל הטעם והכי מוכח נגמ' דנני לא יאכל אדם עד שחשך מספקא לן אי משום פסח אי משום מכה ואמרי' עלה דרנן שעת הוה ימינ' נמעניחא בולי' יומא משום דס"ל כגן נתיירא נפסח שחטו שחרית שהוא כשר נשמע דאע"ג שטעם האיסור הוא משום קרנן פסח אע"ג דליה לן פסח איסורה בדקאי קאי וכן דעת הרי"ף ז"ל וכן העלו בתוספות וכ"ש שאפשר שטעם האיסור משום מכות מכה ומרור שטרחתו מרובה וכן דעת רש"י ז"ל . וי"א שחיסור מלאכה זה אינו אלא היושב במלאכתו בשחר כל השבוע כדי להשתכר . אבל העושה מלאכה כדי לתקן כליו . וכן הכותב ספרים להשתכר אינו בכלל זה . ואני אומר שזה הוא אפשר בערבי שנתות אבל בערבי פסחי' אין להקל דרבי בחול המועד והאי איסור' דערבי שנתות שהוא מן המנחה ולמעלה זהו מן מנחה קטנה דהיינו תשע שעות ומחצה . וסמוך למנחה קודם לכן . וכ"כ רש"י ז"ל כאן וכ"כ הרי"ף ז"ל דר"פ ערבי פסחים לענין איסור תכילה אערבי פסחים אע"ג דנגמרא אבעיה לן אי מנחה גדולה אי מנחה קטנה סוגיין משמע דמנחה קטנה מן וכ"כ הרמב"ם ז"ל סס' . ויש מסתפקין בדבר ואומרים דמקט לחומרא עדיף ואין להחמיר כל כך וכן באיסור מלאכה בערבי שנתות כ"ז באיסור מלאכה בערבי פסחים אינו אסור אלא מתחלת תשע דהיינו סמוך למנחה חכי שעה קודם המנחה קטנה :

וקודם חצות הלוי נמנהג ההוא ממקום שנהגו בו איסור למקום שנהגו בו המיר ודעמו לחזור נהג כמנהג מקומו אבל חייבני מנהג מקומו עליו עד שיעתיק דירתו משם והולך ממקום שנהגו בו יהיה למקום שנהגו בו איסור ואין דעמו לחזור נהג כמנהג המקו' שהלך שם מן הדין ואם דעמו לחזור למקומו נהג איסור כמנהג המקום שהלך שם מפני המחלוקת שלא יהיה הוא עושה והם אינו עושין ונראה שאם אינו אסור אלא מפני המחלוקת אינו אסור אלא בפניהם אבל שלא בפניהם מותר :

ובמקום שנהגו בו איסור כל הלילה הוא מותר עד הנץ החמה כדברי בית הלל אפי' נהגו בו איסור אינו חשוד מנהג לאוסרו ומקו' שנהגו איסור קוד' חצות כל מלאכה שהתחיל בה קודם ארבעה עשר והיא לכורך המועד גומרה עד חצות אע"ג דנהגי בה איסורא אבל לאחר חצות אסור אע"פ שהרי"ף ז"ל היה משנה אחר חצות לקודם חצות ולא הסכימו עמו בזה . וגם מה שכתב הרמב"ם ז"ל דכל מלאכה שהתחיל בה קודם ארבעה עשר גומרה נארבעה עשר דוקא במקום שנהגו לעשות השיג עליו הראב"ד ז"ל :

שלוש אומניות החייטין והספרים והכונסי' לפי שיש בהן קולא בחולו של מועד מקילין בהו כ"ד קודם חצות אפי' במקום שנהגו שלא לעשות אפי' לא התחיל בה קודם י"ד וכל זה קודם חצות אבל לאחר חצות הכל אסור והרמב"ם ז"ל ג"כ לא המיר בשלש אומניות אלא אם התחילו קודם ארבעה עשר וכבר השינו עליו :

מרשיבין שזנכין לחרגולין והוא להושיב המתנוולת על הניבים כל היום וכל שכן שאם נרחה שמחזידין אומה

יהודה בן נחירא ולא מכה מן הדת דר' לוי מקדמי להא דרבי לוי משמע דלא תליא נדר' יהודה בן נחירא אלא ככל ענין קח חסר ר' לוי כולי יומא בין דמתסר חמץ כולי יומא בין דלא מתסר אלא משש שעות ולמעלה כדכרי רבי אלפאסי ז"ל ורבי הרמב"ן ז"ל המסייעו כך ז"ל :

ולפי דרכנו למדנו שהאסמיסין אסורין לאכול ערב פסח כדי שיאכלו מכה לאחנן והנכורות גם כן נוהגין להענות לא מפני זה אלא שגבולו מן מכת בכורות ובתוכם גם הטור' שאין אסור לאכול מכה בערב הפסח אלא מכה הראויה לכאח נה ידי חונת מכות מכה אכל מכה עשירה שלושה ביין ושמן ודגש חינה אסורה אלא א"כ מלא כריסו ממנה ויבוא לאכול מכה בלא מאכנן ואמרו כי ר"מ ז"ל היה עושה ממנה סעודה שלישית כשחל י"ד להיות בשבת וכן כשהיה הולך לבית המרחץ ערב הפסח היה אוכל ממנה שאין האיסור אלא במכה עניה :

שנינו בפ' ערבי פסחים לא יאכל אדם נערי פסחי' סמוך למנחה פי' מנחה קטנה שהיא מתשע שעות ומנחה וסמוך לה מחצית השע לא יאכל עד שחשך ואמר' נגמרא דילמא אחי למיכל מכה אכילה גסה ואכילה גסה לא טאה אכילה לא לענין קיום מצוה ולא לענין להחייב עליה ביום הכפורי ובינמות אמרו שהאוכל הרומה אכילה גסה אינו חייב משום אוכל שיהא חייב קח וחומש אלא משום מויק בלו' מויק החרומה באלו שרפה . ואכילה גסה היא כל שאוכל כל כך שאינו יכול לאכול לאחר מיכן אלא נקושי אכל על השבע ודאי שמה אכילה וחינה ספי ומשום הכי פסח וקדשים אינן נאכלין אלא על השבע כלומר אחר אכילה בדרך כל מאכל חשוב שהיה בא נסוף ודקא נפסח וקדשים נע"י שינואו על השבע אכל מכה ומרור אין מבותן נכך אלא אינעי הכי אם נעי הכי והוא שלא מהיה אכילה גסה והכי אחא נספרי' ואינו אסור אלא לאכול אכילה לשבע אכל מסביל הוא כמיני קנמא והוא כמו צמר מנושל דרך סיוול וכן מסביל הוא נירקי לפי שהוא מושך אכילה אע"פ שאין רחיה לזכר וזכר לזכר נידו לנס נירי . ואל מזרעו אל הקובים כי כמו שהחריש קודם הזריעה היה חוחכת שרשים היוכחים מהם קובים ופוחתה הקרקע לקבל הזריעה כן האכילה הזאת שהיא דרך ערתי היא מושכת אכיל' חסרה ואוכל אותה נמאכנן וכמד הרמב"ם ז"ל והוא שלא ימלא כריסו מהם ושמיהו היין הוא מושכת אכיל' וכמו שאמרו נגמ' בנח הוה שמי חמרה דגריד לנח :

יש מהראשונים ז"ל שהיו מחמירין שלא היו אופין מכה של מכה אלא לאחר שש שעות שנאסר החמץ ונמנין טעם לדבריהם משום דמכה אחקש לפסח וכתיב לא מזבח על חמץ דם זבחי . ויש מתירין ואומרים דדוקא אכילת מכה אחקש לפסח אכל לא אפייתה ומניאין רחיה מהמוספת דמניא החם י"ד שחל להיות בשבת מבערין הכל מלפני השבת ואופה לו מכה מערב שבת וכן בירושלמי משמע דמכה ישנה כשרה כדון סוכה ישנה שאם עשאה מחמת השנה לשם מצוה כשרה וכן משמע בפ' כל שעה גני חלת תורה ורקיקי נזיר דאדם יוכא נהם בפסח ונודחי נעשו קוד' הפסח דהא אמריהם מטעם זה אין מנהגינו כאן באלגזא"ר נפסח לומר נח"המ מזמור לאורה דאין מניאין חודה נפסח מפני חשך שנה וכל אלו הם ראיות גדולות להמיר אפיית מכה של מצוה קודם זמן איסור חמץ והדוחין אלו הראיות הם נחקקין הרבה גם הגאונים ז"ל היה מהם מי שהיה אוסר לאפוח מכה של מכה קודם זמן הניעור משום חניניה מכה בשעתה וכשחל פסח להיות נאחד מימי החול אופין אותה ליל הפסח וכן במוביא שבת . ואם חל פסח ביום שבת אופין אותה מערב שבת ויש מקומות בארצות ישמעאל נוהגין כן אכל נמקומותינו בארצות אדום לא נהגו

אותה אפילו בחול המועד נמלכת האנד היא אכל להוסיך לכתחילה אסור בחול המועד אע"פ שמומר נ"ד דחמיר חול המועד טפי מארבעה עשר :

גורפין הזבל מחמת הנהמה נ"ד כל היום והזבל שנחבר לא יסלקנו לכרדין ואם נמנה נחבר יוכיחנו לאשפה :

מוליכין ומניאין כלים מניה החומן כל היום אע"פ שאין לבוקר המועד והרמב"ם ז"ל לא המיר כן לא עד חצות ולא הסכימו עמו נזה אלא כל היום מומר :

הנה השלמנו החלק השני והוא דיני מצות מכה . ונחמיל נע"ה דיני החלק השלישי והוא דיני ההגדה וה' אלהים יעזרו לי ודיני ההגדה החלקים לשני שערים האחד קודם קריאת ההגדה . והשני נקריאת ההגדה :

דיני החלק השלישי

ירושלמי אמר רבי לוי האוכל מכה בערב הפסח כנועל ארוסמו בנית חמיו והנועל ארוסמו בנית חמיו לוקה פי' מכת מדרות מדרבנן והטעם מפני שהוא אן נרגלים חוטא ונעל אותה קודם שמכנס לחופה וינרך עליה ברכת נישואין . וכן האוכל מכה בער"פ קודם שינרך עליה חייב מכת מדרות וי"א דבברכת נישואין יש שבע ברכות עם ברכת היין וכן באכילת מכה יש ז' ברכות שלש ברכות על כוס ראשון ברכת היין וברכה היום ושאן ושמי נרכו' על כוס שני אשר גאלו ונורא פרי הגפן וכ' ברכות על המצ' עכמה המוכיא ולאכול מכה ומדברי הרי"א ז"ל נראה שכל היו' אסור - אכל הרז"ל ז"ל כתב שאינו אסור לא משש שעות ולמעלה שנאסר בו חמץ דהשפח הויה ארוסה' אכל קודם שש שעות שמומר לאכול חמץ עדין לא החמילו אירוסין של מצו' וכ"כ הר"ש ז"ל לזיהרמב"ן ז"ל קיים דברי הרי"א ז"ל דכל היום אסור הוא והוכיח כן מסוגייה ירושלמי' וכך היא ח"ר לוי האוכל מכה בערב הפסח לוקה מנח"ר יהודה בן נתירא אומר בין חמץ בין מכה אסור פי' משו' דכתיב לא תשחט על חמץ דם זנחי לא תשחט הפסח ועדין חמץ קיים ומכשיר היה רבי יהודה בן נחירא נפסח ששחטו שחרית ר' סימון נסס ריב"ל ר' לא היה אוכל לא חמץ ולא מכה לא מכה מן הדת דר' לוי ולא חמץ מן הדת דר' יהודה בן נחירא וקמשינן בירושלמי ר' חלמידיה דר' יהודה בן נחירא הוא ולא חלמידיה דר' יעקב בן קודשאי כלומר והדבר ידוע שהלוקין חבירו על ר' יהודה בן נחירא וליכא דחייש לה אלא תלמידיו שחוששין לדבריו וממך אל דהוה נכור פירוש שנהגו הנכורות להענות בערב הפסח כדאמר' נחם' סופרי' א"ר יונה אבא היה נכור והוה אכיל א"ר מנחומא לא מן הדת אלא מן הדת דר' אסתנים הוה כד הוה אכיל ניממא לא הוה אכיל ברמשה ולמה לא הוה אכיל ניממא כדי שיכנס למכה בחמה . זו היא סוגיית ירושלמית ולמד ממנה הרמב"ן ז"ל שכל היום אסור לאכול מכה כדקמני עלה דנן נחירא בין חמץ בין מכה אסור שפי' אסור כל היום לפיכך היו אומרים על ר' שהיה מתענה ערב הפסח שלא היה אוכל מכה מדר' לוי אלו הן דברי הרמב"ן ז"ל והר"ן ז"ל בפירוש ההלכות דחה זה דה"ק שהאוכל מכה בערב הפסח משעת איסור חמץ כנא על ארוסמו למר בדחית ליה ולמד בדחית ליה ולרבי יהודה בן נחירא שאסר לאסור חמץ כל היום נ"כ אסור לאכול מכה כל היום ומשום הכי הוה סבירא לן החם דר' דלא הוה אכיל חמץ כל היו' אמר' יהודה בן נחירא מכה נמי לא אכיל מדר' לוי אכל ללדין דלא מחסר בן חמץ אלא מחמת ולמעלה מדאורייתא אי נמי מסוף ד' שעות מדרבנן אשער דמכה נמי לא מיחסר אלא מהאי זמנא ואילך אלו הן דבריו . ואני אומר כדברי הרמב"ן ז"ל שאם בדבריו הכי הוה להולמימר בירושלמי לא חמץ מן הדת דרבי

מאמר חמץ

כן והיו מדקדקין לומר כי טונז הוא לאפות הכל קודם זמן הניעור שאם יתערבו הפירורין משהו כעסה יחנטלו קודם זמן איסורו:

לא יאמר אדם נשר זה לפסח שנראה במקדים בהמתו כי פסח טעם קרנן לא טעם הרגל ונרא' כאוכל קדשי' נחוק וי"מ דוקא גדי או טלה שהוא ראוי לפסח אבל רש"י ז"ל כתב אפילו נשר בהמה אחרת אפילו שחוטת לפי שיהיו סבורין שהקרישו לדמי פסח וכן נוהגין בני אדם שכשמועלין נשר קודם הפסח אין אומרי' זה לכורך הפסח לא לכורך י"ט ושרי קנייט למימר הני חטי לפסח דענדי אינשי דמנטרי חטי לפסח' ואין לחוש לומר שהקדישין לקרנן פסח:

מקום שנהגו לאכול בלי נלילי פסחים אוכלין מקום שלא נהגו לאכול אין אוכלין כן שנינו בפרק מקום שנהגו וגדי מקולם בכל מקום אסור ופירוש מקולם שהוא ראשו על ברעיו ועל קרנו וקראוהו מקולם לפי שקרניו הם חולין נכדו בגבור שהולך בלי זיינו נכדו ח"נ משו' שגומנין קרנו על ראשו ונדמתי וכובע נחשת על ראשו וקולסא דנחשת ונדמתי ונמקומו' שנהגו שלא לאכול בלי לאו דוקא נשר גדי וטלה הראוין לקרנן פסח לא חפ' נשר עוף ועגל וכל דבר שטעון שחיטה כדא' בירושלמי ולא שריגן נמקום שנהגו שלא לאכול בלי שום בלי בעול' בין ראוי לפסח בין אינו ראוי לפסח ואפי' עוף. והגדיים המקולסים. שאסורים בכל מקום יש שהיו אומרים בפ"נ ד"ט דדוקא גדי מקולם אסור אבל טלה מקולם מותר. מפני שיש לו חליה ומוכחא מלחא דלאו קרנן הוא דחליה לנבנה סלקא. אבל נחוספתא שנו גדיים וטלאים המקולסים לאסור. גם יש לאסור אפי' חילין בן שמי שניס דלא חוי לפסח דבפרקא קמא דמנחות ונפ' תערובת אמרינן איבא בן שמי שניס דדמי לכן שנה וכן שנה דדמי לכן שמי שניס. וגם יש לאסור אפי' נקנה בלא חויא לקרנן פסח דנחמוה משמע דמקדיש נקנה לפסחו נחמא לה קדושת דמים. וכן יש לאסור אפילו הוא בעל מום דחמרי' בפ' השוחט אפשר דמכחי ליה למומא כך נ"ל כל זה: הנה השלמנו השער הראשון מזה החלק השלישי ונבאר בע"ה השער השני:

מצות עשה מן התורה לספר נליל הפסח נגסים ונפלאות שעשה הקב"ה לאבותינו כיצאת מצרי' שח' והגדת לנגן כיום ההוא בעבור זה עשה ה' לי נצחתי ממצרים כמו שהוא מפורש בהגדה וזאת המצוה היא מיוחדת בליל הפסח גוספת על מצות זכירת יציאת מצרים כיום ובלילה שאומרים ברחמי יאמר שנו' זה יציאת מצרים אבל זאת המצוה המיוחדת בזמן הגאולה היא להגיד אל הנגים וזכר הנגים והנפלאות שעשה לנו בזמן הגאולה כדי שישאר לנגם נזכר לדורות כענין שנאמר עליה לנגיבם ספרו ונגיבם לנגיבם לדור אחר כדי שיגדלו הילדים וגם עד שיבנה וזקנה על זאת הדיעה כי היא עקר האמונה ומנטלת לכל דעת הפילוסוף ומין ואפיקורוס מבחיט האלהות והאדום והנבואה וידיעת האלהות והעונש. וזה כי מה שעשה לאבותינו להוביחם ממצרים מתחת יד מלך עז ע"י מכות משונות על יד נביא שלוח בדבר האל מורה כי האל הוא משגיח במעשה בני אדם לנמול טוב לטובים ולעונש לרשעים. וזהו עיקר התורה כולה. ואם הוא נומל ועונש כנר קרמה לו הדיעה בהם וזהו ננגד האומרים עזב ה' את הארץ ושייהיה זה נכמות יוצאות מהדרך הנהוג כמנהגו של עולם כמו מכת הדם והבפרדעים ושאר המכות וכ"ש קריעת ים סוף שחי כמות סמוכות זו לזו הא' עונדת בנישה והאחרת בוללת כעופרת זה יורה כי יש אלוהי מחדש העולם ומטהו כרכונו וזה סוחר מאמיני הקדמות שאומרים כי לעולם לא נחחדש דבר אלא כך היה וזאת הדעת נשארה לפילוסופים של יון ופאנונו ספרי' וזו ראו קריעת ים סוף שרכו כל ספריה'

והלא אונקלוס היה בן דודו של טיטוס ונמניד ואמר לו דודו למה יהוא אומר לו כי קטן שנישאל יודע מה שלא ידעו גדולי חכמי אומות העולם. כי יודע מה שנכרא כיום ראשון וניוס שני וכו' וכן כל ששת ימי צראשית וזה יראה בו כל מחקר חנושי וכשראינו אנהנו או הגידו לנו אבותינו דור אחר דור הגדה מפורסמת שאי אפשר להכחישה הרי הוא בחלו ראינו אנהנו בעינינו קריעת ים סוף נשעה קלה ראינו חדוש העולם ואם הוא מחדש יש לו מחדש מזהיר על יד נביאיו בתורתו ויודע ומשגיח וגומל ועונש על כן בזה חורה להגיד זה לנגינו מנעוריהם וגם עד זקנה ושינה לא יעזבוהו עד יגידו זרוע ה' לדור אחרון. לכל יבא נבנורמיו וזהו חועלת זאת המצוה והיא מועלת גדולה לנפשות ולגופות בע"ה ובע"ה:

והקב"ה חכמים ז"ל שיהיה ההגדה הזאת נשעה שיש מצה ומרור מונחים שאלחן כמו שאמרנו בהגדה בעבור זה לא אמרתי אלא נשעה שיש מצה ומרור מונחי' לפניה ואמרנו כי נקראת המצוה לחם עוני שעונים בו דברים פי שכל המצוה קורין ההגדה וכן חקנו שהיה על הכוס ומקנו ד' כוסות על היין ושלא יאכל עד שיכר דרך חירות ושיעשה שני כרי שחעוררו החינוקות לשחול ושיקרא הלילה מצראה הוא הלל שקורין בימים שגומרינן בו את ההלל ע"כ כריך לפרוט כל אלה הדברים אחד לאחר ולפרש בדורי עשייהם שכל העושה מצוה אחת במצוה אינו מתבשר נשורות רעות ואפילו גזר הקב"ה עליו נזרות רעות ממנטלין ממנו שנאמר שומר מצוה לא ידע דבר רע עמ ומשפט ידע לנ חכם כאשר דבר מלך שלטון מי יאמר לו מה מעשה:

ואנאר תחלה דין היין נר' כוסותיו. ודין ההיסבה. ודין המצה נאכילה. ודין המרור. ודין החרוסה. ודין הירקות. ודין שני תבטלין. ודין קריאת ההגדה. ודין קריאת ההלל. ודין הסעודה וברכת המזון ואפיקומין. ודין הלל הגדול.

והאל זכנו לפרש דין אכילת הפסח חמץ: **דין** היין אמרו בירושלמי מצוה ללכת בין אדום מ"ט אל תרא יין כי יתאדם ובפרק המוכר פירות בעי רב כהנא מרכה חמר חורוין מה הוא ח"ל אל תרא יין כי יתאדם וי"מ דלענין נסכים דוקא קא מנעיין ליה אבל לא לענין קדוש. אבל הרמב"ן ז"ל פירש דלענין קדוש נ"כ איבעיה ליה אע"פ דפ' ערבי פסחים א"ר יהודה עד שיבא בו טעם יין ומראה יין ואמר רבא מ"ט דר' יהודה דכתיב אל תרא יין כי יתאדם מכלל דפליגי רבנן עליה דר' יהודה ושרי נחמר חורוין ח"כ מה קא בעיא ליה חמר חורוין מה הוא איבא למימר דהלכתא קא מנעיט ליה חי כרנן חי כר' יהודה ופשיט ליה רב' יהודה ח"ג מודו רבנן לר' יהודה דחמר חורוין פסול בקדוש וכת' הרמב"ן ז"ל דאפי' נדיענר לא מתבשר חמר חורוין דחי בענין קרא בדכתיב אפילו דיענר נמי וחי לא בעינן קרא בדכתיב אפילו לכתחלה יבא כשר שהוא חשוב ועולה על שולחן מלכים ולא אשכחאן נגמ' רילן לענין קדוש לא יבא ואם הכי כשר זאת היא שיטת הרמב"ן ז"ל למיפסל לקדוש ולר' כוסות כולן חמר חורוין שהוא הלך שאין בו אדום כלל דנעינן יין כי יתאדם והאדום הוא שדומה לדם כמו שאמרנו לענין דם נדה בפר' כל היר מדכתיב ויראו את המים אדומים כדכ' וזהו ע"פ הענין כמו שח' ונרס ענינים סותיה. ובמ"ט ודס ענג השעה חמר. ואני קשה לי לדעתו ז"ל דבפרק כל קרבנות הכבור שנינו אין מביאין יין ישן דברי ר' ומניח נגמ' יין ישן לא יבא ואם הכי כשר ואוקימ' לה בר' דאמר רבא מ"ט דר' משום א' תרא יין כי יתאדם. ופירש רש"י ז"ל דקימא לן דכשעברה שנה עונדת ארמימותו וכיון דחמר חורוין ויין ישן חרווייהו מפסלי מהאי קרא הכי אפשר למימר דלנככים לא ילפינן מהאי קרא אלא למצוה מן המובחר ולקידוש ילפי' מיני' דאפי' נדיענר מיפסיל אע"כ

כדין יין מוזנ שהרי יין מוזנ פסול למזבח כדענדר ויין של כמוקים אמרינן חם הניח כשר והטעם נזה שהמים נשתנו מכריתן כשנשרו בהם הכמוקים כמו שנשתנו מי הגשמים בעננים ולפי זה דינו כמי פירות שאין מחמיכין ואינו משתנה מיין העננים לענין זה כלל וכן חם נתערב בו מעט יין נסך הוא נאסר ולא אמרינן סלק את מינו בני שמינו ושמינו מינו רבה עליו ומכטלו ולמרטו כל זה ממה שנפסל יין מוזנ למזבח ונכשר יין של כמוקים :

שיעור היין לד' כוסות

הוא רביעית בן כלס כדי שאם יתנוס מוניה הנונה נחלמוד והיא מוניה דרבה ברי' דרב יוסף בר חמא דאמר כל חמרא דלא דארי על חד מלת מיא לאו חמרא הוא חם כן כשימן שלשה רביעיות מים רביעית יין ויחלקם לד'

אמיה

מטעם זה החכם כנר' אברטס אכן טווח'ל בחטובותיו סימן ר"ס כחיר די פסטר ועשאלס כפי פירות שאין מחמיכין כיון שנשתנו מכריתן והוא לכו דין מי פירות שאין מחמיכין יעו"ט :

כוסות יניע לכל כוס רביעית דאע"ג דיין מוזנ פסול למזבח מדרהינן נספרי ונסכו יין רביעית יהיין חי חמה מנסך ולא חה המזנ לענין קדוש עלויי עלייה דמודים חכמים לר' ליעזר ככוס של נרבה שאין מנרכין עליו עד שימן לתוכו מים ושיעור הכוס שהוא רביעית כנר פירשמי למעלה שהם שני חוקיות יין וחכי נקירונ קרונ לשלס חוקיות וברך שימיה רונא דכסא שהוא שיעור ניצה ואם מלא לונמיו לכוס של קדוש ואם הוא כוס גדול מחזיק להרבה בני אדם רונא דרביעית יכול להשקות ממנו לנני ולנני בימו כיון שכל אחד שומה כשיעור שאין חונה להיות כפני כל אחד כוס ושימיה שלחנו ערוך נמצע נאה לעשות הסכה דרך הדור לכבוד הרנל וכבוד המכה וכמו שאמרו היו לו כלים נאים ומכמות נאות מעלה אהם לסוכה וכנדים שכל נהם קדירה לרנו אל ימוזנ נהן כוס לרנו ויאמר זה השולחן אשר לפני ה' ויטול הכוס וימונינו אמרי נמ' פסחים דכסא דדוד הע"ה כשנתן לו הקנ"ה כוס לכהך כשעושה סעודה לדיקים דשיעור הכוס מאתים נחד ועשרים לוגין הוי שנאמר כוסי דיו"ה נגמטריח עולה כך ואני אומר שזה השיעור הנאמ' י"ו על י"ג ואחר עולה י"ג כי נ"ה ה' בור עולמים עולה י"ו ורובים לומר כי אז יהיה יחודו של הקנ"ה שלם כמו שכתוב ניום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד :

וקודם מוניה כריך שטיפה מנפנים והדחה מנחון לכבוד הכרבה כמו שאמרו ככוס של נרבת המזון וכן

כדרו מסדרי ההנה אתן מפרקא פירוש מבית הכנסת שהיו נוהגין לקרות פרק אחד אחר אפלת ערביה שטיפין ככס ומזגין חמרו וכשיטלנו בידו כריך לטול ידו אחת שאוחז בה הבוס כמו שאמרו נפ' כיכד מנרכין נברייחא של כיכד סדר הסנה אעפ"י שאמרו הטוטל ידו לפירות ה"ז מגבי הרוח לא אמרו כן אלא נפירות נעונים כגון תפוחים וחמרים והדומה להם אצל נפירות לחים כגון תותים כריך נטילה בידו אחת וה"ה לכוס של יין משום נקיות ואינן כריכות נרבה ואעפ"י שהי"ו עסקניות הן אינו כריך לטול שתי ידיו משום דידים של הסיח הדעת כשרות לנרבה וכן מוכיח בסדר ההנה שהרי קודם נרבה אשנאלנו ככוס שני אינו כריך לטול ידיו אעפ"י שהסיח דעתו אחר נטילה של קודם טנול שני ואף על פי שהסיח דעתו נקריחא ההנה הא למדת שידים אעפ"י שהם עסקניות והסיח דעתו מהן אינן כריכות נטילה לנרבה וה"ה קודם קדוש אעפ"י שהם עסקניות והסיח דעתו מהם אינן כריכות נטילה אצל ידו אחת שנטול בה הכוס כריך לטול משום נקיו' ולא משום טהרה ונטול בלא נרבה ואם כריך להפנות קודם

אע"ג דאיכא למימר דחמר חורייאן נפיק טפי מחחומי דקרח טפי היין יטן נחמר חורייאן ליכא ארמימות כלל ואיכא למימר דלאו חמרא הוא כלל אפי' נדיענדר לקדוש ויין יטן לא נפיק כולי האי דאכתי אית ביה קצת ארמימות לא דרנה מוכח מקרא דכיון דחמר חורייאן לימיה חמר כלל מדכחיב אל חמא יין כי יחאדם מהמס יליף ר' בייך יטן לא יניח לכתחילה שכיון שנחמטה ארמימותו לאו מן המוכח הוא אע"ג דאיכא למימר הכי כיון דנחר סגנון ח"ל רנח נחמר חורייאן ויין יטן משמע דכי הדדי ניגהו וכן הרמב"ם ז"ל פירשה לוו דחמר חורייאן לנסכים נלחוד ולכתחלה ג"כ ונדיענדר כשר ופירו' ההיא דין צורך לא יניח ואם הניח כשר יין לכן ורע אפי' חמרי לא יניח ואם הניח כשר אצל לכן וטוב אפי' לכתחלה יניח לנסכי' וב"ש לקדוש וגם כספר הטורים כמזכיר שם הלכן הוא יומר חסוב מהאדום עושין נו ד' כוסות ואני מבחמי סיוע נתרנום של שיר השירים שייך לכן הוא כשר לניסוך היין שהוא מתרגם שתימי יני עם חלבי קניח חמר סומק וחומר הנסיכי קדמי כן ג"ל להלכ' נזה אצל לענין מעשה אני חושש לדברי הרמב"ן ז"ל שלא לקדש עליו ולא לכת' בו ידי ד'כוס' כפסט ל'הירושלמי שאמרו מכה לכת' כיון אדום שנא' לא חמא יין כי יחאדם וכן נהנו הכל מ לקדוש הלילה אצל לקדוש היום שאומרים עליו נרבה היין נלכד וכן להנדרל אע"ג דלית' חמר מדינה אני יוצח בו לכתחלה דעדיף משכר אפילו אימיה חמר מדינה :

והנה היין היוצא מהעננים נארח הזאת אינו כיון הנעשה נארכות אדום כי היין שלהם חם עננים שחורות היין יוצא אדום ואם לננות היין יוצא לכן אצל נארכות אלו בין שחורות בין לננות היין יוצא לכן ואינו מתקיים אלא ח"כ מערכין בו דנש ולענין מערונת דנש כחן כן הרמב"ם ז"ל שמי דעות א' להכשיר ואחד לפסול מפני שאינו ראוי להקרינו על בני המזבח ואמרי' בפ' המוכר פירות אין אומרים קדוש היום אלא על היין הראוי לנסך ע"ג המזבח והמכשירין אומרי' לא אמרו כן אלא כיון הנפסל נבריעותו כגון יין מגולה ויין שריחו רע אצל נתערב בו מעט דנש חסוב הוא ואומרי' עליו קדוש היום וגם הרמב"ן ז"ל כתב כי לא נפסל למזבח אלא מפני הרבש שהוא פסול למזבח אצל היין עצמו חסוב הוא לומר עליו כל שירים ומשנחות שנכספר הלים אע"פ שיט בו דנש ונברושלמי אמרו שיוצאין בו ידי ד' כוסות בקוגריתון ובאחד מהם אומרי' עליו קדוש היו וקוגריתון יש בו דנש יין ופלפלין ואמרו שהוא ראוי לקדוש ומ"מ אוחו יין שמערכין בו מאניס פסול הוא לד' כוסות ואף ע"ג דשכר מנרכין עליו נרבת מוניה היכא דקנוע סעודתא עליה נראה דנלילי פסחים כי היכי דלא מתקדישין עליה שאין אומרים קדוש היום על שכר חלנים וממרים ה"ג אין מנרכין עליו נרבת המזון שנת' שכל הכוסות הם שזין להשינות לעשותם כיון לא נשכר ומערונום אע"פ שהוא כשר להנדרה היכא דאימיה חמר מדינה ואפשר נמי אף לקדוש היום לומר עליו קדושה רבה דהיינו נרבת היין לנדה ויין של כמוקים הנהוג נארכות האלה אמרו נמ' יין של כמוקים לא יניח ואם הניח כשר וכיון דלמזבח חם הניח כשר אן אפי' לכתחלה נאמר עליה קדוש היום ויש טועין לולי שהוא יומר נרוע משכר של חלנים ואומרים שאינן אלא מים מעופשים וזהו סבלות מהם לפי דבריהם אף למזבח היו לנו לפסלו ועוד שאנו רואין שהוא מתקיים ומתישן יומר משנה אחת ושכר של חלנים אינו מתקיים אלא זמן מעט ועד שהוא סובל יומר מים נמוינה מיין של ענבים ונ"ל הטעם נזה לפי שייך של ענבים הלחים הוא נלחחותו הגדול ומים רנים נמוינה יחלשו כחו אצל יין כמוקים הינשים הוא ינש וברך מים רנים ללחלו להטעימו לחיך ונ"ל שאעפ"י שעקרו מים דינו כדין היין היוצא מהעננים שלא נתערנו בו מים ואין דינו

קדוש רוחך ידיו ואינו כרית נטילה ברביעית ובכלי כדון נטילת ידיים לחבילת פת דלענין תפלה סני נרחיכה או ננקיון כעפר דכתיב ארצן נקיון כפי נכל מידי דמנקי וינכר אשר יכר את האדם ויגנך ידיו :

ובמלא הכוס יין מוזג שהמוז עלווי עליה ובספר הטורי' כמות שאין כריך למוזג ונראה שהוא לפי מנהגם צארכות ספרד שמתין היין לעולם כלי מויגה ורז"ל היו מוזגין אותו מויגה רבנא נריה דרב יוסף נר חמא שלטה חלקי אים וחלק אחד יין והכל לפי כח היין שיחא המוזג משניחו ולא משחי' נהא למ"ד שהוא חומ' שאינו ראוי לנסך על גבי המזוג דהתם גזירת הכתוב היא שגאמר הסך נסך שבר ולא המוזג : אבל לענין קדוש כיון דעלווי עליה מקדשין עליו וה"ה ל"ן מעושן ומנושל חעפ"י שפסולין לנסכים כשרים לקדוש שהרי גשהנו לעלווי דהמעושן משונח הוא ובדאמרין נכנא כהרא דין החירו מפני שמשניחו בלומר העשן משניחו ומנושל נמי הכיבול משניחו וכדמתן נפ' כהרא דהרומות אין מבשלין יין של מרומה מפני שמעטיו ור' יהודה מתיר מפני שמשניחו והא דאפסילו לניסוך אינו אלא מפני שגשגו מברייחן ואין דרשי' זנח ונסכים מה זנח שלא גשגה אף נסכים שלא נשתנו אבל אם נשתנו לעלוויי בנשול ובעשן מקדשין עליהם וכל שכן שמכרכין עליהם בורא פרי הנפן וכן נחמר חוריאן מנרכין עליו נכ"ה וכן נירושלמי אמרו בפ' ערבי פסחים יובאין ל"ן מבושל יד' ד' כוסות וסוקט ארס אשכול של עגבים ואומר עליו קדוש הוידהא קיל"ן יין מנתו לא יכ' ואם הכי' כס' וכיון דאם הכי' כשר אן לכחלה נמי ענדין - וכן דורך בימוקים וטורה חומס נמים שהרי אמרו בגמרא כל שיט בו טעם יין ומראה יין :

ואחר מויגה מקדש ואומר ברכת היין מחלה בורא פרי הנפן ואח"כ נרבה היום אשר נחר ננו כנ"ה לפי שהיין גור' לקדוש ועוד דתירי וגאינו מדיר תדיר קוד' ואומר אח"כ שהיין בלילי ראשונים אבל בלילי אחרונים אין טעם שהיינו שיום אחרון של פסח אינו רגל לפני עצמו כמו ש"ע ואינו מנכר שעשה נמים שהרי על כוס שני נקריאת ההגדה אומר למי שעשה לארנומינו ולנו את כל הנסים האלו - ואם הוא שנת מזכיר של שנת בנרבת היום ואומר ויבולו קוד' קדוש נכל שנתות השנה ונמ"ש אומר יקנה"ז : יין קדוש נר הנדלה זמן כדעת רב שאומר קדוש ואח"כ הנדלה שלא מהא קדושת שנת כמשוי עלינו ודלא כשמואל דאמר הנדלה ואח"כ קדוש כדן מלך יוציא זהו שנת ואפרבוס נכנס זהו י"ט מלזין את המלך ואח"כ יוצאין לקראת אפרבוס וכן נענין זמן קיל"ן ברכה דאמר שאומר בכוף יקנה"ז שמכינו זמן לעולם בכוף דלא כאניי דאמר יקנה"ה שאמרו מיד אחר קדוש הילכך אליבא דהלכתא לילומ ראשונים אומר יקנה"ז ונאחרוני' אומר יקנה"ה ולא נזכרו בשמים כשאר מ"ש זי"א דחיישין שמה יקטום מן המחומר ולימא דהא קיל"ן הדם במחומר מותר להריח בו זי"א אף כ"ט איכא נשמה ימירה ונשמים אין מרכיבין נמ"ש אלא משום שאנדה נשמה ימירה שהיתה לנו בשנת מדכתיב זכורם השניעי שנת וינפס - וינפס זוי אנדה נפש וזה אינו נכון שא"כ נמי"ט נברך על הבשמים והטעם הנכון נזה הוא דמשנת לחול אדם יוצא ממנוחה לעמל וכריך להחזיר הנשמה בנשמים אבל משנת ל"ט אדם יוצא לקצת מנוחה והעמל אינו אלא לכורך אוכל נפש והרי שמחה יוס טוב נמקים בשמים להשיב הנפש - ולענין סדור נרבת הנדלה של כל מ"ש קיל"ן בשמים ואח"כ מאור והס' ד' ברכות יין בשמים נר הנדלה - יין שכשהעשירו מקנה על היין בשמים לנפש ימירה נר לפי שתחלת נריחת האש היה נמ"ש בדאימא נפרקי ר' אליעזר הנדלה לזכרו על היין ביציאתו כמו נכניסחו - ונ"ל סדור אלו הנרכות שהוא על

נכון - יין החלה לפי שחוש הטעם הוא יותר עז ששאר החושים שאינו משיג אלא נפגישה אל המעשה - וחוש הריח יותר דק ממנו כי מרסוק יריח וחוש הראות יותר דק שהוא משיג עד לשמים יגיע נהשנת הכוכבים - והנדלה היא חכמה להבדיל בין הקדש ובין החול ועלכן קדושה נחון הדעת והשכל הוא יותר דק משאר החושים שכוא משיג המלאכים והשנת המלאכי' היא מהקל תחלה ואח"כ ל' העומק וכן הס' מסודרי' החושים הלשון הטועם מחוון והחוטם המדיח למעלה ממנו והעינים לראות למעלה ממנו והמוח להשכיל למעלה מכלם כך נראה לי :

מה שאמרו השקה מהם לנניו ולנניו ניתו יצא והוא דשמו רובא דכסא בני חיונא מיירי שהם גדולים אבל קטנים אין מחנכין נזה בשאר מצות וכדאמרין מה חעלה לתינוקות ל"ן דכיון שאין נהנין בו אינו להם דרך חיות וגם ההפאים אומרים בי היין לקטנים הוא בחוספת אש על אש דעבי' הלש' ולא החירוהו עד שיעברו על הקטן שלם שנושו' שנים אבל נשים חייבות נארבעה כוכות כמו האנשים שאף הם היו נאותו הנם שנאלו הנשים כמו האנשים דאי לאו האי טעמא היו פטורות מטום דמכות עשה שהזמן נרמא היא וכדאורייתא פטירי - והכי נמי בדרבנן דכל דהקון רבנן כעין דאורייתא הקון אבל מפני שהיו באותו נם חייבות חעפ"י טרם מכשערו ממנו חייבות בו כמו שהיה ר' יהודה בר אלעי' דנא הוה שמי חמרא אלא ארבע כסי' דפסחא וזהו חזיק רישיה מפסחא עד עגמא פי' נכאז מראשו מפסחא עד עגמא :

וצריך לשמות הכוס דרך חירות נהיסיבה שהונה הוא להראות חירות זכר לגאולה ומשום הכי אס' שמתן מוזג עשה מצוה מן המונחה ואם שמתן חי לא עשה מצוה מן המונחה אבל אינו כריך לשמות אחרים לקיים מצות חירות וכיון שיש בכל אחד דביעיית יצא יד' ארבע כוסות ואם שמתן זה אחר זה נכת אהת שלא כסדר שסדרו חבמים ז' לאינן עולין כלם אלא לאחד וכריך לאזור ולשמותן כסדר שסדרו חז' ולא נפטר מפני' שמתן זה אחר זה חעפ"י שיש בכל אחד שיעור ואין כריך לומר שאם שמה ארבע דביעיית כוסים אחד שאין עולה לו אלא לאחד שהכוסות הללו חעפ"י שיש להם שיעור למטה שאין לפחות לכל אחד מרביעיית אכל למעלה אין להם שיעור :

אם שמתן נלא הסיכה היה גראה שדינו כדן שמתן חי דירי ארבע כוסות יצא זדי חירות לא יצא אכל ראיתי בספר הטורי' שכריך לחזור ולשחוח נהיסיבה זאינו גראה מזה הטע' טכמתני' - ונמ' איכא מאן דאמר הרי כסי' קמאי בעו הסבה מרי נהראי לא בעו הסב' זאיכא מאן דאמר איפכא ולא אכרעו צנמ' כמאן זיהיה מן הרין למיזל בהו לקולא אלא בין דמילתא דלאו טרה' הוא ענדין כולה נהיסיבה מעמה אס' שמו ראשוני' בלא היסנה או אחרונים בלא היסנה היה גראה שאין כריך לחזור ולשחוח נהיסיבה אלא שאם כולן או אחד מן הראשוני' ואחד מן האחרונים שמה בלא היסנה כריך לחזור ולשחוח נהיסיבה ונמ' שהשמש שאכל מצוה כשהוא מסב יצא מוכח דהסנה מעכזה אפי' דריענד אס' לא נחלק בין הסנה דמנכ' להסנה דיין זה הסנה דרך שמתן נענין והסנת ימין לא שמה הסנה פי' שהוא כריך לאכול בירו הימנית ולפ"ז אינו מסב דרך ימין כל אדם שהוא שנואלו ומה שאמרו נמ' שמה יקדים קנה לו שט לא קאי אהסנת ימין אלא על אפרקין שהוא שוכב על ערפו ואם יאכל זשומה כן יכנס ננרנוו אל הקנה ויבוא לירי סנה שאין האכילה והשמה עונדים אלא מן הושט אל האסטומאך והקנה אינו אלא להוציא הקול כמו שזכר בגמרא ברכות יו"ט שמה יקדים הקנה לו שט קאי אהסנת ימין שהוא הוא כימין כנגד הכרס והקנה הוא בשמאל כנגד הלכ שהוא חלוי

רכ' אחת נזיה דרכ' אקח מהדר' אשאר ירקי לאפוקי נפשיה משלונמא והרמנ'ס ז"ל כתב שברך לאכול ממנו כזית דרין אכילה פחות מכזית והרמנ'ס ז"ל כתב דכיון דמשום היכרח דמינוקות הוא פחות מכזית סגי . ואני אומר דכיון שברך נטילת ידים דנעי כזית כרין אוכל פת שברך נטילת ידים דלא מסמך דנפחות מכזית אעפ"י שמכרך עליו המוציא לינעי נטילת ידים כיון שאינו לא משום סרך מרומה ואין כרין לברך אחריו נורא נפשות רבות שבין שאוכלין אותו אחר קדוש היו דברים הנאים בהוך הסעודה שמכרך לפנייהם ואינו מכרך לאחריהם ונרכת המרור ג"כ כיון שלא כירק על הירקות נורא נפשות לא הפסיק בין אכילת ירקות לאכילת מרור ואינו כרין לברך נורא פרי אדמה כאלו אכלן יחד :

ונגטר ידיו ומכרך על נטילת ידים כרין אוכל פת משום דאמר' דכל דבר שטנולו נמסקה כרין נטילת ידים דסתם ידים שניות הן סך נזרו עליהם שיהיו כרין מי שנע נראשון שנע נאכ הטומא' שהוא שני כן נזרו על הידים שיהיו שניה לפסל אההרומ' (כרין דלשני שהוא פוסל את הרומ') משום הכי תקנו נטילת ידים לחולין משום סרך מרומה ובין שהם שניות ושני שנע נמסקין עושה אותן מחלה כאלו נגעו נאכ הטומא' ונזרו עליהם כן משום שהם עלוין לקבל טומא' יותר מן האוכלין אחר שנאלשו והמסקין מקננין טומאה בלא הכשר על כן נזרו עליהם שני שנע נהם מטאח אותם לעשותם ראשון לטומאה כדאיתא בפ"ק דשנה ונפרק נמרא דכזורות וראשון עושה שני ח"כ הידים השניות כשנעו נמסקין ועושים אותם מחלה הם חוזרים ומטמאים את האוכלין לעשותן שני ופוסלין את האוכלין בלא משקים . ידים השני' אין מטמאין את האוכלין שאין שני עושה שלישי כחולין אלא בשת משום סרך מרומה והרמנ'ס ז"ל כתב דאכילת ירקות לא לא היה צו טבול כלל ומה שאמרה המשנה הניאו לפניו מטבל כחורת כלומר היב' דלי' ליה שאר ירקי ואי אית ליה שאר ירקי מטבל נשאר ירקי כדמפרשי נגמ' לא טבול נמסקה קאמר לפי שלא נזכר נמשנה עריין חרוסת ער לקמן אלא לשון מטבל הוא כמו מטבל והא' ודאיל' נהי' דנגמ' מכה דענדין מרי סנולי חר כשאר ירקי וחד כמרור משום דענדין היכרא למינוקות ושנינו נטל ידיו נטבול ראשון אינו כרין להיות נחרוסת לפי שלא נזכר חרוסת אלא נטבול שני שנינו הביאו לפניו מכה וחרוסת וחרוסת ואם מטבל נחומץ ריו וכן נהגין הרבה גדולים לטבל ירקות נחומץ . וגם זה אינו נכון דברישא לא הוכרך להזכיר חרוסת אלא שמטבל נמה שנגבו לטבל והוא נחרוסת אכל כסופ' הוכרכו להזכיר נחרוסת' לפרש אעפ"י שאין נחרוסת ולפרש פלוגמא דרבי אלעזר נר בדוק דאמר חרוסת מכה . ועוד דהא מסקינן נגמ' גדלית ליה שאר ירקי נטבול ראשון נפיק ושני לימיה לא משום היכרא דמינוקות ח"כ לרידן דק"ל חרוסת' מכה טבול ראשון כרין שיהי' נחרוסת והא' דמכרכין נטילת ידים לטבול משום נזירה דילמא נגע בידו נמסקה ולא מכרכין נטילת ידים כיון משום דלא עבד דנגע בין מיהו ידו אחת נעי כדאיתא בפ' כיצד מכרכין וכבר כתבתי זה :

ויהיא לו מוכן שולחן קטן מעוטר בכלים נאים משום זה חלי' ואנהו המנאה לפניו נמצות והלא לפני מלך נשר ודם עושיין כן שנאמר ויבינו את המנחה שעטרוה בכלים נאים כ"ש לפני מלכו של עולם . ויהיו שם מכה וחורו וחורוסת ושני פגשילין ואעפ"י שאינו כרין למצה וחורת עד אחר קריאת ההגדה מקדימין להניחן לעשות היכר למינוקות כשעוקרין השולחן קודם קריאת ההגדה עד שיהיו מוכנים לפניו כשאומר מכה זו ערוה זו :

והביצה כתב הר"ק ז"ל שאין כרין אלא שתי מכות שיהיו משומרות ככל שכתב שהמן היה יורד שני העומר מאחד

תלוי בו והוא נשמאל ולפי זה חוטר נ"כ מסך נשמאל כל אדם אעפ"י שהוא ימינו ויחבל נימין כל אדם אעפ"י שהוא שאלו כייש בני אדם שולטין בשמי יריהם . ופרקין הוא השוכב על ערפו ופירשו פוריייה קרליה כלומר שכינתו על ערפו והכי מוכח בפ' המוכר את הספינ' גבי מתי מדבר דהא ננו אפרקיר וזהו ענר טייעא כירכינ' גמלא ורומחא ניריה ואפשר שגם השוכב על פניו דינו כרין פרקין כענין שאמרנו לענין קריאת שמע שחרויייהו סייך שמא יקדים קנה לושטי . ואשה חניה כריכה הסינה שאימת בעלה עליה ולפי זה חלמנה ונרושה כריכות הסנה וי"א משום דלאו אורחא דאשה נהסנה אין לחלק בין נשואה לפנייה . ואם אשה חשונה היא כריכ' הסנה השמש כרין הסנה כן אכל' אכיו כרין הסנה ואפי' הוא דנו ומלמד אכל רנו אינו כרין הסנה אפי' אינו רנו מונקת משו' דמורק רנן כמורא שמים . ואחר שיטתה יטול ידיו קוד' טבול : **הגויא** נהוספתא ר' אליעזר אומר חוטפין מכה למינוקות כדי שלא ישנים פי' ממהרין להאכילם כדי שגם יהיו ישנים וישאלו . וכן אמרו נמרא שרבי עקיבא לא אמר לעולם היעשה עשה לעמוד מנית המדרש לא ערב י"ה לסעד סעוד' המפסיקה ונערב הפסח כדי שלא ישנו המינוקות וגם מהלוקין להם קליות ואוויס ואותן קליות הם קלוי גרש כדמל משנה שענדה כי החדש הוא אסור עד ט"ו בניסן וזאת היא שאלה החכם שאומר מה העדות וכו' כי הוא מהעורר לשאל מה נשמנה הלילה הזה שאנו אוכלין פרפראות קודם סעודה ואין מנהג לאוכלם לא אחר סעודה והיתה התשובה חף אחת אמור לו כהלכות הפסח אין משטירין אחר הפסח אפיקומין ואסור לאכול אחר כזית פכה נאחרונה פירות וזהו אפיקומין כלומר אפיקו מיני פירות על כן אנו אוכלין אותם קודם סעודה . וכן עושין שני אחר כדי שישאלו המינוקות שאחר קדוש עוקרין האונה כי דרכן היה לאכול כל אח' נשולחן קטן ועוקרין אותו כדי שישאלו כמו שאמרנו נגמ' כי אכיי' את כשעקרו השולחן אחי עקירתו פחורה חן מי קח אכלינן אמר ליה רבה פטרמן מלומר מה נשחנה וכן עשו שני אחר למינוקות לטבל קודם סעודה כירקות כדי שישאלו ויאמרו מה נשמנה הלילה הזה שני טבולין אחר קודם סעודה ואחר בתוך הסעודה וזה הטבול נשאר ירקות שאין מרור לפי שמכוח מרור הוא מכה ואינה למינוקות בלבד על כן אין אוכלין מרור אלא לאחר אכילת מכה ואיכא דלית ליה שאר ירקי אלא מרור . אמר רב הונא מנרך נטבול ראשון נורא פרי האדמה ואינו מנרך לאכול מרור משום דס"ל מכות כריכות כונה וכיון דמכות כריכו' כונה והוא אינו מכוין למכה לא להיכר למינוקות אינו מנרך לאכול מרור לא נורא פרי האדמה וכשיאכל מרור אחר אכילת מכה ינרך על אכילת מרור . ואמר ליה רב הסדא אחר שמלא כריסו ממנו ינרך עליו דאע"ג דס"ל מכות כריכות כונה ונטבול ראשון אינו מכוין למכה מ"מ מחזי כי חונה כשאחר שמלא כריסו ממנו ינרך עליו לא מנרך חללה נורא פרי האדמה . ולאכול מרור ונטבול שני לא ינרך עליו וקי"ל כרנ הסדא ומדיוקא דממרא דמעקרא אמרי ולאכול מרור ונחר כן אמרי על אכילת מרור ולפיכך אין אומרי' נרבה בלמ"ד לא עונר לעשייתן ואם מנרך אחר עשייתן מנרך בעל משום הכי אין דלית לן שאר ירקות מכרכין לעולם לאכול מרור . וכן לאכול מכה לא על אכילת מרור ולא על אכילת מכה וטועין נזה בני אדם מפני שנסודר מפלות כתיב מנרך על אכילת מכה ועל אכילת מרור . ואין זה נסח הנרכה אלא שברך לנרך על אכילתן הנרכה הראויה להם בלמ"ד ועכשיו נהגו הכל להניח כרפס ויש טועין לומר שהוא מרור והוא הפך שלפי שאינו מרור לפי שאין בו סרך ואין פניו מכסיפין כשאר מרור מביאין אותו לאפוקי נפשיין מפלוגמא אס' ינרך עליו נמחלה לאכול מרור וכן אמרו נגמ' :

לאחר כי"ט כמו בשנת ויחלק האחת לשנים משום לחם עניי מה דרכו של עני כפרוסה אף כאן כפרוסה וימן הפרוסה בתוך השלימה וכובע וינר המוביא על הפרוסה וכדאמרינן הכל מורים נפסח שמיני פרוסה בתוך השלימה וכובע וכיון שעל הפרוסה מברך המוביא עליה מברך לאכול מכה שמי הבכרות יחד וכדאמר' נפ' ביצר מנרבך דמהדרי רבנן לנרובי המוביא ארפחא דערונא בין דאיתענדח בה חדה מכה ועניד בה מכה אחרני ונפנו להניח החצי לאפיקומין ומנהג יפה הוא זאם אין לו רמו בשום מקום ונהגו להניח שלש מכות וכובע האחה ומברך עליה ועל האחרת המנבית ולאכול מכה ולאכול הפרוסה ומניחין השלישית לכריכה ואין זה חיובי - אבל יש במנהגות שבין א"י ונבל שחין מביאין בחול אלף שתי מכות וכובע אחת ונשנה מביאין שלש מכות והעיקר הוא שתי מכות הר"ף ז"ל דנין בחול כן בשנת מביא שמים וכובע אחת ואם מניח בסביב לכוזיה מכה לאחרונה גם זה טוב הוא ונהגו לאת אומה תחת המפה זכר למשורות כרורות בשמלות - ואם הם שלש ויניח השלישית לזכרה אין רע גם רבינו האי ז"ל היה אומר שאם נובע על שמים שלימות בכל שבת יבא דלאו חובה לכבוע משום לחם עניי דהא אמרינן בפרק כיכר מנרבין האי כונא דארע' פי' העשה חפירה נקרקע בעין כוך והסיק ואפה בה נהמא הוא ואדם יוצא בו ירי חובתו בפסח משום דלאם עוני הוא ואינו חובה לעשות כן ה"ג אין חובה לכבוע משום לחם עוני ולחם עוני מפרשי' ליה צמ' מה דרכו של עני הוא מביק ואשמו אופה כדי למחר אף נפסח כן וכן לחם עוני מפרשי' ליה נגמ' שפונין עליו דנריס כלומר שקורין עליו את ההגדה והחיוב הוא להניח שמי מכות וכובע אחת ומברך על שתיהן יחד המוביא ולאכול מכה והשאר מנהגות זמנא רי"ף ז"ל והביא דאיכא זקן חולה דלא יביל למיכל מכה דנישומא ברו לה נמיא עד דביכה ואכיל לה עד דלא מהמחא דתנן יובאין ברקיק השרוי ונמנוטל שלא נמוח דר"מ ור' יוסי אומר יובאין ברקיק השרוי אבל לא במנוטל אעפ"י שלא נמוח משום דנעינן טעם מכה וליכא ואלו דוקא שברך שיטעום טעם מכה דהא קי"ל נלע מכה יבא אלף שברך שיטעם בה טעם מכה ולא יתבטל כנסול וכן אם אינו יכול לאכול כזית מכה יחד ואובלה לחבאין אם יש בך אכילה דאשונה אכילת פרס שכן ארבעה ניבאין או שלשה לפי הפירושים שגנו נזה יבא הכי אמרינן נגמ' ואימשה מיני דגן מכטרפין זה עס זה דכולהו נהמא עניו כדן ירקות של מרור שמכטרפין זה עס זה זה

קושיא כלל כי השרשי' הם משמשים בהם הדו שאים צמרקחו' אבל לא העלים ונפסח אין יובאים אלף נעלים שהם מין ירק ואינם מחוקים - והנה נכפרי הדו שאים קורין אותה לא נקלא לא יהודיה פי' הירק היהודי כי כל הירקות קורין נקול ונראה שקראוהו בן לפי שהיהודים אובלין אותו נפסח ולא אומה אחרת וכן קורין הכרוב נקלא לא אנבדי פי' ירק הנוצרים לפי שאומרים כי יש' הנכרי נחסך בקלא של כרוב - ואלו המיני' מברפין זה לזה לענין כזית אעפ"י שכן חלוקי הטועמי' לכלל יש מרירות ויובאין בהם כין לחיס כין יבשים נקלא שלהן לכל עלין דוקא לחין או כמושין מעט ואין יובאין בהם כנושין בחומץ ולא מנושלין ולא שלוקין שהוא יותר מנושלי' ואעפ"י שכל אלו המינים יובאים בהם מכה נחורה אעפ"י שאינו מר בשאר המינין וזה קראוהו חסא בלשון קדר כחלוק ח"ח בכ"ף רפא חסא כי כן מנהגן להגדיל כין חית בכף רפה נקודה ח' ונקרא חסא חסא רחמנא עלן ופרקינן ועל כן הוא קודם ונכלל הבריות מוצרין חורת וכן נמשנה כשהזכירו סדר הקריאה אמרו הגילו לפניו חורת על כן הוא קודם ואינו אובלין מכור לזכר וימרו את חיהם - אמר ר' יוחנן למה נמשלו המכרים למרור לומר לך מה מרור זה מחלתו רך וכופו קשה שהיא מחק' כעין כן המכרי' מחלתן רך וכופו קשה ואמרו כירושלמי החלתן רך שאמרו נמיטן הארץ הושט את החץ וכופו קשה וימרו את חיהם :

דהחרוסת איכא מאן דאמר נגמ' שאינו למכה לא משום קפא והוא תולעת הגדל בחורת והאובל אותו מכוסך ומריח החרוסת הוא מה וברך לומר שאינו גדל אלף לאחר שנתלש שהם נמחורר הוא גדל אפי' מת אסור משום לא חשקבו וגם יש לומר כי מריח החרוסת הוא מת שאין ברך לשקע החורת נחרוסת אבל נגמ' אסקינן דמכה הוא להניח החרוסת ולאו דוקא משום קפא לא זכר לתפוח ואמר' נגמ' סוטה שנתת ישראל הבנועות היו הולכות אצל בעליהן כנגע' שלא ירגישו בהם המכרים והיו משדלות לבעליהן במראות של זכויות והיו מהעברות תחת התפוח שנאמר תחת התפוח עוררתך שמה חבלתך אמר ושמה חבלה ילדתך והיו ילדות שם וכנגסים רבנות שנאמר דבנה ככמה השדה נחמך ולפי זה נבחרו אותן מראות לעשות מהן כיור לנדוק בו הסוטה שיכחו מררך הבנועו' וזכר לזה עושין חרוסת מהתפוחים וכן נמי הוא זכר לטיט שהיו עושין בו לנינים ומשום הכי אמרינן דברך לקהוי ולסמוכי לקהוי' שהתפוחים חמוצים הם ולסמוכי זכר לטיט ונ"ל שברך לערנ בו פירות ממוקים שהרי אמרו נגמ' דלא ליסחי איניש חזרה נחרוסת דילמא אגב חוליה חבטל ליה לטעמיה ואין נעינן טעם מרור וליכא - וי"א שמעברין בו חאגים שנאמר החאנה חנטה פניה - וכן אגוזים שנאמר אל גנה אגוז ירדתי - וכן המרים שנאמר כדק בממר יפרח - שקדים זכר לטיט שעושין מסיד לכן תבלין זכר לתנן ומעברין בו חומץ כי דכין הפירות וממחין אותן בחומץ כדי שיהא נאות לטבול ולסמוכי אינו סהיה עכ שאינו נר ונול שהרי משקה הוא ומשום הכי נעינן נטילת ידים כטבולו משום דכל דבר שטבולו במשקה נעי נטילת ידים זאלו לא היה טופח ע"מ להטפוח לו היה לו דין משקה ואמרו כירושלמי אי' דעבי לה ענה ואית דעבדי לה רכא זכר לרס והר' יחיאל ז"ל פירש דהא והא אימה מתחלה עושין אותה ענה ואח"כ מרכיבין אותה בחומץ ויראה שאפי' נשנת יכול לרברך אותה אם הוא ענה הרנה וכן חדרל שלשו מערב שנת מותר לתח לחובה דנש בשנת לרכבו ויש חוסרין ונראה דדוקא בשנת יש להחמיר אבל כי"ט דמלאכת אובל נפש מותרת אין להחמיר וכיון שהוא זכר לטיט נותנין בו תבלין שהוא זכר לתנן שהיו מגבלין בו הטיט ובתב הר"ף ז"ל תבלין כגון קמחן וסנבל שהם דומים לתנן וסנבל

וסנבל הוא דומה לחמץ והוא סנבלת גרר הנזכר בסמיני הקטור' ובלשון ערבי סנבלה א נרחף כמו שנכתב הרמב"ם ז"ל בספר עבודה • אבל קמחן פי' הוא ז"ל שם שהוא ע"ד וזה הנוסח קורין אותו בלשון ערבי עוד אל טיב פי' עק הנוסח אבל יש לספק על פירושו שזה העץ קורין לו בלשון רומי לינגא לואין וכתרגום ירושלמי מרגמו מור וההלות חקסי לואין א"כ הין קמחן ע"ד שהרי שניהם נזכרו בתורה גם הרמב"ן ז"ל פירש שהוא הפס שקורין בלשון ערבי ארכ"ר ויש לו פרח קורין לו פקאח אל ארכ"ר כי במרגש חזית ישיקמון היה גדל בירושלם ורועים אותו עזים וכנאים וזה הפס דומה לחמץ וקורין לו חמץ מכה ובלשון עזים אינטיסי"א ונרא' שגם זה אינו כן שהרי נפרק נמה אשה יוצאה אמרו עץ קמחן היה גדל בירושלם ומסיקין בו את המגור וריחו נודף נכל ח"י וכסחרנה ירושלם נגנו ולא נשמיר ממנו אלא בשעורה ומשכח בו גזא רבמכאי מלכתא ואם קמחן שהזכיר רי"ף ז"ל הוא הנזכר בתורה אינו לא עוד שאומר הרמב"ם ז"ל ולא חכר שאומר הרמב"ן ז"ל • ונראה שהקמחן הנזכר נהלכו' הוא הנוסח שהוא כעץ קלה שקורין בלשון ערבי קרפה ובלשון עזים קיילא כלומר קנה נוס' והנחר שבו הוא הנקרא רר כיני פירוש העץ הנא מארץ כיץ כי רר הוא עץ בלשון קדר ורר כיני עץ הנא מהצ' • וכן נפ' נמה אשה יוצאה אמרו ונבילא וררבינא וכשהוא מודק דומה לחמץ והמהדרין מערנין בו תכלין אחרים • ואעפ"י שהחרוס' הוא מכה אין מרכיבין עליו שאינו אלא לטבול וכל שיש עקר ועמו טפלי' מנרץ על העקר ופותר את הטפלה :

רשני חנשילין נמקדש היו מביאין עם מכה ומרור גופו של פסח כדי ששניע לפסח זה שאנו אוכלין על שוכ מה שיגיה נדו הפכה כמו שאנו עושין נמכה זו והיום א"א שחפ' נדיים המקובלין אסור לעשות וגם יש מקומות שנהגו שלא לאכול כלי בלילי פסחים שלא יראה כמקרינ קדשים נחון אבל זכר למקדש עושין שני חנשילין דק"ל דענדין זכר למקדש שנאמר ביון היא דורש אין לה מכלל דנעיש דרישה ומשום הכי מביאין שני חנשילין ואמרו נמרה אחד זכר לפסח ואחד זכר לחגיגה שמכזה להקריב קרבן חגיגה עם קרבן פסח שנאמר וזאת פסח לה' אלהיך באן ונקד באן שהם נדיים וטלחים לפסח ונקד לקרבן חגיגה והחגי' הימה נאה כדי שיאכל הפסח על השנע כי אכילה על השנע שאינה אכילה נסה היא חסונה ועוד כי נשר הפסח הוא קר' ואם יאכלנו על הרעב יבא לירי שנרע עכס והכתוב אומר ועכס לא חשנרו נו ואף על פי שנמקדש לא היו מביאין אלא גופו של פסח ח"ה מביאין שני חנשילין אחד זכר לפסח ואחר זכר לחגיגה ונמשיגיל אחד לא היה היכר הם הוא לפסח וכשהן שני חנשילין איבא היכרם שהאחד הוא לפסח זכר ואלו שני חנשילין אפשר לעשות מכל דבר מנושל אפי' מיני ירקוח וקטניות כגון סלקא וארוזא שאינו לא לזכר בעלמא ונהגו להביא זרוע כלי וניעה מנושלת כן נהגו וכן סדרו מכדרי אזהרות ואין זרוע רמו בשום מקום וי"א זרוע משום זרוענטויה וניעה כדי להזכיר אכלות ירושלם שנאמר אם לא אזכרכי וי"א משום תרגום כיבה נעא רחמנא לנפרקימנא נדרעא מכממא וי"א שנמכאי שנת אין מביאין זכר לחגיגה שאין חגיגה דומה שנת ואין לחוש לזה שלא יראה שהם קדשין נחון אבל אחרים חוששין לניחוש שלא לפסח סימן אכלות נמ"ש ועושין אוחן משני מיני נשר :

ואחר כל זה מוזנין לו כוס שני וכאן הכן הוא שאלל לפי שאין דרך לשמות שתי פעמים קודם סעודה ואומר מה נשמנה הלילה הזה מכל הלילות שנכל הלילות חנו אוכלין חמץ או נוכה והלילה הזה כולו מכה שנכל הלילות אין חנו מטנלין אפי' פסח אחת והלילה הזה שמי פעמים ולא יאמר אין חנו חייבים לסנל שטבל זה אינו אלא למינוקות שישאלו

ואין חומדים חיונה לדרדקי זבוחן המקדש אומר חנו אוכלין כלי שלק ומנושל הלילה הזה כולו כלי • זכפ' לא דברים אמרו שזאת המנהג נשנית לדעתן חמץ רס' לדחניה נאכלת כלי כמו הפסח ועכשיו אין חומרין כן ואני חמה למה לא בלתי זבוחן הזה כל מאן דכריך ימי זיפסח שהרי אין לנו פסח ואפשר דמשום הכי אלא בלקוזה דאפשר לפרש • ימי זיחונ חנ הפסח ובמנהג זה לא נצו' לא נזכר הח לחמץ שמיא • אם אין דעת נק אבינו מלמדו חכ אין לו ק חשמו שאלמו זכן שני תלמידים המסובין ח' שול לחנירו ואפי' הוא נדרו הוא שול לעצמו חמץ חנה השולחן שיש בו מכה ומרור וחמץ ושני חנשילין מלפני קורא ההגדה וקורא הח לחמץ עינא וכשיניע למה נשמנה מסיקא מלפניו אלא כנר אכלו כדי שיחמרו המינוקות מי קח אכלין דמסלקימו פחור' ולא יאמר מה נשמנה הלילה הזה וכו' ומחזיר השולחן לפני קורא כדי שיהא נכויל לפניו כשיאמר מכה ואף עוקרין את השולחן אל מלפני מי שקורא ההגדה ומחזירין לפני לקרות ההגדה דאמרי' למה נקרא להם עוני שעונן עלא דברי הרבה • ויש מסורין משולחן השני חנשילין משום דאמריין דשר אין כריך להגיה שאל יראו כמנביה קדשים • וכן הם מכדרין קבת אזהרות ואין כורך לזה שבאומר פסח שהיו אבותינו אוכלים אינו כריך להגיה כמו שהוא מצנייה מכה וקורא ההגדה עד ונאמר לפניו הללויה • וכשמגיע למה זו כריך להגיה להראותה אל המסובין כדי שתתכנ המכות עליהם וכן כשיגיע למרור זה אכל כשאומר פסח שהיו אבותינו אוכלין לא יגיה המציל שהוא כנגדו שלא יראה אכלו הקדשו לכך • ונהנין חנו כשאנו מניעים לפיכך חנו חייבין להודות להגיה כל אחד כוסו צידו עד סיום נרכת אשר נאכלו ואמרו שכך נמכא נמרגש תליס המחיל שחרטוצ כשמגיע לפיכך אוחו כוסו צידו כדי לומר שיה על היין • וקורא ההלל ונענן נרכת ההלל יש מנרנין שמי פעמים אחת קודם אכילה ואחת אחר אכילה ויש שאין מנרנין אפילו פעם אחת לפי שמלקין אותו באמצע וכן ראוי לעשות ויש מקומות נוהגין לקרוא צנית הכנסת ולא נרגנו כן מה שאין מנרנין על ההגדה והיא מכה קנועה שאפי' אין לו כן הוא שאל לעצמו ואומר מה נשמנה לפי שאינה אלא קריא' בעלמא דומה לנרכת המזון שהיה מכות עשה מן המורה ואין מנרנין עליה אקבו' לנרץ על המזון וכן נרכת המורה לשניה שמה חומה הרמב"ם ז"ל ואעפ"י שאנו מנרנין על המורה זעל ההפסחה ועל קריאת מגילה ועל ק"ש שאנו ההם לפי שהקריאה היא מבודרת חן להוביף ואין לנרוע אבל ההגדה ונרכת המזון ונרכת המורה לשניה שאין מכירדין • ויש להוסיף ולנרוע לא שייך ביה נרכת ואחר שהגיע למעינו מים מנרץ נח"י חמ"ה אשר נאכלו ונאל חת אבותינו ממצרים והגיענו הלילה הזה לאכול בו מכה ומרור וכו' ונאכל שם מן הזנחים ומן הפסחי' שנריך להקרי' זכר דהיינו חגיגה קודם הפסח שהוא נאכל על השנע ונודה לך שיר חדש ואין לומר שירה מרשה שהוא נאמר על גאולה העידיה כי דנאולה מצרים נאמר שירה מרשה לשון נקבה כי ירחל לא נחלו מהאומות שהם שנעים אלא שנע כדן נקבה שנטולא עשור נכבי ולעמיד ינחלו הכל כדן זכר ואחם נאל ישרא' לא נואל ישראל כי נתפלה אומר נואל ישראל שהוא לשון נקבה רחמים על העמך אבל כהלל אומר נא ישראל על גאולה מצרים ומכרף בה גאולה העמידה כי כן העלו נגמ' נרכת כי לעידי כשמזכירין קנוץ גלוי' משתכפין עמ' יכיא' מצרי' וכשאונו חומרים ונודה לך שיר חדש חנו רוכים לומר שיר חדש על גאולחנו העמיד' ועל פדות נפשנו ממצרים ואנו חומרי' סמוך להתימה מעין חתימה שהיא נאל ישאל בנאולה מצרים כנ"ל ומנרץ נורא כפרי הנפן וכן כמב' הרי"ף ז"ל וכן אנו נוהגים ויש שאין מנרנין בו נורא כפרי הנפן • ויש שמנרץ אחריו על

מאמר

חמץ

הנפץ ועל פרי הנפץ זיש שאין מברכין בן לא אחר נרכת המזון בכוס רביעי וכן אנו נוהגים ושוה בהיסנה - ואחר כך יטול ידיו פעם שנית ויברך על נטילת ידיו ואינו נפטר מפני נטילה ראשונה לפי שנקריא' ההגדה הסיוח דעמו אחר נטילה ראשונה וידים של הסיוח אעפ"י שהם נשרות לכל דבר שנקרוש' בתפלה ונרכה שהרי נרכנו אשר נאלו קודם נטילה הם פסולו' לאכילה פה משום סרך תרומה ואחר נטילת ידים יקח מהשלחן שלפניו המכות שהניח שם כמו שהם שמים אחת פרוסה למעלה משו' לחם עוני דמה דרכו של עני בפרוס' אף בפסח בן וא' שלימה משום לחם משנה בכל שנת וי"ט ויברך על שהיה כשהם בידו שמי נרכות יחד זו אחר זו תחלה המוציא דמרי ושאינו מרי מרי קודם ואחר כך אקב"ו לחכול מכה וינבע ויאכל כזית וימן לכל אחר מהמסובין כזית ויאכלו נהסינה ואם לא הסכו ברכין לאכול פעם אחרת נהסינה - וכח הרמנ"ס ז"ל שברך טבול בחרוסה ונראה שהזיקו לומר בן מה שאמר דגמ' נטל ידיו בטבול ראשון נוטל ידיו בטבול שני ולאו דווקא שעל הפת הוא בריך נטילה שפי' לא טבל ואנך דאמרינן טבול ראשון אמרינן טבול שני שעל הטבול השני ג"כ שהוא דמרי בריך נטילה ועוד דמכה דאורייתא וחרוסת דרבנן ואתי טעם חרוסת דרבנן ומנטל טעם מכה דאורייתא ועוד מכה היא זכר לחירות וחרוסת זכר לטיט ואין יערכו החירות והגלות ונירושלמי לא הזכירו טבול בחרוסת אלא טמיש לה במילחא זה נזכר בירושלמי משום שאין בריך לברך המוציא עד שיהיה לפתן בפני כל אחר ואחר ואנו אומרים שכיון שאין אוכלין לא לחאנון בחרוסה אינה כריכה לפתן וכמו שאמרו בית דין בריך בשש ואח"כ נוטל חזרת ומברך עליו אקב"ו לאכול מרור וזמן לכל אחר כזית ומטבילו בחרוסת ואינו בריך הפכה ואוכל כל אחר כזית ואינו בריך לברך אחריו בורח נפשות שהרי בתוך הסעודה הוא וגם בורח פרי האדמה אינו בריך שהרי בורח פרי האדמה שניק' על הכרפס פוטר אותו כיון שלא בריך על אכילת הכרפס בורח נפשות רבות - ולפי שיש מחלק בין התנאים הראשונים אם בריך לאכול מכה ומרור בלאחר וכן היה הלל עושה ורבנן סבירא להו דאוכל כל אחר בפני עצמו על כן אנו אוכלין מכה בפני עצמה ואילו היה הלכה כהלל היינו אוכלין בזמן הזה מכה ומרור בלאחר שאין המרור אלא מדרבנן והכריכה ג"כ מדרבנן ולא היו מצטלין זה אה זה אלא משום דחיישנן לרבנן דאמרו כל א' בפני עצמו והכריכה היא רשו' היה מנטל טעם מכת הכריכה' שהיא רשות לטעם המרור שהיא דרבנן על כן אנו כריכים לאכול מרור לבדו - ואחר כך זכר למקדש כהלל אנו כורכין מכה ומרור ואוכלין כז' בכריכה ויראה שבכריכה בריך כזית מכה וכזית מרור שכן היה עושה הלל ולא ראיתי מי שנמערר לזה - אבל כמנו שברך הסנה בכריכה וטבול בחרוסת וכן הוא ראוי לעשות - והמדקדקין אומרים שברך שלא לשיח בין נרכת מכה ומרור לכריכה כדי שמעלה אותה ברכה לכריכה אבל טול ברוך לא הוי הפסק :

ברע מכה יבא ולא נעין טעם מכה בלע מרור לא יבא דנעין טעם מרור וליכא ומשום הכי לא לשהי איניש חזרת בחרוסת דילמא אבג חוליא דחרוסת מנטל לטעם חזרת ונעין טעם מרור וליכא בלע מכה ומרור ידי מכה יבא ולא אחי טעם מרור ומנטל מכה דכיון שלא טעם מכה כלל אין ממערב עמו טעם מרור לנטלו ידי מרור לא יבא כרבן נסיב חשי' ידי מכה לא יבא :

למכזה לא יבא - וכח הר"ה ה"ז ל' דאפי' למאן דאמר מצות אין כריכות כונה היינו שהיא יודע שעבטיו הוא פסח ושזו היא מכה אלא שאכלה בלא כונת מכה - אבל אם הוא חושב שהיו' הוא חול'ו זאת המכה אינה מכה לא יבא והניח ראיה מדאמרינן נגמ' בפאווה פרוסיים ואכל מכה לא יבא ומשמע דרוקא משום כפיה הוא דלא יבא - אבל בלא כפיה אעפ"י שלא נמכוין למכה יבא :

מצה בזמן הזה דאורייתא שנא' בערב תאכלו מצות הכחוב קנעו חונה ומרור בזמן הזה דרבנן שלא נמחינו בו אלא עם הפסח בזמן דאיכא פסח חייב במכה ומרור שנאמר על כלי אש ונצות ומרורים יאכלוהו בזמן דליכא פסח לא נמחינו בו ומכה הכתוב קנעה חונה בין דאיכא פסח בין דליכא פסח שנאמר בערב תאכלו מצות וכבר הוכיחו נגמרא דמכה בל שבעה חוץ מלילה ראשונה אינה אלא רשות - והו' שאנו אומרים מכה זו שאנו אוכלין על שום מה על שום שלא הספיק צדקס של אבותינו להחמין לפי שלא יכלו להתממה ואלו יכלו להתממה היו מחמין אותו שלא נמחינו עדיין בלא יראה ובל ימכא ופסח מצרים לא נהג אלא ויום ולמחר היו מותרין באכילת חמץ ובמלאכה מפני שלא יכלו להתממה ולא החמיצוהו וזכר לזה אנו אוכלין מכה זו על מצוה בליל הפסח - **ואחר** זה גומר את כעודתו כרבנו ובלכד שלא ירבה עד שתהיה אכילה גסה כי כזית מכה שנאחרונה באפיקומין הוא כנגד הפסח שהוא נאכל על השבע אינו נאכל אכילה גסה - וארבעה כוסות מקנו רבנן כל אחר במקומו וכין הכוסות הללו אם רבה לשמות ישתה בין שלישי לרביעי לא ישתה ואמרו בירושלמי שמא ישאכר ולא יעמוד את ההלל - אבל משאר הכוסות אין אהנו חוששין לשכרות שאין יין שנחוק הסעודה משכר ואם יש לו שני יין וברך לברך הטוב והמטיב אין לחוש בכך לרנוי כוסות יותר ממה שמקנו חכמים כיון שאינו מברך בורח נפשות ואילו ארבעה כוסות אעפ"י שהן מצוה דרבנן אין לברך אקב"ו לשמות ארבעה כוסות לפי שאין אנו שומין אותם בנת אחת שחם שמתן בנת אחת לא יבא הילכך חי אשכר לברך עליהן :

וקודם שיברך נרכת מזון אוכל כזית מכה באחרונה מאח' שהצניע מתחת המפה דהכי מילא הסופגין והאסקרטיין ארס ממלא כריסו מהם ובלכד שיאכל כזית מכה באחרונה שיהיה כנגד הפסח שהוא נאכל על השבע באחרונה וטוב הוא שיאכלנו נהסינה - ואם שכח וברך נרכת המזון י"א שברך לברך המוציא ויאכלנו ויברך כ"ה והרבה האריכו הדקד' אבל י"א דנדיענד יש להמך על המצות שלנו שהרי ענדין להו שמור מעדן לשה ומיהו בריך שיאכל אותו כזית קודם חבות דקי"ל בר' אלעזר בן עזריה דאמר שהפסח אינו נאכל אחר חבות וגם בתוספות היו אומרים כן על קריאת ההלל בריך לגמור אותו קודם חבות ואם ישנו מקצתן י"א שברך לעורר את' שלא יהא נדחה שנאכל בשני חבורות והכתוב אומר בנית אחר יאכל - וי"א שזה לא נאמר אלא נקרבן הפסח אבל לא נמכה ונראה שברך ג"כ נברכת לאכול מכה שמהיה אחר באת הכובני' וזהו אין ספק וגם שתיים ארבעה כוסות שברך שיהיו כלם אחר באת הכובכים ואין מנהג לדקדק בכוס של קדוש לפי שמוסיפין מחול על הקודש :

יאחר שאכל כזית מכה באחרונה אסור לאכול דקי"ל אין משטירין אחר מכה אפיקומין - כלומר אפיקו מינין כגון קליזת ואגוזים כדי שישאר טעם מכה באחרונה - וגם לשמות יין אסר הרי"ף ז' חעפ"י שהר"ז הלוי ז"ל היה מתיר שלא אסרו בין שלישי לרביעי כדי שלא ישאכר ולא יעמוד ההלל אבל אחר נמר ההלל אם נשחכר לא הפסיד ולא נשכר - **ואחר** זה ימונו לו כוס שלישי לברך עליו נרכת המזון דאע"ג

חי ונס את זה אינו נראה נכון שיהללך היא כרכת השייר ותקנו אותה בחמימה וכדי למעט ככרכות יחמום ביהללך ואח"כ חס יתחזה לשמות כוב חמישי חומר עליו הלל הגדול . ואם רובה לומר נשמת כל חי לא יחמום ככרכה . וינרך גורא פרי הנפן וישנה וינרך אחריו על הנפן וכן כשר לעשות . ככרכת נרך שאמר לנו חותמין מלך מהלל נתשכחות לפי שאומרים אחריה מהלה לדוד ונהלל לנו חותמין נ"כ מלך מהולל נתושכחות שהוא לשון מהלה . אבל נשמת כל חי ובישתבח לנו חותמין מלך גדול נתושכחות לפי שסומכין לו תגדל . ולחמום גדול ומהולל יראה שאין לעשות כן לפי שאין חותמין נשמים .

והיבא דלית ליה אלא כזית ממכה דמיטרא הר"ף ז"ל כתב שינחנו לנסוף כדי שיהא נאכל על השנע לנסוף וינרך המוכיח על דלא מיטרא ויעשה כריכה נדלא מיטרא וכלסוף ינרך לאכול מכה על דמיטרא והרא"ש ז"ל היה אומר שינרך המוכיח ולאכול מכה קודם סעודה ויעשה כריכה נדלא מיטרא ולנסוף אינו חונה קנועה לאכול מכה דמיטרא כיון שיבא ככזית ראשון וזה נראה נכון גם הר"ז הלוי ז"ל אומר שחס אין לו אלא כזית מכה דמיטרא לא יעשה כריכה כלל שאינו אלא לזכר בעלמא ואם לית ליה פטור :

ובי שאין לו יין הראוי לקדוש כיכד יעשה רבו נזה הדעות ואני אומר שיטול ידיו תחלה ויקדש על הפת דלא מיטרא ויאמר המוכיח וישתה בהסכ"י וישלים הסדר ער שיגיע למעינו מים וינרך אשר גאלנו ואח"כ יטול ידיו פעם שניה וינרך על מכה דמיטרא לאכול מכה ואח"כ על המזון ואח"כ יעשה כריכה הכל כסדר ובכרכת המזון חס יש לו שבר ינרך על הכוס שהכל שכיון שקובע בעורחו עליו חומר עליו נכרכת המזון ואח"כ יגמור ההלל נלא כוס כנ"ל וכן כתב הרא"ה ז"ל : **ובאן** דנטי לנרובי נחרי או תלמא נמי ינך לנית אחד ויעשה להם הסדר עד שיאכלם מכה ומרור ככריכה ויכול לנרך גם נורא פרי הארמה שכיון שקתנו חכמים ה"ה מכה וכל הכרכות כולן אעפ"י שיבא מוכיח וינך לנית אחד ויעשה כן ואח"כ ינך לנית אחד ויעשה כן . ואם אין בשאר נמים מי שידע נה"מ ינך ויזכאם כיון שקנוה חכמים דילגו כדן כרכת היין של קדוש וכרכת הלחם של מכה או יש חקנה אחרת שיקרא להם חינה במינה ואח"כ יגמור להם הלל וישנב לניתו ויגמור סעודתו וסדרו עד שיגמור ההלל כסדר :

ואסור לאכול חדש מן המורה בח"ל עד ט"ז נניבן ואינו מותר לדיון עד יום ראשון של חול הפסח ומכזה למימי יומי ולמימי שנועי מדרבנן וי"א מן התורה וכן דעת הרמב"ם ז"ל ומנרך בא"י אמ"ה אקב"ו על ספירת העומר היום כך וכך לעומר וכשישלים השבוע שהם שבע כך וכך לעומר ונהנו שאפי' באמצע השבוע מזכירין עם הימי' השבוע ונהנו איבור להספד עד ל"ג לעומר משום אכילוח אוחס התלמיד' של ר' עקיבא ומה שאסור עד ל"ג לעומר לפי שחמו מן הפסח עד פרס עכרה שהם ט"ו ימים קודם עכרה והוא יום ל"ד לעומר ולא נהנו איבור בו לפי שמקבת היום ככולו על כן נפל המנהג עד ל"ג לעומר וכל היום כולו נכלל לא חס היה ערב שנת :

הו של בע

דאע"ג דקי"ל דכרכה אינה טעון' כוס ואין כריך לחזר אחריו כלילי הפסח שקתנו ארבעה כוסות תקנו לכל אחד כרכה וינרך עליו נכרכת המזון וישנה אותו כהסכת שמא ומנרך עליו בורא פרי הנפן :

ואחר זה ימונו כוס רביעי לגמור עליו את ההלל . ונהנו להתחיל שפך חמתך על הגוים ונמנו הטע' בזה לפי שאמרנו בירושלמי שארבע' כוסות הם כנגד ארבעה לשונות של גאולה שהם והזכאתי והצלתי ונקחתי ונגד ארבעה בוסות של מעלה שעמיד הקב"ה להשקות למלכות הרשעה על כן לנו אומרים שפך חמתך על הגוים ואין זה הטעם מחייב להיותו ככוס רביעי יותר משאר הכוסות . ונ"ל טעם יותר מחייב היותו כזה הכוס יותר מהאחרים לפי שהוא כוס רביעי . והשמה בפלים מחייב ננפשו . ונמ' הוכרכו למת טעם למה תקנו חכמים דבר שיש בו סכנה אסמפני שכל אחד מארבעה כוסות הוא מכה בפני עכמו ואין מכטרפין להיות זוגות אס מפני שכוס של כרכת המזון מכטרף לכרכה ואינו מכטרף לפורענות וכאלו הן שלשה ואחד ואין כאן זוגות או מפני שאמר ליל שטרים למה שהוא משומר מן המזיקין : לכן אנהנו אומרים שאין לנו כזה הכוס הרביעי דאנה מפורענו' והשם ישפך חמתו על הגוים לא עליו ולא הוא נקשר לא לנו ה' לא לנו לשפך חמתך על הגוים ושני פסוקים הם ח' נתלים ואחד בירמיה נתלים הוא ח' הגוים ובירמיה על הגוים והס' חל על יקראוהו ונתלים ועל ממלכות ובירמיה על משפחות והס' מן מלך דוד מלך בירמיה ממשפחות כהונה . ואמרנו במדרש תלים כי כריך לגמור ההלל בשלשה כדי שיאמר הקורא לשנים הורו לה' כי טוב ואפשר שחס השנים הם קטנים בני חנוך יספיק לזה ומכזה מן המוכרח הוא שהקורא יגביה הכוס בידו עד שיגמור הלל וינרך עליו כרכת השייר והיא יהללך ה' כל מעשיך וכו' וינרך גורא פרי הנפן וישנה בהסכה ואח"כ ינרך כרכה אחרונה מעין שלש והיא על הנפן ועל פרי הנפן . ויזכיר נה מעין המאירע כמו שאמרנו בירושלמי . כשיגיע לרחס על עמך וכו' יאמר נ"ט מקרא קדשה זה ואם הוא שנת אומר ביום המנוח הזה ונ"ט מקרא קדש הזה ויחמום בא"י על הארץ ועל פרי הנפן ויש חותמין על הנפן ועל פרי הנפן : **כוס** חמישי אומר עליו ההלל הגדול דברי רבי טרפון ויש מפרשי' דברי ר' טרפון הם חולקי' על המשנה שאמר לא יפחות לו מארבע כוסות והוא סובר חמשה כוסות ולפי זה אין לעשותו כלל דיחידה הוא ח"ה דימוראם נגמ' שקלי וטרי אליניה מאי הלל הגדול . והגאונים ז"ל אומרים שאינו חונה כשאר הכוס' ואין אסור לעשותו לא רשות הוא גם מכה מן המונחר לעשותו כדי לומר עליו הלל הגדול כדי לעסוק ביציאת מצרים כל הלילה שהרי התנאי' הראשוני' היו מספין ביציאת מצרים כל הלילה וא"כ הוא מכה לעשותו כדי שיאמר עליו הלל הגדול שהוא כ"ו פסוקים יש בהן כי לעולם חסדו כנגד כ"ו דורות שיש מאדם הראשון עד מתן תורה שלא היה מחקיים העולם אלא נחמדו של הקב"ה . ויש חותמין נשמת כל חי עד חי העולמים וקשה מעט שאין חותמין שני פעמים זו אחר זו מלך מהולל נתושכחות אחר ביהללך ואחר נשמת כל כחי ויש שלא היו חותמין ביהללך כלל עד שאומר נשמת כל

כריך רחמנא דבייע נהדן והשלמתי חבורי אני שמעון נה"ר צמח זל"ה שנת אמת מארץ חממה וצד"ק משמים נשקף בלגזתי"ר יע"ה כהניעי' באמצע שנת שמינים משומי נכ"ו ימים לירח יהפך לשמחה ותהלה לאל :

פירוש הגדה

והא לך פירוש ההגדה לעניות דעתי שמעון בחד צמח זלחה

יוכה להתברך כאל אמן
על כן קראתיה אפיקומן
בנים בני חמד בחיק אומן

קורא פרישתי להגדה
סוף מאמר חמין יסרתיה
שמעון בנו צמח נתנה אל

לפי

טעמה מזנו לו כוס שני עוקרין השולחן והמינוקות
אומרין מי אכלין דמגניהמו פתור וישלו מה נשמת
הלילה הזה מכל הלילות • אנו מקדימין לו הקדמה
שזה זכר ליציאת מצרים ומדברים לו בלשון שהורגלו בו והוא
ל' ארמית שהיו מדברים בו בבל כס' דניאל ועזרא ע"כ נראה
פיסקא זו הראשונה שהגדה בלשון ארמית יומר מכל ההגדה
כדי שיבין המינוק ואין בכל זאת הפיסקא ל' הקדש כי אם השנה
הנאה בני חורין כי כן לשון המינוקות לעולם לשנה הנאה
בירושלים ובני חורין :

ומתחילין לומר כי זאת המצה שאנו עוקרין מעל השולחן
הוא לחם עוני כל' הכתוב שנעת ימים האכל
מכות לחם עוני ולא ירחק לומר מלחם עוני שהוא שם דבר
לחם עני שהוא שם החומר כי כן בלשון רז"ל עושין כן קורין
מצה עשיר' המצה שילוגשה דרך עושר ולא אמרו מכת עושר'
וכן נכון לומר מלחם עוני לחם עני ונמרגוס לחמח עניא
כי חרגו לעני ולגר לעניא ולניורא • וכ"כ הרמב"ן ז"ל בחידושי
התורה שלו בפ' ראה • ונקרא הלחם לחם עוני י"א לפי שנעש'
מקנא מלוגנאה לפיסחא שהוא שיעור מידת העומר שהוא
עשירית האיפה והוא קרנן עני גדל דלות עשירית האיפה
צפ' ויקרא • גם כי המצה הזאת שאנו עוקרין השולחן נה היא
ברוסה מה דרכו של עני בפרוסה כך היא בלתי חמץ כי כן
דרכו של עני למהר לאפות ולהשניע רעזונו מה דרכו של עני
הוא מפיץ ואסחו אופה על כן אנו פותחין בלשון שהוא מבין
הוא לחם עני שהיו אוכלין אבותינו להזכירם אף יבאנו מנלו'
גאולה על דרך הכתוב שנעת ימים האכל מכות לחם עוני כי
בפסוק יבאת ממכרים למען הזכור את יוס' אהרן מארץ
מצרים כל ימי חייו • ולכן יש מהחילין לומר בנהילו יבאנו
ממצרים • וכן אנו אומרים אל המינוק זה הוא הלחם שהיו
אוכלין אבותינו בארץ מצרי' וזכר לאותו לחם אנו אוכלין זה
ואנו אומרים כל דכפין יימי ויכול ויש קורין כל דכפין הדל"ת
שואו והכ"ף בקמ"ץ מרגוס רעב שהוא חוטר פסון ואנו
צריכין לקרות גם כל דצריך הכדי בקמ"ץ • ואנו אומרין כן
בי מצרים היו אבותינו רעבים שהיו באוכלי שולחננו • גם
לאכול לשנעה ולהשניע רעבים שהיו באוכלי שולחננו • גם
היום אהנו רעבים שאסור לאכול מן המנחה ולמעלה כדי
שיאכל מצה למיאונן ולפי שאמר מדע"ה משכו וקחו לכם כאן
למשפחותיכם שהיו נמנין הרבה על פסח אחד משפחות
משפחות ואמר אח"כ והיה כי מנאו אל הארץ ונ' ושמתם
את העבודה הזאת והיה כי יאמרו אליכם בניכם מה העבודה
הזאת לכם ואמרתם זנה פסח הוא לה' אשר פסח על נתי
אבותינו מצרים בנוצפו את מצרים ואת נתינו הציל ע"כ אנו
ממשיכין לזה כל מאן דצריך להמנות עמנו בפסח יבא וימנה
עוננו • ואם נשנה אנו אין לנו פסח לשנה הנאה נהיה בל"י •
ועשנו ככל מנהג רחמים שמהחילה שאל דבר מועט ואח"כ
דבר גדול כמו משל הכותי המפתה ישראל בערמה ואומר לו
תן לי בצל והיהודי הוא בוש ונותן לו ואח"כ אומר לו תן לי
מעט מלה ונותן לו ואח"כ אומר לו אכילה בכל נמלה לוקחת
הלב תן לי מעט לחם ונותן לו • וכן היה עושה דוד מחחילת
בקצותיו ניקס מחיל' על השגיאות שגא' שגיאות מי יבין ואח"כ
על הזדונות גם מזדים חשוף ענדך ואח"כ על המרדים ונקיחי
מפשע רנ' כך אהנו מנקטים הא שחא הכא לשנה הנאה

בארעא דישראל ואח"כ הוספנו נקשת הא שחא הכא אנו ענדי
לשנה הנאה בארעא דישראל בני חורין • וזאת הפיסקא לא
נוכרה בשום מקו' מדברי רז"ל לא בתלמוד ולא במדרש :

טה נשחנה הלילה הזה מכל הלילות זאת היא שחלת הנן
שהוא רוחה ה' שינוין בלילה הזה מה שאין כן לילות
השנה • הח' שנכל הלילות אין לנו ביווי באכילת לחם יהי' אמן
או מצה הכל הוא שזה • והלילה הזה יש לנו ביווי לאכול מצה
שגא' נערב תאכלו מכות • ואם נטלנו מצוה זו יש לנו עונש
מנטל מכות עשה • ונכל הלילות אם אכלנו חמץ אין עלינו
חיוב של כלום והליל' הזה אם אכלנו חמץ יש עלינו חיוב ברת •
והרי זה שינוי גדול בלילה הזה יומר משאר הלילות :

והשינוי הנה' הוא שנכל הלילות הרשות בידנו לאכול כל
ירק בין מרור בין ממוק • והלילה הזה ח"א לנו
להיפטר מאכילת מרור ואפי' אכלנו הרב' מיני ירקו' על כרחנו
אנו מצווין לאכול מרור והרי זה שינוי שני :

והשינוי הנה' שנכל הלילות אין לנו מנהג לטבול אפי' פעם
אחת • והלילה הזה נהגנו לטבול שני פעמים א'
צירקות שאין מרור והשני נמרור לצדו גם נכריכה זו אחר
זו והכל הוא טבול אחד אחר שאין הפסק ביניהם וזהו השינוי
השלישי :

והשינוי הנה' הוא שנכל הלילות אין לנו הפרש באכילת
הבשר בין שהיה צלי או שניק או מבושל והלילה
הזה כל אכילת בשר שאנו אוכלין נחייב כגון בשר חניניה או
בשר הפסח אנו חייבין לאכול צלי וזהו על דעת בן תימא
שאומר שהוקש בשר חניניה לבשר הפסח להיום נאכל צלי וזה
אין אומרים אהוה בזמן הזה לא בזמן הבית וזהו שינוי ד' :

והשינוי הנה' הוא שנכל הלילות אנו אוכלין בין יושבין בין
מבוכין וה"ה שיכול לומר בין מהלכין בין עומדין
אלא שאינו דרך שבת לשנות אכילת לילה זה מאכילת מהלך
ועומד לאכילת הסיכה • והלילה הזה חונה עלינו לאכול
בהסיכה מצה של מצוה דרך חירות ואין לנו רשות להיפטר
מהסיכה וזהו שינוי חמישי :

זאת היא שחלת הנן הנבהל לשחול למה היו שינוין אלו •
ואע"פ שי עדיין לא טבלנו אלא פ"א נכרפס כבר הוא
רוחה בשלחן החזרת וכלא ספק לא יאכלוהו בלא טבול • ועוד
שאין זה שחילה אל המינוק בלבד אלא אף לחכם שהדי אם אין
לו כן הוא שואל לעצמו :

ועל הפרוסת אינו שואל כי אין זה שינוי שנכל הלילות אם
רצה לטבל בחרום' או נדבר אחר הרשו' בירו' השינוי
אינו שואל לא לשתי פעמים ועליו שוא' - וזה הטעם הוא למה
אינו שואל על ד' כוסות כי כל הלילות אם רצה לשמו כן ואין זה
שינוי בלילה הזה ועוד עדיין לא שמה לא כוס א' :

עבדים היינו לפרעה במצרים • זאת היא משונה למה
נשחנה • וזה הפסוק בפ' ואמתחן משונה לכן חכם
השואל מה העדות והחקים והמשפטים • וכיון שהיינו עבדים
והוציאנו מעבדות נצטוונו לאכול לחם עוני בלשון הכתוב
שנעת ימים מאכל מכות לחם עוני כי בלשון יבאת ממכרים
כי בחוק יד נרשנו ממכרים ולא יכולנו להמנהג להחמץ
העסה וגם זה הוא טעם הצלי כי טעם המצה בלחם הוא
טעם הצלי בנשר וע"ז אמר הכמו' למען מזוננו את יוס' אהרן
מארץ מצרי' באכילת לחם עוני והוא טעם איסור חמץ לזכור

פירוש הגדה

לה

סיבת ההצלה שהיתה בחזקת יד :

וטעם המרור ידוע מהענדות ומררו אל ח"הס' וטעם טיטולן אשר שאל ח"כ למת לו טעם כי הוא מנין כי מפני זה נמסר לשלול וכשאל נמסר לו הטעם וטעם ההסירה ידוע הוא מפני החירות שנו' נפסוק ויזכירו ה' ביד חזקה וגו' : וסוף התשובה ולו לא הוציא הקנ"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו ונגינו ובני בנינו משועבדים היינו לפרעה נמצרים וזהו ראוי שלא יאמר כל זה אלא בשנת הגאולה לנבאליס' אבל אנו לא אנו שעבד ולא נבאלנו ע"כ אומר לו עתה שאותה גאולה גם לנו היתה שאלו אבותינו לא נבאלו היינו אנו משועבדי לפרעה ח"כ גם לנו היתה הגאולה וראוי לנו לעשות השינויים האלה וכן הוא אומר בהגדה בכל דור זורר חייב אדם להראות את עבמו בלא הוא יבא ממכרי' ובלו הוא נבאל שנאמר ואומנו הוציא משם למת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו :

הלילות וחממים חלקו עליו כי כל אינו רנוי ללילות שנכל ימי החיים הם הימים והלילות אבל נח הרנוי ללמד על ימות המשיח שמפני זכרון קנוז גליו' לא ימכיל זכרון יציאת מצרי' ויהיה זכרון קנוז גליו' עקר זכרון יציאת מצרים טפלה לה כמ"ש בירמיה ולא יאמר ח' האשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחמם שם אשר העלה הוא יציאת מצרים וע"ז נא כל לימות המשיח :

והנה משנת שאלת מה נשמנה היא ענדים היינו לפרעה נמצרים וארו"ל שהוא פומח נגנו והננות הוא מה שאמרו נמרש אדם מכרתם יוסף לעבד חייכם בכל שנה תקראו ענדים היינו לפרעה והשנה הוא כי כמו שיוסף מכית האסורי' יבא למלוך גם אנחנו יבאנו לחירות וכן יעשה לימות המשיח כמו שנאמר כימי באחד מארץ מצרים ארצנו נפלאו וכן בסוף ההגדה אנו מסיימן נשנה לפיכך אנו חייבין להודות להלל וגו' :

ברוך המקום ברוך הוא ברוך שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא לפי שעיקר ההגדה אינו אלא להודיע לננו סיפור יציאת מצרים וכבר עקרנו השלחן כדי שימסור הכן לשאל והשננו לפי דרכו ועכשיו אנו צריכין להשיב על דרך החכמה לכל א' מהננים כפי דעתו ומצינו בתורה שמנה כנגד ד' ננים חלוקים נשאלת מה מהיה תשובה כל א' מהם ואנו צריכין לדרוש הפסוקים הנאמרים בתשובה על כן אנו צריכין לברך ברכת התורה על זאת הדרש וכמו שאמרו ננמ' זמנין סניאין הוה קאימנא קמיה לתנויין לן פירקין נספרא דני רב ובוה קדיס ומשי ידיה ומכרך ומחני לן פירקין ע"כ קודם אלו הדרשות אנו מברכין המקום שנתן תורה לעמו ישראל ברוך הוא מעמנו וזאת צרכותינו וכנגד ארבע' ננים דיברה תורה נשאלה זו :

בפרשת נא אל פרעה והיה כי יאמרו אליכם נניכם מה העבוד הואת לכם ואמרתם זנח פסח הוא לה' וגו' ונאומה פר' עכמ' נאמ' והגדת לנך כי יהוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי נבאלי ממצרים וכן נאומה פרשה נאמ' והיה כי ישאלך בנך מחר לאמר מה זאת ואמרת ליו בחו' יד הוציאנו ה' ממצרים וכפ' ואחתין נאמר כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדות והחקים והמשפטים אשר בזה ה' אלהינו אמתם ואמרת לנך ענדי' היינו לפרעה נמצרים ויזכירו ה' ממצרי' ביד חזקה וימן ה' אומות ומופתים גדולים ורעים נמצרים נפרעה ובכל ניתו לעינינו ואומנו הוציא משם למען הניח אומנו למת לנו את הארץ אשר נשבע לאבותינו ויזנו ה' לעשו את כל החקים הגלה ליראה את ה' אלהינו לטוב לנו כל הימים לקיימנו ביום הזה ובדקה מהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצו' הזמ' לפני ה' אלהינו כאשר צונו לאו הם הפסוקי' שנאמרו במורה בתשובה לו הנני' וצריכין אנו לדרוש אותם ע"כ דרכנו על התורה מחלה' וענין ד' ננים הוא כי ידוע הוא כי הנכנסים נפרדם והם המעמיקים נחכמות הפנימיות הם חלוקים נמחקרם יש מי שהתחיל בחקירה בהגון והשלמה ועלמה בידו בהגון וזה נק' נכנס נשלו ויבא נשלו וזהו הנק' בהגדה חכם ויש שהעמיק בה והתחילה והשלמה ונטה בה אל הכפירה והסזיק בה וזהו הנקרא מקצ' נטיעות כמי שנכנס לפרדם וקצ' נטיעות הרבות שלא תמחנה עוד והפסי' הפרדם כן הפסי' החכמ' וכפר נקרא הלאה וזהו הנק' רשע בהגדה יש מי שהתחיל בחקירה ולא יכול להשלימ' מפני עומקה ונשאר בהמימותו עד שמת וע"ז נאמר הכין ומה וזהו הנקרא בהגדה חס' ויש מי שנחלבלה דעתו בחקירה ומפני זה נאלו ספיקות נכללו דעתו וזהו הנקרא הכין ונשבע כמי שרוב' להכנס נפרדם והכין בו מרחוק ומכא פגע' ומכאול' נרכבים ולא יכול להכנס בו ולא עלה בידו כלום מהחכמה

וסוף זאת התשובה היא ואפילו כולנו נכמים כולנו נכונים כולנו זקנים כולנו יודעים את התורה מכה עלינו לספר יציאת מצרים שלא חאמר שאין זאת המכה אלא אל המינוקות להודיעם מה שלא ידעו אבל למי שידע זה אין צורך בהגדה זאת ע"כ אומרים שאפי' כולנו חלמים שמענו זה מאבותינו ואפי' כולנו נכונים להכין דבר מתוך דבר ואפי' כולנו זקנים שידענו זה שנים רבות ואפילו כולנו יודעים את התורה וכל יום אנו נוניס בתורה ומתוך קריאת התורה אנו מספרים יציאת מצרים עכ"ז הגדה זו היא מחוייבת כלילה הזה על הלחם הזה שהוא להם עוני שעונינו בו דברי הרבה כמו שכתב מחבל עליו מצות להם עוני למען תזכור את יום באחד מארץ מצרים כל ימי חיך וכל המספר יציאת מצרים בכל שעה הרי זה משונה וכ"ש כלילה הזה וכן היו עושין התנאים הראשונים והיו שהשלים :

מעשה בר' אעזר ור' יהושע ור' עקיבא ור' טרפון שהיו צמין בית שני וגם אחר החרבן שהיו מסובין בבני ברק שהוא מקו' נח' במ"ש ניהושע נחל מטה בני דן ויהודה ובני ברק וגם רמון ול' מסובין ל' היושבין לסעוד כל' תלמוד ביכר סדר הסינה והתנאים היו מספרים יציאת מצרים כל אומה הלילה אע"פ שהיו חכמים או זקנים עד שנאו תלמידיה' ואמרו להם רבותי הניע זמן ק"ש של שחרי שהתחיל היום להאיר ואין מנטלין ק"ש מפני סיפור זה ולולי זה לא הפסיקו מלספר כי המר' לספר יציאת מצרים ה"ו משונה כמו שנא' הוא הלילה הזה שמורים לכל בני ישראל לדורותם : **ואמר** ראב"ע שמלמד זה הספור כלילה הזה יש מכה א' בכל לילה להזכיר יציאת מצרים והיא מן התורה שהרי אמרו אמת ויבי' דאורייתא וכן קריאת פר' יציאת שיש בה זכרון יציאת מצרים היא מן התורה ואע"פ שאין מצות יציאת כלילה ואמר ראב"ע שהיה כן ע' שנה ולא היו לו אלא י"ח שנים אלא שנדרך גם ניום שהושיבוהו בשינה להיות נשא הלבינו שערותיו נדרך גם שאין נאה ליטב בשינה לא זקן ואף ע"פ שלא היו לו אלא ח"י שנים היה כן ע' שנה נחכמה והיה עשירי לעזרא והיה אומר כי בכל חכמתו לא זכה שחאמ' יציאת מצרים כלילות וי"מ לא זכיתי לא נכחתי הצרי כמו זכובה רבי אליעזר לרבנן גאינו ג"ל זה הפירו' ולא פי' כן רש"י ז"ל שלא מצינו חלוק בזה אבל לא זכיתי שלא זכה למצו' זה הרמז נמור' כי השומע ולומר דבר הדש נקרא זוכה כמו שאמר אבני בפרק כמה מדליקין או זכאי במרנא מעיקרא והיה אומר שלא זכה למצו' רמז בחורה היונ' יציאת מצרים כלילות עד שדרשה בן זומא ביום שהושיבוהו נשא מהכחו למען תזכור את יו' באחד מארץ מצרי' כל ימי חיך שאכילה לחם עוני הוא זכרון יציאת מצרים כל ימי חיינו וכן זומא דרש ימי חיך הימים כל לרנו'

פירוש הגדה

וזכו הנקרא הנגדה שמינו יודע לשלל :

ואחר הקדמה זו אפרש כל אחד מהשאלות מה היא ומה הייתה המטונה :

אבגם הבן החכם של ואמר מה העדות והחקי' והמשפטי' אשר כזה ה' אליהו החכם והנה זה הבן לא כפר

בעיקר כמו הרשע שאמר מה העבודה הזאת לכם כלומר לכם ולא לו וזה הע' פי שאמר אשר כזה ה' אליהו החכם ולא אמר בותנו הבנים עכמו בעיקר באומרו ה' אליהו ודקדק בלשונו שלא אמר אותנו כי הוא לא היה שם בשעת הכוזה והבן זה נחכמתו חלק המורה לנ' חלקי' הא' עדות נדבות שנת דומה לה שהיא עדות כי יש אלוה בעולם נורא ומחדש כרכונו והכ' חקים והם המצות שלא נחברר לנו טעמם כנשר נחלבו ושעיר

המשאלה ופרה אדומה וכיוצא נהן והב' משפטים הם מצות שהשכל נוזר אותם כעשפטי גניבה ורבייה וכיוצא בה ונכל אחד יש שאלה מיוחדת כי בעדות הוא שואל מהיכן נתחיינו

להאמין באלה העדות ומהו המופת בהם ונחקים הוא שאל דבר שלא נחברר לנו טעמם מה מועלת יש לנו אם נמקיים אותם ונמשפטי' הוא שאל כיון שהשכל נוזר אותם למה היינו צריכין למצוה אלוהית כזה ולא הניח הדבר לגזרת השכל - והמטונה על הרגשונה הוא כי יש לנו מופת באלהותו ית' כי הוא נורא

ומחדש מיציאת מצרים כי ענדים היינו לפרעה וזכרנו ה' ממצרים ביר חוקה נאותות ונמופחים כנגד הטבע ואנחנו עדי' נדבר כי לעינינו היה זה וידענו כי יד' העשמה זאת וזאת ראה על אלהותו ית' אשר רמזה מצות שנת וכיוצא בה - והמטונה על השנית מה-טעמם יש לנו בעשיית החקים אשר שלא נחברר לנו טעמם היא ויכינו ה' לעשות את כל החקים

האלה ליראה את ה' אליהו לטוב לנו כל הימים לחייתנו כיום הזה כי לא נראית יראת האל במי שמקיים מצותו וזה הינו יודע צור אוחו כמו שגראית במי שמקיים מצותו ואם הינו יודע טעמו כי העבד צריך לקיים מצות אדניו וזה פי שלא נמנלה

לו רכוננו באומה מכה ויהיה המועלת בזה לזכות בזה העולם לטוב לנו כל הימי' ולזכות לחייית המחים בעולם שכולו ארוך לחייתנו שם ביום הזה - והמטונה על הג' והיא כיון שהשכל נוזר למה היינו צריכין למצו' בה-ולמה לא הניח הדבר לגזרת השכל - הימה המטונה ודקדקה מהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אליהו כאשר בוננו כי הינו דומה

המצוה ועושה למי שעושה ואינו מצוה בזה הע' פי שעשה הראוי חין לו זכות מפני קיומו המצוה במי שנטוה ועשה לקיים מצות האל כי יש לו זכות על פעולת הטובות וזאת על קיומו המצוה האלוהית במ' שובדקה מה' לנו כי נשמור לעשו' את כל וגו' כאשר בוננו ה' אליהו - זהו ענין שלא החכם וענין

הטובות ונהגה לא דקדקה כל זה ואמרה חף אמה אמור לו כהלכו הפסח חין מפטירין אחר הפסח אפיקומן כי זה השואל נמערר על השינוי שאנו עושין לחלק למינוקות קליות ואננו' וכמ' ש נמ' וכי מה חעלה נדעתך שחינוקות ביין אלל מחלק להם לחינוקות קליות ואננו' פי קודם סעודה כדי שישאלו והמינוק ממה ואומר זה השינוי למה כי חין דרכנו כל השנה

לאכול קליות ואננו' אלל לאחר סעודה ואננו' מסינין אותו כי הליל' קליות הוא משונ' לפי שאל' לאכול אחר הפסח הנאכל על השנע נאחרונה וכן על ביות מצה נאחרונה דבר אחר כדי שיאחר טעם פסח ומצה בפה ולפי' חין מפטירין ומשלימין בעודתא כמו המפטיר נביא להסלים קריאת התורה ל' שלוח נמרוס ישלחנו תחת עינו ולא פותחים פה לשאול תנו לו קליות ואננו' להיות אחרונים נסעדה במנהג ואנו אננו' לים אותם אחר סעוד' ופי' אפיקומן אפיקו מינין כלומר הובילו לנו מיני פירות - ואומרי' כי בל' יון אפיקומן מנחה פי' שינוחו מטכילה - הנה נמפרשה זאת הפיקוח בשאלת חכם :

רשע מה הוא אומר מה הענין' אואל לבס' נאומרו לכם הוביא עכמו מהכלל וכפר בעיקר המורה - והיתה

המטונה לו בעבור זה עשה ה' לי' לי ולא לו ואלו היה שם לא היה נאכל כי היה מה צנ' ימי אפלה שמתו בהם רשעי ישראל ואע' פי שזה הפסוק נאמר על מי שאינו יודע לשלל נרמו צו נאומרו עשה ה' לי' לשאלת הרשע בן פי' הרמז' ז'ל כפ' בת אל פרעה וז' חף אמה הקהה את שינוי מלשון אבות אכלו צובר ועיני נבי' חקיהנה והוא כענין אליהם הרם שינוי נפישו מלמעוה כפירי' - והמטונה המטונה בתורה על מה הענין' הזאת היא ואמרתם זבח פסח הוא לה' - אבל המטונה לכם נרמזה המטונה' נאומרו עשה ה' לי' :

תם מה הוא אומר מה-זאת - לא העמיק בשאלתו לחקור בפרטי המצות כמו החכם ולא הרם המכנ' לכפור בעיקר כמו הרשע - והיתה המטונה נתימית לומר כי נחוק יד הנביאנו ה' ממכרים ואלו המצות שאנו עושין הם זכר לאחון נסים :

ושאינו יודע לשלל את פתח לו שאל והגדת לנגך שאפילו חכם שאין לו צן הוא שואל לעכמו כי המצוה כזה

לספר ציצי' מצרים בין דרך שלה ובין שלא בדרך שלה - ולפי' שהזכרנו זה הפסוק של והגדת לנגך ביום הזה נאנו לדרוש אותו ולדקדק אותו מה נל למעט נאומרו ביום הזה אם למעט כל השנה לא היה צריך למעט שלא נספר

ציצי' מצרים כל השנה שזה דבר פשוט הוא אכל הי' אפשר לומר כי מר' שהיא המחלת הנאול' הי' מצוה לספר ציצי' מצרים ע"כ נל הכתוב למעט נאומרו ביום הזה שחין הגדה זו אלל ביום הגאולה נאומרו ביום הזה ואפשר היה לומר כי בל היום הוא המחלת החיוב ע"כ נל הכתוב ואמר בעבור זה

באלו מראה נאכנע-מה שהוא נפשו ע"כ אמר לא אמרתי לא בשעה שיש מצה ומרור מונחי' לפניך והו' גלילה שאנו עוקרין את השלחן ומצה ומרור מונחים בו :

מתחלה עונדי ע"ז היו אנומינו - נמרה אמרו מתחיל בגנות ומסיים בשנח פ' מתחיל בגנות מתחלה עונדי ע"ז היו אנומינו כמצרים - וכן אמרו בירושלמי מתחלה

צריך להזכיר בעבר הנהר ישנו אנומי' ולפי' שהזכיר בן רשע שהוביא עכמו מהכלל לנו שמיכין לזה כי זה הרשע הוא שורש פורה ראש ולענה כי מחל' היו-כן אנומינו בעבר הנהר בי כולם היו עונדי ע"ז כמו שגזר נכ' כי מחה היה עושה

אלמים ואנרהם צנו אחר טענד' לע"ז נירח אנו הכיר את נוראו ושבר כלמנו וע"ז קרנו הש"י לענודו וזאתו וזרח מחיזיקים נבריתו שאנחנו מורע יבחק שנתן הש"י לעת אקנתו והכדילו מישמעאל וני קטורה כמו שגל' כי ניבחק ייקח לך זרע וזהו שאמרו בירושלמי וארנה את זרע כתוב במה נסים

עשיתי עמו עד שנתתי לו את יבחק כלו' נכיונות עשיתי וארץ ליבחק את יעקב ואת עשו ולא נק' עשו זרע שגל' כי ניבחק יקרא לך זרע ניבחק ולא כל יבחק - ואמן לעשו את הר שער

כמו שגל' וילך לך ארץ מפני יעקב אחיו שלא רצה לקבל עבדות ועיניו כמו שקבל יעקב שנאמר וישב יעקב בארץ עגורי' אנו ונמנל הדבר וירד למצרים ומשם גאלנו השב ע"כ נאה לנו ללד לספר ציצי' מצרים כי סנלנו עבדות ועיניו זרמינו יסועת ה' ודנקנו בענדומו וזה הרשע כפר בעיקר ע"כ אהננו מספרום הלילה ענין היציאה הזאת כמו שהבטיחנו בל' ואמר

הצטחא כמו שזכיר אחר זה - ונדבור יהושע נחכחא כי חף ע"פי שיבחנו ממכרים ועלינו לארץ כנען חין אהננו מורעם לא מורע מצרים אשר מהם יבחנו כי בעבר הנהר שהוא נהר פרט המנדיל בין ארץ כנען לארץ ולזה נקרא אנרבים אנרבים העבריה ולא מני כנען המקולל אשר נחלנו את ארצו כי אם מעבר הנהר שהוא של שם אמנוך וזהו גתנו מזכירים זה הסיפור

פירוש הגדה

לט

אחר אכילת פסח כמו שאנו עושין אחר אכילת מצה ואמר
הללו ענדי ה' ולא ענדי פרעה ואותה שעה שמר הקנ"ה
שהיה אותה שעה שנגזרה גזירה בין הנחשים שנה' לו ואחרי
כן יבאו ברכוש גדול ולכן נקרא ליל שמורים :

היא שעמדה לאנומינו ולנו : אותה הנטח' עמד' לאנתינו
ולנו שכן אמר לו וגם את הנבי' לרבות ד' מלכיות שהם
משעבדי' לנו שיהא דן אותם ומכיל אותנו מידם וכמו שהנטיח
ואמר ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאמנים ולא
געלתי' לכלותם להפך בריתי אוחס כי אני ה' אלהיכם והנטיחת
לקיימם לעולם וכן אעש' ולא ח' כלל עמד לכלותנו לא שכל
דור ודור כשר' פרכי' רומיי' יוניס' וזולתם מהאמו' והקנ"ה
מכילנו מידם מפני אותה הנטח' שעמד' לאנומינו ולנו :

צא ולמד מה ניקש לכן הארמי לעשות ליעקב אבינו
החללנו לספר ראש המרשיעים המתחכמים עלינו
לכלותנו והוא לכן כדי להמשיך לזה ודוי מניתי כיוריס שהם
מוזכרים יציאת מצרים כדי לדרוש אותן פסוקים בהגדה זאת
כמו שאמר המשנה נפ' ערבי פסחים ודרש מארמי אונד אני
עד סוף הפרש' ולשון כא ולאד הוא לשון נהוג בחלמוד כא
ולמד משוק של שמורים נראשון מחגיגה ומכאן ואילך כא
וחשוב וכן אחרים :

לבן ניקש לעקור את הכל שנה' ארמי אונד אני : וזה על
דרך התרגום שחרגם לכן ארמיה נעט לאונדא ית
אנא וכן נר' מהכתו' שהוא לא דרך אחר יעקב לא לעקור את
הכל יותר ממה שעשה פרעה שפרעה לא גזר לא על הזכרים
והנחיות הננות שנה' כל הנן הילוד היאורה משליכוהו וכל הנח
חחיון וזה לכן נקש לעקור את הכל לולא שהקנ"ה מנעו כמו
שאמר הוא עכמו ואלהי אביכם אמת אמר אלי' לאמר השמר לך
מדבר עם יעקב מטוב ועד רע בלה דעתו כי לולא האזהרה
הזאת היה רובה לעשות רעה וכן אמר הוא יש לא ירי לעשות
עמכם רע וזהו לעקור את הכל כי כן אמ' הננות נותי' והנני'
בני והבאן באני וכל אשר אתה רוא' לי הוא בלה דעתו כי הכל
היה רובה ליטול לולי אזהרת האל ית' : ומה שחתם חנקלוס
בעא לאונדא ית אכא לפי שהכתוב לא אמר אכר אבי כמו אכר
ושיכר כריחיה שהוא לשון עכר אלא אונד ל' בנינו וידוע הוא
מדרך הדקדוק כי בנינו הוא אחר החללת הפעולה קודם
השלמה וכן היה ענין לכן ההחיל לדרוך ורצה לעקור ולא
נשלמה הפעולה מפני האזהרה האלמית : וי"מ על דרך הפשט
יעקב אבי שהי' בארם הי' אונד מנלי' לנטו וזה"ל ירד למכרי'
ולא נר' זה הפי' שיקרא יעקב אבינו ארמי מפני שר' בארם
וגם אותו גרוח בעושר היה ונשים ונשים ומסס נכאלו לא
ירד למכרי' והנכון מה שתרנס המתרגם כי מספר הסודי
האל ית' מחלה נכאלת יעקב ואותנו מלכן וזה"ל נכאלתנו
ממצרים ע"כ המשיך לזה וירד מצרימה וצר שם נמתי מעט
וכשיבא יעקב מארם לא ירד למכרים ואנו אומרים זה על
הפרשה כולה כדי לדרוש אותה בהגדה :

וירד מצרימה ויגר שם נמתי נעט ויהי שם לגוי גדול
עצום ורב : זהו לשון הנחוב בחורה פרשת כי חנוא
ועמה הוא דורש אותו פרק אחר פרק : וירד מצרימה אנוס
על פי הדיבר : זה האנוס היה לקיים גזירת כי גר יהיה זרעך
וכמו שדרשו נחלי אדם ומסכס בענותי האהבה שראוי היה
יעקב אבינו לירד למכרים בשלשלות של כרזל אלא שקדמה
זכרה נמכירת יוסף משל לפרה סודרה שאינה נכנעת לילך
לנית הטביחה שמוטכין את ננה והיא נמסכת אחריו כן יעקב
ירד דרך כנוד בענותות האהבה בגלות מפני יוסף שהיה שם
וזהו אנוס על פי הדבור פי' ע"פ הגזירה מענין והדבר חין
בהם ליהוי שנגזרה גזרת כי גר יהיה זרעך :

וירד שם מלמד שלא ירד להשקע אלא לגור שם כי יעקב
יִרְד בְּ אֶרֶץ מִצְרָיִם

הסיפור של יהושע לישראל ולסמוך ליעקב ובניו ירדו מצרים
אך יבאנו משם בהנחית הא' לאברהם אבינו בין הכהרי' :

ברוך שומר הנטחמו לישראל כרוך הוא : חייבין לנו לנרך
להגינו שהוא מנטיח ועוש' כי הוכיח אברהם מנית
אני והוליכו בארץ כנען אחר שהנטיחו ואמר לו ואעשה לני
גדול ואח"כ נזר עליו ועמדו ועינוי וזה נסיון גדול אבל הנטיחו
להוכיחו מהנלות וקנע לו זמן וקיים הנטחמו שהקנ"ה מחשב
את הקץ לעשות לאברהם אבינו מה שאמר לו בין הנמתי' שנה'
ויאמר לאברהם ידוע מדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם
ועמדו ועינוי אותם ד' מאות שנה ואחר הגזירה הנטיחו ואמר
לו וגם את הנבי אשר יעבדו דן אנכי ואחרי כן יבאו ברכוש
גדול זאת היא הגזירה וההנטחה וקיים אותה ולא איתר אות'
אפי' רגע א' שהקנ"ה היה מחשב את הקץ והיה משמר אותו
כדי לקיים הנטחמו וזהו ליל שמורים הוא לה' הוא הלילה הזה
שמורים לכל בני ישראל להוכיחם כי אותה שעה נשלם הקץ
כי המלאך שניטר את שרה למועד הזה בעת חיה מלך נן היה
פסח שנאלמו פרק אפה מכות לאח להם לפי שהי' פסח ונפסח
גזר יבחק וגזרת ד' מאות שנה של ועבדום ועינוי אותם לא
הייתה לא מעת לית יבחק כי מאז היו גרים האנו' אחר לית
יבחק באברהם כתי' ויגר אברהם בארץ פלשתיים ויבחק כתי'
ויגר יבחק נגרר יעקב כחוב וישנ יעקב בארץ מגורי אביו
בארץ כנען ובאבות כמעט ונרים נה ובשחחטום' שנה שהיו
ליבחק כשנולד יעקב וק"ל שהיו ליעקב ברדמו למכרים יחסר
למנין מ' שנה רד' וכן עמדו ישראל במכרים וכן נרמו נמ"ש
רד' שמה ולא אמרת' : וא"א שיהיו ת' שנים במכרים כי
בשחחטום שנותיו של קהת סירד למכרים שהיו קל"ג ושנותיו
של עמרם שהיו קל"ו ופ' של משה בשיבאו ממכרי' לא חמכאס
ד' מאות שנה והרבה שני' נבלעי' לננים עם האנות ע"כ א"א
להיות ד' מאות שנים אלא מעת לית יבחק כי כן כחוב כי גר
יהיה זרעך בארץ לא להם ומ"ש ויהי מקץ שלש' וארבע מאות
שנה אוחן ל' שנים מעת מעמד בין הנחמים שהיה ליל פסח
נחכי הלילה ואז נגזר עליו ענדו ועינוי מעת היות לו זרע
והקץ היה נגזר ל' שנה קודם כשהיה אברהם נן שנעים שנה
והחילו ד' מאות שנה כשהיה נן מאה שנה ואע"פ ששיבא
אברהם מחין לא הי' לא נן ע"ה שנה כנר אמרו נסדר עולם
כי שתי יציאות יבא א' בהיותו נן ע' שנה ואז נגזרה גזרת בין
הנחמים וחזר ויבא פעם אחרת בהיותו נן ע"ה שנה ועל דרך
הפשט אוחן ל' שנה היו קודם גזרת בין הנמתי' כי בוא ראשונה
שיבא שנה' ויקח מרח את אברהם ננו וגו' ויבאו ללכת לנענן
ויבאו עד חרן וישנו שם ואז הי' אברהם נן ע' שנה ואז נשלמו
ת' שנים עם ד' מאות משנולד יעקב : והקנ"ה היה מחשב
את הקץ להשלים הנטחמו ובליל פסח נחכי הלילה הי' מעמד
בין הנחמים וכאותה שעה כשנשלם הקץ נחכי הלילה של ט"ו
נניסן הייתה מכה בכורות ואז נבאלו ישראל שהנטיחם ונרך
הוא שהנטיח ושמר הליל' מתי הנא וזהו ליל שמורים וכשהגיע
אותה שעה נאלס לא עכנס אפי' רגע כי אע"פ שלא יבאו
אלא ניום כי כן אמרו עמ' הכל מודים כשנגאלו לא נגאלו לא
צליה : וכמו שפי' וזנחת פכה לה' אלהיך בערב כנא השמש
מועד באמת ממכרי' בערב אתה זונח כנא השמש אתה חוכל
מועד באמת ממכרים אתה שורף : וזהו היה נבקר אבל נחכי
הלילה נחשנו גאולים כי פרעה עמד ממטמו כשאלה מכת
נכורו' והלך אבל משה כמו שח"ל וירדו כל ענדיך לא לי ואמ'
לו קומו באו מתוך עמי גם אתם גם בני ישראל ח"ל משה ובי
נורתי' אנו לכאת נליל' והקנ"ה אמר לנו לא חבאו איש מפחה
ניתו עד נקר ח"ל ס"כ מה אעשה ח"ל משה קרא נקול גדול
ואמור בני ישראל הרי אתם נרשות עכמכם קומו באו מתוך
עמי ומאותה שעה נחשנו גאולים וקראו הלל נחכות הלילה

פירוש הגדה

מדה כי אס נאש נטרף אותם א"ל כי ישפטנו מושיען נאש
כי נאש ה' נשפט. ונחרב להרוג אותם חי אפשר כי מושיעם
שופט נחרבו כל נשר חין להתחכם למושיעם אלא להמעטם
נמים להשליך כל הילוד היאורה והוא כבר נשבע שלא יביא
מבול לעולם ולא יכלה אותנו נמים. והקב"ה נשבע שלא יביא
מבול לעולם אבל לא נשבע ששכיבנסו נמים שלא יעניעם
נמים וזה שאמר יהוה עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלים
כי נדבר אשר זדו עליהם כמו שחרגם אנקלוס נפייגמח
דחשינו מצדחי למידן ית ישראל ניה דייענון הם השליכו נניהם
ניאור הוא השליכס נים. והאומות הם כל היום מתחבמים
עלינו האחרונים יותר מהראשונים והקב"ה מזילנו מידם עשו
אמר שוטה היה קין שהרג את הכל אחיו כדי שירש כל העולם
ולא היה יודע כי אחיו אדם יוליד שת מחת הכל כי הרגו אחיו
אבל אחי יקרנו ימי אבל אחי ואחר כך ואחרת את יעקב אחי
ואירש הכל. פרעה אמר שוטה היה עשו ולא היה יודע כי
יעקב יוליד ננים קודם שימות אחיו וירשו אותו אבל אחי אמית'
קטנים הם נן הוא והמתן אותו. המן מה אמר שוטה היה
פרעה ולא היה יודע שהכניו יפרו וירבו ויהיו נקראים על שם
ישראל אבל אחי אשמד כולם מנער ועד זקן טף וגשים. גוג
אמר שוטה היה המן לא היה יודע כי אלהים יפר עבדו אבל
אחי לאס עם אלהים שנאמר יתיצבו מלכי ארץ ורוזנים ויכדו
יהד עלה ועל משיחו. והאל יתנך שחק עליהם ולועג
שנאמר יושב נשמים ישחק ה' ילעג למו. וכן נפרעה ניטל
עבתם הם אמרו כן ירנה והבמו אומר אל האמר כן ירנה
אלא כן ירנה וכאשר יענו אותו כן ירנה כי העיניו הוא גורם
הרצוי לא כמו שפירש הראב"ע ז"ל כן ירנה הימים אשר לא
עונה אלא ירנה יותר מהימים שלא עונה להפר עבת פרעה
הלא מראה שנט לוי שהיה פנוי מעבודה פרך לא פרו ורנו
כשאר השבטים כי לא נמנו אלא מן חדש ומעלה ולא עלה
מניינם כ"א שנים ועשרים אלף ואשר השבטים שלא נמנו אלא
מנן עשרים ומעלה עלה מניינם לחמשים ואשים ושבעים אלף
הרי שהענוי גרם הרצוי מרחמי האל להפר עבדו:

ויענונו כמו שנאמר וישימו עליו שרי מסיס למען ענומו
נסבלותם ונו' כי הגושים הדודים נהם היו
משכימים אותם בעלות השחר שלא יתענו עם נשותיהם
להמעטם וזה היה ענין שלומית נח דברי שהגושה הוביח נעלה
והוא נכנס אחריו והיא השנ' שהוא נעל' ונעל אותה ונתענר'
מאותו מקלל שפקלוהו ישראל:

ויתנו עלינו עבודה קשה כמו שנאמר ויענידו מצרים את
בני ישראל כפרך. ומרגומו נקושו עבודה שהיא
מפרכת הגוף נחרב ובלכנים וכל עבודה נשדה את כל
עבודתם אשר ענדו נהם נפרך כדי שיכחישו גופם ויתמעט
לחותם ולא יזרעו ויתמעטו. ואחר שדרשנו זה הפסוק התחננו
לדרוש הפסוק האחר והוא ונעק. ויש מפרשים נפרך מלשון
פרכת מחיכה שהיו מפרשים אותם מנשותיהם וכן בני ענד
לא ידנו נפרך לעיניך להפרשו מאשתו ולשון רבותינו הוא
לשון קושי כמו שאומרים פריך רב אחי ונאצא פי' הקשה:
ונצעק אל ה' אלהי אבותינו וישמע ה' את קולנו וירא את
עניינו ואת עמלנו ואת לחננו. זהו לשון הפסוק
ואנו דורשין צרף אחר פרק למכוא לה כמד נפסוקי התורה
שהקושים נמקרא ציבורים נדקו דבריהם נכל מה שאמרו:
ונצעק אל ה' אלהי אבותינו כמו שנאמר וימת מלך מצרים
ויאחזו בני ישראל מן העבודה ונו' כי הם מקוים
מחי ימות המלך החדש אשר החכנס עלינו אולי יקום מלך
אחר ויקל מעלינו וכשראו שאחר מות המלך לא הוקל מעליהם
ואם הראשון הקל האחרון הכביד אז נאחזו הרבה ולא מכאו
מקנה אלא להפכלל אל אלהי אבותיהם להשיעם:

וישמע

אנחנו כשיר למצרי' לא היה דעמו להשקע שם זרעו כי כבר
הנטיחו האל יתנך אחי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם
עלה וגם נגזירת נין הנתרים נאמר ואחרי כן יכאו נרכוש
גדול וכל ירדוהו שם עם נחיו לא היתה אלא משני הרענ והיו
חושנים כשיעבור הרענ לשונ אל ארץ כנען וכן אמרו לגור
נחנו כי נכד הרענ נארץ כנען ועמה ישנו נא ענדך נארץ
גושן שהיא קרונה אל ארץ כנען וזה היו אומרים המתודים
על הניכורים שנכלל הטובה שעטה לישראל הוא שנאו לגור
ולחזור ונשחקעו שם נארץ גושן ויאחזו נה ויפרו וירנו מאד
מה שלא עלתה נלכס אלא מחסד אל כל היום עליהם וזהו
שאמרו נחמי מעט שהחשים מועטים היו כמו שנאמר נשעו'
נפש ירדו אנוחך מצרימה ועתה שמך ה' אלהיך ככוכבי השמי'
לרוב:

ויהי לגוי גדול מלמד שהיו ישראל מצויינין שם עם גדול
שלא היו נגרים הנפרדים אחד כאן ואחר כאן אבל
היו גוי אחד נארץ מצויין ומפואר וניכר נהוד והדר כמו נני
כיון היקרים המצויינים במילת וכיבת ומגלחת כן היו ישראל
מצויינין שם עם נפני עכמו מפואר וניכר נהוד והדר לא
נגרים וכבר אמרו ז"ל נמסכת יומא שמימיהן של ישראל לא
פירשה ישינה מן ירדו למצרים והיה נכן ישינה שנאמר לך
ואספה את זקני ישראל והיו מתיחסים לאברהם אחינו שהיה
נקרא אברהם העברי וכן הם היו נקראים עברים שנאמר ה'
אלהי העברים נקרא עלינו ולא שינו את שםם ולא שינו את
לשונם כמו שאמרו חכמים נמדרשם נזכות שלשה נדרים נגלו
ישראל ממצרים שלא שינו את לשונם ולא שינו את שםם ולא
פרכו נעריהם אחת היתה נעיהם שלומית נח דברי והיתה
אנוסה ופרסמה הכמות חין לך כיון יומר גדול מזה וזהו
שאמר ויהי שם לגוי גדול שהיה אומה מיוחדת:

גדול ועצום כמו שנאמר ובני ישראל פרו וישרכו וירבו
ויעבמו נמאד מאד וממלא הארץ אותם זה מנאמר
והוא גלוי שזה היה חסד גדול שהאנשים נאים לגור ורנו זה
הרצוי המופלג:

ורב כמו שנאמר רבנה ככמה הטה נמתך ומרצו ומגדלי
ומנזאי נעדי עדיים טרים נכונו ושעריך נמה ואת
ערום ועריה. הנביא יחזקאל הפליג נזה לנאר מה שאמרה
התורה וירבו ויעבמו שהיה נחבלית הרצוי כמו עשנ הטה
וכמו שהיו עבומים נכה היו רבים נמספר:

וירעו אותנו המצרים ויענונו ויתנו עלינו עבודה קשה.
אחר שדרשנו הפסוק הראשון נחנו לדרוש זה
הפסוק השני כדי לספר נליל הפסוק רצוי הטובות שעשה לנו
הא כמו שהיו מספרים מביאי הניכור' להרבות תודות ושנחי
לאל על כל הטובות האלו. ואמר וירעו אותנו המצרים כמו
שנאמר והיה כי תקראנה מלחמה וגוסף ונו' והפסוק שנאמר
נפרשת זאת חקת התורה הוא וירדו אבותינו מצרים ונשכ
נמצרים ימים רבים וירעו לנו המצרים ולאבותינו והפסוק
הנאמר נמקרא ניכורים וירעו אותנו המצרים והפרש יש כין
וירעו לנו וכן וירעו אותנו כי וירעו לנו ר"ל כי הגיעה רעם
אלינו נעפומינו אשר ענדה עלינו רעם חמיד נכער וענוי
אבל וירעו ר"ל כי חשנונו רעים מצלי הנעת רעה לגופותינו
אלא שאמרו שאנחנו נעבמנו רעים והחזיקונו רעים על כן
אמר כמו שנאמר הנה נחכמה לו פן ירנה והיה כי הקראנה
מלחמה וגוסף גם הוא על שונאינו ונלחם ננו ועלה מן הארץ
נלומר הם רעים ונריכים אנו להתחכם שלא ויקונו נרעם
כשינאו עלינו אויבנו ויהיו הם נעזרהם להלחם ננו
וההחכמות הזה הוא להתחכם למושיען כי אנו יודעים
שיש למושיען מדה לדון מדה כנגד מלה לכן כריכין אנו
להתחכם חין נמעט אותם שלא ידן אותנו מושיען מדה כנגד

פירוש הגדה

מ

עליו רעה הנאמר על אחאב אחר דברי מיכיהו בן ימנה שראה
הסם וכנח השמים מימינו ומשמאלו ועוד הכתוב אומר ולא
יתן המשחית לבח אל נחכים לנגוף הרי שהמשחית היה נגוף
נמכרים לא הקנ"ה בכבודו ובעצמו ועוד היאך אפשר
שהקנ"ה יהיה ספקלטון להשחית נמכרים שהיתה אומה רעה
וכזויה והיה ראוי שמלאך אזורי ישולח גם לא שימותו דרך
כבוד ע"י הקנ"ה ולחקן אלה הדברים כריך להקדים מה
שפירשו לנו חכמים בזה הסתרים כנר אמרו חז"ל נמסכת
בדרכות כי כל העולם כולו הוא מלא מזיקין מקיפין בני אדם
והש"י אינו נותן להם רשות להשחית והוא יפול מדרך שף ורנכה
מימיניך אליך לא יגש וכן אמרו בילמדנו פר' ואלה המשפטים
כי הקנ"ה מוסר למי שהוא רובה לשומרו מלאכים ועושין לו
דרך וא' מהם מכריו לפניו תנו כבוד לבלמו של הקנ"ה וא"ר
יהודה בר' שלם בר' לוי אין לך בית רובע נחללו של עולם שאין
בו חשעת קנין מזיקין והיאך עשויין ח"ר לוי פורמא נפיהם
כגון חמורים של טחונין וכשעונות גורמין הפורמא נגלה
והאדם נשטה וכשהמלאך הכבוד שלום האדם שחק מיד גיווק
שנח' וחקרב משחת נפשו וחיתו למימיתים למחיס לא נחמ' לא
לממיתים לאומן מלאכי חנלה שהוא נמסר להם ומיין שמלאך
כורו לפניו שנח' אם יש עליו מלאך מליך אחר מי חקף אם יש
מן אותם אף מזיקין מלאך כורו עליו לפניו להגיד לאדם יושרו
אותה שעה ויחוננו ויאמר פדעהו מרדת שחת מלאכי כפר
ואמרו נגמ' פ' הכונס כיון שניתנה רשות למשחית לחבל טוב
חינו מנחין בין זקיק לרשע שנחמ' וזהם לא חבאו איש מפמח
מחו עד נקר' וכיון שנמחשז זה מדנניו רז"ל נאמר נהימר
אלו הספיקוח כי הקנ"ה נתן רשות לאלו המשחיתים לחבל לא
ע"י מלאך לא על ידי שחק ולא על ידי שליח כי לא היו חסונים
שישחיתום מלאכי עליון אלא אלו המזיקין וזהו ועברתי נארח
מכרים זאת היא גזירתי שגורתי עליהם כך למת רשות לאלו
המזיקין שהם מקיימין דינו נאויניו לו הן בית דינו של הקנ"ה
בגזירתו שגור עליהם כך ואלו הן הממיתים הנזכרים בכמו
וחיתו למימיתים והמלאך המליך לשראל שהוא אומר מלאכי
כפר הוא ההתעסקות נמכות הפסח ונמינת הדם על המסקוק
ועל שתי המזוזות וזהו וראיתי את הדם אינו שיהיה הדם לצד
חוק שחרי כמוז והיה הדם לכס לאות ולא לאחרים לאות
וראיתי את הדם הוא המלאך המליך להגיד ירכס כי אם
עסוקים נמכות וזוהי חני פודה חכם מיד המזיקין כענין
שנח' פדעהו מרדת שחת ופסחתי עליכם פירשו במכילת ח"ר
ישיה א' חקרי ופסחתי לא ופסעתי ונהרנ' מקומו משמשי'
חכמים נח"ח נמקום ע"ן כמו שניאר הרמנ"ן ז"ל בסדר
ולא שמות וזאת הפסיעה היא שיהיה ישראל בין שני מכרים
זה מזה וזה מזה כאלו גזרת האל תלג מקום למקום ולשון
ופסחתי הוא כנגד הנזירה כי כל אלה הדברים המתיחסים
ללא' הם כנגד גזירתו וי"מ ופסחתי עליכם הוא לשון מנוח'
מענין פסח שאינו יכול לילך ואינו נראה זה שאם ופסחתי
יתפרש לשון מנוחה והוא רמז א' הנזירה ח"כ כשחנח הנזיר'
עליהם חשחיתם לא העיקר כמו שדרשו ז"ל א' חקרי ופסחתי
לא ופסעתי והכלל כי הנזירה הימה נמכות הא וזהו בעצמו
וכנבדו והמכה הימה נזירתה שעבחה לו המזיקין שניתנה
להם רשו' לחבל כי זה הוא דרכן לולי המיע' הלאי וכשיגמ'
להם רשות נעשית הנזירה ושחית ישראל מפני המעבקות
במכות נאותה שעה שעררה מעליהם הנזירה דרך דילוג
בחינוק ח"ת ופסחתי נע"ן ופסעתי כענין אפשע' כך נע"ן
לשון דילוג ולזה נקרא הקרבן פסח כמו שכתוב וזה פסח הוא
לכ' אשר פסח על צחי בני ישראל נמכרים נגפו את מכרים
ואת כתינו הציל הנגף הוא המכיל כי דלגה הנזירה מניח
מכרים אחד לכית מכרים עני והישראל בעיניהם נבול :

וישמע ה' את קולנו כמו שנאמר וישמע אלהים את נאקת'
ויזכור אלהים את צריחו את צנרהם את יבחק ואת
יעקב כי לא היו הם ראויים לכך לולא זכות האבות כמו שפי'
יחוקל ואמר ואומר אלהים איש את שקוצי עיניו השליכו
זנבלו מכרים אל חטמאו וימרו ביו לא חנו שמוע לי איש
שקוצי עיניו לא השליכו ואת גלולי מכרים לא עזבו ואומר
לשפוך חמתי עליהם לכלות חפי בהם בתוך ארץ מכרים ואעש
למען שמי לנלתי החל לעיני הנזים אשר המה נחוכס אשר
נודעתי אליהם לעיניהם להוכיחם מארץ מכרים וזהו שנאמר
ויזכור אלהים את צנרהם את יבחק ואת יעקב :

וירא את עוביניו זו פרישות דרך ארץ זה התשמש כמו
שנאמר וראש אין נארח לבח עלינו כדרך כל הארץ ו
וזכו לשון עוביניו שהוא ענוי גדול כשפורשין החיים והחשה
ממכות עונתם וכמו שדרשו נמסכת יומא אם מענה את נותי
מת שמים וזהו כמו שנח' וירא אלהי את בני ישראל שהם דברי'
שנסמך שאין רואה אותם אלא האל יתברך שהוא יודע מה
נמסנה וזהו וידע אלהים :

ואת עמלנו חלו הנזים כי אדם לעמל יולד כמו שנאמר
כל הכן הילוד היאורה תשליכוהו וכל הכת מחיון :

ואת לחכנו זה החק כמו שנאמר וכן ראיתי את הלחך
אשר מכרים לחכים אותם חלו הם הנזשים הרורים
בהם להכניד עליהם העבודה ומכחי כחם ואחר שדרשו זה
הפסוק נדרוש הכתוב הנח אחריו לסמוך כל פרק לפסוקי
החורה :

ויציאנו ה' אלהינו ממכרים ביד חזקה ובזרוע נטויה
ונמורא גדול ובחוחות ונמופתים :

ויציאנו ה' אלהינו ממכרים לא ע"י מלאך ולא ע"י שחק
ולא על ידי שליח אלא הקנ"ה בכבודו ובעצמו
שנאמר ועברתי נארח מכרי' כלילה הזה והכיתי כל נכור נארח
מכרים מחדש ועד נהמה וכל אלהי מכרים אעשה שפטים
אני ה' ועברתי נארח מכרים אני ולא מלאך והכיתי כל נכור
אני ולא שחק וכל אלהי מכרים אעשה שפטים אני ולא שליח
אני ה' אני הוא ולא אחר זהו לשון הגדה ויש לשאול זה
שהרי כתוב בפרש' חקף שאמרו ישראל למלאך אדום וישלח מלאך
ויוכיאו ממכרים ויש מפרשים כי זה המלאך שאמרו ישראל
למלאך אדום הוא מרע"ה כי הנניא נקרא מלאך כמו שכתוב
ויכח חני מלאך ה' וי"מ כי זה המלאך הוא הנראה למשה
בכנה והוא מיכאל ולא נח להוכיחם אלא להודיעם כי האל
יתברך יוכיחם ממכרים בכבודו ועצמו וההגדה לא דיברה
אלא שהמכות לא היו ע"י מלאך וזהו שדרשו ועברתי נארח
מכרים להכותם כמו שנאמר כי כלילה הזה אני יוכח נחך
מכרים ומח כל נכור נארח מכרים ודרשו זאת היבאה
וההעברה לא תהיה ע"י מלאך ודקדקו כן לשי שהפרשה כולה
היא מדברת בלשון משה והיה ראוי שיאמר ועברתי נארח
מכרים והכה כל נכור על כן ידרשו כי ועברתי אני בעצמי
לא ע"י מלאך שנוח מאתי במגפות כענין שנח' דוד ונסחריב
והכתי כל נכור אני ולא שחק כלומר כי גם המכה תהיה ע"י
הקנ"ה לא במלאך שעושה נקמה נאויניו על ידי ספקלטון שלו
שהם השרפים שמהם תבא אש שורפת נאויניו כענין שנאמר
באלהי הכח אש מן השמים ותאכל אותם ואת חמיון וכל
אלהי מכרים אעשה שפטים לא ע"י שליח השלוח מאתו יתברך
לכל המעשים הנעשים נארח והוא המלאך הנדול שנקרא
מטטר"ן כי שליח בלשון יון מטטרון אני ה' אני הוא ולא
אחר רש"י ז"ל פירש שהוא נעצמו עשה המכה והרמנ"ן ז"ל
פי' שהוא אחד ואין אלו עמו למחות על ידו ויש לשאול זה
שכרי הכתוב אומר וה' הכה כל נכור נארח מכרים ואמרו
ז"ל כל מקום שנאמר וה' הוא וכתי דינו ואכ' לכולן וה' דיבר

פירוש הגדה

הפך מימיהם לדם • לא חזרו מניא עליהם מקלעלי להפחיתם
מקול הצוה נמכרים כפרדעים ח"ר יוסי-נר חנינא קשה
היה להם קרקורין של כפרדעים נמעייהם מהשפעתם וזהו
על דבר הכפרדעים דבור ממש • לא חזרו בהם יורה בהם
חזים נמכרים כנים שנאמר וזהי הכנס נאדם ונבחה היו
נכנסין בגופן של מזכרים כחזים • לא חזרו בהם מניא עליה'
הכרכרין נמכרים הערוני • לא חזרו מניא עליהם דרמסיות
כלומר מילות הורגים בהם נמכרים דבר הרג מקניהם • לא
חזרו זורק בהם נפט נמכרים שחין פי' רנומינו ז"ל הכרסמים
כי הנפט הוא מסריח והשחין הוא מסריח וזה הפירוש אינו
נכון אמת הוא כי עטרן ונפט מרתיחין אבל פירוש זה למדנו
אומן כי ראינו ספינה אחת של נוכרים הקיפוח דגיתוח של
ישמעאלים והיתה מלחמה גדולה ניניהם עד שלא נשאר לפני
הספינה כלי מלחמה ולקחו כדי חמאה של סחורה שהיו
נמכינה והרתיחו אותם וזרקו עליהם ונעשה נשרם אנענעו'
וכרחו להם וזהו זרק עליהם נפט רומח ונעשה שחין • לא
חזרו משליך עליהם חכני בליסטראו' נמכרים נדר • לא חזרו
מגרה בהם אובולוסין הרבה נמכרים ארנה • לא חזרו אובסון
דנ"ה האסורן נמכרים חשך • לא חזרו הרג גדולים שנהם
נמכרים נכורים שנאמר זה הכה כל נכור על כן נא' יאודה
למת בהם סימנים שזה הוא נטקסין של מלכים • וזהו יע
לנו כי כל מכות שהנ"ה הקב"ה נמכרים הוא עמיד להניח על
עב"ס שנאמר באשר שמע למכרים יחיש לשמע בר אר"א כל
מקום שכתוב צור מלא נכור המדינה הכתוב מדבר בכל מקום
שנאמר בר חסר נמלכות הרשעה הכתוב מדבר שהיה מזכרה
לישראל מי שפרע מן הראשונים יפרע מן האחרונים • נמכרי'
דרס ונעכו"ם ונחמי מופתים בשמי' ונארח דס ואס וממרות
עשן השמש יהפך לחשך והיורה לדם • נמכרים כפרדעים
שהיה קולן קשה ונעכו"ם קול שאון מעיר קול מהיבל נמכרי'
עפר כל הארץ כנים נעכו"ם ונהפכו נחליה זפת ועפרה
לנפרית • נמכרים דבר ונעכו"ם ונשפטי אוחו דבר ונדם •
נמכרי' שחין ונעכו"ם המק נשרו והוא עומר על גרניו ועיניו
תמקנה נכוריהם ולשונו ממק נפיהם • נמכרים נדר ונעכו"ם
וגשם שוטף ואני אלגניש • נמכרים ארנה ונעכו"ם כן חדם
אמור לכפור כל כנף ולכל חיה • נמכרים חשך ונעכו"ם ונטה
עליה קו מהו ואני נהו • נמכרים עג ונעכו"ם שמה נסיכי
כפון כולם וכל כידונים ח"ר מאיר אומר וירדו רחמים עמם
וירדו רומים עמם • נמכרים פרע מאלהיהם ואח"כ מהם
נעכו"ם מן שר שלהם מחלה ואח"כ מהם שנאמר והיה ניוס
ההוא יפקוד ה' על כנף המרום נמרוס ועל חלכי הארמה
צאדמה ע"כ בילמדנו • ולפי זה נתן בהם סימנין ר"י שסו
הסידור הנאות שיהיה נטקסין של מלכים ושיניאם הקב"ה
נעכו"ם • עוד הועילנו ר"י שחילק אותן לשלשה חלקים דכ"ך
עד"ש בלח"כ כי כן היו • שלשה נידו אהרן שהיו נארח דם
כפרדע כנים והארץ היה נחו צארח • ושלשה על ידי הקב"ה
שהם עד"ש שהיתה בהם הפלאה ולא נתן יד למשה ולאחר
אלה להקב"ה ונכנס בהן שחין שהיה ע"י שלשתן פיה הכנשן
שהוא מהארץ ע"י אהרן וזרקו משה באויר שהיה שולכו באויר
והקב"ה שהפלאה שלו היה נישרל • ושלשה ע"י משה שהיה
שולט באויר והם בל"ח • והאחרונה מכת נכורות שהיתה בה
הפלאה ולא נמסר לא להקב"ה • והנה המכות היו שלשה ע"י
אהרן דם כפרדע כנים • ושלשה ע"י משה נדר ארנה חשך
ושלשה ע"י הקב"ה ערוני דבר מכת נכורו' שהיה בהם הפלאה
ערוני שנאמר והבליתי ניוס ההוא את ארץ גושן אשר עמי
עומד עליה לנלתי היות שם ערוני למען מדע כי אני' נקרב
הארץ • דבר והפלאה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מזכרים
ולא ימות מכל לפני ישראל דבר • מכת נכורות ולכל בני ישראל
לא

וביר חוקה זו הדבר כמו שנאמר הנה יד ה' הויה נמקנך
אשר נשדה נסוסיס נחמורים נמלים נזקך ונכאן
דבר נדר מאר • למדנו כי מה שכתוב נמקרא נכורים ניד חוק'
היא הנזכרת נמכרים שהיא הדבר •
ובזרוע נטויה זו החרג שנאמר וחרנו שלופה נידו נטויה
על ירושלם למדנו כי נטויה נאמר על החרג אבל
לא מנינו נמכות מזכרים שנזכר בהם חרג ונראה' שהוא נזכר
נמה שאמר לפרעה פן יפגענו נדבר או נחרג והיו רוכים
לומר פן יפגעך אלא מפני כבוד המלכות אמרו יפגענו אם כן
מנינו נמכות מזכרים שהפחידם להניח עליהם חרב •
ובמורא גדול זה גלוי שכנה כמו שגא' או הניסה לאהים
לנא לקחת לו גוי מקרבנו נמסוח כאלומו' ונמפטי'
ונמלחמה ונד חוקה ונזרוע נטויה ונמוראים גדולים ככל
אשר עשה ה' אלהים נמכרים לעיניך • הנה פירשו מורא
לשון ראייה ואינו משורשו כ"א משרש ירחה אבל הנקלום הוא
מחרגם ככל מקום מורא חזונא לשון ראייה כי לו המלות שהם
עלולות מחלפופה פ"א הפעל ללמ"ד הפעל' וענין גלוי שכנה
הוא ראייה המלאך כמו שנאמר זה' הולך לפניכם יומם הרי
נתגלית להם שכנה ואמרו נב"ר ח"ר חלבו וגם את הנזיר אשר
יענדו דן אנכי גם את המזכריים גם ארבע מלכות דן אנכי
בשמי אומיות • ר' אלעזר נש"ר יוסי הנטיח הקב"ה שיגאל
את בניו כשיעשו חסובה כע"כ אומיות ח"ר יודן מלכות לקחת
לוגיו וכו' עד ונמוראי' גדולים ע"כ אומיות זא"ת ע"ה אומיו'
דן גוי ראשון אינו מן האשנין ופירש זה כי נשם המפורש נגאלו
שהוא ע"ב אומיות כי כד' עשרה י"ה חמש עשרה יה"ו ב"ה
וכ"ה הם מ"ו והשם כולו ככלל כ"ו עם מ"ו הרי ע"ג •
ובאותות זה המטה כמו שנאמר ואת המטה הזה תקח
ביך אשר חעשה בו את האותות ונמסבם
אנות אמרו כי זה המטה נכרא בין השמשו' כי לא עברא בשעת
ימי נראשית וגם אחר ששח ימי נראשית לא נכרא שחין כל נראש
החת השמש ח"כ לא נכרא אלא בין השמשות שהוא בין ששת
ימי נראשית ובין אחר ששח ימי נראשית והיתה נראשית נפלאה
שבו נעשו האותיות שהוא של סנפיריטון שהוא מין קשה וננקע
הסלע מפניו והיו חקוקות בו המכות דכ"ך עד"ש נאח"כ
והיה גם שטעה בו משה כל האותות ושיהפך לנחש וניסים
גדולים נעשו בו •
ובמופתים זה הדם כמו שגא' ונחמי מופטי' נשמי' ונארח
דס ואס ותמויות עשן • הנה הכתוב אומר כי
מכלל המופתים הוא הדם והמכה הראשונה היתה שנהפך
היאור לדם ואחר שרשנו זה הפסוק ונדרשה לא נזכרו כל
המכות אנו דורשין בזה דבר אחר •
דבר אחר ניד חוקה שמים ונזרוע נטויה שמים ונמורא
גדול שמים ונלוחוח שמים ונמפטי' שמים •
אלו עשר מכות שהכניס הקב"ה על המזכריים נמכרים ולא
הם דם כפרדע כנים ערוני דבר שחין נדר ארנה חשך
מכת נכורות • ריה"ו היה נתן בהן סימנין דכ"ך עד"ש בלח"כ
כך היה דרכו של ריה"ו למת סימנים כדי שלא יטעו התלמידים
ונמסכת מנחוח כפרק שמי הלחם נענין שמי הלחם ולחם
הפטים נמדת אורך ורוחב וננוכה הקרנות היה נתן סימנים
זד"ר יה"ו ונתן נמכת מזכרים סימנים לומר כי זה הוא הסודר
המדוקק הנזכר נמורה לא כמו שנזכרו בספר תלים במזמור
ע"ה דם כפרדע ארנה נדר דבר נכורות ונמזמור ק"ד
חשך דם כפרדע ערוני כנים נדר ארנה נכורות • על כן נא
רי"ה ונעשה בהם סימנים שהוא המסודר נמורה שזה הסדר
הוא הראוי כמו שאמרנו בילמדנו נטקסין של מלכים הביא
הקב"ה עליהם את המכות מלך נשר ודם כשמדינה מורדת עליו
משלח עליה לגיונו' ומקיפין אותה' כוכר אמת הים וכן נמכרי'

ונסוף לו הפסוקי'יש ויניחנו לו המקו'הזה ויתן לנו את הארץ הזאת ונו' . ועמה הנה הנאמי את ראשית פרי האדמה אשר נתת לנו על כן חנו מסיימין נשנח כמה מעלות טובות למקום עלינו קודם שהנחנו נדביר זה של חלונה או אשכול זה של ענבים והקב"ה מארבה לנו נחמנה קטנה בואת פרעון לכל הטובות שעשה עמנו קודם שהנחנו הפר' הזה וזה מרחמי שמים המרוכים ואמרנו כי הרבה טובות יש למקום עלינו עד שנחנו לו בית המקדש להניח לנו זה הפר' . והטובה הראשונה היא ההוכחה ממכרים והיה די לנו בזה הטובה וכפלה עלינו לראות נקמה בשונאיו לעשות בהם שפטים והיה די לנו וכפלה עלינו כי עשה שפטים בלתיים שהיו נוטחים בהם . והיה די לנו בזה ועוד כפלה עלינו שהרג נכוריהם . והיה די לנו בזה ועוד כפלה לנו שנתן לנו את ממונס והם שמי טובות בדרך הרבנות וגם ירשם . והיה די לנו בזה וכפלה לנו שקרע לנו את היס ועשה לנו שגיל נתוכו . והיה די לנו בזה וכפלה לנו שלא נתלכלכנו נטיט והענינו בתוכו נחרבה וכמו שאמר ישעיה מוליכם נמהומות ככוס נמדבר ככהמה נקעה מרד רוח ה' מיחנו וכן אמר המזורר ע"ה ויער נב סוף ויחרב ויוליכם נמהומות כמדבר . ודי לנו בזה וכפלה לנו ששיקע צרינו נתוכו שמי טובות האויב כולל נמים ואנחנו הולכים ננחת בתוך היס . והיה די לנו בזה וכפלה לנו שספק צרכנו נמדבר ארבעים שנה כמו שנאמר זה ארבעים שנה ה' אלהיך עמך לא חסרת דבר . והיה די לנו בזה אפי' אכלנו עשבים וכפלה לנו שהאכילנו את המן שנאמר המאכילך מן נמדבר אשר לא ידעון אנוחך . והיה די לנו בזה וכפלה לנו שנתן לנו את השנת כמ"ש חו"ל מחנה טובה יש לי בניח גנזי ואני נוחנס לכס ראו כי ה' נתן לכם השנה שיש לנו מגוחה שניעית משח"כ לכל המלאכים ונתן נראה לנו זה שנרכו נתן שירד לחם משנה ביום הששי וקדשו נתן שלא ידנו . והיה די לנו בזה וכפלה לנו שקרנו לפני הר סיני מחנ' ישראל עם מחנ' המלאכי' ופסקה ממנו הזוהמ' שהטיל הנחש בבוה בשנת עליה ממה שכתו' הנחש השיאני קרי ניה' השיאני נשי"ן וישראל ששמדו על הר סיני אשר שהמקדשו שם וגולה עליהם הקב"ה פסקה זוהמתן שנתלכשו נוסת פנים ויראת חטא כמו שכאנן כי לנעבור נסות אחכם נא האלהים ונעבור מהיה יראתו על פנים כלתי מחטאו מכאן אמרו נכרימא דאבות על עו פנים לא עמדו אנוחיו על הר סיני וזהו שאמרו נפרק מכות חליבה כשנא נחש על חוה הטיל בה זוהמא ישראל שמדו על הר סיני פסק' זוהמתן וח"ה עריין הם כזוהמתן . והיה די לנו בזה וכפלה לנו שנתן לנו את התורה שהיא כלי חמדה שנו נברא העולם והוא שאמרו נמס' חנות אנוחין ישראל שנקראו ננים למקום כשפסקה מהם הזוהמא וחנינין ישראל שנתן להם כלי חמדה שנו נברא העולם מה שלא עשה כן לכדיקים הראשונים חנוך מחושלה שם ועבר והאבות . והיה די לנו בזה וכפלה לנו שהניסנו נארץ ישראל שהוא מקום השכינה . והיה די לנו בזה וכפלה לנו שגנה לנו בית המקדש כי גלוי וידוע לפנינו כי אדם אין בדיק נארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא וכריך כפרה והקב"ה נחשלוס כל הטובו' בנה לנו בית המקדש ואם כן הרבה טובות יש למקום עלינו בפינות ומכופלות מיבית מפרים עד שגנה לנו בית הנחירה לכפר על כל עונותינו ונהו השלמנו לדרוש מארמי אובר חני

לספר ניביתת מפרים : רבן גמליאל היה אומר כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו נפסח לא יבא י"ח ואלו הן פסח מכה ומרור . זאת המשנה היא נכ' ע"פ והיה אומר רבן גמליאל כי בכל סדר ההגדה הוא לומר שלשה דברים לו ואסאל אמרם לא יבא י"ח והגדת חעפ"י שנשאלת מה נשתנה נזכרו שלשה אלו חינו אלא לענין השגוי שיש בין זה הלילה לשאר הלילות אבל לתת עיקר הטעם

לא יחך כלל לזנו למאדם ועד נהמ' למען מדעון אשר יפלא ה' בין מצרים ובין ישראל . והעשירות ע"י כולן לשחין פיה הכנען לאהרן זריקה לאויר למשה הפיכתו לשחין שיש בו הפלאה להקב"ה וזה רמו' יהודה נחלקו אלה המכות לדב"ך ער"ש נאח"כ :

רבי יוסי הגלילי אומר מנין אתה אומר שלקו המצריים נמצרים עשר מכות ועל היס לקו חמשים מכות נמצרים מהו אומר ויאמרו הפרטמים לו פרעה אכנע אלהים היא ועל היס מהו אומר וירא ישראל את היר הנדולה אשר עשה ה' נמצרים וכו' כמה לקו נאכנע עשר מכות אמור מעתה נמצרים לקו עשר מכות ועל היס לקו חמשים מכות עד כאן לשון ההגדה . ופירושה ר"י הגלילי דקדק כ"א מכות מצרים שלא היו אלא נאכנע אחת ממה שאמרו הפרטומים אכנע אלהים היא ובאות' אכנע היו עשר מכות ח"כ נים שנאמר די ונדי יש חמש אכנעות ח"כ היו חמש פעמים עשר מכות שהם חמשים . אבל נמשנת אבות שנינו עשר מכות הניח הקב"ה על המצריים נמצרי' ועשרה על היס ומקרא מפורש הוא שהיו הרבה מכות נים שנאמ' בשמואל אלה הם האלהים האדירים המכים את מצרים בכל מכה נמדבר זהו מדברים סוף . ומכילחא אמרו שהם כנגד עשר נפולות שנפרשת שירה וכן היא נאנות דרני נתן . ח' רמה נים . נ' ירה נים . ג' טנעו נים סוף . ד' מהומה יבסיומו . ה' ירדו נמכולות . ו' פרען אויב . ז' תהרום קמך . ח' יאכלמו נקש . ט' כבמוי . י' כללו כעופרת . ונה רבי יוסי הגלילי ודקדק כי מלשון אכנע שנאמר נמצרים יד הנאמר נים יש לומר כי כל מכה מהיס היחה מחומסת :

רבי חליעזר אומר מנין שכל מכה ומכה שהניח הקב"ה על המצריים נמצרים היתה של ארבע מכות שנאמר ישלח נס חרון אפו עננה וזעם וצרה משלחת מלאכי רעים עננה אחת זעם שתיים צרה שלש משלחת מלאכי רעים ארבע אמור מעתה נמצרי' לקו ארבעי' מכות ועל היס לקו מאתים מכות . ר' ליעזר הודה לר"י הגלילי שנים לקו חמשה פעמים יותר ממה שלקו נמצרים כתוספת יד עם אכנע והוכיף כי כל מכה היתה של אכנע לפי שכל הדברים הם מורכבים מד' יסודות ונא' ולימד כי כל היסודות כולם לקו נמצרים אחת לקו ארבעה יסודות והרי נמצרים מ' מכות ד' פעמי' י' ונים שהיו מחומשות הם מאתים מכות . והפסוק הזה נאמר במלים על מכות מצרים נחזמור ע"ה :

רבי עקיבא אומר מנין שכל מכה ומכה שהניח הקב"ה על המצריים נמצרים היתה של חמש מכות שנאמר ישלח נס חרון אפו עננה וזעם צרה משלחת מלאכי רעים . חרון אפו אחת עננה שתיים וזעם שלש וצרה ארבע משלחת מלאכי רעים חמש אמור מעתה נמצרים לקו חמשים מכות ועל היס לקו מאתים וחמשי' . ר' עקיבא הוסיף על ר' ליעזר כי עשה חרון אפו אחת ור"א לא עשאה פרט אלא כלל לכל המכות והם חמש מכות כי נס היסוד החמישי הוא הגלגל השמיית היסודות החמיסר חמשים ולדברי רבי עקיבא יהיו נמצרים חמשים מכות ועל היס מאתים וחמשים מכות . זכשנדרף כל ההשנאות לר' יוסי הגלילי חמשים מכות ולר"א מאתים מכות ולרבי עקיבא מאתים וחמשים מכות יהיו חמש מאות מכות נמנין דב"ך ער"ש נאח"כ נוחין שם יותר אלא אשר ואותו אחד כי כל הפרטים עולים לכלל אחד :

כמה מעלות טובות למקום עלינו ונו' . לפי שאחר שאלת הכן מה נשתנה הלילה הזה . הוכרכנו להתחיל נברות ולומר ענדים היינו לפרעה נמצרים והוכרכנו לסיים נשנח ולדרוש פרשת מקרא נכורים והיא מארמי אובר חני עד סוף הפרשה ודרשנו אוחה עד ויזכרנו ה' ממצרים ניד חוקה ונו'

פירוש הגדה

הטעם בהן לא יבא י"ח אם לא אמרם בסדר :

פסח שהיו אבותינו אוכלין בזמן שביה המקדש קיים על שום מה על שום שפסח הקב"ה על בתי וכו' - רנדצמליט שאמר שלשה דברים לא היו רבן גמליט הוקן שהיה בזמן הכית כמ"ט נמסכת שנת הלל ושמעון גמליט ושמעון נהנו גמליט ושמעון כזמן הנית משה שנה וזה היה בן בנו והיה אחר החרבן כמו שנראה בפ' כל בחנו ופ' כל אלו מומין ופ' במרח דנימות ועל זה אמר רבנן חלפתא לרבן גמליט האחרון זכורני בר"ג הזקן חביבתיך שהיה עומר על גבי מעלה בהר הבית וזמן ר"ג זה חרב הבית ורבן יוחנן בן זכאי טא מאספייחננס שלא יפסיק הנשיאות משלשלת זה של רבן גמליט בזכר בפ' הנוזקין ונדוטי כי זה רבן גמליט ראה הבית נבנינו ונימיו היו עושין פסח כמו שזכר בראשון מסנהדרין וכן אמר ר' כדוק בפ' כיצד בזלין שאמר לטבי עברו כל זכלה לנו את הפסח על האכילה ור' כדוק סופר זה המעשה ראה החרבן כמו שזכר בפרק הנוזקין - אבל משנה זו נשנית אחר החרבן על כן פסח שהיו אוכלין אבותינו בזמן שביה המקדש קיים על שום מה על שום שפסח הקב"ה פי' שפסח שפסעמניה המכרי זה לנית המכרי האחר והכיל נית הישראלי שהיה בנייהם וזהו שאמר שפסח על בתי בני ישראל נגופו את מזבחי ואת נמינו הכיל כי הפסח הוא המכיל שלא כדברי האומר כי פירוש פסיחה היא מנוחה מלשון עור ופסח שאינו יכול לילך ואם הייתה לו מנוחה לזה הנוגף בבתי בני ישראל היה נוגף אותם אבל הענין הוא כמו שפירש ז"ל חל הקרי ופסחתי אלא ופסעמי וכבר כתבתי זה למעלה :

מצה זו שאנו אוכלין על שום מה על שום שלא הספיק נצקס של אבותינו להחמיק עד שנבלה עליהם ממ"ה הקב"ה וגלם מיד שנה' ויחפו את הכפק אשר הוציאו ממכרי' עגות מכות כי לא חמק כי גורשו ממכרים ולא יכלו להתממה' וגם צידה לא עשו להם כי אם יכלו להתממהה היו מחמיכין נצקס כי לא הוזהרו על אכילת חמץ עדיין ולא נבטוו על אכילת מצה אלא על אכילת הפסח שנאמר כלי חט ומכות על מרורים יאכלוהו ולפי שלא יכלו להחמיק נצקס שנאמר וחמיק מכרים על העם למהר לשלחם מן הארץ על כן הוזהרנו מאכילת חמץ ונחייינו באכילת מצה בכל זמן בליל ראשון מן החורה שנאמר בערב חאכלו מצות :

מרור זה שאנו אוכלין על שום מה על שום שמרחו המכרי' את ח"י אבותינו במצרים וכו' מצות מרור לא הייתה אלא עם אכילת הפסח זכר לוימררו את חיייהם בעבודה קשה וזמן שאין עם פסח אין עם מצה מן התורה לאכול אלא מדרבנן ושלשה דברים אלו חייב אדם לאומרם שהם שלש מצו' בלי חט ומכות על מרורים יאכלוהו :

בבל דור ודור חייב אדם לראות את עבנו כאלו הוא יבא ממצרים שנה' והגדת לנגן ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי נבאמי ממכרי' - זאת ההלכה נאמרה בנ"מ אחר המשנה של ר"ג לומר כי הוא זה ממצות ההגדה שחייב אדם לומר לא את אבותינו גאל הקב"ה אלא אף אומנו גאל עמהם שנאמר וזאתו הוציא משם למען הניח אותנו אל הארץ אשר נשבע לאבותינו וכבר אמרנו אל המינוק השואל מה נאמנה ולו לא נא את אבותינו ממכרי' הרי אנו וזכרנו וננינו בנינו משועבדי' היינו לפרעה במצרים :

לפיכך אנו חייבין להודות להלל לשבח לפאר לרומם להדר לעלה ולקלם למי שעשה לאבותינו ולנו את כל הניסים האלו הוציאנו מעבדות לחירות ומיגון לשמחה ומאכל ל"ט ומאפלה לאור גאל ונאמר לפניו הללויה - זהו לשון המשנה אחר משנת ר"ג וז"ש מתחיל בנגות ומסיים בשבח שאין ראוי לנו שנהיה כפויי טונה להקב"ה שעשה כל הניסים האלו

ולא נודה לו הטובה לפיכך אנו חייבין להודות להלל וכו' - ויש כאן שמנה מיני הודאו' כנגד ארבעה נסים שעשה לנו הוציאנו מעבדות לחירות אחד ומיגון לשמחה שני ומאכל ל"ט שלישי ומאפלה לאור גדול רביעי וכמו שטובות האל היו כפולות עלינו כן ראוי שגודה הודאות כפולות על אלו הניסים שמנה הודאות על ארבעה נסים - וי"א שאין ראוי לומר לקלם שהוא לשון זיוון וכן אמר רב עמרם גאון ז"ל לפי שכמו לעב וקלם אבל רבותינו ז"ל הם משתמשין בלשון שנה במדרש קדמו שרים אחר נוגנים כי ישראל היו מקלסין להקב"ה מחלה ואחר המלאכים ואחר הנשים שנאמר נחוך עלמות מופפות - וכן בכל המקומות מזכירין מקלסין להקב"ה והוא מלשון והוא במלכים יתקלם לשון שנה וכן לא היית נזונה לקלם אחת לשון שנה וכן לע"ז שעובדין אותה נבנימה אומרים אנני נית קוליס כי כן היו קוראין אותה עונדיה לשון שנה ואנחנו מכנין אותה לגמלי מרקוליס כלומר הפך קוליס כי בלשון רז"ל מר לשון המורה והפך אמרו נכבדות בפ' עד כמה מזמן תרנא נאטמא דמר תיהא פי' שהיה מוכר הלך אסור בתמורת חלב התימא שהוא חלב מותר וכן בפ' ג"ה נבילה דמר דשחטה כלן לשון חמורה וחלף וכן מר קוליס הפך שנה - אם כן נכון לומר לקלם לשון שנה וחין לחוש שיהיה לשון לעג וקלם ויגיד עליו רעו שאר המלות שהם לשון שנה - ואלה ההודאות כולנו אנו חייבין בהם למי שעשה לאבותינו ולנו כ"א לא נאכלו הם היינו משועבדים לפרעה ולנאים אחריו עד היום ומה הם הניסים האלו הוציאנו מעבדות לחירות וזהו השרש וכיון שיבאנו מעבדות לחירות יבאנו מיגון לשמחה כי מי שיש רשות אחרים עליו הוא ניגון ואם יב' לחירו' יבא לשמח' וכמו שאמרנו בראשון מע"ז כי עבדים עברים ניבאחם לדרור היו אוכלים ושוחים ושמיחים ועטרומיה' דראשיהם וכן יבאנו מאכל ל"ט כי הענד הולך יתק כאלו ובאחמו לחירות יבא מאכלותו ל"ט וכמו שכתב' מנעי רגלך מיתק ופסוק הוא נמגילת אסתר מיגון לשמחה ומאכל ל"ט וכן מי שהוא ענד הוא ממשש בבהרי' כאשר ימשש העור נאפלה ובאחמו לחירות הוא יבא לאור - ומה שאמר לאור גדול ולא אמר החם כי אזהר אור אצו אור זה שגם העבדי' משתמשין בו לא אור הכבוד כמו שנה' כי הקשר יבסה ארץ וערפל לאמים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה על כן נאמר לפניו הללויה הוא השבח היומר מעולה שנספר מליס ש"ס בו שנה וזכר שם הא' יתכרך כמו שאמרנו באחרון מפסחי' וזאת הפתיחה היא כעין ברכה לקריאת ההלל :

הללויה הללו עבדי ה' - אמרו נגמ' הלל זה מי אמרו ר' יוסי או לעזר בני או' משה וישראל אמרוהו נשעה שעבדו על הים וחלוקין עליו חביריו לומר דוד אמרו ונראין דבריו מדבריהם אפסר ישראל שחטו את פסחיהם ונטלו את לולניהם ולא אמרו שירה ואעפ"י שנכתב בספר מליס כנר אמרו נגמ' דתרחא כי ע"י עשרה זקנים אמרו דוד שקוה חובר כל שירה שנעולם עם ספרו ועשרה זקנים הם אר"ה ואנרה' הוא איהן האורחי ומלכי דקד ומשה והימן וירוחן ואסף ונ' בני קרח כלם מפורשי' הם בספר מליס - וי"א כי אד' הר' אמר מומור שיר ליום השבת וכן הוא במדרש קהלת אבל בנמרא דסנהדרין אמרי כי ה' הקרהני ומרע אמרו אד' הר' לפי שנאמר גלמי ראו עיניך שהיה גולם בעת היצירה ומשם למדו שלשון ארמי היה מדרג לפי שאמר ולי מה יקרו רעיד' אל' מרנוס - והלל זה קראוהו נמרת ברכות הלל מצרחה שקורין אותו על גאולת מצרים ואמרו עליו הקורא אותו בכל יום כמו שקוראין בימים שגומרין את ההלל הוא מתקד ומנדק שאינו לא כמאחק כיון שאין קורא אותו על גס אבל על פסוקי דמרה אמרו שהקורא הלל בכל יום מונטח לו שהוא בן הע"ה וזהו מהמומרי' שהם תהלה לדוד עד סוף הספר שהיו חניכין לדוד שהיו

פירוש הגדה

בב

שהקב"ה יושב ברומו של עולם ומחלק מזון לכל בריה וארי"ל הניר"כ כל"ח כנגד כ"ו דודו' שבר' בעולמו ולא נתן להם התור' וזן אותם נחסרו ואמרו מאחר דאיכא הלל אנו מ"ט אמרינן האי הלילא מפני שיש בו חמשה דברים הללו יביאת מצרים וקריעת ים סוף ומתן תורה ותחיית המתים ושעבוד מלכותא יביאת מצרים דכתיב נבאת ישראל ממצרים וקריעת ים סוף דכתיב הים רחב ויגם מתן תורה דכתיב ההרים רקדו כאלים תחיית המתים דכתיב אמהלך לפני ה' בארצות החיים שעבוד מלכותא דכתיב לא לנו ה' לא לנו איכא דאמרי לא לנו ה' לא לנו זאת מלחמתנו וגו' ומגו' ר' נחמן בר' יצחק סמר מפני שיש בו מליע' נפשים של כריקים מגיהנם שנאמר אנה ה' מלטה נפשי חכ"כ :

שהוא חותם בהם כמו שפומח בהם כמו שאמרו על המזמור הראשון שפתח בו נאשרי האיש וחתם בו אשרי כל חוסי בו . כי למה נצטו גוים אינו ראש מזמור וכן אלה המזמורים פתחתם וחתמתם שהרי הראשון מהלה לדוד וחותם מהלת ה' ידבר פי לא שלפי שהוא חותם ויכרך כל נשר שם קדשו אנוחנו אומרים כי אנוחנו גם כן נכרך יה מעמה ועד עולם שהוא פסוק בזה ההלל כדי לחתום הללויה לשלש בו הללויה הללי נפשי וכל שאר המזמורים פוחים בהללויה וחותמים בהללויה ע"כ אמרו בי כל הקורא בכל יום הלל זה של פסוקי דזמרה שהוא כן העולם הבא וההלל הגדול לא תקוהו אלא על נס גדול כגון ירידת גשמים אחר עכירה לפי שיש בו נוחן להם לכל נשר וכן על כוס חמישי לחוספת הוראה ונרכה ונקרא ההלל הגדול לפי

תו של בע

והשלמתי זה המאמר אשר קראתיו מאמר חמץ עם פרוש ההגדה אשר קראתיה חפיקומין אני שמעון נכה"ר צמח זלה"ה בריובי נחבי חדש השני משנת שמיים שנה משנותי והיתה ההשלמה יום שלישי כעשרה ימים לחדש "אני לדודי דודי" לי משנת ה' חפץ למען צדק"ו יגדיל תורה ויאדיר ומנא אחריה לחיים ולשלום לנו ולכל ישראל הנרים שנת ישיבת מנני אדם הוצ"ק חן נשמותיך על כן ברכך אלהים לעולם . ברוך הוא וברוך שמו לעולם ולעולמי עולמים חכ"כ :

תפארת ישראל בכד אגרת תפארת ישראל

היו מונים השנה לימים בלנד היה בנר עליהם שיאמרו כך וכך ימים יש לנו מהשנה וחלקו אותה לשנים עשר חלקים וקראו כל חלק חדש לא שיש בו חידוש של כלום כי לשעמי' יבא תחלת פגשם בתחלת חדש הלכנה פעם נאמכעו פעם נסופו ולפי שגעת השמש הוא יותר מ"ג חדשי הלכנה על כן אומרו מוספת חלקוהו ל"ג חדשים ויעשו חדש שלשים יום וחדש שלשים וא' . גם הישמעלים לפי שראו שגעת החמה היא מחדשה הלכנה י"ג פעמים עשו שגתם מ"ג חדשים ולפי שגעת החמה היא ימרה על י"ג חדשי הלכנה על כן היא תתקבצת שגתם שיטור אומרו מוספת ומשגתה חג פסחם מקיץ לחורף ומחורף לקיץ . ומשלמות מורנהו הקדושה היה לחקן מועדותינו על דרך שני המהלכים יחד שיהיו חדשנו חדשי הלכנה ושגותנו שגות החמה כלי שום שגוי וחלוק זה מהייב להיות שגותנו פעם משנים עשר חדשי הלכנה פעם משלש עשר וזוהו החקן ינוהו לעולם מועדותינו כהלכתם לפי חשבון מהלך השמש ולפי חשבון מהלך הירח ולפי שזה הוא ענין מפואר הרבה לחקן בין שני המהלכים ואין בשאר האומות אותה הולכת על דרך זו על כן נקראת חכמה זו חכמתנו וכמו שאמרו חז"ל כי היא חכמתם וזכינתם לעיני העמים זהו חסוד הקופות ומולות והנקרא סוד העיבור לפי שגמסר להם לישראל נקבלה מהנביאים ומלמדים אותם לראויים בסוד ובהכנה וזאת היא חכמתם של בני ישראל שנת' ומנני יששכר יודעי בניה לעמים לרעת מה יעשה ישראל ואמרו ויאמר המלך לחכמים יודעי העמים מאין יודעי העמים רבנן שיודעים לעבר שנים ולקצוע חדשים וזאת מהשכונות שהשנייה הקב"ה לישראל היא שלא יגלו סוד העיבור לא"ה . ולפי שאמרו חז"ל שכל מי שידע לחשב תקופות ומולות ואינו מהשב עליו הכתיב אומר ואת פועלה' לא הביטו ואת מעשה ה' לא ראו על כן אני כוחב בכאן דברים קלים למכור דברי חפץ כמה שאנו צריכין לענין מורתינו בגלות החיל הזה . וגם אני יודע כי יש בחסוד הקופות ומולות עניינים שאינם הלויים

די בני נתקון מועדותינו מלויים כמה מכות חמורות שיש בהן כרת כעשיית פסח ואכילת חמץ וענוי יוה"כ ושאר מכות ידועות לכל אדם . ומקוים הוא הלוי במהלך שני המאורות הגדולים שהם השמש והירח כי הם הפועלים הגדולים בזה העולם כאשר הוא נגלה מעניינ' לכל אדם חכם ושאינו חכם . ואמנם היות מקון מועדותינו מלוי' נשניהם יחד נענין השמש הוא מנואר שהרי הקפידה תורה שיהיה סג המכות נחדש האניני וזנ השכונות צעת הקציר וזנ הסוכות צעת האסיף וכל אלה העמים הם מלויים במהלך השמש אין לירח רושם בכל זה ע"כ הישמעלים שאין משגיחין במועדויהם למהלך השמש הם משתמים בכל עמות השנה כאשר הוא ידוע ממנהב . וגם אנו צריכין למהלך הירח לפי שהתורה הקפידה שיהיה חג המכות נט"ו יום לחדש הלכנה וכן חג הסוכות ויום הזכרון נאחד לחדש יוה"כ נעסור ועל כן הנצורים שאין משגיחין למהלך הירח מועדותיהם ינאו פעם בתחלת החדש פעם נאמכעו פעם נכופו וזלתי נקבצתם שהם יודעים אחרינו בהם כאשר הוא נודע ממנהבם . ואחר שאין מועדותינו הוא הלוי במהלך שני המאורות על כן אנו צריכין לרעת מהלכס כדי שינואו מועדותינו צעת הקצוב להם מן התורה כפי מהלך השמש ומהלך הירח יחד . וידוע כי אין לשמש חדש כ"ח שנה לפי שאין לשמש רושם מדי חג נחדשו כ"ח מירי שנה נשנה שהם הזורים העמים נשנה זה כאשר היו נשנה ענבר' קור וחוס וקיץ וחורף על כן נקרא' שנה שהיא שנה לכל כאשר בתחילה . ולירח אין לו שנה כ"ח חדש לפי שכל חדש הוא משגתה ענינו מחוספת אורה לא חסרון זמקסרון אורה לא חוספת ועל זה נקרא חדש לפי שהלור הוא מתחדש נג זה העולם מדי חדש נחדשו . וידוע הוא כי בשנת השמש יש שנים עשר חדשי הירח וחוספת ימים ולפי שראו הנצורים ששנים עשרה פעמים היא מתחדשת הלכנה נשנה חלקו השנה לשנים עשר חדש כדי שיקל נועליהם מניינם כי לא

תפארת ישראל

במכות התורה חלל לדעת מאורעות העולם ולא יספק זה אחד מעלי חורה שהרי אמרו חז"ל כל עשכ ועשכ מלמטה שאין לו מול ברכיע מכה אוחו ואומר לו גדל הדא הוא דכתיב הידעת חוקת שמים אם חשים משטרו נארו שטר וכן אמרו בשמקופת טנה נופלת כדקדק וכו' ויריעת דברים אלו היא חכמה מפארה ג"כ לא שאינה שלימה היום וגם לאנשי המור חז"ל כורך אליה כי אין רשע למולות נבעל המורה וכבר אמרו ז"ל ומאותות השמים אל אחמו כי יחמו הגוים מהמה גוים יחמו ישראל גל יחמו ואמרו חז"ל טרונגין מחקיימין ניהודי חכל מה שאנחנו כריבין לתורמנו הוא לדעת מקון המועדות התלוני נחדשי הירח ונשנת החמה וקרחתי סס לזאת האגרת תפאר ח"ישראל ל לפי שהיא פארה הודם והדרכ לעיני העמים כאשר נזכר בתורה השלימה כנו שכתבתי ופמחתי נה שערים להקל למעיין :

השער הראשון במהלך הירח לכד

דע כי גלגל הירח הוא למטה מכל הגלגלים ואין אור הירח מעכמו חלל מאור השמש וכשהוא תחת השמש הוא חשוך אכלנו ומאור כנגד השמש והוא מתרחק ממנו מעט מעט וכל אשר יתרחק ממנו הוא מוסף אורה עד שהוא מתרחק ממנו חכי הגלגל וחס זה כנגד זה אז הוא מאיר החכי שהוא נראה לינו ונראה אוחו כולו מאיר ואחר כן הוא מוסף להקרב אל השמש ומחסר האורה מעט מעט עד שהוא שוגע בו פעם אחרת אז יחסר אורה ומעת הדנקו בו נראשונה עד הדנקו בו נשניה יש חדש אחד ודע כי יש לירח תנועות שונות כי חמשה תנועות יש לירח זה מכד רנוי הגלגלים שהם נושאים אוחו על כן חנו רואים אוחו פעם גדול פעם קטון פעם רחוק מנקודת ראשינו פעם קרוב פעם מהיר פעם מאחר אעפ"י שחנעמו גלגלו היא סוה לעולם וכבר אמרו חז"ל פעמים נח נארוכה פעמים נח נארוכה והניחו רחיה לזה ממאמר הכחוב עשה ירח למועדים שמש ידע מכוואו ואמרו שם שמש ידע מכוואו ירח לא ידע מכוואו והיא רחיה אמיתית ואני עמוד לפרש זה בעזרת העוזר יתברך ולעטן מה שאנחנו בו אין אנחנו כריבין לכל זה כי חדשה של לנגה אשר אנחנו מחקין מועדותינו עליו הוא מהלך הירח האמצעי שהוא סוה לעולם לא יחסר ולא יעדיף והוא על תנועת גלגל קטן שהירח מקוע בו והגלגל ההוא מקוע בגלגל הנושא אוחו ומהלכה הוא סוה לעולם וכשהגלגל הזה הקטן שקורין אוחו גלגל היקף הוא כנגד השמש אז הוא מולד ומחלל החדשי היה הירח תחת השמש ממש אז נוטה ממנו שיעור חכי קוטר אוחו גלגל קטן :

אמנם במה הוא חדשה של לנגה כבר הקרו בו הקדמונים דור אחר דור כי זאת החכמה ח"ח לעמוד נה בדור אחר וכריבין האחרונים לסמוך על ספרי הראשונים נמה שמעידים להם שהם ראו מכד הגלגלים על אוחו דרך שהניחו בספדיהם וכשהם מעריכים מה שמוצאים הם למה שמצאו הראשונים אז יתברר אליהם מה שאל נעלה לראשונים כי אם הראשונים כוונת השנונס למה שנראה להם ואולי טעו בדבר מועט נלמי מורגש נמייהם כי לפי גודל הגלגל וקוטן הכללים שהם משתמשים בהם דבר מועט נלמי מורגש וברוב הימים הוא עולה לחשבון גדול על כן כריכה אומנות זאת לסמוך על הקדמונים ועל זה אמרו ז"ל שהראשונים היו מאריכים ימים עד קרוב לאלף שנים מפני התקופות ולכון חדשה של לנגה נלא ספק כריך זמן גדול ויניח שאין חדשה של לנגה חלא כ"ט יום וחכי לפי שאנחנו רואים שהחדשים הם דין כ"ט יום לשלשים יום לא ראינו לעולם חדש פחות מכ"ט ולא יוחר על שלשים ולא עשינו כן חמיד חדש כ"ט יום וחדש שלשים יום

נלא ספק נכל שלש שנים יחסר לנו יום אחד כי נעשה ר"ח היום ולא יהיה דנוק הירח עם השמש עד לאחר יום אחד הוכרכנו להוסיף על חדשה של לנגה שני שלישי שעה נשלש שנים פשוטות יהיו ע"כ שלישיה שעה כ"ד שעות שהם יום ח' על כן אמרנו כי חדשה של לנגה הוא כ"ט יום וחכי ושני שלישי שעה וחלו הסתפקנו על זה החשבון יחסר לנו נכל שלשים שנה פשוטות יום אחד על כן הוכרכנו להוסיף על החדש חלק אחד מט"ו נשעה שעולה נשנה פשוטה שעה פחות חומש נשעה שנה פשוטות שלשים שעות פחות שלשים אומרים שהם שש שעות שלימות והם כ"ד שעות שהם יום אחד על כן אמרנו שהחדש הוא כ"ט יום וחכי ושני שלישי שעה וחלק אחד מט"ו נשעה עד כאן הגיע פלפול בעלמיו"ם היוני והכתיב הראשונים שהיו עושים החדש פחות מזה החלק שהוא חלק מט"ו נשעה והיו מסתפקין נעשומו מכ"ט יום וחכי ושני שלישי שעה חכל עדיין הוא טועה נחשנינו כי לוי הסתפקנו על זה החשבון יחסר לנו בכל לק ושמוני' חדשים שהם חשעים שנים פשוטות שנה אחת וכ"ד פעמים חלק ושמונים חדשים כנגד כ"ד שעות שישיביום עולים עשרים וחמשה חלק וחמשה מאות ועשרים מולדות שהם מאה ועשרה מסזרות ושנעים חדשים לפי מנין מאמים וחמשה ושלישים מולדות לכל מחזור כי כן הוא עולה כל מחזור של י"ט שנים כמו שאני עתיד לנאר בעזרת העוזר יתברך ונזמננו זה שאנו מחשבין יובר ממחתי ושנעים מחזרות יתרחק המולד מהחדש קרוב לשני ימים וחכי על כן אנו כריבין להוסיף על החדש חלק אחד מחלק ושמונים נשעה ויהיה החדש כ"ט יום וחכי יום ושני שלישי שעה וחלק אחד מט"ו נשעה וחלק אחד מאלף ושמונים נשעה והיו טעם הלוקתנו לנשעה לאלף ושמונים חלקים כי לולי זה מחין היה להם להרבות בחלקים והלא כל חכמי אומנות זאת חכים מחלקים חלקיה' לא לשנית לפי שיכולים לחלקו להרבה חלקי' למחכת לשלש ולרביע ולחומש ולששית ולעשרית ולשנים עשר ולחמשה עשר ולעשרים ולשלשים ודי נזה חלוקות וזעפ"י חלק ושמונים ג"כ הוא מתחלק לכל חלה החלקים וליומר כי הוא מתחלק לחמשה לשלש ולרביע ולהמישית ולשישית ולשמינית ולחשיעית ולעשרית ולחמשה עשר ולשמה עשר ולעשרים ושנעה ועשרים וססה ושלישים ולארבעים ונר' וחמשי' ולששים ולשנים ושנעים ולמאה ושמונה ולמאה ועשר' ולמאה וחמשה ושלישים ולמאה ושמינים ולמאמים ושש עשרה ולמאמים ושנעים ושליש מאות וששים ולחמש מאות וארבעים כן הוא האמם חכל למלאכהנו בחקון המועדו' חזן אנו כריבין לכל לא החלוקות ולמה חלקו השעה לאלף ושמינים חלקים חכל הטע' וזה הוא לפי שהחדש הוא מכ"ט יום וחכי יום ושני שלישי שעה וחלק ח' מט"ו נשעה ושמיני נשעה וכשנחלקנו השעה לאלף ושמינים יהיו שני שלישי שעה חש"ך חלקים כי שלש חלק ושמינים הוא ש"ם ושני פעמים ש"ם הם חש"ך וכשהוספנו על זה חלק אחד מט"ו נשעה ע"כ חלקים כי ט"ו פעמים ע"כ עולים חלק ושמונים יהיו חשב"כ וכשהוספנו על זה חלק אחד מאלף ופ' נשעה יהיה החדש של לנגה כ"ט יום וחכי יום וחמשה חלקים חכל ע"כ נשעה הסימן כ"ט וכ' משב"ג וזה הוא מקובל חבלע מבית אדוננו דוד ע"ה כמו שאמר רבן נמליאל הכה מורעו כך מקובלני מביא חכי חכל חזן חדשה של לנגה פחות מכ"ט יום וחכי יום ושמי' ימות שעה ושלושה ושנעים חלקים וחלו לא היה החשבון הזה מכונן היה משנה ידאש חדשינו מומנו ועד היום ולפי שראינו שהחדשי' הם נאים כסדרן על פי חשבון זה ידענו נאמחבי הוא החשבון האמתי ודבר אליהנו יקום לעולם ואשרנו מה טוב חלקנו :

ודע כי יש מחכמי זאת המלאכה האחרונים שהעמיקו בחכמה את הרבה ומבאו טעות לראשונים נחשנובה וכשהגיע

ובשנינו למקום הזה לא מצאו שיש נזה החשבון קרוב כ"א
 בדבר מועט הדנה והוא שאמר כי אין חדשה של לננה מגיע
 כ"א לכ"ט יום וחכי יום ושני שלישי שעה וחלק ח' מט"ו בשעה
 וחלק אחד מחלף ק"ח בשעה לא נשתנה להם הענין לא מחלק
 אחד מחלף פ' לחלק אחד מחלף ק"ח ואף אם יהיה בדבריהם
 אנו אומרים כי קבלתינו זלזה נאותו מועט לפי שה"א לא
 צרנו הימים לשעה אחת כי מה שהוסיף החשבון הזה על
 השבוענו בחלוקת השעה לחלף ק"ח הוא כ"ח שהוא חלק מל"ט
 וחכי וחכי שניעית נחלק אחד מחלקי השעה כשחלקנוה על
 חלף ק"ח וזה השיעור אנו מוסיפים בכל חדש על חשבון זה
 ויהיה בכל ל"ט חדשים וחכי חדש שניעית חדש חלק אחד
 מחלף ק"ח בשעה ויהיה בכל ל"ט חדשים ושניעית חדש שני
 חלקים מחוץ חלקים ונכלל הקנ"ד חדשים יהיה י"ד חלקים
 מחוץ חלקים ונשני חלפים ומר"ב מחזורות ושנה פשוטה
 אחת יהיה שעה אחת ואחר שאינו מגיע מוספת זה אלא לדבר
 מועט הקבלה האמיתית לא השגיחה לזה הנוספת וחלקה
 השעה למספר קרוב לזה שהוא מספר מקבל רוב החלוקות
 כמו שביארתי ואין אנו צריכין להרבות חלקים וחלקי חלקים
 כי היה חדשה של לננה לפי חלקה זו כ"ט י"ב חמ"ג חלקים
 קרוב משני שלישי חלק מחלקי חלף ק"ח לשעה והיה הדבר כנר
 לכיון החשבון נחלקי חלקים על כן להקל מעלינו כל אלה
 הטרחים נחלקה השעה לחלף פ' חלקים ונאותו שיעור מועט
 הנוסף לש חשבון המדקדקים האחרונים לא חששנו כי אינו
 מזיק כלל למה שאנו צריכין לו לרוב מיעוטו והיה מוליד ערנו'
 נחשבנות והיה ההפסד מרובה על השבח ואין ראוי לשלמות
 התורה להניח ענינים מביאים לירי ערנוב :

ואחר שידעת זה יש לך לדעת כי ההחלח המולדות הוא
 נהר"ד וממנו עשינו יסוד ואתה צריך לדעת מה
 ראוי לעשות ממנו ומוולד איזה חדש מאיזו שנה הוא כנר
 ידענו כי נחמשה ועשרים צלול נכרא העולם כי בן קבלו חו"ל
 וקבלום זאת אמיתית היא כשהשכב משמתינו למפרע לפי
 חשבון המקובל אלינו מהיכירה מצינו כי מולד שנה שצבר נה
 ארה"ר היה יום ששי נשנת תשרי ארבע עשרה שעות והסמין
 וי"ד ואותו יום היה ר"ח נלא ספק וראש השנה והעולם כנר
 המחיל להנראות יום ח' ואם יום ששי היה חשירי יום ח' יהיה
 כ"ה צלול על כן אמרו ז"ל כי נב"ה צלול נכרא העולם
 ומה שקנו נחפנותינו לומר נר"ה זה היום החלת מעש"ך הוא
 לפי שהא"ד שהוא עיקר היצירה ביום ר"ה נכרא ולפי שהמולד
 היה נחלת שעה שלישית מהיום על כן נכמרה צורת האדם
 בשעה שלישית מהיום וכמו שאמרנו ז"ל שעה ראשונה קנן
 עפרו שניה נבלו שלישית רקמו והרקום הוא ציור האברי'
 וטבנותם ולפי טבורת האדם היתה הצורה הנכבדת טבכורות
 החחמות על כן כל הצורות נכראו נחפרון הלננה וצורת
 האדם נחלת חדושה ובין שהעולם נכרא ככ"ה צלול וא"א
 להניח מחוץ ימים וגם אין לנו להחחיל חשבונותינו לא נחלת
 החדש ואז אפשר לעשות חלחל חשבונותינו מר"ח אלו על כן
 הקדמו חשבונותינו מתשרי שלפני אותו לול שהוא שנה אחת
 קודם יצירת האדם ואם מולד אדם היה יום ששי אחר י"ד
 שעות ח' מולד תשרי של שנה שצברה יהיה נהר"ד כי כשחלק
 ד"ח חמ"ו שהוא מותר שנים עשר חדש מן וי"ד ישאר
 נהר"ד על כן אנו מונין כל חשבונותינו ממולד נהר"ד ואם
 הוא מולד תהו כי לא היה ולא נכרא ומכל אותה שנה לא נכראו
 כ"א ה' ימים אחרונים של אלו ולפי שיום אחד נכרא חשב
 שנה מגינו כל אותה שנה ועשינו יסוד מגינינו נהר"ד :

ואחר ההקדמה זו אהל חת לך דרכים להוכיח מולדות
 והנה יש לך לדעת כי השבוע יש בו ז' ימים והיום
 יש בו כ"ד שעות מערב עד ערב והשעה יש בה חלף ושמונים

חלקים והחדש יש בו כ"ט יום וי"צ שעות ומשכ"ג חלקי' ושנה
 פשוטה שהם י"ב חדשים יש בה שנה ימים ח' שעות וחמ"ו
 חלקים ושנה מעוננת שפ"ג יום וכ"א שעות ותקפ"ט חלקים
 מחזור של י"ט שנים שיש בו י"ב שנים פשוטות וז' מעוננות
 שהם מחמשים ול"ה חדש יש בהם ו' אלפים ומשע מאות ונ"ט
 יום וי"ו שעות ומקצ"ה חלקים - וכל זה מתקנן מחדשה של
 לננה שהוא כ"ט י"ב חמ"ג ונהוצאות המולדות איך צריך
 לדעת מנין הימים ויבסיק לך לדעת נאזיה יום מימי השבוע
 יהיה המולד ונאזיה שעה מאותו יום ונאזיה חלק מהשעה על
 כן נשיחה צריך קנזן ימים השליכס ו' ז' ומה שישאר צריך
 אחר ששליכס שניעיות אותו יום הוא היום מימי השבוע
 שיהיה זו המולד ולפ"ו איך צריך לישול צריך מימי החדש כי
 אם אי"צ חמ"ג כי כ"ח הם הולכים שניעיות ומותר שנה
 פשוטה הוא ד"ח חמ"ו כי ש"ג הוא הולך שניעיות ומותר שנה
 מעוננת הנ"א חמ"ט ומותר מחזור נ"ו מקצ"ה כשמשליך
 הכל בשניעיות - ואחר שידענו כל זה אם רכית להוכיח מולד
 איזה חדש שמרבה נע המולד הידוע לך והכחוכ החמיו ח' י"ב
 חמ"ג ימים תחת ימים ושעות תחת שעות וחלקים תחת
 חלקים וחנר הכל ואם ימחנר לך מהחלקים יותר ממחר"ך
 חלקי' עשה מהם שעה והוסיף על השעות והנשאר מהחלקי'
 פחות ממחר"ך קח צריך וכן מעשה בשעות עכ השעות ואם
 יתחנרו השעות יותר מכ"ד עשה מהם יום ח' והוסיף אותם
 עם הימים והנשאר פחות מכ"ד קח צריך וכן מעשה בימים
 עם הימים אם יתחנרו הימים יותר מז' השליכס איך צריך
 אליהם והנשאר ז' או פחות מז' אותם קח צריך ונזה מדע
 נאזיה יום מהשבוע יהיה המולד ונאזיה שעה מאותו יום
 ונאזיה חלק משעה שלחריה - כיצד הרי יש לך מולד תשרי
 שהוא נמאמים וד' חלקים משעה ששית מיום שני הס' נהר"ד
 וחמ"ה לידע מולד מרחשון נחמון אי"ג חמ"ג תחת נהר"ד
 וחמנר ר"ד עם חמ"ג ויהיה חמקצ"ו וחמנר י"ב עם ה' ויהי'
 י"ו והוא מכפר השעות וחמנר ג' עם ג' ויהיה ג' והס' ג' ו'
 חמקצ"ו חמנר כי ניו' ג' מהשבוע ניו' שש' ויהיה חמקצ"ו חלקים
 מהשעה ה"ה יהיה מולד מרחשון - ואם חרבה לידע מולד
 נהליו הנא אחר מרחשון מוכיף אי"ג חמ"ג על ג' חמקצ"ו
 ויש לך מולד ככליו וכשחנרת חמ"ג עם חמקצ"ו יעלה מהם
 אף ושמונ' שהם שעה ח' נשאר חמ"י - וחמקצ"ו השעה הזאת
 עם השעות וחמנר י"ב עם י"ז ויהיו כ"ט שעות ושעה אחת
 שהיתה צריך יהיו ל" שעות חמ"ג ומעשה מהם יום וישאר
 שש שעות וחמנר ח' עם ג' וחמקצ"ו עליהם היום שנשאר צריך
 מתוספת השעות ויהיה ה' מאמר כי מולד כסלו יהיה ביום ה'
 מהשנה ו' שעות חמ"י חלקי' הכי' אות' שי וכן מעשה לעולם -
 ואם חרבה לדעת ממולד תשרי זה מולד תשרי הנא אחריו
 והיא שנת פשוט' הוכי' ד"ח חמ"ו על מולד תשרי ויכא מולד
 תשרי אחר והמשל רבינו לידע מולד תשרי אחר נהר"ד הוספנו
 ד"ח חמ"ו עליו והנה חמ"ו עם ר"ד הם חלף ופ' והיא
 שעה ח' לא נשאר חלקים לקחנו שעה ח' והוספנו על ח' של
 ד"ח חמ"ו ועל ה' של נהר"ד והיה הכל י"ד וחנרנו ד' של ד"ח
 חמ"ו עם ג' של נהר"ד והיה הכל ו' והנה מולד תשרי של
 שנה הנא יהי' יום ו' צ"ד שעות והכיו"ו וכן מעשה לעולם
 בשנה פשוטה - ואם הוא שנה מעוננת חמנר נמקום ד"ח
 חמ"ו הנ"א חמקצ"ט ויכא לך מולד תשרי של שנה הנכה -
 כיצד הרי לך מולד תשרי של שנת חמשת אלפים וקפ"ג היו'
 תקפ"ד והשנה היא מעוננת כי היא שנת י"ד למחזור רע"ב
 הוכיף עליו היו' חמקצ"ד הנ"א חמקצ"ט ויכא לך מולד תשרי של
 שנת קפ"ג מעשה כך חמקצ"ט עם חמקצ"ד הם חלף ופ' שהיא
 שעה ח' עוד ישאר ע"ג חלקים כ"ה עם י"ו עם שעה זאת
 שחמקצ"ה מהחלקי' הם כ"ד שעות שהם יום ח' עוד ישאר י"ד

תפארת ישראל

ג' כ"ב שעות שנשארו בידינו מהחלקים הם ג' עשירי מהמ"ח שני ימים נשארו שעות וחברנו הימים והיו י"א יום ושנים שנשארו בידינו מחיבור השעות הם י"ב נשליך ו' ישארו ו' ויהיה המולד המזוקק יום שש' ו' שעות ל"ב חלקים ס' להם ו' ל"ב ועל דרך זו תעשה לעולם ובר"ך שלא תטע' בלוח שני המחזור שהוא לשנים שלימות שבנו וקטנה שאמה רובה לידע קמולד היא השנה אחריה אם פשוטה אם מעוברת כמו שקראת בזה הרמיון :

הלוח הראשון לוח ההיקף הגדול

מנין שני הטולם ימים שעות חלקים מנין מחלפת המחזור

ה' לפים קפ"ח	א	י"א	חל"ט	רע"ד
ה' לפים ע"ג	ג	י"ד	חק"ט	רפ"ב
ה' לפים מ"ו	ה	י"ח	רי"ט	רפ"ו
ה' לפים חק"ל	ס	כ"א	חקמ"ט	רכ"ג
ה' לפים תרמ"ד	ג	ס	חמע"ט	רח"ב
ה' לפים חשנ"ח	ה	ד	קכ"ט	ש"ד
ה' לפים מחע"ב	ס	ז	תנ"ט	ש"י
ה' לפים חתקפ"ו	ג	י	תשפ"ט	שי"ו

הלוח השני לוח ההיקף הקטן

ימים שעות חלקים מנין שני המחזור

כ	י"ו	חקב"ה	י"ט
ה	ט	ק"י	ל"ח
א	ח	חש"ה	נ"ז
ג	י"ח	ר"ך	ע"ו
ו	י	מחט"ו	כ"ה
ב	ג	ש"ל	קי"ד

שעות ה' עס ה' עס וס אחד שמתקנן מהשעות הם י"א משליך ו' ונשארו ד' והנה יהיה מולד חשרי של שנת קפ"ג יום ד' בי"ד שעות וע"ג חלקים משעת ט"ו והס' די"ד ע"ג וכן בשתרכה לידע ממולד ראש מחזור מולד ראש מחזור הבא אחריו מחבר ני"ו חקב"ה שהוא מותר ראש מחזור אחד עם מולד ראש המחזור ויבא לך מולד המחזור הבא בי כשתחבר בי"ו חקב"ה על מולד נהר"ד יבא לך דכ"א חשכ"ט שהוא מולד מחזור שני של נריאות העולם שהיא שנת ג' ליבירה למנין נהר"ד ועל דרך זה תעשה לעולם :

והנה אסדר לך לוחות מוכיח מהם נקלות מולד כל חדש שתרכה מהיום ועד משלום שנת חלפים שנה כי אז יחבר העולם בקבלת חז"ל שחא לפי שני היו עלמא וחד חרובי וסידרנו כזה ד' לוחות הלוח הא' משנת ה' לפים קפ"ח ונקר' לוח ההיקף הגדול ויש בו שנה שעות כל שנה משמשת שנת מחזורות שהם קי"ד שנים ויש בו ה' טורים - הטור הא' מנין שני העולם הטור הב' יום השנוע שבו יהיה המולד - הטור הג' נכמה שעות - הטור הד' נכמה חלקים - הטור הה' מנין המחזורות והוא תחלת המחזור שבו הוא המולד והלוח הב' וק' לוח היקף קטן ויש בו ו' שטין וכל שנה מהם משמשת מחזור ח' של י"ט שנים ויש בו ד' טורים - הטור הא' יום השנוע שבו יהיה המולד הטור הב' נכמה שעות - הטור הג' נכמה חלקים - הטור הד' מנין שני המחזור - והלוח הג' יש בו י"ט שטין י"ט שני המחזור ויש בו ה' טורים - הטור הא' מנין שני המחזור - הטור הב' יום השנוע שבו יהיה המולד - הטור השלישי נכמה שעות - הטור הד' נכמה חלקים - הטור הה' אם פשוט אם מעוברת - והלוח הד' יש בו י"ג שטין כנגד י"ג חדשי שנשנה מעוברת ויש בו ה' טורים - הטור הא' שם החדש למעוברת - הטור הב' שם החדש לפשוטה - הטור השלישי יום השנוע שבו יהיה המולד - הטור הד' נכמה שעות - הטור החמישי נכמה חלקים - ולפי שנה המתחלת אחר שנה זו היא שנת חמשת חלפים קפ"ח והיא י"ג למחזור רע"ג סדרתי לוח ח' לחטולם זה המחזור ויש בו ה' טורים - הטור הא' מנין השנה - הטור הב' יום השנוע שבו יפול מולד חשרי - הטור הג' נכמה שעות - הטור הרביעי נכמה חלקים - הטור החמישי כמה שנים ממחזור רע"ג :

ואחר שהורעמך סידר הלוחות אודיעך אופן השמשתוך בזה - רבות לידע מולד אייר של שנת חמשת חלפים קפ"ב והיא מעוברת שהיא שנת י"ד למחזור רע"ג תקח מלוח חשרי מחזור רע"ג היו תקס"ד שהוא מולד חשרי של שנת י"ד למחזור והוסיף עליו ה"ה מתקמ"ד שהוא רמ"ח החדשי לאייר של שנת מעוברת והחבר מין עם מינו היו תקס"ד תקס"ד עם חתקמ"ד יש בו יותר על חלק פ' שהוא שנה אחת חכ"א וישאר בי"ך שעה א' ה"ה חתקמ"ד - עוד מחבר י"ו עם ה' ויהיו כ"ח ושעה א' שהיתה בי"ך מחזור החלקי יהיו כ"ב עוד מחבר ה' עם ה' יהיו חשליך ו' ישארו ג' - והנה יהיה מולד אייר של שנת ה' לפים קפ"ב יום ג' כ"ב שעות חכ"ח חלקי :

דמיון אחר רבינו לידע מולד אחר שני של שנת ה' לפים ר"ך לקחנו מלוח ההיקף הגדול ח' חל"ט שהוא מולד חשרי של שנת ה' לפים קפ"ח יחסר לנו עד ה' לפים ר"ך ל"ב שנים נקח מלוח ההיקף הקטן ני"ו חקב"ה שהוא מותר לי"ט שנים עוד יחסר לנו לחלפים ל"ב שנים י"ג שנים לקחנו מלוח שני המחזור ו' כ"א חק"ך שהוא מותר חשרי לי"ג שני שלימות ולפי שהשנה הבגבסת היא שני י"ד והיא מעוברת לקחנו מלוח החדשים נ"ד חל"ח שהוא לאדר שני והנה יש לנו ד' סימנים ח' י"א חל"ט-ג' י"ו חקב"ה י"ו חקב"ה י"ו חקב"ה י"ו חל"ח ונחבר הכל מין עם מינו ויעלו החלקים לפיכך קב"ג לקחנו מלפייס ומאה וששים שתי שעות נשארו ל"ב חלקים וחברנו השעות והיו

תפארת ישראל

מד

הלוח הרביעי לחדשי השנה

מפרכת פטוסה ימים טעות חלקים

ח	ד	ק	ח	ט	ס
כ	ח	י"ז	מ	י"ב	משכ"ג
ג	ס	ט"ו	קכ"א	ח	חק"ו
ד	ד	כ"ג	מחמ"ו	י"ד	ר"ט
ה	נ	ק	חח"ע	כ	מחמ"כ
ו	ח	ו	טס"ג	ט"ו	משכ"ה
ז	ה	ט"ו	קנ"א	ד	חל"ק
ח	ד	י"ב	קשמ"ז	י"ז	קנ"א
ט	ח	כ"א	מקמ"ג	ה	מחמ"ד
י	ו	ו	של"ט	ו	מחמ"ז
יא	ה	ג	מחקנ"ח	ז	ש"ע
יב	כ	י"ב	משכ"ד	ג	פ"ב
יג	ז	כ"א	חק"ך	ד	מחמ"ו
יד	ה	י"ט	כ"ט	ק	
טו	ג	ג	מחק"ה		
יו	ס	י"ב	חש"ח		
יז	ו	י	ר"י		
יח	ג	י"ט	ו		
יט	כ	י"ז	מקכ"ה		

הלוח השלישי לשנות המחזור

פניו סני המחזור ימים טעות חלקים חס פטוט חס מעוב'

ח	ד	ק	ח	ט	ס
כ	ח	י"ז	מ	י"ב	משכ"ג
ג	ס	ט"ו	קכ"א	ח	חק"ו
ד	ד	כ"ג	מחמ"ו	י"ד	ר"ט
ה	נ	ק	חח"ע	כ	מחמ"כ
ו	ח	ו	טס"ג	ט"ו	משכ"ה
ז	ה	ט"ו	קנ"א	ד	חל"ק
ח	ד	י"ב	קשמ"ז	י"ז	קנ"א
ט	ח	כ"א	מקמ"ג	ה	מחמ"ד
י	ו	ו	של"ט	ו	מחמ"ז
יא	ה	ג	מחקנ"ח	ז	ש"ע
יב	כ	י"ב	משכ"ד	ג	פ"ב
יג	ז	כ"א	חק"ך	ד	מחמ"ו
יד	ה	י"ט	כ"ט	ק	
טו	ג	ג	מחק"ה		
יו	ס	י"ב	חש"ח		
יז	ו	י	ר"י		
יח	ג	י"ט	ו		
יט	כ	י"ז	מקכ"ה		

לוח שארית מחזור רע"ג

ימים טעות חלקים פני המחזור

ה' לפים	פח	ח	ז	חש"ס	י"ג
מעו'	פכ	ה	י"ו	מקס"ד	י"ד
פשו'	פג	ד	י"ד	ע"ג	ט"ו
פשו'	פד	ח	כ"ג	מחקכ"ט	י"ז
מעו'	פה	ו	ז	תשמ"ה	י"ז
פשו'	פו	ה	ה	רנ"ג	י"ח
מעו'	פז	נ	י"ד	כ	י"ט

דרך לדע ח"ך מוכיח המולדות חסרניח שחס יש לך מולד חדש ח' ומרכה לדע המולד שהיה קודם לו חס לאחר

תפארת ישראל

לחייקף עד קס"ח היקפים שיהיה השינוי ז' ימים בלל שעו"כלל
 וזו יחזרו המולדות חלילה וזהו לוח הקס"ח סימניכ סוף הוא
 משמנה כל היקף יום א' ושעה אחת עד שהוא משמנה ז' ימים
 בלל שעות ואם המומר אינו חלל ז' ימים א"כ יחזור בהר"ד
 במקומו ויחזרו כל המולדות חלילה כהשך בחללה. והנה דרך
 זה הלוח להודיע כי כל היקף והיקף מחלף ויש מולדות אינו
 משמנה חלל יום אחד ושעה אחת ויחזרו החלקים לחד עד
 שיעלה לשבעה ימים :

ביחס מספר הח' על כי לא יחזרו לעולם חלקן המולד חלילה
 עד שיעברו כל החלקים שהם מח' עד מחר"פ * ואחר שהגנת
 זה יש לך לדעת כי כשיעברו חלף ויש מולדות שהם ב' שנה
 פשוטות יחזרו החלקים חלילה חלל ישמנו הימים והשעות יום
 א' ושעה א' כי אחר חלף ויש מולדות יהיה מולד גור"ד ויחזרו
 החלקים וישמנו הימי' והשעות יום א' ושעה א' וכשני היקפי'
 מחלף ויש מולדות ישמנו שני ימים ושתי שעות ויהיה הסימן
 ד"ר"ד ובהיקף הג' יהיה הסימן הר"ד וכן ישמנה מהיקף

ד"ח - כ'	ו"ו - ק"ה	א"ו - ק"ד	נ"ו - ק"ג	ה"ח - פ"ה
זי"ב - ק"ה	ב"ב - ק"פ	ד"א - ק"ה	ו"ו - ר"ו	א"ט - רכ"ה
ג"ח - ר"מ	ה"ז - רנ"ה	ו"ו - ר"ע	ב"ב - רפ"ה	ד"ד - י"ט
ו"ג - שט"ו	א"כ - ש"ל	ג"א - ש"ח	ה' - ש"פ	ק"ג - שט"ה
א"כ - ש"ז	ב"ח - ת"ה	ה"ך - ת"ד	ו"ט - ת"ב	כ"ה - ת"ן
ד"ו - ת"פ	ו"ו - ת"פ	א"ט - ת"ז	ב"ד - ת"ק	ה"ג - ת"קכ"ה
זי"ב - ת"ק"ס	ב"ח - ת"ק"ה	ד"ה - ת"ק"ע	ו"ט - ת"ק"ב	א"ט - ת"מ"ר
ג"ז - ת"רט"ו	ה"ז - ת"ח"ל	ו"ו - ת"ח"ה	ד"ג - ת"ח"ע	ה"ג - ת"ח"ע
ו"ב - ת"ר"ז	ה"ח - ת"ש"ר	ג"ח - ת"ש"ך	ד"ב - ת"ש"ה	זכ"ב - ת"ש"ן
א"כ - ת"ש"כ"ה	ב"ך - ת"ש"כ"ה	א"ט - ת"ש"כ"ה	ו"ט - ת"ש"כ"ה	ה"ג - ת"ש"כ"ה
ד"ט - ת"ת"מ	ו"ט - ת"ת"ה	ה"ך - ת"ת"ע	ב"ד - ת"ת"ש"ה	ה"ג - ת"ת"ש"ה
זי"ב - ת"ת"ק"ס	ב"ח - ת"ת"ק"ה	ד"ה - ת"ת"ק"ע	ו"ט - ת"ת"ק"ב	א"ט - ת"ת"ק"ה
ג"ז - ת"ת"רט"ו	ה"ז - ת"ת"ח"ל	ו"ו - ת"ת"ח"ה	ד"ג - ת"ת"ח"ע	ה"ג - ת"ת"ח"ע
ו"ב - ת"ת"ר"ז	ה"ח - ת"ת"ש"ר	ג"ח - ת"ת"ש"ך	ד"ב - ת"ת"ש"ה	זכ"ב - ת"ת"ש"ן
א"כ - ת"ת"ש"כ"ה	ב"ך - ת"ת"ש"כ"ה	א"ט - ת"ת"ש"כ"ה	ו"ט - ת"ת"ש"כ"ה	ה"ג - ת"ת"ש"כ"ה

ואחר שידעת זה יש לך לדעת כי יש בכל היקף
 גדול האלו ההיקפים הקס"ח יש ע"כ
 היקפי' כל א' מט"ו מולדות כי ט"ו פעמי' ע"כ עוני'
 חלף פ' וכל חלקיו זה היקף הם הולכים על ט"ו כי
 ט"ו פעמים א"כ משכ"ג עולים חכ"ג ט"ו והם חלקי
 ההיקף הראשון הם ט"ו חלקי ההיקף השני הם ל' כי
 כ"פעמי' חכ"ג ט"ו עולה גכ"ג ל' וההיקף הג' חלקיו
 מ"ה וכן יתוסף ט"ו בכל היקף עד מלאת ע"כ היקפי'
 ויהיה תמר"פ ויהיו ע"ד וכן חלילה. והנה לוח זה
 ההיקף תקמון שהוא היקף העוין יש בו ע"כ סימנין
 כל סימן וסימן מהם הוא מומר ט"ו חרשים עד חוס'
 ע"כ סימנין שהם אף ויש מולדות שהם סימן ההיקף
 הגדול :

ואחר שידעת זה יש לך לדעת כי בכל אחד מזה
 ההיקף של חמשה עשר מולדות וזוין הולך
 מהם על חמשה עשר חלל ההחרון וכל אחד
 מהם עורך על חמשה עשר ויש מהם
 אחר ויש מהם שנים עד מלא
 חמשה עשר - והנה לך
 לוח חמשה עשר
 עד כאן מה
 שנמצא
 בתוך ויחל על
 דאנדין :

הו של בע

פ איזהו מקומן בינו עמי עשו

פירושי משניות איזהו מקומן ופירוש ברייתא דר' ישמעאל להגאון מוריני
 הרשבץ ז"ל :

כימי שיש לו מכמה קנועה ככל יום יצא ידי חובתו לשי
 שאמרי' בסנהדרין פ' זה נורר נבל א"ר יוחנן כלולה במקרא
 כלולה במשנה כלולה בחלמוד ולפי כ"ל רנים יחמנו
 לקנוע להם מכמה נעמים ידועים נהנו להשליש שנתיים
 נ"ד דברים חלו בקריאת פרה' תמיד וחקריה נרכת כהנים כמו
 ש"ע

בכ"ק
 וקידושין א"ר ספרה משמי' דר' יהושע בן חנניא
 מ"ד ושנים לנדיך א' חקרי ושנתם לא ושלשתי'
 לעולם ישלש אדם שנתיים שליש במקרא שליש
 במשנה שליש בחלמוד ומי ידע כמה חיי לא נכרבה לא ליומי'
 שכדיך כל אדם נכל יום לחמוד משלשם והיה חומר ר"ח ז"ל

כי היא חייך ואורך ימיך ושם שאלו למה לא מנה עמהם שלוח
הקן דכמיכ ב' למען ייטב לך והארכת ימי' והשינו כי לא מנה
המנה לא מה שהיה טוב לשמים וטוב לנריות שהוא כדק טוב
שנא' אמרו כדק כי טוב ושלוח הקן הוא טוב לשמי' ואינו טוב
לנריות ונרית פ' מפנין חשיב ר' יוחנן ו' דנר' הכנסת אורח'
ביקור חולים ועיון תפלה והשכמת בית המדרש והמגדל בנו
למ"ת והקן את חנירו לכך זכות' ולאמרו דכלהו שייכי בנ"ת
ורט"ו ז"ל גרם הני צהני שייכין דהכנסת אורח' וביקור חולי'
היינו ג"ח' ועיון תפלה נמי בכלל ג"ח דכמיכ גומל נפשו
איש חסיד ונפשו היינו תפל' דכמיכ נבי חנה ולא שפך את נפשו
לפני ה' והשכמת בית המדרש וגדול גניו למ"ת היינו ת"ת' ודן
את חנירו לכך זכות מתוך שהוא מכריעו לכך זכות' ולאומר לא
חטא לי בזה אנוס הוא או לטובה נחונן יש שלום בניין'
ות"ת כנגד כלם מפרשי לה כתוב ה' אומר כל חפצך לא ישוו
בה ובחוב ה' אומר כל חפצים לא ישוו בה חפצים או המצוות
חפצך חלו אנשים טיבות ומרגליות חפצי וחפצך לא ישוו כה
שפי' כל מצותיה של תורה אינם שוות לת"ת :

פיני איזהו מקומן של זנחים קדשי הקדשים שחיטתן
נצפון. גמ' בכלל זנחים הם ג' עולות
אע"פ שכתוב ויזנחו זנחים שלמים לה' פרים' ובתמי וזנחת
עליו את עולותיך ואת שלמיך וה"ה לשאר הקרנות הכל הוא
בכלל זנחים והם מונדלים במקום זניחתן ומקום קיבול דמם
אשר הם במקום ה' והוא הצפון נקרא' קדשי קדשי' כי מפני
חובפת קדושתם הקפיד הכתוב נצפון וכן כתוב ושפט את
הכניס נמקו' אשר ישחט את ההטאת ואת העולה נמקו' הקדש
בי קדש קדשים הוא ולאשר הם בכל מקום נעזרה קדושתם
קלה ואינם קלים מפני הריכות זמן אכילתן שהרי החודה זמנה
קצר והיא קדשי' קליט לא מפני מקום הזניח' הם הם נצפון
הם חמורים ונקראים קדשי קדשים ואם הם בכל מקו' נעזרה
הם קלים ונקראים קדשים קלים' קדשי הקדשים שחיטתן
נצפון הם פר ושעיר של יום הכפורי' ופרים הגשרפ' ושעירי'
הגשרפים והטאת הצנור והיחיד והעולה וזנחי שלמי צנור
ואשמות כל אלו שחיטתן נצפון' כפון נזכר תורה בעולה בן
צקר צפר' ויקרא' וממנו למדו כל הזנחים הטעוין נצפון כמו
שנזכר ונבנ' שאלו ונמנין וקנול דמן ככלי שרמ נצפון והשינו
כיון דאיכא מצורע דקנול דמן ניד שייכיה' עוד הקטן שהרי
לקמן שנינו אשם נזיר ואשם מצורע שחיטתן נצפון וקנול דמן
בכלי שרמ נצפון' והשינו מעיקרא סנר קנול דמן ניד שייכי'
כיון דלא בני ליה לא ככלי דהר מנייה דמניא ונקח הכהן יכול
בכלי מ"ל ונתן מה מנייה נעצמו של כהן חף לקיחה נעצמו
של כהן' יכול חף למזבח מ"ל נחטא' האשם מה חטאת טעון'
כלי חף האשם טעון כלי נחטאת אומר אשם מצורע שני כהנים
מקבלין את רמו ה' כיד וא' בכלי זה שקבל בכלי נא וזרקו אבל
המוזבח זה שקבלו ביד נא לו אבל מצורע וזה הפסוק הוא
צפ' זאת תהיה תורת המצורע' פר ושעיר של יוה"ק זה הפר
הוא הכתוב צפ' אחרי מות בזאת יבא אהרן אל הקדש כפר בן
צקר להטאת ושחיטתו נצפון כי כן למדו בגמ' מכן בין ואם
הוא קנול דמו' ושעיר של יוה"ק הוא ה' משני שעירי' הנזכרי'
באותה פ' שנזמן עליהם נורלות החחד לה' והא' לעזאזל וזהו
שעיר שנעשה בפנים ויש שעיר אחר נפרש' פינחס עם שאר
המוספין ואוחו נקרא' שעיר הנעשה בחוץ והוא כשאר שעירי
מועדות ושחיטתו של זה הנעשה בפנים וקנול דמו כמו הפר
דלא גרע משאר שעירי חטאת' ודמן טעון הויה על בין הצדדי'
ועל הפרכת וגו' וכ"כ ולקח מדם הפר והזהו באצבעו על פני
הכפרת קדמה ולפני הכפרת יוה' פ' פעמים וזהו בין הכהנים'
ונמיכין וכן יעשה לזהל מוער וזהו על הפרכת' וכמוכ ויבא א'
המוזבח אשר לפני ה' וכפר עליו ונתן על קרנות המזבח כפיכ'
וזהו

שעשה אהרן ביום השמיני למלוחים וישא אהרן את ידיו אל
העם ויברכם זו נרכת כהנים וירד מעשות החטאת והעולה
והשלמים וזהו מקרא ואח"כ פרק איזהו מקומן נמקום משנה
ואח"כ נרייתא דר' ישמעל בשלש עשר מדות שהחורה נדרשת
בהם שהיא כוללת כל התלמוד ועוד שהיא נרייתא השנוייה
צספרא שהיא תורת כהנים נמקום תלמוד ולזה הקדימו לנרך
עליהם ג' נרכות לעסוק בנדרי תורה והערב נא' ואשר נחר
בנגד מקרא ומשנה ותלמוד שהרי נממלא אמרו שיש לנרך על
שלשם ואע"פ שלעסוק בנדרי תורה היא חחלת נרכת הערב
נא שהיא מטנע ארוך לפתוח בנרן ולחמו' בנרן ואין לענות
אתן עד שישלים הערב נא מ"ת לאריכותה דומה לשמי נרכות
ולפי שאמרו בסוף מנחות ובכל מקום מוקטר מוגש לשמי
ומנה טהורה אלו ח"ח העוסקים בהלכות עבודה בכל מקום
מעלה אי עליכם כאלו מקטירים ומגישים לשמים ע"כ נהגו
לפתוח בעורכי קרנות ונהגו להקדים למשנה איזהו מקומן
שמי משניות שהם נחלת פאה מסכתא ראשונה ובסדר זרעי'
בריני זרעים הקודם לשה סדרי משנה לפי שיש בהן ח"ת'
ואני שמעון ב"ר כמח זלה"ה רחמי לפרש כל זה להועיל אל
המתעסקים במשניות אלו ובנרייתא של ג' מדות המזכה את
הדנים זכות הרבים הלוי נו :

אלו דברים שאין להם שיעור הפאה והכבורים והריאיון
ונמילות חכמים ומ"ת' המורה לא נמנה שיעור לפאה
לא אמר' לא תכלה פאה שך נקצרך לא הזכיר שיעור נזה כמו
שנמנה שיעור במעשר ראשון ושני ומרומות מעשר וזהו מן
המורה אבל מדרבנן יש לפאה שיעור למטה שלא לפחות מא'
מששים והמשנה שאמר שהפאה חין לה שיעור הוא מן המורה
וחכמים ג"כ לא נחנו שיעור אלא למען שלא יפחות מא' מס'
אבל למען' הניחיהו על דין תורה שלא כהוג' בו שיעור ואם
רבה לעשות כל שדה פאה להפקירו לעניים רשאי ויש לו דין
פאה שנותלין אותה עניים ופטורים ממעשר כדאיחא נפ"ק
דנדריס והכבורים לא נמנה המור' בהם שיעור לא למען ולא
למטן שאם רבה לעשות כל פירותיו בכורים רשאי ויש להם
דין בכורים שאכורים לזרים ויש בהם חיוז מיחה ואם רבה
לפטור פירותיו באשכול ה' או האנה אחת רשאי ומה שלא שנה
המנאי עמהם מרומה שהרי חטה ה' פוטרת הכרי לפי שיש לו
שיעור למען' שאם אמר כל גרני תרומה לא עשה כלום דנעי'
ראשית שיהי' נכרים כדאי' בפ' ראשית הנו ונפ' בכל מערבין
וק"ה לחלה שגם נחלה כתיב ראשית ואע"פ שהכבורים כחוב
בהם ג"כ ראשית ומנן נמכת בכורים עושה אדם כל שדהו
בכורים בירושלמי דרש' לה מדכתיב ראשית כל בכורי כל'
והריאיון היא ראשית פנים נעזרה דכהיכ יראה כל זכורך'
ויפ"ק דחגיג' דכל אימתי דנעי עייל לריש לקיש נקרנן ולר' יוחנן
בלא קרנן' ונמילות חכמים חין לו שיעור דווקא בגופו אבל
בממונו יש לו שיעור וכן אמרו בירושלמי וצפ' נערה שנחפתחה
אמר המזכנו אל יזנו יותר מחומש ומה שלא שנו ביקור חולי'
שהרי צפ' חין בין המודר אמרו שאין לו שיעור חפי' ק' פעמי'
ביום וחפ' גדול אבל קטן בכלל ג"ח הוא' וככור חב ואם נמי
דנכלל ג"ח הוא שחינו חייב לכנונו אלא בגופו למ"ד משל חב
ולמ"ד משל בן כדאי' בקידושין י"ל דלמטה יש לו שיעור חפילו
מדאורייתא' ות"ת חין לה שיעור שנא' והגית בו יומם ויליה' :

אלו דברים שאדם עושה אותם חובל פירותיהם בעולם
הזה והקין קיימת לו לעולם הנא כבוד חב ואם וג"ח
והנחת שלום בין אדם לחנירו וזין איש לאשתו ומ"ת כנגד
כלם' צפ' דקידושין ילפי' להו מקראי כבוד חב ואם דכתיב
למען יאריכוך ימיך ולמען ייטב לך' וג"ח דכתיב רודף בדיקה
וחסד ימלא חיים בדיקה וכבוד' והנחת שלום בין אדם לחנירו
דכתיב נקש שלום ורדפהו' ואיחא דייפה רדיפ' ות"ת דכתיב'

וזהו עליו מן הדם באבנעו ז' פעמי' - ונשעיר נאמר וישחט את שעיר החטאת אשר לעם והניח את דמו אל מנית לפרכת ועשה את דמו כאשר עשה לדם הפר' ומה ששנינו בין הכרי' זה היה נמקדש ראשון שעדיין לא נטל הארון והיה עומד בין שני נדי הארון ומהו ח' למעל' על פני הכפרת וז' למטה לפני הכפרת ונבית שני שלח היה שם ארון אכן היה שם מימות נביאי' הראשונים ושמה נקראת שממנה הושמח העולם ונבנה מן הארץ שלש אבנעות ושם היה נותן וכן היה עושה נדס השעיר' ועל הפרכת נ"ב היה מזה ח' למעלה וז' למטה שגא' וכן יעשה לאהל מועד ולא היו נוגעי' בפרכת ואם נגעו נגעו כדאי' נפ' הוציאו לו ניומא וא"ר אלעזר בר' יוסי איני ראייה צרומי והיה זה כמה טפי דמים ואחר שעושה כל ההזו' מדם הפר ומדם השעיר כל ח' לנרו על הכפרת ועל הפרכת היה מערב שני הדמי' ויבא ל' המזבח אשר לפני ה' זה מזבח הזהב והיה מזה על קרנותיו ד' הזאות ומתחיל מקרן מזרחי' צפוני' בצפוני' מערבית מערבית דרומית דרומית מזרחית כדמנן נפ' הוציאו לו ועל טהרו של מזבח זהו גלויו כלל אפר ז' פעמי' - ושיירי הדם היה שופך על יסוד מערבי של מזבח החיצון והוא הפונע נו מחלה נבאחו מן ההיכל וכן אמרו נמ' ההוא דפגע כריטא - והיסוד הוא מקום בולט למטה מהמזבח שהיה רחב חמה ונבנה חמה היו שופכין שיירי הדם ומשם הלך לנחל קדרון כי כל השיירים בין של מזבח החיצון בין של מזבח הפנימי היו מתערבין בחמה ויוצאין לנחל קדרון ומכרין לגנין לזנל' כדאי' נפ' הוציאו לו את הכף ניומא ואין בהם מעילה מן החורה אלא מדרננן שנאמ' ואומה נמתי לכם לכפר לכפרה נחמיו ולא למעילה - ונמשנה מס' מרות שנינו שני נקנים קטנים נמין שני חוטמין היו ניסוד ח' לדמים הנמנים ביסוד המערבי וז' לדמים הנמנים ביסוד דרומי ומתערבין בחמה ויוצאין לנחל קדרון ושם שנינו כי חמה זו הימה נאותו קרן נרצפה וטבלה של שיש וטבעת קנועה בה שמס יורדין לשימין המנקין אותה וזה היסוד היה בכל רוח צפוני' ובכל רוח מערבי' ואוכל נרוח דרומית מערבית חמה ונרוח מזרחי' צפוני' חמה אצל נרוח דרומית ונרוח מזרחית לא היה שם יסוד לפי שלא היה נחלקו של חופף זהו ננימן אלא נחלקו של יהודה שם נחלקו הנחלות וזה ידעו ע"פ נ' נביאים חגי זכריה ומלאכי כמו שהוא מפורש נמ' והמזבח היה ל"ב חמה למטה זכך עולה חמה זה נקר' יסוד ואח"כ מקברין הננין על ל"חמה ונובה ה' אמות וזה הנקר' סובב והוא כרכוב המזבח שטרנוט סוביני מדנחא ואח"כ מקברין הננין על כ"ח חמה והוא גונה שלש אמות וזה נקרא מקום מערכה ואח"כ נעשה ד' קרנות כל קרן חמה על חמה ונובה חמה נשאר כ"ו חמה על כ"ו חמה ומקום הילוך הכהנים חמה בסבוב נשאר כ"ד חמה על כ"ד חמה מקו' הבעת העכו' לקרננו כדאיחא נפ' איזהו מקומן ושיירי הדם אם לא נמנן ביסוד מערבי לא ערבי דמנא דידן ס"ל שירי' לה מעכב אצל שחר ממנות של בין הנדים והפרכ' ומזבח הזהב מעכבין שאם נשפך הדם כריך להניח אחרים וכדאמרין נפ' איזהו מקומן של זנחים וכלה מכפר ואם בלה מכפר ואם לא בלה לא כפר שאם חסר נון הממנות לא עשה כלום - ויבא מאן דאמר המס שיירים מעכבין וקנול הדם נכלי' שרמ למדנו מדכתיב ויקח משה חבי' הדם וישם בלגנות וממנו למדנו שחר הקרבנות כדאיחא נפ' דם חטאת :

על פיה חייבין להניח פר וזהו הנקרא פר הנח על כל המכו' ובשני אלו הפרים כחוב נפ' ויקרא שטוענין הויה על הפרכת ועל מזבח הזהב ושיירי הדם שיטפוך על יסוד מזבח העולה כמו פר ושעיר של יום הכפורים כמו שנמפרש במשנה הקודמ' ושעירים הנשרפים הם הנקראי' נמ' בהרבה מקומות שעירי ע"ז והוא אפי' סנהדרין טעו בהורא' והמירו ע"ז ועשו הכנוור מעשה על פיהם מניחים שעיר לחטאת כמו שנאמר נפרשת שלח לך ומה שאמרו שעירי ע"ז הוא כי כמו שחייבין סנהדרין בשעיר זה אם הורו לכל ישראל כן חייבין כל שנט ושנט אם טעה הנשיא שלהם ועשו השנט על פיו ולא הן הנקראין שעירי ע"ז וכל זה מחפרש במסכת הוריות נפ' א מהכחונים - אלו ולא נשרפין נבית הדשן בין פר ושעיר של יום הכפורי' שכחוב נהם שריפה נפרשת אחריות בין נפרים הנשרפים שכחוב נהם שריפה נפכשת ויקרא בין בשעירי ע"ז אעפ"י שאין כחוב נהם שריפה נפרשת שלח לך מ' משרפים הם כפר העולם דבר של כבוד שכלם הם נאי' על שגנת הורח כדנ' שזדונו כרת וסגנתו חטאת קנועה אלא שהפרש הם על שחר מזבח והשעירים על ע"ז וכן כחמ הרמב"ם לנפ"ה מהלכות מעשה הקרבנות ומקראות מפורשים הם נפרשת כו וכל חטאת אשר יוצא מדמה לכפר נקדש לא מאכל נחש חטוף - ונפרש' שמיני על השעיר אשר דרש דרש משה והנה שורף ואמר הן לא הונא חמ דמה אל הקדש פנימה הא אם הונא שעיר - אחרת' - וכן נפ' כיצד כולין ח"כ שעיר ע"ז נכלל הנשרפים הם הן הזכירן נספרא נפרשת כו אלו המקראות על שעירים הנשרפים ושם יש דרשות אחרות לשעירי ע"ז שהן נשרפין וכלם הן נשרפין נבית הדשן אעפ"י שלא הוזכר בית הדשן אלא נפרים של שגנת הוראה כל הנשרפים הם כיוצא בהם ושנינו זנחים פרק טנול יום פרים הנשרפי' ושעירי' הנשרפי' בזמן שהם נשרפין כמצותם הם גשרפים נבית הדשן ושם אמרו נגמרא כי בית הדשן היה חוץ לשלש מחנות וכן אמרו ניומא פרק שני שעירים ושם שנו קלטן נמקלעות והוציאו לבית השריפה ואמר' יוחנן כמין קליעה חזקה לא היה מנחחן נמוח עולה אלא עור על גבי בשר ולמד זה מדכתיב וקרנו ופרשו כשם שפרשו נקרנן כך נשרו ועורו :

חטאת הזכור והיחיד אלו הן חטאת הצבור שעירי ראשי חדשים ושל מועדות שחיטתן נכפון וכו' גמ' הקריאה הנכונה היא חטאת נחולס הטי"ח נחולס' דנושה שחיטתן נכפון כמו נעולה - שכחוב נה כפון שנאמר נפרשת כו במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת לפני ה' כי קדש קדשים וכן נפרשת ויקרא ושחט את החטאת נמקום העולה ודמן טעון ארבע מתנו' על ארבע קרנו' שנו' זלקת הכהן מדמה באבנעו ונמן על קרנות מזבח העולה ונפ' נ"ש כזבח' אמרי' כי שלש פעמים כחוב נפרשת חטאת נספר ויקרא קרנות המזבח שנים חסרים קרנת קרנת ואחד מלא הרי כאן ד' ונפ' איזהו מקומן נמ' אמר חטאת הצבור והיחיד כיצד מין דמן היה עולה נכנס ופנה לסובב ונא לו לקרן דרומית מזרחית וטובל אבנעו הימנית המיומנה שנימין מן הדם שנמזרק וסומך נגדולו מלמעלה ובאבנעו קטנה מלמטה ומחטא ויורד כנגד חודה של קרן עד שיכלה כל הדם שנאבנעו וכן כל קרן וקרן ומסכת מרות שנינו והניחיה נמ' זנחים פרק קדשי הקדשים כנס היה לדרומו של מזבח ארוך ל"ג חמה על רוחב ט"ז חמה ולסון כנס מלשון תרגו' נמסלה נעלה כחורח כניס' והוא שלא ירחינו פסיעותיהם הכהנים לא היו עולין נמעלות למזבח שנאמר ולא תעלה נמעלות על מזבחי' אלא תעלה נמעלות ערוחק עליו והיו עולים נזה הכנס עקיב כד גודל ואמרו שם כי אור היה בן כנס למזבח שגא' ועשית עולומיך הנשר והבס מה הדם נזריק' אף בשר כזריקה ושני כנסי' קטני' יוצאים מן

הכנס סגרים פונים ליסוד ולסוכן ומונדל'ן מן המזנה מלא
 זימא ופורח הכנש הגדול אמה על היסוד ואמה על הסוכן
 גמבא שמרבל' הכנש עד ראשו של מזנה שהיה גנוה ס' אמות
 מלמד אמה של קרנות יס"ב אמות והמזנה שהיה ל"ב אמות
 היה מתקבר אמה של יסוד ואמה של סוכן והיה ארוך כל כך
 כדי שילכו בו הכהנים בלא סכנה נפילה וזאת של סקרא
 היה מקיף את המזנה באמצעיה גובה מהקרקע ה' אמות
 סג' והיתה הרשת עד הכי המזנה ולהנדיל בין דמים העליוני'
 של הטחא נהמה ועולם העוף שהיו נתונן בראשו של מזנה
 לדמים החחמוני' של סחר הקדננות שהיו נמונים למטה מחוט
 הסקרא וכל זה מפורש בגמ' בפסח איזה מקומן וכשעולה
 בכנש פניו אל הכפון ואחוריו אל הדרום זימינו אל המזרח
 ונא לו לקרן דרומית מאזהחית מרכביני ומעלוהיהו פונות קדים
 כל פונות טלחה פונה לא יהא אלא לקרן דרומית מזרחית וכן
 צ"ס שטעה טלחה כחונ עומד על שנים עשר נקדים שלשה
 סונים בפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגדה ושלשה
 פונים מזרחה זהים עליהם וכשהביע לקרן דרומית מזרחית
 שהוא גבוה ד' אמות מהסוכן בראשו של קרן מזה הזוהא אמת
 והולך דרך סוכן לקרן מזרחית בפונות ופניו אל הכפון ומזה
 ט"ס על הקרן הזוהא טיה ואל"כ פונה לכר מערב והולך לקרן
 צפונית מערבית ומזה ט"ס הזוהא שלישיה ואל"כ הולך לכר
 מערב ופניו לדרום עד שמגיע לקרן מערבית דרומית ומזה
 ט"ס הזוהא רביעית ושיירי הדם היה שופך על יסוד דרומי אמרי'
 בגמ' יסוד המזנה זה יסוד דרומי אמה חומ' זה יסוד דרומי או
 אינו אלא זה יסוד מערבי אמרה ילמד ירדיתו מן הכנש לכאמו
 מן ההיכל מה יביאמו מן ההיכל בסמוך לו אף ירדיתו מן
 הכנש בסמוך לו ונאכלים לפנים מן הקלעים הוא חצר אהל
 מועד וכנגדו נמקדש העזרה שהיא מחנה שכינה משער ניקוד
 ולפנים שהיה קפ"ז אמות אורך קל"ה אמות רוחב כמו שטינו
 במשנת מרות והביאורו כפ' איזהו מקומן ולוכרי כהונה נלמד
 לא לנקבותיהם וענדיהם כי מן כתב הכתן המחטא אמה
 יאכלנה במקום קדוש תאכל חצר אהל מועד כל זכר כהני'
 יאכל אמה קדש קדשים הוא נכל מחבל שכן שטינו בנכחים
 כפ' כל החדיר בכל הכהנים כשאף לשות בחילתו לאכלן
 פלוין סלוקין ומכושלן ולמה לתוכן הכלי חולין ואמרינו בגמ'
 מאי טעמא חמר קרא למסחה לגדולה כדרך שהמלכים אוכלין
 ליום ולילה עד חבות מן המורה כל הלילה הוא מותר שהרי
 כנשר מודה כמיס כיום קרננו יאכל לא יביח ממנו עד נקר והוא
 קדשים קלים וממנו נלמד בשר חטאת מקום שהיו קדשי קדשי'
 בספרא למת זה מרכיבו נבשר ונח מודת שלמיו לחטאת ולאשם
 לזבחי שלמי כבוד ולאיל לניזר לא נאסר אלא עד הנקר ולא
 חמרו עד חבות אלא להרחיק ארס מן העבירה כמו שאמר
 צפ"ח מנרבות וקטאת הכבוד הם שעירי ראשי חרשים שהם
 י"ב ובכללן חשי כי כן מנאוס נחוספתא מלמד שער של ר"ה
 ושל מועדות כי בכל המועדות פסח ועצרת ור"ה ויה"כ וס'
 ימי החג נכל יש שער לחטאת ושל יחיד החוטט מניח כנשה
 או שעירה כמו שאמר בפירוש ויקרא אס חטא נע"ז מניח
 שעירה כמו שאמר בפ"ה שלח וקטאת נשיח וניזר זמבורע וקרנן
 עולה ויורד כפ' שמיעת הקול כל אלו בכלל חטאת יחיד הם :

ושטינו נמס' חמיר קבל המקבל זנא לו לקרן מזרחית צפונית
 נתן למזרחה צפונה מערבת דרומית ונתן למערבה דרומה
 שיירי חרס היה שופך על יסוד דרומי ואמרינו בגמ' פ' איזהו
 מקומן נאמר וזרקו יכול וזרקנו זריקה אחת ח"ל סביב או
 סביב יכול וקייפו נחוט ח"ל וזרקו הא כיכר דמה טעון שתי
 מחנות שהן ארבע שהוא נותן מתנה אחת בקרן זויח אחת
 שהיה הממנה נשתי רוחות כמין גם ונותן המתנה שניה בקרן
 זויח שכנגדו ויתקיים סביב ויתקיים וזרקו וטעונה הפשט
 וטעון וכליל לאיסים מקראות מפורשים הם כפ' ויקרא :
 זבחי שלמי כבוד ואשמות אלו הן אשמות וכו' גמ' אלו
 הן אשמות אשם גזילו כפ' ויקרא הגזול את חנירו ונשבע
 על שקר חייב קרבן אשם ואשם מעילות גם הוא כפ' ויקרא
 המועיל נקדשי ואכלם חייב קרבן אשם ואשם שפחה חרופה
 הכא על השפחה חזיה שפחה וסכ' צח חורין המאורס לענד
 עברי מניח קרבן אשם כמו שכפוג כפ' קדושים וכן מתפרשת
 בגמ' במבכת כריתות אשם נזיר ואשם מזבוע כל א' מתפרש
 בהם שמניח אשם נפרשת זאת מהיה מורה המכורע וכפ' נשא
 לניזר אשם תלוי הוא מי שנסתפק לו אס אכל חלב או שומן
 מניח אשם תלוי עד סידע לו אס הטא יניח חטאתו כן מתפרש
 במבכת כריתות והוא כתוב כפ' ויקרא וי"א דבעין חמיכה
 ממתי חמיכות שהיו לפניו שתי חמיכות אחת של חלב ואחת של
 שומן ואכל אחת מהן גלח ידע אס חלב או שומן וי"א שאפי'
 חמיכה אחת ספק חלב ספק שומן ואכלה חייב אשם תלוי
 בדאיתא במבכת כריתות דפרק ספק אכל חלב וכל האשמות
 נאמר בהם סהם קדשי קדשים שחיטתן ככפון וזבחי שלמי
 כבוד הוא צפ' אמור א' הכהנים כפ' וספרתם לכם שני כנשי'
 בני שנה לזבח שלמי ולא נאמר בהם כפון ולא זכרי כהונ' כמו
 שנאמר בחטאת ואשם אכל בגמ' למדו זה ממה שכמו על
 עולותיכם ועל זבחי שלמיכם מה עולה ככפון אף זבחי שלמי
 כבוד ככפון ואשם לזכרי כהונה מה חטאת זכרי כהונה אף
 זבחי שלמי כבוד זכרי כהונה נפרש נשא ונאמר בפירוש
 ולאכרי כהונה ובסוטה פרק היה נוטל שטינו כהן אוכל קדשי
 קדשים ולא כהנש ואמרינו נגמרא דכמי' כל זכר נניח אהרן
 יאכלנה :

דחירה זאל ניזר קדשים קלים שחיטתן בכל מקום בעזרה
 וכו' גמ' נפרשת כו כחונ שמקרינ זבחי שלמים
 על נס שנעשה לו כגון ד' שפריבץ להורות הנזכרים במזמור
 יאמר גאלי ה' וגו' שנאמר בהם יודו לה חסדו ונאמר ויזבחו
 זבחי מודה זה הקרבן נקרא מודה וטעון להם ומזהו שוק לכהני'
 והשאר נאכל לבעלים ובן נזיר מוסף על קרבנותיו איל אחד
 והוא שלמים והכתן נוטל חזה זשוק והזרוע בשלה והשאר
 לבעלים כמו שהוא מפורש נפרשת נשא ונאמר נפרשת שמיני
 זאת חזה החנופה ואת שוק החנומה תאכלו במקום טהור לא
 אחר במקום קדוש כמו שאמר נמנהה שהיו קדשי קדשים
 ונאכלה לפנים מן הקלעים אבל אמר א' הכהנים ופירשו בגמ'
 שהוא טהור ממזרע שטינו נכנס למסנה וישראל על כן הם
 נאכלים בכל העיר וה"ה למזרה ולניזר ושלמים עכמס שהם
 נאכלין בכל העיר ושחיטתן בכל מקום בעזרה שהרי בשלמים
 כמו שחטו פתח אהל מועד להכשר כל הרוחות שנקדשים
 קלים וזוה הם שוים חודה ואל ניזר לשלמים וההנדל בנייהם
 הוא כי המודה נאכלת ליום ולילה עד חבות זאיל ניזיר גם הוא
 טעון לחס כמו המודה ובספרא מוכח זה מובשר וזח מודת
 שלמי ושלמים לשני ימים ולילה אחד בנייהם ומקראות
 מפורשים הם נפרשת כו ונפרשת קדושים והמורס מהם
 הוא היה זשוק ממודה ושלמים זרוע בשלה יומר מאיל ניזר
 כיוצא בהם להיות נאכלים בכל העיר בזמן הכשר ולקנות
 צ"ב כמו שנאמר נפרשת שמיני כהנה זשוק תאכלו במקום
 טהור

טהור אהב ונניך וננוחף זה"ה לעבדיהם כמו שלמדו זה מוכהו כי יקנה נפש קנין כספו נפ' חלמנה לכ"ג :
שלמים קדשים קלים כנגד נחפרה משנה זו בכלל משנה התורה ואיל גזיר :

הבכור והמעשר והפסח קדשים קלים ונו' גמ' אמרו נגמ' בפרשת קרח אך בכור שור ונו' אח דמס חזרוק על המזבח ואת הלכס חקטיר חלכו לא נאמר לא חלכס דמו לא נאמר חלכס דמס למד על בכור מעשר ופסח שטעונין מתן דמים ואמורים לגבי מזבח והניחוי נגמר' פסחים פרק תמיד נשחט ונספרי למרו זה מודם זנחיק ישפך שמעשר ושפסח שטעונין שפכייה אחת והניחוי בזנחים נפרק כ"ג וכלכד שתן בנגד היסוד ח"ר לעזר אחת מהעולה מה עולה טעונה יסוד שנאמר על יסוד מזבח העולה חף חלו טעונין יסוד הככור נאכל לכהנים שנאמר וכשרם יהיה לך ולשני ימים ולילה אחד כחה התנופה של שלמים שנאכלין לשני ימים ולילה אחד ולא כחה ושוק של חודה שאינו נאכל אלח ליום ולילה עד חכות לפי שנחוג יהי' לך ריב' הכחמו והוסוף הוי' אחר' וכן מפור' נגמ' ונספרי למרו זה מלפני ה' להיך מאכלנו שנה בשנה יום אחד משנה זו יום אחד משנה זו הרי שני ימים וה"ה למעשר שהרי הקישו הכחוס לככור ממה שנאמר ואת דמס מזרוק לא שיהו נאכל לכל חרס שלא מכחיהו ויהיה מתנוח כהונה וכתוב נפ' ראה והנחתם שמה עולותיכם וזנחיתם מעשרותיכם ואמר ר' עקיבא נשני מעשרות הכחוס מדגנ מעשר דגן ומעשר בהמה כדאיחא נספרי ושם כתוב ואכלתם שם לפני ה' אלהיכם אתם וזניכם ונו' והפסח אינו נאכל אלח לילה שנאמר ואכלו את הנשר נלילה הזה ואינו נאכל אלח עד חכות דמתני' דר' לעזר בן עזריה היא דמן החורה אינו נאכל אלח עד חכות ולא כדי להרחיק אדם מן העזירה והוכיחו בן נגמ' מדתקן ואינו נאכל אלח עד חכות אלמא מדאורייתא אינו נאכל אלח עד חכות מדכתיב ואכלתם אותו נחפזן עד שעת חפזון ואינו נאכל אלח למנויו ואינו כשאר הקורבנות שנאכלין לכל אדם וזה אינו נאכל אלח לאותן הנמנין בשעת שחיטה ואינו נאכל אלח כלי ואינו כשאר הקורבנות שנאכלים מבזשלים שלוקין ובלויים ומקראות מפורשים הם נפרש' נא לא פרעה ודברים פשוטים הם ע"כ :

מיא נדיס ברייתא דשפרא שהיא מדרש מורת כהנים :
רבי ישמעאל אומר בשלש עשרה מדות התורה נדרשה זאת הנרייתא נשנית לדעת ר' ישמעאל ויש חנאים חולקים עליו נקבת מלא המדות שאינן דברי הכל כמו שאפרש :
המדה הראשונה מקל וחסומר זאת המדה מן החורה שנאמ' ואניה ירוק ירק נפניה הלל תכלס שנעה ימים תסגר שנעת ימים מחוץ למחנה ונו' וזהו ק"ו שאם לאניה הקלה שהוא נשר ודס כריכה נזיפה כ"ג לאניה החמור שהוא אניה שנשמים וכן אמרו בספרי חלו אניה נשר ודס שנעה ימים מי שאמר ויהי עולם חין דין שחיה נכלמת שנעה י והדין הזה הוא לומר שאם נדגר הקל ניהנת זאת החומר' כ"ג שמנהוג נדגר החומר ממנה וכן בהפך שאם נדגר החומר ניהנת קולא כ"ג נדגר הקל ממנו תנהוג אחת קולא וכמו שאמרו נפ' החולץ חמר רנא ק"ל לאיסור דכרת חמת לאיסור לאו לא כ"ג וכן נפ' בית שמאי בינמות וכן אמרו נפ' האשה רנה ניבמות ולאיסור כרת חמת לאיסור לאו לא כ"ג כלומר שער אחד נאמן לומר לאשח איש מת בעליך כלשון שיהיה נאמן לאיסור לא זו היא ינמה לשוק שאין בו אלח לאו שנאמר לא חיה אשח המת החובה לאיש זר וזהו העיקר הק"ו וטעמו ולפי שהסנרא מחייבת בן השני כל אדם ולדרוש ק"ו מעבמו ואין בריך שחיה לו קנלה מרנחיו עד הלכה למשה מסיני ומשום הכי קנטר הלל הזקן כנגד בני נחירא למה לא ידעו

שפסח דוחה שנת שהיה להם ללמוד זה מק"ו מתמיד שאם תמיד הקל שאם לא יעשה בזמנו חין בו כרת החמירה התורה עליו לעשותו בזמנו אפי' בשבת ונעשית שבת הימר לפניו כ"ג נפסח החמור שאם לא נעשה בזמנו יש בו כרת שיש להחמיר עליו לעשותו בזמנו ואפי' בשבת וזהו שאמר להם להם נשלא נ"ש לא נמריחו נמועדו נפסח מה מועדו דתמיד ואף אדם בן נ"ש מעבמו אלח ק"ו דאדם דן מעבמו אינעו לכון למיך כדאיחא נפסחים נפ' חלו דגרים וכן נפרק כל היר אחר ר' ארס דן ק"ו מעבמו ואין אדם דן נ"ש מעבמו י ויש כזה מנחי והוא שיהיה הקל קל מכל הכרדין והחמור חמור מכל הכרדין אכל יש טעם נקל שנהגונו בו אותה חומרא ואין אותה טעם בחמור חין דנין בו ק"ו והיו שאמר בני תמירא להלל חין שנת יותר קל מפסח ככל הכרדין לדין ק"ו שהרי יש בו חומרא שאינה נפסח שהוא מדיר והפסח אינו מדיר שהוא כליל כלו לננה משא"כ נפסח וא"כ אפשר הוא שתנהגו בו קולא יותר משנת ושלא יעשה בזמנו אס חל בשבת וזהו שאמרו לו ק"ו פריב' הוא מה לחמיר שאין מדיר וכליל וכן נענין הימר ינמה נעד ח' יש להחמיר עליה שלא להמירה אפי' שהקלנו באיסור כרת משום דהיא עכמה חוכיה שנאמנת לומר מת נעלי ואניה נחמת לומר מה ינמי מפני שיש טעם שלא להאמיה כזה משום דזמנין דסניא ליה ומה הטעם נעכמו חין להאמין נו עד אחר וכן נכל כיוצא בזה כשאלו דנין ק"ו בריך שיהיה הקל קל מכל הכרדין והחמור חמור מכל הכרדין ואם אינו כדאיין דנין אותו נק"ו ואמרין ק"ו פריכה הוא וזהו הנהוג ככל החלמוד כשרוכין לדין ק"ו אומרין איבא למיפרך מה לזה שכן הוא בן מאמר בזה שאינו בן :

ואין דנין ק"ו בכל מקום שאין ננין ק"ו מהלכה כדאמרין נפ' ר' לעזר דמילה בני מילה שהיא דוחה שנת ואמר עולה הלכה י אחתיה עליה מדחינא מנין לסיקוק נפש שהיא דוחה שנה וענה ר' אלעזר בן עזריה ואמר ומה מילה שהוא אחד מאינריו של אדם דוחה שנת ק"ו לסיקוק נפש שהוא דוחה שנת י ואי סלקא דעמך הלכה ק"ו מהלכה מי אחי והמניא חמר ליה ר' אליעזר עקיבא עבס כשעורה הלכה ורביעיט דס ק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה וכן נפסחים נפרק כיוצא כולן אמר רנא ק"ו ומה במקום שלא הומר לו טומאה ידועה הותרה לו טומאת התהום נמקום שהותרה לו טומאה ידועה אינו דין שהומר' לו טומאת התהום אמרי ומי דינין ק"ו מהלכה והמני' ח"ל ר' אליעזר עקיבא עבס כשעורה הלכה רביעיט דס ק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה וכן אמר במסכת נזירוח נפ' כ"ג עבס כשעורה הלכה רביעיט דס ק"ו ואין דנין ק"ו מהלכה וכן אין דנין ק"ו דרבנן מדאורייתא דאמרי' נפ' ד' נדה חמר ר' יהושע ק"ו ומה טבול יום שאינו מטמא משקה חולין פוסל אוכלי תרומה אחרים כלים שמתמאין משקה חולין אינו דין שפוסלין אוכלי תרומה ור' אלעזר אומר אחרים כלים דרבנן טבול יום דאורייתא או דרבנן מדאוריית' לא אמרי' ק"ו שאם כדאוריית' החמירו אינו דין שנחמור נדרבנן וקיל"ן כר' אליעזר כדפסיק שמואל נהדיא התם :

ויש דברים שאפשר ללמוד אוחס מדין ק"ו ועס כלזה נאי' נפ' בכחוס וכל זה אמרו במקומות מהחלמוד מילתא דאמיא נק"ו טרה וכתב זה קרא וכמו שאמרו נראשון מפסחי' וטמא שאין עושה כיוצא בו מהבא נפקא מהתם נפקא וכי יוחן מים על זרע ונפל מנבלתם עליו טמא הוא הוא טמא ואין עושה כיוצא בו טמא חד למעוטי משקינ הנאין מחמת כלי וחד למעוטי נשקין הנאים מחמת שרץ ואקש' ולא שמועינן משקינ הנאים מחמת שרץ וכ"ג משקינ הנאים מחמת כלי ופרקי מדי דחמו נק"ו טרה וכמל ליה קראיוכן ניומא פ' טרף נקלפי' אמרינן הניחה למ"ד לזרות נכהן הדיט שפיר אלח למ"ד

פ איזהו מקומן

ובת אמו שלם בת אביו בת אמו וכת אביו מניח"ל ער: בת אשת
 חניך מולדת חניך אחוקר היא וגו' עד שלא יאמר יש לי בן
 אם הזכיר על בת אמו שלם בת אביו ועל בת אביו שלם בת אמו
 בת אביו ובת אמו לא ב"ש הם למדת שאין מזהירין מן הדין וכן
 היא שניה בספרא וסופא דמורת כהנים נריימא מיתא ופרק
 כיבד כינחמא כמו שבחנתי למעלה ונפ' לו הן הנסרפין אמרי'
 בתי מאנוסמו מנין אמר אביי ק"ו על בת בתו ענוש על בתו
 לא ב"ש וכו' עונשין מן הדין נלווי מילמא בעלמא הוא . רבא
 אמר אמר ליד' יצחק דר אנדימי אחיא הגה הנה אמה זמה
 וכן בספרא חניא וישלחו מן המחנה זו מחנה שכניה או אינו
 חלא מחנה לוייה ת"ל אל מסוז למסנה ואם ממחנה לוייה נדחו
 כ"ש ממחנה שכניה אם כן ענשת מן הדין לכך נאמר ללמדך
 שאין עונשין מן הדין והכי נמי חניא החס עבדים למה נאמר
 אם חייב על היוצא מן הפרי לא יהיה חייב על הפרי עצמו
 אם אמרת כן ענשת מן הדין ח"ל עבדים ללמדך שאין עונשין
 מן הדין וה"ג חניא נא הכתוב ולמדו על המת שמטמא בגנע
 עד שלא יאמר יש לי בן אם מטמא בזהל לא יטמא בגנע
 לא אם אמרת כן ענשת מן הדין לכך נאמר הנגע במת ללמדך
 שאין עונשין מן הדין וה"ג חניא החס אם המטייל האווכ
 מטמא נגדים האוסף אפר לא יטמא נגדים אם אמרת כן
 ענשת מן הדין . וכן מכילמא נשבת למה נאמר שאין עונשין
 מן הדין . וה"ג חניא החס כל הנא אל האהל זה שגא מקבמו
 וכל אשר נאהל זה שגא כולו הא עד שלא יאמר יש לי בן אם
 בא מקבמו יהא טמא נא כולו לא יהא טמא אלא אם אמרת
 כן ענשת מן הדין לכך נאמר כל הנא ל האהל וכל אשר נאהל
 ללמדך שאין עונשין מן הדין ונפ"ק דכרימות למה יבא ברת
 ברחומי לומר לך שאין עונשין מן הדין מכל הני משמע שאין
 מזהירין מן הדין ואין עונשין מן הדין . ונשני מפסחים אמרו
 ובי מזהירין מן הדין הקישה הוא וכן אמרינן בסנהדרין פרק
 בן סורר ומורה ובי עונשין מן הדין קא סבר עונשין מן הדין
 דמנן בזנחיס פרק השוחט ומעלה אמרינן אפי' למד עונשין
 מן הדין אין מזהירין מן הדין .

וקצת קשה לזה מה ששנו בספרא דתניא החס אומה
 מאכלו אומה באכילה ואין נהמה טמאה באכילה
 אין לי לא בעשה ולא העשה מניח"ל ח"ת זה לא מאכלו ממעלי
 הנרה וגו' אין לי אלא אלו בלבד שחר נהמה טמאה מנין ודין
 הוא ומה שיש בהן סימן טהרה הרי הן בלא חששה על אכילתן
 שחר נהמה טמאה שאין להם סימן טהרה כלל אינו דין שיהיה
 בלא חששה על אכילתן נמצאו נמי הגמל והארגנת והשפן
 והחזיר מן הכחוש ושחר נהמה טמאה מק"ו נמצאת מצות
 עשה שנהן מן הכחוש ומצות לא תעשה מק"ו ופי' מצות עשה
 שנהן ממה שבחוב אומה מאכלו ולא נהמה טמאה ולא הנא
 מכלל עשה עשה ודינו בעשה ומה שהכריחו לרנבי לאזהרה
 וענוש לאחומי בת אביו ובת אמו ולא למדה מבת אביו שלם
 בת אמו ומבת אמו שלם בת אביו לפי שאין מזהירין מן הדין
 ודין עונשין מן הדין נראש דברימא או היא משנסח או אחיא
 דלנא דמאן דאמר עונשין מן הדין כדאימא נפ"ד מיתות וכן
 נפ"ד בן סורר ומורה כמו שהזכרתי למעלה וכמו שהזכרנו למט'
 ואין הלכה כמותה וכן העלה הרמב"ן ז"ל בחיובי המורה נפ'
 אחרי מותו סובר הרב ז"ל שאין לחנוח כריכין לק"ו הזה אלא
 שבאמו דמר שנאסרו אומן שיש בהם קצת סימני טהרה מפני
 סימני טומאה סנהם באומי רכור עכמו נאסר כל מה שיש לו
 סימן טומא' דין שיש לו עמו סימן טהרה דין אין לו עמו סימן
 טהרה . נס הרמב"ן ז"ל כתב בספר המכות שלו שזה הק"ו
 אינו לא נלווי מילמא בעלמ' ודברי הרב ז"ל נכונים הם שכיבד'
 בזה אמרי' נפ' לו הן הנסרפין כמו מהל וכתו מנין אמר אביי
 ק"ו על בת בתו ענוש על בתו לא ב"ש וכו' עונשין מן הדין נלווי
 מילמא

למד לזירות ככהן גדול השתא ככהן גדול עני ככהן מיכע'
 מילמא דאחיא נק"ו טרח ובתנא לה קרא ובמסכת זנחיס פרק
 טנול יום נענין עורוח קדשים אמרינן גמי חיפוק לי מדינה
 בלמור ולמה טרח להניא אחומי מהכחוש כיון שהוא נלמד
 מן הדין ומה דר"י מילמא דאחיא נק"ו טרח ובתנא לה קרא .
 ונפ"ד העור והדוטט בחולין אמרי' שומר דנבלה למה לי לגופיה
 למאי חי לאכטרובי אמרת לא מבטריך חי להנבא אמרת ק"ו
 מדאחי מילמא דאחיא נק"ו טרח ובתנא לה קרא . ובמביעא
 פרק השואל במערבי אמרינן ק"ו ומה גנבה שקרנה ליחוס
 משלם אבידה שקרנה לפשיעה לא ב"ש ואידך מילמא דאחיא
 נק"ו טרח ובתנא לה קרא . ונפ"ד דקדושין נענין חושב ושכיר
 דאש"ג נד דהוי שכיר אחי נק"ו ממושב כתיבה רחמנא מסאם
 דמילמא דאחיא נק"ו טרח ובתנא לה קרא וזהו כשכיר וחושב
 היא ג"כ בזנחיס פרק המעורבא ונקידושין החס נסמוך
 גמי נענין יביאה מארון דאש"ג נבנרו' דק"ו הוא מנערוח כתב
 ליה קרא מילמא דאחיא נק"ו טרח ובתנא לה קרא . ובפרק
 כיבד בולין א"ר אליעזר מילמא דאחיא נק"ו טרח ובתנא לה
 קרא . ור' יהושע אמר כל היבא דאיבא למיררש דרשינן ונפ'
 ביבד בימות שקלנן זטרינן אחאי איבטריך למבתא אחומי
 בת אביו או בת אמו והלא ק"ו הוא זמה אם בת אביו סאינה
 בת אמו חייב עליה ב"ש אחומי שהיא בת אביו ובת אמו ורננן
 אמרי דאכטרובי לאשמועינן דבעלמא אין מזהירין מן הדין
 ואחוקר היא למה לי דכתב רחמנא דמילמא דאחיא נק"ו היא
 ומילמא דאחיא נק"ו טרח ובתנא לה קרא . ובסנהדרין ג"כ
 היו בודקין רננן מילמא דאחיא נק"ו טרח ובתנא לה קרא .

ובשדנין ק"ו דווקא ללמוד ק"ו להקל עליו שחס נחמור
 הקלנו ב"ש נקל' זה"ה ללמוד חמור מקל להחמיר
 עליו שחס נקל להחמיר ב"ש נחמור חבל ללמוד ק"ו מחמור
 להחמיר עליו אין דנין ק"ו וכדאמרינן נפ"ד שור שנגח ד' זה'
 ובי דנין קל מחמור להחמיר עליו אם החמיר במועד החמור
 נחמיר בתם הקל ונלמוד מזה שכמו שאין דנין ק"ו להחמיר
 עליו שאין דנין חמור מקל להקל עליו . ובנזיר נפ' שלשה מינין
 אמרינן שאין ללמוד נזיר ממכורע לענין תער שאין דנין קולא
 חמירה עליו כדאימא החס וכן נפ' הערל אמרי' ולפינן חמור
 מקל קל מחמור לא ילפינן :

ובפרק איזהו מקומן אמרי' דבר הלמד מהקש חוזר ומלמד
 נק"ו ודבר הלמד נג"ש חוזר ומלמד נק"ו ודבר
 הלמד נק"ו חוזר ומלמד נהיקיש ודבר הלמד נק"ו מלמד נג"ש
 ודבר הלמד נק"ו חוזר ומלמד נק"ו והיו סבורין בגמ' לומר מה
 ג"ש שאינה למודה נהיקש מלמד נק"ו ק"ו הלמד בהקש אינו
 דין שילמד נק"ו וזהו ק"ו כן ק"ו והקשו שזה כן בנו של ק"ו
 הוא שנכאן יש ג' ק"ו הק"ו הראשון הוא הלמד בהקש והק"ו
 השני ללמד ק"ו מג"ש בק"ו והק"ו הג' זהו הק"ו הנלמד נג"ש
 ואמרינן סס שכן ק"ו הוא ומה היקש שאין למד מן היקש מלמד
 בק"ו ק"ו הלמד מן היקש אינו דין שילמד מן ק"ו וזהו ק"ו
 כן ק"ו וזהו ק"ו האחרון לא למד מן ק"ו הראשון ע"י ק"ו אלא
 ע"י היקש ואמרינן סס דבר הלמד נק"ו חוזר ומלמד כננין
 חס :

ובפי' ק דמכות חניא ברבי אומר לא הרנו נהרנין הרנו אין
 נהרגין עד שימר הדין ח"ל אביו בני לא ק"ו הוא
 ח"ל למדנו רבינו שאין עונשין מן הדין דתניא ואיש אשר יקח
 את אחותו בת אביו או בת אמו אין לו אלא בת אביו שאינה בת
 אמו ובת אמו שאינה בת אביו ובת אמו מנין ת"ל
 אחותו אלא עד שלא יאמר יש לי בן אם ענוש על בת אביו
 שלם בת אמו ובת אמו שלם בת אביו ובת אמו שלם בת אביו
 היא למדת שאין עונשין מן הדין ענוש סמעתו מזהרה מנין ת"ל
 אחוקר בת אביו או בת אמו אין לו אלא בת אביו שלם בת אמו

מילחא בעלמא הוּא • וכבר כתבתי לזו למעלה וכן כפ' למנה
 לב"ג ח' מה הני מילי כלומר שנת כהן שנבעלה לפסול לה
 פסולה לכהונה אחת בק"ו מגרסה ומה גרסה שמוחמת
 בתרומה חסור' לכהונה זו שנאסרה נחרמה חינו דין שנאסר'
 לכהונה וכימזיהין מן הדין גלויי מילחא בעלמא הוּא • ונראשון
 מחמורה אמרו ואניי טוב נטוב מנא ליה דלא יאמר קסנר
 ק"ו הוא רע נטוב דמפיק ליה רע ומייתי טוב דעלוי קח מעילי
 ליה לקי טוב נטוב דכי הדדי גינהו לא כ"ש דלקי והרחייה
 הנכונה היא ק"ו טוב נרע לא ימיר כלומר לא יתפס הטוב של
 חולין על הרע של הקדש וכן פירש"י ז"ל ופי' לא ימיר לא יעשה
 תמורה והבא נמי קח הוא קסנר חין עונשין מן הדין ואניי
 סנר גלויי מילחא בעלמא וכל אלו הם בדברי הרמב"ם ז"ל •
 אבל על ההיא דתמורה איכא נגמ' ליטנא אחרינא • ואמר
 לך אחיי האי לאו דינא הוא מגרע טוב לרע וזה הלשון הוא
 בדברי הרמב"ם ז"ל שהכל נכנס מחמת דבור אחד וכינו למכוח
 דנרי הרמב"ם ז"ל ודנרי הרמב"ן ז"ל שהם לשונות חלוקין
 נגמ' כפרי ליטני ונפ' חרבע מימות אמרו הנא על אחיו חייב
 שחיק דאמרי' דלא כר' יהודה ואיכא דאמרי אפי' תימא רני
 יהודה מימי לה נק"ו מאחי אחיו מה אחי אחיו דקורבה דאחי
 חייב שמים אחיו לא כ"ש וקא מפלגי בפלוגמא דאניי ורנא מר
 סנר עונשין מן הדין ומר סנר חין עונשין מן הדין • וכן נפ'
 נן סורר ומורה ר' שמעון קסנר עונשין מן הדין ונפ' ואלה
 המשפטים כתב רש"י ז"ל בענין מנה ענדו נשנט דנשנט שיש
 זו כדי להמית מיירי קרא ויליף לה מק"ו ומה ישראל חמור
 חינו חייב אלא נדנר שיש זו להמית ענד הקל לא כ"ש ואיחמור
 במכילתא חס אמה אומר כן אמה מענישו מן הדין לכך נאמר
 נשנט מלמדך שאין עונשין מן הדין והיה נראה בהפך מכה זה
 הק"ו אלו פוטרין הארון חס מה הענד מחמתו חס חין נשנט
 כדי להמית ורבותי הכרפמי ז"ל פירשהו לענין רודף שהרודף
 אחר חניו להורגו נתן להכילו נפשו של רודף וזה הארון היה
 יודף אחר ענדו להורגו נשנט שאין בו כדי להמית ונא ישראל אחר
 והתר הארון מפני שהי' רודף וכיון דאמרי' מדין זה שאין הארון
 חייב מית' לפי שאין בו כדי להמית נמש' שזה הישראל שהרנ הארון
 חייב מיתא נמצא שאמה מחייבו ומענישו מדין ק"ו •

בספרא מניא מדין ק"ו כיבר ואביה ירוק ירק נפניה הלא
 תכלס שנעת ימים ק"ו לשכינה י"ד יום דיו לבעל
 הדין להיותו נדון חסנר שנעת ימים מחוץ למחנה ואחר
 חאסף ויש לשאלו בענין ק"ו זה מה לנו לחשבון מדוקדק ולומר
 י"ד יום די לנו שנאמר ק"ו לשכינה יומר ולמה הזכיר י"ד יום
 ור"ת פי' לפי ששלשה שומפים נאדם הקב"ה חניו ואמו אחיו
 נוחן זה' דברים ואמו נוחן זו ה' דברים והקב"ה נוחן עשרה
 דברי' כדאי' נגדה משו' הכי הדין נוחן זמן הגויס' לשכינה כפול •
 וזה הפי' חינו נראה לפי שיש במדרש ק"ו למלך וכהן גדול י"ד
 יום ואין למלך וכהן גדול נאדם דברים כפולים יומר מאביו •
 ועוד אחי דרשין דין והלא הדין הוא שיהא הזמן כפול כיון
 שנוחן בו כפולים מאביו • וי' משום הכי אמר י"ד יום לומר
 שכן הדין היה שמהיה מכורעת מוחלטת לעולם כדין מכורע
 אחר הסנר שני ומשום הכי קאמר ק"ו לשכינה י"ד יום שהם
 שני הסנרים וכן נראה בברייתא בלכות דר' נמן דמניא חס
 נשיל כדודף מחול לה על שהגר שני • והרמב"ן ז"ל כתב שאין
 כאן קושיא כלל לפי שכן דרך הלשון לכפול בכל מקום כמו
 שאמרו במכילתא כי תקנה ענד עברי להניא את הנר דברי
 ר' אליעזר ר' ישמעאל אומר חינו כדוף חס ישראל עונד הנר
 לא כ"ש יענדו חס ישראל שיש חף הנריענדו שמים עשרה
 אמת דיו לכא מן הדין להיות כנדון מה ישראל עונד שיש חף
 הנר עונד שזנמשה פ' נזומכותים נ"ב שנינו דיו לכא מן
 הדין להיות כנדון והכרייתא זו שהיא נספרא היאיה נפרק

יש נחלין ושם אמרו ר' ומ"ק לא דריש דיו והא דיו דאורייתא
 הוא כתיבתא וכו' והשינו בעלמא דריש דיו וכו' כדליתא. החס
 ובפרק כיבר הרגל נמי אימא נמשנה והתם תיפלינו מנאי סי
 אמרינן דיו היכא דמפריך ק"ו או לא דרשב"ג סנר ליה דלא
 חמרינן דיו היכא דמפריך ק"ו משום דס"ל דשנעה דשכינה
 לא כתב נקרא והא דכתיב מסנר שנעת ימים חינו לא ללמדך
 דנעלמא דרשין דיו וכיון דשנעה דשכינה לא כתיב'
 נקרא אחאק"ו ואוקמי' הארנים' אחא דיו והאדריש' השנעה
 ולא חופריך ק"ו ורננן סנרי דו' משכינב כמיני נקרא אחיית
 ק"ו חוקמיה חרבים אחיית דיו ואוקמיה השנעה ולא חבני
 ק"ו כלום ואי פדין דשנעה דכתיב' נקרא נלחוד הוא דאוקמי'
 קרא לשכינה כדמעיקרא ולא אחופק מידי משום ק"ו ומשום
 הכי נשור שנגח נרשות הניזוק כתיב' ליה לר' טרפסון משלם
 נוק שלם מק"ו דשן ורגל ומה שן ורגל דנרשות הרנים פטור
 מלשלמו נרשות הניזוק נוק שלם שור דנרשות הרנים משלם
 חבי נוק חינו דין שישלם נרשות הניזוק נוק שלם דאי אמרת
 חבי נוק נרשות הניזוק נוק שלם דאי אמרת חבי נוק נרשות
 הרנים ח"כ מה מועיל הק"ו ורננן סנרי נרשות הניזוק חבי נוק
 כמו נרשות הרנים משום דיו דדיו לרשות הניזוק הנא מן הדין
 להיות כנדון זהו נרשות הרנים אעפ"י דמפריך ק"ו לא אהני
 כלום דמה התם חבי נוק הנא נמי חבי נוק ונסוטה פ' ק דשם
 דענין כנד שני של חולין חס עושה שלישי לתרומה כתב רש"י
 ז"ל דדיו לכא למימר דא"כ נטיל ליה ק"ו וקילין דהיכא דמפריך
 ק"ו לא אמרי דיו ורני מאיר למד טומאת משא למת מנבילה
 נמיר ליה מק"ו כדרכנן לא היה מטמא לא טומאת ערב משום
 דיו לכא מן הדין להיות כנדון ונלמד זה מהכתוב כדאי' אפ'
 נספרי נפ' חקמ כמו שפירש הרמב"ן ז"ל נפ' מטות ובהרבה
 מקומות מהחלומר אמרו דיו מן הדין להיות כנדון נפ' שור
 שונה ד' וה' ובפרק מרונה ונפ' המקפיד ונפ' השואל ושם
 אמרינן הניחה למאן דריש דיו חלא למאן דלא דריש דיו מאי
 איכא למימר ואענ"ב דככל דוכחא אמרי' דע דאורייתא הוא
 וליכא מאן דלא דריש ליה אמרו זה לרוחא דמילתא דאפי' לא
 דרש' ליה אימיה לההוא דינא מדרשא אחרימי וכן כראשון
 מפסחים ובפרק העור והרוטט וזונחים נפ' כ"ש ונכרייתא

דספרא נפ' אשה כי תזריע ;

ובברייתא דשליש ושמים מרות מניא מקום סמוס כיבר
 נשבע להרע ולא ימיר חס נשבע להרע לעבמי
 לא ימיר לכ"ש חס נשבע להיטב לעבמו לא ימיר להרע לעבמו
 לא חובל היום להיטב לעבמו חובל היום וכן ושואר על נקי
 לא לקח כלומר שואר לא לקח על נקי להרנו כ"ש שאינו נוטל
 שואר על רשע לפוטרו :

ובב"ר נפרשת מקץ מנו קלין וחמורין הכמונים נמורה
 ונכתובי' הן כסף אשור מכאנו נאמחומינו השינונו
 חליך ק"ו שלא נגנונ מניא חדוניך כסף או זהב הן בני ישראל
 לא שמעו אלי ק"ו ואיך ישמעני פרעה הן בעודני חי עמכם
 ממרים הייחס עם ונא' ק"ו אחרי מותי ואביה ירוק ירק נפניה
 ונא' ק"ו לשכינה את רגליה רגמה וילאוף ק"ו ואיך תחמרה
 א הכוסים הנה אנהנו נמחנה יהודה יראים חף כינלף העילה
 ובארץ ישולם חף כי רשע וחוטא נשון הנירה הרנו היהודי'
 ונא' ק"ו נשאר מדינות המלך כל זה הזכירו נמדרש הזה ויש
 אחרים הרבה וכל מקום חף הוא לשון ק"ו על כן פירשו
 המפרשים חף כי אמר לאהים מבל עץ הנו לא היה כן החללת
 הדברים והרבה חף כי יש נמקרא והם לענין ק"ו ואף כי היום
 חף כי הנית הזה אשר נניתי חף כי אמר חליך רחץ וטהר
 חף כי ארבעת שפטים חף כי היין נונד חף כי אונש רמה חף
 כי לגרוב חף כי נזמה יראנו חף כי עמה בן הימני חף כי
 נמענ

נחשב ונאלח אף כי מרעהו ירחק ממנו אף כי אנכי חענונו אף
 אף כי אנשים הרשעים הרנו איש כדק אף כי מחמר לא
 חשורנו אף כי לא אוכל לחס ונדברי הימי נענין סנחריב אף
 בי אליהם ואף כי השליחות לאנשים נחזקאל ונעורה אף
 בי עשו להם עלמסכה כל לא הם קלים וחמורים הנמכתי
 נכמזנים והקו שהיה דורש למך כי שנעים יוקם קין ולמך
 שנעים ושנעה הוא ק"ו של חשך כמו שאמרו דנ"ר שהרי
 הנזירה היתה על למך שהוא הדור השניעי לקין ואין לדרוש
 ק"ו לנעל הנזירה ונמ' נפ"נ דערובין וכן נפ"ק דסנהדרין
 היה דורש רנב"ק ק"ו לטהר את השרץ עכמו שהוא כפירוש
 בתורה לא לטהר דמה שלא נל כפי' בתורה לא מיתורא דקרא
 ד"ד וזה לכס השמא זו ה"א דהשמא כדאיתא נמעילה ונב"ר
 נפרשת חיי שרה והק"ו הוא ומה נחש שהוא ממיא ומרנה את
 הטומאה טהור שרץ לא כ"ש ורחו נמ' דאין זה ק"ו דהתם
 מעשה קוף בעלמא הוא דעבר :

המדה הגיית מנורה שיה מניא נספרא מנ"ש כיכד נאמר
 נאמר שבר אס לא שלח ירו ונאמר נאמר חס
 אס לא שלח ידו מה שחמ שבר שנאמר בו אס לא שלח ידו
 פטר בו את היורשים אף שומר חס שנאמר בו פטר את
 היורשים עב"ל נריחא דספרא ופי' דנר זה כי שומר שבר
 שמת יורשיו פטורין משנעוה שח' שנעוה ה' חיה בן שניהם
 ולא בין היורשים ונח' הג"ש הזאת לפטור גם נאמר חס
 היורשים שאנו דואים הפסוק שנאמר נאמר שבר שנעוה ה'
 תהיה בין שניהם ולא בין היורשים כאלו הוא נאמר חס
 שזה ענין ג"ש שיהיה בין שניהם ומה שהוא מפורש
 דחיד כאלו הוא מפורש בשני הסתם זהו ענין הג"ש כלומר
 גזירה ודין שיהיה לשניה' ומה שהוא סתם נאמר ילמד
 מהמפורש בשני שלכך כמדה המורה שתי מילות שוות נשניהם
 להשוותם נדיניהם וכוזאת המדה יש בה מנאים האחד שהי'
 ג"ש מקונלת מרבותינו עד הלכה למשה מסיני וכן אמרו
 דפסחים נפ' אלו דברים אין אדם דן ג"ש מעכמו אלא אס כן
 למדה מרנו ורבותינו עד הלכה למשה מסיני וכן אמרו נדה
 דפרק כל היד והלל לא דן ג"ש נמועדו נמועדו פסח מתמיד
 לרחות את השבת לא שכך היתה קבלה נירו משמעיה ואנטליון
 שקבלו מרביתיהם עד הלכה למשה מסיני שלכך נכתבו שתי
 חיות הללו כדי לדון ג"ש מהם לרחות השנה מפני הפסח כמו
 שהוא נדחה מפני המתי אלו לא היתה נידו ג"ש זו מקונלת
 לא היינו דנין אותה מעכמינו ולזה בני בתירא לא היו רשאין
 לדון אותה עד שלמדס הלל שכך היתה מקונלת מרנו עד
 הלכה למשה מסיני ונראה שלכך נשמ' ננקדו ויעשו בני ישראל
 את הפסח כלו היה נמקום הפסוק לרמוז לג"ש זו כי נמועדו
 הוא דחלת דנור לדרוש בו ג"ש זו והו' התנאי האחד שיש נמדה
 זו והתנאי השני הוא שתהיה הג"ש פנויה משני כדדין למדין
 ג"ש מהן ואין משיבין עליה כלל ואם אינן פנויות כלל והם
 צריכות ללמוד מהסדין אחד ואין דנין מהם ג"ש כלל ואם הא'
 היא פנויה והאחרת אינה פנויה פליגי בה בגמרא איכא מאן
 דאמר למדין ואין משיבין ואיכא לאאן דאמר למדין ומשיבין
 בלומר אס מבינו חשונה למיפך הג"ש הזאת משיבין עליה
 שכיון שאיכא פנויה משני כדדין ויש עליה תשובה אנו אומרים
 שלא נכתבה ללמוד ממנה ג"ש כאלו פנויה היתה משני כדדין
 דנר זה נמפרש נדה פרק המפלת אמר רב יהודה אמר שמואל
 משום ר' ישמעאל כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר אין למדין
 ממנה מופנה מכר אחד לר' ישמעאל למדין ואין משיבין לרננן
 למדין ומשיבין משני כדדין למדין ואין משיבין ואמרין התם
 דנפקא מיא לר' ישמעאל דאי איכא מופנה מכר אחד ומופנה
 משני כדדין אע"ג דס"ל דנשניהם למדין ואין משיבין שנקיין
 מופנה מכר אחד ונמדין ממופנה משני כדדין דלכבי אפנויה
 רחמנא משני כדדין כי היכי דלא ליגמר ממופני מכר אחד ושס

אמרו דרב אחא ברבי רנב"א מתני לה משמיה דר' לעזר לקולא
 כל ג"ש שאינה מופנה כל עיקר למדין ומשיבין מופנה מכר ח'
 לר' ישמעאל למדין ואין משיבין לרננן למדין ומשיבין מופנה
 משני כדדין למדין ואין משיבין ואמרין התם דאינה בין מופנה
 מכר ח' לשאינו מופנה כל עיקר לרננן דאי אינה מופנה מכר
 אחד כל זה אמר' סס וזה הלשון נראה עיקר מסוגי' דתלמוד'
 שרנליון להקשות מופנה דאי לא מופנה איכא למיפך דמשמע
 דאפי' אינה מופנה כלל אי ליכא למפך למדין ונהרנ' מקומות
 מהתלמוד כדשנין ג"ש אמר' חכמי מופנה דאי לא מופני איכ' למפך
 לאי אפנויי מופנה ואמר' חכמי מופנה מכר ח' הניחה למ"ד
 מופנה מכר אחד למדין ואין משיבין אלא למ"ד למדין ומשיבין
 איכא למיפך כדאיתא נפ' היו נודקין ונפ' כמה אשה יוכתה
 וניכמות פרק הערל ונפ' כיכד הרנל וכחכ דרמנ' ז"ל נספר
 המכור טלו וז"ל הוי יודיע שזה שאמר שאין אדם דן ג"ש מעכמו
 אין לומר שכל ג"ש מוכרת להם מהר סיני ונמסרה להם מפי
 משה ולמדו מלה פלוגית נפסוק פלוגי ממלה פלוגית שנפסוק
 פלוגי והשוו דין שניהם לענין פלוגי אין הדבר כן שהרי מבינו
 אוחס חולקין ממיד נהרנה מקומות נענין הזה כאותה שאמרו
 נמ' חולין מ"ט דר' מאיר נאותו ואת ננו גמר שחיטה שחיטה
 משחוט חוץ מה להלן שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה אף
 כאן שחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה ור' שמעון מ"ט גמר
 מן וטנוח טנוח והבן וגו' והקשו על ר' מאיר ונגמר מן וטנוח
 טנוח ונתן טעם דנין שחיטה משחיט' ואין דנין שחיטה מזניה
 ושללו לומר שסס זו ג"ש היא דמאי נפקא מינה והתניא דני ר'
 ישמעאל ושב הכהן ונח הכהן זו היא שיבה זו היא ניהא ונמחק
 ה"מ היכא דליכא דרמי ליה אכל היכא דליכא דרמי ליה ניהא מדמי
 ליה ילפי' וכן הקשו על ר' שמעון ולגמור משחוט חוץ ונתן
 טעם דדנין חולין מחולין ואין דנין חולין מקדשים ולא היתה
 קבלה לך לר' מאיר מסיני דשחיטה שאינה ראויה שמה שחיטה
 ושהדבר ללמד משחוט חוץ ולר' שמעון היתה לו קבלה מרבותינו
 שחין שמה שחיטה ושהוא נלמד מן וטנוח טנוח והבן לא היה
 מקום לשאול אלו ולבטוחות שאמרו נמ' וכוזאת נזה בתלמוד
 מאיר וכן יש קושיות הרבה בתלמוד כיוזבא נזה שאומרים
 ויליף מנ"ש ממקום פלוגי ומתוך מהנבא מהבא ילפינן דמי
 ליה בכך וכך ולא מהתם וחוזרים ומנאקים אררנה מהתם
 הז"ל למילך וכו' ומסיק הכך נפישין ולא הודגנו בתלמוד אין
 כריך לכחונ מהס מפני רונן ועוד אמר נב"ש כל ג"ש שאינה
 מופנה כל עיקר אין למדין ממנה מופני מכר ח' למדין ומשיבין
 ומופני משני כדדין למדין ואין משיבין כמו שאמרו בשלישי מנדה
 דמקומו אחרים והם מחזירי' לאפנויי אותה ביימורין ומרשי'
 מן הסנרא ונחלקים בכך לפי דעת החכמי' אכל הכוונה שהיא
 נב"ש שהיא מסיני לומר שהיא נידס קבלה שדין שחיטה שאינה
 ראויה נלמד נב"ש דשחיטה שחיטה והיתה סברתו של ר' מאיר
 שהנכון ללמוד אותה משחטי חוץ ויהיה שמה שחיטה ורבי
 שמעון ראה דרעתו שיותר נכון ללמוד אותה דמן וטנוח טנוח
 והבן ולא היתה שחיטה שאינה ראויה נדונת נשחיטה וכן כן
 עכ"ל ז"ל נספר המכות וכחכ הרנל ז"ל סס סמוך לזה כי הוא
 חושב דשמא שזה הוא מכלל מה שנשתכה נאכלו של משה
 בניירות שוות ר"ל הרנל ז"ל כי בתמורה אמרינן שנשתכו נימי
 אכלו של משה הרבה גזירו' שוות ונב"ש אין כריך שהיו המלו'
 דומות זו לזו כמו נמועדו נמועדו לא אפי' אינן דומות זו לזו
 דנין מהסב"ש אלא שאס מבינו דומות ושאינן דומות אין דנין
 ג"ש אלא מהדומות וכן רניל בכל התלמוד כשאומרינן מתי נפקא
 מינה והא תניא דני ר' ישמעאל ושב הכהן ונח הכהן זו היא
 שיבה זו היא ניהא ה"מ היכא דליכא נדמי לה אכל היכא
 דאיכא דמי לה מדמי ליה ילפינן נפ"ק דיומא ונפ' דמנחו'
 ונפ' המפלת ונפ' אלו כן הלוקין והמקומות שנוכרו נבשרא
 הכך נפישין נפ' הערל נינמות נענין ערל שאינו אוכל תרומה
 מסכברא

היקש מעמנו ורננו ס"ל דג"ש גמורה היא וניבא נזה מן התורה לא גמרינן חלא ח"כ קבלה מרנו וכ"ש נכאן שהם דברי קבלה מדברי קבלה שאין לדון ג"ש נלא קבלה ובפרק המפלות אמרי' דנין דברי תורה מדברי מורה ואין דנין דברי מור' מדברי קבלה שאין לדון ג"ש נלא קבלה ומשום הכי אע"ג דמאן דס"ל דמפלות מן נהמה חיה ועוף אמו טמאה לידה משו' שנא' נהם יצירה באדם ואקשו עליה אי הכי רוח אמו טמא לידה מדבתי' ונורא רוח אמ' דדברי מורה מדברי קבל' לא ילפי' דנריא' דאדם היא ד"מ ונריא' דרוח היא דברי קבל' ונכאן שאין מקמ' אמרי קצן מנא לן דת"ר כי ינח חין נניחה לא נקדן וכן הוא אומר ויעש לו כדקה כן כנענא קרני נרזל ויאמר כה אמר ה' בלא מגנח וכן הוא אומר נכור שורו הדר לו וקרני ראש קרניו נהם עמי' ינח יחדו אפסי ארץ מאי ואומר וכי חומא ד"מ מדברי קבלה לא ילפינן כ"ש נכור שורו הדר לו וכו' ופ"ק דחגיגה אמרינן ד"מ מדברי קבלה לא ילפינן . ובפרק אלו הן הנשרפין אמרינן אונן מנ"ל כלומר שאינו נמיתה דכתי' ומן המקדש לא יבא ולא יחלל הא אחר שלא יבא חלל ח"ל רב אדא לרבה ונילוף חלול חלול מחרומה מה להלן נמיתה אף כהן נמיתה מי כתיב ניה גנופי' מכלל' הוא דקא חמי הוי דבר מכלל חין דנין אומנו נג"ש הנה השלמנו כל התנאים שבריינן לג"ש :

וי"ש נזחא המד' ענין אחר והוא אי אמרי' דון מינה ומינה או דון מינה ואוקי נאמרא . ופי' דבר זה לומר אם אחר שלמדנו ג"ש זו נדין מהדינין אם נלמדו כל שאר הדינין מג"ש זו או נחזירנו למקומו כאלו לא היה לנו ג"ש והוה שאמרנו כי נמות נפ' הערל אמר ריש לקיש ממזרת לאחר עשרה דורות מותרת יליף עשירי עשירי מעמוני ומאחי מה להלן עד עולם אף כהן עד עולם ע"כ . פי' שאין כתיב נמזר עד עולם ולמדנו מג"ש זו דאיסורין לעולם דכתיב נעמוני גם דור עשירי לא יבא עד עולם . מה להלן עד עולם אף לאחר עשר' דורות איסורין אף כהן לאחר י' דורות איסורין ומה להלן נקיבותיהן מותרות דכתיב עמוני ולא עמוני אף כהן נקיבותיהן מותרות אי מה להלן מיר אף כהן מיר ותהא ממזרת מותרת לכל נקהל מיר משום ג"ש זו כי גמור ג"ש זו מעשירי ואילן . ואקשי' עלה דריש לקיש דמתנן ממזרים ונתינים איסורים איסור עולם אחד זכרי' ואחד נקיבות ופרקי' לא קשיא הא כמ"ד דון מינה ומינה והא כמ"ד דון מינה ואוקי נאמרא . פי' דמ"ד איסור איסור עולם אחד זכרים ואחד נקיבות ס"ל דון מינה ואוקי נאמרא שלא למדנו מג"ש זו לא שאיסורין איסור עולם אבל לא ללמוד מזה הישר לנקבות חלא שגמירנו למקומו אחד זכרים ואחד נקיבות ומ"ד דלאחר י' דורות ממזרת מותרת ס"ל דון מינה ומינה מה עמוני ומאחי עד עולם אף ממזר עד עולם ומינה מה עמוני ומאחי ולא עמוני ולא ממזר' ודון לאחר י' דורות דכי גמר ג"ש מדור עשירי ואילן גמור . וקי"לן כסמא ממני' דאחד זכרים ואחד נקיבות איסורין איסור עולם דס"ל דון מינה ואוקי נאמרא וכן נפ' כי"ד הרנל למדו נג"ש נמה שהוא טמא מג"ש דשרץ ודון מינה ואוקי נאמרא שהוא טמא טומאת שבע' בכל טומאת שבעה ולא טמאת ערב כשרץ וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' כלים ובפ' שנועת העדות אמרינן דר' מאיר ורננו דנין מינה ומינ' ודון מינה ואוקי נאמרא פלגי' דר' מאיר סבר דון מינה מה פקדון מושבע מפי עבמו חייב אף עדות ומינה מה פקדון בין נכ"ד בין שלא נכ"ד וכו' ורננו סברי דון מינה ואוקי נאמרא מה פקדון מושבע מפי עבמו חייב וכו' ואוקי נאמרא מה מפי אחרים נכ"ד חין שלא נכ"ד לא והכי פלקא שמעתא דרננו ס"ל דון מינה ואוקי נאמרא וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ' ט"ו מה' עדות ופי' לוי הן הנשרפין איבא שקלא וטריא בענין דון מינה ומינה מה מנחה כלו' אף שכן כלו' ופי' סבר

מסתברא עלות הוה ליה לרננוי שכן מעשים כרוח' וכו' וסיין הוה וברכיין אדרבה אנינות הוה ליה לרננוי שכן נכל שעה וכו' הך נפיטין כשני מקומות נאומה סוגייל ונשינן אמר רבא נלא הך נפיטין לא מכית אמרת כדתי' החם ונההו' פרקא לענין טמאים נמרומה ומעשר מסתברא מרומה עדיפ' שכן מ"ח פי' אדרבה מעשר עדיף שכן הדם' ע"ג פירוש הני נפיטין אמרי' חפ"ה מיתה עדיפא ורבא אמר בלא מיתה עדיפ' לא מכית אמרת וכו' כדאיחא החם וטס אמרינן חמור מקל ילפינן קל מחמור לא ילפינן והתם נמי אמרינן נענין יולדות כהן למרומה כהן לקדשים ואיפוך אנה מסתברא קדש חמור שכן פו"ק ענ"ס אדרב' מרומ' חמורה שכן מחפ"ז הך נפיטין רבא אמר נלא הך נפיטין לא מכית אמרת וכו' כדאיחא החם וכן נפ' נמה מרליקין מסתברא קדש לא ממעטינא שכן פו"ק ענ"ס אדרבא מרומה לא ממעטינא שכן מחפ"ז הך נפיטין ונזנחים פרק נ"ש אמרינן וליף עון עון מפיגול מסתברא מטומאה הו"ל למילף שכן וכו' אדרבא מטומאה מפיגול הו"ל למילף שכן וכו' והני נפיטין והוכרכו נגמ' לחת טעם למה לא למדנו מהני נפיטין ונפ' ארבע מיתות ונילוף מפריס הנשרפים מסתברא מאדם הו"ל למילף שכן אדם חוטא וכו' אדרבא מפריס הנשרפים הו"ל למילף שכן וכו' חוץ מכשיר וכו' הך נפיטין ונפ' שנועת העדות מסתברא מפקדון הו"ל למילף כן חטא נמויד וכו' אדרבה מנטי' הו"ל למילף שכן חטאת וכו' הך נפיטין . ובפרק ההוא ממשולא גמר לה שכן וכו' אדרבה מעדות הו"ל למילף שכן וכו' הך נפיטין וכו' ונפ' יוצא דופן מסתברא מנכור הו"ל למילף שכן וכו' אדרבה מאדם הו"ל למילף וכו' הך נפיטין . ובפרק נגמר הדין מסתברא מפריס הנשרפי' הו"ל למילף שכן וכו' אדרב' משחוט חוץ הו"ל למילף שכן אדם וכו' והנהו נפיטין מכשיר ממכשיר עדיף ליה ובפרק חטאת נזנחים מסתברא חטאת נהמה הו"ל לרננוי שכן וכו' אדרבה חטאת העוף הו"ל לרננוי שכן וכו' הך נפיטין . ובפ' הקומץ רבא מסתברא זכרים הו"ל לרננוי שכן וכו' טמאה אדרבא הו"ל לרננוי שכן ממיר וכו' הך נפיטין ובפרק השוחט יליף כהן מכאן מנכורות וליף ממעשר דנהך נפיטא עדיף ליה וכן בנתיפי' ג"ש יליף חלול חלול מטמאה שכן וכו' ונילוף שכן והר' נפיטין :

והר' יודיע שיש ג"ש הלכה למשה מסיני שהרי דבר ידוע שמקרה מגלה אנשי כ"הג חקינו לה כדאמרינן בגמרא צפי' כריש מגלה ופלגי רננו ור' יהושע בן קרחה ס"ל דכרכין המוקפין הומה מימות אהשורוש קורין נט'ו כשואן ורננו ס"ל מינמת יהושע בן נון דילפינן ליה נג"ש נאמר כהן לנר מערי הפרזי ונאמר כהן היהודים הפרזים היושנים בערי הפרזות מה החם מימות יהושע בן נון אף כהן מימות יהושע בן נון ובששאלו נגמ' מ"ט לא אמרי' כר"י בן קרחה מ"ט הא חיה להו פרזי פרזי משמע דג"ש גמורה ילפי לה מרבותיהם . ונראה שג"ש קבלה רננו דפליגי עליה דר' יהושע בן קרחה מרבותיהם שאנשי כ"הג כשנחנו מגלה אבתר נרוח הקדש כמנו ערי הפרזות לדון ג"ש ממנו מערי הפרזות . וכן הם מקובלים מרבותיהם לא שהיתה ג"ש כשאר ג"ש שהם הלכ' למשה מסיני ולענין דס' הרוק חס מכשיר את הורעי' אי לא דפליגי ר' מאיר ור' נתן נפ' כל הדי דאמר להו דני מאיר לרבנן כילפינן נג"ש כתיב הכא שלחך פריס רמונים וכתיב החם ושולח מים על סני חובות ואמרי ליה רננו ח"כ דן ק"ו מעצמו ואין אדם דן ג"ש מעצמו נראה כר' מאיר נמי הכי ס"ל דאין אדם דן ג"ש מעצמו דליבא הנאי' דס"ל דאדם דן ג"ש מעצמו דאם כן בני נתיבא אמאי לא קטרוס הלל אחמי לא דרש ג"ש מעצמו ולא קטרוס אלא משום דלא דנו ק"ו מעצמן אלא הכא לאו ג"ש גמורה היא חלא בעין היקש הוא וס"ל לר"מ דאדם רשאי לדון

פ איזהו מקומן

סנר דון מינה נה מנחה ממנדנץ אף שמן מהנדנץ וואקי
 נאמרא נבכסיה מה נכסיה ג' לוגין אף שמן ג' לוגין ונהבי
 סלקא שמעמא ההם דדנין מינ' ומינה ודון מינ' וואקי נאמרא
 ופליגי וזהרמנ'ס ז'ל פ'י ז'מה' מעשה הקרנונו פסק דרנן
 דס'ל דון מינה זמינ' והוא תימה לפסוק נמקו' אחר דון מינה
 ומינה ונמקוס אחר דון מינה וואקי נאמרא ונמנחז' פ' קרי
 עלי' עשרון מייית' לה להך סוניא כדאיפא הכא ונפרק העור
 והרוטנ אמרי' דר' אליעזר סובר דון מינה מהנכורים משקין
 היוכאין מהם נמותן אף הרומה וכו' ומינה מה נכורים אף
 שאר מינין אף מרומה וכו' ור' יהושע סנר דון מינה מה נכורי'
 משקין וכו' אף הרומה וכו' וואקי נאמרא מה משקין דקרי
 מירוש ויכבר אף מרי אחריתא ושם הניחו שני משניות דאחיא
 אלינא דר' יהושע והמה הוא שהרמנ'ס ז'ל כהנ' בפ' א' מה'
 חרמו' שאין הלכה כר' יהושע ונפ' כל המנחות אמרי' דרנן
 סנרי דון מינה מה זכאים שלמי יחיד טענין מוספה אף זכאי
 שלמי כדור טענין מוספ' ומינה מה ההם כחזה ושוק אבל הכא
 במות שכן ורבינא חסוק הת' דכ'ע ס'ל דון מינה וואקי נאמרא
 זרנן טעמייהו מסוס דשלמיהס רנניא הוא ונפ' יוכא דופן
 פליגי תנאי דון מינה ומינה ודון מינה וואקי נאמרא בנוגע
 בשכנת זרע דמרננין ליה מנוגע נשרץ דאיכא מ' דון מינה
 מה שרץ נגייע' אף שכנת זרע נגייע' ומינה מה שרץ נכעדש'
 אף שכנת זרע נכעדשה ואיכא מ' דון מינה וואקי נאמרא
 מהרומה נמשהו אף נוגע נמשהו והדין סנרא הוא לרב פפא
 ההם ור' הונא דר' דר' נתן ס'ל דכ'ע דון מינה ומינ' ושיילנא
 לתנאי איכא דמי דר' פפא ואיכא דמי דר' הונא :
ובפרק איזהו מקומן אמרי' דגמרי' נאשס מעילות על דבר
 שחיבין על דונו כרת ועל שגמא חטא מע'ש
 דמכות מכות ור' ע'ל פליג ההם ונ'ש לא אחת אלא מה ההם
 עקבועא אף הכא נקבועא לאשוקי מטמ' מקדש וקדש' דעולא
 זיורד ורנן סנר דאין ג'ש למחכה ואסיקנא דכ'ע מודו דאין
 ג'ש למחכה והכינמי אימא ככריתו' פ' דס שחיטה וכן נפ' ק'
 דמנחות אמרי' אין ג'ש למחכה :
ומצינו ג' נט ג'ש והוא מה שאנרה מלקות דסורר מנין
 דכתיב כר' אנהו דח' אנהו למדו ויסרו מו'סרו
 זיסרו מנין וכן מנין וכן א'ר אנהו נפ' נערה שנפסחה גמר
 פחה מפסח פחה משער שער משערך ואפשר לומר שלא כל
 ר' אנהו לומר שואת הב'ש הית' לו מקובל' מהלכ' למשה מסיני
 שהרי כיוצא בזה מצינו ג'ש נט ג'ש כדרנן כענין נדיקת חמץ
 לאור הנר דילפ' חיפוש מחפוש וכו' וליכא למימר כזו שהיא
 הלכה למשה מסיני שאין נדיקת חמץ מן התורה דמן התורה
 בניסול בעלמא סני כדאי' כראשון מפסחים וגם נג'ש הניחו
 דברי קבלה אד' מדברי קבלה לא ילפינן וכן יש כיוצא בזה
 בעירובין בענין אפיס של חמון שנת שהם מרנן אבל הכוונה
 כזה וכיוצא שהלכה היא מקובלת אבלס ומקשים סמך מן
 התורה כהלכה המקובלת בירם וכמו שאמרו בענין שיעורין
 שהם הלכ' למשה מסיני ומסמיכין אותם לא הפסוק ארץ חטה
 ושעורה וכו' וג'ש הלכתא נינהו וקרא אסמכתא בעלמא כדאי'
 בפ' ק דערונין ומקומות אחרים דומה למה שאומרים נפ' קמא
 דקדושין בענין נחך מקודשת לי ושדי מכורה לך הלכתא נינהו
 ורנן אסמכינהו לקראי וכן נפ' ננות כותים וכן אפשר כי
 מה שאמר ריש לקיש נפ' לאו הן הלוקן כלומר שאכל את הקדש
 ג'ש טומאהו טומאהו לא נאמר בזה שהוא הלכה למשה מסיני
 אלא דרך אסמכתא מנסדא לפי שהדין היה מקובל אצלי
 מרבנאי לא שהג'ש היתה מקובלת אצלי מהלכה למשה מסיני
 ואע' ג' דאמרינן ההם דרבי יוחנן פליג עליה ג'ש לא גמיר לאו
 דווקא גמיר מהלכה למשה מסיני אלא שמה מרבנאי אסמכתא
 זו וכיוצא כזו אלא מה שאמרו כראשון מקמא לענין התעורר' ד'

אבות נזקין כלהו ממוטנ דיליף תחת גמינה ישלם כסף וכן נפ'
 החוכל לענין חסרון איברים שהוא חלומי ממו' ג' שדהת
 תחת וכן נפ' במרא דכבודות תחת תחת לא אמרו שהיא הלכה
 למשה מסיני אבל הדין הוא הלכה למשה מסיני כנגד הכדוקין
 האומרים עין תחת עין כפוטו ומכאן אסמכתא להלכה זו
 לג'ש תחת תחת וכירוטלמי אמרינן על ג'שזו כל מילתא דלא
 מיהארא מיכל ליה מאחרין סניאין כלומ' כל דבר שידעין סכך
 הוא חמת אבל לא נחנר לו סמך מן המקרא הרשות ניד כל
 אדם גרונה ולהניחה דאע' נ שאין אדם דן ג'ש אלא אם קבלה
 מרבו לא נעיא דקבל לה מרבו לגמרי כלומר דגמרי' ג'ש מעין
 תחת עין יאור תחת סור אלא דגמיר אותה ג'ש דתחת תחת -
 זכן נפ' המוציא חפילין אמר על ענין אחר כל מילתא דלא
 מיחורא מסמיכין לה מאחרין סניאין וכן בהרבה נזירות שוות
 כגון גאולתו וגאולתו דפ' ק דקדושין ושכיר שכיר דגמרא ההם
 ונפ' הערל וחולל חלול מהרומ' או מנוחר נפ' לאו הן הנשרפין
 והנה הנה זמה זמ' לנח על נחו מארוכותו שהיא נשריפ' כדאי'
 נהיהו פדקא ונפ' ק דכריתות ונפ' ד מיתות ונפ' ק דחגיגה
 וכריש ינמו וכן תחתא תחתא דפ' שנועת העדות נכללו איכא
 למימר דאסמכתא נינהו ואין להחזירם להלכה למשה מסיני
 כנ'ל ומה שאמרתי נג'ש לאו הם אסמכתא איני אומר שהדין
 עכמו אינו מן התורה אלא מדרבנן איני אומר כן אלא שהדין
 עכמו הוא עכמו הוא מקובל אליהם מהלכה למשה מסיני
 ומכאן לו סמך מן התורה דרך ג'ש זאינים כמו חצי נזק כרורות
 דהלכתא גמירי לה ואין לה סמך בקרא כדאימא נפ' ק דקמא
 אלו יש להם סמך נג'ש כמו שהדינן שהם מדרבנן וקרא
 אסמכתא בעלמא שהרי נפירוט אומרים בהם מדרבנן וקרא
 אסמכתא בעלמא כמו שאמרו בענין חלוצה אומר מדרבנן
 אסמכתא בעלמא כדאימא נגמ' קדושין וכן אמרו נגמ' משקין
 לענין מולדת נכירה וזריעה נשניעות ונמקומות אחרים ישאלו
 לא קרא לשאי אחא וכמו שאמרו נגמ' חגיגה בענין כל זכויות
 לרבות קטן שהגיע לחנוך והקשו דרבנן הוא ואמרו אסמכתא
 בעלמא ושאלו לא קרא למאי אחא וכן כיוצא בזה בפסחי' נפ'
 מי שהיה טפא אחר שאמר קרא אסמכתא בעלמא אלא קרא
 למאי אחא או קרא למה לי נפ' ננות כותים וכן אמרי' כיוצא
 באלו בתלמוד בענין דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא ואין אלו
 שהזכרתי כיוצא באלו אלא שהדין עכמו הוא הלכה למשה
 מסיני והנזירות שוות אינם אלא דרך אסמכתא כמו אסמכתא
 של ארץ חטה ושעורה שהיא אסמכתא לאותם שעורים שהן
 הלכה למשה מסיני כדאימא נפ' יום הכפורים או הם בענין
 היקש שהוא נגופיה דקרא כמו שנאמר אחר זה :
ובפרק איזהו מקומן אמרו דבר הלמד נג'ש חוזר ומלמד
 נק' ודבר הלמד נק' חוזר ומלמד נג'ש ודבר
 הלמד נג'ש חוזר ומלמד נג'ש עכמו כדאימא ההם ופלונימא
 ההם דבר הלמד נג'ש או חוזר ומלמד נגנין אכ צפרק אלו
 מנחות :

ובשלישים ושהים מדות חניה מנ'ש כיכר היה שמאל
 כדכיר' נהוראי שנאמר ומורה לא יעלה על
 ראשו מה מורה האמור' נשמטון נזיר אף מור' האמור' נשמטון
 נזיר מורה מורה נג'ש ונמכס' נזירות חנו לה נפלונימא שאין
 מורה אלא מורה דבר ודס - עור חניא ההם כיוצא כזו ויאמר
 ה' אל יהושע היום הזה אהל גדלך בעיני כל ישראל וכמה גדלו
 שהעמיד להם חמה ולבנה וכבר העמידו למשה נחלה שנאמר
 היום הזה אהל גדלך חת פסחך מה אהל האמור' ביהושע
 העמיד לו חמה ולבנה אף אהל האמור' נמשה העמיד לו חמה
 ולבנה אהל אהל נג'ש ונגמרא נפ' דע' ז וממעניות נפסקא
 דקסרי' הניאורה לזו ואם הרבה אמורה דאמר תחת נג'ש
 ביים את את האמורים :

ונכריתות

ובכריות פ"א אמרי' למתי ג"ש קלה בעיני' שהרי פגול אחד מגופי' תורה ולא למדו הכתוב לא נב"ש דיליף עון עון מנוחר וכן אמרי' עוד ננומר יליף קדש קדש וכן אמרו ננחו מאנוסחו אחיה הנה הנה זמה זמה וכן אמרו צנסקלים דמיהם נס דמיהם נס מכאן נר"א שהג"ש נוף תורה היו בחלו נכתב' נפירוט נמורה :

וי"ט מדה אחר' שהתורה נדרשה נה ולא נזכרה נ"ג מדות שנברייחא של ר' ישמעאל והוא ההיקש והיינו סבורים לומר שנכלל ג"ש היו שכמו שאמרו אין ג"ש למחכ' נפ' איזהו מקומן ובכריתות פ' דס שחיטה ונפ"ק דמנחות כן אמרו שם - ונפ"ק דקידושין ונפ"ק דנדרים אין היקש למחכה - אבל אינו נראה כן כפי מה שאמרו נפ' איזהו מקומן דבר הלמד להיקש חוזר ומלמד נב"ש ודבר הלמד נב"ש חוזר ומלמד להיקש מזה יראה שם שמי מדות הלוקות אבל אין מכאן כ"כ ראה שכן אמרו שם דבר הלמד נב"ש חוזר ומלמד נב"ש חפ"י שהיא מדה אחת חוקרים אם הלמד נה חוזר ומלמד נה וכן אמרו דבר הלמד נהיקש חוזר ומלמד נהיקש - ונפ"י המורה אמרו כי דבר הלמד נהיקש חוזר ומלמד נהיקש וכן נפ' הקומץ רנה אמר ליה אין ונזכחים נפ' ג"ש ונפ' קדשי קדשים אבל נראה ודאי שאין היקש וג"ש מדה אחת היא וזה ממה שאמרו שהעלו צפיק חיזהו מקומן דהיבא דליבא למילף נב"ש ואיבא למילף נהיקש שנקיין ג"ש וילפינן נהיקש והיינו דאמרין התם למה הא נהא קמיפלגי מר סבר ג"ש עדיף ומר סבר נהיקש עדיף דכולי' עלמא היקשא עדיפה - ונראה כי בעלי התלמוד סוברי' כי דבר הנלמד נהיקש הוא כאלו כתוב נמורה נפ"י ואין זו המדה נשאר סמיכות שאין אותו דבר הנלמד כאותן מרוב כתוב נמורה כלל ולא למדוהו מהתורה אלא ע"י אותה מדה אבל דבר הנלמד נהיקש הוא נוף תורה כאלו כתוב נמורה נפ"י ומשום הכי עדיף מג"ש ומה הטעם לא נזכרה מדה מכלל המדות שהתורה נדרשה בהם שהרי נוף תורה הוא :

ועל זה אמר נפ' מרובה ונפ' הנוזל עכ"ס היקש הוא ואין משינין על ההיקש ומה שאמרו אין היקש למחכה איבא דקשיא ליה למה נשים פטורות מן הציבית והא אימקש כיבית לכלאים דכתיב לא תלגש שעטני גדילי' מעשה לך ונימא דכל שטני נלא תלגש שעטני ישנו נקום לכוש כיבית כדאמרין במכה וחמץ וזכור ושומר וכתב הרמב"ן ז"ל דטעמא דמילתא דגני חמץ ומכה וזכור ושומר לא אכטריך היקשה אלא להכי אבל כלאים וציבית איבטריך ההיקשא להחיר כלאים נביבית ואין אומרין נביבית נזה הויליל ואימקש אימקש שאין היקש למחכה שכן הנהו נותן או שהיא מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות וזו מצות לא תעשה ונשים חייבות והכי אמרין נפ"ק דקידושין נענין ג"ש ובכלל זה מה שאמרו אומרין ו"ו מוסיף על ענין ראשון ומכאן למדנו לכן נקר שהעולה טעונה צפון כראמרין נפ' איזהו מקומן וצפון נעולה היבא כמינה ושחט אותו על ירך המזבח כפונה אשכחן כן כאלן כן נקר מנין אמר קרא ואם מן הבאן ו"ו מוסיף על ענין ראשון ולמד עליון מחמתו הניחא למ"ד לומרין אלא למ"ד אין לומרין מאי איבא למימר ואסיק לא דכולי' עלמא למדין ועל זה ההיקש אמרי' שם דהיקשא עדיף מג"ש ובכריתות פ' דס חטאת אמרין מ"ר ואם נפש לחיינ על ספק מעילות אשם חלוי דנרי' ר' עקיבא וחכמים פוטרין ואסיקנא התם דכ"ע למדין עליון מחמתו וטעמיהו דרבנן משום דמרין ג"ש מצות מצות מחטאת חלך ור' עקיבא סבר ו"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מחמתו ורבנן סברי מחמתו הוא דמרין מעליון אידמי דאיתו ג"ש ואפקא מהיקשא וכו' סוגיא כדאיתא התם ונפ' שאלל נבנה ואגדה נשאלל מנא לן ואסיקנא אמר קרא וכו' ישאל ו"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד עליון מחמתו והחמתו מעליון והתם

איבא מ"ד מקרא נדרש לפניו ולפני פניו ונפרק הקומץ רנה טקלי וטרנ' ר' שמעון אימני ליה מקרא נדרש לפניו ולאחריו ואימני ליה ו"ו מוסיף על ענין ראשון וכל אלו הדרשות שהם ממורת היקש הם כאלו נכתבו נפ"י המורה ומה הטעם אמר נפ' הנוזל עכ"ס טעון טענת גנב היקשא הוא ואין משינין על ההיקש וכן כתוב נפ"י המורה ונפ' מרובה וכיון שהוא כאלו נכתב נמורה נפירוט אין משינין עליו כמו שמשינין על שאר המדות - ומה הטעם הוא מה שדורשין ו"ו אמרי' כבסגריין נפ' כ"ג כמו ונת ונת נפ' ארבע מימות יש לרבות כמו את חניך לרבות אחיך הגדול נפ' הנושה את ואת שמו נפ' מרובה ויש למעוטי כמו ואשה כי מהיה זכה נפ' נטת כותי' וכן ה"ח יתירה כמו ה"א דכיו' הראשון למעט שאר ימים נשנת כדאית' נפ' לולל וערכה - והא שניך למעט השמאל נפ' גיד הנשה וכן העולה עולה ראשונה ונפרק הזהב ונפ"ק דשחיס שני ונפ' החכלת ויש ה"א לרבות האזרח לרבות הנשים כמוספת עיניו נפ' יום הכפורים - ונסוכה האזרח האזרח לרבות את הגרים ונפ' מרובה גנב הגנב לרבות ונסוטה פרק היה מניא אמרין הא דרבייא רבייא הא דמיעוטא מיעוטא והכל כן לרבות כן למעט הוא לפי ענינו כמו שאמרו נפ' מרובה או שה לרבות הכנס למעט מעניינא דקרא וכן נפ' שני שעירי ואמר רנא הנה דפחה להוציא לנו להוצי' המס נקרנן לרבות והכל מענינו וכן נפ' לו נערוה דרשינן הא נער נער מעט נמולה נמולות הנמולות וכן אמרו נפ' הערל אפי' למאן דלא דריש ו"ו ה"א דריש וכן דריש יו"ד ימיר' וכן אין לו עיין עליו כן יש לו כן הבן וכן הכתוב וכו' נראשון מקידושין ונפ' יש נוחנין וכל זה מכלל ההיקש בנוף המורה שאין משינין עליו ומה הוא יש אם למקרא יש אם למסורה מפני מוספתו ו"ו נככת נככות וכו' קרנת קרנות וכו' למוטפת למוטפות כדאיתא בנזכרים ובנחמות ונמס' סוכה וטמאה שנוע' שנעים נראש כנזכרין ונזרעין ומוסיפיין ודורשין מנחלתו לשארן נחלם שארו לו ונפ' יש נוחלין ונזכרות דורשין מרוח אשך מרוח אשך כלומר שהכובש הוא בעל מוס' - ונימא פרק הוציאו לו דורשין מרס הפר דס מהפר וזה מפני נזרעין ומוסיפיין ודורשין וכן היא זאת נזכרים פרק כל הזכחים שקנלו רכוי' אחין וגמין ורבות אים אים לרבות הערל נפ' הערל וכן שאר אומיות כפולות אין צריך להדחיק נזה הכל מכלל ההיקש למי שדורש אותם ונפרק איזהו מקומן פלגי מנאי המנו ודבר אחר אי הוי היקש אי לא וכן במקומות אחרים בנזכרים ונימא פרק הוציאו לו ונפרק המורה ונסוטה פ' היה מניא אמר ר' מאיר אחים לא דרישי: **ומה** שצריך לדקדק נכאן הוא שהם אמרו נפירוט דהיקשא עדיפה מג"ש כמו שבכתמי' למעלה נפ' נמרה דר"ה משמע דג"ש עדיפה מהיקשא דאמר' התם והאי מנא מעיקרא אייתי לה מהיקשא א' ולנסוף מייתי לה נב"ש הכי קאמר להו ג"ש הוא מייתי לה דהיקשא והשתא דאחא ג"ש היקשא לא יבטריך והענין הוא שאם ג"ש וההיקש אם חלוקין דנין שנקי' ג"ש ודנין נהיקש אבל אם הדין הוא שנהיקש כמו נב"ש אין לטרוח ללמוד נהיקש מכברא ולהניח מה שהוא מקובל מג"ש - **ובהרבה** מקומות מהתלמוד דנין נהיקש נפ"ק דכריתות ילפינן נהיקש לענין איסורא דדס השרכים ונשרם ומבטריין זה עם זה מהיקשא דחלנ' כדאיתא התם והוקשו כל העריות לאחות אשה נפ"ק דיבמות ונפ' האומר נקידושין ונפ' הנא על יבמתו היקשו כל העריו' ונפ' השעירי' זה לזה והוקשו שובכי דמים לעגלה ערופה וזרים יבמות הוקשה כל התורה כולה לע"ז ונפ' הקומץ רנה הוקשה כל המורה לתפילין ונפ"ק דקידושין הוקשה כל וכו' ונפ' האומר נקדושין ונפ' הנא על יבמתו הוקשו כל העריות לענין הערלה ונראשון משנעוה הוקשו כל השעיריים זה לזה והוקשו כל המועדות

המועדות זה לזה • ונראשון מקידושן מקיש יביאה להויה והוקשו הויית זה לזה • ונסנהרין הוקשו שופכי דמים לעגלה ערופה • ונרש ינמות הוקשו כל התורה לע"ז ונפ' הקומץ רצה הוקשה כל החורה כולה לתפלין לענין מצוחעשה שהזמן ברמא והחס מוכח דהיקשה עדין מננין אה ומורה אחת לכל האשמות נפ' איזהו מקומן • ונבריתוח פ' דם חטאת ונפ' הפרה הקשימם ולא לדבר אחר ונפרק מעשר נהמה שנה שנה לשנה הקשימם ולא לדבר אחר והרבה נכיוצא בלא נחורת היקש :

המדה השלישית מננין אה וכחוב אה יא עושין מדה זו עם ננין אה ושני כתובים מדה אחת וחינו נראה כן דהא מייתי לה בספרא דסנהדרין ומייתי לה • ונרמא דספרא והתם מנו שבע מדות שהיה דורש לגני בתירא ומנן ננין אה וכחוב אחד ושני כתובים הנחיס באחד נחרא והיא מדה של ננין אה ושני כתובים כמו שאפרש וכן פ' רש"י ז"ל • ונספרא חניא נננין וכחוב א' כיכר לא המשכנ כהדי מושכ ולא המושכ כהדי משכנ הכר השה שנהם שהם עשויים לנחא אדם לנדו האכ מטמא אותם נרוקו לנדו למחא אדם נמגע ונמטא ולטמא ננדים אף כל שהוא עשוי לנחא לנדו יהא עמה זכ ומטמא אותם נרוקו לטמא אדם נמגע ונמטא לטמא ננדים יכא המרכב שהוא עשוי לסכלו אחר עד כאן •

ו"מ ננין אה וכחוב א' הוא להמיר אוכל נפש בשאר המועדות הנלמד זה מננין אה מהפסח שנאמר בו אף אשר יאכל לכל נפש הוא לנדו ועשה לכס וזה חינו נכון שלהמיר אוכל נפש בכל המועדות חינו נלמד מהפסח שהרי בכל המועדות נאמר כל מלאכת עבודה לא תעשו ולא נאמר בהם כל מלאכה כהם כמו בשנת ויום הכפורים וזה בדי להמיר אוכל נפש ולא נאמר בכל המועדות כל מלאכה כהם לא נפסח נפרש ראה לפי שמך הכחוב על מה שהמיר אוכל נפש נפסח נפרש בא אל פרעה וכן פירש ר"מ ז"ל וכן יש מפרשין שננין אה וכחוב אה לומר שכל מקום שנאמר בו דמיו בו זו היא סקילה וננין אה לכלל נאבן ירמנו אותם דמיהם כס הנאמר באבן וידעוני וגם זה חינו נכון שזו ג' שיהא שכן אמרו נפ"ק דכריתות אל חיי ג' ש' קלה דענין שהרי הנסקלין נופי תורה הן ולא למדס הכחוב אלא נג' ש' דמיהם כס דמיהם כס וכן היא בספרא •

אבל ננין אה וכחוב אה הוא מה שהזכירה נבריתוח של למדנו ממשכנ ומושכ טומאת משא למרכב ואלו למדנו למרכב מהם היו שני כתובים משכנ ומושכ המלמדן למרכב להיות כיוצא אבל מכיון של למדנו למרכב שיהא כיוצא בזה חינו אלא ננין אה וכחוב אה המלמד על עצמו • ונספרי נפ' סוטה לא יקום עד אחר נאיש זה ננין אה שכל מקום שנאמר עד הרי כאן שנים עד שיפרש הכחוב עד אחר • וכן עז נת שנה זה ננין אה כל מקום שנאמר עז נת שנה • ויש הרבה כיוצא בהם נכריתוח וזהו ננין אה וכחוב אה • וכפסחים פ' תמיד נשחטות השני יעשה עולה וכו' זה ננין אה לחטאות שקודמו לעולות הנאות עמהם • וכן היא בזנחיס פ' כל המדיר ונפ' איזהו מקומן ונפ' כל המנחות באות עשה ושחט אה החטאת במקום העולה זה ננין אה • פ' רש"י ז"ל זה הפסוק למד לכל החטאות שטענות כפון • ונפ"ק דיומא ויכסהו העני ששחט ימים זה ננין אה שכל הנכנס למחנה שכינה טעון פריש ששחט ימים • ונפ' שמי מדות נמנחות נסמך אהן אה שמי ידיו בחיב ידו וכחוב • ונפ' שמי מדות נמנחות נסמך אהן אה שמי ידיו באן שנים • ונפ' הקומץ רצה אל פני הכפרת קדמה זה ננין אה בכל מקום שנאמר פני חינו אלא קדים וכן הניחיה כיומא פרק הוביאו לו חינו לא למורה ונפ' אות ואת כנו זה ננין אה כל מקום שנאמר שה חינו אלא להוביא אה הכלאים ונת"כ זה ננין אה בכל מקום שאתה אומר וזכרונות אה בומך להם מלכו' •

וכן נמשכ ראש השנה :

המדה הרביעית מננין אה ושני כתובים ונספרא מיא

מננין אה ושני כתובים כיכר להני פרשת נרות כהדי פרשת שלוח תמאים ולא פרשת שלוח תמאים כהדי פרשת נרות הכר השה שנהם שהם נכו מיד ולדורות אף כל שהוא נכו מיד ולדורות • וענין מדה זו הוא ללמוד הדבר הסתום במקום אחד משני כתובים המפורשים מפני דמיון שיש במקום הכתוב אל שני כתובים המפורשים ונ"ש נשאומרין לא ראי זה כראי זה ולא זה כראי זה הכר השה שנהם הוא לומר שני כתובים אלו אעפ"י שהם חולקים נדיניהם כיון שיש כד שזה בהם וללמוד זה הסתום השה להם באוחו כד המפורש שנהם • ומה שאמר נננין אה וכחוב אה לא משכב כהדי מושכ חינו לומר שהם חלוקים נדיניהם לא חלוקים דענייניהם זה מיוחד ליישנה וזה מיוחד לשכניה • ובהרבה מקומות מהמלמד חינו אלא ננין אה וכחוב אה • ובהרבה מקומות מהמלמד חמרינן חרא מקדא לא אחיא חרתי • חרא חמרת' ולפעמים כריכים שלשה במונים ויותר לעשות ננין אה שהרי אה בו סכינא ומכאו שהניחו בראש הבג ונפלו נרות מכויה והזיקו לא למדנו אלא משכב מנעה ואש ונור שהם ר' פסוקים וכמו שחינו בראשון מקמא לא דהני השור כהני המנע' ולא המנע' כהני השור • אמרו נגמ' דהכי קאמר' לכחוב רחמנא חרא וחמתי אידך אמ' חרא מקדא לא אחיא חרתי • והרר מנין לא זה ולא זה שיש בהם רוח חיים בהני האש שאין בו רוח חיים • ופ' נגמ' דהכי קאמר לכחוב רחמנא חרתי • וליתי הגן מנייהו הדר המר רבא חמרת' לא אחיא דהנהו איה נהו רוח חיים משום דלא אכטריך למדה נה • וכן בור אכטריך למדה נה • משום דלא אחי מהו סלת לפי שאין דרכו לילך ולהזיק • וסופא דמתני' הכר השה שנהם שדרכן להזיק וממונן ושמיחך עלקי ונספרי חכ המזיק לשלם חשלומי נזק נמיטב שדהו אף כל וכו' • ונאמר נגמ' לחוויי ננו סכינא ומכאו שהניחו בראש הבג ינפלו נרות מכויה • ונזכיר נפ"ק מינין חמרינן מבורע נמער מנ"ל ואם חאמר חרתי מלויים שכן טעונין חנופה • נננין נזיר יוכיח מה נזיר וכו' • שכן קרננו טעון חנופה מקדא לא אחי מייתי מהרווייהו ואחר הדין לא ראי זה כראי זה הכר השה שנהם וכו' ואף חני אביא מבורע וכו' כדאיתא הקס ונפ' אלו נערות אמר עולא אין אדם לוקה ומשלים ונעית למישר התם דילף מחובל ומעדי' זוממין בזה הכר ופרכיני מה לחובל שכן משל"ה דברים א"ג שהותר מכללו נכ"ד ומה לעדים זוממין שכן אין כריכין התרא' א"ג שלא עשו מעשה ואי ממנו לא שכן יש בהן כד קל ואי ממנו חומר שכן יש בהן כד חמור • ובין דאיכא כד בהן שאינו שיהא להנהו אחרני אין דנין בהם ננין אה ונפ"ק דמכות אמ"ר יהודה לאו שאין בו מעשה לוקין עליו וילף מזה הכר מנכ"ז • שם רע ומעדים זוממין שהוא ללו שאין בו מעשה ולוקין עליו ואמר' הכי מה למוציא שם רע שכן לוקה ומשלים עדים זוממין ויכחו מה לעדים זוממין שכן אין כריכין התרא' מוציא שם רע יוכיח וחזר הדין לא ראי זה כראי זה ולא ראי זה כראי זה הכר השה שנהם שהן ללו ואין בו מעשה ולוקין עליו • אף כל אלו שאין בו מעשה לוקין עליו ורנע לא ס"ל הכי משום דאיכא למיפרך מה להכר השה שנהם שכן יש בהן כד חמור כלומר בכל אה יש חומרא זה לוקה ומשלים וזה אין כריך התרא' כיון שיש כד חמור בהם • אין נלמד מהם מי שאין בו כד חמור • ור' יהודה לא חשיב ליה פירכא כיון שאינה שיהא נשניהם והיינו דאמרין התם • ור' יהודה כד חמור ולא פריך וכן בסוטה פ' כ"ט שהמי' נענין אה נשני בחולין שיעש' שלישי אמרין ר' יוחנן כד חמור לא פריך ופ' רש"י ז"ל דלא חשיב ליה פירכא הואיל ואין חומר שנשניהם שיהא • ופ' שכיין שיש בהם כד חמור שמכינו נחונל נהנינו ונעדים זוממין חמור מצינו כשאר מחייבי מלקיות ואין למדין שחר מחייבי מלקיות שאין בהם כד חמור שאינו נשני אלו אבל נעלמא דלא פרכין כד חמור

חמור גדי פסח צפ"ו דברים סנו כרת משום שמבינו לנח מן
הדין חומרא שאין לן דרינין וכיון דלא דמו חומריוהו להדרי
חמי כמה הצד' ונפ"ק דכריחות כל חלב שור וכשכ ועו לא
מחבלו דריבי דאיכא רחמנא דשור הוה אמינא דכשכ ועו לא
ילפינן מינא דאיכא למיפרך מה לשור שכן נמרנה נכסים
לכחוד רחמנא נכשכ וילפי מינא איכא למיפרך שכן נמרנה
אכל מן חד לא ילפינן לכחוד רחמנא מרי וילוף חד מחרי הרין
גילוף שור מכשכ ועו איכא למיפרך שכן נמרכ' אכל פסח לא
לכחוד כשכ וילוף משור ועו איכא למיפרך מה לשור ועו שכן
גמרנה אכל עו לא ליכחו' עו וילוף משור וכשכ איכא למיפרך
שכן יש בהם רבוי למזנה הילכך לא ילפינן מהדרי' ונפרק כל
הנשר אמרי' ומייתו לה גפ' כל שעה מינן לנשר וחלב שאבו'
נאמר כאן כי עס קדוש וגו' לא תנשל גדי ונאמר להלן אנשי
קדש מהיון לי ונשר גשדה טריפה לא מחבלו מה להלן אסור
אף כאן אסור נמי חין לי לא תאכיל' בהנח' מינן ק"ו ומה ערל'
שלא נענדה זה ענינה אסורה בהנחה נשר נחלב שנענדה בו
ענינה אינו דין שהיא אסורה בהנחה מה לערלה שכן לא הייתה
לו שעת הכושר חמץ יוכיח שהייתה לו שעת הכושר ואסור
בהנחה מה לחמץ נפסח שכן ענוש כלת כלתי הכרם יוכיחו
שאינו ענוש כרת ואסורין בהנחה ואכילה אף חמי איכא בשר
צחלב והתם פרכינן למה לי למימר כלתי הכרם יוכיחו למה
ערלה יוכיח וליהדר דינא וחמי כמה הצד' להניא ערלה שלא
הייתה לה שעת הכושר כרתי חמץ ולא רתי חמץ שענוש כרת
ברתי כלתי הכרם הצד' השוה שבהן שהם אסורים באכילה
ובהנחה אף חמי איכא בשר נחלב' ואמרין התם דתי חמי לה
כמה הצד פרכינן דתי נכילה חוכיח שאסורה באכילה ומותרת
בהנחה ומשום הכי הרר' כלתי הכרם יוכיחו ואמר רב מרדכי
דהאי פרכא נכילה חוכיח לא הוי פרכא דהכי אמרינן כל מה
הצד מגופיה פרכינן מעלמא לא פרכינן דכיון דלא אשנחן
נערלה וחמץ נפכה פרכא דנכילה לא הוית פרכא וא"כ לא
הו"ל למימר בלתי הכרם יוכיחו דשפיר חמי דמה הצד מערלה
וחמץ נפסח חיי הכי מימי כמה הצד ואמר' דלא איפשר למי
עלה כמה הצד משום דאיכא למיפרך מה להצד השוה שבהן
שכן גדולי קרקע חמור נחלב שאין גדולי קרקע נערלה
וחמץ נפסח ופרכינן השמא נמי מה לכלתי הכרם שהם גדולי
קרקע א' לרב מרדכי לרב חשי הכי אמרינן משמיה דריש לקיש
כל מה הצד פרכינן כל דהוי לא חס אמר קולא וחומרא
פרכינן כל דהו לא פרכינן ולפרועניהו לכלהו מה לכלהו
שכן גדולי קרקע לא ח' לרב מרדכי לרב חשי הכי אמרינן מזמי'
דריש לקיש חדרא מחרא קולא וחומרא פרכינן כל דהו לא
פרכינן חרא מחרמי פרכינן כל דהו חרא מתלמא חיי הרר דינ'
וחיימי כמה הצד פרכינן כל דהו חאי לא קולא וחומרא פרכי'
כל דהו לא פרכינן ואמרין התם ולפרוך מה לכלתי הכרם
שכן לא הייתה להם שעת הכושר ומהדרי' דקודם השרשה לא
מחמרו חשפ"י דעיקרן נאשר והייתה להם שעת הכושר ונפ'
אלו טריפות כהלכה של סימנין של חנוכים מרינין הבא וראשו
חרוך מניין חנ' ואמר' הכי לא ברתי ארנה כרתי חרגול ולא
רתי חרגול כרתי ארנה ולא רתי שניהם כרתי סלעס ולא
רתי סלעס כרתי שניהם הצד השוה שבהם שיש בהם ארנה
רגלים וחרנע כנפים וקרסוליו וכנפיו חופין אח רובו והלא
הכלכל יש לו ארנה רגלים יכול יהא מותר ח"ל חננ ששמו חננ
פריך רב אחאי מה להצד השוה שבהם שכן אין ראשן חרוך
אלא חמר רב אחאי סלעס קרא יחירא הוא וקצת קשה דהתם
מכלל ופרט ילפי להו ר' ישמעאל אלו בילי ביליות ואלו פרטי
פרטות' ואיכא למימר דהכי קאמר רב ר' ישמעאל חס אחת
דורשן נכלל ופרט אחת חשפ"י למינהו כליל הוא חשפ"י
שהכליל הראשון מרונה ממנו' ואלו פרטי פרטות חס אחת

עושה כן הכל פרט כלומר דחס מניין הפרטים חמי ואי מכללי
חמי ומפרט ננין חנ' ועיקר טעמא לכלל ופרט ורב אחאי
למאי דדריש ננין אדפריך כמה הצד כל דהו נמי פרכינן וכ"ש
דהא בעינן קולא וחומרא הוא זה לשון הרמב"ן ז"ל נחדושו
ונפ' כל שעה ונפ"ק דכרימות ונפ' הוכיחו לו ונמעילה אמרי'
דשני הכתובים הנאים כאחד חין מלמדין וכן אמר נפרק כל
הנשר וכוונתם פ' נ"ש שכוין שכל מה שיש בוה חין נשאר שני
כתובים שהם חלוקים נבר אחד' ושני נבר אחר ואיכא מ"ד
התם דשני כתובים הנאים כאחד מלמדין אכל שלשה כתובים
הנאים כאחד חין מלמדין' וכן אמרינן נפ"ג דזנחיס ופלוזמי'
היא ור' יהודה סבר נפ"ד מיתות דשני כתובים הנאים כאחד
מלמדין ור' מאיר סבר חין מלמדין נפ"ק דקדושוין והתם אמרי'
דשמחה והקלה ות"ת ופריה ורביה ופריין הנן שהם שלשה
כתובים הנאים כאחד ואין מלמדין ונפ"ג דקדושוין אמרינן
הניחא למ"ד שני כתובים הנאים כאחד מלמדין וכן נפ' חיוהו
מקומן' ונפ"ק דקדושוין דאמרין נענין סן ועין שהם שני
כתובים הנאים כאחד דהנהו מי בריך כריכי כדמוכח תלמוד'
התם וכן בההוא פירקא נענין תפילין כדתימא התם' וכן
נזיר פ"ג מינין ונפרק אלו עוברין נחטאת נזיר דהנהו שני
כתובים הנאים כאחד ואין מלמדין ואמרין דמיכריך כריכי'
ונפ"ג דשנעות אמרינן נמי הוה להו תרומה וניכורים שני
כתובים הנאים כאחד ואין מלמדין הניחה למ"ד חין מלמדין
אלא למ"ד מלמדין וכו' ונכחן נשלמה המדה הרביעית מ"ג
מדות הק"ו הנקראת מהבד ונקראת מה מכינוי ואחין מבינות':
הסדרה הה' מכלל ופרט חניא נפסחא מן הבהמה כלל מן
הנקר ומן הצאן פרט וכלל ופרט ואין נכלל אלא
מה שנפרט ונפ' מרונה ננב כלל שור פרט חין נכלל אלא מה
שנפרט' ונפ' אלו טריפות נאמר נמים חלל נמים פרט כלל
ופרט חין נכלל אלא מה שנפרט וכן נראשון מונחים עשה כלל
זנח פרט חין נכלל אלא מה שנפרט ח' אלו טריפות אשר
לו כרעים כלל ארנה פרט חין נכלל אלא מה שנפרט' ונבנורו'
קדש לי כל כבוד יכול אף הנקנות מ"ל זנח וכתב רש"י ז"ל
שהוכלל ופרט שאין נכלל אלא מה שנפרט ונפ' ערלה ערופה
בענין נחל חין אשר לא יענר בו ולא יורע חין נכלל אלא מה
שנפרט ונפ' נגמר הדין כלל ופרט דמקרינא אהדדי חין נכלל
אלא מה שנפרט ונפ' הפרה ונפל כלל שור או חמור פרט חין
נכלל אלא מה שנפרט' ונפ' החיובל פלוגמא דר' וכן עושי'
כלל ופרט המרוחקים זה מזה חין דנין אומן נכלל ופרט וכן
נפ' ננות כותים ונפ' כל המנחות נחות מכה' ונפ"ק דפסחי'
למ"ד דנין דיוקא נענין אחר ונשני ענינים חין דנין' ונפרק
חלק אמרו כלל בעשה ופרט נלא תעשה חין דנין אומן נכלל
ופרט וכן נפ"ק דמועד קטן':

הבדה הו' פרט וכלל חניא נפסחא כ"כ כי יימן איש חם
רעהו חמור או שור או שה הרי זה הפרט וכל בהמה
לשמור הרי זה כלל עשה אה הכלל מוכיף על הפרט' ונפ'
מרונה שור פרט נגנה כלל ועשה כלל מוכיף על הפרט'
ואמרו להו כל מילין וכן נזיר פרק ג' מינין וכן נפרק כל
המנחות נחות מכה':

המדה השניעית כלל ופרט וכלל אי אחת דן אלא כעין
הפרט' חניא נפסחא ונתת הכסף נכל אשר חמורה
נפסח נבקר ונבאן וניין ונשכר ונכל אשר תשאלך נפשך חזר
וכלל ואי אחת דן אלא כעין הפרט מה הפרט מפורש פרי
מפרי וגדולי קרקע אף כל פרי מפרי וגדולי קרקע וכן נפ'
נכל מערנין ונפ' מרונה ונזיר ואמר נפ' הפרה ונפל כלל
שור או חמור פרט נעל הכור ילס חזר וכלל מה הפרט
מפורש נעלי חיים אף כל נעלי חיים ונפ' מרונה על כל דבר
פסע על שור על חמור וגו' פרט על כל ארנה חזר וכלל מה
הפרט יג ב

הפרט מפורש דבר המטלטל ונפשו ממון יבאו קרקעות ענדי' וטורות ונפ' הזהב הניחוח לזו והתם נמידשו כי תן חיש את רעהו כסף או בליס וכי יתן חיש אל רעהו חמור או שה וגו' כל אלו הדוגמות הם נפ' שנועת הדינין וננויר פרק ג' מינין ונפ' שנועת הפקדון וביחש בעמיתו בלל נחשומה יד או בגזל פרט מכל אשר ישנע עליו חזר וכלל אי אמה דן לא בעין הפרט ומיעט קרקעות וענדים וטורות - ונפ' הקומץ רנה קרנן כלל מנחה פרט כלל וערט אין נכלל אלא מה שנפרט על כל קרבנך חזר וכלל ור' אליעזר דריש רננוי ומעוטי כנה ומיעט ורנה מאי רננוי בל מילי מאי מיעט מיעט שטרו וננויר פ' ג' מינין דריש ר' אליעזר רננוי ומעוטי וכן ר' בר' יוסי בר' יהודה פלוגי אי דריש בכל התורה כללי ופרטי או רננוי ומיעוטי נפ' ק' וקדושין ולקחה כלל מרבע פרט גאזנו וברלת כלל ואי אמה דן אלא בעין הפרט דנרי ר' ור' יוסי בר' יהודה דריש רננוי ומיעוטי ומאי מיעט מיעט שם וכן פלוגי במנחות והניחו' נפ' החליל ועשיח מגורם בלל זהב פרט חעשה המנור' חזר וכלל ואי אמה דן אלא בעין הפרט מחמת ור' יוסי בר' יהודה דריש רננוי ומיעוטי ומאי מיעט מיעט חרש - ונפ' ג' דשנועות ר' ישמעאל שמיש את ר' חנניאל בן הקנה היה דורש בלל ופרט או נפש כי משנע לנטא בלל להרע או להטיב לכל אשר יעט חזר וכלל בעין הפרט מה הפרט מפורש להניח חף פלל הנא ר' עקיבא שהי משמש אפ נחום חיש גס זו היה דורש רננוי ומיעוטי מאי רני רני כל מילי מאי מיעט מיעט דבר מכו' והקדול שיש בין לדרוש כלל ופרט או לדרוש רננוי ומיעוטי כי בשיש כלל ואחריו פרט אין הפרט אלא פ' הכלל ואחריו אין בכללי לא שנפרטי ובשכ' הכלל האחרון והוסי' על הפרט מעין הפרט וכשנא רננוי ומיעט הרננוי מרנה בל דבר ואין המיעוט פ' הראוי במה הפרט שהוא פ' הכלל אבל נא למעט מהרננוי מה שחינו מעין הרננוי ונשאר בו מה שהוא מעין הרננוי ובשנא הרננוי האחרון הוא מרנה הכל ולא הועיל המיעוט אלא למי שחינו דומה לו כלל וכן הוא מפורש נפ' נגמר הרין רננוי דרשי כללי ופרטי והומה ותלית כלל כי קללת פרט אי הוו מקרבי להדדי הוי חמינא אין נכלל אלא מה שנפרט הני אין מירי אחריעת לא בשמא דמרתק' אהדרי אהני לרננוי מאי דדמי לה בכל מילי ור' אליעזר דריש רננוי ומיעוטי הזמת ומלית רינה כי קללת מיעט אי הוו מקרבי להדדי לא הוה מרני' אלא ע"ז דדמי ליה בכל מילי אצל השתא דמרתק' אהדרי אהני לרננוי שאר בססקליס - ונפ' ק' דשנועות נמי דריש רננוי ומיעוטי ופרטיו מנן חדש תפדה רנה כערנך כסף מיעט תפדה חזר ורנה דכי כל מילי ומיעט שטרות ורננוי דרשי כללי ופרטי אי אמה דן אלא בעין הפרט ומיעט קרקעות ענדים וטורות - זאע"ג דר' דריש בעלמא כללי ופרטי כדחמריק לעיל כמרבע ומנורת הבא דריש רננוי ומיעוטי וזכרתינא ר' ישמעאל אומר צמים צמים שני פעמים אין זה כלל ופרט אלא רינה ומיעט ורננוי סניחא להו כדחמריק במערבא כל מקום שאחא מובא שני בללות הבמוכין זה לזה הטיל פרט ביניהם ודינם נכלל ופרט זאת הסוגיית כולה היא בנכורות נפרק יש נכור - וכן בזנחיס פ' ג"ש הכיחיה הו דחמרי' במערבא כל מקום שאחא מובא וכו' וזכרנו נוח חמריק נפרק מרונה על אס המבא תפדה נירו הגנינה - ונפ' ק' דשנועות וזה דנמים צמים נפ' אלו טריפות ונראשין מונחים אימא עשה כלל פ' יעשה זנח שלמים דכתיב וקרא וזה פרט כלל ופרט אין נכלל אלא מה שנפרט וזיחה אין מירי אחריעת פ' למא אכתיב יעשה שלמים זנח כדחמריק השתא דכתיב יעשה זנח שלמים הו' כלל שאין מלא ונכלל שאינו מלא אין דנין אומא נכלל ופרט - רנינא חמר לעולם דנין ולה' חזר וכלל והא דמי כלל נחרא לכלל קמא מרני עשויות ומו לא כלל נחרא לה' ואפי' שפכות שירי'

והקטרת אימורית האי תנא ר' ישמעאל דריש כלל ופרט ר' האי גונא כלל ופרט וכלל אי אמה דן אלא בעין הפרט מה הפרט מפורש עבודה זרה וחינין עליה נחוף חף כל וכו' שחיטה וזריקה אין קבלה והולכה לה אי גמי מה הפרט מפורש דבר הטעון כשפון ויש זה נחטאות הפנימיות וקבלה אין זריקה והולכה לא חיבא למימר הכי וחיבא למימר הכי כל חזקת חזקת דנכורות אי גמי שקול הוא ונאו שניהם זה שקול הוא וינאו שניהם הוא ג' נפ' ק' דננא קמא על ענין אחד - וכן נפ' ק' דערכין שקול הוא ונא בלו על ענין אחד גס כן - ונפ' אלו טריפות ענין המניח רנא והא לא דמו כלל קמא לכלל נחרא היינו דחמריק בעלמא דאין מנה דכי ר' ישמעאל כללי ופרטי בי האי גונא ומה שאמרנו ננא היינו דחמריק לעלמא הוא מה שנאמר כאן נפ' ק' וזנחיס וכן נפ' מרונה ונפ' ק' דכרייתא סמים כלל נטף פרט סמים חזר וכלל אי אמה דן אלא בעין הפרט דבר שקוטר ועולה וריחו נודף וכו' סוגיית כדאי' התם הרי פירשמי זאת המדה - אבל קשה קצת בה שהרי פרט וכלל נעשה כלל מוסיק' על הפרט ואחרתהו כהו כל מילי וכשיש כלל אחר קודם הפרט ונא למעט אלא נדון בו לא מעין הפרט ויהיה כלל אחד נבוק מרונה יותר משני כללים אחד נחלה אחד נכסף זו פמיה - וכן נמסרו למשה אלו המדות לדרוש בהם התורה - ואפשר לומר שאם הייתה כוונת התורה בהרבה כללים לרבות הכל היה די בכל אחד נכסף וכשהוסיפה בללים גלמה לנו שלא בא הכלל לרבות הכל אלא לרונה נמדה זו - וקצת דומה זה למה שגמו חומריס אין רננוי אחר רננוי אלא למעט - ויותר פשוט מזה אין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות שהרי המיעוט השני יותר הוא ומרנה ונפ' ג' מינין חמריק מכרי כלל ופרט וכלל בעין הפרט רינין פרט נחרא מאי אהני ליה אי להוי פרט נחרא הוה חמינא נעשה כלל מוסיק' על הפרט מכדי חרי כללי ופרטי וחרי פירי וכללי ארבע פרטי רינין מאי ניני ניני חיבא גלא דאז מרפין כללי ופרטי אי חיבא פרט דדמי לשני כדדן מרבינן נחד בד לא מרנין פרטי וכלל ופרט עשה כלל מוסיק' על הפרט אימרני כל מילי ומיעט נמי ורנה רנה הכל ואחרני כל מילי מאי חיבא בין מיעט ורינה לפרט וכלל דאלו פרט וכלל מרנין אפילו עלין פירוש לענין היובא מנפן היין ומיעט ורינה לולכיהן אין עלין לה - ורש"י ז"ל כתב נפ' אלו טריפות ונסימני סגנים וז"ל פלוגתא מנאי בעלמא נכל כלל ופרט וכלל וחיבא מאן דאמר כלל קמא דווקא וה"ז כלל ופרט ואין נכלל אלא מה שנפרט ואחיבא כלל נחרא שהוא מוסיק' על הפרט לרננוי - מירי דדמי לה לפרט בכל הדדין וחיבא למ' כלל נחרא דווקא והו"ל כלל מוסיק' על הפרט ואחרנו כל מילי וזהני קמי למיחוי בכלל ופרט למיעוטי דהא נחרא עכ"ל :

הסדרה הח' כלל שהוא כריך לפרט ופרט שהוא כריך לכלל - מניח בפרט כיכר קדש לי כל נכור יכול חף הנקינות במשמע ח"ל זכר אי זכר אפי' יבא חתה נקנה לשניו מ"ל פטר רחם - אס אין פטר רחם יכול אפי' נולד לאחר יובא דופן מ"ל נכור - זהו כלל שכריך לפרט ופרט שכריך לכלל עכ"ל נרימא זו - והניחוח נפ"ג דכרייתא נלשונה - ושם פירש"י ז"ל מבבל שכריך לפרט שהכלל כריך סיהיה פרט עמו ללמוד הכלל מן הפרט וכ"כ נפ' כיסוי הדס - והוסיק' שם שזה כמו רבים בריבין לו ותלמיד וברך לו רנו כיכר קדש לי כל נכור וכו' במח דש"ז ז"ל נפ' דכרייתא היה רישא לאו פירושא היה נכלל שכריך לפרט הוא אלא מניעתא וסופא - כל נכור בלל אפי' נקבות מ"ל הזכר אשר יולד בנקרך ונכאנך הזכר והוה מכלל ופרט השגוי במדה שני"ג מרות שהפרט נא למעט אס הכלל ממשמעו להעמידו על הפרט ואין בכלל אלא מה שנפרט נכור כלל זכר פר אין - נכלל אלא מה שנפרט אי

נכוד זכר יכול אפי' יצאה נקי' לפניו דרך רחם דהכי משמע
 נכוד זכר נכוד לזכרים שלא קדמו זכר אחר הוי נכוד ואע"ג
 דאיתו נכוד ללידה ולרחם ת"ל פטר רחם לא פטר מחלה את
 הרחם הרי זה כלל שכרין לפטר שאין אמה יכול להנין מה
 הכלל אומר עד שנת הפרט ופירשו לפי שיש לפטר נכוד לכמה
 פדדן נכוד לכל החולדות או נכוד לרחמי אע"פ שאינו נכוד
 בגון יצאה דרך רחם אחר יוצא דופן או נכוד לזכרים אע"פ
 שיבא תה נקבה לפניו דרך רחם כל הפרט ופירש שאין קרוי
 נכוד אלא נכוד לרחמים שפטר ופתח הרחם ונמכת נזה
 שנינו בפ' כסוי הדם אכל וכסהו בעפר וכסהו יכול יכסינו
 קאנן או יכפה עליו את הבלי ת"ל עפר חין לי אלא עפר מנין
 לרנות שחיקת הרסין ונעומו של פשתן ת"ל וכסהו בעפר
 ומקש' ואימי' וכסהו כלל נעפר פרט כלל ופרט וכלל חין כלל
 אלא מה שנפרט משני משום דהוה לי' כלל הכרין לפטר ואין
 דין אותו בכלל ופרט לפי שיש לפטר כיוסי דשני דרכים א'
 נדבר הגם ננאן אן או כלי וא' נדבר הרק לנד לכך נח עפר
 ופי' וכסהו נעפר נדבר דק דהכלל בו כסהו הכמונ מדבר
 אי אומר פטר רחם ולא אומר נכוד הייתי אומר אפי' נולד לאחר
 יצא דופן וזה יצא דרך רחם אע"פ שאינו נכוד לידה ת"ל
 נכוד דבעי שיהא נכו' לכל מילי והיינו פרט שכרין לכלל זכר
 ופטר רחם שהם פרט שכרין לנכוד שאם לא נאמר נכוד
 הייתי אומר אף על פי שאינו נכוד קרש עכ"ל רש"י ז"ל
 נכבודות פ"ג :

המדה הט' דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טעון אחר שלא
 בענינו יצא להקל ולהחמיר וכ"כ בסדור' וכן נמה
 שאחר זו אכל דאימי נכדרייתא דספרא שכתוב טעם א' והחם
 מניא כיצד ואיש או אשה כי יהיה בו נגע נראש או נזקן והלא
 ראש וזקן נכלל עור ונשר הוא וכשיכחו לטעון טעון אחר
 שלא בענינו יצא להקל ולהחמיר להקל עליהם שלא ידונו
 נשער לכן ולהחמיר עליהם שידונו נשער כהוב זכמ' הרמב"ן
 ז"ל נכדושי המורה :

המדה הי' דבר שהיה בכלל ויצא לטעון טעון אחר שהוא
 בענינו יצא להקל ולא להחמיר ונכדרייתא דספרא
 מניא כיצד וכשר כי יהיה בו נעורו שאין נדפא או נשר בי
 יהיה בעורו משהאש והלא שאין ומכוח כלל כלס נגע' היו
 ובשיכחו לטעון אחר שהוא בענינו יצא להקל שלא ידונו
 נמחיה ושלא ידונו אלא נשנוע אחר :

המדה הי"ב כל דבר שהיה בכלל ויצא ללמד לא ללמד על
 עכמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא תניא
 בספרא כיצד אשר החכל מזנה השלמים ונו' והלא שלמי' בכלל
 כל הקדשים היו וכשיכחו מן הכלל ללמד לא ללמד על עכמן
 יצאו לא ללמד על הכלל כלי יצאו : לומר מה שלמי' מיוחדים
 קדשי שקדושתם קדוש מזנה אף קבי חין לו לא דבר שקדושתו
 קדוש מזנה יצאו קדשי נדק הכית והביחיה נגמ יכמות נפ"ק'
 והחם הוו בנו למילף אחר עריות מאשת אח נמה זו שחא
 מותרת לאהים ודחו דלא דמו דהכא כלל נאיסור ופירש
 נאיסור אכל החם כלל נאיסור ופירש נהייר ולא זו אחר זה
 זנפ"ק דכרייתוח דבעי רב כיני למימר ואע"ג דיצא כרת נח
 בן אחומו לא נמרינן מינה לשאר עריות לחלק דאימא אחומו
 דשרט נה הכמונ מיחויב עלה חוד ובלהו עריות דענדנהו
 נהעלם א' לא מיאני אלא חוד אקשי' עליה ורב כיני לית
 ליה הו דתיא דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד
 על עכמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא וכו' ואמד לך רב
 ניני ומינה לא אמרת ההם יצאו קדשי נדק הכית הכא נמי
 וכו' סוגיא נדאי' החם ונאחרון מפסקים תניא שחא ימים
 מאכלל מכות וכו' השניעי עכרת מה שניעי רשו' אף ששרט
 מ"ט דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד לא ללמד על עכמו

כא לא ללמד על הכלל כולו יצא וכו' סוגיא נדאי' החם וכן
 נפ' כל המנחות בענין לא חלפה חמץ נדאי' החם :
המדה הי"ג דבר שהי' בכלל ויצא לידון נדבר חדש אי אמה
 יכול להחזירו לכללו עד שיחזירנו הכתוב לכללו
 בפירוש מניא בספרא כיצד ושחא את הכנס נמקום אשר
 ישחט את החטא' ואת העול' נמקו' הקדש שאין ת"ל כי כחטאת
 כאשם אלא לפי שרצה לידון נדבר החדש נכהן ד ונכהן רב
 ונאון ימנית יכול' לכו יטעון הואת מזנה ת"ל כי כחטאת
 כאשם הוא לכהן החזירו הכמו' לכללו נפירו' לומר מה חטאת
 טעונה מתן מזנה אף אשם טעון מתן מזנה ע"כ וכן הביחיה
 נפ"ק דינמות ונפ' חיוהו מקומן נ"כ הביחיה ושם נשאו ונמנו
 אי כלל נמיר מינה אי לא וכו' נדאי' החם ונפ"ג משכונות
 אמר רבא כל דבר שהיה בכלל ויצא לידון נדבר חדש חין לך
 בו אלא חרושו נלכד פי' עד שיחזירנו הכתוב לכללו נפירוש
 ואם לא החזירו הכתוב לכללו חין לך בו לא חרושו נלכד שזהו
 ענין מדה זו וכן ח"ר הוגא נריה דר' יהושע נמורה נפ' כל
 האיסורין ונפ' גיר הנסה אמרינן בענין ורוע נשלה דהרוש
 הוא ומקדוש לא ילפינן וכן נפ' כל הנשר נדבר נחלכ הרוש
 הוא ומקדוש לא נמרינן וכן נפ' נערה שנמשחה שאני מוביא
 שם רע דהרוש הוא וכן נפ' אלו עוברין אמרינן נשר נחלכ
 חרוש הוא ומאי חירושיה דהאי לטוריה שרי והאי לקוגיה שרי
 נהדי אהרדי אסור כלאי נמי האי לחודיה שרי והאי לחודיה
 שרי נהדי הדדי אסור לא דאימו לי' כולי' ונא שרי ואי מבטל
 לי' נאולי אסור וכו' סוגיא נדאי' ונפ"ג מינין נגזיר ונפ' מרובה
 עדים חמץ חרוש הוא וחין לך בו אלא משעת חרושו ואילך
 ונפ' משכונות אמרינן דשנועת ביטוי' חד ושהוא נמוד נלאו
 שנונ' נפ"ג נפ"ג דינמות אמרינן דינוס חרוש הוא
 דמשמריא ערוה :

המדה הי"ד דבר הלמד מענינו ודבר הלמד מסופו כן
 נראה לחלק אלו המדות לדעת ר' ישמעאל והמדה
 האחרת שהיא שני כחוכין המכחיטין זה את זה אינה לדעת רבי
 ישמעאל שלא עשאן אלא י"ג ומנה אחר הנאש ושמה ר' יהודה
 הוא דחסם ספרא ר' יהודה וכן דעת רש"י ז"ל שאלה השמים
 למד מענינו ולמד מסופו א' היא ולפי שאינה מדכרי' ר' ישמעאל
 אמרו וכן שני כחוכין אכל נכרייתא דספרא חין שם וכן נרש'
 שאע"פ שר' ישמעאל מודה נה לא הבניסה נאחם המדות
 לפי שכל המדות הוא ללמד הסמוס שאינו כחוכ מהמפורש על
 די חומה מדה אכל מדה זו למדנו דבר אסוס כלל כיון שנת
 הבחונ השלישי הרי הוא נפ' החודה ונמינא נכדרייתא דספרא
 הלמד מענינו כיצד כיימרש רששו יכול יהא טהור מכל טומא'
 וכשהוא אומר ובי יהיה נקרהת או ננכת דבר למד מענינו
 שאינו טהור מכל טומאת אלא מטמא י ודבר הלמד מסופו
 כיצד ונחמי נגע כרעמ נכית ארץ אחוזתכם משמע נכית שיש
 בו אכז' ועפר וצית שאין בו עפר כמשמע וכשהוא אומר ונתן
 אה הכית דבר הלמד מסופו שאין הכית מטמא נגעים עד
 שיהא בו אננים עכיס ועפר ע"כ הנרייתא ונפ"ג טריפות
 ת"ר נמשמת כואת בעופות או כואת ששרצים אמרת כח
 ולמד מ"ג מדות שהמורה נדרש' נהם דבר הלמד מענינו נמה
 הבמו' מדבר בעופות אף כאן בעופו' מניא נמי הכא נבי שרבי'
 נכ"ג הנשמת כואת ששרצים אמה אומר כואת ששרצים או
 אינו אלא כואת שנעופות אמרת כח ולמד וכו' נמה הכתוב
 מדבר שרבי' אף כאן שרבי' ונפ' כל הנשר לא חלכלו נשר
 נחלכ הכמונ מדבר אמה אומר נשר נחלכ הכמונ מדבר או
 אינו אלא נאחר מכל איסורין שנאדה אמרת כח ולמד מ"ג
 מדות שהחורה נדרשת נהם דבר הלמד מענינו נמה הכמונ
 מדבר נמי מינין אף כאן נשני מינין ונפ"ק דכריהות ח"ר
 ישמעאל שהאובל שור כשכ ועז חייב על כל ח' וא' משום לאו
 לחלק

לחלק אחי בתניניהו לכלהו דלמישרי היה לא איכטריך דליכח
 לרטיי חלב היה לאכסור מחד מהנך משום דדבר הלמד מעניינו
 הוא דבי כחן קרא בעניינהו דקדשים הוא ורננן נמי הכי ס"ל
 דדבר הלמד מעניינו וכהו פלגי בדאי' המס' ונפ' שלוח הקן
 אמרי' כל כפור טהורה תאכלו וזה אשר לא תאכלו מהם לרבות
 שחוטת המזבחה ולוקמה נטריפה דבר הלמד מעניינו נשחטה
 כתיב - וכראשון מקדושין מה"מ רחובת קרקע אינה נוהגת לא
 פארץ דמ"ר אלה ההקים והמשפטים אשר תשמרון לעשות
 החקים אלו המדרשות והמשפטים לו הדינין אשר תשמרון זו
 משנה - לעשות זה מעשה - פארץ שומע אני יכול כל המזבחה
 ולא יהיו נוהגין אלא פארץ ת"ל כל הימים אי כל הימים יכול
 כל המזבחה בלן היו נוהגין בין פארץ בין כח"ל ת"ל פארץ אחר
 שרי נה הכתו' מיטע כח ולמד ממה שאמור בענין אחר תאכדון
 את כל המקומו' והלא ע"ז נכלל הייתה למה יבא' להקים ליה
 ולומר לך מה ע"ז מיוחדת שהיא חונפת הגוף ונוהגת בין פארץ
 בין כח"ל אף כל שהוא חונפת הגוף נוהג בין פארץ בין כח"ל -
 פי ויבא נזה חונפת קרקע שאינו נוהג אלא פארץ - וכבר כתב
 רש"י ז"ל נפ' יתרו מהמכילתא והניחו נגמ' סנהדרין נפ' לו הן
 הנחנקין דלא חנונו שבעשרה הדברות הוא נגונג נפשות ולא
 הגניבה שבעשרה קדושים הוא נגונג ממון משום דדבר הלמד
 מעניינו צ"י הדברות מדבר קרא נחייבי מיפה ונפרשת קדושי'
 כחייבי ממון :

ואיש ויהודה ד' מאות וע' אלף וכמוז אחד אומה ומהי ישראל
 ח' מאות אף איש חיב שולף חרב ואיש יהודה כ' מאות אף איש
 מה טען של אלו אלא נה הכתוב השלישי והכריע ביניהם שאל
 ונני ישראל לעשרים ראשי האבות ושני האלפים והמאות
 והשטרות המשרתי' למלך לכל דבר המאלוקו הנאה והיוכחת
 חדש נחדיש לכל ראשי השנה - המתלוקת הא' עשרי' וארבעה
 אף ג' מאות אף ל' כתובים בטומסו של מלך ולא היו כריכין
 להמנות כיצד כ"ד אלף בכל חדש וחדש ל"כ חדש הרי כחן
 מאתים ופ"ה אלפים נשמירו שם י"ב אף לנשיאי ישראל והטילן
 הבחוב וחזר וכללן להלן כיוצא בו כי אם לא המקום אשר יבחר
 ה' נאחד שעריך וכחונ א' אומר כי אם אל המקום אשר יבחר
 ה' אלהיכם מכל שטריכם נא דוד והכריע ביניהם שאל' וימן
 דוד לארץ נמקום שקלי חרב משקל ו' מאות שהיו דמיו ו' מאות
 זהובים והלא לא נקנה אלא נחמשים שאל' וימן את הגורן ואת
 הנקר בכסף שקלי' חמשי' מה ת"ל ו' מאות שגבה דוד חמשים
 מכל שנת ושנת נמצא דוד נוהג חמשים שהוא משקלו כלכד של
 שנת יהודה נמצאו שני כתובים קיימים מאחד שטיך ומכל
 שטריכם א' ד' נחמיה דברי חזרה עניים נמקום אחד ועשירים
 נמקום אחד שהם כריבים להציא רחיה ממקום אחר - וכן
 הוא אומר היחה בלניו' סוחר ממרחק תציא לחמה ע"כ נכריית
 של י"ג מרות - ופירש"י ז"ל נפ' נשא כתוב א' אומר וידבר הי'
 אליו מאהל מועד והוא חוץ לפרכת וכחונ אחד אומר ודברתי
 ארך מעל הכפרת מנין שני הכתובי' נה הכתוב השלישי והכריע
 ביניהם ונכס משה אל אהל מועד לדבר אומר ושמע אה הקול
 מדבר ליו - ושם שומע הקול מעל הכפרת מנין שני הכתובים
 הקול יוצא מן השמים לבין הכתובים ומשם יוצא לאהל מועד
 ע"כ הגיעה ידי לפרש זאת אני שמעון נר כח ז"ל - כרוך הא'
 אשר עורמני עד כה :

ראה בני אשר אני * חצי צבי חצי ארי *
 לוך ותם אני צבי * וגם אני לבן מרי :

תו של בע

תקון סופרים

באמר תקון סופרים להרב רשלמה זל בן הרשבץ זלה"ה בס"ד

הישעיהו הראשון בחיוב העמדת הסופרים והנאיהם בס"ד

לזה לעשות כדאיתא בתוספתא והביאה הרי"ף ז"ל נפ"ק
 דכחרא - וזית המרחץ כרי לחוף ראש ננות ישראל קודם
 טבילה כמו שחקן עורא כדאי' נפ' מרובה - וזית הכסא כרי
 שלא ימרחק שיכטרך לבאת חוץ לעיר ואמרו נפ"ק דכרכו' על
 זאת יתפלל כל חסיד אליך לעמ מכזה זה בית הכסא - ורופא
 להפאת חוליהם שהרי התורה נתנה רשות לרופא כדאי' נפ'
 האהל ובפרק הרוחה בברכות - ואומן הוא הרופא שמרפא
 מורסות וחבורות ומקיו דם כדאמרי' נפ' לא יחפור הנהו אומני
 דהוו ימני תומי חאלי' ואפ"ו עורני ואכלי' דמה בלומר אומנים
 מקיזי' היד יושנים פחת דקלים קטנים זהיו העורנים באיס
 ואכלים הדם וכפרקי' דחסידי אמרי' אנה אומנא שהי' מקיז
 דם ונקרא נ"כ אומנא המוהל כדאמרי' נפ' המילה התי אומנא
 דלא מאח סכנתא היא ומעברי' ליה - ומלמד תינוקות לפי
 שאין העולם מחקיים אלא נהכל פיהם של תינוקות דעיר שאין
 כה מלמד תינוקות מחרימין אומה ומחריבין אומה כדאי' החס
 נשנת

תניא נפ"ק דסנהדרין כל עיר שאין בה י' דברים הללו
 סין ת"ח ראשי לדור כתובה - כ"ד מכא ועונשין
 וקופה של כדקה ענמי בשני' ומתחלקת נג' וזית
 הננסה וזית המרחץ וזית הכסא ורופא ואומן ומלמד תינוקות
 ולכלר והטעם ככוון מבוחר כ"ד מכא ועונשין לפי שהזח יסוד
 להנהגה המכונה שאם יהיה איש כל הישר בעיניו יעשה סין
 שם תורה ולא סדר ישנן מכונה לפיכך ברין שיהיה שם כ"ד
 מכין כרצועה ובמקל ליסר העוברי' ולענוש נכסין ולאסורין
 וקופה של כדקה כרי לפרנס העניים שנזכות הכדקה ישראל
 נגאלין וצדק כחה של כדקה כמו שהזכירו נפ"ק דגטין ונפ"ק
 דנחרא ונפ' מביאת האשה והיא נגנית ככ' שאין נוהגין שררה
 על הכבוד נפחות מנ' כדאי' נמס' שקלים ונפ"ק דנחרא -
 ומתחלקת נג' לפי שהזד דן למי ראוי לימן ולמי סין דאי לימן
 כדאי' החס נכחרא - וזית הכנסת לפי שחשלת כבוד נשמעת
 כדאי' נפ"ק דברכות והיא מכלל הדברי' שזשפן בני העיר זה

בשנה וליהושע בן נמן מוכרין אותו לשבח שמקן שיהיו מלמדי תינוקות בכל עיר ועיר כדאי נפ' לא יחפור - ולכלל לכתוב ס' ת חילין ומוזות ולכתוב שטרומיהן - ונפ' ק רחולין אמר רב ח' ח' כריך שלמוד ג' דברים כתב שחטת ומילה ופי' ר"ת ז"ל שירע תקון שטרומ ולפיכך כריך לזוהר באומנות ווכל מי שאינו נקי בה חלי יהא לו עסק בה לפי שממונן של ישראל חלוי ביו ומי יתקן תם אשר עומו והוא פסידא דלא הדר כדאי נפ' לא יחפור ונפ' המקבל שחלא טחאט ואומנת וספר מחת כלהו במתרין ועומדין דמו וכח הרמנ"ס ז"ל נפ' מהלכו שבירות הוטע חלונות לבני המדינה שהפסיד וכן הטנח של בני העיר שנכל האהמות והמקוץ דס שחכל והסופר שטעה בשטרות ומלמד תינוקות שפשע בתינוקה ולא למד או למד בטעות וכיוצא בכל לאו האומנין שאי אפשר שיחזור ההפסד שהפסידו מסלקין אותן בלא המראה מפני שהן מותרין ועומדין עד שיטורלו במלכתן הואיל והעמידו אותן הבנור עליהם עכ"ל ולפיכך לא היו ממנים חלא סופרים הנקראים נדינים כמו שאמרו נפ' שנוחלין ונפ' זה נורח מי איבא מדי דאין לא ידעי' וספרי דני רב ידעי' שאי לנינהו לספרי דאניי וספרי דרנא וידעי' ונפ' חזקה ח' ח' ח' אמר לי רב הונא בר נתן שאילתינהו לספרי דרנא ואמרו לי הלכתא ברנא הונא בריה דרב יהושע ומכאן יראה שהסופרים היו נקראים באומנותם יותר מהסחמים ורב נחמן היה מתפאר שאניו היה סופר הדיינים כדאי' נפ' ק דמבעיא דאמר התם אנה ספר דיינא דמר שמואל הוק' - ואל ירנו לשאלו בשכרן והדיין המרבה בשכר סופריו הוא בכלל וישו חסרי הנכב כדאי' נפ' צמה אשה :

השטר המ' נכחינת שטרות חס מן החורה או דרנן בם ד' **בפרק** מי שחזו מיה חס לא יגיד פרט לאלם שאינו יכול להגיד וחקי ר' זירא אמאי הרי יכול להגיד מחוץ הכתב ח' ח' ח' ערו קחמרת שאני עדות דרחמנא אמר מפייה ולא מפי כתבם ונרבי' נפ' ד' חסין גני מפני מה לא חקנו זמן בקידושין וכו' דאי דכירי סהדי לימו ולסהדי ואי לא זמנין רחוזי מבחנתא ואמו ומסהדי ורחמנא אמר מפייהם ולא מפי כתבם וכתיב רש' ז"ל נפ' החומש ע"פ שנים עדים פרט שלא יטלחו כתבם לב' ד' והרמנ"ס ז"ל כתב נפ' ג' מהלכו' עדות דין חורה שאין מקבלין עדות לא דניי נפשות ולא דניי ממונות חלא מפי עדים שנא' ע"פ שני' עדים מפייהם ולא מכתיב יום חכל מה"ס שחוכנין דיני ממונ' בעדות שנטטר חע"פ שאין העדי' קטמים כדי שלא חנעול דלת בפני לוויין ואין דנין בעדות שנטטר דיני קנסות ואכ"ל נמכות ונבלות חלא מפייהם ולא מכתיב יום והר"ס הכהן ז"ל כתב עליו חנלו' הנלות של חסונ' והרז"ה ז"ל כתב שנתנית שטרות לאו דרנן היא דא"כ נטלת וכמוג בספר והער עדים ומפייהם ולא מפי' כתבם מחוקם צטלא אמר לעדים כתבו או שיש להם ספר זכרונות לכתוב עליו ערוסם ושכחו העדות ואזנס נזכרים לה חלא מהמזכרת והזלבים ומעידים עליה נב' ד' דאז הוא מפי כתבם ולא מפייהם חכל כשכזה אותם לכתוב דאורייתא היא והעדים החומים על השטר נעשה כמי שחקרה עדותם נב' ד' כדאיפה נפ' ק דנונין ונפ' ג' דכתובות וכ"כ הרב נעל הקשלמה נפ' מי שחזו ור"ן הרמב"ן ז"ל בספר המצות שלו רצה לקיים דכחינת שטרות דאורייתא ומא דרף שאף דניי קנסות ודניי נפשות דנין על פי עדות שנטטר וכמו שהארץ שם בעקר השני הרוכה לעמוד על הקרן של דברי' יעין סם וכאן אין מקום להארץ והר"ה ז"ל כתב דמפייהם ולא מפי' כתב' היינו בכענין מזכרת שכותבין כמ"ס הרז"ה ז"ל חכל כל שויצא מחת יד נעלים מפייהם קרי' ניה דעדים החומי' על השטר כמי שחקרה עדותן דמי ויהר' נעל העטור ז"ל כתב במאמר זמן דנכל ענין הויה עדותן מפייהם ולא מפי' כתבם וגני משענדי והר"ה הלוי ז"ל כתב

דכי אמרי' מפייהם ולא מפי' כתבם היינו כל זמן שלא יכתב השטר מחמת ידם ונחיים להעיד מחוץ מה שנטטר ואינם זוכרים העדות חכל כל שיבא מחמת ידי העדים לידי הנעלים חע"פ שאין זוכרי' העדות לא קרי' ניה מפייהם ולא מפי' כתבם דעדים החומי' על השטר כמי שחקרה עדותן נב' ד' דמי חכל לא נחשוורו דכריו לא אחיו הכי ר' נננשת הלוי ז"ל וגם יא חל הרמב"ן ז"ל דנרי' נזה לא נחשוורו לי ולפי' לא רבימי לכתבם ור"ת ז"ל היה נוהג שנטעדי' היו רחוקים מנ' ד' שהיו שולחין כתב ידם וקאמר דלא קרי' ניה מפייהם ולא מפי' כתבם כיון שהם זוכרים עדותם וכ"כ רננמינו נעלי התוספות ז"ל וכאנו דכפ' מי שחזו חס לא יגיד פרט לאלם לא קשיא דלימא לכתוב עדותו על השטר דשאני אלם דכיון שאינו יכול להגיד נפה חינו מעיד נכתב דהרחוי לבילה אין בילה מעכבת בו ושאין רחוי לבילה בילה מעכבת בו וכ"כ נמי הר' נעל העטור ז"ל נקיים עדות וכן היא מהקנת הרמ"ש ז"ל נפ' ד' חסין ולפי' דברי הר"ז הלוי ז"ל דיני נפשות וקנסות ומכות ובלות אין דנין בעדות שנכתב דלא שייך בהו שיאמר להם כתבו ויהי' נסכסם בזה עם הרמנ"ס ז"ל - (וכן דעת הרשנ"א ז"ל ומלמירו חתי'ט ז"ל -) חכל לפי דעת ר"ת ז"ל שנים שראו נאחד שיהרג חת הנפש כותבין ושולחין נב' ד' וה"ה נקנסות ומכות ובלות ואי לאו דמסתפגא הו' אמינ' שיש קצת קשי' על דברי ר"ח ז"ל מדאמרי' נפ' שנועם העדות אמר רבה בר רב הונא בורנא מרנן דידע ס' דחמא לחנניה לא לזייל לני דייא דזוטרי מיינה דחאי עשה והאי עשה עשה דכנור חורה עדיף וגו' לא שאנו חלא נממון חכל נאיסורא אין חכמה ואין עבה ואין חכונה נגד ה' ואם אימא שיכול לכתוב עדות יכתנה וישלחנו לכ"ז וכו' באיסורא לא לזייל ויכתו' עדותו וישלחנו וכ"כ דעבדי חרמי בעדי עדות ועשה דכנור חורה וירא שמים יבא חת כלם ועוד לדברי ר"ת ז"ל שאפי' נמכות ועדות נפשות משלחין אברותיה לכ"ד קשה דהא בעינן דרישה וחקירה כדאי' נפ' ק דסהדין ונפ' חסר דיני ממונות ונסוף ינמות והנה לדברי הר"ז הלוי ז"ל שכתב שכל מה שאמר לכתוב כותבין ולא קרי' ניה מפייהם ולא מפי' כתבם כל אומן עדיות אין בהם דרישה וחקירה וגם לדברי ח' הרמנ"ס ז"ל ג' כ שמוצא דך שבעדות נכתב שדניי נפשות כל אומן עדיות ונכל אומן דרכים ח"כ בהם דרישה וחקירה כמו שהוא מבואר סם מדברי חכל לדברי ר"ח ז"ל קש' ואפשר שאף ר"ת ז"ל לא הכשיר חלא נעדות שאינה כרינה דרישה וחקירה מ"מ קשה לדברי' בורנא מרנן למה לא יטלח כתבו לב' ד' ורחמי' בספר המכות קטן שמנתי ראה לדברי רש"י ז"ל נסם ה"ר יעקב מפר"ל ניש ז"ל מדאמרי' נכונה דין נפ' כהן גדול דמלך לא מעיד ולא מעידין לו ואם אימא ישלח כתבו לב' ד' דומה לקושייתו שהקשיתי על דברי ר"ח ז"ל מ"מ סברת הרז"ה ז"ל והרמנ"ן ז"ל נראית המחשבת שנכולם ונכלהו חית בהו פרכא לר' מדיהו כנ"ל :

ואסור להלוזה מעותיו לא נעדים או נשטר דאמרי' נסוף פ' חזקה נשך ח' יודא חמר רב כל מי שיש לו מעות ומלוזה אותם שלא נעדי' עובר משום ולפני עור לא חתן מכשול ר"ש בן לקיש אומר גור' קללה לעבמו שאמר חאלמנה שפמי שקר אמרו לי' דננן לרב חשי קאי מקטס דנינח כל מילי דאמור רננן יומא חד שלח ליה נהדי' פניא דמעלי שבתא לישדר לי מר עשרה זוזי דאמרימי דאקטינא דארעא למזון שלח ליה ליהו סהדי ונכתוב כמתא שלח ליה ואפילו חנא נמי שלח ליה ב"ש דמר טריד נגרוסיה ומשחלי וגורם קללה לעבמו ופרש"י ז"ל שמחוק שמלוהו שלא נעדים סם חל לנו נבפור בו ועובר משום לפני עור לא חתן מכשול ומכאן כתב הרמנ"ס ז"ל נפ' ד' מהל' מלוה וליה אסור לאדם להלוות מעותיו בלא עדים חפי' ל"ח חלא ח"כ הלוהו על המשכון והמלוה נשטר משוכן וכל

תקון סופרים

וכל המלצה בלא עדים עובר משום ולפני עור לא מתן מכסול ונזרם רעה לעכמו ע"כ וכל לעניות דעתי דהני עדים נקנין דחי בלא קנין יכול לומר פרעתי דהמלוה חנרו בעדים א"כ לפרעו בעדים כדאי' בפ' כל הנשבעין חבל אם יש עדים נקנין לא יכול למימר פרעתי כמו שכתבו המפרשי' ז"ל בפ' קדושין ובפ"ד דכתובות ובפ' גט פשוט וגם שיכתוב לו נכתב ידו בלא עדים לא יספיק דכתב ידו ואין בו עדי' יכול לומר פרעתי כמו שכתבו הגאונים ז"ל והמפרשים ז"ל בפרק גט פשוט וכן היא דעת הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל והרא"ש ז"ל ובע"פ שיהיה ה"ה ז"ל והרשב"א ז"ל דעמס דחינו נאמן כח א"ל הרב נר' נמשו שאין להניח דברי הגאונים וכל הגדולי' ז"ל ולסמוך על הרז"ה ז"ל והרשב"א ז"ל וכ"ש באפיקי ממונה ולע"ד יש לי ראי' לדברי הגאונים ז"ל מדאמר ליה רבינא לרב אשי גייחו סהדי ונכתוב כמנה ולא הספיק לו שיכתוב נכתב ידו ומיהו נס' החשן נס' ס"ט כתב דבעדים בלא קנין יכול להלוות א"כ ה"ה נכתב ידו שאין עליו עדים אלא שיש לומר שנעדים עדיך דכתב ידו דימלא לא יכתב עדים לקטמו ובעדים בלא קנין מהני שאם המלוה לזמן אינו נאמן לומר פרעתי בתוך הזמן וגובה אפימן היתומים כדאי' בפ"ק דנדרתא ומהני נמי שאם אמר לא לויתי ויבואו העדים ויעידו שלוח נפניהם שוב אינו נאמן לומר פרעתי כדאימא בפ"ק דנדרתא ובפ' כל הנשבעין וכתב ידו חס גמקיים דינו כדני מלוה בעדים בלא שטר וכן מחנרר בפ' גט פשוט ובפ"ד דכתובות ומכלל הכועקי' וחיים נעני' הוא המלוה מעומיו בלא עדים כדאי' בפ' נטף :

השער הנ' על איזה דבר כותבין השטר ונמה כותבין נס"ד :
כפ"ב דגטין שנינו אין כותבין לא יגל נייר מחוק ולא על הדפחה מפני שיכול להזדייק ואכתי' מכשירין ואמרי' עלה ננמ' מאן חכמים א"ר אלעזר ר' אלעזר היא דאמר עדי מסירה בתרי' וא"ר אלעזר כשהכסיר ר' אלעזר לא הכסיר לא גטין אכל בשטרות לא ור' יוחנן אמר אפילו בשטרות ובפ"ק דגטין גרסי' אמר רבא האי שטר' פרסחה דמסירה גיפליה שאינו יכול להזדייק נדאפיק וחייתא נמי בפ"ד דגטין גבי האי שטר' פרסחה דחמתי ניה עדי ישראל וכו' דאמרי' נמי בפ"ד דכתובות גבי שטרי' החומי' על השטר ומה אחר מהם וכו' ואי ליכא לא חד מאי אמר אביי לכתוב חתימת ידיה אחספסא ושדי ליה גביה דינא ומחוקי' ליה דלא צריך איהו לאסהודי ודוקא אחספסא אבל חמלתא לא דילמא משכח ליה חניש דלא מעלי זכמינן עלויה מאי דנעי משמע מכל הני דשטר שהוה כחוב על דבר שהוה יכול להזדייק שהוא פסול וכתב א"ו הרמב"ן ז"ל בפ"ק דהלכה כר' אלעזר לגבי רבי יוחנן וכן פסק הרי"ף ז"ל וכתב הרמב"ן ז"ל בפ"ק דכתובות שאפי' מבני הרי לא גבי ואף ע"ג דאמרי' בפ"ק קדושין בשטר כיבר כתב לו על הנייר או על החרס שדי מורה לך שדי נחונה לך האי חרס לאו שכתב על גבו אלא שחקק בו כך מרכו קצת בפ"ד דגטין בחדושי א"ו הרמב"ן ז"ל - וחחרים מרבו בשטר מכירה לשעה לא בשטר רחיה לפי שאינו עומד ימים רנים כמו שהאריכו סם המפרשי' ז"ל ובפ' חזקת וכתבו בשם ר"ח ז"ל בפ"ד דכתובות דאף על גב דלאחר הוי שטר' דוקא בשטר מכירה אבל בשטר הלוואה אפי' לאתר לא מבני' ביה כתב שלא הסני' עמו הר"ש ז"ל נפסקין בפ"ד דגטין וכן היא ג"כ נס' החשן נס' מ"ג :

וקלפים שלנו דלא אפיכי כלומר שאינם מעובדים בעפכא ככתב ר"ת ז"ל שהם כשרים לשטרות רעבוד שלנו כעבוד שלהם בעפכים דחי לא הימא הכי ס"ת ומגלה היכי בתני' להו והארריך ברחיות אלו והבד ר' יחיאל ז"ל מפשט רבו לרחות קצת רחיותיו אבל הר"ש ז"ל תופש דברי ר"ת ז"ל עקר כמו שהאריך בפ"ק דגטין וכ"כ בעל העטור ז"ל נמאמר כתיבת גטין וטופסין ומיהו יראה דנקלפים שלנו דוקא על כד הנטר

שאינו יכול להזדייק אבל על כד השער שיכול למחוק ולזייף ולא יהיה ניכר אין כותבין עליו שטר' וכ"ש בשמתי'טן שאין המחק ניכר בו וכדאמרי' בפ' גט פשוט אינו דומה נמחק בן יומא או לנמחק בן שני ימים ופרכי' ולשהייה וא"ר ירמיה חיישי' לנ"ד טועין והכל כפי ראיית העין שאין כל הקלפים שוים כך נ"ל :
ואם כתב השטר על נייר מחוק כשר כל שחיה כתיבת השטר וחתימת העדים הכל על המחק כדאמרי' בפ' גט פשוט אחר רב שטר הכא הוא ועדי' על המחק כשר וא"ת חזר ומחק אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים כלומר שאין חוששין שמה ימחק השטר וישאיר החתימו' ויכתבו שטר אחר ויהיה הכל על המחק שהרי מהיה כתיבת השטר על נייר שנמחק ב' פעמי' וחתימת העדי' על הנייר שנמחק פע' אחת ויהיה ניכר לעינים שהשטר נמחק אחר חתימת העדים ונכתב אחר נמקומו ונכתבו שלא יחממו העדים על נייר מחוק עד שימחק נפניהם מחשש שמה מחק הנייר ונמקום שצריכים העדים לחתום יטיל דיו וימחק אותו ויכתוב שטר אחר ויהיה הכל נמחק שתי פעמים והיינו דאמרי' התם וליחוש דילמא שדי דיוטא חמקום עדים מעיקרא ומחיק ליה וחדר כתיב חליא שטר' דכי הדר מחיק ליה להאי שטר' הוה ליה אידי ואידי נמחק שתי פעמים אמר אביי קסבר אין עדים חותמין על שטר מחוק אלא א"כ נמחק נפניהם וכתב הרב בעל העטור ז"ל ומסתברא דכל היכא דאיכא למיחש חיישינן ונלחו סהדי לא נקיאי נהכי וכתב הרא"ש ז"ל דהא דמכשרי' שטר הכא הוא ועדי' על המחק דוקא שאין בין חתימת העד הראשון והשני ריוח כשיעור כתיבת אחרת סהדי חתמנו על המחק ושטר על הנייר אבל אם יש בו כשיעור הזה פסול שמה השטר היה על הנייר ועדי' על המחק והיה כחוב בין סהדי לכהדא אכתבא סהדי וכו' ומחקו ומחק השטר וכתב מה שרצה וכתב הרמב"ן ז"ל גבי שטר הכא הוא ועדי' דוקא בשטר הוא דמכשרין הכי אבל נכתב ידו ר"ל שהוא פסול לפי שאין הכל נקיין להשטר שלא להראות חתימת ידו על המחק אלא כשנמחק נפניהם והצריך בזה עיון :

ואם השטר על הנייר ועדי' על המחק כשר אבל צריך לכתוב בין סהדי לכהדא אכתבא סהדי חתמנו על מחקא ושטר' על ניירא ומכאן למד הרשב"א ז"ל נמעשה שנת לפניו בשטר שנכתבו בו מאה והיה צריך לכתוב בו מאתים וחמש בו העד הראשון והיו הנעלים רדופים לכתוב ולא היה זמן להחליף השטר והורה להם שימחקו המאה ויכתבו המאתים ובין סהדי לכהדא יכתבו קיום המחק והכי' רחיה מהכא דשטר הנא על הנייר ועדי' על המחק כתיבין סהדי לכהדא אכתבא סהדי וכו' אלא שכתב שחבריו חלקו עליו ומאן יהיב לן מעפריה דהרשב"א ז"ל וגמלי ניה עינן אבל ראימו חייבי מכיר דבשטר הכא הוא ועדי' על המחק על מה שחת' הראשון חתם השני וכלם יודעים שהם חותמי' על המחק ונהסכמת שניהם הוא נעשה ועל דבר אחד הם מעידים שניהם וכשיזכר השטר צנ"ד הדבר ניכר שניהם הסכימו על כך שהרי הראשון גם השני חותמין על המחק וליכא לספוקא במילתא אחריתי ואין חוששין שמה א' נלמד חתם כך לא נהסכמת שניהם ונמקנת חממים הם עושים כך לפי שלא מצאו דרך אחריתי אלא זו דחי כתיב הכי ממכתוב כלומר אחר חתימת העדים גאזו ליה ומי מעילא מחיק ליה הילכך לא מצאו תקנה אלא בין סהדי לכהדא אבל נדון הזה של הרשב"א ז"ל חד סהדי הוא דחתימ' על המנה והשני על המאמים והחותם על המאמים מעולה חתם שהרי זה לא לזה לא מנה והוא העיד במחתי' והשני הוא שהעיד באמת והיאך נזכר ממון אשומה דחד סהדי וכן יש להוכיח מדברי א"ו הרמב"ן ז"ל בפ' איזהו נשך שהראשון פסול הוא וכן מדברי המפרשים ז"ל בפ' הכותב גבי פוחמת כחונמה

תקין

סופרים

נד

הנט על גבי דבר שאינו מזויף כמו שאר שטרות לא אם מסוח לה נעירו מסירה כ"ל :

והעולה מזה הוא שאין כותבין השטר על דבר שיכול להזייף את"כ הוא שטר מכיר לשעתו אבל שטר ראיה או שטר הלוואה אפי' לשעה לא וקלפי' שלנו יכול למחוב עליהם כדברי ר"מ ז"ל והרא"ש ז"ל ודוקא מכר הנשר אבל מכר השטר לא את"כ יהיה דק שאם ימחק יהיה ניכר המחק ואין כל הקלפים שוים והכל לפי ראות העין וכותבין על נייר מחוק והוא שנמחק בפני העדים ובעל העטור ז"ל קושט בדבר וראוי לחוש לדבריו דלא כל עמא יהנה גמירוי ונכתב ידו על נייר מחוק פסול כדברי הרמב"ן ז"ל ואם השטר על הנייר והעדים על המחק יכתבו בין סהדא לסהדא הנחנא סהדי וכו' ובלבד שיהיה כמות ככתב יד העד הראשון ואם טעו בשטר וחמס אחד מן העדים אין מוחקין ומקיימין בין סהדא לסהדא כדברי הראשון ז"ל ואם העד הראשון מחק וכתב בין סהדא לסהדא הקיום כשר כדברי הראשון ז"ל ושטר על המחק ועדים על הנייר פסול כותבין נסם ונסקרא ונקנתמוס ונאכר ונשיחור וגם נמי עפכה כותבין על הקלף ועל הנייר אבל על הגויל לא וגם אין כותבין במשקין ולא נמי פירות :

השטר הרביעי נהני קיום התלויה והמחקין בס"ד :

גרסינן בפ' גט פשוט אמר ר' יוחנן תלויה מקוימת כשרה מחק פסול ואעפ"י שמקויים ולא אמרו מחק פסול אלא במקום שריר וקיים ונשיעור שריר וקיים ואמרין מו התם אמר רב יצחק בר' יוסף אמר ר' יוחנן כל המחקין כריך שיכתוב קוימיהון ותלויה אס לא קיים אומה אין כל השטר פסול אלא התלויה בלבד ובמחקין אלא נמקיימו כתב הראשון ז"ל בתשובה שאין לפסול כל השטר אלא כל הכתוב על המחק בלבד ואין חוששין לתנאי מדע לך דהא גט גזייה לזמן ויהיב גיהלה לא פסלין ליה ולא אמרו שמה מאי היה שם ואפשר שאפילו לכחילה מחירין אומה לניטא בו כדעת הרמב"ם ז"ל ובחוספחא מניא מחק או תלויה שלא מנכחו אס נמקיים כשר ואס לאו פסול ועוד האר"ן נראות וכן דעת הר"י מקדוקא שא ז"ל בני כריך להחזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה ונבי זוזין דאיונו ולפי דעתם יש מחק פוסל כל השטר כלו כגון שחלוכו סך הממון שהוא עקר השטר וכן כתב הר"י מקדוקא שא ז"ל אבל בספר החשן כתוב שכל השטר פסול דשמה יש כוחונה לבעל השטר ומחקו לא א"כ יהיה מוכיח ממה שלפניו ולאחריו מההוא ענין המחוק כההיא כסף זוזי דאיונו ומחקו אז לא נפסל כל השטר ואם המחק הוא במקו שריר וקיים וכשיעור שריר וקיים דאמר ר' יוחנן אעפ"י שמקויים השטר פסול והוי טעמא שמה מחק המלוה שריר וקיים וכתב מאי דנבי וחזר וקיימו דריוח שבין הכתב והעדים שהרי העדים יכולין להרחיק שטה אחת מן הכתב בדנבי' למימר קמן נס"ד כתבו המפרשים ז"ל דלאו דוקא בסוף השטר אלא אף בכל מקום שיש לחוש ששם יש סיוס דבר וכתב והכל שריר וקיים אלא שדרג מנר כלונה ז"ל כתב בתשובה שלא נפסל בנדך אלא מקודש אבל פשוט כשר וכן כתב הר"י מקדוקא שא ז"ל ודאמרין נשיעור שריר וקיים ויותר ממנו פסול דחיישין דלימא אערומי מערים ומחק יותר כרי שלא יהיה ניכר ופסולו הוי אפילו כתב אחר הקיום שריר וקיים כך כתב הרמב"ן ז"ל וכתב בעל העטור ז"ל נספר החשן נסיון מ"ד שאין לפוסלו לא דוקא כשאין אויר שטה בין עדים לשטר דאיכא למיחש שמא הוסיף אויר שרגילים להניח העדים שני שטים ונראה שדבריו סותרים מה שכתב במחק דאס נח החזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה אף על פי שהעדים מרוחקי' שטה אחת שהוא פסול ור"מ ז"ל כתב שברך לכתוב קיים מחקין קודם וקנינא לפני שטה אחרונה שחם לא

אלא דמי למאי דאמרין נשנועות נפ' ונחוקת וכפ' זה נורר לא נחלקו כ"ש ונ"ה על שחי כתי עדים שאחת אומרת מנה ואחת אומרת מאתים שנכלל מאתים מנה על מה נחלקו על כח אחת שאחר אומר מנה ואחר אומר מאתים שנ"ש אומרים נחלקה עדותו ונ"ה אומרים נכלל מאתים מנה דהתם המונע מונע מאתים שהלוהו בפני פלוני ופלוני ונאו להעיד אחד אומר מאתים הלוהו ואחר אומר מנה הלוהו אבל נכאן המונע והנתבע מודים שאינם לא מנה והעד שהעיד נמאחיס מודה ששקר העיד והרי הוא נעבמו כתב בפ"ב דנטין על ההיא אשמה דכל בחינה שהשקר עומד לעולם חיישין למחוי שקר' ואין לך שקר גדול מזה וכבר כתב ז"ל שחנריו חלקי עניו ואמר לי א"ה הרב נר' ז"ל נסם הרב' יצחק בר ששא ז"ל שהחולק עליו היה הראשון ז"ל ושתלמירו הרב יוס טוב אלמשב"ל ז"ל כתב שהדעת מכרעת כדברי הראשון ז"ל ואחר שכתבתי זה עמדתי על הראשון ז"ל וראיתי שדחה ראייתו של הרשב"א ז"ל מדחיימי הראשונה והוסיף עוד דחייית אין זה מקומם מיהו מה שנכתבו שהעד הראשון חתם העולה כ"ע אס עשה זה בכונה או נשנה שחם בכונה פסול הוא ואם נשנה חוזר ומגיד ולא מפסל בזה וכן כתב בעל העטור ז"ל ונתשובה להריב"ש ז"ל ראיתי שאף לדברי הרשב"א ז"ל שאין להכשיר אלא מאי דכתיב בין סהדא לסהדא הוי מכתבת ידה דהר"ן סהדיא אס נכתבה הראשון הנה שניהם מעידים כזה אס מיד העד השני ג"כ אין לחוש שהוא עשה זה מעבמו מכלי הסכמת הראשון שאין להחזיק העד נמוזייף לפי דברו של הרשב"א ז"ל אבל אס כמות מיד אחר אינו כלום שאנו תולים שהניאווה העדים חלק בין עד לעד ונא אחר זויף ע"כ ממתע מרנבי ז"ל שדנרני החולקי' על הרשב"א ז"ל אין להכשיר מאי דכתיב בין סהדא לסהדא אלא אס הוא כמות מיד העד הראשון ודברים נכונים הם ואעפ"י שאין דברי הרב ז"ל כריבין חזוק מכל מקום במדומ' לי שיש ראיה לדבריו ממה שנסתפק לבעלי המוספות ז"ל נעדים שחתמו זה חתם זה נאמכע השטה אס השטר פסול כיון שאין ההיזק מגיע אלא לעד שיכול להעיד עליו לכתוב שטר עליו וא"ו הרמב"ן ז"ל פשיטא ליה שהוא כשר כיון שאין ההיזק מגיע ללוה אלא לעד הוא יחוש לעבמו ואס אימא שיבענין לכתוב קיום בין סהדא לסהדא שלא מכתבת ידי העד השטר פסול הוא שהרי מגיע ממנו היזק ללוה שיכול המלוה למחוק נשטר ויוסיף תנאי או יגרע ויכתוב קיום בין סהדא לסהדא אבל כשאין הקיום שבין סהדא לסהדא יכול לכיוח אלא מכתבת ידי העד נסתלק הספק הזה כנ"ל :

ואם השטר הוא על המחק והעדים על הנייר פסול שאז יכונ למחוק השטר ולכתוב מה שירצה וקמימת העד' נמקומה עומדת ואין חקנה בדבר לזיהר מזה לביכך הוי פסול והכי אימא נמ' נפ' גט פשוט :

וכמו שאין כותבין על דבר שיכול להזייף כך אין כותבין בדבר שיכול להזייף דמנ התם נפ' המביא הניא צכל כותבין נדיו נסקרא נקומוס נקנתמוס ונכל דבר שהוא של קיימא ואין כותבין לא נמסקין ולא נמי פירות ולא נכל דבר שאינו של קיימא ואמרין נממרא ונכל דבר שהוא של קיימא לאייתויי מאי לאייתויי האי דמי רב חנינא ככתבו נמי טריא ואשכח נטר ודוקא במגל' דלא עפכא אבל נמגלת דעפכא פסול דקיימא לן אין מי מילין על גבי מי מילין כלומר שחם כתבו נמי עפכא על גבי נייר או קלף לכן חתיה הבחינה ניכרת אבל אס כתבו נקלף מעונד בעפכים כמו הגוילין לא תהיה ניכרת כתיבת מי העפכים שהם מילין מני רבי חנינא התם כתבו בלבר ונשיחור כשרי' ואכר הוא עופרת מרגום עופרת אברא' ושיחור הוא הפחם וכל נזכר סס נמ' גבי גט ונראה שאין חלוק בזה בין שטרות לגטין דהא נענין שיכתוב

תקון

סופרים

בן אהרן למדין מהן וכן כתב הרמ"ק ז"ל שצריך לכתוב קיום וקנינה אבל הרמ"ש ז"ל כתב שמה שנהגו עמה לכתוב קיום מחקין ומלויות אחר וקנינה לפי שהורגלו עמה לכתוב בכל השטרות והכל שריר וקיים ואי אפשר לזייף והטעם הזה שכתב הרמ"ש ז"ל כבר אמרו ר"ת ז"ל לרבינו יצחק ז"ל בן אחוחו פה אל פה אבל לא סמך עליו כמו שכתב הר"י ז"ל בכתובה לרנ"ד אשר בן הרב רבי משלם ז"ל כמו שכתובה משונה זו נדברי המפרשים ז"ל בפרק נוט פשוט ולפנינו נס"ד נאריך בענין אהרן למדין משטה אחרונה ובענין שריר וקיים :

וכתב הרמ"ש ז"ל בפ' אעפ"י גבי שמע מינה בוחנן שונר ר' ירמיה חומר בשונרתו מחובו דכל שנמצא גדר בין השטין מרענן לשטרות וחייטין דילמא תכרח הוה כתיב התם וכן כתב הרמ"ש ז"ל בכתובה שלפי שנהגו לכתוב פרעון בני שטי צריך לזהר שלא יהיה שום גדר בני שטי דליכא למיחש שמה היה בו פרעון ומחקו וכו"ש אם הפרעון שניני שטי הוא על המחק דליכא למיחש שמה היה אחר ומחקו וכתב מה שכתב וחס יג עדים שהפרעון הוא כתיב יד הלוא כשרצמו ליכא למיחש למרו גספר התם סימך מ"ה והרמ"ש ז"ל בכתב נחשוכ' שוכר שמתב על בנו של שטר או בין השטין שאין לחוש לו והרבה להאריך בראיות להעמוד השטר על חזקתו ונסוף דברי כתב הרמ"ש ז"ל שכתב הר"ן אהרן חני רואה לחוש לשונר אעפ"י כן יש לאיים על נעל השטר מאחר שהורגלו לכתוב שם שוכר דרגלים לדבר ולא גרע מוח"ו דרתיקה טובה ומוח"ו דפרדסה דכפיה וואודו ונשהמחק עלגני השטר דנריהרמ"ש ז"ל נכוני' וכן השטין שלחוש לדברי הרמ"ש ז"ל והרמ"ש ז"ל : **ואם** טעה הסופר בענין שניכר שהוא טעה סופר אין צריך לקיימו וכן כתב בעלהעטור ז"ל כמאמר תקון טובסין ז"ל ומסתברא כל שניכר טעות סופר הוא בגוף שלא כתב שם האמכעי נשטי או כרביעי ר'חו' לא כתב' מיל' או חיבה אחר' חינו נחוב כך נספר העטור וכלו נמחק מן העטור ז"ל שניכר שהוא טעה סופר חינו צריך קיום מדאמרין אחריות טעות סופר הוא ש"מ כל טעות סופר אין לחוש אלא בגוף שמות הנעלים ונגוף הממון ובכתובה לרבינו נסים ז"ל איכא ננט זכירת זמן שני פעמים או טעות ונקד אחאחד מהם או שעבר עליו הקולמוס ונמחק וכן אם טעה באחיות אין לחוש בכך אלא במקומות ידועים כגון שם האשה וכו' והעולה מדבריו שאין לחוש בטעות שניכר שם טעות סופר אלא בשמות הנעלים או נממון ואעפ"י שלא קיים אבל אם קיים אפילו טעות בחורף לא הייטינן :

והעולה מזה הוא שאם יש תלויות בשטר וקיימן כשר ואם לא קיימן המלויה פסולה וכל השטר כשר ואם יש בו מחקין וקיימן כשר לא אם הוא המחק כשיעור שריר וקיים או יותר משיעורו ובמקום שריר וקיים אבל פחות משריר וקיים כשר ואפי' חינו כסוף השטר אלא בכל מקום שיש לחוש שהוא סוף השטר פסול והיינו במקום שריר וקיים שאמרו נמרח ואפי' כתב אחר קיום המחק שריר וקיים פסול ואם לא קיים המלויה יש מכתצין כל השטר וזאתי מקום המחק ויש פוסלין כל השטר והכי מתחבר וחק' על פישטי מי שכתב שלא נאמרו הדברים אלא במקום מ"מ טוב הוא שיזהרו הסופרים בכך כדי שלא יבואו הדנינים לידי טורח ויש מי שכתב שאין כותבין הקיים לא קורם וקנינו ויש מי שכתב כותבין אפי' אחר וקנינ' וכן אנו נוהגין כאלו ויש לזהר שלא יהיה בין שטה לטטה גדר מהשט שמה יאמרו ששוכר היה כתוב שם ואם טעה הסופר וכתב שם אחר או ענין אחר שני פעמים והענין עליו הקלמוס אפי' לא קיימו כשר זולתי אם הוא בשמות הנעלים או בסך הממון או בזמן :

השטר החמישי לנאר שכתב השטר כשרה בכל כתב ונכל

לשון ושצריך שיהיה מחוקנת באוחו לשון ובאוחה כתב נס"ד גרסינן נפ"ק דנטין אמר רבא הוי שטר פסול דמסרה דמסרה ניהליה באפי' סהרי ישראל מענינן ניה מני חרי ונין לפרטי' ז"ל דפירש דחמתי ניה פרסאי ומסרה ניהליה בעדי ישראל ונין לפ"ר ח"ו ז"ל והרמ"ש ז"ל דמפרטי דנלא תמימה הוה ומסרה ניהליה באפי' עדי ישראל שמעינן מינא דשטרות נכתבין בכל כתב ונכל לשון וכן משמע נמי בפ"ב דנטין דאמר' התם אמר רב אשי אמר לי רב הונא בר נתן הכי אמר אמימר הוי שטר פסול דחמתי עליה סהרי ישראל מענינן ניה ממסענדי ודווקא שידעו העדים לקרות אוחו כתב ושיהיה כחוקן שער'ו שלנו מדפריך התם והא לא ידעי למקרי ומתקן נדעבי ומקסי מו והא בעינן שיחזיר מעניינו של שטר נדמהדר ומסי' נסיפא דמילתא מאי קמ"ל הא קמ"ל דכשרין בכל לשון בין ננטין בין נשאר שטרות וכן כתב הרמ"ש ז"ל בפרק ב' ז' מהלכות מלוה ולוה :

וצריך שיהיה לשון השטר מנודרת וכהה בכל לשון שיהיה כדי שיזכר לדקדק מינה כל דקדוק אומה לשון סאפי' היא לשון אחרת וזאת לשון הקדש צריך לדקדק בה דקיימא לן בפ' המקבל הלל ושמי ורסנ"ג ור' לעזר כן עזריה ור' יהושע בן קרח ור' מאיר ור' יהודה ור' יוסי בלאו הוו דרשי לשון הדייטין וכן יש דברים שאין צריכין ליכתב ואעפ"י כן כותבין אותם. לכמות הלשון ויופי השטר כדאמר ר' יהודה בפ' המובר את הבית הוי מאן דמוכן ארעא לחנניה צריך למיכתב ליה קני לך דקלין ומאלץ והובין ובנין ואע"ג דלי לא כתיב להו הכי קני אפי' הכי שופרא דשטרות הוא :

וצריך גם כן לדקדק באחיות הכתב שיהיו מאושרים שלא יוכלו להודיין ואם זייף יהיה ניכר הזיוף כדאמרין בפ' גט פשוט ההוא שטר' דהוה כתיב ניה מולחא בפרדסא חזיל מחקיה לגביה דבי"הושויה וא"ו והוה ליה ופרדסא אחא לקמיה דאביי אמר ליה מאי טעמא רוח ליה עלמא להאי וא"ו כפתייה יואודי וכן נמי הקוה דהוה כתיב ניה מנת דאונן ושמעון אחי היה חד אחא דשמייה אחי אגל כתב ליה וא"ו ושויה ואחי אחא לקמי' דאביי אמר ליה מאי טעמא דחיק ליה עלמא להאי וא"ו כל האי כפתייה וכו' ולפיכך כתב הרמ"ש ז"ל בפרק ב' ז' מהלכות מלוה ולוה ומחקין השטר צריך להכתוב שטר באחיות וזיינן שלו שלא יהיו דחוקין בין התצות שמה זייף והוסף וא"ו ולא יהיו מחוקקין שמה מחק אות אחת בגוף ה"א או ח"מ וזהו רגל האחת מקום וא"ו וכן כל כ"ח כזה מדקדקין בו בכל לשון ונכל כתב וכן כתב הרמ"ש ז"ל וכתב שצריך שיהיו האחיות דומות זו לזו ושיהיה הכתב באחד ושוה זה לזה ושאר העדי' רשון לחמם עד שידקדקו בכל אחיותיו וגראה לי שאם נודמן לסופר כך ודחק אות אחת שצריך לקיימ' כמו שמקיימן תלויות ומחקין או שיחזיר הענין בשטר עד שיזכר שאין בו זיוף ויהר"ב שאל יכתוב בסוף השטה חשבון שיזכר להוסף עליו ולא יוכר הזיוף דאמרין התם אמר אביי מתלמא ועד עשר לא לכתוב בסוף שטה דילמא מוסיף וכתבי ואם חיתרמי ליה והדריה לדנוריה חרי מלת זמני א"ל דלח מתרמי ליה חד נאמבע שטה פירוש שאם כתב שלש בסוף שטה יכול להחזירם שלשים וכן ארבע וחמש עד העשר שהעשר ג' יכול להחזירו עשרים אבל מ"ח ואילך אין לחוש לפי שאין כותבין אחד עשרים אלא או אחד ועשרים או עשרים ואחד ועל כל פנים צריך להוסיף וא"ו ואם הוסיף הוא"ו צוין מיד הוא ניכר הזיוף אבל משלש ועד עשר יוכל מוסיף ולא יהא ניכר ולפי' אם נודמן לו כך וכך בסוף השטה יחזיר עד כמה פעמי' עד שיצוה הסכום נאמבע השטה יחזיר אין לחוש לזיוף וכן כתב הרמ"ש ז"ל בפ' הנזכר ויראה לי שאם שכתב וכתב השטר זלל החזיר נאמבע השטה שיקיי' בסוף השטה ויכתוב סכום פל' בסוף

בסוף ששה פלוגי' ואז אין לחוש לזיוף וכמו כן בספר החשבון נבי' מ"ג שכתב נ"ב שלא יכתוב הסכום באותיות כגון נ' או ד' כדי שלא יעשו נ' או כ' ויזהר נ"ב שלא יכתוב לשונות מסותרים זה את זה נשטר כדי שלא ינה הריון לירי בלכול שכמה דברים יש אם כחונ צו למעלה מנה ולמטה מאחים או קפל למעלה וספל למטה וכן בזה הוא שטרף דהיה כתוב היה שיהי ממה וזווח ושלח רב משרשי לקמיה דאביי שיהי ממה חיסמיה וזווח אודילמא שיהי ממה וזווח או דילמא שיהי ממה פריטי וזווח על כן בריך הכופר לכתוב הכל בדיוק כדי להתרחק מן הספק :

השער הששי צענין החזרת מעניינו של שטר נשטה אחרונה וענין שריר וקיים נבי' ד :

בפרק גט פשוט אמרינן וכריך להחזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה מאי טעמא אמר רב עמרם לפי שאין למדין משטה אחרונה ונפ"ק ונפ"ק דגטין נמי אמרי' נבי' שטרף פרסאה והא' נבי' ללהדורי נשטה אחרונה בדמהדר וענין החזרת מעניינו של שטר הוא שיכתוב בסוף השטה אחר וקנינא כך ומה שהיה נפנינו כתבנו וחתמנו וקנינו על כל התנאים הנזכרים נשטר לפי שדברים אלו אינן צריכין נשטר שכבר הם כתובים למעלה ואין לנו חוששין שמה זיוף והוסף שום ענין והטעם שאנו צריכים להחזיר מעניינו של שטר הוא כדאמר רב עמרם לפי שאין למדין משטה אחרונה והטעם שאין למדין משטה אחרונה הוא לפי שהעדים יכולין להרחיק שטה אחת מן הכתב ושמה באותה שטה שהניחו העדים פניו כתב הוא מה שרצה ולפיכך אין למדין משטה אחרונה ואם לא החזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה אנו דנין שכל מה שנכתב באותה שטה הוא חוששין לזיוף לפי שמה שהחזיר באותה שטה כבר הוא כתוב למעלה ולפיכך כתוב המפסחי' ז"ל שלא יכתוב שום מנאי חדש נשטה אחרונה ולא שום חדוש שאינו כתוב למעלה לפי שאין למדין משטה אחרונה ורבינו הא"י ז"ל כתב דאין לפסול שטר שלא החזיר מעניינו נשטה אחרונה אלא כשאין ערו מרוחקין שטה אחת אבל כשעדי מרוחקין שטה אחת כשר שאין לחוש שמה העדי' הרחקו שמי' שטין וכן כתב א"י הרמב"ן ז"ל גבי שטה הבא הוא ועדיו נשטה אחת וכן כתב הרשב"א ז"ל בשונה והר"י מקרקושא ז"ל כתב נשט דנו ז"ל דלא פלוג דכיון שלא נעשה בחקת חכמי' פסול הוא וכן כתב בעל הטורי' ז"ל בספר החשבון נבי' מ"ד וכתב ר"ש והראב"ד ז"ל דלא פסלי' בשלא החזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה אלא כשאין נו שריר וקיים וכן כתב בעל העטור ז"ל כמאמר קיום טובטין ויש מגממין נדר וז"ל הרמב"ן ז"ל כתב דפסול אפי' נשט נז שריר וקיים ודנים תמהו אחר שאין למדין משטה אחרונה למה מקיימין נה מליות ומחקין וכמה גדולים נהכללו בזה שהרב ר' אשר בן הרב ר' משלם ז"ל של לרבינו יצחק ברשמיא זרבינו יצחק של לר"מ ז"ל וטרחו להעמיד בה חזון ולא יכולו וגם הרמב"ן ז"ל נסחפק נדר הרבה וכל דבריה' הם נממחי' ונראה שהם סומכים על המנהג והרמב"ן ז"ל טרח להעמיד המנהג על הלכה וכמו כן בסוף דבריו דהוי כהלכה רשפת שאמרו עליה נירושלמי ראה איך הכבוד נהנהג ונהג כמוהו ואפי"כ כתב שהקשה הדבר לעשות בו מעשה וכ"ש ננטי נשים שיכתוב שום דבר מהחוקק נשטה אחרונה אפי' שמנהג חכמי' לכתוב שם כדת משה והדברים עתיקים כמים עמוקים : הרובה לעמוד על עקן של דברים יענין נדברי המפרשים במקומם וכבר א"ר הרב נר"ו בשו"תיו בענינים אלו ובאין אין מקום להחריף וכתב הרשב"א ז"ל בשו"ת שהוא למד הסופרי' לסיי' השטר נחצי שטה ולאחוס הכ נחצי שטה הנשארתי כי מכאן יש לנו הכשר גמור וגאמר כי נודחי' כמותה היתה אותה חצי שטה

וכל שלמעלה הימנה בשחמו העדים שאלו' כן חסור היה להם לחתום נחצי שטה מחשש שטר הנכ הוא ועדי נשטה א' שהוא כשר וכבר נתבאר שאין חוששין לעדים טועים נכונות זה וזה ונדר גדול נדר נדר וכוון הוא וכן נראה מדברי א"י הרמב"ן ז"ל שכתב גבי שטר הנכ הוא ועדי נשטה אחת ז"ל ולמדנו מכאן שלמדן מחצי שטה אחרונה דכיון דאין העדים רשאין לחתום באמצע שטה של ריוח נידוע שהיתה כמותה שטה זו עד חציה וחתמו העדים כענוך לכחנז ונזה למדין מכל השטר ולא אמרו אין למדין אלא נשטה אחרונה שלימה שיש לחוש לאוירה מפני שהעדי' רשאין להרחיק שטה אחת שלימה אבל חצי שטה לא וזה סמך גדול למנהג הסופרי' שנשמשו נידם כמו שכתבנו ע"כ ואם לא החזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה הראב"ד ז"ל פוסל כל השטר וכן נראה דעת קצת המפרשים ז"ל וכן דעת הרמב"ם ז"ל כמו שכתב הרב ננו ז"ל משמו בספר החשבון נבי' מ"ד אבל הרמב"ן ז"ל מכשיר כל השטר חוץ מאותה שטה דכיון שאין למדין ממנה שזו אין לחוש לכל השטר והיה נעשה כמקון חכמי' ז"ל וכן דעת הרשב"א ז"ל נחשונ' וכמכעור הרמב"ן ז"ל נפ"ק שני דגטין שכל שעדי ישראל חתמין נשטר שכל השטר כשר לא שטה אחרונה שאין למדין ממנה אבל שטר שאין בו עדים כלל אלא שמכרו נפני' עדים וכן שטרף פרסאה כל השטר פסול אם לא החזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה וכתב הרא"ש ז"ל דהאידנא כיון שנהגו לכתוב שריר וקיים למדין משטה אחרונה ואין בריך להחזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה :

ובענין שריר וקיים כתב הרמב"ן ז"ל דמהירושלמי משמע וכן מגמ' רילן דלא מעכב לא במקשה אבל בפשוט אי' לא כתיב שריר וקיים כשר וכמנ' סגן נראית דעמ הרי"ף ז"ל אבל מדברי הרמב"ם ז"ל נפ"ק ב"ז מהלכו' מלוה ולוה נראה דנפשוט נמי נענין שריר וקיים וכן הרא"ש ז"ל כתב שהאידנא שטר שאין בו שריר וקיים פסול הוא ואין לעדים לחתום בו אלא אם כן יהא כתוב בו שריר וקיים שאם יחתמו בלא שריר וקיים יחזוק למעלה חונתו ויכתוב על המחק מה שרצה ויקיימו נשטה אחרונה : וכן מה שאמרו נגמ' ההם חד שריר וקיים כמתנין מרי שריר וקיים לא כמתנין מדברי ר"ש והראב"ד ובעל העטור זכ"ל נראה דאף בפשוט פסול והרב הנשיא בהב' בשונה שהעתק הרב ר' אברהם מספר הדיינין דלא אמרינן הכי אלא במקשה אבל בפשוט אפי' אף שריר וקיים כמתנין וכן היא דעת הרמב"ן ז"ל וכן נראה שהיא דעת בעל הטורים ז"ל וכן כתב הרשב"א ז"ל בשונה אלא שכתב דלא מכשרין מרי שריר וקיים אלא אם אינם נשטה אחרונה אבל אם כתבם נשטה אחרונה חוששין שמה זיוף וכתב מאי דנבי' וכתב שריר וקיים אחרונה ואם החזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה אפי' שכתב מרי שריר וקיים נשטות שלמעלה הימנה אין כאן חשש שאין חוששין שהעדים הרחקו שמי' שטין ונא זה זיוף :

והעולה מזה הוא שכתב להחזיר מעניינו של שטר נשטה אחרונה ואם לא החזיר פסול וי"א דוקא אם אין בו איר כשעור שטה בין השטר והעדי' וי"א שכן כך וכן כך פסול וראוי לחוש לדבריה' ז"ל נשאוקי ממונה ונבי' נשי' וי"א שאם לא החזיר אינו פסול אלא כשאין בו שריר וקיים וי"א שכל ענין פסול' ובענין הליות ומחקין נשטה אחרונה בריך לזהר מאד מאד שלא לעשותו וטוב הוא שיסיים השטר בחצי שטה כדי שיחתמו העדים נחצי שטה האחרת ואם לא החזיר מענינו של שטר נשטה אחרונה יש פוסלין כל השטר וי"א שאין פסול לא שטה אחרונה וזה דוקא אם העדים חתמו בו אבל אם הקנה לו השטר בעדי מסיר כלו פסול ובענין שריר וקיים י"א דלא מעכב לא במקשה ואחרים אמרי' אפי' נפשוט ומרי

תקון סופרים

שריר וקיים י"א שנינו פסול חלל במקושר אבל בפשוט כשר וי"א חף בפשוט פסול ואף לדברי המכשירין בפשוט דוקא אם אינם נשטה אחרונה * וכשאינן נשטר תליוח ומחקין יכתוב הכל שריר וקיים בלא ו"א וכשיש תליווח ומחקין יכתוב והכל שריר וקיים והכל בוא"ו שהיא ו"א העטף וכן הנהיג א"ח מורינו הרב נר"ו :

השטר השביעי נענין שטר שעדין מרוחקין שטה אחת או שני שטין או שטה ומחכה או מחכה ושטה והנל הוא ועדין בשטה אחת כס"ד :

הניא הרחיק את העדים שני שטין מן הכתב פסול שטה א' פסול אינע"י להו שטה ומחכה מאי ת"ש הרחיק

את העדים שתי שטין מן הכתב פסול הא שטה ומחכה כשר אימא סיפא שטה אחת כשר הא שטה ומחכה פסול חלל מיהא ליכא למשמע מינה מאי הוי עילה ח"ש דתניא הרחיק את העדי' שתי שטין מן הכתב פסול פחות מיבן כשר ומדברי הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל משמע דפסוק דשטה ומה"ש כשר וכן כתב בעל העטור ז"ל וכתב שאין למדין משטה ומחכה חלל אם החזיר מעניינו וכן הוא דעת הרב הנשיא אברבנלוני ז"ל חלל שחלק בין שטה ומחכה או מחכה ושטה דאם השלים השטר נכחי שטה והניח אותו נכחי נשטה ומחזיר מעניינו של שטר בשטה אחרונה חלל מ"מ חכי שטה העליונה משטה החתונה דיינין ליה כשטה אחרונה ואין למדין ממנה חלל הניח שטה ומחכה אחריה וחתמו העדים נכחי שטה פסול דנהי דלא חייטין לזיוף מ"מ יכול הוא להתקן בל השטר ולכתוב באותה חכי שטה מאי דנעי והוה ליה שטר הנל הוא ועדין נשטה א' דכשר וכל שיכול לזיוף חעפ"י שלא זייף פסול בין שלא נעשה בתקון חז"ל כמו שבמנו רבותינו הכרפתים ז"ל והאי דאמרין שטה ומחכה ואיפשיט דכשר לא תהא שטה ומחכה לא הכי קאמר מחכה ושטה מאי חבל נספר החסן נסימן מ"ה פסול בין נשטה ומחכה בין נשטה ושטה חלל הכשיר חלל אם הוא שטה ומחכה וחתמו העדים זה תחת זה שאם זייף נמכא שלא העיר לא ער אחר ואני תמה מהרב ז"ל א"ף פסק דשטה ומחכה פסול והאמניא הרחיק שתי שטין פסול פחות מיבן כשר ובהא איפשיט בעיגן נשטה ומחכה דכשר ואחרי' דוחקי בשטה ומחכה היינו חזיר שטה וחכי ואזיר שטה ואין כורך לזה הפירוש ושתי שטין דאמרין פסול ר"ש והראב"ד ז"ל סוגרים דאם יש בו שריר וקיים כשר והרמב"ן ז"ל דחה דבריהם וכתב שאפי' אם העירו העדים הויא להו מלוה על פה זכין דעת בעל העטור ז"ל וכן דעת ה"ר יונה ז"ל ובעל ספר החשן דפסול ואפי' נשים ז"ל שריר וקיים ואם אותו חזיר של שני שטין מלאהו בקרובים כשר בדמיר חוקיה מלאהו בקרובים בשטר ואל תתמה פהרי חזיר נשלטה סכך פסול פסול נגרבעה כלומר נסובה פסול זה חזיר שלטה ואם השלימו נסכך פסול שאינו פסול חלל נר' כשר שהפסול מכטרף לו כשר וכן נשטר שהחזיר פסול נואם מלאהו בקרובים שהם פסולים להעיר כשר כיון שיש עדים כשרים אסריהם ואם לא מלאהו בקרובים אף טייט ליה טייטי שהם שרונות ונקודו' בסות של דיו פסול דילמא שהדי אטיטטא חתימי וכתב הוא שטר מעליוהו ודוקא בטיטטא חלל דשטט לא כן כתב הרמב"ן ז"ל ודאמרין דילמא שהדי אטיטטא חתימי נחב בעל החשן דוקא כשהטיטטא הוא למעלה מהעדים חלל נכד העדים כשר גרעה שעל כך סמכו לעשות טייטי' ולחחום ואינע"י להו החם שתי שטין שאמרו הן ואזיר אותן בלא חזיר וחמר רב נחמן בר יבהק דמסתברא הן ואזיר וחמר רב יבהק בר אלעזר משמיה דחזקיה בגון לך לך זה על גב זה והוא שפי שתי' וארבעה חזירין ור' חייא בר אמי משמיה דעולה אמר בגון למ"ד וב"ף נשתי שטין והו שתי שטין ושתי חזירין ורבי אבהו אמר בגון ברוך לוי בשטה אחת רהו שטה אחת ושתי

חזירין ורבינו האי גאון ז"ל פסק בר' אבהו דשטה אחת ושתי חזירין כיון דהוי פלוגתא דאמוראי ולא פסקא הלכתא כחך מנייהו יד בעל השטר על המחמיה וכן דעת הרמב"ן ז"ל יר' יהוסף הלוי ז"ל כתב שיש לפרש דר' אבהו אשטה אחת קאי ולא נהירא לרנ בעל העטור ז"ל אמר הריג"ם ז"ל פסק בר' חייא בר אמי כגון למ"ד למעלה וב"ף למטה בשתי שטין יהו שתי שטין ושני חזירין ונראה דפסק הכי משום דהויא מלתא מציעתא ועור דהו שתי שטין ואלו לר' אבהו לא הויא חלל שטה אחת וכן בתמו ב"פסר החשן :

ושתי שטין שאמרו בכתב יד עדי' ולא בכתב יד' סופר מאי טעמא דכל דמזייף לאו לגבי סופר אדל' ובתב הרמב"ן והוא שלא חתמו העדים גם נזיתר נכונה חלל לומר לך שאם חתמו בקולמוסו של סופר ומפני שאין רבלין נכחי' חתמו יותר גם הסופר משערין בהם ונירושלמי משער חף בכופר להקל שאם כתב יותר גם משל עדים משערין בו ולא גראין בדבריו דאי מחזקי' לעדים נשקרו למה יעשו חלק ויחתמו חתימה גסה כרי שיכולו לזייף אחר כך באותן שתי שטין יעירו מתחלה עדות שקר וכתבו נשטר כל מה שירבו וחולי כונתו היא כאלוה ששנינו בותנין שטר ללוה חעפ"י שחין מלוה עמו ונתנו השטר ביד הלוה וזכנו מחלה שבשינוא המלוה חלל'ס יוסיפו בו תמיה זה נ"ל פירוש דבריו ז"ל :

ובגמרא אמר ר' יוחנן כבירא ליה דשטר הכא הוא ועדין נשטה אחת בשטר הכא הוא נשטה א' ועדין נשטה אחת פסול וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ' כ"ו מהלכות מלוה וגויה היה שטר בלו עם עדין נשטה אחת הרי זה כשר היה השטר נשטה אחת והעדים נשטה שניה פסול שמה אלו העדים היו מרוחקין מן השטר הכשר שטה אחת וחקר כל השטר ובתב זה השטר באותה השטה ונמכאו לא העדים חתומי עליה ובתנו בתוספות דנחתו הכרפתים ז"ל כיון דקי"ל דשטר הנל הוא ועדין נשטה אחת כשר שיש ללמוד מכאן שהעדים החתומים בין נשטר בין ננט בין נכתובה כריכין לחתום ברישא דמגלחא שלא לכתוב מן הכר השטר דהוה ליה הוא ועדין נשטה א' ובשטר אותו שטר ויש לחוש לזיוף ונשמעתין משמע שאם יש לחוש לשום זיוף מפסיל נהכי זאם אירעבן שלא חתמו נראש הקלף יחתמו זה תחת זה דהא ליכא הוא ועדין נשטה אחת וכן פר"ח ז"ל בגליון ספרו' מיהא מ"מ יש למנוע מלחתום נלמכע הקלף אפילו בשיחתמו זה תחת זה שא"ב יכול לכתוב שטר על אותו ער ותקן הוביא עליו כתב ידו שהוא חייב לו זכוכה מנכסין בני חורין ומיהא לא ידענא אי מפסיל שטרם נהכי כיון דלא שייך מרי בעדות השטר חף טוב ונכון הדבר לחתום ברישא דמגלחא והרמב"ן ז"ל נכס עמהם ולמד מדבריהם שלמדן מחכי שטה אחרונה דכיון דאין העדי' בשאין לחמו' באמצע שטה של ריזח בידוע שהיתה כתובה שטה זו עד חכי' וחתמו העדים במקור לכתב ונהו למדין מכל השטר ולא אמרו חץ למדין חלל נשטה אחרונה שלמה שיש לחוש לחזירה מפני שהעדי' רשאין להרסיק שטה אחת שלמה חלל נכחי שטה לא וכתב שמה שנהנו לחתום בכתובה קרובים ושופנינים ומרחיקין מחתימת העדים או מכתימת השטר הרבה טועים הם וראוי לגעור בהם למחות בדם חלל השטר משמע שאינו נפסל נכך שהם לא בעדות הם נחים נדי סיפסל דחתימתן חלל העדים וזהו נה יוחר שמה יפסל השטר בדברי רבותינו הכרפתים ז"ל והיה ר"ל עוד שלא יניח בליין נראש השטר חלל נסוף דברו זכו' ואם הניח גליון מלמעלה לא מפסיל דמסלת השטות ידועה היא לעולם ואם הוסיף עליו ניכר וידוע הוא עכ"ל ונספר החשן כתב שאם חתמו העדים באמצע השטה יטיטו דריו ולא אמרין אטיטט' חתימי חלל כשהטיטט הוא למעלה מחתימת העדים בין השטר ואחתימתו וכתב שאם למעלה בתמו שריר וקיים שהיא כשר ונלמד

ובלכר שיהיו העדים החומים זה תחת זה אבל כזה אחר זה פסול דשמה ביה שטר דשנא הוא ועדין נשטה אחת ותמכו וכחז זה מלמעלה ונסדר בחינה הגט לרא"ש ז"ל כמובן ויחילו לתתם כדאש השטה חס ירכו יחממו כזה אחר זה בטטה אחת ואם ירכו יחממו כזה אחר זה נשתי שנות וכן כמובן נספר חכן העזר . ואם יש חויר בין עד לעד כתי חתימה עד אחת כחך הריב"ש ז"ל כחשונה שהשטר כשר ופוכים כן מדברי הרמ"ה ז"ל וכדאמרין בפ"ק דגטין דילמא רווחא שנק למתן דקשיש מניה .

השער השמיני נכתיבת טופסי שטרות בס"ד :
בפירק כל הנט תנן הכותב טופסי גטין כריך שיעת מקום האיש ומקום האשה ומקום הזמן . שטרי הלואה כריך שיעת מקום הלואה ומקום המעות ומקום הזמן . שטרי מקח וממכר כריך שיעת מקום הלוקח ומקום המוכר ומקום המעות ומקום הזמן מפני האקנה ר' יהודה פוסל בכלן ור' אלעזר מכשיר בכלן חוץ מגטי נשים שנאמר וכחב לה לשמה ואמרין עלה גמ' אמר ר' זירא אמר רבא נר שילא אמר רב הממונה כבא אמר רב אחא נר אהבה אמר רב הלכה כר' אלעזר קרי רב עליה דר' אלעזר טובינא דחבמי ופרט"ז ז"ל כדכי אבשר ר' אלעזר היינו דווקא נטופס אבל לכתוב המורף דהיינו סס הלואה והמלוה והלוקח והמוכר והמעות והזמן לא ור"ז ז"ל פירש דכי אבשר ר' אלעזר אף במורף אכשר דמ"ק אכשיר נכולהו שטרות טופס ואמר בכלן מורף ור' יהוד' אכר נכנן אפי' טופס ור' אלעזר מכשיר במקצתן אפי' מורף דהיינו נשאר שטרות ופסל מקצתן לגמרי דהיינו גט נשים וכן דעת הרשב"א ז"ל והרא"ש ז"ל אלא שהרישב"א ז"ל מוסיף שמה שהכשיר ר' אלעזר מורף היינו חוץ מן הזמן שאין ראוי לכתוב הזמן כדי שלא יהאמוקדם ולא חיישינן בכתובת המורף למיחוי כשיקרא נדלא חיישינן בכתובת אשרתה כמו שפסק הרא"ש ז"ל בפ"ג דכהונות ואע"ג דחיישינן בדוכתא אחרונה למיחוי כשקרא דאמרין בפ"ג גט פשוט אמר להו רבא נר שילא להני דכמני . שטרי אקניייתא אי ידעייתו יומא דאקנייתו ביה כמובן ואי לא כתובו יומא דקנייתו ביה כי היכי דלא מתחזי כשקרא בלומר חבל יומא דלא קני ביה ולא יומא דכתיב ביה לא אע"ג דודאי הנו מקמי ההו' יומא דכמני אינהו משום דמתחזי כשקרא וקיי"ל בני אלמא חיישינן לשקרא . ובעלי המוספות תרבו כזה מה שמרבו ולא נהחוויר לרשב"א ז"ל והרמב"ן ז"ל כתב נדושייהם בפ"ג גט פשוט שאין כל השקרים שוים ולא כירר יומא והרשב"א ז"ל פירש בפ"ג כל הנט דכל דבר שנמר מעשהו הוא אמת אלא שנתה קודם גמרו כשקרא נכי הא לא חיישינן דכיון דמ"מ לכופי יהיה הענין בלמחו כההיא דאשתיה דיעיני דליכנה מקמי דליהו סהדי חתימה יודעי שהרי לכסוף דיעיני עליו ויהיה אמת וכן היה דפ' הכותב ההיא אמתא דליחייבת שנועה כתי דיע' דר' ביבי נר אבוי אמר להו ההוא בעל דין חתימתה נכתיב לי במתין אמרה ליה כותבה זכותא דכימשתבעי יתנו לי אמר להו רב ביבי כותבו לה וכו' ואסיקנא דלמיחוי כשקרא לא חיישינן התם גמי היינו טעמא דהא כשימנו לה זכותא נכתיב דלמפרע אמת היה אבל היה דאמר להו לדכמני שטרי אקניייתא וכו' איכא ודאי משום מחזי כשקרא שלעולם נכתיב שהוא שקר ולא יחזור אמהלעולם וכן היה נמי דאמרי' התם בפ"ג גט פשוט אמר ליה רב לספריה . וכן אמר להו רב הונא לספרי' כי קיימיתו נשילי כותבו נשילי אע"ג דממסר להו מילי נהיגי וכו' משום דמתחזי כשקרא חתי מחזי כשקרא לעולם שקר הוא ולא יהויר לעולם אמת וכן הוא דאמרי' בפ"ג מרובה ונפ' סוס היתומים לא כתיבין אורכמא אמתלטי וכפריה משום דמחזי כשקרא מחזי כשקרא זה לעולם הוא קיים אבל הא דטופסין ואפי' בכתובת המורף לא חיישינן למחוי כשקרא

שכשידעין לו שמה כשמה וממונה כממונה חזר הדבר להיות אמת ודברים נרורים הם ואין לספק בהם ומשום התקנה דמתן פירשו נמי משום תקנה טופסי פירשו פירשו נמי משום תקנה הלכך כתי חיי שיהיו מתיין לו וכפ"ג הרב בעל העטור ז"ל במאמר שמות הנעלים דהא דכותבין שטר למוכר אע"פ שאין לנקט עמו וכו' במורף הא דקאמר אבל נטופס כותבין וכו' נשם הרב אלברגלוני ז"ל דלא דמיא הא דגטין להא דכתיב בתרא ופי' דאין כותבין שטר ללוקח לא חזינן מדי לרבותא ונלמא דכריכה עיונה רבא היא כ"ל ע"כ .

והעולה מזה היא שהסופר יכול לכתוב שטרות ולא עית אלא מקום הזמן וכן כתב בעל הפסן בפירוש מ"ח וכתיב בעל העטור משמ' דתתן ז"ל שאם כתב האקנה הכתוב בלאחר מימי השנוע וכתיב נה נרעייעי נשכח לא בתמישי נשכת לא חיישינן לשקרא בלומר שהנשואין כריכין להיות יום רביעי או יום חמישי וקדם הסופר לכתוב הכתובה כדי שמהא מונכת ליום הנשואין אע"פ שכתב בה זמן הנשואין והיא נכמנה קודם לא חיישינן למחזי כשקרא ומה שאמרו שכריך להניח מקום הזמן היינו בשאינן יודעין מתי ילוי ממנו וכן מה שכותבין בכתובה וקנינו קודם שקנוהו החתן לא מיוסי כשקרא שהרי כותבין טופסין ולא קאמרין דמניח מקום וקנינא וכן כתב ח"א הרב נר"ו בפירושו נוסח הכתובה שכתב . אבל כיון שכותבין נשטר ומסרו כריכין הם למסור השטר ביד המלוה דאי לא מחזי כשקרא ולא העידו בלמחזי השער הפשיעי בענין הזמן בס"ד

שטר שאין בו זמן אינו מעכב והשטר כשר הוא אלא שאינו גונה מנכסים משועבדים לפי שאין אנו יודעים אם המלוה שנשטר זה קדמה לו מניחם הקרקע וגם אם יש שטרות אחר' שיש בהם זמן הם קודמין אבל גובה הוא מנכס' בני חורין וכן נראה מדברי המפרשים ז"ל בפ"ד אהין וכן כותב נספח הפסן נסימן מ"ג וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג ז"ו מהלכות מלוה ולוה וכתיב דלא נרע משטר שאין בו סס המקו' דכשר כמו שזכר בפ"ג שני דיינין ואע"ג דהוינא לה עדות שאין אמת יכול להזימה וכל עדות שאין אמת יכול להזימה אינה עדות כדאיתא בפרק מרובה ובסנהדרין בפ"ג היו בודקין אפי' הכי נדיני ממונו' לא קשידינן דהא ק"ל דכתיבי ממונות לא נעינן דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלא נפני לוין כדאיתא בפ"ק דסנהדרין ונפ' אחר דיני ממונות ונפ' בתרא דינמות ומתן נפ' בתרא דשניעי' דשטרי חוב המאוחרין כשרים ומימא לה בפ"ק דר"ה ונפ' איהו נשך ונפ' מי שמח ונפ' גט פשוט ונפ' אד"מ וכל קפידתן בכתובת הזמן אינו אלא לענין קדימה וטרפייה מן הלוקחות דאם אין כתוב בו זמן יד בעל השטר עלהמחונס דאמרין בפ"ג מי שיהי נשוי הני מרי שטרי דאחו קמייה דרב יוסף חר' הוב כהני ביה כחמישי בניסן וחד הוב כתיב ביה סתמא אוקמייה רב יוסף ליהוא דהוב כתיב ביה כחמשה בניסן בנכסי א"ל אדיר ואינא אפסיד א"ל את ירף עלהמחונס אימר דר' משעה ועשרים בניסן את אמר ליה וליכתוב לימר טורפא מחייר ואילך מאי אמר לך אש בר' חר בניסן והנחת ליך מקום לנכות הימנו וכן כתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות מלוה ולוה ולא מצינו שמעכב הזמן אלא גט אי משום פירי אי משום שלא יחפה על נח אחריו כדאי' בפ"ג דגטין . ומה שנהגין לכתוב בקצת שטרות נעסור הראשון או האחרון השטר כשר הוא ואפי' נגט דממוכס התם נגטין דאמרי' דמהני לשנוע דלקמיה חבל טוב הוא שיכתוב הזמן בלמחזי ירע כחו של המלוה הנעסר שיהלכו בשני ימים לחד שוכחו לו נעסור הראשון ולוה מהאחר' לחדש וכתיב לו נעסור הראשון חולקין והראשון הפסיד שהיה לו לנכות הכל ואם ליה בשמיני וכתב לו בשמיני יגנה הכל שיכול לומר לו את נשעך או נעשרה

תקון סופרים

נחדש ונפ"ק דע"ז כתנו רכמי' הכרפמי' ז"ל דאס השמיט
 הסופר הכלל וכחז הפרט שהשטר כשר ומוכח לה התם
 משמעתא דאי טעי גתא דאמרי' התם דילמא שניק לשאף קמא
 ונקט לשאף בתרא וה"ה נ"ל שניק בלהו כללי ונקט פרט בתרא
 לחוד וכן נמי אי כתב הכלל והפרט אלא שלא כתב לכריאת
 עולם שהשטר כשר לטרופך בזמן הלקוחות שאנו מולין אותו
 בטעם סופר בן כחז נספר התרומה בשם ר"י ונספר
 החסן :

ובפ"ק דמזיעא כתנו המפרשים ז"ל בשם בעל הערוך

דיש שטרות שמקום הזמן הוא נראה השטר כשטרי
 ארץ ארום והם הביאו ירושלמי שמשמע ממנו שהזמן הוא
 סמוך לחתימת העדים שלא כדברי ר"ה ורש"י ז"ל כמו שכח
 הרמב"ן ז"ל וכתבונות וזנטיין נהגו לכתוב הזמן בראש השטר
 ובשאר שטרות נסוף השטר וא"ח מורי הרב נר"ו בפירוש שטר
 הכתובה שלו כן טעם שנשאר שטרות מקבלין הרבה פעמים
 העדות ואין כותבין השטר עד אחר זמן וכמו שאמרו בפ"ג
 פשוט אי דכריתו יומא דאקניתו כיה וכו' וזנטיין אי אפשר
 לאחר החתימה שאין חותמין בו אלא יום שבו אוחס הבטל
 וכן כתבונות הפ"ג סאפסר לעשות כמו נשאר שטרות בבר
 נהגו לחתום הכתובה ביום הנישואין כפרסום גדול על כן בין
 נגטיין בין בכתובו כותבין הזמן תחלה ונסטרות שכותבין הזמן
 לסוף בריבין להתחיל השטר יודעים אנו עדים החתומים
 למטה או זכרון דברים שהיו נפנינו עדים כמו שזכר בפ"י
 גוחלין וכפ"ז זה נורר דוכרן פתגמי דהו בלנפנא וכו' ולפיכך
 העדים חותמים פלוני בן פלוני ואין צריך לומר עד וכתבונות
 כיון שהזמן כתוב למעלה אינו נופליפה יודעים אנו עדים ולא
 דוכרן פתגמי ובמקין על מה שכתוב וקנינא מניה ונסטרות
 וכתבונות שמשמעות הלשון הוא שהעדים מספרים מה אמר
 להם הבעל אז הלה או המובר וזנטיין משמעות הלשון הוא
 שהבעל מספר ומדבר לפי שאין יכול למסור דבריו לעדים כמו
 שזנינו בפ"י מי שחזו חפ"י אמר לכ"ד הגדול שנירושלם אינו
 גט עד שיאמר לסופר לכתוב ולעדי' לחתום ויהי טעמא בגמ'
 משום דמילי נינהו ומילי לא מימסרין לשליה ולפי' אין כותבין
 בו יודעים אנו עדים ולא דוכרן פתגמי ולפי' כשהעדי' חותמי'
 אומר פלוני עד כדאי' בפ' המגרש וכן כתבונות חותמים פלוני
 בן פלוני עד לפי שלא נכתב בכתובה יודעי' אנו עדים החתומי'
 וכו' זה למדתי מיסוד א"ח מורי הרב נר"ו נפי' שטר הכתובה
 שלו וכשנספר הענין שנשנילו נשתלטה עדות זו כותבין לפי
 שהיה כך וכך ומשאל כל הענין עד שמגיע לענין העדות
 זמן שכותבין בשטרות וזנטיין הוא הו לשם מלכות כדאי' בפ'
 המגרש ונפ" כל הנט בני אורכין דנטיין ומונין לכל מלך משנהו
 וכשמגיע א' נשטרי מונין לו שנה כדמשמע בפ"ק דר"ה ולמלכי
 ישראל היו מונין מניין כדאי' התם : או למלכות יון כדמשמע
 בפ"ק דע"ז והיחה תחלת מלכותם לף שנה אחרי"מ כדמשמע
 התם וכמורח מונין לזה המנין וכותבין למנין שטרות : או
 שמונין למנין יצירת העולם כמנהגו אנחנו :

שנינו בפ' נמרא דשביעי ומייתו לה בפ"ק דר"ה ופ' איזהו

נשך ופ' מי שמת ופ' גט פשוט ופ' אחד דיני ממונו'
 שטרי חובתוקדמין פסולין והמאחרין כשרי' ופסול' דמקדמין
 הוא כדי שלא יטרופך לקוחו' שלא כדן והקדמה זו תהיה על ג'
 דרכים : האחד שכתבו השטר בניסן והקדמיתו הזמן בתשרי
 שלפניו : והשני שכתבו הזמן בניסן נשטר בלא קנין ולא הלוהו
 עד תשרי שלאחריו שאם היה נשטר קנין משעת קנין נשטענד
 אכל נשטרי בלאו אקניאת' לא כר' יוסי כדאי' בפ"ק דמזיעא :
 והשלישי שכתבו השטר בניסן ונתאחרו ולא חתמו בו עד תשרי
 שנכתב זמן השטר וקודם לחתימתו וכל שטר שנעשה כך ונתאחר'
 החתימה הוה להו למענד בראש ליהו רנא לספרי' כי בהתימו

שטרי מאחרי כתובו הכי שטר דן לאו בזמניה כתבנוהו לא
 אחרנוהו וכתבנוהו וכן נכתבן הי' להם לכתו' ונאחרת' חתימתו
 עד יום פלו' ופסול' שטרו' לאו אס לגבו' אפי' מגני חרי או דוקא
 ממשענדי פלוגמא דרבוותא היא דאיכא מאן דפסל אותן אף
 מגני חרי והיא דעב ר"י והרא"ש ז"ל ואיכ' מאן דמכשר למגני
 מגני חרי והיא דעת רש"י והרמב"ן ז"ל ורי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל
 בפ"ג מהלכו' מלוה ולוה ופלוגמא היא נירושלמי דר' יוחנן
 זר"ל ואין כאן מקום להאריך לכתוב כל חומס דקדוקי' והרוב'
 למעמד על אממתן של דברים יעיין בדברי המפרשים בפ"ק
 דר"ה ונפ" איזהו נשך : והמאחרים כשרים בין שכתבו נשעה
 הלוהה ואחר הזמן בין שלא כתבו עד לאחר זמן כלם נבלל
 מאחרין הם וכשרים והוא דכתב ליה דאקנה כדאי' בפ' מי
 שמת הרמב"ן ז"ל וטעמא דדוקא בכתב ליה דאקנה הוא שאם
 ליה בניסן ולא היה לו קרקע וקנה קרקע נסיון וכחנו עליה
 בתמו ואחר ומכר הקרקע נאכל והמלו' מוכי' את שטר שכתב
 אחר שקנה הלוה הקרקע וקודם שמוכרו וטורפו מיד הלוקה
 שלא כדן לפי שנשעה שלוה עד אין לא היה לא קרקע ולא
 נשטענד למלוה לפי שאין משטענד לו אלא קרקע שהיה לו
 נשעה הלואתו כדמוכח בפ' מי שמת גבי מלוה ולוה ואם כתב
 לו או התנה עמו נשעה הלוהה שהוא משענד לו נכסים
 שיקנה הפ"י שאין לו עכשו נכסי' הרי שענד לו כל מה שקנה
 ואם אה"כ קנה קרקע נשטענד למלוה ואם טרפס טורפס
 כדן ולפיכך אין שטרי חוב המאחרים כשרים לא בכתב לו
 דאקנה ואם כתב בו שטר דין לאו בזמניה כתבנוהו לא
 אחרנוהו וכתבנוהו כמ שכתבתי למעלה אפי' אין כחז בו
 דאקנה כשר בן כחז בעל העטור נמאמר זמן והספן נכסי' מ"ג
 דוקא שטרי חוב המאחרים כשרים אכל שטרי מקה וממכר
 חפ"י המאחרין פסולין וכדאמר רב הונא התם בפ"ג גט פשוט
 וטעמא דמשום דמכי למטרף לקוחות שלא כדן כגון רחובן
 שמכר קרקע לשמעון בניסן וכמ' לו שטר נהשרי של אחריו
 וחר רחובן וקנאה משמעון כחמוז אה"כ מוכי' שמעון שטר
 על רחובן שמכר לו קרקע בתשרי ואמר לו חזתי וקניתי' ממך
 ונכתב שמוכי' הקרקע מידו שלא כדן וכן כתב הרמב"ם ז"ל
 בפ"ג מהלכו' מלוה ולוה וזו מפרשי' נכלהו דמאחרין נינהו
 כשרים בעל העטור נמאמר זמן והרמב"ן ז"ל בפ"ג גט פשוט
 ירושלמי יהי דשותא לכתבא כתיב ולהחומיה דחממון כרבי'ם
 לכתוב מלוה הזת מחד בניסן ואין אחרנו את זמנה וכתבנוהו
 באחר בניסן ונתן הכסף נעשרה בריבין לכתוב אעפ"י
 שכתבו בא' בניסן לא כך נגמר הדין לא שנתן הכסף נעשרה
 בניסן : א"ל דהאי ירושלמי נשטרי דלאו אקניאתא הוא ונריש
 פ"א דמ' שטר שזמנו כתוב בא' בניסן נשטענד ונאו עדי' ואמרו
 היאך אהם מעידי' על שטר זה והלא כיום פלוני היימס נמקו'
 פלוני שטר כשר ועדי' כשרים דישיגן שמא אחרתוה וכתבנוהו
 וכפ"ג גט פשוט שטר שזמנו קבוע נשנת או נעשר' בתשרי שטר
 האחר וכשר דכרי' יהודה זר' יוסי פוסל וכתב הרמב"ם ז"ל
 בפ"ג מהלכות מלוה שטר שזמנו כתוב נשנת או נעשרה בתשרי
 שטר מאחר הוא וכשר ואין קוששין לו שמא מוקדם הוא וכו'
 נשנת או נ"ח בתשרי נכת' לא מעמידין את השטר על חוקתו
 שהדבר ידוע הוא שאין כותבין בשנת זלפי' אחרתוה עכ"ל :
 רזן' בפ' שני דנטיין דכתב ניסן ונחתם ביום נכתב בלילה
 ונחתם בלילה נכתב בלילה ונחת' ביום כשר נכתב ביום
 ונחתם בלילה פסול זר' שמעון מכשיר שהיה ר' שמעון אומר
 כל גטין שנכתבו ביום ונחתמו בלילה פסולין חוץ מגט נשים
 ואמרי' עלה בגמ' אמר שמואל כתובה כמעשה י"ד רמיא מה
 מעשה י"ד נכתבין ביום ונחתמין בלילה אף כתובה נכתבת
 ביום ונחתמת בלילה כחונתיה דחיי' בר רב איבתיב ניממא
 ויתת' בליליא הוה רב התם ולא אמר להו ולא מירי לימא
 כשמואל

כשמואל ס"ל לא עסוקין נאותו ענין הווי דמניא אמר ר' לעזר
 בר כדוק לא שאנו לא שאין עסוקין נאותו ענין אבל עסוקין
 נאותו ענין כשר ומתוך דברי הרי"ף ז"ל שהביא עובדא דחייא
 בר רב משמע דס"ל דלא כשמואל וכן באר דעמו נחשונה
 ונחן טעם לדבריו הרי"ף ז"ל מדמחמא למודא לימא כשמואל
 ס"ל משמע דסוגיין נעלמא דלא כשמואל ומשני דרב לא ס"ל
 כשמואל וכן נעל העטו' פס' דלא כשמואל אבל הרשב"א ז"ל סוב'
 דקי"ל כשמואל וחושב סכך היא דעת הרי"ף ז"ל ונראה שלא
 עמד על השב' הרי"ף ז"ל שלא עמד עליה לא כחז מה שכתב
 והף לפי סברתו סבור לפסוק כשמואל כחז דלא מכשרין
 בכחונה שנכתבה ביום ונחתמה בלילה דוקא בעקר כחז' אבל
 נחושב לא דטעמא דמכשר שמואל נכתובה משום דהוי
 במעשה כ"ד ומעשה כ"ד חיה ליה קלא וגני ממעטדי ובעקר
 כתובה משום אחמוני הוא וכיון דחיה ליה גמר ומשעבד נפשיה
 ואם נחולה היא הכל יודעים שכתובה מאתים דאם חלמנה
 מנה חבל נחושב עדים הוא דמפקי לקלא ויש כתובה מרובה
 דיש כחונה מועטת וחדע לך דלא מני לה כפ' אעפ"י כהדי
 אופן שאמרי סס דתוספת בעקר ונראה מדעתו דה"ה לנדוני'
 בלא כתבי ביום וחממי בלילה א"כ חף לפי הפוסקים כשמואל
 דזוקא בעקר כחונה דהיינו מנה מאתים נחזוד הוא דמכשר
 ואם עסוקים נאותו ענין אם נכתבה השער או הכחונה או
 הגט ביום ונחתם בלילה כשר וכן היא מסקנת הכל זולמי
 הרמב"ם ז"ל שכתב שגט שנכתב ביום ונחתם בלילה פסול
 אעפ"י שעסוקין נאותו ענין וכבר תמהו עליו בזה וכן אם
 קנו מידו נכתב ביום ונחתם בלילה כשר וכן כתבו נעל העטור
 והרמב"ן ז"ל נחזושו ונפ' גט פשוט גני אי קיימיתו נהיני
 והרשב"א ז"ל והר"ם ז"ל וכן יש להוכיח מדברי הרמב"ם ז"ל
 בפ' כ"ג מהלכות מלוה וזה נמצא עכשו שמעשה כ"ד נכתב
 ביום ונחתם בלילה משום דחיה ליה קלא וכל השטרות אין
 נכתבין ביום ונחתמין בלילה אלא נעסוקין נאותו ענין או
 כשקנו מידו וכחונה יש מכשירין ויש פוסלין וכדברי הפוסל'
 משמע והף לדברי המכשירין לא הכשירו לא בעקר דהיינו מנה
 מאתים וגט אעפ"י שעסוקין נאותו ענין פסלו הרמב"ם ז"ל
 והאחרונים המהו עליו נזה :

גרסינן בפ' גט פשוט אמר ליה רב לספריה וכן אמר להו
 רב הונא לספרייה בי קיימיתו נשילי כחוננו נשילי
 ואע"ג דמימסך לכו מילי נהיני וכי קיימיתו נהיני כחוננו נהיני
 ואע"ג דמימסך לכו מילי נשילי משום דמחזי כשקרא וכחז
 ר"ם ז"ל שכרף לכחוננו כשטר נמקום פלוני כחוננו מה שראינו
 נמקום אחר ומשגשג נעל החושפות כדי שידעלחקור אחר עדי
 הגימיה אם לא יכתוב המקום נחתם וישנה לא יוכל למכור
 החתם ולא גרס הכא משום דמחזי כשקרא ונפ' אין כדן גני
 מחזי דאמר מר החס אנה אפקחיה לרב הונא מהיני לשלי
 ומשני להני דקדקו נעלי התוספו' ז"ל דהיני נשילי מוך החס'
 גינהו וא"ה אמרו כי קיימיתו נהיני כחוננו נהיני וכו' והיינו
 כשטרי דלאו אקניאחא אבל כשטרי אקניאחא כחוננו דוכחא
 דתסרת מילי ולא דוכחא דקיימי ביה ואעפ"י שתייהן נחוך
 התחום ע"כ וזהו כשאין נזכרין יום הקנין אבל אם נזכרין
 יום הקנין כריכין לכחוננו המקו' שנמסר להם בו העדות שאם
 נמסרה להם העדו' נהיני נחדש ניסן והם כותבין השטר נשילי
 נחדש חסרי אם אינם כותבין הזמן כשטר אלא נחדש חסרי
 בכותבין נשילי כחוננו אבל אם נזכרים שניסן נמסרה להם
 העדות ורוכזין לכחוננו זמנו של שטר נניסן לא יכתבו נשילי לא
 יאמרו שנהיני נמסרו להם הדברים נחדש ניסן ואם לא עשו
 כך מחזי כשקרא וכחז' הרמ"ה ז"ל דזוקא שאין המטבע של
 המקומות משתנה אבל אם המטבע משתנה אין להם לכחוננו
 לא מקו' מסירת העדות לא אם ינדרו כשטר המטבע שנחייב

כך כתבו הגאונים ז"ל והרמב"ן ז"ל נחזושו נפ' כדכחוננו'
 כפ' קונס יין מניא אדר ראשון כוחב אדר ראשון אדר
 שני כוחב אדר סחס דר"מ ר' יהודה אומר אדר ראשון כוחב
 אדר סחס שני כוחבין מנין וקי"ל דר"מ ור"י הלכה כר"י והכין
 פסק מרן סנה הרמב"ן ז"ל וכן כתב ר"ם ז"ל נכתובה נחו ויש
 מחמירין לכחוננו נניסן יום ל' לחדש פלו' שהוא ר"ח פלוני הרי"ף ז"ל
 ז"ל נפסקו בפ' קונס יין ואנו לא נהגנו להחמיר כך לא נניסן
 ואם ר"ח הוא שני ימים כוחבין ביום ר"ח הראשון ביום ר"ח
 סחס ואין כריף לכחוננו ביום שלשים לחדש שער שהוא ר"ח
 פלוני דכיון דקרו ליה אינשי ריש ירחא לענין שטרות אולינן
 חזר ליטא דאינשי וכן משמע מדחנן החס עד ר"ח אדר ראשון
 ומיימי עלה נמרא כריחא דטררות דאיפליגו ר"מ ור"י נאדר
 ראשון ושני הימניהו כוחבין סחס לאח דין שטרות כדן נדר'
 בלשון בני אדם וכן כשהוא ר"ח שני אין מונין אלא מיום שני
 כדרך שאנו מונין ממנו לענין מקרא מגלה וחכונה ושאר דבר'
 ויש לזה הרבה ראיות מפורשות כתבם א"ה מורי הרב נר"ו
 נחשונותיו לקיים בהם המנהג ולסמור מה שנמצא לקבא
 חכמים ז"ל למנות מיום ראשון וכן נהגין בכל ישראל למנות
 מיום שני לא שהרשב"א ז"ל היה רוצה להנהיג נמקומו למנות
 מיום ראשון ולא נחשוורו דבריו ואין כאן מקום להאריך לכחוננו
 כל אופן ראיות לסמור דברי הרשב"א ז"ל והרובה לעמוד על
 עקרון של דברים יעין נקונדרים שחנר א"ה מורי הרב נר"ו
 הנו כחוננו על ספר משונותיו הנקרא תשנ"ך :

השער העשירי נעניני הקנין הנקרא חליפין כפ' ד' :

בפרק הזהב איפליגו רב ולוי אי מטבע נעשה חליפין או
 לא ואמר רב פפא החס דטעמא דמאן דאמר דאמר דאין
 מטבע נעשה חליפין משום דעמיה אכורמא וכורמא עזיזה
 דנטלה וכן אמר עולא דאין מטבע נעשה חליפין וכן אמר רבא
 בר רב חנא אמר ר' יוחנן אין מטבע נעשה חליפין והרי"ף ז"ל
 ז"ל פסק דאין מטבע נעשה חליפין וכן פסק הרמב"ם ז"ל
 בפ' מהלכות מכירה וכן נפירות אין קונין בהם כרב נחמן
 ודלא כרב ששת דקי"ל הלכה כרב נחמן נדיני כד' אחא כפ' יש
 בכור ואין קונין ג"כ באיסורי הגאה ואין קונין לא בכלי ואפי'
 אין כו' שזה פרוטה ומרק"א והוא הכלי הנעשה מגלל נקר אין
 קונין בו אע"פ שהוא כלי ואין קונין אלא ככליו של קונה דרב
 ונר' איפליגו החס אי קונין ככליו של קונה או ככליו של מקנה
 ואיפסיק' הלכה' החס כרב דאמר אין מקנין לא ככליו של קונה
 והכי איחא בפ"ק דקדושין נהי' אחא וכו' וכחז' נעל העטור
 במאמר קנין נסס רב עמרם גאון ז"ל השתא מקינו רבנן
 נחמינה דקנו שליח כ"ד או עדים דענדי שליחא דקונה
 ומקנה

תקון סופרים

ומקנה ומפני כך כותבין וקנינא מניה זמנה דכשר למקניא ביה
במנה לאפוקי מדרג שטח דאמר קונין צפירות דכשר לאפוקי
איסורי הנאה למקניא לאפוקי כליו של מקנה ביה לאפוקי
מטנע אצל מרק"א לא ברך כלומר שהוא גרוע ואין ברך
למעטו והנגד שקונין בו ברך סתיה בו שלש על שלש שהוא
שיעור נגד כדאית' נפ' בנה מדליקין וכמסכת נעשים נפ' או
שיחזו מן הנגד דבר שיכול לנתק בו כל הנגד ולהניחו אצלו
כדאיחא נפ' ק דמביעא וכן כתב הרמב"ם ז"ל נפ"ה מהלכות
מכירה וכתב בעל העטור משמיה דגאון במאמר הנזכר דאם
מפס המקנה הנגד רוכה לחתנו שומעין לו ולפי' תקנו לקנות
בכלי שאינו של קונה דלא חזיק חנינא למתפס כלי שאינו של
קונה זלמפסקי' וא"ז הרמב"ן ז"ל דחה זה נפ' ק דמביעא והני'
ראיה מההיא דגדרים נפ' השותפין דאמר' התם דסודרא הוי
קנין ע"מ להקנות ואי תפיס ליה לא מתפס ואייתו ראייה נמי
מפ' ק דקדושין גבי הא לך מנה ע"מ שחזירוהו לי דנאשה חניה
מקודשה שמה יאמרו חשה נקנית בחליפין פי משום דחליפין
מתנה ע"מ להחזיריה וכן פסק גס כן נפ' השותפין נגדרים
ונפ' ק דקדושין וכן הוה מסקנת הרא"ש ז"ל גם והרשב"א ז"ל
נמשונה :

והקנין נחלק לחמשה עניינים - יש דברים שצריכין קנין
והקנין נהם חובה - ויש דברים שאין צריכין קנין
ואינו נהם חובה אצל קנין מועיל נהם - ויש דברים שאין
צריכין קנין בלל והקנין נהם אינו מעלה ולא מוריד - ויש
דברים שאין קנין מועיל נהם - ויש דברים שאין קנין מועיל
בהם ומועיל ע"י תנאי מפורש בו - והדברים שצריכין קנין
והקנין נהם חובה הם נערב שלש נשטת מהן מעוה ומתנת
טכין מרע נמקבת ומתנת נריא ושטר הקנאות - והדברים
שאין צריכין קנין ואינו נהם חוב' אצל קנין מועיל בהם נמכיר'
מטלטלין שאם משכב או שכר מקומן לא בעו קנין ואם לא
משכב ולא קנה מקומן מהני בהו קנין כדמוכח נפ' ק דמביע'
ונפ' ק דקדושין ונפ' נחרח דחולין וכן נמכירת קרקעות כדא'
נפ' הזהב ונפ' ק דקדושין והרמב"ם ז"ל נפ"ה מהל' מכירה -
והדברים שאין צריכין קנין כלל והקנין נהם אינו מעלה ולא
מוריד בשליחות ומוכר מודעא ומנטל מודעא ומארין זמן
לחנרו ומגרש אח אשתו או המוסל חוב לכנרו או פקדון והמחל'
נמעמד שלשתן וערב נב' ד וערב נשטת מתן מעוה ודומיהם
ונהנו להקנות נמקבת - והדברים שאין קנין מועיל נהם הם
מכירת שטרות וקנין נרביה כדכתב רב יהודה באון ז"ל בעטור
בזוח קנין ומכירת חויר כדאיחא בירושלמי נפ' המוכר את
הבית נדבני המשרשים וזה אומרת שירוי משירי וכו' ויריה
ופירות בלל גוף קרקע כדא' נפ' מי שמת והמוכר דבר שלא נא
לעולם כדאיחא נפ' ק דמביעא ומה שאירש מאכא מכור לך
וכו' כדאיחא התם ומלה שיש לו על אחרים כדאיחא נפ' גט
פשוט וכן קנין דברים כדאיחא נפ' ק דנחרח כדאומר לחנירו
נחלוק שדה פלוני או בית פלוני או נשתתף אונך נסחורה
וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל נפ"ה מהלכות מכירה - והדברים
שאין קנין מועיל בהם ומועיל על ידי תנאי מפורש בו והיא
האסמכתא דאסמכתא לא קניא ואפי' נקנין לא אם קנו ממנו
כך השו"ע שירעם דיני האסמכתא כדאיחא נפ' ד נדרים או
דאמפיים ונזומיה ובל דיניים האלו יתפרשו כל א' וא' נמקומו
נע"ה - וקנין בלא עדים מהני דלא איברו כהדי אלא לסקרי
כדאיחא נקדושין נפ' האומר :

השער הי"א נכסה קנין לכתיבה עומד ואם ברך לימלך בו
ושאם דיני הכריכין לזה נפ' ד :
גריבין - נפ' הזקה הנתיב אמר רבא אמר רב נחמן מחאה
נפני שנים ואינו ברך לומר כחוכו מודעא נפני
גים ואין ברך לומר בחוכו פי' ולא קרי' בהו מפייהם ולא מפי'

כחנם קנין נפני שנים ואין ברך לומר בחוכו ויהינ טעמא
רבא נופיה משו' דסחם קנין לכתיבה עומד הודאה נפני שני'
וברך לומר בחוכו וטעמא דמלתא שאינו רוכה שמלוה על פה
תחזור מלוה נשטר ונפ' זה נזכר גרסי' הודה נפני שנים וקנו
מידו כותבין ואם לאו אין בותבין נפני שלשה ולא קנו מידו רב
אמר כותבין ורב אסי אמר אין כותבין הוה עובדא וחס ליה רב
להא דרב אסי הודה נמטלטלין וקנו מידו כותבין ואם לאו
אין כותבין במקרקעי ולא קנו מידו אמיר אמ' אין כותבין ומר
זוטרך אמר כותבין והלכתא כותבין ונמטלטלין ואימנאו
בעינייהו איבעיא להו התם ורבינא אמר במקרקעי דמו ורב
אסי אמר כיון דמחסרי נזכינא לא כתבין' והלכתא כרב אסי
וכן פסק הרמב"ם ז"ל נפ' ז' מהלכו' טוען ונטען ונפ' אעפ"י
גרסי' אמר לעדים בחוכו וחתמו והני ליה קנו מניה לא ברך
לאימלוכי בי' לאקנו מניה פומנדוחא יאמרי לא ברך לאימלוכי
ביה בני מתיה מחסיא אמרי ברך לאמלוכי בי' והלכתא ברך
לאמלוכי ביה וכן פסק הרא"ש ז"ל והא דאמר מניה אע"ג דלא
והני ליה לאו משום רישא אכטריך דכיון דקנו מניה אע"ג דלא
אמר בחוכו וחתמו והני לא ברך לאימלוכי בי' כדמוכח הדיא
דלעיל דפ' קזקה דסחם קנין לכתיבה עומד אלא משום ביפא
נקטי דאע"ג דאמר בחוכו וחתמו והני ליה היכא דלא קנו
מניה ברך לאימלוכי ביה ואעפ"י שאם אמר אדם לשלוהו מן
חפצ' זה לפלוני מסנרא לא ברך לאימלוכי ביה שאני הכא
דאיכא רגלים לדבר שהוא רוכה שימלכו בו מדלא הקה פיד
ננקן חליפין ש"מ דאין דעהו להקנו' לו מיד זהרמב"ם ז"ל כתב
נפ"א מהלכות מלוה ובה לפי' האומר לעדים היו עלי עדים
שאני סייב ליה מנה אין כותבין עדותם ונזומין למלוה שלא
יתורו עדות ע"פ מלוה נשטר עד שיאמר להם הלוה נכפנו
שטר וחתמו בו וחתמו לו ואעפ"י שאמר להם כך צריכין להמלך
בו אחר שחתמו נשטר ואח"כ נזומין השטר ניד המלוה קנו מידו
שהוא חייב לו מנה הרי אלו כותבין ונזומין אעפ"י שחאמר
להם בחוכו סחם קנין לכתיבה עומד ואין צריכין להמלך בו
ונפ' הספינה גרסי' אמר רבא נר יצחק אמר רב שני שטרות
הן אמר ובו נשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר האור בשטר
ואינו חוזר נשדה ע"מ שכתבו לו את השטר חוזר נזה וזה
ומייתו ליה נמי נפ' ק דקדושין והקשו המפרשים אמאי חזר
בשטר אם שדה זו נמכר אפי' לא כתב השטר חייב באחריותה
דאחריו' שעות סופר הוא כדא' נפ' ק דמביעא ונפ' אעפ"י
והמוכר שדה נעדים וניה מנכסי' מאענדי' נדא' נפ' חזקה
ואם נמת' אפי' נכתב השטרמה מזיקו הריאעו חייב באחריות'
וחרבו קצתדקאי נמתנת וקניל אחריותה עליו וא"ז הר"ע
ז"ל מרן דנשטר מכר קאי ושטרך אית ליה קלא וזילי נכסיה
דנפיק עליה קלא רמשתענדי נכסיה אצל נמתנה' או מכר שאין
בו אחריות כותבין אפי' שלא נרכשו והקשו עליו דכיון דזכו
עדים לזוקה היכי מבי הדר ביה וחכמי הכרפמים ז"ל כתבו
דכל זמן שלא כתב לו את השטר יכול לחזור בו נבחינת השטר
ויכול לומר לו רבונך שחשך בידך בלא שטר מוטב ואם לאו
אחזיר לך מעומך ויהנטל המכר אצל אם אינו רוכה לכמו
השטר ואינו רוכה לנטל המקח אין שומעין לו שיכול להוקח
לשטר' אני לא קניתי אלא על דעת שיכתוב לי השטר וכן דעת
ר"י והרא"ש ז"ל ור"ת ז"ל כתב דווקא נשטר ממנה יכול לחזור
בו אצל נשטר מכר כותבין לו נעל כרחו וקשה לדנריו מה
מזיקו כתיבת השטר ושמה רוכה לומר בשטר מתנה שיש בו
אחריות כמו שכתבתי למעלה - זהרמ"ה ז"ל חילק בין זיבה לו
ע"י אחרותין זיבה הוא נעבמו דמאי דאמר' דחוזר בשטר
היינו דווקא כשאומר לעדים זכו לפלוני אצל כשאומר לזוקה
או למקבל נעבמו זכה ואכחוכ לך שטר אינו יכול לחזור בו
ולישא דבמ' דאיך נממריה דרננו מאיר ז"ל דקאמר זכו נשדה
זה

תקון

סופרים

נה

זה לפלוגי וכתב לו השטר דמשמע דאמר לערים שלא נפני הזוכה ומזכי ליה על ידיה ומסוס הכי מצי הדר כל כמה דלא הניע השטר ליה :

והעולה בדינו מזה הוא דנקנין סתם קנין לכתיבה עומד ובלא קנין חפ'י אמר להו כתובו וחמומו והנו בריכי לאמלובי ניה ובהודאה ג"כ אין כותבין חפ"כ קנו מידו ואס לא קנו מידו חפ"ג דלא אמר להו כמותו וחמומו והנו בריכי לאמלובי ניה ובהודאה קרקע כותבין וכמטלטלין חפ"י חיתנהו נענייהו לא כמני ואס קבל עליו אחריותו כמות נס' החשן נס'י"ט"ל דכותבין ולא שני לן בין הודה בפני שני' להודה בפני ג' דהא חש לה רב להא דרב אסי וה"מ נסתם קנין היא דעומד לכתיב' אכל מיסה חוזר בו ונזה נפלו מחלוקי' מוסב'י' חומרים דוקא נמתנה שיש בה אחריות ור"מ ז"ל אומר בכל מתנה כמשמע פשט דבריהם וה"ר יונה אומר דוקא במפר הוא שיוכל לחזור בו אכל נמתנה אינו חוזר ור"י ז"ל והר"ש ז"ל חומרים דיכול לחזור בו . והר"מ ה"ז"ל מחלק בין מזכה לו ע"י אחר לזכיה לו בעצמו דמזכה לו ע"י אחר יכול לחזור בו וע"י עצמו אינו יכול לחזור בו והגאונים כתבו דאינו יכול לחזור בשטר אקניא ח' . ומוסק' הרמב"ן והרשב"א ז"ל נפ"ק דקדושין זכפ' הספינה דנכל יכול לחזור וכן דעה רש"י ז"ל והרשב"א ז"ל ועל זה ראוי לסמוך' אכל בתשוב' כתב הרשב"א ז"ל שכותבין חפ"י בעל כרחו והוסק' עוד הר"ש ז"ל בתשוב' נסתם הרמב"ם ז"ל שאפי' נכתב השטר יכול לחזור בו כל זמן שלא נמסר וי"א שאס אמה כתבו וזכו לו בשטר מיד שבמנהו וזכו לו ואינו יכול לחזור בו והר"מ ז"ל כתב דה"ה יכול לחזור בו דנהי' שיעה חכה ליה לטטר' נעלמ' ואין אדם מקנה דבר שלא בא לעול' נהפכים עמו נזה הר"ש וכחכ' עוד שאעפ"י שנהנו נקבת המקומו שאומרי' למקנה דע שנכתב השטר ע"מ שלא תמחה צנו שאינו כלום ויכול למחות בהם וזה"פ שקנו מידו הוי קנין דברים ואין מקנה שלא יוכל לחזור בו כן כתב בספר ההשג"י דמ"ח ועוד האריך בזה ובס"פ"א כתב שהמודה לחצרו שפרעו או המוחל לחצרו חוב שיש לו עליו אין צריך לומר חתם ערי ולא כמותו דהודאה ומחילה שפרעון ניהו דנראית העדים נגמר הדבר ואין צריך דבר אחר ולא שנה מלוה בשטר ולא שנה מלוה על פה והעדים מעידים וכותבין ואין לחוש לשום דבר וכן בתקנת המפרשי' נפ"ק חזקה גניבא דהא דפני שנים וכן נמכר נחשונה נסתם הר"א ד"ז"ל חמה שצריך לדעת הוא כי הרמב"ן ז"ל כתב דהדושי' נפ"ג נט כמותו כותבין שטר ללוה חפ"י שאין מלוה עמו דלא אמרי' סתם קנין לכתיבה עומד לא כשקנו בפני הלוקח אכל שלא בפניו אין כותבין ולפי' כתב שאס כח מוכר לכמות לו השטר כותבין לו ואס כח לוקח אין כותבין לו לפי שלא הקנה בפניו וה"ר ישעיה ז"ל נפ"ק דקדושין והריב"ן ז"ל נפ"ק חגיג' כתבו דקנין סודר אינו מועיל שלא בפני הקונה אכל רש"י ז"ל כתב דמהני והניא הרבה ראוי' לדבריו וכן כתבו דבריו הרמב"ן והר"ש ז"ל ומפרשי' אחרים נפ"ק דקדושין ונפ"ק דמביעה גבי אחריות טעות סופר אמר שמואל שנה שפר ושעבוד צריך להמלך ופירושים וכו' :

השטר הי"ב בכותבין שטר ללוה חפ"י שאין מלוה עמו ואין כותבין אלא חס כן מבירין נס"ד :

בפרק גט פשוט שנינו דכותבין גט לאיש חפ"י שאין אשמו עמו ושוכר לאשה חפ"י שאין בעלה עמה כותבין שטר למוכר חפ"י שאין לוקח עמו ואין כותבין ללוקח עד שהיה מוכר עמו וכותבין שטר ללוה חפ"י שאין המלוה עמו ואין כותבין למלוה עד שהיה הלוה עמו אין כותבין שטרי אירוסין ונישואין אלא מרעת שניהם כפ"ק דקדושין ונפ"ק הנושא איסלוגו בה אמוראי' י"א נשטר אירוסין ממש דהיינו את מקודשת לי וי"א שטרי פסיקא חתה דהיינו כמה חתה נותן לנכד כמה חתה נותן לנכד ולמלך דמפרש פסיקא חתה קמ"ל שאף על פי שראו שאמרו כמה חתה נותן לנכד כמה חתה נותן לנכד ועמדו וקראו שיהו הדברי' הנקני' בראמירה

שכותבין וחומצין ונותנין לו והוא יגרש את אשמו בו כשירכה חפ"י שאין אשמו עמו כשע' שנותנין לו הנט דלא נעין דעתה שהרי היא מתגרשת בעל כרחה . וקצו בזה המקרשים נפ"ג נט פשוט ונפ"ק המניא תנין אמאי לא חיישין שמה כתב ליהן בניסן ולא נתן עד השרי וטורפת מן הלוקחות כל הפירות שאכל בעלה מניסן ועד תשרי דהא קיימה לן כר' יוחנן דאמר נפ"ק המני' תנין דיש לבעל פירות עד שיגיע גט ליד האשה ורש"י ז"ל פי' דאמרי' לאשה חייית ראה חמת מטי' גט לידך ודחו דבריו דלא אמרי' בני נפ"ק דמביעה אלא גבי גט שנפל דכיון שנפל חיתרע אכל נט שלא נפל לא אמרי' חייית ראה ומירץ הרמב"ן ז"ל דהא דאמרי' התם נגטין דלא מקדים איניס פורענחות לנפשיה כלומר ואין לנו חוששן שיכתבנו ויעיננו כידו אלא מיד הוא מוסרו לה ואין לחוש שמה כשכתבו ליתנו לה פ"ים ונשאר בידו ואח"כ נהנו שאס פ"ים מיד היה קורעו והלא קלא חיה לה למלת' ור"מ ז"ל הירגיל' לומ' שאין לחוש בזה נגט לפי שאינו מוסרו לה אלא בפני עדים דעדי מסירה כרמי ועדי מסירה מפקי ליה לקלא ואחרים אומרים דכל גט שלא נמסר ביומו שאין הנעל מוסרו מיד ליד אשמו חתה נהנו ע"י שליח או הוי בגטין הנאין ממדות הים דחיה להו קלא וכ"כ הרשב"א והר"ש ז"ל נפ"ק המניא תנין . ושוכר לאשה חפ"י שאין בעלה עמה נפ"ק דמביעה מוכח דכיון דקני' לן שמואל דאמר המוכר שטר טוב לחצרו וחזר ומחלו מחול שאין חוששין הכא שמה כתיבה שוכר בניסן ולא נתנה לבעלה עד השרי ומכרה בכותבה בין ניסן לתשרי בטובת הנאה . ומביא הנעל השוכר שנכתב בניסן ונמכר טורף לקוחות שלא כדן ואין לא קיימה לן כאביי דאמר בחומצין וכן הו' דהא רבה ורבה פלוגי עליה והרי"ף ז"ל נפ"ק דמביעה לפי שאס היה רבונס לעשות קנויה היה כותבת מחילה לבעלה וחונקת עמו וכבר האריך בזה הרי"ף ז"ל נפ"ק דמביעה והרמב"ן ז"ל נפ"ק דמביעה ובעלה לבעלה וזכין לו לאד' שלא בפניו ומזה' היא שלא תמסרנו לו עד שתקבל כסף בחובתה כותבין שטר למוכר חפ"י וכו' וכותבין שטר ללוה חפ"י וכו' חוקמו' נפ"ק דמביעה בשטרי אקניא ח' כלו' בשטר שיש בו קנין דמשעה קנין קנה לוקח או מלוה ואס אין סס קנין אין כותבין דחיישי' שמה כח' ללוה בניסן ולא לזה עד תשרי ומכר בין ניסן לתשרי וקא' טריף לקוחי' שלא כדן וכה' הרמב"ן ז"ל שאס בחזקה וחליפין כותבין חפ"י כלא שטרי אקניא ח' שאין שטר זה אלא לראיה בעלמא שאף המוכר שדה נעדים גובה מנכסים משועבדי' כדאי' נפ"ק חזקה ולקניניה ליבא למישש שהרי הנכסים שלו ויכול לעשות בהם מה שירצה והיינו שטרי הודאות ולא שייך בהו קנין כלל . ואין כותבין ללוקח עד וכו' ואין כותבין למלוה עד וכו' לכאורה משמע דשלא לצורך נשטי' שאיר נכהנו להם לנדם כלא לזה ונלא מוכר ערו' שקר וי"ל דאס קנו מידו נא מוכר כותבין לו נא לוקח אין כותבין . ואע"ג דאמרי' סתם קנין לכתיבה עומד דוקא בפני לוקח אי נמי חפ"י שהעיד על עצמו עדים אין נותנין לו השטר עד שיאמר להם תנו שמה עדיין לא קבל המעות ומיהו זכה במקחו מחמת הקנין לדעת רש"י והרמב"ן ז"ל . וקבה המפרשים כתבו נפ"ק הספינה שאס חנה להם מוכר שיכתבו השטר וימנהו לידו טוב אין לערים לכתוב שטר ללוקח שהרי זה כמו שמנעם בפירוש מלכתוב לו . אין כותבין שטר אירוסין ונישואין אלא מרעת שניהם נפ"ק דקדושין ונפ"ק הנושא איסלוגו בה אמוראי' י"א נשטר אירוסין ממש דהיינו את מקודשת לי וי"א שטרי פסיקא חתה דהיינו כמה חתה נותן לנכד כמה חתה נותן לנכד ולמלך דמפרש פסיקא חתה קמ"ל שאף על פי שראו שאמרו כמה חתה נותן לנכד כמה חתה נותן לנכד ועמדו וקראו שיהו הדברי' הנקני' בראמירה

תקון

סופרים

באמירה כדאי' החם שאם רצה אחד מהם לכתוב אין כותבין
אלא מדעת שניהם לפי שהיא עמה מלוה על פה ואם יכתבו
החזור מלוה בשטר ושטר נשואין נמי כי האי גוונא נמי הוא
לומר שאין כותבין כמובנה לאשה עקר ומוספת ושעבוד נכסים
בנגד השום שמנסת לו אלא מדעת הנעל ודעת האשה נמי
בעין שאם קבלה עליה להכניס לו כלום ולשעבד עצמה
בכלום לו ולורשו אין רבונה שהיא עליה להם כמלה בשטר
הרמב"ן ז"ל - ואין כותבין שטרי אריסות וקבלות אלא מדעת
שניהם פי' כיון שכתבו שטר אין אחד מהם יכול לחזור בו אלא
כופין את המקבל לעמודה בראוי לו ואם נעל הבית
ליהן לו סדוק ומה שקבל עליו לתת זרועה ונענודה הסדה
למחבה ולשליש ולרביע לפיכך אע"פ שקבל נפניה לקבל שיה
זו אין כותבין שהרי הם יכולין לחזור בהם עד שלא כתבו
ותשכתבו קנו ואע"פ שקבל עליו לשלם בלזמ' כסופה שאמר
בפ' המקבל אם אוביר ולא אעניד לשלם נמיטנא הזה ליה
כמלו' בשטר הרמב"ן ז"ל - אין כותבין שטרי ברורין וכל מעשה
ב"ד אלא מדעת שניהם נגמ' בפ"ק דמביעא ונפ"ג פ' אפי' לי' ונפ"ג
איבא דאמרי טענה בלומר מה שטוענין הבעלי דיעין בפני
הדיינין ואין כותבין אותם אע"פ ששמעו טענותיה ב"ד שאל
הוא רוב לחזור ולטעון ומשיבתו על פיהן אין יכולין לחזור
ולטעון ואע"ג דקא יתיב אמתלה ואע"ג דלא קאחו ערי' כדאי'
בפ' חזקת דטובין וחזור וטוען ומשעת כתיב' אתם לי' טעמיה'
ואיבא דאמרי בשטרי ברורין היינו זה נזרר לא' זה נזרר לו
א' ועד שלא כתבו יכול לחזור בו עד שעת שיכתוב נדק או עד
שעת גמר דין כדאי' החם בפ' זה נזרר וכן פי' רש"י ז"ל בפ"ק
דמביעא שלכך כותבין הבי שלא יחזרו בהם וה"מ בלא קנין
דאלו קנין הא אמרי' אין אחד קנין בלו' והרמב"ן ז"ל הוסיף
בהם שער שלא כתבו יכול להוסיף עליהם דייני' כדאי' בספרי
טרחנס מלמד שהיו טרחנין ראה חנכו נוכח נדק אומר יש לי
עדים והריא יש לי ראיות להניא מוספי עליבם דיינים ואם
קנו מידו או כתבו אין להוסיף ואין לגרוע - וכל מעשה ב"ד
היינו כגון שטרי חליטתא ודרכותא ודכותהון שמשכתבו קנה
ואין אחד מהם יכול לחזור ויש להם נ"כ אחריות הרמב"ן ז"ל :
בפרק גט פשוטן נבי' כותבין גט לאיש ואזכר לאשה וכלכר
שהיו מכירין ופרשו עלה נגמ' שיביר סם האיט נט
וה"ה סם האשה ושיביר סם האשה נסוגר וה"ה סם האיט
והקשו ע"ז וליחוש לשני יוסף בן שמעון נעיר א' דילמא כתיב
גטה ואזיל וממטי ליה לאחתיה דהאיך ופריקו דשני יוסף בן
שמעון הדריס בעיר אחת לא יגרשו נשותיהן אלא זה נפני זה
והקשו עוד זליחוש דילמא אזיל למיתתה אחרתי ומחזיק ליה
לשמה וכתבי' גטה ומייתי ליה לאינתתיה דהאיך ופריקו כל
שהוזק שמו נעיר ל' יום אין הוסיף לו לא איחזיקו אחי אחר
אניי דקארו ליה זעני רב זכיר אחר רמאה ברמאותיה ידע
וכתבו המפרשים ז"ל דהלכה כרבנן זכיר ואין כותבין אלא א"כ
הוזק שמו נעיר ל' יום ובשטרי מכר ובשטרי הלואות כדי
שיביר סם המוכר זה הלוח דכיון דלנו מכירין אוחו דאיעו מחזיק
עכמו בשם הלוקח זלא נשם המלוה מה לנו אם ישנה סם
הלוקח ושם המלוה כך כתבו קב"ה המפרשים ז"ל וזמנתי
הרמב"ן ז"ל נראה דבשטרי הלואות זמקח וממכר לא חיישינן
לקטניא וכותבין אע"פ שאין מכירין אבל מדברי הרמב"ן ז"ל
נראה דבשטרי מקח וממכר ובשטרי הלואות חיישינן לקטניא
וסוגר דין גיטין ושאר שטרות כזה שין שהוא כתב בפ"ב ד'
מהל' מלה ולוה אחר השטרות שכתבין וכז' עד זיודו זה ליה
ונענין גיטין אמרו בפ' נתרס דינמת דנשעת הסכנה כותבין
אע"פ שאין מכירין וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות נשין
ומספרתא ל' דאין מכירין דחנן בלחו נעדים ממש אלא שפ' על
פי קרבן וע"פ אשה דגלו' מלמא בעלמא היא דהא נבי' חליב'

אמרי' בפ' מכות חליכה דאין סולבין אלא א"כ מכירין ומייתו
בפ' יש טהלין ואמרי' בפ' הסולבין גבי גט חליבה דכתבין ביה
ואשתמודענהי להאי פלגיא דאחזיה דמתנתא הוא דאפי' בקרו'
ואפילו נשאה והכי פסקי' וה"ה להכא בג' גרסא לי' לע"ד
אח"כ מחמי' שב"ב בס' הקטן נבי' מ"ט ונב' התרומה בשער
ג"ג וחנן נמי באיך פירקא שנים שהיו דרים נעיר אחת סם
האחד יוסף בן שמעון ואם האחר יוסף בן שמעון אין יכולין
להוציא שטר חונן זה על זה אלא אחר יכול להוציא עליהם וכו'
כיבד יעשו יטלשו בלומר יכתבו יוסף בן שמעון בן יעקב ואם
היו משולשים בלומר ששם אחי אחי של האחר גם בן יעקב
יכתבו סימן בלומר יוסף בן שמעון ארוך זלמן ליה מיוסף בן
שמעון קצר ושחור ואם היו מסויימין יכתבו כהן בלומר יוסף
בן שמעון כהן ליה מיוסף בן שמעון ואמרי' נגמרא דאם היו
כהנים יכתבו דורות בלומר יכתבו ד' אז' ה' אבות עי' שיזמן
שהיה אב אחד שלם יהא שמו בשם אביו של זה וכך הם דברי
הרמב"ם ז"ל בפ' הגו' כל מי שהוזק שמו וכו' עד שזה שמו או
הוזק וכתב עוד שני' שהיו נעיר סם כל א' יוסף בן שמעון וכו'
אלא זה בפני זה וכמתן הקטן בסי' מ"ט שאם יש למלוה וללוה כ'
שמו א"כ לכתוב לא העקר ואם כתבו הטפל לנזר כסר וכן א"כ
לכתוב חניבא ובהן וזו לא א"כ יהיו כ' בעיר שוי' בשמותיהם
ונענין פחות מל' יום שכתבתי למעלה כתב הרמ"ה ז"ל אי
קארו ליה ועני מחזיקין ליה וכו' כתב הר"ם ז"ל בתשוב' וכו'
זגם השטר כשד ע"כ נבי' מ"ט :

בפרק

יש נוחלין ת"ר ש"מ שאמר מנה יש לי אבל פלוני
העדים בותבין אע"פ שאין מכירין לפיכך כשהוא
גונה בדין להביא ראיה דברי' מחר וכן אין כותבין אלא
א"כ מכירין לפיכך כשהוא גונה א"כ ראיה א"ר נחמן אמר לי
הונא ר' מחר אומר אין כותבין זכ"כ כותבין ואף ר' מאיר לא
אמר אלא משום ב"ד טועין א"ר דימי הלכחא אין חוששין לב"ד
טועין ומאי שנה מרנא דאמר אין חולבין אלא א"כ מכירין ואין
ממחין אלא א"כ מכירין לפיכך כותבין גט חליבה אע"פ שאין
מכירין וכותבין גט מילון אע"פ שאין מכירים מ"ט חיישי' לב"ד
טועין כי דינא במר נ' דינא לא דייקי במר עדידיק ולפנינו
בע"ה אחרך בהם נענין חליבה ונענין מילון ונענין מתנת
שכיב מרע ונענין קיום ב"ד :

השער הי"ג נענין שלא יעידו העדים על האדם עד שהיה
גדול נס"ד :

בפרק

מי שמה אמרי' חזקה אין העדים חותמין על השטר
אלא א"כ נעשה גדול ומייתו לה נמי בפ"ג דכהונות
ונפ' זה נזרר ור"ח ז"ל כתב שהיא הלכה זכר דעת ח"ו הרמב"ן
ז"ל כדחושיו בפ"ג דכהונות ונפ' מי שמת ונס דעת הרי"ף ז"ל
ז"ל נר' שהיא כן כמו שגלה דעמו בפ' זה נזרר וב"כ הרמב"ם
ז"ל בפכ"ט מהל' מכירה ומשמע מלשון זה שני דברים ושניהם
אמת האחד שחזקה היא שאין העדים חותמין על השטר אלא
א"כ הם גדולים שאין המלוה מחמיס בשטר אלא אם כן הם
גדולים וכן משמע מההיא דכהונות - והשני שאין העדים
מעידים על האדם וחותמין על השטר אלא א"כ יודעים שהוא
גדול וכן משמע מההיא דנפ' מי שמת וכן משמע מדברי הר"ם
ז"ל בפ' הזהרן והענין הזה נחלק לנ' חלוקות - הא' שאין חתמו
כריבין לגדלות כלל אבל כריבין גבול ידוע - והב' שאני כריבין
לגדלות והגדלות מספקת - והג' שהגדלות אינו מספיק וכריבין
שיעור אחר אחר זמן הגדלות :

אבותם

הדברים שאין לנו כריבין לגדלות כלל אבל כריבין
גבול ידוע היינו דתמן בפ' הנשקין הפעוטות מקחן
מקח וממכרן ממכר נמלטלין ואמרי' עלה נגמרא עד כמה
מחוי רב יהודה לרב יצחק דריה כדר סימ' כנר שבע רב כהנא
אמר כנר שבע בכר תמיני מתניתא תנא בכר שבע בכר עשר
ולא

תקון

סופרים

נט

ולא פליגי כל חד וחד לפוס חורפיה וטעמא מאי ח"ר אהרן בר
 יעקב ח"ר יוחנן משוס כדי חייב ורננו האיי גאון ז"ל כתב
 בשער ג' של ספר המקח שלא ימכור אלא כדי חייו והרמב"ן
 ז"ל חלק עליו נחדושי טביעה נפ"ק ורננו יוסף הכהן בספר
 משפטי השנים ג"כ נחלק על הגאון וכן ברמ"ה ז"ל והרש"א
 ז"ל ונ"ל לע"ד כי הגאון ז"ל מפס בפשיטות כדי חייו שלא חקנו
 לו למכור מהמטלטלין אלא שיעור כדי חייו כלבד אבל הרמב"ן
 ז"ל מפרש כדי חייו כדי שיוכל לחיות ולע"ד נראה הוכח לדברי
 הר"ם ז"ל מדאמר'י בפ' כל הגט דכותנין טופסי גיטין משוס
 התקנה וקאמר'י נירוטלמי משוס תקנה דסופר כדי חייו וחין
 הכונה שלא יכתוב טופסין אלא כדי חייו אבל הכונה שיכתוב
 כמה שיוכל לכתוב מהטופסין כדי שיוכל לחיות ונפרק מביאח
 האשה אמר'י דדוקא כשאין לו אפוטרופוס אבל יש לו
 אפוטרופוס אין מקחו וכן ממכרו ממכר וכתב הרמב"ן
 ז"ל בפ' השולח שלא אמרו אלא באפוטרופוס שמתכוונו
 יחומים אבל במתכוונו כ"ד מקחו מקח וממכרו ממכר נמטלטלין
 ולאו מילתא היא וכ"כ רש"י ז"ל בסוף פ' מביאח האשה וא"ח
 מורי הרב נר"ו כתב בגליונותיו שיש להוכיח ג"כ מדברי רננו
 ז"ל שאף נקיים האפוטרופוס אין מעשיו כלום ולא הנתי
 דבריו שזה חרוש גדול הוא שהקטן בפני עצמו מוכר וממכרו
 קיים והאפוטרופוס בפני עצמו מוכר וממכרו קיים וכשכבר
 שניהם לא יועיל ומדברי הרמב"ם ז"ל נראה שאם האפוטרופוס
 קיים מעשיו קיימין שהרי כתב ז"ל כמה דברים אמורים נקטן
 שאין לו אפוטרופוס אבל אם היה לו אפוטרופוס אין מעשיו
 כלום אפי' נמטלטלין אלא מדעת האפוטרופוס שאם רצה
 לקיים מקחו וממכרו ומתנהו נמטלטלין קיים ע"כ אבל נראה
 שנקרקעות קיומו אינו כלום לפי שמכירת הקטן לנדו זה
 איה כלו וכן משמע מדברי הרמב"ם ז"ל שכתבתי ושאל זה
 כיון הדוני אפי' מורי הרב נר"ו והכלל בזה הוא שהקטן נלא
 אפוטרופוס מעשיו קיימין ונאפוטרופוס אין במעשיו כלום
 והקטן שמכר מטלטלין וקיי האפוטרופוס דבריו קיימין שבין
 שלה באפוטרופוס היה יכול למכור ונקרקע כיון שלא היה
 יכול למכור קיומו של אפוטרופו' אינו כלו' כיון שקר המכר
 בטל ואמר'י נמי הכס דמתנהו מתנה אחת מתנה נריא ואחת
 מהנה שביי מרע ואחד מהיה מרובה וא' מתנה מועטת ודקו
 בה רבואתא מלחא קאמר אחת מחנת קרקע ואחת מתנה
 משלטלין נראה דדוקא נמטלטלין דאיירי בהו וכך הם דברי
 הרמב"ם ז"ל בפכ"ט מהל' מכירה ואפי' לא ירש אוחן מטלטלין
 מהביו ובגדת הרא"ש ז"ל בפ' רמ"ה דאין ממכרו ממכר
 ונראה כי אפוטרופוס כתב ר"ח ז"ל נשם רננו האיי גאון ז"ל
 דמתנהו מתנה וכ"כ הרא"ש ז"ל בפ' מביאח האשה ובפ' הניזקין
 הכל מדברי הר"ם ז"ל שכתבתי בסמוך נראה שנס נמנת
 משלטלין אין מעשיו כלום אלא נקיים האפוטרופוס - הרי
 שאין לנו כריכין בזה נגדלות אבל כריך נבול יודע שקודם ש
 שים אין מעשיהו כלום וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפכ"ט מהלכות
 הנזכרות קטן עד שש שנים וכו' עד אינו יודע נטיב משא ומתן
 ע"כ והרמ"ה ז"ל כהן דער עשר סהמיה נחזקה חריף עד שמנדר
 שאינו חריף והר"ם ז"ל שאין מקח קטן קיים נמטלטלין אלא
 בשמך וכו' והרש"א ז"ל לשינוי נפכ"ט מהל' מכירה ועוד יש
 דברים אחרים נדיעין אלו אלא שאין כאן מקומן שלא רכיתי
 לכתוב ככתבן אלא מה שהוא כריך לענין עדות:-

היה ומוקא מקשי וליטלח ליה נח"כ שנה ויום א' וקא מהדר
 מעשה שהיה כך היה ומשמע מהכא דמינוק שהגיע ל"ג שנה
 ויום א' ומנוקת נח"כ שנה ויום א' והביאו שמי שערות מקחן
 מקח וממכרן ממכר אפי' נקרקעות והיינו נקרקע שקנה להם
 אפוטרופוס או שנמן להם

אמ"ה

מפרש בהלכות אפי' מאכיו:

ז"ל נשמייהו דרנואהא ז"ל דוקא שיהיו יודעין נטיב מו"מ
 וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפכ"ט מהל' הנזכרו וקטן שהגדיל
 והניח הזכר שמי שערות אחר י"ג שנה ויום א' והבט אחר י"ג
 שנה ויום א' אע"פ שאינו יודעין נטיב משא ומתן מקחו מקח
 וממכרו ממכר ומתנהו מתנה נמטלטלין אבל נקרקע אין
 מעשיו קיימין עד שיהא יודע נטיב מו"מ אחר שיגדיל וכן דעת
 הרי"ף ז"ל וגם הרא"ש ז"ל מודה בזה שאינו יכול למכור עד
 שיגדיל אבל אחר שהגדיל אע"פ שאינו חריף ויודע נטיב מו"מ
 סוגר הרב ז"ל שממכרו ממכר אפי' נקרקעו' ואם הגדיל ולא
 הניח שמי שערות ונולדו בו סמני סריס מעשיו קיימין ואם לא
 נולדו בו סמני סריס אין מעשיו כלום עד רוב שנותיו ורוב
 שנותיו הם ל"ה שנה ויום א' כ"כ הרמב"ם ז"ל בפ' מה אשוח
 אבל דברי המפרשי' בפ' מי שמת ונס' החטן נס' ר"ל זהם
 ל"ו שנה וכן נאמן העור בהל' מיאון והכי מכתב דאי ל"ה
 שנה חבי שנותיו יוס' א' לא קרי ליה רוב שנותיו וסמני סריס
 קא מפרש ליה בפ' הערל ולקמן נס' דאכתוב אוחס בשער
 נפרד מ"ש עס שאר הסימני' ונ"ל דה"ה נמי בנת שאם הגדילה
 ולא הניחה שמי שערות ונולדו בה סימני' אילונית מעשיה
 קיימין ואם לא הניחה סימני' אילונית עד רוב שנותיה ולפנינו
 אכתוב ג"כ סימניה :

והשלישי

הוא שהגדלות אינו מספיק וצריך שיעור אחר
 אחר זמן הגדלות והוא למכור נכסי אביו
 שאע"פ שהוא גדול אינו יכול למכור עד שיהיה בן עשרים
 ובדאמר'י בפ' החובל ולמכור נכסי אביו עד שיהי' בן עשרי'
 ובפ' מי שמת נמי אמר'י בן מאימתי מוכר נכסי אביו רבא א"ר
 נחמן מן י"ח שנה ורנ הונא א"ר חיינא א"ר נחמן מן ק' שנה
 ומסקנא הכס דלמכור נכסי אביו עד שיהיה בן ק' ולאפוקי
 ממאן דאמר מן י"ח והכי פסק הרי"ף ז"ל ובגד דחה דברי
 החולקים בראיות נרודות כמו שהאריך בהלכותיו ובדברי
 המפרשי' ג"כ שם ונכסים אלו שאינו מוכר בהם הם קרקעות
 שנפלו לו מאביו ואפי' הניח שערות ויודע נטיב מו"מ כן דעת
 הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל אבל רננו האיי גאון ורש"א ז"ל
 ובעל העטור ז"ל בקנלא עדות סוגרים דאם הוא חריף ויודע
 נטיב מו"מ שיוכל למכור קרקעות נכסי אביו כיון שהגדיל
 והניח שמי שערות אפי' אינו בן ק' וכן היא דעת הרא"ש ז"ל
 וא"ח מורי הרב נר"ו בתשובה דערו נוטה לדבריהם והר"ו הלוי
 ז"ל יש לו ג"כ סברא אחר בזה והוא שכן י"ג שנה והכי סימני'
 מוכר נכסי אביו אם הוא יודע נטיב מו"מ ואם הוא בן ק' שנ'
 והניח שמי שערות יכול למכור נכסי אביו אפילו אינו יודע
 נטיב מו"מ ומטלטלין מוכר אפילו בן ק' ולענין מתנה מתנה
 מתנה דאי לאו הוה ליה הנאה מניה לא הוה יחיב ליה מתנה
 ואמור רננ דכיהוי מתנהו מתנה דליעבדו ליה מליה וכן כתב
 הרמב"ם ז"ל מתנהו כשהוא פחות מן ק' בין מתנה נריא בין
 מתנה ש"מ הרי זו קיימת שלא לא הגיע לו הניח גדולה לא נתן
 והוא דבר שאינו מכוי חמיד ואמרו חכמי' תהקיים מתנהו כדי
 שיהיו דבריו נשמעים ע"כ ואכל למכור נכסי אביו כשהוא בן
 ק' דוקא כשהניח שמי שערות או שנולפו לו סמני סריס וכמו
 שכתבתי למעלה ונראה שאין הפרש בן נח לבן בזה אף על פי
 שלענין גדלות האשה מתנהו לנח לפני האיש כדאימא בגדה
 נפרק אבל לענין עשרים השוו חכמי' מדותיהם ואי אימא לא

תקן

סופרים

הזה שתיק תלמודו וזו דבא צפרק יוכא דזכא השו"ב"ה
 ונ"ש מדוחיטן דנ"ה אמר רעדן ו' ולא הניח שחי שערות הוא
 הברים והיא האילונית ונ"ש אמרי י"ס ור' לעזר הוא דמפליג
 בין זכר לנקבה דלכדן ר' ולנקבה י"ס וצפרק העדל מייחז לה
 וקאמר דחור נר' ליעזר וסין זה צריך לפניו כן נ"ל י' והני
 ר' שנה נ"ל דלא צריכי להיות שלמים שהרי נגמ' מקשו למ"ד
 ולמכור נכסיו אנו עד שיהיה כן ר' מדחנן נפ' יוכא דופן כן
 ר' שלא הניח שחי שערות כי היה כן ר' והוא הסרים
 לא חולץ ולא מינס ומחריז לה ברמחריז אלמא דכן עשרים
 דלמכור נכסיו אנו וכן שאל הניח סימני ונכין ר' שלא הני'
 סימני כמח הרמב"ם ז"ל נפ"ה מוהל' איש ז"ל הניע זמן הוא
 ולא הניח שחי שערות אע"פ שגראה בו סימני כרים הרי זה
 קטן עד שיהיה כן ר' שנה פחות ל' יום וכ"כ בענין נח ר' שלא
 הניח סימני והראב"ד ז"ל הסיג עליו ז"ל א"ח זה הטיעור
 איני יודע מה הוא והיה לו לומר נה ר' שנכנסה נה ל' יום וכן
 הסיג עליו בענין כן עשרים שלא הניח סימני א"ח שנכנס ל'
 יום נשנה ר' וצפרק יוכא דופן אמרי ר' יוסי בן כפר אומר
 משום ר' אליעזר שנת ר' שיבא ממנה הרי היא כשנת ר' לכל
 דנריה זאק נפ"ק דר"ה מוכח בדברי הראב"ד ז"ל מדאמרין
 התם דר' מאיר דס"ל יום אחד נשנה חשונ' שנה קאמר דפר
 האמר נמורה סתם בן כ"ד חדשים ויום א' ור' אלעזר דאמר
 שלשים יום נשנה חשונ' שנה קסנר דפר האמר נמורה סתם
 כן עשרים וחרנעה חדשים ול' יום אלמא דל' יום נחלחל שנה
 שליטת נע' להו ונמסקנה דרני אליעזר מ"ט דמתיב כדחשון
 באחד לחדש ומדלכתי יום אחד הוא דעייל נחדש וקא מקרי
 ליה חדש ש"מ יום א' נחדש חשונ' חדש ומדיוס א' נחדש חשונ'
 חדש ל' יום נשנה חשונ' שנה וחדש למנויו ושנה למנוייה הרי
 מכואר נכחלחל השנה כגי ל' יום נשנה חשונ' שנה. ונכספר
 חנן העזר כהל' מיאון כחנן ל' ובחנן הרמב"ם ז"ל היתה נח ר'
 שנה פחות ל' יום ולא הניח שחי שערות ונראו נה סימני
 אילונית הרי היא אילונית ע"כ י' נראה דטעות סופר הוא לא
 כך יש לו לפנות חס היא נח י"ט שנה ול' יום דקיימא לן דלא
 בעינן ר' שנה שלימים כיון דלא חני נח ר' שנה ויום א' כי הוי
 דמני נח י"ב שנה ויום א' ול' יום נשנה חשונ' שנה חבל חין
 שום טעם לומר ר' שנה פחות ל' יום ע"כ דברי הרב ז"ל ואדוני
 חני האריך עיון בפסקי נדה שלו הני ל' יום אי נשי יום ל' כלו
 חו מקמנו מ"מ מדברי שניהם למדנו ש"כ שיהיה נח הר'
 שלימה חלא שנכנסו נה ל' יום לדברי הראב"ד ז"ל או שגארו
 מהשנה ל' יום ולדברי הרמב"ם ז"ל ובדברי הראב"ד משמע
 ובכסבחה חנן העזר ובמקומה שנה חנן לרן על פי הרב ז"ל
 חוששין לדבריו וצריך בזה בדיקה חכם :

השער הי"ד בעניני הסימני לפי שדמתי בעניני מכירח
 הגדול והקטן דעתי לדבר בעניני החליכה והמיואונן ונטיין
 וקדושין וא"ר נחמן אמ' שמואל כודקין לקדושין ולנטיין ולהליכ'
 ולמיואונן כדאי' בפ' מי שמה לפיכך רבתי' לסדר נכאן שער
 נפתר לסדר ענייניהם בקצרה נס"ד :

בפרק יוכא דופן הניח כן חשע שנים ויום א' שהניח שחי
 שערות שומא מכן ט' שנים ועד י"ב שנים ויום אחד
 שהניח שחי שערות ועודו כן שומא ר' יוסי כר יהודה אומר סי'
 כן י"ג שנה ויום א' דברי הכל סי' ופירושה דנריחא הכי הוא
 שאם הסימני האלו של כן ט' שנים ויום א' נסרו קודם גדלות
 שומא ניהו ואפי' הניחם אחר גדלות כיון שהניחם והוא כל
 כך קטן הדבר מוכיח שאינו של סימני חלא של שומא ולפיכך
 אחר שהגדיל צריך לפערוה אחרות שלא במקום השערות
 הראשונות ואפי' ר' יוסי כר יהודה מודה נחא ולא הניחם מנן
 ט' עד כן י"ב שנה נתנוקת ועדיין הם נה ולא נשרו ד' יוסי כר
 יהודה אומר סימן ואם גולדו לה אחר י"ב שנה ויום אחד דברי

הכל סימן קודם כן י"ב שנה למניח לא היו סימן לה"ק ולאחר
 י"ב שנה ויו א' דברי הכל סי' כך פירושה המפרש ז"ל והגמרא
 כח"ק דסימנין נמוך זמן ונשאר לומר זמן שומא ניהו ואם
 הוא ספק אם היו שם נמוך הזמן או לאחד הזמן חזקה שלאחר
 הזמן הניחו ונ"כ הרמב"ם ז"ל נפ"ה מהל' אשות וכן דעת א"ח
 מורי הרב נר' נפסקי נדה שלו ובעל העזר' כחנ' שנכת נשי'
 נאמנות לומר שהביאה שחי שערות אחר י"ב שנה ור"ח ז"ל כהב
 שאם הניחה שחי שערות ציזם האחרון של י"ב וה"ה של י"ג
 חשיבי ספיר סימנין ונפ"ה נח סימן גני מוך זמן כלפני זמן חלקי
 על ר"מ ז"ל נזה ולמדנו מכאן שאין הכן נקרא גדול עד שיהיה
 כן י"ב שנה ויום א' ויבא שחי שערות אחר שהניע ל"ב שנה
 ויום א' ומוך זמן כלפני זמן כלומ' שנת י"ב היא כלפני י"ג וכן
 נפסקה הפלכה נפ' יוכא דופן ונפ' נח סימן ונפ' מי שמת' :
ובשיעור השערות חנן נפ' סימן שחי שערות האמורות
 נפדה ובעני' והאמור' נכל מקו' כמה שיעורן
 כדי לכוף ראשן לעקרן דברי ר' ישמעאל ר' אלעזר אומר כרי
 לקרוץ נכפופין ר' עקיבא אומר כדי שיהו ניטלות כוונ' ואמרי
 נגמ' א"ר חסדא אמ' מר עוקבא הלכ' כדברי כוון להחמי' כלו'
 לא חמאן משמני' סי' הקטן שנכבן ושלא חחלוץ עד שחני' תגדל
 והרמב"ם ז"ל כתב לפיכך נצן ונכת נחשונ' אומ' גדולי' להחמי'
 הואיל וכמחו כדי להגדל נפי הזוג ונחשונ' אוח' קטנים
 להחמי' הואיל ולא הניעו לכוף ראשן לעקרן משמע מדבריו
 שיעור נטילת פי הזוג הוא הקטן שנכבן וא"ח מורי הרב נר'
 נחנ' נפסקיו שיש אחרים אומרים שכרי לקרוץ נכפופין הוא
 היומי קטן ובעל הסודים נס' חנן העזר הניח דברי הרמב"ם
 ז"ל נכתב עליהם ויראה מדבריו שהזא קודם קריבוהן נכפופין
 נראה שהוא מסכים עמו ארבי' נמי החס אחר רב הונא שחי
 שערות שאמרו צריך שיהיה בעקרן גומות א"ר מלכו' א"ר
 אדא כר אבהו נאמות שאמרו אע"פ שאין שערות והא דאמר
 רב מלכו' גומות אע"פ שאין שערות לאו גומות הו' סי' לא
 שהם מורים שהי' שם שערות ונשרו וכן נראה מדברי הרמב"ם
 ז"ל ומיהו נחנן המפרשים ז"ל שהאדיל לא בקיאות נגומות
 אפי' במקום שערות ולא סמכ' השערות להקל עד שנמכ' א'
 שם ויכיו' שערות שא"ח שלא ינאז כל כך חלא בגדלותי' וכ"כ
 א"ח מורי הרב נר' נס' מקצת האחרונים לן חבל נכסא חנן
 העזר כהל' מיאון כחנן ז"ל ואפי' שערות א"כ שיהא לכל אחד
 גומה חלא אפי' שמים ויקום מגומה אחת וכן ג"כ אם יש לה
 שחי גומות אפי' בלא שערות חשונה כגדולה ע"כ נראה מדבריו
 שאינו חושש לדברי האחרוני' שנכתב א"ח מורי הרב נר' ונ"ע :
ורענין מקום הכף הוא המקום המפוש על גבי יבצי' מניח
 נמי הכי שחי שערות שאמרו אפי' אחת נגדה ואחת
 נכריסה אחת על גבי קשרי אבנעומיה שלי'ד ואחת כין קשרי
 אבנעומיה של רגל דברי ר' שמעון כן יהודה איש כפר עכו
 שאמר משום ר' שמעון ורבנן אמר אבי עד שיהיו שחי שערות
 והלכה ברבנן דנעי' שתייהם במקום א' וכן פסק הרי"ף ז"ל
 חבל כל שסתיחן נמקו' א' כין שהן נקשרי הי' כן שהם נקשרי
 הדגל מהני ור' פסק נכאן ג"כ כדברי כוון להחמי' וכן היא
 מבקשת הרא"ש ז"ל וא"ח מורי הרב נר' נמנה על הרמב"ם ז"ל
 שכחנ' דשחי שערות האמורות נכל מקום צריך שיהיו במקום
 העמוה ונראה לו נר' שהר"ז ז"ל מפרש יד ורגל ככני' לזמנו
 מקום עליונו ומחמנו וכתב סכך מכל מפנרש לתמידו ה"ר
 יוסף כן עקינן ז"ל נס' פי ר"ח ז"ל ונערוך בערך נג ובעל
 הטורים הניח דברי הרמב"ם ז"ל נלי' תולק ונר' שהוא מסכי'
 לפירושו וטעמא דמכתבנ' הוא שיהיה הכל בלזמו מקום דמה
 ענין לכאן יד ורגל וננה נמי דאמרי' הייט מקום המפוש טעל
 אוחו מקום והיינו דמיימו מינה ראייה לשמאל דאמר אחת על
 הכף וא' ע"ג יבצי' ובדיסה הוא הסמוך לרחס נשפתי הער'
 וכן

תקון סופרים

ס

וכן פ"ח ז"ל ואע"ג דבעינן גמי שערות במקו' אחר חשי' הכי משמע להלכתא בשמאל דאמר א' על הכף ואחת ע"ג ניכיס וחתומא מסייעת ליה דכף וניכיס במקום א' דמי ואפי' לרננ כ"כ המפרשים ז"ל - וכתב א"ז הרמב"ן ז"ל נהדושו בכפר מי שמה שפ"י ר"ח ז"ל מכאן דבעינן שמי שערות שחורות ואין לנו יודעים מנין לו לא שהיה משרש בן מה שאמרו עד שירנה הגחור על הלגן ע"כ - כתב הרמב"ם ז"ל בן י"ג שנה ויום א' שלא הניח סו' למטה ונראה בו כל הסימנין שלמעלה הרי זה ספק בין קטן גדול ואם לא נחא סימני מטה כיון שנראה בו סימני נגרות מלמעלה הרי זה נחוקה גדול וכת' עליו הראב"ד ז"ל בלשון סוד א"ה נ"ל כי זה היה שטף רוח ולא עיין דבריו ופעם נמה שפיר בנה כי הנח יש לה סימני נגרות והם סי' העליון אבל הנן אין לו סי' העליון וסימני החמורים סימני סרים הם ולא סימני נגרות ועד שיהא בן ר' קטן הוא ואע"פ שי"ש בו סימני סרים עכ"ל - ומי ימניי מעב מחמיהם בע"ה אכל לע"ד נראה שדברי הרמב"ם ז"ל דברי חכמה ונינה שריה שציונו נח כי החמיון עד שלא נח סי' העליון אע"פ שא"ר חזיר אומר לא חולכת ולא מתיבמת וכת"ה או חולכת או מתיבמת מפני שאמרו שאפשר לתתון שיביא עד שלא יביא העליון אבל א"ה לעליון לכוח עד שלא יבוא התחתון ואמרי' פלה בנת' דכ"ע מיהת לתחתון סמכי' מנה המ"ה ר' וכן מנה דני ר' ישמעל אמר קרא איש או אשה אשר יעשו מכל הטאה האדם הקיש הכתוב אשה לאיש לכל עונשין שנמורה מה איש נכ"י א' כלומר התחתון אף אשה נכ"י אחד ואימא' או האי או הכי כאיש מה איש תחתון ולא עליון אף אשה תחתון ולא עליון הניח גמי הכי כך היו מפרשים ביננה כיון שכל התחתון שוב אין הסימנין בעינן ע"כ נגמ' משמע דבין אשה ואיש שוין וכיון דנאשה פסקו דרננן דא"ה לעליון שיביא עד שיביא התחתון אף גמי נאיש כן - כך נראה לי לע"ה ונתקיימו דברי רבנו הרמב"ם ז"ל ונכ' עמודיו נולה כתב שבין שיש לו זקן טוב א"כ נדקו ונכ' אכן העור נהל' חליכה ז"ל ואם רואין שגדלו דדיה ונמתלה זקנו א"כ נדקו יותר ע"כ :

ובעינין השנים אמרי' נפרק יובת דופן אמר רב הלכתא נחליה פרקין מעב לעת ואע"ג דלאו כללל הוא בדא"ה הפס' מ"ה נבן ובנת הלכתא כומיה דהכי מניא גמי ההם טיה האמורה בקדשי' ובנתי עדי הומה וכו' וסננן ושבת כלן מעב לעת ומעב לעת דבנן ובנה לאו דוקא אלא מיום ליום אע"ג דנתיק דני אחרוני דנחיל ההם א"ה בהו דמעב לעת דוקא כך כתבו נמוספ' ויגים שכן ושבת למנין עולם מנין לעיין הדס העיבור והבי' איתא נערבין ובידעלמי איה צהירין נכנהדרין לעיין בן וכת' דאמרי' ההם אקרא לאלהים עליון לל' נומר עליו בע' שנים וז"ל א' עברו ב"ד את החדש נמולי' חודרין והם לאו א"ה נחוליה חודרין - והרמב"ם ז"ל כהנ כל השנים הממורות כן ובנת ובערבין ובכל מקום אינם לא שני הלכנה ולא שני החמה אלא שנים של סדר העיבור שהן פשוטות ומעוברו' כמו שקובעין אותם כמו שניארנו בהל' קדוש החדש ובתותן השנים מונין לכל דברי הנח עכ"ל :

ודעינין נאמנות האב כשנים משמע שאינו נאמן מדאמרי' נפ' האומר בקדושי' נאמן האב לומר נני זה בן י"ג שנים ובתי זו בת י"ב שנים לנדרי' וכו' אבל לא למכות ועוקצין וכ"כ הרמב"ם ז"ל נפ' דמהל' אישות שאין סומכין על הנשים וזה על הקרובי' נמנין השנים לא ע"פ שנים כשרום להעיר ודריך עיין מה הפרש בין שנים לסימנים שהרי נסימני' סמכי' האשים בדעני' למיכתב לקמן בס"ד וגם בענין קורבה לעיני' חליכה דנטס אמרי' בס' החולין ואשתמודענהי דאחיהי כתיב' מן אנהו הוא דאמרי' ההם דאפילו עבר ואפילו אשה נאמנין א"ה מורי הכן נר'ו נמן טעם דלא דמי עדות שנים לעדות נעשית

סימנין וערות יבוס דהאם עקר טעמו של דבר הוא מש'גלוי מילתא בעלמ' הוא זיבולק' לנו נדקוק עמה ע"פ אחרי' ולדעת אס' אמה העירו ובענין היבוס נחוקה בו פדרי' נפ' יש נחלין ואנחנו הם המכריכין חקירה אכל עדות שנים לא מפרסמח מלמח כל כך ואם נהאז מי יגלה לנו ע"כ אין סומכין אלא על ראייה ברורה וטעם נכון הוא - וכדמות ראייה נראים לי דאין סומכין ע"פ נשי' זלה קרובי' נמנין השני' ממחי' דמתן נפ' יובת דופן ומיחיו לה נפ' מי שמת בן ר' שלא כדאי שמי שערות יבוס ראייה שהוא בן ר' והוא הסרים אכל היבוס דאמרי' ראייה היינו בעדים כנ"ל - ולענין סימני' נכח שנינו נפרק יובת דופן משל משלו חכמי' נאשה פנה נוחל וכל' - פנה עורה תנוקת ואמרי' נבמ' דכתיב התאנה חנעה פניה כלומר שאין לה נדדיה טוב סימני' גדלות וכל הני סימנין למעלה נדדים הם - נוחל לו ימי הנעורים פ' דהיינו משהגדילו דרדין קבת ולשון נוחל מלשון המחני' משיבחו וס' ר' יוחנן משילבין ראשיה' ואף זו משכנסת נדלותא דדיה מתגדלין ומשחנין - כמל' בזמן שנברה ול' כמל' הוא שיבאת מלאה - דיוהו סימנה ר' הגלילי אומר משיעלה הקמט מחת הדד ר' עקיבא אומר משיטו דרדין בן עזאי אומר משחחיר הפטמח ר' יובי' אומר כדי שיבא נוחל נירו על העוקץ ושוקע והוא שיהא נחוי' ובהי' מחלי' כליו אסימני' נוחל קיימי אע"פ שרש"י ז"ל ראשימי' במל' קחי' כבר דחו דברי' ומחוק' דברי' הר"מ ז"ל נראה שהזכ' מפרש כרש"י ז"ל שכתב כל הסימנין כל' ולא חלק בין נעדות לנערות וקא' מפרש שמולל נבמ' לא דשיעלה הקמט ממש אלא כדי שחחיר ידה לאחורק ונראה כי שיעלה הקמט תחת הדד - ת"ר אלו הן סימני' נגרות ר' איעור אומר כדי שיתקקשו דרדין ר' יוחנן בן נרוקא אומר משיכסה ראש החוטם וקא' מפרש דנ' ששה משיפכל ראש החוטם וכתב רש"י ז"ל ולא ידענא מאי ניהו והר"ם ז"ל פירש' שיעשה נראה החוטם כדוד קטן ורבותינו פירשו משיפכל החוטם עכמו' ר' יובי' אומר משחחיק העטרה וכתב רש"י ז"ל שגדל העוקץ וענה ומוקף עטרה והרמב"ם ז"ל פירש' שהיא מקום הנשר המפוח שהוא למעלה מן הערוה לעומת הנטן וא"כ נפ' ז' שיעורה דר' יובי' ושל' ר' שמעון שוין וכן נראה דעמו דהא עכנניהו ומו' שהרי כתב ז"ל ומשחמטך נשר זה - ולא יהיה קשה ועשאים כלם סי' א' זכ"ע ר' שמעון אומר משחמטך הכף וכן היה ר"ש בן יהאי אומר ב' סימני' נתנו חכמי' נאשה מלמטה וכנגדן מלמעלה פנה מלמעלן נירוע שלא הביאה שתי שערות נוחל מלמעלה נירוע שהביאה שמי שערות וסימני' הכוחל הם שחולקו בו התנאים למעלה כמל' מלמעלה נירוע שנחמטך הכף מאי בק' א"ר הונא מקו' תפוח יש נאשה למעלה מאותו מקום כיון שמתגדלת מחמטך וכל הני סימני' נגרות לא חכמתיכי' להו לא בשלא נודעו לנו סימני' נערו' אכל נודעו לנו כמי' נערו' ה"ה קי' ל' דהין בין נערו' לנערו' לאו' חדשים נלכד נדאי' נפ' ולו נערו' ונפ' הונק' וכפ' עשרה יוחסין שלו אמ' ר' הלכה בדברי' מי' א"ל הלכה בדברי' כלן להחמיר ר' יוחנן וסניא אמרי' הלכה בדברי' כלן להחמיר' והאי הלכ' בדברי' כלן להחמיר' בין לסימני' נערו' בין לסימני' נגרות - אכן נח' סי' התחתון עד שלא נח' סי' העליון דהיינו שערות עד שלא נח' העליון דהיינו נוחל או חולכת או מתיבמת נח' העליון אע"פ שא"ר ר' אומר לא חולכת ולא מתיבמת וכת"ה או חולכת או מתיבמת מפני שאמרו אפשר לתחתון לנח' עד שלא יבוא העליון אבל א"ה לעליון לנח' עד שלא יבוא התחתון - וכלל הדברים נזהר הוא אס' הביאה שמי שערות והיו נח' משע' שנים שהם טובא ואפי' נפלו ונדלו אחרי' במקומם אחר י"ב אינם כלום לא עד שיגדלו שמי שערות שלא במקו' הראשונה הביאה שערות קודם י"ב שנה שאינם כלום ואפי' נשחרו אחר י"ב שנה דשומא נערו' וכמ' ש' למעלה בס' הכן וזו היא קטנה הנזכרת נכל' מקו' ואם נעשית

תקון סופרים

נעשים נת' י"ג שנה ויום א' זהניאה שמי שערות היא הנערה הנזכרת בכל מקום ואין משניחין כפי העליון ואם לא נראו זה שערות ונראו זה אמן הסימנין העליוני' שכתבתי למעלה אז היא ספק אם היא נערה או קטנה' והא' אמרי' הלכה בדברי כלן להחמיר ואם נראו זה סימנין אלו כלן הרי היא כוגרת ודחית שא"ל שיכחו כלן לא שכבר בא סי' החתום והיא גדולה ואע"פ שאין שם שערות אפשר שגברו והכי אמרי' נגמ' ואע"פ דנדיקת לה ולא אשכחן אמרי' דמנתר נטרי :

ולענין נדיקה מניח נפ' בא סי' כל הנדרקות נבדקות על פי גשמים וכן היה ר' זיעור מוסר לאשתו ור' ישמעאל מוסר לאמו ר' יהודה אומר לפני הפרק ולאחר הפרק נשים נודקות אותם מוך הפרק אין נשי' נודקות אותן שאין משיאין ספקות על פי נשים רבי שמעון אומר אף מוך הפרק נשים נודקו' אותן ונאמנת אשה להחמיר אבל לא להקל כיבד נאמנת לומר גדלה שלא חמאן קטנה היא שלא החלוץ אבל אין נאמנת לומר קטנה היא שחמאן וגדולה היא שחלוץ וקא פסיק הרי"ף וז"ל להלכתא בין להקל בין להחמיר בין קודם הפרק בין מוך הפרק בין אחר הפרק ואפי' אשה א' נאמנת והוא שלא נעלה וכך הם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' אישות וכן דעת א"ח מורי הרב נר"ו נפסקוין ונס' התרומות כתוב כי סי' עליון אפשר לנדוק ע"י אשה ואין מוש' ניעור ובתנ' עליו ארזי' אזי נר"ו שאם הדבר אמת אין לסמוך בו על נדיקת נשים ולע"ד נראה שאינו אמת דהא שמואל נדק נאמתי' ויהיב ד' וזוי דמי נושחא דשמואל לטעמי' דס"ל לעול' כהם מענדו לעבודה נחמים ולא לנושחא ואע"ג דאיכא אמוראי אחרני דלא חיישי לנושחיהו מכל מקום האי מילי נאמנתא אבל ננת ישראל אף ננדוק אומה והדבר קט' הרבה ונפ"ק דינמות א"ר ספרא בניס הרי הם כסימנים ואיכא דאמרי' אומר רב ספרא בניס עריפי' מסימנים למאי למאי נפקא מינה אפילו לר' יהודה דאמר עד שירבה השחור על הללן כננים מודה ורב זבד אמר אין בניס בלא סימנין וננדוק חיישי' שמה נשרו ואפי' למ"ד אין חושטין שמה נשרו משום כער ליה חיישי' וי"מ רב זבד ה"ק דאין בניס של קיימה מזוייס בלא סימנין ומיהו זמנין דהויין ונהא פלגי עליה רב' ספרא דר' ספרא סבר דהויא גדולה ורב זבד סבר דהיא ספק לענין קדושין ועונשין כ"כ הרמב"ם ז"ל ולא ידעתי לפי דבריו כמאן הלכה והרמב"ם ז"ל כהם כהם בפ"ג מהל' אישות הבת שילדה אחר י"ג שנה אף על פי שלא הביאה סימנין לא עליון ולא חתמן הרי היא גדולה בניס הרי הם כסימני' ע"כ ולא חלק כלל וסתם דבריו בין להקל בין להחמיר ועוד יש נדברים האלו הלכות מרובות אלא שאין זה מקומם והרובה לעמוד על עקרן יעיי' נגמ' ונדברי' המפרטי' ובכאן דחיתי לקב"ר :

השער הט"ו כסימני' הכרים והאילונית נס"ד . לפי שנמשכו הדברים בענייני הסימנים של נערות ונדרות נקנה זכסימני הזכר כרי' אפי' לנדר נענין סימני' הכרים והאילונית ועוד כמה בריבין לענין עדות שאם נולדו בו סימני' כרים קודם שיהי' בן עשרים אם מקחו וממכרו ממכר ע"פי הדרכי' שכתבתי למעלה וכן הדין באילונית :

הגן התם נפרק יוצא דופן נת עשרים שלא הביאה שמי שערות מביא רחיה שהיא נת עשרי' והיא אילונית לא חולצת ולא מתיבמה בן ד' שנה שלא הביא שמי שערות יביא רחיה שהוא בן ד' שנה והוא כרים לא חולץ ולא מיבס לו דברי ג"ה ב"ש אומרים זה וזה בן י"ח שנה רבי אלעזר אומר הזכר כדברי ג"ה והקנה כדברי ג"ש שהאשה ממירה לזוא לפני האיש ורמיהי' א' בן י"ט שנים ויום א' וא' בן עשרי' שנה שלא הביא שמי שערות מיבמים ולא חולצים אחר שחולל דר' יצחק אמר רבי והוא שגלדו בו סימני' כרים בלומר שקודם לכ' שנה

נראו בו קצת סימני' הסידום ולא כלן ולפי' חשבי' ליה עדיין קטן עד שיהיה בן עשרי' אבל נראו בו כל סימני' סידום כמנז המפרשים כמס' נדה דהוי גדול אחר י"ג שנה ויום א' אמר רבא דייקא נמי דקמני' והוא הכרים ש"מ וכי לא נולדו בו סימני' כרים עד כמה מני' ר' חייא עד רוב שנתי' פי' ל"ו שנה כימי שנתי' כהם ע' שנה וחכיים הוי ל"ה ורובס ל"ו וכבר כתבתי למעלה שהרמב"ם ז"ל כתב שהס' ל"ה שנה ויום א' אלא נחזורו דבריו כי אמו קמי' ר' חייא אי כהיש א"ל זילו אגריה ואי ברית זילו אכחשה דהני סימנין זמנין דאתו מחמת כחישותה וזמנין דאתו מחמת כחישותה ואיחא נמי בפ' מי שמת ובפ' הערל תניא חזיהו כרים כל שהיא מנן ד' שנה ולא הביא שמי שערות ואפי' הביא שמי שערות אחר מיכן הרי הוא ככרים לכל דבריו ולא הן סימניו כל שאין לו זקן ושערו לקוי ונשרו מחלי' רשב"ג אומר משום רבי יהודה בן יאיר כל שאין מימי רגליו מעלין רחישות וי"ח כל המטיל מים ואינו עושה כפה וי"ח כל מי שאין מימי רגליו מחמיצין ואחריו' אמרי' כל שרוחץ בימות הגשמי' ואין נשרו מעלה הכל ר' שמעון בן אלעזר אומר כל שקולו לקוי ואין ניכר בין איש לאשה . ואינו היא אילונית כל שהיא נה ד' ולא הביאה שמי שערות ואפילו הביאה לאחר מיכן הרי היא כחילונית לכל דבריה ואלו סימניה כל שאין לה דרין ומתקשה בשעת חמישי' רשב"ג שאין לה סיפולי מעי' כנשי' ר"ש בן לקיש אומר כל שקולה ענה ואינה ניכרת בין איש לאשה נפרק קמא דכתובות מאי אילונית חכרנימא דלא ילדה איתמר סימני' כרים רב הונא אמר עד שיהיו כלן ור' יוחנן אמר אפי' נאחר מהם היכא דביא שמי שערות נזקן ב"ע לא פליגי דעד שיהו כלן ושמי שערו' נזקן לא השיבו שערו' לגדלות לאכזקי מירי כרים אע"ג דנשאר מקומות צנוק מועלין לפי שמקום הזקן רגיל להביא שערות לפיכך אינו חשוד גדול על ידן ואם הביא כל סימני' כרים חשבי' ליה ככרים ואע"פי שהביא שמי שערות נזקן חשיב ל' אין לו זקן כיון שלא נמלא זקנו כי פליגי בשלא הביא רב הונא אמר עד שיהיו כלן ור' יוחנן אמר אפי' באהר מהן והלכה כר' יוחנן כפ' שמועה זו הרמב"ם ז"ל בפ' הערל ומפרשים אחרים נפרק יוצא דופן אומרים דזקנו היינו זקן החתום ואינו כדאי להכריע אבל כמ"ד זקן ממש מסתבר מדאמרי' התם בפ' הערל דרבה בר אבבה אמ' להו לרבנן טיקו עיינו ביה ברב נחמן אי נשרו מעלי' הכל אומרי' ליה בר ומוכחי' מינה נגמ' דלא ס"ל כרב הונא דנחד בני לא נכ"ע ס"ל משו' דר' נחמן הו' ל' סבי דקנא כלו' שהיו לו שמי שערות נסוף זקנו כמו ימדות וזה האינו נופל לא על הזקן העליון ונספר און העור כתוב אי זהו סימני' כרים וכו' שאינו ניכר בין איש לאשה או שלא נמלא זקנו אפי' הביא שמי שערות' נזקנו כלל אפי' אם אין בו לא אמשו הסימנין חשוד כרים אבל אם יש לו שמי שערות נזקנו לא חשיב כרים עד שיהיו בו כל הסימנין אבל אם יש בו כל הסימנין חשוד כרים אע"פ שיש לו שמי שערות' נזקן ואע"פ שיש לו שמי שערות' נמקו אחר בכל הגוף אין מוכיחין אותו מחזקת כרים היינו טעמא לפי שנמקום הזקן רגיל להיות שם שער לכך אינו יוצא על ידו מכלל כרים שאם יש לו כל סימני' כרים נדון ככרים אע"פי שהביא שמי שערות נזקן חשוד שאין לו זקן כיון שלא נמלא זקנו :

ובלילא דמלתא נענין הדין שכן י"ג שנה זער ד' שנה שנראו בו כל סימני' כרים הוי גדול אבל בא' מהם עדיין לא חשבי' ליה גדול מנן ד' שהס' ט' שנה ול' יום שנראה בו סי' א' של סידום חשבי' ליה גדול אם אין לו שמי שערות נזקן אבל אם יש לו שמי שערות נזקן עדיין קטן הוא עד שיכחו בו כל סימני' כרים מנן ד' שנה ולא הביא שמי שערות למטה ולא נראה בו נ"ב א' מסימני' כרים עדיין קטן הוא עד שיהיה מנן ל"ו שנה ונ"ו שנה לא נראה שדי שיהי' ל"ה שנה ול"ו שנה כדאמרי'

גבי ר' דל' יום בשנה חסונים שנה זהו נענין הזכר ונענין הנקבה עד י"ג שנה היא קטנה בת י"ג שנה ומעלה והביאה שתי שערות היא הגערה ואחר הו' חדש' היא הנוגרת דאמרי' נפ' עשרה יוחסין ונפ' ולא נערות ונפ' הנוקת אין בין נערות לנערות חלל ו' חדשים ומוכח נפ' עשרה יוחסין דנר' חדשים אליו לא נעי' יום אחד וב"כ הרמב"ם ז"ל ומחלחל יום השלוש ו' חדשים ומעלה הקרא נוגרת הגיעה ל"ג שנה ויום אחד אע"פ שגראו נה סימני אילונית עדיין היא קטנה כיון שלא הביאה שתי שערות וכל זמן שחניא שתי שערות אחר הזמן הזה חיה נערה נח עשרי' שנה שהם י"ט שנה ול' יום ומעלה ולא הביאה שתי שערות ונראו נה כל סימני אילנות הרי היא גדולה ואם לא נראו נה כל סימני אילונית ולא הביאה שתי שערות עדיין היא קטנה עד שתהיה בת ל"ו שנה ואם הגיע הזמן הזה ולא הביאה שתי שערות אע"פ שלא נראו נה סימני אילונית הרי היא אילונית וחשני' לה גדולה ואינה בריכה ו' חדש' של נערות דאילונית מקטנותה יבאה לכנר כדארי' נפ' הערל ונפ' ואילו נערות ואמרי' נמי נפ' קדקדושין הבא לנגר דאילונית בלומר שאין לה נערות זהו מה שהעליה נעניינים אליו כפי קוצר דעמי' לע"ד של"ו שנים אלו דרוז שנותיו לא נעי' שלמים אלא כראמרי' גבי עשרים שכיון שבכנס שלשים יום בשנה חסונים שנה וב"ע :

השער היו שברוך שיהא שלם בדעתו נכ"ד :
בפרק ראוהו כ"ד הניח מי שהוא עמים חלים ועמי' שוטה כשהוא שוטה הרי כשוטה לכל דבריו וכשהוא חלים הרי הוא חלים לכל דבריו ונפ' דכמותות ונפ' אדנעה אחין אמרי' דבר שטיא זנין נכסי אהו כי מרי ואמרי כשהוא חלי' זנין א"ר אשי' אוקי שוטה זנין ואמו ניהברי ואמרי כשהוא חלי' זנין א"ר אשי' אוקי הרי לכהדי מרי ואוקי מאונא נחוקת נר שטיא ונפרק מי שמת אמרי' ההוא דהוה תוך זמן דזנין לנכסיה אחא לקמיה דר' נחמן אמר להו לא עשה ולא כלום מאן דחזא סבר מאוס תוך זמן כלפני זמן ולא היא שטיחה ימירחה חזא ניה דהוה משחרר לענדיה ואחמר נמי התם ההוא פחות מנר עשרי' דזנין נכסיה אמו לקמיה דרנא א"ל שפיר זנין אמרו ליה קרוניס אכול תמרי ושרי קאייתה נבי רבא עניד הכי א"ל זניניה לאו זניני ונפ' ק דחגיגה תניא איזבי שוטה היובא יחידי כלילה והלך בזית הקצרות והמקרה אח כסומו וא"ר הונא החס שיהיו כלן ננת אחת ור' יוחנן אמר אפי' אחת מהן ומסקי התם דאפילו עניד לאו דק שטות א"ר הונא עד שיהיו כלם וא"ר פפא התם אי שמיע ליה לרב הונא הא דתניא אי זהו שוטה זה המאנד כל מה שנותנים לו הוה הדר ביה וקא בעי נגמרא אי מכללו הוה הדר ביה או ממקרה כסומו בלחוד וסלקא דמיקו' ולע"ד דנגטיין וקדושין אזלי' לחומרא אבל בענייני מקח וממכר נראה דלא נעי' שטיחה כולי האי אלא אפילו כי היה דאכל ושרי קאייתה נבי רבא ואע"ג דליכא שטיחה ימירחה ואפ"ה קאמר רבא דזניניה לאו זניני והראב"ד ז"ל נפ' מי שמת גבי פחות מבן עשרים דמתנתו מתנה והוא שלא ניכר בו כי' שטות ע"כ מכלל דלא נעי' שטות נמורה אלא סימן שטות בלחוד והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ט מהל' מכירה השוטה אין מקחו מקח ואין ממכרו ממכר ואין מהנתו קיימת וכו' מי שהיה עמ שוטה ועת שפוי בגון לוי הנכסין בעת שהוא שפוי כל מעשיו קיימין וכו' וברוכין הערי' לקיור הדנר היטב שמה צבוק שפוימו ונחלחל שטוימו עשה מה שעשה ע"כ :

בפרק מי שחזו הן נשתק ואמרו לו נכתוב נט לא שתך והרכינן נראשו בודקין אותו ג' פעמי' אם אמר על לאו לאו ועל הן הן אמר אלו יכתבו ויחזו ואמרי' עלה נגמרא וניחוש דילמא שיחה דלאו לאו אי נמי שיחה דהן הן נקטיה א"ר יוסף בר מניומי א"ר נחמן דאח' להו נסידונין חד הן ומרי

השער השבע עשרה מה הם הדברים שהם בני שטר ומה הם הדברים שאינם בני שטר נכ"ד :
קרקעות והענדים הם בני שטר בין במכר בין נמחה בין שטר מכירה או שטר ראייה כמו שיחנהר כל אחד וא' נמקומו בע"ה וקא האשה נקנית ג"כ בשטר אבל המטלטלין אין בוחנין עליהם שטר שהרי שינו פ"ק דקדושין עבד כנעני נקנה בכסף ובשטר ונחוקה ואניא נכרייתא אף נחליפין וקאמרי' נבמ' דמאן דידן דלא מני חליפין משו' דמילתא דליחא במטלטלין קמי' מלמא דאיחא במטלטלין לא קהני' ונפ' מרובה נמ' היה מושבן ויובא הניא כדרך שהקנו משיכה נלקחו' כך הקנו משיכה כשומרין וכסס שקרקע נקנית בכסף בשטר ונחוקה כך שבירות נקנית בכסף בשטר ונחוקה שבירות דמאי' אילימא שבירות במטלטלין מטלטלין בני שטר נינהו נחמיה א"ר חסדא שבירות דקרקע ונפ' הכפיה נמי אמרי' ר' נתן אומר ספיה ואותיות נקנין במכיר ובשטר וקא פריך תלמודה ספיה בשטר למה לי מטלטלים היא אלא לאו ה"ק ספיה נקנית במשיכה ואותיות נקנין במכיר ונפ' הכפיה נמי אמרי' דמטלטלין לאו בני שטר נינהו ונפ' חזקת נמי בני ההוא דא"ל לחכמיה מאי נעית בהאי ארעא א"ל מיך זנינא ואכליתא שני חוקה וכו' אמרי' נמי שטר לא לפירי לא ענדי אינשי והכונה מכל' שאין הס' קונה בהם וגם שאין בריכין לשטר שהמטלטלין נחוקת מי שהם הוא נאמן עליהם ולפיכך אין בני שטר מכר ואינם בריכין לשטר ראייה אבל הנוגרות דאמרי' בפרק חוקת דאין להם חוקה נראה שברכינן שטר ראייה דאע"ג שאינן נקנין בשטר אבל לשטר ראי' בריכין הם לפי שמי שהם נחוקה אינו נאמן

תקון סופרים

גאמן וברך הוא לטור וכח רש"י ז"ל במס' שנועות נפר' כל הנשבעין שקבל מרנו רבי יצחק הלוי ז"ל שמה שהנהנו לכתוב שט' על מכירת ספרים אינו חלה לרווחה בעלמא שלא יבטורך בהשבע שהרי הוא נאמן בשנועתו שהם לקוחים בידו וזוקא גםפרא דגדמה הוא דאמרי' התם ונפ' המקבל ונפר' חוקת דאפקינהו רבא מיהמי אבל שאר ספרי' שאדם מקפיד עליהם שמה יתקלקלו כמו שמצינו במוכא ספרים נפר' ואלו מציאות שלא יקרא בהם לכתל' ולא יקרא אחר עמו ויכול לטעון ולומ' לקוחי' הם בידי נשנועתו והשטר פוטרו משנועתו לפיכך חף בשאר מטלטלין אני אומר לע"ד לרווחה דמלמא שלא יבוא לידי שנועה או אם יש עדים וראיה דאינו נאמן כדאי' נפ' הכותב ונפ' חוקת או אם הם דנרי' העשויים להשאל ולהשכיר כדאי' נפ' כל הנשבעין ונפ' המקבל ונפ' חוקת כותבין עליהם שטר וראיה לדבר ונפ' זה נורר אמרי' הורה נמטלטלין וקנו מירו כותבין ואם לא אין כותבין למא דרבי' היו ג"כ נכתוב שטרי הודאות על המטלטלין דהיינו שטר ראיה ויכתוב בהם סי' אם הם בעלי חיים כדאמרי' גבי יוסף בן שמעון נפ' גט פשוט או מדר אורכס ומדת רחם אם הם נגדי' כדאמרי' נפ' יש נוחלין גבי גלימ' או משקלם אם הם כסף וזהו ושאר מחבות כדאמרי' התם גבי נכסה כך נ"ל לע"ד :

השטר השמונה עשרה נענין האחריות נכ"ד :

בפ"ק דמכיעא ונפ' גט פשוט אמרי' דאחריות טעות סופר הוא בין בשטרי הלואה בין בשטרי מקח וממכר וטעמ' משום דלא יהיב אינש זוזי בכדי וענין האחריות הוא שראובן שמכר לשמעון טרה ונמכרת שחינה שלו או שנה בעל חוב וטרפה ממנו ששמעון חוזר על ראובן וגונה ממנו מעותיו ולענין אם גונה ממנו מעותיו בלנד או חף השבח ואם הביר נה שאני שלו או שלא הכיר נה בזה יש דינים מרונים ואין זה מקומם לפי שאין הכונה נזה המאמר דאם נמה שהוא תלוי בענין חיוב השטרות ונמה שברוך להזהר בהם הסופר והעדים אבל אהוה הענייני' הם תלויים בענין ולפי' לא כתבתי' בלן : והכונן דאחריות טעות סופר הוא שאפי' לא התנו על האחריות כונת' היא על האחריות ואין לומר שהתנו על האחריות והסופר שנה מלכתנה וכן כתב הרמב"ם ז"ל נפ' דמכיעא ונפרק הספינה גבי' שטרות הן ולפי' אין הפרש בין אם מכר לו בשטר או אם מכר לו שלא נשטר ככולן האחריות בין במלוה בין במכר כך כתב הרמב"ן ז"ל והר"ן ז"ל וכחכ הרמב"ן ז"ל נפ' הספינה דה"ה נמי במוכר מטלטלין דיש בהם אחריות וכחכ הר"ן ז"ל והוי יודע ששלשה אחריות הן אחריות דנפשיה : אחריות דמחמתיה : אחריות דמעלמא : אחריות דנפשיה כגון שיט' לו זכות בקרקע זה שמכר כי היא דאמרי' נפ' מי שהיה נשי סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אמיא קאי אמר ליה נהי דאחריות דאמיא לא קניל עליה אחריות דנפשיה מי לא קניל וכו' כדאיתא התם אחריות דמחמתיה כגון בעל חוב דידיה : אחריות דמעלמא כגון נמכרת שחינה שלו : וג' מיני אחריות הללו זה למעלה מזה ולפי' כתב רבנו האי גאון ז"ל נפ' המקח דנתי דמסתמא אחריות טעות סופר הוא ואעפ"י שלא פי' כלן ככלל והיכא שפי' אחריות דידיה ה"ה באלו מייעט דמחמתיה ודמעלמא ואם פי' דמחמתיה הרי מייעט דמעלמא אבל אם פי' דמעלמא דמחמתיה ודנפשי' שהן למטה ממנו ככלל ואם פי' דמחמתיה אין דמעלמא ככלל שהיא למטה ממנו דנפשיה שהיא למטה ממנו ככלל שכל שהיא למטה ממה שפי' אפי' האמר שאינו כאלו נפרכה נפשי' לא נחמטט וחוזר הדבר לרינו דאחריות טעות סופר הוא וכאלו לא נכתב כלל : אבל נמחנה דאחריות לאו טעוה סופר הוא כר"ך שיפרש את כלן הא קניל חדא ממני אחריות שהזכרנו אין לך נו אלף פירושו בלנד אבל לא שלמעלה ממנו ושלמטה ממנו או דנרי האון ז"ל כמו שכתב הרמב"ן ז"ל לא שניאנו טעמן כדי לישנן ולהלמן

עכ"ל ועונד' נפ' מי שהיה נשי הכי הוה ההוא נכרא דזנא לכחכות' דאמי' נטונת הנאה וא"ל אי אמיא חס וערערא וקא מערערא לא מפכנא לך שכינא ולא ערערא אמיא איהו וקא מערערא סבר רמי בר חמא למימר איהו במקום אמיא קאי אמר ליה רבא וכו' ועוד מצא אחרת א"ל מורי קרבנ' נפ' אלמנה נזונית דנעו מי דרב שסת אלמנה שמכרה למונות מהו שהחזור ונטרוף לכחכותה קא מעבי' להו רב יוסף ארמלמא דזכינא אחריותא דיתמי ובי' דינא דזנין אחריותא דיתמי מאי מי אמרי' כיון דאחריות דיתמי טרפא או דינמא מצי אמר לה נהי דאחריות דעלמא לא קנילת עלך : אחריות דנפטך קנולי קבילת ופשיט רב שסת דאינה גונה ונפ' חוקת יש אחרת גבי שוקף אם מעיד שקבל עליו :

ובהב בעל הפטור ז"ל נמאמר אחריות דנמה שנוהגין לכתוב אחריו יהודי או ארמאי איכא מאן דאמ' דלא ברך דכל דמקבל קנין אדעתא דמנהגא מקבל ומנהגא למבכב יהודי או ארמאי ומחמתיה ושלם מחמתיה ע"כ . וכחכ נמי דכיון דקי"ל בלזה ולזה ואח"כ קנה דיחלוקו ש"מ דאקנא קנה ומכר קנה והוריש משחעבר ולהכי כתבין בשטרי דקנאי ודקנינא ואע"ג דקי"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם ה"מ במכר או במתנה אבל בשעבוד חובו או בשעבוד מתנתו משתעבר אפי' דבר שלא בא לעולם ואפי' בשטר כלא קנין וגונה אפי' מירשו וכן הלכת' ואיכא מאן דאמר דנמחנה לא מהני שעבר דקנאי ולא דייק לן והילכך ברך להמלך לכתוב דקנא ודקנינא ואחריות דאקנא טעות סופר הוא ונמחנה נמי ברך להמלך על האחריות ע"כ ונמאמר נאמנות כתב האחריות נמחנה אין לכתוב אלא ברשות בעלים : גרסי' נגטיין נפ' מי ההוא נכרא דזנין ארעא להכריה קניל עליה כל אונסא דמתילי' נה לבסוף אפי' נה נהרא אהו לקמיה דרבינא אמר ליה זיל שפי' לידהא קנילת עלך כל אונסא דמתילי' נה אמר ליה רב אחא בר חזליפא לרבי' אונס' דלא שכיח הוא אונגל למלמא ומטת לקמי' דרבא אמר אונס' דלא שכיח הוא רב הונא ורב פפא פתח נריה דרב יהושע וכוון שוממא אגודה דנהר מלכא סבא אגירו מלחי למעברניהו וקנינו עליהו כל אונסא דמתילי' לבסוף איבתכר נהר מלכא סב' נקטו מלחי אמרי לכו אגירו המחרי ואפקינהו ניהלן דהא קנלינהן כל אונסא דמתילי' אהו לקמיה דרבא אמר להו קאמי' חירוי משלחי גלימה דאינשי אונסא דלא שכיח הוא ולפי' ברך נקנלת האחריות ונקנלת האונס לנדר הענין יפה כדי שלא ימן פחחון פה לנעל הרין לחלוק ומעשה היה באחד שמבר מרחף של יין לחנרו וקבל עליו המוכר שלא יהיה עליו אחריות אלא אם תשבר שום חנית או משפך והלוקח קבל עליו אחריות' היין אם יחמץ ונא אונס והיו מחפחדין שמה ינסך היין קודם מכירתו והיה המוכר אומר ללוקח או מכור ייך או החזיר לי המפתח ובעל המכירה והלוקח היה אומר אחריות הניסוך הוא עליך ולא אנטל המכר ונשאל על זה הר"ם ז"ל והשיב דכיון דאיכא למידק הכי ואיכא למידק הכי שהרי לא נמפרש הניסוך באחריות מי הוא אוקי ממונא נחוקת מחריה וכיון שהשבר נודאי לא קנלה מעוה על המוכר לנדר שאחריות הניסוך על הקונה ע"כ מפני בלבוש' שאפשר ליפול מחמת האחריות וקנלת האונס טוב הוא להיות הכל מפורש בשטר וישמע הכס ויוסיף לקח :

השטר הקמש עשרה נענין האונס נכ"ד :

תנן נפ' ק דקדושין נכסים שאין להם אחריות נקנין עם נכסים שיט' להם אחריות נכסף בשטר ונחוקה ואמרי' נגמ' מנא ה"מ אמר חזקיה דאמר קרא וימן להם אביה' מתנן רבות עם ערים נבורות אשר ביהודה ואינעיא להו או בעינין סיהו כבורין נה או לא ואסיקנא דלא בעי' כבורין אבל אגב וקני בעי' כלומר שברך המקנה לומר לקונה קני האי ארעא וקני אגבה הכך מטלטלין דחית לי נמקום פלוני וכיון דאחזיק נהך

זה דומה לחבר השומפין שאין נה דין חלוקה וכן האריך ז"ל
 נפ' חוקת נבימכר לו פרה מכר לו טלית וכחנז"ל התם
 דנמקום דליכא חד מהני ואמר דלית ליה ארעא מהמנינן ליה
 וכלנז שלא יהא חז לאחרים כהודאמו כחותה שעה וכן כחכ
 הר"י מקורקוש ז"ל נסר ר"י ז"ל וכן כתב הרשב"א בתשובתו
 בדברי הרמב"ן ז"ל שכתבתי מ"מ כחכ שטוב הוא שיהיה לו
 קרקע ושגם סיים אומר שטוב הדנר י וגם כתב בדברי הרב
 דעל העטור ז"ל שכתבתי למעלה שיש לסמוך על המקום
 המושאל והמושכר שכל שכומכין עליו פרוזבול מקנין על גביו
 וכן כמוד בספר החשן נבי' ק"א ששאלת מקום או כהשכרמו
 יספיק:

ולענין מקומו של כ"ה כחנז"ל נפ' הרמב"ן ז"ל נפ' ק דקדושין
 דמי שיש לו חב אצלו יכול לזכות אצלו נ"ה לפי שאין
 לו זכות בה שטעפ' יטמחלה זכו אותה לכל העולם א"ל לזכו'
 לא לנולדיו כדא' בפ' מי נבחרה חבל לא למי שלא היה בעולם
 לא שהנן זוכה בה מכה ירושה אצלו ונמכר שמי שיש לו חב אצן
 לו זכות בכ"ה י ואנו בהסכמותיו הוצאתו מהכלל שלא לזון
 על פי הרמב"ם ז"ל דין אגב זה מועיל שטעפ' י שדענו שכן
 הדין אצלו כלום רצונו לשעבר עבדנו זכה ולסמוך על המורים
 כן אעפ"י שהוא טעם חלוש וכדאמר' בירושלמי בפ' שבעת
 העדים ע"מ שיש לי רשות לנכות מהמשלטין לא גבי אומר
 ר' מונא חין כתב ומר אע"ג דלית ביה דינא יהא גבי וכתב דעל
 העטור ז"ל נמאמר אגב נסר ר"ח ז"ל אס כתב הלואה למלואה
 אע"ג דלית ביה דינא יהא גבי כלומר שטעפ' י שחיינו מן הדין
 נתרפעי לך שגב' חוב זה גבי משלטין וכן הענין לע"ד נזה
 שכיון שאנו יודעים שחיינו מן הדין ונתרפעינו בזה מנאי ממין
 הוא וקיים כנ"ל - גרסי' בפ' קדושין חיינעיא להו שדה לא'
 ומשלטין לאחר מהו ונעי' למפשט' מרמינא עשור שאני עמיד
 למוד נמון לעקיב' כן יוסף ברי שיזכו נו לעני' ומקומו מושכר
 לו ודינין שאני ר' עקיבא דיר ירייסי הוא ומדאמר' שאני ר'
 עקיבא וכו' ילפי קצת רבנאחא דשדה אפטרופוס ומשלטין
 ליתומים קנו דכי היכי דנבאי יד עניים אפטרופוס נמי יד
 יתומים ואחרי' אומר' רבנאי שאני לפי שהעניים מוטלין עליו
 לפרנסן וכל שאין מעות נכים בריך לטרוח בשנילים ונמא'
 שיש לבנאי טובת הנאה צמה שהעני' זוכין בו והוא ליה כשדה
 ומשלטין לא' מהן משא"כ באפטרופוס ולא נמחורו דנריה'
 לרשב"א ז"ל ולהר"ן ז"ל והראשון אצלי עקר ולפי' כשמקנין
 משלטין ליתומים כותבין קרקע לאפטרופוס ומשלטין
 ליתומים אצל לקטן שאין לו אפטרופוס לא':

גרסינן בפ' שבעת הריינין הוא דאמר ליה לחנניה מימנת
 לי כל אימת דאמרתי לא פרענה אזל ופרעי כלפי
 סהדי אצוי ורבא דאמר' חריהו לא הימניה מתקיף לה רב
 פפא נהי דהימני' טפי מנפשי' טפי מסהדי מי הימניה ופסקי
 רבנאחא כרב פפא הוא דאמר ליה לחנניה מהימנת לי ככי
 חרי אזל ופרעי' נאכפי' כי הלחא אומר רב פפא ככי חרי הימני'
 כביתלחא לא הימני' מתקיף ליה רב נחמן נריה דרב יהושע כי
 אזלינן נחר רוב דעות ה"מ לענין אומדנ' דכמה דנפישו בקיאי
 טפי אצל לענין דעות חרי כמאה ומאה כחרי אומר ליה כביתלח'
 ואזל ופרעי' נאכפי' אדבעה כיון דנחית לדעות נחית והכי קא
 פסקא רבנאחא הלכחא ויש מקשים כיון דאמר' חרי כמאה
 ומאה כחרי הויא לה עדות מוכחשת וקי"ל דעלמא דדוקא
 ממונ' בחזק' מארי' ומירך הרב בעל העטור ז"ל דכיון דהאמינו
 כחמרי העדים שזאלו להעיד שפרעו הם המוכחשים שהרי הוא
 מכחשים פסלם לעדות זו וזה אפי' נמלואה על פה כ"ש נמלואה
 כשטר דלא מבי להשביעו דשטר בחוקמיה כדקאי קאי ודוקא
 כשהעידו שפרעו כפניה' אצל אס העידו שהמלו' הורה נפניה'

בהך ארע' קנא להנהו מטלטי או להנהו זוי כל היכא דחיתנהו
 ואיניעיא להו שדה נמכר ומשלטין בממנה מהו ת"ש עישור
 שאני עמד למוד נמון ליהושע ומקומו מושכר לו חלמא שדה
 נמכר ומשלטין נממנה קנה וכן פסק בשתייהן הרמב"ם ז"ל
 בפ"ג מהלכות מכירה ומדברי רש"י ז"ל נראה דדוקא אגב הוא
 דמהני אצל אס לא מהני כלומר דאמר ליה קני הקרקע וקנה
 המשלטין עמו אצל הרמב"ם ז"ל כחכ דאס ה"ה כאגב וכן
 מטיין דברי הר"ן והרמב"ם ז"ל כחכ נפ"ג מהלכות מכירה דכל
 זמן שהמשלטין כגורין בקרקע לא נעי' אגב נרא' שהוא סובר
 דכיון שהקנה לו קרקע הויא לו כחכרו והקונה לו ולא נמחורו
 דנריו לאחוריים ז"ל דאס אימא דדוקא נעומד חכרו או חכרו
 המשמרת כדא' נפ"ק דמכיע' וכן כתב הוא ז"ל בפ"ד מהל'
 זכיה וגם הרמב"ד ז"ל השיג עליו:

תנן נמסכת פאה נפ"ג ומייתי לה נפ"ק דקדושין ונפ' לא
 יחפור אמר ר' עקיבא קרקע כל שהוא חייב נפאה
 ונככור' וכותבין עליו פרוזבול ולקנות עמו נכסים שאין להם
 אחריות וכחכ בעל העטור ז"ל ש"מ ארבע אמות דכתבין לאו
 דדוקא ורנה נמי הוה אקני ליה אגב סיפא דביהיה כדא' נפ"ק
 דקדושין ונפ' חזיהו נשך ונפ' הגוזלו נפ' הספיני' ש"מ דפרוזבול
 ואגב חד דינא חיל להו וכי היכי דאמר' דפרוזבול נפ' השולח
 מוכה לו נמוך שהיו ואמר' נמי השאל' לו מקום לחנוד וכירי'
 כותבין עליו פרוזבול הכא נמי לענין אגב בשאלה או כשכירות
 גבי והוא דאחזיק ע"כ וכן כתב הרשב"א ז"ל כמאונה דקרקע
 כל שהוא שאינו ראוי אלא לנעוץ נו מחטמהני ודנריו מחפשי'
 מפ"ק דקדושין וכתב נמי הרב ז"ל דנעי' מקו' מסוי' כדאמר'
 בפיונו של זה לפלוני ועמו מאה זאן כדא' הכס נפ"ק דקדושין
 ועוד מדאמר' נפ"ק דגטין נכסיו לעבדו יבא נן חורין שיר
 קרקע כל שהוא לא יבא לחירות אלא דכיון שאינו יכול לנדר
 הקרקע שהקנה לו לא קנה וכן משמע הכס מפרשי' ז"ל והרב
 חנן מאגש ז"ל אצל הרמב"ן ז"ל דחה דנריהם נדושויו סס
 ונפסקיו נפ' הנודר מן הירק נקושי' חוקו' כראי מוכקי יבוקו'
 והרשב"א ז"ל ג"כ נמשך אחריו נדושויו ובתשונה ואין כחן
 מקום להאריך לכתוב ראיומיהם והרובה לעמוד על עקבן של
 דנרים יענין סס נדושויהם וכן כתב הר"ן ז"ל נפ"ק דקדושין
 נסר הרמב"ם ז"ל:

ולענין אס חין לו קרקע כחכ הרי"ף ז"ל נמסנה שאין
 סומכין על קרקע ח"י לא בהרשאות משום חקנה
 פרי שלא ישחקק ממון בני אדם אצל המופקדים ולא על דרך
 העקר ומסנה לרבוני שמואל בר חפני ז"ל נהגו לכתוב בהרשאה
 מחלק המרשה נאי' שלא יחזיק בו המרשה ולא יקנה בו כ"ח
 מקומו ידוע ולא ממוכר במכרים והמירשה אינו קונה קרקע
 הניתן לו ולא המשלטין שעל גביו וה"ה שליה וכו' אמרי'
 נגמ' כי אמת נפק לאפיה עד תווך ולא נמחורו דנריו לרב
 בעל העטור ז"ל נהאי דנפק לאפי' עד תווך משו' שטמה נהנא'
 המעו' ולא מפקד שמיא יקני הקרקע שהקנלו דהיינו סי' דנתי'
 והרב אלנרצלוני ז"ל כתב יש סומכין על ד' אמות שקונין לו
 בכל מקום דאמר' נפ"ק דמכיעא ויש סומכין על ד' אמות של
 קנורה וי"ח דדוקא שיש לו קרקע וכן דעת הרב בעל העטור
 ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל נפ"ג מהלכות שלוחין שמה סומכין
 על ד' אמות של ח"י שהם דנרים רעועים ועוד האריך בזה
 וכתב הרמב"ן ז"ל נדושי גטין נפ"ק שמה שהוכרנו הנאונים
 ז"ל לתקן אינו לא נמי שאין לו קרקע שאו סומכין על ד' אמות
 של ח"י או שקנורה ונרא' לו לרבינו ז"ל שאף תקנחן שלגאונ'
 ז"ל אינה אלא נמקום שאין נ"ה ידוע לכלם אלא שכל ח' וא'
 יא לו מקום ידוע לשיבתו זה חין לו אצל במקו' שיש נ"ה ידוע
 לכלם או נית הקבצו' שקנו אות' מממון הכבוד יכולין להרשו'
 אגבן ולהקנות מעקר הדין ולא נמקנחן של גאונים ז"ל למה

תקון סופרים

גפרע מהימני דלא מסהדי אפרעון אלא עליה דמלוה קאי
 מסהדי כן כחז הרי"ף ז"ל נחשוב ודמה אותה לעדים זוממין
 וביקן דאפסידו דאמ' לכו לא מבי מלוה למימר לא אמרי לכו וכן
 דעמ' בעל העטור ז"ל ובעל החשן ז"ל נבי' ע' וכן נראה מרנרי
 הרמ"ם ז"ל שכח בפ' ט"ו ז"ל זה שהאמין המלוה כשני עדים
 מה היה הקנאו כשפרע יקרע הסטר אז יעיד זה המלוה על
 עכמו שנטל כל הסטר שיש לו על פלוני או יעיד על עכמו
 שלא בפני הלוה שקבל כל חוב שיש לו אבל פלוני חבל ה"ר
 ישעיה מטראני ז"ל כתב שאפי' להודאה נמי פסולין אלא אם
 פרעו בפניו ד' וכחמו נמוח תלמא כדא' חזינא ופרעיה יקמן
 או הודה לו בפניו דפרעי' והרמב"ן ז"ל הילקו אמר שאם אמר
 לו מהא נאמן לומר שלא פרעתיך אפי' הניא עדים והעידו
 שהודה בפניהם שפרע אינם כלום לפי שהוא פסול אבל אם
 המלוה התנה על הלוה ואמר לו אל תפרעני אלא בפני פלוני
 ופלוני והניא עדים שהודה בפניהם שפרע נאמן ונספר
 המרומה כתוב שאם נאלו עדי' והעידו שמחלו נאמן דמחילה
 מלאח אחריתי היא' והמדקדקין עושין שובר ממכירת ידו של
 מלוה על שטר שיש בו נאמנו ותו ליכא למיחש למידי ואם אחר
 שפרעו טען הלוה אני פרעתיך כאשר התניתי עלי אבל אני
 רוכה עמה שהשבע לי כתב הרמב"ם ז"ל שמציעו היסת ואם
 הודה לו גלס וכן כתב בעל העטור ובעל הטורים ז"ל וכתב
 בעל המרומה ז"ל שפני כך מועיל מה שכותבין בשטרות כלא
 אום שנועה קלה וחמורה לעולם שאז אין יכול להשניעו וכן
 כתב הרשב"ד ז"ל ובעל העטור ז"ל - אבל הנאמנו אין מועיל
 לפטור מהרס בתם ומהררר הרשע ואפי' פטרו בפירוט וכן
 כתב רבינו החיי' נאון ז"ל בתשובה משום דלא האמינו לנזול
 ואם לא נזלו אין החרם אל ואם נזול יחזיר וכתב הרשב"ד ז"ל
 דנאמנות בתם לא מהני לאכחשיי חד פהדא והרש"ע ז"ל דחה
 דנרו בפ' הכותב וכן כתב בס' ר"ח ז"ל דנאמנות סתם מהני
 כנגד ער אחד :

ולענין נאמנות אי נעיא קנין או לא כתב הרמ"ה ז"ל דאי
 בשעת הלוואה אחני לא נעיא ונשאל בשעת הלוואה
 נעיא קנין והרש"ע ז"ל כתב דלא נעיא קנין שהרי האמינו
 לפסול כל העדים שפרעו ונחוי שנמוון קיים ודאמי לארס
 האומר אל תפרעני אלא בפני פלוני שא"כ אלא קבלה לנד וכן
 בתנ"על המרומה דלא כריך קנין - ודינו של הרש"ע ז"ל קשה
 עני' שלפסול עדים לא נעיא קנין דהא נקבלה פסול בעי קנין
 עני' בפ' זה נורר ונחמין לך הויא מחלוקת דר' מאיר ורננך
 שחע"ג דהכלה כחכמים הוא אמר' ההם דרוקא לאחר גמר דין
 הוא דאין יכול לחזור בו והכא אחן לך הוא וקוד' גמר דין הוא
 וא"כ קנין בעי דנקנין אמר' ההם דאין לאחר קנין כלום וכפ'
 הפועלים דאמר' דמזח שומר חנם להיוח בשאל אמר שמואל
 נשקנו מידו זר' יוחנן אמר אפי' הימא בשאל קנו מידו דהיא
 הנאה קא נפיק עליה קלא דאזיניס מהימנ' הוא ומשענדי נפשי'
 דאף ר' יוחנן דאמר דלא נעיא קנין דרוקא נהיה הנאה וקודם
 שלוח אמר' בההיא הנאה דקא מלוה ליה גמר ומשענדי נפשי'
 אבל אחר שלוח נמאי משענדי נפשיה רי"ם חס לא נשענדי
 הזמן ושאל ממנו שיחריף לו הזמן והנהה עליו הנאמנות דאז
 לא נעיא קנין דאמר' בההיא הנאה דקא מרחיב ליה זמנא גמר
 ומשענדי נפשי' כך נראה' לי לע"ד על ג' נראין דכריהרמ"ה ז"ל
 נכונים :

תנן בפ' הכותב כתב לה נדר זשנועה אין לי עליך אינו יכול
 להשניע' אבל משניע הוא את יורשיה ואח הבאי' כרשות'
 נדר זשנועה אין לי עליך ועל יורשין ועל הבאי' כרשותך אינו
 יכול להשניע' לא אותה ולא יורשיה ולא הנאים כרשותה אבל
 יורשין משניעין אותה ולא יורשיה והבאי' כרשות' נדר זשנוע'
 אין לי ולא ליורש ולא לנאים כרשותי עליך ועל יורשין ועל

הנאים כרשותך אינו יכול להשניע' לא הוא ולא יורשיו ונא
 הנאים כרשותו לא היו ולא יורשיה ולא הנאים כרשותה'
 תוספתא ג' הן הנאי' כרשותה כל שמכר' להם או שנמנה להם
 במתנה אמר רבא אמר ר' חייא בלא נדר ובלא שנועה הוא
 אינו יכול להשניע' אבל יורשין משניעין אותה נקי נדר נקי
 שנועה כן הוא כן יורשיו אין משניעין אותה הכי קאמר לה
 מנקיית משנועה סלח ר' זכאי למר עוקבא בן נלא גדר בין נקי
 נדר מנכסי הוא אינו יכול להשניע' אבל יורשין משניעין אותה
 מנכסיא חלין בן הוא בן יורשיו אין משניעין אמר רב נחמן
 אמר רב שמואל משום אבא שאל בן אבא מרים בן נלא נדר
 בן נלא שנועה בין נקי נדר בין נקי שנועה בין מנכסי' בין
 מנכסיא חלין בין הוא בין יורשיו אין משניעין אותה אבל מה
 נעשה שהרי אמרו חכמי' הבא ליפרע מנכסי' יומים לא יפרע
 אלא בשנועה אמר רב נחמן אמר שמואל הלכה באבא שאל
 בן אבא מרים וכחכ הרי"ף ז"ל דדוקא בשלם פטרה בפירוט
 מירשיו אבל כשפטרה בפירוט מיורשיו נונה נלא שנועה כלל
 כסחמא דמתני' אבל ר"ח ז"ל ובעל המוספות ז"ל פסקו דאפי'
 פטרה נפי' מן יורשיו נשבעת וכן דעה בעל העטור והרש"ע
 ז"ל מנמנע בדנר זכספר החשן פסק הרי"ף ז"ל וכן פסק
 הרמ"ם ז"ל בפ' ט"ו מהלכו' אישות ומיהו בפי מה שכתב בעל
 העטור ז"ל שאל אמרה ר"ח ז"ל אלא בשאמר כך נלא כתיבה
 וכלא קנין אבל אם כתב אעפ"י שלא קנו מידו או נשקנו מידו
 אעפ"י שאל כתב נונה בלא שנועה אפי' מן הייתומים והכי
 מפרש בירושלמי דהא דר' עקינא ינתנו ליורשים שבין כריבין
 שנועה הבע ע"מך שפטרום מן השנועה זו מורה וזו אינה
 מורה ש"מ שאם פטר הלוה למלוה לננות נלא שנועה נונה מן
 הייתומים שלא בשנועה ואם כתב לו שהאמינו עליך ועל נאי
 בחו יורשיו בכלל נאי כחו הן וכן כתב ר' ז"ל כהשוגה דיורשין
 וחקבלי' מתנה בכלל נאי כחו הן אבל אם אמר עלי ועל יורש
 אין מקבלי' מתנה ולוקח בכלל זהרמ"ה ז"ל כתב שאם לא אמר
 הנאים מכחויאל הנאים כרשותו אין היורשין בכלל אלא מקבל
 ולוקח ולא מסתבר לבעל החשן ז"ל וכתב הרי"ף ז"ל שאם
 כתב המלוה נאמנו ללוה שאם טעון שפרע שיהא נאמן שאם
 מה המלוה ונאו יורשיו לננות וטען הלוה שפרעתי את סביבם
 נאמן ונפטר בשנועה היסת ואי פטר ליה אף משנאעה מהימן
 אף בלא שנועה והסריך דזה נהלכותי וכתב שכן אבד רבינו
 החיי' גאון ז"ל וכתב הרש"ע ז"ל שאם מה הלוה ואמרנו בניו
 חנינו כהלפני מוחו ששטר שביד המלוה פרוע הוא אינם
 נאמנין לפי שלא האמין אל את חניהם' ובענין אי מהני גאמנו'
 לנבי לקוחות או לא פלעמא דרנאחא הוא והרמב"ם ז"ל כתב
 בפ' ט"ו מהל' אישות דלא מהני וכן היה דן הרש"ע ז"ל משום
 דנפיש רמאי וכו' בדאי' נפסן נבי' ע' - כתב בעל העטור ז"ל
 והלכתא אין לסופר לכמות נאמנות ישאר שזפרא דשטר אלא
 ח"כ נמלך כבעלים ולא אמר' טענות סופר היא לא נאחריות
 ועל כן כותבין בשטרות ועל הנאמנו וכן כתב הרב' לא נרכלוני
 ז"ל לרננו החיי' נאון ז"ל האי מאן דמקנב עליה למבתא שטרס
 בכל ליטנא דכותא אע"ב דלא דע סהדא לחזוקי ברשאי כיון
 דכתב ביה ואחריות שטרס דין קבילית עלאי' כחמר כל שטרות
 דנהיגין בישאל דלא כחכמתא ודלא כחכס' דשטרס קאי לכל
 כללות דהחיות עניניה אבל תנאין כגון גאמנות בהלוואה אי נמי
 בטול מודעי כמתנה לא חייבי' ביה ער דמפרשן זשטרס מעליא
 לכל מילי דהוו כגופא דשטרס והאי דקאמר רננו החיי' גאון ז"ל
 דשטרס מעליא לכל מילי פי' שלא חאמר שכיון שכתבו העדים
 מה שלא אמר להם דהוו ליה רשעים זעומן פסולה לכך כתב
 ז"ל שכיון שררך לכחזן כך בכל שזפרא דשטרס שאין פסולין
 והשטר כלו כשר ואוחו מנאי אינו רלוס אף ככתבו שכן אמר
 להם בפירוט ותו לא מעדי' יעוד יש נאמנע דברים אחרים
 והרנה

והרבה דעים וראיתי לקצר שלא לבאת מבונה המאמר הזה שאין כונתי להיותו חנוך לדיינין אלא חנוך לסופרים ונמה שהוא מלוי נמלאכתם ונאומנותם ונזה די :

השער האחד ועשרים נענין התנאים כס"ד כריך שלא יתנה על מה שכתוב בתורה ואם התנה יש כד שמתקיים ויש כד שמעשה קיים ותנאי בטל :

בפי' דקדושין ובפי' הזהב ובפי' יש נוחלין מינא האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין כך עלי שחר כסות ועונה הרי זו מקודשת ותנאי בטל דר"מ ר' יהודה אומר בתנאי של ממון דברו קיים וק"ל כר' יהודה ואין כאן מקום להאריך לכתוב מפני מה תנאו בטל והיא מקודשת כיון שהתנה בן נפי' לפי שאין הכונה בזה המאמר להודיע דיני הקדושין אלא דיני חלוקת התנאים והרובה לעמוד על עקרון של דברים יענין בחדושי א"ו הרמב"ן ז"ל נפי' יש נוחלין ירושלמי ע"מ שאין לך עלי שחר כסות ועונה תנאו קיים ע"מ שאם אמות לא תהא זקוקה לינכס הרי זו מקודשת ותנאי בטל ונ"ל דעונה לא דוקא וכדי נכנסה דר"מור' יהודה מודו ונהכידימנאי בטל ומעשה קיים דאינו דבר שנמון ותנן נפי' הכותב כתב לה דין ודברים אין לי בנכסיך בפרותיהם ובפירי פירותיהם נחייך ובמותיך ב"ז אינו אובלפירו' נחייב ואם מתה איני יורשה רש"י אומר אם מתה יירשנה מפני שהתנה על מה שכתוב בתורה ואמר דב הלכה כרשב"ג ירושלמי אומר רב אסי אין דכתבין אי מימת בלא בני כל מודלא תנדר לבי נשא תנאי ממון הוא וקיים וכמע הרי"ף ז"ל ולית הלכתא כרבנן דק"ל דבר של ממון תנאי קיים ונקב"ח נכסאות נמכר והלכתא כרב וכתב הרשב"ד שזו נגדית נכונה והאריך הרבה בזה ור"ח ור"י ובה"ג ז"ל פסקו כרשב"ג והרמב"ן ז"ל כתב בספר שלו שהנסחא המדוקדקת שרחה נכתבה רבנו הרי"ף ז"ל היא דלית הלכתא כותיה דרב ובספר העטור האריך בתירוץ וקושיות וכתב הרמב"ן ז"ל דלכלכלו' החולקים על רבנו בפסק הזה כלם פורחות נאוו הסברות המשובשות והקושיות הנדולה שנכלס שמקשים בזה הוא שכתו שאין אדם יכול להתנה שלא יירש אביו אפי' קבל בקנין וכמה חזקין הם מת יורשו בן הדבר הזה והוא אומר דהא לא דמיא לה משו' דתנאי' דהכותב מוקמי' לה דכתב לה בעודה ארוסה ומייתו עליה דרב כהנא נחלה הנאה לו לארכ ממקום אחר אדם מתנה עליה שלא יירשנה והרא"ש ז"ל כתב כיון דליכא דאיה בתורה אית לן למימר כל תנאי שבממון קיים ובפי' הזהב אומר האומר לחברו ע"מ שאין לך עלי אונאה רב אומר יש לו עליו אונאה ושמואל אמר אין לו עליו אונאה ואמר רב ענן לדורי מפרשא לי מיניה דמר שמואל ע"מ שאין לך עלי אונאה אין לו עליו אונאה ע"מ שאין בו אונאה הרי"ש בו אונאה ובפי' דמכות אומר רב יהודה אומר שמואל המלוה את חברו ע"מ שלא תשטמו שביעית שביעית תשטמו והא וזה לאו משו' דמתנה על מה שכתב בתורה תנאו בטל הוא דהא דבר של ממון הוא וטעמא הוא כפררשי' ז"ל נמכ' מכות והרמב"ן ז"ל נפי' הזהב בחדושי דכשהוה מתנה עמו אין לו עליו אונאה או שלא ישטמו הוא מתנה עליו שלא יתבענו לא בהונא ולא בחובו אבל כשאוהר לו ע"מ שאין בו אונאה כלומר שלא יהא נמקא זה דין אונאה על כרחו יש בו דין אונאה שהרי החורה חייבתו וזה בל לעקור דברי מורה וכן בטל השטמו שביעית הוא אומר שלא השטמו והחורה חייבתו להשמיט וזה בל לעקור דברי מורה ובסוף פ' שבי דפאה שנינו שהקוצר ע"מ מה שאני שוכח אני נוטל יש לו שכתה כלו' שחייב בשכתה ומפורש התם טעמא בירושלמי משום דהוי מתנה על מה שכתוב בתורה ותנאו בטל ובפרק המגרש ה"ז גטיך ע"מ שתאכלי בשר חזיר ואם היתה זרה ע"מ שתאכלי בתרומה ואם היתה נזירה ע"מ שתשמה יין נתקיים התנאי ה"ז גט ואם לאו אינו גט וקא מקשי' התם ומיפוק ליה

היה ממנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל אומר רבינו כי אמר' ממנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל כיון שארה כסותה ועונתה דודאי עקרה אכל הכא מי קאמר לה לא סגי' דלא אכלת לא תיכול ולא תגרש ובפי' יש נוחלין תנן האומר איש פלוני בני צבורי לא יטול פי שנים איש פלוני בני לא יירש עם אחיו לא אומר כלום שהתנה על מה שכתוב בתורה וקשי' נגמ' לימא מתניין דלא בר' יהוד' דאמר דנדר של ממון תנאו קיים ומררבי' דפי' לר' יהודה החס בעא וקא מחלה הכא לא קא מחיל בלאמר שהנכור והיורש אינכ מוחלין חלקם בירושת אביהם ולא נחלק בכורה והאי דקאמר הכא לא קא מחיל לאו משמע דאי מחיל מהני לא ספי' מחיל דקנין לא מהני וכמו שכתבתי למעלה וכן כתבו נפי' הכותב ובפי' יש נוחלין והרמב"ם ז"ל כתב בהל' אישות נפי' דכתבתי דירושה לא מהני תנאה ע"ג דהוא ממון משום דכתיב ביה לחק משפט ובפי' דנזיר חנן הריני נזיר על מנת שיהא שוהה יין ומטמ' למתים ה"ז נזיר ואסור בכלן וקא יהיב טעמא בנמ' התם משום דהוה מתנה על מה שכתוב בתורה וכל המתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל ותנאי נמי כותי' דרנא וכו' כדפי' החס והאי נמי דתנאו בטל נראה משום דאינו דבר של ממון ומשמע מהתם דדוקא דלאמר בלישנא דע"מ אכל אומר בלישנא דחזן אפי' דבר שאינו של ממון תנאו קיים ור' יהושע בן לוי קאמר התם דחלוק היה ר' שמעון אף בראשונה כלומר על האי מתנאי' ופי' דהוה מתנה על מה שכתוב בתורה משום דהאי ע"מ בחזן דמי וכן כתב הרמב"ן ז"ל בחדושי נפי' יש נוחלין ומשמע מינא דאם אומר הרי את מקודשת לי חזן שאין לך עלי שחר כסות ועונה אין עליו שחר כסות ועונה ופי' דמינא כותיה דרנא היינו משום דאמר לה בלישנא דע"מ אכל אומר לה בלישנא דחזן אפי' רנא מודה ודאמר' דנדר של ממון תנאו קיים דוקא כשיעשה התנאי כהלכתו וכמשפטו והדברי' הכריכו' כתנאי' הם ששה ואלו הן : תנאי' כפול' ותנאי' קודם למעשה : ותנאי' דנדר אחר ומעשה דנדר אחר : והן קודם ללאו : ותנאי' שיכול לקיימו ע"י שליח : ותנאי' שאפשר לקיימו וכל תנאי' שהסר אחד מהם אינו תנאי' **הנאי** כפול דמנן נפי' האומר דקדושין ר"מאומר כל תנאי' שאינו כתנאי' בני גר ובני ראובן אינו תנאי' שנאמר ויאמר משה אליהם אם ישערו ובכתי' ואם לאו ישערו ר' חייא בן גמליא אומר כריך היה הדבר לאומרו שלמלא בן יש נמשמע שאף בחרץ בענן לא יחלו ונרסי' נפי' מי שחזו אתקין שמואל נגט' דש"מ אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ומכנת אומר רנא' אם לא מתי לא יהא גט ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט וטעמא דמקרי' אם לא מתי לא יהא גט משום דלא מקרים איניש פורענותא לנפשיה ואם מתי יהא גט ואם לא מתי לא יהא גט משום תנאי' כפול' ומשום הן קודם ללאו ומין נמי נפי' מי שחזו ה"ז גטיך ע"מ שחשתי את אבא שחי שנים ע"מ שחניקי' אחבני שחי שנים אעפ"י שלא נתקיים התנאי' ה"ז גט לפי שלא אומר אם חששתי ואם לא חששתי אם חניקי' ואם לא חניקי' דר"מ והכמיכ' אומרים אם נתקיים התנאי' ה"ז גט ואם לא חניקי' התנאי' אינו גט : ובענין תנאי' כפול' אי בעי' כממון כמו דנטיין וקדושין כתב בספר העטור נאות תנאי' דנעי' תנאי' כפול' בין נמנוג' בין צא' אורא' וכל דקדוקי' תנאי' וכתיב שכן יהוה גדולי הגאונים הראשונים ושכן כתב רבינו משה בן רבינו חנוך ז"ל בתשובה ושכן ראוי להודיע וכן פסק בה"ג ז"ל ובכ"ג הרמב"ם ז"ל נפי' מהל' אישות ובהל' מכירה נפי' א' ובפי' מהל' זכיה ומתנה ונתנו טעם לדברייהם שכל דיני תנאי' מניני גר ומניני ראובן אינו למדין אומא' וכן פסק ר"י ז"ל והרא"ש ז"ל נפי' דנדרים וכן כתבו נר"מ ז"ל שכתב בתשובה בנגד אחיו ז"ל אכל הרי"ף ז"ל כתב בתשובה דלא כפי' תנאי' כפול

תקון סופרים

אלא פניין וקדושין וכ"כ הרמב"ם ו"ל והרמב"ן ו"ל כחכ"ה נדרים שלו וצ"פ מי שחזרו ונפ"ש נוהלין דסוגין בעלמא דר' מאיר יחידא' הוה ורבים פליגי עליה ואע"ג דאמרינן שמואל בנטה דש"מ חנאי כפול כר"מ לרווחא דמילת' הוה דאמרינן הבי דם"ל דילמא איכא מאן דס"ל כר"מ חבל נטול מילי לא נעיינ תנאי כפול וכמו שהארץ נמקומה שהזכרתי ונפ"ש האומר צדקושינו ג"כ ואין כלן מקום להסריף והרובה לעמוד על עקב של דברים יעיין נמקומו שהזכרתי וכ"כ הרש"א ו"ל תלמידו והר"ן ו"ל חניא שתי הכמות ולא הכריע והרמב"ן ו"ל כן דעתו דנממון לא בעי' תנאי כפול ונפ"ש עמוס לדרב אהך אפשר שתי שנתן או מבר על תנאי שיעשה לו כך וכך ואם לא כפלו שיהיה התנאי נטל והמעשה קיים אבל נגטין וקדושין א"ל כמפלג דברים וכמו שהארץ נהגומו פ"ג מהל' זכיה :

הנאי קודם למעשה ותקן כפ' הפועלים בל תנאי שמעשה נתחלמו נטל כיכר דת"ר כפ' מי שחזרו ה"ו גטיך והנייד שלי אינה מגורשת ע"מ שתסויר לי את הנייד מגורשת מאי שנה רישא ומאי שנה סיפא ומירץ רבא משו דהו' מעש קוד' לחנאי ותנאי נטל ומעשה קיים והויה לה מעורשת אבל הנייד שלי צמאי נז' מורשת ואגן בעי' ונתן נידה וליכא ומעשה קוד' לתנאי כלומר שהבדים נתינת הגט ואחר כך הפגה וכן נראה מדברי הרמב"ם ו"ל כפ' ו"מ א' ישו' שכתב אבל אם לא היה חת מקודשת לי נדירה וה נתן הדינן נידה והשלים התנאי ואמר ג"ה אם חתני לי מחתים זו חתא מקודשת לי ואם לא חתני לא חתא מקודשת הרי חתני נטל מפני שהקדים המעשה ונתן נידה ואחר כך הפגה ע"כ ורש"י ו"ל לא פירש כן והקשו על דבריו מדמקשי' כפ' מי שחזרו גני תקנתא דשמואל בנטה דא"מ ולימא לא יהא גט אם חתני והדר' בעי' תנאי קודם למעשה משמע דחין הדבר מלוי צמחית הגט אם קדמהלו נחאחרה דאם הדבר היה תלוי בכך היה להם לומר הכא חתני עסקינן שהזכיר התנאי ואם"כ נתן הגט חלפת חין הדבר תלוי צמחית אלא בזכירת התנאי שיהיה זכירת התנאי קודם למעשה כלומר אם חתני לי מחתים זו חתא מקודשת לי דאז הוי פנאי קודם למעשה אבל אם חתן לה חתא מקודשת לי אם חתני לי מחתים זו מעשה קודם לתנאי ודכוחא נגטין הרי חת מגורשת חתני אם חתני לי הניייד הוי מעשה קודם לתנאי ואם חתן לה אם מחזירי לי חת הניייד חתא מעורשת חתני הרי חתני קוד' למעשה וכן בכל התנאים ודברי הרמב"ם ו"ל דחאוס הרמב"ן ו"ל והר"ם הכהן ז"ל נהגותיהם והר"ן ו"ל כפ' האומר נקדושין והאי תנאי סבי' הוי נני ג' ונני ראובן אם יעברו הוי מנאה ונתת להם הוא מעשה וכתב ר"ד דהאי נמי כהיבכחא הוא אע"ג בלא חשבון לה אלא כר' יהודה בדאי בעטור :

תנאי נדרב אחד ומעשה נדרב אחר דהא ר' אבהו בר אבהו מתרץ הכי דע"מ שתחזיר לי את הניייד והיא דהניייד שלי דמקשי' מאי שנה רישא ומאי שנה סיפא מסוס דהוי תנאי ומעשה נדרב אחד ותנאי נטל ומעשה קיים אבל אם חתן לה הרי חת מגורשת והניייד שלי לא נתן לה כלום ואגן בעי' ונתן נידה וליכא חלפת משמע מדרב אבהו בר אבהו שיהיה התנאי נדרב אחד ומעשה נדרב אחר דכפלהו תנאי דאמר' הרי חת מגורשת ע"מ שתחזירי לי חתני גני או שחתי לי מחתים זו או הרי חת מקודשת ע"מ שחזר עליך לשלשן וכנ' דהוי מעשה נדרב דהיינו נקדושין או נקדושין וכנ' והתנאי נדרב אחר דהיינו או הנמנה או ההקדקה או הדבור וזמיתים והרמב"ם ו"ל כפ' ד מהל' חיסות לא הזכיר בענין דיני התנאים אלא ד' דברים תנאי בשל והן קודם ללאו ודרב שאפשר לקיימו ותנאי קודם למעש' אבל תנאי נדרב ח' ומעשה נדרב אחר לא הזכיר והר"ם הכהן ז"ל הגיה עליו ונחזרו הרמב"ן ו"ל כפ' יש נוהלין גני אתרוג זה נתון לך נמנה ע"מ שתחזירי לי מקשי' ושא' הוי תנאי

ומעשה נדרב אחר ומירץ דההיא דג' אדהו בר אבהו חמרה ולא הלכתא היא וכן רבא דאמר דמשיס דמעשה קודם לתנאי היא משום מסק' קאמר' הוי דאמר כל האומר על אמת כאומר מעכשיו דמי ואפשר דהרמב"ם ו"ל נקט הוי דרבה דמעשה קוד' לתנאי נדוק דהא סתם לן תנאי הכי נפ' הפועלים דתקן כלתמיך שמעשה נתחלמו נטל אבל היה דרב אבהו סנד' דלאו הלכתא היא וצ"פ' כתב הרי' דרבה ולא כתב הרי' דרב אבהו בר אבהו בג"ל פ"ג דנדריו אבל הר"ם הכהן ו"ל פי' דהרי' דאמר ע"מ הוי ואומר ע"מ כאומר מעכשיו דמי וכ"כ הרש"א ז"ל אלא שראיתי להרמב"ן ז"ל לא ירבה נזה ונחמוספות מרבו ההיא דאחרוב מעשה קודם לתנאי ורש"י ו"ל כפ' האומר כתב דה' דיען ילפינן מתנאי נני ג' ונני ראובן תנאי כפול וכן קוד' ללאו ותנאי נדרב ומעשה נדרב אחר ותנאי קודם למעשה ואפשר לקיים המעשה ע"י שליח וכ"כ ר"ח ז"ל :

הן קוד' ללאו כדאמ' גני דאמרינן שמואל בנטה דש"מ אם לא חתני לא יהא גט משו דלא מקדים חניס פורענות לנפשי' יאם חתני יהא גט ואם לא חתני לא יהא גט משו' הן קודם ללאו וכענין הכוח גט לאחתי ואמר לה אם צמתי ואם לא צמתי כיכר יתנה אם יאמר אם לא צמתי יהא גט ואם צמתי לא יהא גט או אם צמתי לא יהא גט ואם לא צמתי יהא גט ואם לא יהא גט או אם צמתי ואמר לי ח' מערי הרב נר' ז"ל הוי דברים ניו ונני הרב ר' יבחק כר' שפת זלה"ה ניה ושהרב ז"ל היה מסופק נזה אבל הרעת מברעת דיהא גט הוה המעשה דתנאי קודם למעשה המעשה הוה קיום הקדושין והגורושין והתנאי הוה אם חתני או אם חתני ונחמוספות ועל כן צריך לומר אם לא חתני יהא גט ואם צמתי לא יהא גט דהתנאי הוה אם צמתי ואם לא צמתי והמעשה הוה יהא גט ואם צמתי נהפך יהא התנאי נטל דהמעש' הוה קיו' הגרושין ואם נעל העטור ז"ל צדור התנאי ח' לא חתנית עד תלתין יומין מעבטו להוי גטא וחי חתנית עד תלתין נטל ההוה גטא ונכון הוה זאיין צריך נזה שום שני ולא שום חוססת וכן כתב הרמב"ם ז"ל כפ' מהלכות גרושין הרובה לנרש על תנאי וכו' כיכר כגון שיאמר לה אם לא צמתי מכאן ועד ל' יום יהא גט ואם צמתי נאך ל' יום לא יהא גט ע"כ נעל הטורים ז"ל נספר חנן העור נבי' קמ"ה :

הנאי שיכול לקיימו על ידי שליח חתני נדירה ונני חזון יכולים היו לקיימו ע"י שליח לטכור חיילות נלענור לפניהם ונפ"ש מצות חליצה חמרי' דחליצה מוטעית כשרה אי זוהי חליצה מוטעית ח' ר' יוחנן בל שאומרים לו חלוצ' לה ע"מ שתחן לך מחתים וזו חקחמרי' עליה כפ' המדרי מכדי כל תנאי מהיכ' גמרי' לה מני ג' ונני ראובן חתנה דאפשר לקיימיה ע"י שליח כפי האם הוי חתנה חתנה דלא אפשר לקיימיה ע"י שליח בי התם לא הוי חתנה והר"ם הכהן ז"ל השיג על הרמב"ם ז"ל שלא כתב נדר זה בכלל הדברים הכריכין בכל תנאי וכתב עליו דתנאי שאפשר לקיימו ע"י שליח הלכה פסוקה היא דמתנאי שא"ל לקיימו ע"י שליח חז' חליצה מוטעית כשרה ונט מוטע' פסול משו דאפשר לקיימו ע"י שליח כי התם ונ"ל שרבי' ז"ל לא כתב זה בכלל התנאים משו' דנדוכחא נפ' מצות חליצה לא קא יהיבי חתי טעמא דלאו דסמכת הוה ועוד דהתם כפ' המירר סנד' ר' ל' למירר דחליצה מוטעית הני חלוצ' לה וכנך אמה כונסה ומדרי' עליה אפר' ר' יוחנן אני שונה כן שנתכון הוא ולא נמכונה היא וכי חליצה פסולה עד שיתכוננו שניהם זכור' חלפת דטעמא משום כונסה הוא וכן כתב הרמב"ם ז"ל כפ' ד מהלכות חליצה מוטעית פסולה כיכר כגון שחמרו לו חלוצ' לה וכנך אמה כונסה או שאמרו לו חלוצ' לה שזו חתנה היא וחינה מפקדת עליך כלום ואם חרבה חת"כ ליכס מיכס וכיכר דדברים אלו פסולה אבל אם העשאו' ולמחי' לא

לה ע"מ שמתן לך מאמתי זון על מנאי כך וכך חע"י שלא נתנה לו ולא נתקיים המנאי חלובה כשרה שהרי נתכון לחלון לה הרי שמה הרב ז"ל נכונה ולא נתנאי שאפשר לקיימו פ"י שלוח ועוד מדמרי' נפ"ר כ"ע יש מנאי נחליב' והכח נתנאי כפול קח משלני וכו' ונעל העטור דמימי מניה דחי' וסייעתא דעמי' תנאי שיכול לקיימו ע"י שלוח ולא הבנתי דבריו אלא שחס דעמו לומר לא סלקא הכי נפ' מכות חליכה י"מ מ"מ כיון שכל גדולים חלו רש"י ור"ח ור"ם הכהן ונעל העטור זכ"ל סברי הכי ראוי לסמוך עליה' והרמב"ן ז"ל נ"כ דעמו כדכריה' ור"ח ז"ל כתב נמשכת בטין כוציא דשמעתא בעי' מנאי כפול והן קודם ללוח ומנאי' קודם למעש' ומנאי' נדנד אחר ומעשה נדנד אחר ומנאי' שאפשר לקיימו ע"י שלוח :

תנאי שאפשר לקיימו מן נפ' הפועלים כל שאפשר לקיימו נכסו והמנה עליו נתחלמו תנאו קיי' ואמרי' בנמרת אמ' רב טבלא אמר רב זו דברי ר' יהודה בן תימא אבל חכמים אומרים חע"י שח"ל לו לקיימו נכסו והמנה עליו נתחלמו סגא קיים דתנאי ה"ז בטיך ע"מ שתעלי לרקיע ע"מ שטרדי לתובע ע"מ שתלעי קנה ע"מ שתניח לי קנה נתמנה אמה ע"מ שבעברי את הים הגדול כרגליך אם מתקיים התנאי ה"ז גט ואם לאו ח"ן זה גט ר' יהודה בן תימא אומר כל שאפשר לו לקיימו נכסו והמנה עליו מתחלמו ק"א כמשל' נדנרי' וכשר אמר רב נחמן אמר רב הלכה כדברי ר' יהודה בן תימא אמר רב נחמן בר' יצחק ממני' נמי דיקח דקמי' כל שאפשר לו לקיימו נכסו והמנה עליו מתחלמו תנאו קיים הא ח"א לו לקיימו תנאו נטל ש"מ וחיתא נמי נפ' המגרש ורש"י ור"ח ז"ל דלא בתני הא נמי לה משום דלא ס"ל הוא דלא כתבי ליה דהא הלכה פסוקה הוא חלא דלא כתב חלא תנאי דמרי' מניי נד ונני רטובן והא לימיה' נהו ולפי' לא כתבוהו והרמב"ם כתבו חע"י סהניא אחר' ירושלמי' לנעל מחינו' כל דבר שא"ל קיי' והמנה עליו מתחלמו לא נתכון זה חלא להפליג' בין שאמר נכתב בין שאמר על פה כל המתקיים נכתב מתקיים על פה כל המתקיים ע"פ מתקיים בכתב :

ובל תנאי שהסר אהד מהדברים הללו תנאי נטל ומעשה קיים כדמרי' בני' האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאין לך עלי' שאר כסות ועוג' ובני' ע"מ שחזירי לי הנייר דמין דהוי' מקודשת ומקמי' לה נמרת משום דהוי' מנאה ומעשה נדנר אהד ח"נ משום דהוי' מעשה קודם לתנאי' וכ"כ כל המפרשים ז"ל וכן כתב הרמב"ם ז"ל נפ' מהלכות אישות ואפי' נגט :

וממה שצרי' שדע הוא דכל בני דקדוקי לימיהו לא נמנ' עס חנרו אבל נמניה עס שלוחו לא בעי תנאי' כפול ולא שאר תנאי' לפי שלא נעש' שלוחו לא במה שנר' מחוך דבריו ודייקי' לה מדמנו כפול גט ואנו לתש' אס לא באמי' מכלן ועד י"ב חדש כמנו בתוך י"ב חדש ונתנו אחר י"ב חדש אינו גט והא הכא מעשה קודם לתנאי' הוא אלא דכיון דהוא ע"י שלוח לא בעי' דיוקי' דתנאי' וכ"כ נעל העטור ז"ל והרמב"ן ז"ל נחדושי' נפ' מי ננטין ור"ח ז"ל נפ' האומר נקידושין חע"י שהרשב"ת ז"ל נמנ' נדנר נחדושי' גטין שלו ואין הפרש בין אם המנה הפעל או האשה או המוכר או הקונה או הנשוא או המקבל וכ"כ הרמב"ם ז"ל נפ' מהל' אישות ונפ' מהל' זכיה' ונע"ג דנפ' נשך אמרי' כיון דלוקח נעמי' לתנאווי' ולא מתני' פטומי' מילי' ובני' גט אמרי' התם בתמיה' בדיקה קיימא לתש' מנאה נגטה וכו' והרב בעל העטור ז"ל לא כתב כדברי הרמב"ם ז"ל נאות תנאי' נחלק עשירי' ממנו שבתנ' סס' והלכתא כל היכא דמוכר בעי' לתנאווי' ולוקח הוא דתנאי' ח"נ לוקח בעי' לתנאווי' כיון דאחריו' וכיכא נהן' ואמרי' מוכר פטומי' מילי' ינהו' ואינו תנאי' ח"כ עשאו' מי שעלו' לתנאו' ואפי' התנאי' נשעה מעשה ע"כ ור"ח

לחוש לדברי הרב ז"ל כ"ש היכא דאיכ' חפוקי ממונא וכן נראה שהיא דעת הר"ש ז"ל לנפטר החשן נס' ח"י וכ"ע ע"ס ומיהו יש דברים דלא בעי' תנאי' אלא גלויי דעתא כי ההוא דזבן ניכסיה' חרעת' למיסק לארעא דישר' אהיה' דזבניה' לנכסי' סליק ולא אהדר ליה וכו' וכן הויה' דנפ' חלמנה נזוניה' נהיה' כבורתה דהוה ננהרדעא וכו' ויש דברים שאפי' גלויי דעתא לא כריך כההיא דמנחת נפ' האשה שנפלו לה נכסים וההוא דשמע שמח בנו וכתב כל נכסיו לאחר דאמר שמעון בן מנסי' חלו ידע שגנו קיים לא כתב דנפ' חע"י ונפ' יש נוחלין ונפ' מי שמח וכו' נפ' מי ננטין הרמב"ן והרשב"א והר"ש ז"ל : גרסינן החס כל האומר ע"מ כאומר מעבשו דמי ונחלקו חבית העולם נזה אס כאומר ע"מ נע' תנאי' כפול או לא שהרי ח"ק ז"ל כתב דבי בעי' תנאי' כפול היינו תנאי' אבל בע"מ לא נע' כפילה ולא תנאי' למעשה כדאמ' בהלכותיו נפ' מי' וכ"כ משונה וכן כתבו בשם הרב הנכלי' וכנס השונת רבנו האי' גאון ז"ל וכ"כ הרמב"ם ז"ל נפ' מהל' אישות דע"מ לא בעי' שום דיוק ותנאי' אלא שכריך שיהיה תנאי' שיכול לקיימו והרשב"א ז"ל נתן טעם לדבר אמרי' בעי' תנאי' כלהו דיוקי' ונע"מ לא כריכי' דתנאי' שע"מ או של מעכו' דמהשתח חליל המעשה נמתי' הוה דחליל והתנאי' והמעשה נאים כחמ' ושוכ' אינו נעקר ע"כ ח"ן הדיוקין מעכנין כו' אבל תנאי' באם שהתנאי' הוה כו' לנטל המעש' שלא יחול מעתה ח"ן כו' כח לנטל המעש' אלא אם כפל תנאו' והרמב"ן כתב על סברות אלו חללות חללות של משונות מהמשונות וסוגיות וחוספסחא וירושלמי' ונס' הר"ם הכהן ז"ל הגיה על הרמב"ם ז"ל ומפני שרוח' שכך הוה סברת הר"ח ח"ק ז"ל ורבנו החיי' גאון ז"ל דחק להעמיד נה חוון ונסוף דבריו כתב שכריך לעשות לו רב נזה ונס' הרשב"א ז"ל הכריך נזה עיון ור"ח ז"ל כתב על ההיא דתקין שמו' בנשה וסוגיות דשמעתא חייבי' נע"מ חלא דס' ל' דנכל התנאים נע' שיהי' נה כל דין תנאי' וכתב הר"ש ז"ל שכן הסכימו כל חכמי ארצו וכן עמה דבר' ונפ' ק' וקדושין כתב הרמב"ן ז"ל שהאומר לחנרו שדי מכורה לך ע"מ שחון לך מאמתי' זו חוזר נזה וכו' ולא מבי' זוכה למימר הרני' כאלו נקבלמי' דמשום הכי המנה כדי שיוכל לחזור נה כל זמן שלא קיים התנאי' והביא דליה מדמרי' התם ונפ' הספיג' זכיה' נשדה זו לפלו' ע"מ שתכתבו לו את הטטר חוזר נשדה וחוזר נשטר והמפרשים הכיחו דבריו בלי חלוק' ירושלמי' נקדושין נפ' האומר ממנה חדס על עכונו אמר ר' לעזר מחן מנא אס נח' ואס לא כת' ר' מאיר היא היבן רבי מאיר סבריא רבי מאיר דקדושין דתניא' האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שירדו נשמים ירדו נשמים מקודשת ואס לאו אינה מקודשת אמר ר' מאיר בין ירדו בין לא ירדו אינה מקודשת עד שיכפול תנאה הכל מדרי' שחס אמר לאחר שירדו נשמים ירדו נשמים מקודשת ואס לאו אינה מקודשת וכו' עד ר' תני' בעי' קמי' ר' יוסי' והא אס לאו כל אחר הוא ח"ל שהיא הוה שהוה' החרץ לפניה' והוא מנקפ' להוציא' מידם ומשמעו' ירושלמי' זה דנע"מ בעי' תנאי' כפול וכאם שהוה תנאי' לא בעי' כפילה והא דנע' כפילה בניי' ג' ובני' ראונו' משום שהימה החרץ לפניהם והוה מנקש להוציאה מידם ומשמע ממנו נ"כ דהאומר בלח' כך וכך ח"ן כריך תנאי' כפול ואע"פ שהר"ז ז"ל באם בעי' תנאי' כפול אבל נלחר מודה דלא בעי' תנאי' כפול כ"כ המפרשים ז"ל נשמו ח"כ האומר לאשה הרי את מקודשת לאחר שנה או הרי את מקודשת לאחר שלשים יום אינו כריך לכפול תנאי' כפי' הדינין המפורשים בכל אהד נמקומו ומיהו לעיון ממון שכתב חדס לחנרו שדי נמונה לך לאחר שלשי' יום כ"ל מעכשו כדמי' נדברים כפ' השומפין אבל כפילה תנאי' אינו כריך ובהקדשו' לא בעי' מעכשו וכן הוה נמס' נדרי' כפ' ד' וכתב הרשב"א ז"ל שס נקדושי' דה"ה לכדקה :

תקון סופרים

השער השנים ועשרים יענין האסמכתא נס"ר.

בפרק חזקה חמר רבא עשה עבדו חפזי ומכרו בעל חובו גובה ממנו עשה שגריאפוהי ומכרו חין בעל חוב גובה ממנו חמי טעמא חמי חית ליה קלא והאי לית ליה קלא וניחוש דילמ' מטלטלי אגב מקרקעי אקני ליה דחמר רבא חי אקני ל' מטלטלי אגב מקרקעי נביממקקעי ונבי ממטלטלי וזאמר רב חסד' והוא דכחז ליה דלא כאסמכתא ודלא כטופסי דשטרי והרמנ' ז' לממה למה ברין לומר דלא כאסמכתא ונראה לו דמשום דאמר' נפ' גט פשוט ניכסוהי דבר חייבי אינון ערנין ליה וערב הו' אסמכתא גלא משמעבד חלא משום ההיא הנאה דהא מהימן ליה נמר ומשעבד נפשיה ומטלטלין בין שחינו גובה מהם דקרקע ענדו על הקרקע לפי' כוחנין לו שיפרע מן המטלטלין דלא כאסמכתא והו' ליה ערנין וכחז גאון ז' ל' חי נפיק שטרא דאימיה כאסמכתא אע"ג דכתיב היה דלא כאסמכתא שטרא בעל הוא כ"כ בספר העטור נאות מנאי זכאסונה לרא"ש ז' ל' דאע"ג דבטיב נשטר דלא כאסמכתא לא מהני מדי דהא חז' דאסמכתא היא ומאי מהני הא דבכח דלא כאסמכתא ע"כ נשטר נסימן ר"ח וענין דלא בטופסי דשטרי בתנ' הרמנ' ז' ל' שפאע מאחד מרנחוי משמו של רבנו סעדיה גאון ז' ל' שטופסי שטרות ונסתן לכחוב לשון שיד בעל השטר על התחמנה לפי' כחמנ' ליפוח כחו ואין טופסו בטופס שאר שטרות לא שכלל לשון מסופק שבו מהא ידו על העליונה וז' הרב יונה ז' ל' כתב כלומר דלשעבוד גמוד גמכותי ולא לטופסא דשטרא ולסמוך על מה שיש נדעתו לפרוע מעות או מטלטלין או קרקעות בני חורין ולא ימא לירי כך לגבש מטלטלין וכן הלכות:

בפרק הזהב פניה הנותן ערבנן לחנודו וזאמר לו אם אני חוזר כך ערבוני מסול לך והלא אומר אם אני חוזר כך אכפול ערבונך נתקיימו התנאים דברי ר' יוסי ר' יהודה אומ' דיו שיקה ערבונך ומשמע התם פלוגמיהו באסמכתא חי קניא או לא דל' יוסי קניא ולרי' יהודה לא קניא וכפ' חזיה נשך מן הלווה על הגדה ואמר לו אם חין אמה נותן לי עד ג' שנים כרי היא שלי הרי היא שלו וכן היה דימגם נן זוק עושה על פי חכמי' ומוקמי לה לחמ' כשאמר לי אם תביא לי מעט קנה מעכשו כי לאו הכי הוי אסמכתא ומשמע התם דרבנן גאון ז' ל' אסמכתא קניא ומימי' סבירא ליה לא קניא ורב נחמן דאמר אסמכתא קניא חמרי החם נהרדעי משמיה רבנן נחמן דאי בזמנה קניא וכל זמנה לא קניא וקא' מפרשי מלמיה דר' נחמן הכי אשכסיה בנו זמניה ואמר לי' קני קאני אחר זמניה לא קני מ"ט מהמח' כיסופא דהו' דל' הכי ומסקנא דאפי' בנו זמניה לא קני והאי דקאמר ליה קני סבר כי מטי זמניה לא ליטרדן ורב פפא נמי אמר התם דאסמכתא' זמנין קניא זמנין קניא רב וסוגיא דשמעמא התם דרבנן סברי דאסמכתא לא קניא רב בר שטא הוב מביק ביה רב כהנא זווי ח"ל חי לא פרענא לך ליום פלוגי אפרע מהאי חמר' סבר ר' פפא למימר כי אמר רבנן אסמכתא לא קניא מ"מ נארעא דלאו לזכונא קיימא אבל חמר' בינן דלבוני קאי כווי דאמי ח"ל רב כהנא נריה דרב יהושע לרב פפא הבי אמרין משמיה דרבנן כל דאי לא קאני זגריסין נמי החם חיי מאן דהייב זחי לאכדיה למזק לי' חמר' ופפע ולא זקן ליה משלי ליה כדקא' חזיל אפרוחא דבלשפט חמר אמירא חמריחא לשמעמא קמיה דר' זבד מנהרדעי ח"ל ה"מ יין סתם אבל בין זה מי ימר דמזוני ליה רב אפי' חמר אפי' יין סתם נמי לא אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ולרב אפי' שטא מיהא דמתן אם חזיר ולא חעניד אשלים כמיטנא התם כידו הכא לכו כידו וכפרק המקבל גרסינן ההוא גרסא דקניל ארעא מחבריה ח"ל חי מבורנא לה יהיננא לך לפא זחי חזיר חגלה אמרי נהרדעי דינה הוא דיהיב ליה חלם מאה

ותלחין ומלמיה רבא חמר אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ולרבא מאי שטא מהא דמתן אם חזיר ולא חעניד אשלים כמיטנא התם לא נזים הכא נזים וכפ' גט פשוט מן מי שפרע מקצת חובו והשלים את שטרו ואמר לו אם לא נהתי לך מכאן ועד ל' יום חן לו שטרך וזהו זמן ולא נתייב חומר ימן ר' יהודה אומר לא ימן ומוקי פלוגמיהו בנמ' דרבי יוסי סבר אסמכתא קניא ור' יהודה סבר אסמכתא לא קניא וקאמר רב נחמן התם דהלכה כר' יוסי ומסקנא חין הלכה כר' יוסי כדאי' התם וזאמר' נמי התם חמר אמיר ערב משמעבד מחלוקת ר' יוסי ור' יהודה לר' יוסי דאמר אסמכתא קניא משמעבד לר' יהודה דאמר אסמכתא לא קניא לא משמעבד חמר לי' רב אפי' לאמירא הא מעשים בכל יום דאסמכתא לא קניא וערב משמעבד לא חמר רב אפי' נהריא הנאה דקא' מהימן ליה נמר ומשמעבד נפשיה וכפרק זה נזיר נבי משחק נקניא מקשי מאי קא' עניד חמר רמי בר חמא משו' דהוה לי' אסמכתא ואסמכתא לא קניא רב שטא חמר כל בי האי גונא לאו אסמכתא היא לא לפי שחין עסקין נישנו של עולם וכו' וכפ' ד גרמי' גרסינן ההוא עבדא דאחפיים זכואתיה בני דינא וזאמר חי לא חמינא מכאן ועד חמין יומין לינטול דינן זכואתא חמינים ולא חמת ח"ר הונא נטלין זכואתיה ח"ל רבא וכה אונס רחמנא פטריה וכו' ומקסי' התם ולרב הונא מכדי אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא ומשנין שאני הכא דמחפסן זכואתא' וקא' מותבי' עלה מההיא דגט פשוט נמי שפרע מקצת חובו וכו' והא התם דקא' מתפסן זכואתיה זמני' הכא דקאמר לנטול זכואתא' ומסקנא התם והלכה אסמכתא קניא והוא דלא חייב והוא דקני מניה גב' ד' הסוב ומסמך דפרק הזהב משמע דכל שהדבר חסות ידו קנה אותו וליכא משום אסמכתא אם הוא מטלטלין וכדמניא כמסופא המלוה את חבירו על המשכון ואמר לו אם לא נהתי לך מכאן ועד יום פלוני חין לי כירך כלום הגיע זמן ולא נתן לו הגיעו המשכון כך רע בין יפה ולא כירך נה מעכשו משום דמטלטלי' נינהו ובעל חוב קונה משכון כדאמר ר' יבחק בפרק האומנין וכפ' כל שעה ובפרק שנועת הריינין לא שטא משכנו בשעת הלואהו ולא שטא משכנו שלא נשע' הלואהו אבל בקרקע כירך מעכשו ובערבני מחול לך יראה מדברי רש"י ז' ל' דיש בו דין אסמכתא ולא קנה אבל הרמנ' ס"ז ל' כתב נפי' א' מהלכות מכירה דליכא אסמכתא חלא נאכפיל לך והרמנ' ז' ל' הוכיח נהדושו' בפ' הזהב דאפי' בערבני מחול לך איכא אסמכתא וכ"כ הר"ן ז' ל' ועל כן כירך לומר לו מעכשו דנאמר לו מעכשו ליכא אסמכתא כדמוכא ההיא דפ' חזיהו נשך דהלווה על הגדה וכו' ומוקמי' לה באומר לו קנה מעכשו והא דמתן אם חזיר ולא חעניד אשלים כמיטנא חי לאו דהיא חקנת' דרבנן אסמכתא נמי היא וכ"כ רבי' חיי' גאון ז' ל' ועקר הקושי' הוהא למה לא קנסו למחן דפשיה ולא זנין חמר' כי הכי דקנסו אם חזיר ולא חעניד לשלומי כמיטנא ומירכו התם כידו הכא לכו כידו כלומ' כיי' לאו כידו דאי' בשאר מיילי אפי' כידו אסמכתא נמי חייב' וכ"כ המפרשים ז' ל' מדושיהם כפ' חזיהו נשך וכן פסק הרי"ף ז' ל' וכת' הרמנ' ס"ז ל' שמי שחולק בזה חין שומעין לו:

ובכלל דאסמכתא כל דאי לא קני כלומר כל שהוא קונס עבמו בחם אם לא אע"כ או לא חמן אפייב בכך או כרי הוא שך לא קני דאמר' בפ' חזיהו נשך כמ"ש למעלה וכתב הרמנ' ז' ל' נה' נדריים דלא הויא אסמכתא לא דמולה כדעת אחרים לא הויא אסמכתא דמולה כדעת אחרים נמר ומקנה ומולה כדעת עכמו סמכה דעתיה ולא נמר ומקנה שכל ענייני אסמכתא הם ננטול מעשה אם לא באתיאם לא נתייב וכו' ו"ל סמכה דעמו לעשות כך והמנה ולא יכול לקיים תנאו וכ"כ נפ' גט פשוט אבל נקיים מעשה סובר רבנו ז' ל' דלאו אסמכתא היא כיון שאמר חם אעשה כך וכך שדי' נמנה

גדרים וכבר כתבתי סכמת הגאון והרי"ף והרמב"ם ז"ל שלא מקנה הסמכתא לא נמחשים וכו' נלמוד והר"ם ז"ל הולך ע"פ דרכו שפונד דלא קניא לא בקנין ומעבשו וכו' :

ואסמכתא הואיל ואמת ליון נישא בה מילת מה שנהגין אכלנו שהשוחט בהמה ויש לו בה חלק ומתיר

שמה תבא טרפ' ויפסיד וכן מה שגולחין סחורו ממקו למקו וממחפדין שמה יפסידו וגו' ומעו' למי שינעיתם שאם מלא טריפה או חפסיד הסחורה שיתחייב לפרוע נראה שיש כד לקיימו לפי שזה אינו מולה נדעם עכמו אלא נדעם אחר' ועל הדרך שכתב הרמב"ן ז"ל וגם אינו קנס לפי דעת הרשב"א ז"ל ולא גזי' לא דבר ידוע הוא ומפסיד ויון שיבא מרין אסמכתא נראה שיש לקיימו ואם מפני שגוהגים לעשותו בלא קנין אינו מויק דהוי כהאי סטומחא דאמר' כפ' איהו נשך דקניא ליון מי שפרע ובאמרא דנהיגי' למקני קנין גמור קניא על כן כיון שיבא זה מחמת אסמכתא וסוד לענין קנין ונהגו ככך אפשר דקניא והר"ם ז"ל ששאל על מי שרצה לשחוט פרה ונתפחד שמה מלא טרפה ואמר לו חברו שחוט אוחה ואם מלא טרפה אהן לך בשביל שרצה כך וכך ואם מלא כשרה אהן לך כך וכך וגמ' משכונ' ונטרפה ורצה לחזור בו וכן שיכול לחזור בו אין זה הדרון דומה למה שכתבנו. ולמה שאנחנו עסוקים בו לפי שזה רבה לקנות ממנו הנשר אם חטוק והיני' משכונ' וק"ל כפ"ק דקדושין דבני האי גונא לא קני דמנה אין כאלן משכונ' אין כאלן וכיון שנהגו ככך מנהגא מילתא היא כדאמר' גני סטומחה והוא החומס שחוממין על הסחורות בשעת קנין אע"פ שלא משך ולא נתן מעו' ולא קנו מידו וכתב ר"ח ז"ל שה"ה למקיעת כף שנהגו בה שגמר בו המקח וכתב הר"ם ז"ל שכן הדין במקום שנהגו לגמור המקח לחת פרוטה א' למכור שנוהג נמטר המקח כבאי' נס' התשן כפי' ר"ב :

אמנם מה שנהגו להמרות אם מלא ספיצה ליום פלו' אהן לך כך וכך ואם לא מלא אהן לך כך וכך כתב ר"ח ז"ל דקני כהיה דפ"ב דשנת מעשה בטני בני אדם שהמרו זה את זה - מי יקניט את הלל וכו' וכ"כ בעל העשור בשמו באות מנאי ובעל החשן בסי' ר"ח אהל הרמב"ן ז"ל כתב בפ"ט פשוט שאין הדין הזה מחנרר נמס' סנהדרין כלומר מהיה רחמי' יונים דאקמיה יונק ליון דלא קני יעירו' אם זה וזה נהגים המעוה ביד שלישי כמו שנהגי' הרבה פעמים גמרו ומקנו כנ"ל לע"ד . וכתב הרמב"ם ז"ל בסוף פ"א מהלכות מכירה כשהיו חכמי ספרד רובי' להקנות נאסמכתא כך היו עושין קנין מזה שהוא חייב לזה מזה דברים אחר' סיחייב עכמו קנין מבעל חובו שכל זמן שיהיה כך או שיעשה כך הרי החוב מחול לו מעבשו ואם לא יהיה או לא יעשה הריני מוכנו נממין שחייב עכמו בו ועל דרך זה היינו עושין בכלמנאי' שנין אדם לאסתו בשדוכין ונכל דבדרי' הדומים להם ע"כ וכ"כ למעלה סכמת הר"ם ז"ל נמחייב עכמו נקנס נקדושין מ"מ עכמת רבנו ז"ל טובה היא לסלוקי נפשי' מפלוגתא :

השער הכ"ג נענין השעבוד אם הוא מן החורה וכל עניני השעבוד על איזו כד יהיה נס"ד :

בפרק גס פשוט אמר עולא דבר חורה א' מלוה בשטר וא' מלוה על פה גובה מנכסים משועבדים מהי טעמת שיעבודה דחורייתא ומה טעם אמרו מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין משום פסידא דלקוחות חיי הכי מלוה בשטר וא' מלוה על פה אינו גובה אלא מנכסים בני חורין מ"ע שיעבודא לאו דחורייתא הוא ומה טע' אמרו מלוה בשטר גובה מנכסים ב"ח כדי שלא מנעול דלא בפני לוין א"ה מלוה על פה נמי החס' לית ליה קלא' . ורבי ושמאי אמרי דחורייתא מלוה על פה אינו גוב' לא מן היורשין ולא מן הלקוחות מ"ט שעבוד' לאו דחורייתא

לך ועבר ועשה קנה הלא לפי שכתבון נפשו עשה גמר והקנהו וחי' מנת סנה' רבנו ז"ל אי במעבשו או לא דאי בלא מעבשו צמחי קני' עבד ההוא שנדח' ה' הרב סודרת למריה בדי' כפ' השומעין שנדרו ואי במעבשו אפילו נתי קנה כדאי' כפ' נשך גני הלווה על השדה כמ"ט למעלה ונפ"ט פשוט הוא מסופק נדבר זה והרבה האריך גם בעניני האסמכתא אבל הרשב"א ז"ל כתב בתשובה שכל עניני האסמכתא לא חמכתא אלא דרך קנס ולפיכך נקראת אסמכתא שחץ בלבו להקנות או ליתן כן ואינו מחנ' דדוקא והיינו דאמר' כל דאי לא קנה והיה דאם אוביר ולא אעבד' אשלים נמיטבא תקנהה היה דאי לאו תקנתא הויה אסמכתא וכמ"ט נסם הגאון ז"ל למעלה ומפני הטעם שהן הרמב"ן ז"ל הוצרך לומר דלא אמרי' אסמכתא' לא נממונה אבל נגטין וקדושין לא והרשב"א ז"ל כתב א"כ היה זו כהלכתא בלא טעמא ולפי טעמו של הרשב"א ז"ל הדבר ממשכב יומר והיינו טעמ' דליכ' אסמכתא נגטין וקדושין דליכא קנסא נחד מנייהו אבל נגטין רובה הוא שלא מחענן אסתו או שלא חפול לפני ינס' והר"ם ז"ל כתב בהל גדרי' וכלל דאסמכתא כל היבא דגזים ואע"ג דכידו לעשות כמו אוביר ולא אעבד' אשלים אלפא וזוי הוי אסמכתא ואיכא דלא גזים וכידו לעשות כמו אס' אוביר ולא אעבד' אשלים נמיטבא לא הוי אסמכתא וכפי' מ"ט למעלה נסם הגאון שכתבו המפרשים דאף נדומה לזו יש אסמכתא והיה דאשלים נמיטבא משום תקנתא היה אבל חי לאו תקנתא הויה אסמכתא והיבא דלא הוי נירו אע"ג דלא גזים כי היה דפרוואתא דכל שפט דפרק איהו נשך הוי אסמכתא . והיבא דלא הוי בידו כלל כמו משחק בקניא שאין דבר לתלו' בו לימא אדעמ' דהכי התנה שהרי סבור שלא ינאו לדי' כך ודאי גמר ומקני ואף כזו ראיתי שהר"ן ז"ל סובר כפ' איהו נשך הפך מסכתא - עוד כתב הר"ם ז"ל דבערנוהו של שדוכין לקנום החוזר בו ואע"ג דגזים לא הוי אסמכתא דלית כאן מלחא יתי' כ"י כדאי הוא שיתחייב החוזר בו נקנס שהמנו בו נעיהם למי נושא שיתחייב חבירו . ונספר העטור כחוב נסם משונ' הרי"ף ז"ל דכל מילי הוי אסמכתא בר משכירות ואומנו' לא אחי' כהו גזומ' כגון אס' אוביר ולא אעבד' אשלים נמיטבא ודקנו מנה כב"ד חשוב ע"כ :

לענין מאי דאמר' נפ"ד גדרים והלכתא אסמכתא קניא והיא דלא חגים והוא דקנו מניה בנ"ד חשון כתב הרי"ף ז"ל נפרק גע פשוט נסם גאון ז"ל דדוקא נמחפסו זכואמה הוא דאמר' הכי זכ"כ הרמב"ן ז"ל ונתן טעם בהלכות גדרים שלו וכ"כ הרמב"ם ז"ל כפ"א מהל' מכירה ואף כזו כתב רמ"ה ז"ל דלא מהני אלא נדאמפים זכואמה בני דינה אהל ניד שלישי לא מהני והרי"ף ז"ל כתב דאף ניד שלישי מהני והר"ם ז"ל סובר דכל ענין נאמר פסק זה ופי' והוא דלא חגים הוא שאחר שקבל עליו לא חנסו חולי' ולא הפסיקו נהר אהל אס' נאנס לא קנס' . עוד כתב הרמב"ן ז"ל כפ' איהו נשך שכל החזמ' אם לא נאחי' מבחן ועד יום פלוני הרי שדי מכורה לך נשוויה לא קנה לפי שאין אדם רוצה למכור נכסיו ואפילו ביותר מכדי דמיהן כדאמר' לענין אונאה אהל בלוקה מנעול הני אין לו אונא' והיינו דקס"ד דר' פפא דחמרא ביון דלזונה קאי דלאו אסמכתא היא לפי שהוא רוצה למכור ואפילו הכי אסיקנא דלא קני' . וכתב הר"ם ז"ל דלא קניא אסמכתא אלא בקנין ומעבשו ונכ"ד חשוב ואם יש קנין ומעבשו וליכא ב"ד חשוב אינה כלום וכתשובה כתב שטר שכתוב בו זמן נקנס כך ונכ"ד חשוב החסן כ"ע"ב ונכ"ד חשוב שירעים דיני אסמכתא ויודעי' שאינה קונה לא מכה הפקר ב"ד כ"כ נסם רבנו הר"ם מרוטנבורג ז"ל אהל הרמב"ם ז"ל כתב בפרק גט פשוט נפירוש המשנ' שלו שהוא נכ"ד סמוך והר"ם ז"ל חלק עליו נדחשו' נפ"ד

תקון סופרים

דאורייתא ורבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרווייהו מלוה על פה גונה בין מן היורשין בין מן הלקוחות מאי טעמא שעבודא דאורייתא וקא מסיים נה החם א"ר פפא הלכתא מלוה על פה גונה מן היורשין ואינו גונה מן הלקוחות גונה מן היורשין כדי שלא מנעול דלא בפני לוויין ואינו גונה מן הלקוחות דלית לה קלא ונפ"ק דקדושין מיתמו לפלוגמיהו דרנן וסמול' ורבי יוחנן וריש לקיש וקאמר רב פפא החם הלכתא מלוה על פה גונה מן היורשין ואינו גונה מן הלקוחות גונה מן היורשין שעבודה דאורייתא ואינו גונה מן הלקוחות דלית לה קלא והרי"ה ז"ל פסק נפ"ק גט פשוט כעולא משו' דרנן פפא דהוא נמרא פסק כותיה נפ"ק דקדושין והאי דפסק נפ"ק גט פשוט דגונה מן היורשין שלא מנעול דלא בפני לוויין ואינו גונה מן הלקוחות דלית לה קלא לאו דפליגא דידיה חדידי' לא הוה קמ"ל דהיינו טעמא דאוקמוה דרנן דאורייתא וגונה מן היורשין שלא מנעול דלא בפני לוויין משמע דס"ל לרבנן ז"ל דשעבודא דאורייתא אלא שהרמנ"ן ז"ל כתב בהרש"ן נפ"ק דקדושין דרב פפא ס"ל נפ"ק גט פשוט שעבודא דאורייתא ולא הספיק לו תירוץ הרי"ה ז"ל זכריה ראיות מפרק הכותב דרב פפא ס"ל בשעבודא לאו דאורייתא הוא והבאונים נמחנכו נזה בגונן דרנן הוי"ז ז"ל נחשונה זר"ה ז"ל בפירושו ור"מ ז"ל כתב שזו מהסוגיות המחלפות בתלמוד ומ"מ ס"ל לרבנן הרמנ"ן ז"ל דשעבודא דאורייתא דהוה נפ"ק דרי' הוה הכי ס"ל נפ"ק הכותב ור' יוחנן וריש לקיש הכי ס"ל וק"ל דכל ר' יוחנן ורב וסמול' הלכה כר' יוחנן וסוגין נפ"ק הנוקין ור"פ הגוזל זוטה דשעבודא דאורייתא וכן היא דעת הרי"ה ז"ל כמ"ש וכן הרמנ"ס ז"ל פ"א מהל' מלוה וליה דמלוה על פה גונה מן היורשין ואינה גונה מן הלקוחות וטעמא משום שעבודא דאורייתא :

תנן החם המלוה בשטר גונה מנכסים משועבדים על ידי עדים גונה מנכסים בני חורין וקא בעי שמואל עלה נפ"ק מי שמח דאקנה מהו כלומר המלוה את חברו כל נכסים שהיו ללוה נשעת ההלוואה משועבדים למלוה לפיכך מוציאם מיד הלקוחות דשעבודא דאורייתא ונכסים שקנה אחר ההלוואה לא משעבדי וקא בעי סמול' אם כתב לו דאקנה אי משעבדי או לא וליבא דר' מאיר דאמר אדם מקנה דבר שלא נא לעולם לא חבשי דוראי קנה כי תבעי לך ליבא דרבנן דאמרי אין אדם מקנה דבר שלא נא לעולם ומניה לא חבשי לך דאפי' מגלימח דעל כחפיה כלומר אם כתב לו חבשה ממני גונה אפי' מגלימח שעל כתבו אלא כי תבעי לך דאקני וקנה ומכר או קנה והוריש מאי ומסקנא א"ל משעבד ליה זלוה וחזר וקנה מהו לקמח משעבד או למחר משעבד אמר דנינא מהרורא קמח דרב אפי' אמ' לן רשא קנה ומהרורא נחרא אמר לן יחלוקו והלכת' יחלוקו ומשמע אפילו לרבנן דאמרי אין אדם מקנה דבר שלא נא לעולם אי כתב לו דאקנה קנה דשעבודא נמר ומקנה וכן כתבו עלה החם ובעל העטור ז"ל כ"כ באות אחריות וכבר בתנאי למעלה דיני המשעבד מטלטלי אבנן מקרקעי בשער אסמכתא ואם כתב לו דקניתי ודאקנה מקרקעי ואבנן מטלטלי דלא נאסמכתא כל מטלטלין שקנה יש להם בין קרקעות דענין קנה ומכר וקנה והוריש וכ"כ הרמנ"ס ז"ל נפ"ק מהל' מכירה וכתב הרי"ה ז"ל נחשונה שאם יש מנהג מפורסם יעשו כמנהגם ואם אינו מנורר יעמידו על דין חורה וגונה מן הלקוחות כס' התשן נס' נ"ט וכס' ק"א . ונכתבן לא נהגנו לטרוק כ"ה מטלטלין מן המשועבדים אמנם לענין קרימה לגבות כל הקודם בשטר דינינן נהו הכי :

בפ"ק דמכ"ע אמר סמול' שנה שפר ושעבוד צריך להמלך נבעלי' ואע"ג דשנח לא קיימא לן הכי דהא מוחזי' מינה לשמואל דאמר אחריות טעום סופר הוא וקא מרחן אלא דסמול' דה"ק דאחריות טעום סופר בשטרי הלוואה יהי' איניש זוזיה נכדי' אכל נשטרי מקס וממכר דעניד איניש דזנין

ארעה ליומי צריך לאמלוכי בשנח וכו' מסקנ' דנין בשטרי הלוואה בין בשטרי מקס וממכר אמרי' אחריו' טרעו סופר וכמ"ס למעלה בשער האחריות א"כ לא צריך לאמלוכי ביה וששמע ל' דוקא בשנח דהוה ענין תלוי באחריות כדאיתא בהם נמרא אכל שעבוד צריך לאמלוכי ביה ולפיכך אני אומר שאו היא חשונה על האומרים דאחריות טעום סופר הוא ונכל מה שראוי להשחעבד אמרי' טעום סופר הוא ונראין דברי האומר' שמי שלא לאמלוכי חובו דאקני' ולוה וקנה ומכר שאינו טרוק מהם ולא אמרי' בה אחריו' טעום סופר הוא לא מה ששעבד לו במכר ומה שלא כתב לא שעבד לו כדא' נחשן נס' ק"י כן כתב בעל העטור ז"ל וכבר כתבתי בשער האחריות :

בפ"ק דגטין א"ר הונא אמר רב מנה לי בידך מנהו לפלוני במעמד שלשין קנה אומר נמי אמר שמואל משמיה דלוי מלוה לי בידך מנה לפלוני במעמד שלשין קנה וטעמ' מאי אמר אמיר נעשה כמי שאמר לו נשע' מתן מעות משעבדנך לך לדיך ולכל דאתי מחמתך ומסקנא דהלכתא בלא טעמא היא וכו' כדא' החם ונפ"ק יש נוחלין ומכאן כתב הרמנ"ד ז"ל שהכותב לחברו משעבדנא לך ולכל מאן דאתי מחמתך ומכר השטר וחזר ומחלו אינו מחול וכן כהוב נס' העטור וכן דעת הר"ש ז"ל נכדושו ונחשבותיו והאריך להדיא ראיות על זה ולאחזן כל קושיות שהקשו עליו נזה אכל א"ז הרמנ"ן ז"ל כתב שאם מחלו מחול וכן הרמ"ה ז"ל וס' התרומות והר"ש ז"ל . והרשב"א ז"ל נשאל על מי שעבד גופו ונכסיו והנריה נכסיו אם יחנשו גופו או לא והשיב שאין חובשין גופו ואינו כותב כן לשעבד עצמו ליעשות כעבד אלא הכונה שהוא משעבד כלוה ונכסיו כעבדים שנרדיח שעבד גופו נשעבד כל מה שיש לו ושיהי' לו אם נשעבד כמה שיקנה . ואע"פ שכתב רננו ליהו ז"ל שהנעל צריך להשכיר עצמו למוזנ' אשמו נבעל חוב מודה דא"כ להשכיר עצמו דרוקא נבעל משום דמספר כתובתה נלמוד ואנא אפלה ואוקיר וכו' וב"ש לדעת החולקים עליו וכן כתבו ר"ת והר"ש ז"ל שאין להם לשלוח יד לכופו לשעבד עצמו שיפרע את חובו ואפילו שעבד עצמו נכך בפירוש אינו כלום שלא מכינו שעבד הנוקן אלא כעבד עצמו כנ"ל נפ"ק דמכ"ע אטר שלוה בו ופרעו אינו חוזר ולוה בו שהרי נמחל שעבדו :

השער הכ"ד נעין העדים הכשרים והפסולים נס"ד :
פסול עדות הם על ה' מיני . האחד פסולי עבירה והם הרשעים בין עבירה שיש בה ממון או אין בה ממון והנ' פסולי קורבה . והנ' מצד הנא' שיש להם נאומה עדו' והוא הנקרא נוגע בעדות . והרביעי מצד פתיחות . והחמישי מצד סאינים בני עדות :
המיין האחד פסול הרשעים הוא משום שאמרה חורה אל משת ידך עם רשע להיות עד חמס ודרסוהו נמ' נפ" זה בורר ונפ" מרובה ונפ" ב דינמות לאשת רשע עד ונגמרא נחלקו חב"י ורנא אם כל רשע פסול או דוקא רשע דחמס כלומר חסוד על הממון דרבא אמר רשע דחמס בעין ואניי סבר כל רשע פסול ואיפסיקא הלכתא החם כאניי וכמת רבנן בעל העטור דדוקא נפסול עדות דאורייתא הוא דכל רשע פסול אכל דרבנן דוקא עד חמס הוא דמפסול ולפיכך כתב שהאוכל גבינה של גויס או צמר עוק בחלב שאינו פסול לעדות אפי' מדבריהם אכל הרמנ"ס ז"ל כתב נפ"י מהל' עדות שהם פסולין מדרבנן וכ"כ נספ' חקות הדיינין וזהו הכלל כל העובד עבירה שחייבין עליה מלקוח מן החורה נקרא רשע שנאמר אם בן הכות הרשע וכ"ש חייבין כריתות ומיתות נ"ד שנא' אשר הוא רשע למוה ואם מדרבנן הוי פסול לעדות מדרבנן וכל עבירה שיש בה חמדת ממון אם מן החורה פסול מן החורה ואם מדרבנן פסול מדרבנן ונפ" הכונס כתב הרב בעל ההשלמה נספ' הרב אביו ז"ל שכל מי שנאמ' בו לענין ממון פטור מדיני אדם

אדם וחיוב דניני שמים פסול לעדות עד שיאלס ונספר מכות גדול בסי' ע' כתב בלאו הזה כתוב בס' חפץ שאומר רב פלשו ראש ישינה מוסר פסול לעדות ולא מנעיה מוסר גמור אלף אפי' מפורסם ומריב עם חכמו ואומר לו אלך ואמסור הואיל ומעיו פניו נפרהסיה נחשב רשע ופסול לעדות וה"ה לשנועה וכן נסקק דין המוסר נשמי ושינו' עכ"ל וההפרש שנין פסולי חורה לפסולים מדרבנן כדאורייתא לא בעו הכרזה ונדרבנן בעו הכרזה ורועה נמי בעי הכרזה וכל מה שהעידו קודם הכרזה עדותן כשרה * והמקדש בפסולי עדות דרבנן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ד מהלכות איסורי טהרה ספק מקודש ואמרו בפ"ק דקדושין כל מי שאינו לא במקרא ולא במשנה ולא בדרך ארץ אינו מן הישוע וא"ר יוחנן ופסול לעדות ומניח נפרק לו עונרין ו' דברים נאמרו בעם הארץ אין מוסרין לו עדות ואין מקבלין ממנו עדות וכו' ז"ל דאמרי בחגיגה בפ' חומר נקדש במאן מקבלין האידנא סהדותא מעם הארץ כמאן כר' יוסי בבר מירצה הדיא"ק ז"ל דעם הארץ דר' יוסי הוא שאינו לא במקרא אבל ישנו בדרך ארץ ולא נו לא חשד עריות ולא גזל ולא שנועה שוא ולא שאר מיני פסול ועם הארץ דאמרין אין מוסרין לו עדות הוא שאפילו בדרך ארץ אינו וחשוד על כל מה שזכר או על אחד מהם וכו' כמו שהארץ שם ז"ל ומשמע מדברי הרי"ף ז"ל שאפי' נדענר פסול לעדות וכו"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' עדות אין מוסרין עדות לעם הארץ ואין מקבלין ממנו עדות לא ח"כ הוחזק שהוא עוסק במכות וננמילות חסדי' ונוהג בדרבי הישרים ויש בו דרך ארץ מקבלין עדות אפי' שאינו לא במקרא ולא במשנה נמצאת אומר כל מ"ח נחוקת כשר עד שיפסל וכל עם הארץ נחוקת פסול עד שיחזק שהוא הולך בדרבי הכשרים וכל מי שיקבל עדות עם הארץ קודם שמהיה לו חזקה זו או קודם שינאו עדים ויעידו שהוא נוהג במכות ונדרך ארץ הרי זה הדיוט ועבד ליהן את הדין שהרי מאנד ממוקן שלישראל על פי הרשעים נחשבות הגאונים ז"ל מי שאינו זריז נחפלה ונמכות ואין נהס דרך ארץ פסולין לעדות וכו"כ בס' העטור וכן חקוק הדיינין נ"כ הניח חלוקה זו שחלק הרי"ף ז"ל בין עם הארץ לעם הארץ אבל רש"י ז"ל נחנ במכת הניגה דההיא דפסחים פליג אההיא דחגיגה ומרובייהו הוו בע"ה דאמיה בדרך ארץ ונמכות וכו"ל נרמן דלכתחלה לא מקבלין ליה ולרבי יוסי דחמיס לאיצטד מקבלין ליה והאידנא דמקבלין סמכי' אדר' יוסי:

ואלר' הס' הפסולים בעברה דחמס' יתן בפ"ק דר"ה בפ' זה נזרר ואלו הן הפסולים המשחק נקוניא ומלוה ברבי ומפריחי' יונים וסוחרי' שביעה ומסיים זה בפ' זה נזרר א"ר יהודה אימתי נזון שאין להם אומנות אלף היא אבל יש להם אומנות שלא היא הרי זה כשר ונמנ נחלקו נטעם פיסול המשחק נקוניא דרמי נר חמא אמר משו' דהוה ליה אבמכתא ולא קניא ורב ששה אמר דלא אבמכתא היא אלף לפי שאין עסקין נישונו של עולם ולא נקוניא בלבד אמרו אלף אפילו קליפי' אנונים וקליפי' רמונים ומלוה ברבי אמרו נמנ דה"ה נמי לזה ברבי וכתב רש"י ז"ל דלוה ומלוה פסולין מדרבנן והרמב"ם ז"ל כתב דאי רביא דאורייתא פסולין מדאורייתא ואי רביא דרבנן פסולין מדרבנן וכו"כ בסג' ובס' חקוק הדיינין ז"ל נכחשק בערב ועדים של רביא דאמרין עליהו בפ' חזקהו נשך דכלן עונרין משום לא משימון עליו נשך אם פסולין או לא משום דאיכא למימר שהם סוכרים שמה שנה' לא משימון עליו נשך למלוה ולזה היא וכדאמרין בפ"ק דמכיעא לא מחמוד לאינשי בלא דמי משמע להו והר"ש ז"ל כתב שמצא נסם הגאונים ז"ל שמהו כל פסולי עדות ומנו המלוה והלוה ולא מנו עדי' והערב והדיא"ק ז"ל כתב נחשונה דהאי דנקט במחנה' מלוה ברביא ולא נקט שאר חייבי לאוין משום דמלוה ברביא

מכיו מכל עברה חנל ה"ד נמי לשאר חייבי לאוין ואין להוכיח מכאן שעבר ועדים פסולים לפי שלא דבר רבנו ז"ל אלף מאי נקוט חנא מלוה ברביא והניח כל שאר חייבי לאוין דאורייתא שמכל חייבי לאוין שנחורה לא זכרה המשנה לא המלוה ברביא ומדמנן במחנה' מלוה ברביא ואמרי' נמ' דלוה נמי ולא הזכירו עדים וערב משמע דלא פסולי כדעת הגאונים ז"ל וגרס' שכך הדברי' דלא פסולי לעדות אלא או רשע דעברה או רשע דחמס' ואלו אינם רשעי' דעברה שעשו משום מעשה ולא חמס' שהרי הערב והעדים אין להם שום הנאה חנל לזה ומלוה משום חמדת ממון פסלין להו וכן נראה מפרש"י ז"ל וכן היא דעת הרמב"ן ז"ל בחדושי' בפ' חזקהו נשך להכשירם לעדות אפי' שמחייבם מלקות נטעם וכו' ז"ל שכתבתי למעלה * ומפריחי' יונים והוא שאומר לחברו אם מקדוש יונאי לשלך חתן לי כך וכך ואם שלך מקדוש חתן לך כך וכך ולא מפריחי' יונים בלבד אמרו אלף אפילו נהמה חיה ועוף ועטם פסולס ופסול משחקי נקוניא שחוקין שגולין יונים של אחרים כמכירימ"ס ז"ל משום שחוקין גזלנים ואוכלים מהגזל ולפי הטעם הזה אם יש להם נכסים אחרים שאוכלים מהם אינם פסולים אבל אחרים נמנו שכיון שאין להם אומנות כדאמר ר' יהודה דק"ל בומיה וקל הוא בעיניו להפסיד ממון חברו שאינו יודע כמה אדם שורה אחר הממון * וסוחרי' שביעה שגולין ונחמנן נפירות שביעה' אמרו בירושלמי דכל ו' שני' יושבי נטלי' וכיון שנחש שביעה פושטין יריהם לישא וליחן נפירות שביעה' וכדר' יהודה דאמר דנשאין להם אומנות אחרת מנא הוסיפו עליהן הגזלנין והחמסנין עוד הוסיפו עליהם הרועי' והגנבא' והמוכסין הגזלנין שמהו כאלן שהן מדרבנן נמציאת חרש שטה וקטן כלומר שגזלוה מהם ואמרי' בפ' הניזקין דיט נסם משום גזל מפני דרכי' שלום והחמסנין שמחלה היו סוכרים כיון שנותנין דמים דחמסן יהיו דמי בדאי' כפר' מרובה כיון דחוו רבנן דסקלי' וחטפי' בעל כרחיהו גזרו נהו רבנן * וכו"כ הרמב"ם ז"ל החמסנין והם הלוקחים קרקע או מסלגלין שלא ברבין אפי' שגולין הדמים הרי אלו פסולין מדבריהם ולאו דוקא גזלנין וחמסנין אלף אף כל מי שחשוד על הממון וכו"כ בספר העטור וגזלנין וחמסנין אם גזלנין וחמסנין דאורייתא פסולין מדאורייתא ואם מדרבנן פסולים מדרבנן הרועים אמר רבא רועה שאמרו אחר רועה נהמה דקה ואחד רועה נהמה גסה ודוקא דרועה נהמה עצמו חנל רועה נהמת אחרים כשר כדאמרין בפ"ק דמכיעא ואין אדם חוטא ולא לו וכחש רועה פסול ואמרין חמס' ונפרק מרונה דמדלי' נהמה דקה נטלי' פסולין ונח"ל כשרים ומגדלין נהמה גסה בכל מקום וכמנ נסמ"ג מעכשו מותר לגדל נהמה דקה בכל מקום והגנאים א"ר יהודה כחם גנאי' כשר ואם נודע שלקחו אפי' פעם אחת יותר מן הראוי פסולין דהכי אמרין בגמרא כיון דחוו דסקלי' יחיר פסלינהו ונבאים אלו הכ גוני' מכ המלך והמוכסים סתמן פסולים מפני שלוקחים יותר מן הראוי אמר רב נחמן גנב ניכין ונגנב חשרי' לא שמהי גנב ה"מ נאריסה ודבר מועט ודבר שגמרה מלאכתו * וכופר בפקדון פסול לעדות כדאית' בפ"ק דמכיע' ובפ' הגזל ובפ' שבע' הדיינין דוקא דאסהירו סהדי' דנההיא שמהא דכפריה בני דנא' הוי נידיה חנל כופר נמלוה כשר לעדות עד שישיעכו וכו' כדאי' חמס' * וכן נשח שאוקט נהמות ונזרקן ונמצא' טרפה חמס' יוד פסול כדאמרין ההיא טכחא דנשיק טרפתא ממותי' פסליה רב נחמן ועבריה וכתב הר"ה ז"ל דשוקט נהמות שלו הוה וגראה שחם היו של אחרים כשר וכו"כ נפסן :

והרשעים שאינם דחמס' וכתנו נכשרי' ז"ל שלא כל חייבי לאוין פסולין אלף לאו שיש בו מעשה ושבע וממר ומקלל חברו נסם משום דלוקין כדאמרין בשנועות וכתבנו

תקון סופרים

וזתמורה וזכ' הפועלים כל לאו שאין בו מעשה אין לוקין עליו חוץ משנבע וממך ומקלל את חברו נשם וכן כחמו בשם הרי"ף ז"ל ואין צריך התראה ורחיה מהנהו קטוראי דקברו נפשא נ"ט ראשון של עכרת שמתינהו רב פפא ופסליגהו ויאכשרינהו לעדות רב הונא בריה דרב יהושע אמר ליה רב פפא והא רשעי' נינהו סברי מבזה קא עברי' והא קא משמתי' ליה סברי בפרה קא עברי' וכן ואם התרו בהם בלי ספק שלא היה משתים רב הונא בריה דרב יהושע דהוא עצמו לא הכשירם אלא מטעם דברי מכוה קא ערדינן ואחר ההתראה לא נשארה שום טענה שלא נמנה התראה לא להנחין בין שוגג למזיד כדלמרי' נפ' היו בודקין זנפ"ק דמכות כנ"ל שזו היא דחיה לדין זה שכחנו רוב המפרטים והמחירים ז"ל דלא נצי התרא' וזעפי' שהרב בעל העטור ז"ל המה על זה מ"מ הרחי' שהנאמי ליה רחי' היא ומכאן למד ג"כ הרמב"ן ז"ל שאין העד נפסל בעברה אלא נדבר שפסטי ישראל שהיא עברה כגון גשנע לסקר או לשוא או גזל או גנב או אכל נבלה וכיוצא בה' אכל אם ראוהו עדים עובר על דבר שקרוב העושה להיות שוגג צריכין להזהירו ואח"כ יפסל כשראוהו קושר או מחיר צריכין להודיעו שזה חלול סנת מפני שרוב העם אין יודעין זה וכן אם ראוהו עושה גנבת או נ"ט צריכין להודיעו שהיו שנת שמה שונח הוא זב"ב אכל בעל הטורים ז"ל במה דווקא קוברי מת דסברי מבזה קא עברי' אכל מחללין לדבר אחר פסולין ומדברי הרי"ף ז"ל גראה שאף קוברי מת נ"ט פסולין לעדו' אכל הר"ם ז"ל מכשירן . אמר רב נחמן החשוד על העריות בשך לעדות אמר ליה רב שש עני מארי ארבעין ככפיו וכשר וקא מסיים בה בהלכות הרי"ף ז"ל ה"ה . כיצד מקפו אמר רבא ומודה רב נחמן לענין עדות אשה שהוא פסול אמר רבי' וחימיא רב פפא לא אחרן אלא לאפוקא אכל לעיולא לית לן בה ובחב הרי"ף ז"ל וחזינן גמר מרבו אחת דקא פסיק הלכת ברב שש וקא יהבי טעמא למלחא משום דהלכתא כרב ששט צאיסורי וכחנ' ג"כ בתשובה דחשוד על העריות כיון שנה על אחת מהן חשוד על כלן והר"ה ז"ל השיג עליו וכתב דהלכתא בר' נחמן דהא רבה ורב פפא שקלו וטרו ואיך דהא לענין דינא חימתר והלכתא כרב נחמן דדיעי ועוד והא אמר יצרו מקפיו גסחא משונשח היא ולא חייט רב נחמן להארורי ליה ובסוגר ז"ל דדוק' חשוד והאי דאמרי' ארבעין ככפיו וכשר משום דמלקין על לא טובה השמועה כדאי' נפ' עשרה יוחסין וכן פי' רש"י ז"ל ונלא התרא' אכל נבעל ממס פסול וגם מ"ש ז"ל בתשובה לא נכון בעיניו דא"כ הוה ליה למימר הבעל אח הערוה למס דוקא בחשוד הוא דפליגי רב נחמן ורב שש אכל לבעל פסול הוא לעדות לכ"ע ור"ח ז"ל כתב כדברי הרי"ף ז"ל דדוקא בועל וכן דעת בעל העטור ז"ל אכל לא תראי' כן דעת הרשב"א בתשובתו ולא הרב בעל ההשגחה ז"ל והרב בעל העטור ז"ל כתב איכא מאן דפסק כרב שש דהלכתא כומיה גאיסורי ואיכא מאן דאמר הכא דינא הוא והלכתא כרב נחמן דדיני ומסכתא כרב נחמן דכוגי' דרבינא בומיה חולא והרשב"א ז"ל כתב שני הדעות ודעתו לפסוק כרב שש וכן נבשר חקות הדיינין פוסק כרב שש וכן פסק נסמ"ג ואעפ"י שאיני כדאי להכריע אכל לע"ד גראה כדברי הפוסקים כרב נחמן דהכא בעדות ממון הוא דפליגי אכל בעדות אשה דהוא איסורא הוא מודה רב נחמן זכ"ש דאמוראי שקלו וטרו ואיני לדברי א"ז הרמב"ן ז"ל נבשר המלחמה לדעת הכרעמו כדברי מי צ"ע כדברי פסק ופי' לאפוקי הוא שמעיד עליה שמתבעלה או שגרסה ואינו נאמן לעדות זו משום דרובא לעסותה פנויה כדי שחיה מכויה לו אכל לעיולא שמעיד שנתקדשה עדותו עדות ושינוי נפ' כל הנשעין כענינו חשוד על השנוע' כיצד אחד שנועת עדות ואחד שנועת הפקדון ואפי' שנועת

שוא והא פריך עלה נמ' ולמיני נמי שנועת צטוי' ומחדר כי קמי שנועה דכי קא משחנע נשקרא קא משחנע אכל שנועת צטוי' דאיכא למימר דנקוטט' קא משחנע לא קמי מינה אוכל ולא אוכל פי' דהם שחיס להנא זאפשר שנועת שנועתו שיקיים דברייו אכלתי ולא אכלתי מאי איכא למימר בלומר שהם שפים לשעבר ושנועה שנשבע בנר גשנע לסקר מגא שנועה שוא וכל דמי לה בלומר ששחיס לשעבר דומיא דשנועת שוא ורש"י ז"ל פי' דנאובל ולא אוכל לא מיפסיל ובעל העטור כתב דמיפסיל ובחנ' נשם הרב רבי יעקב בר' משלם ז"ל זה עובר על גזירת הקהל מן העובר על חננת הקהל וזכמיה' שהוא פסול לעדות זכ"כ בס' החשן צבי"ל וכן בס' ז"ל נשם רבי' חס והר"ם ז"ל והו' על פי דרכו של בעל העטור ז"ל אכל על פי פי' רש"י ז"ל היו כשר לעדות וכתבו שכן היא דעת הרי"ף והרמ"ה והרמב"ן זכ"ל והרשב"א ז"ל כתב בתשובה שהעובר על ארמי כבוד פסול לעדות וכ"ש נמקומות שאומרים וכל העובר על כוחינו ארור הוא לה' אפי' ישראל שאררי'ט בו שנועה כדאי' נפ' שנועת עדות וכתב עוד בתשובה שהנשבע לחזור לפצוע לו לזמן פלוני אעפ"י שיש לו עדים שלא האריך לו הזמן וכגון שלא זזה ידס מתחת ידו אינו נפסל דילמא אטום הוא ולא אחרמי ליה זוזי כדאמרי' נפ"ק דמכ"ע זנפ' הגוזל גבי פקדון אלא אם העידו שהיו לו משות בתשלום הזמן וכתב הרב ר' יקר ז"ל הנשבע להכחיש העד אוחו עד ואוחו שנשבע לו מבטריפין לפסלו וכן בהנ הרמ"ה ז"ל והרשב"א מסופק בדבר והקרונו אכלו להכשירו ונספר החשן בי' ל"ד הביא דברי הרב ר' יקר ז"ל בלי חולק . משומד אוכל גבלוח לתאונן דברי הכל פסול להכעיס אפי' אמר פסול ורנא אמר בשך והלכתא בומי' באנ"י דהיינו מ"ס דיע"ל קב"ס פי' יע"ג קנ' סויאוש שלא מדע' עד זומס . לחי העומד מלאין . קידושין שלא נמסרו לביאה גלוי דעת בגטין . משומד אוכל גבלוח להכעיס כל זה מנואר כסנהדרין פי' זה גורר דך כ"ז נרש"י ז"ל . אמר עד זומס אפי' אמר למפרע הוא נפסל ורנא אמר נוכחן ולהנא הוא גפסל אפי' אמר למפרע הוא נפסל מעידנא דאכחיד הוה ליה רשע וזהמור' אמרה לאת שח רשע עד והלכתא בומי' דאני ועד זומס פסול לכל החורה בולה כר מאיר וכן פסק רי"ף ז"ל וכוונתו למי משמע בעדות של הזמה אינה אלא ע"פ ובגין שהעידו כנ"ד בעשרה בניסין זהוהו בעשרה צאייר כל עדות שהעידו מי' בניסין עד י' נאייר אינה עדות וזהו למפרע אכל אם העדות היא נשטר אינס נפסלין אלא משע שהעידו כנ"ד שאפשר שאחרו החתימה א"כ אמרו הם שחתמו נשטר מיום הזמן שנכתב נשטר או שראו אותם עדים ניום שחתמו נשטר וכמו שהאריך הרי"ף ז"ל בס' מרונה וכן כתב בעל העטור ז"ל ורש"י ז"ל כתב כמסכת סנהדרין דבעדות נשטר היא וכבר דחו דברי המפרטים כפ' מרונה ואף הרי"ף ז"ל דחה דברי קצת הגאונים שכחנו כך וכתב הרמב"ם ז"ל בהל' עדות נפ"י וכן עד זומס אעפ"י שהזום נעדות ממון ושלים ה"ז פסול מן התורה לכל העדיות ומחימתי הוא נפסל מעת שהעיד כנ"ד אעפ"י שלא הזום על אוחו עדות אלא אחר כמה ימים ונפ' מי כננא נהרא אמרי' היה יודע לו עדות עד שלא נעשה גזון ונעשה גזון הוא אינו מעיד על כתב ידו אכל אחרים מעדי' ופי' שחמס נשטר יקודם שנעשה גזון ואח"כ נעשה גזון . ורבו לקיים אח הסטר הוא אינו מעיד שהוא במנ' ידו אכל אחרים מעדי' עליו וכת' רי"ף ז"ל דשמיהו דרנאמא דוקא בשתקיי' זה הסטר כנ"ד קודם שנעשה גזון וכ"כ הרמב"ם ז"ל כפי"ד מהלכות עדות והטעם הוא שכינע שנעשה גזון אנו חושבים שחמס בו עמה והעיד נשקר :

וחזרת כל אלו להיוון כשרים להעיד כל מי שחייב מלקוח וחיוב כרת בכללן כיון שלקו כשרים כמתן נפ' ואלו

הן הלוקין כל חיינו ברמות שלקו נפטרו מירי כריתן נשאר
 ונקלה חסד לעיניך משנקלה ה"ה חסדך וכתב הרמב"ם ז"ל
 צפ"כ מהל' עדות שכל פסולין דחמס אעפ"י שהחזירו הממון
 פסולין עד שיחזרו נמשונה ויודע שחזרו מדרבס הרעה ובעל
 הסן חמה עליו וכתב אשכנזי כשהחזיר נכפיה נד"ר ואי
 אומר שכיון למשונה הריא"ף ז"ל שכתובה למטה והזרת משחק
 דקוניא משיטנרו פספסרין מעבמס והס הכלים שמשחקין
 בהם ויחזרו בהם חזרה גמורה שלא יעשו אפי' נחמס ומלו
 דברית משיקרעו שטרומיהן מעבמס ויחזרו בהן חזרה גמור'
 שלא ילכו ברבית אפי' לגוי ומפרחי יוניס משיטנרו את פניהן
 והס הכלי' שברין בהם ויחזרו בהם חזרה גמור' שאפי' במדבר
 לא יהיו עושין וכחרי שניעית משחניע שניעית אחרת וידלו
 אמר ר' נחמיה לא חזרת דברים כלכד אמרו אלף חזרת ממון
 כיכד אני פלוני בן פלוני כנסמי אמתיס זוז בפירות שניעית
 זהרי הס נמוניס לענייס נמתנה והשודר על השנועה אמרו
 צירופלמי משיטנרו לכ"ד שאין מכירין אותו ויאמר השודר אני
 זהריס דה הר"ס ז"ל או שיחייב נשנועה ככ"ד שאין מכירין
 אותו נשמון השוב וישלם ולא ירצה לישבע והשנועה על הגנה
 כתב הריא"ף ז"ל אס הקזירה נמשונה ולא ע"י יראה ופחד
 וקבל שלא יגנוג לשראף ולגוי מקבלין עדותו וכן נוכל לרין
 בגנבין והמסקין ומוכסין ונחמס והרועי' והשודר נטרפיו
 אמר ר' נחמ' שאין לו תקנה עד שיבך למקום שאין מכירין אותו
 וילכט שחורים וימכסה שחורים ויחזיר אנה דבר השוב או
 שיוכיף טרפה מתחת ידו דבר השוב משלו וכתב הר"ס ז"ל
 פ"ד מהלכות עדות וכן עד זמס שהלך למקום שאין מכירין
 אותו ונחט לו ממון השוב להעיד נשקר ולא רצה ה"ז עשה
 השופט וחדר לכשרותו וכן כל כיוצא בזה גרסי' צפ"כ עדמה
 כדכורות ונפ"ק דע"ז וכלן שחזרו בהן אין מקבלין אותן עולמי'
 ר' יהודה אומר חזרו נמשמוניות אין מקבלין אותן כפרהסיא
 מקבלין אותן ר' יהודה בן קרח אומר בין כך ובין כך מקבלין
 אותן אמר ר' יצחק אמר ר' יוחנן הלכה כר' יהודה בן קרח
 וכתב בעל העטור ז"ל דעל כל החסידים נאמר ורגנו נכיס
 ז"ל כתב בעל העטור ז"ל דעל כל הפושעי' נאמר ונראה שאומן משומרי' שיכחו
 בן הכלל וא"כ חזרו לדת ישראל להעיד מיד שהרי כחכו רכומינו
 כפרשמיס ז"ל שאינס כריכין לקבל דברי חזרות ולא טבילה
 כמו שהאריכו נמשנומיהם ונחזוריהם כנ"ל :

הביין השני פסולי קורבן מן צפ"ה זה נזרר וזו הן הקרובי'
 אחיו ואחי אביו ואחי אמו ובעל אחותו ובעל אחות
 אביו ובעל אחות אמו ובעל אמו ואמיו וניסו הן ובניהן ובניהן
 והורגי נדוו אמר ר' יוסי וזמשה ר' עקיב' אכלמשה ראשון'
 דידו יבן דודו וכל הרשו לירשו וכל הקרוב לו באותה עשה
 היה קרוב ומתרחק כשר ר' יהודה אומר אפי' מתה נמו ויט' לו
 דניס הימנה ה"ז קרוב והאורג והשונא אורג זה ששנינו שונא
 כל שלא דבר עמו שלש ימים באינה אמרו לו לא נהשדו ישראל
 כל כך ובנרייהא אמר ר' יוסי גיכו נדרו וה"ה לחורגו ובגמ'
 טובה דפסול הקרובי' בין להעיד זה על זה בין להעיד לאחרי'
 הוא דאשרי אשכחן דניס להדרי דניס לעלמא מנא לן וקאמר
 נכתוב קרא בן על אבות א"כ הס על אבות מאי על דניס דאפי'
 דניס לעלמא ופרש"י ז"ל שני קרובים פסולים להעיד לאחרי'
 דן השוק וכן כתב הרשב"א ז"ל נמשנומיו ובגמ' מוכה פסול
 דקורבא מלא יומתו אבות על דניס בעדות דניס ומוכח נמי
 פסולי קרובי' האס מדכתיב אבות ולא כתב חב והכמ"ס ז"ל
 כתב צפ"ג מהל' עדות שפסולי קורבן האס או הנעל באשמו
 היו מתרננן משום דמדרש חכמים הוא וא"ז הרמב"ן ז"ל הסיג
 עליו הדנה בשורש היה נספר המצות שלו וגם הרשב"א ז"ל
 משנומיו והנכון הוא שהס פסולים מן החורה שאס נאת
 נזכר בן אף בקרובי' האס פשטיה דקרא חינו אלף שלף יומתו

הנני' בעון האס והאס בעון הנן כדכתיב ואת ניהס לא המית
 ככחונ לא יומתו אלוה על בניס וכן היא הסכמה רבינו האי
 גאון ז"ל וכלן פסולין בין לזכות בין לחובה בין דדיני נפשות בין
 דדיני ממונות וכדמוכח בגמ' מדרשה דקראי ואמר' נמי התם
 דכפורה אמרי בעל באשמו ונפומרימא אמרי אשה כבעלה
 ואמר רב הונא אמר רב נחמן מנין שהאס' כבעלה דכתי' ערות
 אחי אביך לא הגל וגו' דודתך היא והלא אש' דודו היא לא מכאן
 שהאשה כבעלה וקאמר' בגמ' אחי אמומי לא יעיד לי בן אחי
 אמומי לא יעיד לי בן אחותי לא יעיד לי ובן אחי אמומי וכן
 אחי אמומי וכן אחות אמומי וכבר כתבתי שכל שלא יעיד לו ה"ה
 שלא יעיד עמו ולא יעיד עליו וכן היא נכוספמא אין מעידין
 זה לזה ולא על זה ולא זה עכ' זה ופ"י זה לזה לזכות וזה
 על זה לחובה זה עס זה להעיד לאחריס :

גרסינן צפ"י שנוהלין שלא ליה רב אבא לרב יוסף בר סמא
 הלכתא שלישי נשני בשב' רבא אמר אף בראשון וכן
 כפסק הריא"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל צפ"ג מהלכות עדות ובעל
 העטור ז"ל והרשב"ם ז"ל אבא ר"ה ז"ל צפ"י שנוהלין ובה"ב
 פוסלין שלישי בראשון אלף שנעל הלכות אומר שהוא פסול
 מדרבנן ור"מ פוסל אף מן החורה ודעת הרמב"ן ז"ל נראה
 שהיא כריא"ף ז"ל וכן דעת הרשב"א ז"ל נמשנומיו וכן כתב
 נחקות הדיינין ואף המפרשים ז"ל צפ"י שנוהלין לא נמשנומו
 להס דברי ר"ה ז"ל ובגמ' ג' סומך דברי ר"ה ז"ל מהירו שלמי
 וכתיב שאין להקל נדבר - מר נר רב אשי אבשר נאנא דאנא
 ולית הלכתא כמר נר רב אשי פי' קסבר מר נר רב אשי דאנא
 דאנא שלישי בראשון הוא ומש' הכי קא מכשר ביה ולית הלכת
 כותיה דאב וכו' בראשון בראשון הוא כמו אח ואחיו שהוא
 בראשון בראשון והוא ליה אבא דאנא שני בראשון ואנא דאנא
 הוא יתקן לראשון שיצחק עס יעקב הוא בראשון בראשון ועס
 ראובן בן יעקב בראשון שני אכל באבוב ראנא דאנא דהיינו
 אנרחה עס ראובן כשר לדעת הגאונים ז"ל והרמב"ן ז"ל
 הוכיח כן נחדושו מדקדוק סוגיית הגמ' וכ"כ הרמב"ם ז"ל
 צפ"ג מהלכות עדות אבא הרשב"א ז"ל פוסל האס עס בן בני
 עד סוף כל הדורות משום דאב כרעא דאבוב וכן דעת בעל
 עמודי גולה ובספר החסן הביא שמי הדעות דשלישי בראשון
 ובאבוב דאנא דאנא ולא הבריע נשמהו וכן בספר חקות
 הדיינין לא הבריע כזו כלו' ואמר שהסכמת הגאונים והריא"ף
 והרמב"ם והרמב"ן ז"ל להכשיר ראוי לסמוך עליהם :

והדרך לידע אי זהו ראשון ואי זהו שני האהין זה לזה
 ראשון וכן מופיח דירו שלמי ובניהם שני ובני בניס'
 שלישי והאס עס בנו ראשון ועס בן בנו ראשון נשני ועס בן בן
 בנו ראשון נשלישי ונדרך שאנו מונין בזכרים אנו מונין בנקבו'
 והנעל באשמו אס ראשונה ראשון ואס שניה שני ואס הס מרי
 הנעל באשמו כלשמי הנשים שניו' כשרים וזה מוסכם מהכל
 זולמי מהריא"ף ז"ל כפי נכחאותו הנמכאות נקבת הלכותיו
 ואעפ"י שלא פתנן נמשנומיו דמרי הנעל באשמו לא אמרינן
 ואס הס' נעלי שמי אחיה דהיינו גיס או שלקח זה האס וזה
 הנה דהיינו ראשון בראשון לכ"ע פסולין דחד הנעל באשמו
 אחינין אלף שמקבת הגאונים ז"ל כתבו צפ"ה נזרר דנעלי
 קרובות פסולין להעיד זה לזה אכל להעיד לאחריס כשרים
 משכ"כ נשאר קרובים ולא נחחורה לי דעתם שהרי היא
 מהנתה דהו חתימי עלה מריגסי ופסלה רב יוסף כדארי' צפ"
 זה נזרר ואס האחד נשוי ראשונה והאחר השניה זה נחלקו
 אבות העולם שהרבה מכשירים והרשב"א והרא"ש ז"ל מכללס
 ולפי בעלי הדעת הזו כל נעלי שתי קרובות כשרים לעדות
 זולמי נעלי שמי אחיות ונעלי האס ונתה והרבה פוסלים
 והרמב"ם ז"ל מכללס והדברים נזה עתיקים' ודרכי הרחיות
 והמשא והמתן אכל המתחילים מהבין עמוקים' והכללים
 שכתבתי ין ב סתמתי

תקן סופרים

שכתנתי בזה מספיקי ועבד ראוי ליטמר מזה ולזהר הרנה בערות גטין וקדושין כפי שלל נבטרך להכניס ראשינו בין הררים גדולים ואם נפל דבר כזה בגטין וקדושין כרין להחמיר בו ונדעי ממונות ראוי לעשות כפסק הרמב"ם ז"ל שעל פיו גהגו לדון בכל אלו הארצות וארום אינו מעיד לארוסות אעפ"י שאשתו ארוסה לא אונן ולא מטמא לה ולא יורסה הכא משום אקרוני דעמח הוא ופסול ובתשובה לרי"ף ז"ל דוקא לה אכל לקרוביה בשר וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות עדות ואפי' האם מן האם בשמים לעדות כגון רחל שנשאת ליוסף וילדה ממנו ראובן והיה ליוסף בן מאשה אחרת והוא מנשא ומח יוסף ונשא' לשמעון וילדה ממנו יהודה הרי מנשא ויהודה מעידים זה לזה ואני חתן ואני בלה אמר רב הסדא דכשרים לעדות וקרוני ונחלקין אין הלכה בר' יהודה וכשר הוא לעדות ונפ' יש נחלקין היה יודע לו עדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו פסול היה יודע לו עדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו ומתה בתו בשר זה הכלל כל שהתלמו וסופו נבשרות כשר ונפ' מי שמח היה יודע לו עדות עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו הוא אינו מעיד על בתו ירו אכל אחרים מעידים זה אעפ"י שלא הוזק כתב ירו קודם שנעשה חתנו וכן מובח התם וכן כתב הרמב"ם ז"ל והאויב והשונא כשרים כחכמים נחמני' שפסולי קורנא אינו אלא מגזרת מלך כדאמר' נפ' מי בנתרש שהרי משה ואהרן פסולין זה עם זה ונר' כשרים לעדות ואין ביניהם פסול קורנא בני חאומים שנתגיירו בשמים זה על זה כדאית' בפ"ג דיבמות ולא חיישי' לחרנה דערות לנ"ד מסורה ונקי' שטרות מעיד קרוני על כתב ידי קרוני כדאית' נפ' כדמותות משום דקיום שטרות דרנן דמן המורה העדים החמומים על השטר כמי שנקרה עדותם נ"ד דמי בדאית' התם ונפ' ק' דגטין :

וגם נפסולי קורנא כתב הרמב"ם ז"ל שכל שהם מכר האם הם מדרנן והרנה להשיב עליו א"ז הרמב"ן ז"ל בספר המכות שלו והרשב"א ז"ל בתשובותיו וכדבריה' משמע שהרנה ראיות הנילו כעדרו בלם נבחים למכין זישרים למזבחי דעמ : **והמין** השלישי הנגעים בערותם כל עדות שישהנאה לעב בה פסול ואם נסתלק ממנה בשר בפ' כיבוד העדים

אמ"ה

געשים זוממים אמר' אלעזר וטובי' קריני דערנא הוו סנר רב פפאלמימר בני מלזה ולזה רחיקינינו אמר ליה רב הונא דריה דרב יהושע אי לימיה ללו' בחר ערבא אזיל ונפ' חוק' תניח נגי העיר שוננא ס"ת שלפן אין דנין דדיעי אופה העיר ואין מניחין ראיה מאנשי

אוחה העיר אמר' לסלקו נפשיהו ני תרי מגייהו זלרונו סאני ס"ת דלשמיעה קאי ולא מצו מסלקי נפשיהו משמע דמרי ומצו מסלקי נפשיהו מסלקי וכן פסק הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל בפ"ג מהל' עדות וכן מובח נמי התם דכל שהוא שותף בה ומסתלק ממנה נקנין ומרנל עליו אחריו דאמית' מחמת' בשר וכנר כתבתי למעלה כשער האקריות היכי דמי אקריות דמחמתיה והדינים נזה ארוכים להראות כל הכדדים שהוא גונע בהן בעדות ואין זה מקומם ומה שכתבתי לפתוח הפתח לרובה לעיני' נאוחן דינין די וכלם מבוארים בפ' חזקת וכדברי המחברים והסכס הנקי דינין עינין נאוחן הלכות במקומם וישמע חכם ויוסף לקח :

והמין הרביעי מכר פדיומום בפ"ק דקדושין כל שאינו לא במקרה ולא גדרך ארץ אינו מן היטוב ואמר ר' יוחנן

ופסול לעדות ונפרק זה צורר אוכל דבר אחר פסולין לעדות ופרשי דבואחא ז"ל דהיינו מקנל דדקה מן כגוים לא אמרינן אלא דפרהסיא אכל בנינעא לא ונפרהסיא נמי לא אמרן אלא דהוה ליה לאחזוני נכנעא וקא מניו נפשיה דפרהסיא אכל אי לא הוה ליה לאחזוני נכנעא קיומיה הוה וקצת כהנא נכלל עדי חמם ולימח אלא משום בזויי נפשיהו וכ"כ רוב המחברים ז"ל ונפ"ק דקדושין ת"ר האוכל נשוק ה"ז בלנ וי"א פסול לעדות אמר רב אידי בר אבין הלכה כ"ר א"פ ר"ה ז"ל דאמרינן בירושלמי ר"ס נ"ר הוה אכיל נשוקא חזייה ר' מאיר אמר ליה אין שנה מ"ח שיאכל נשוק ונלנר נשל גרמיה ש"מ הא דמניח האוכל נשוק דומה לבלב כגון שחוטף לאחרים ואוכל כמו בלב עב"ל ונראה שדקדק מדקאמר שאין שנה לת"ס מכלל דלאחרים אין השט נשל גרמיה וא"ת אף נחוטף פשיטא שפסול לעדות ואפילו אכלו בנייתו גזון הוא וגזון פסול לעדות כדכתיבנא לעיל וי"ל נפחות משום פרוטה או נשחין מקפידין עליוה' ר' ליהו ז"ל פי' כגון שהולך אכל חנוני וטועם מכל אחד כאלו רובה לקנות ומערים בההיא דאמרינן נפרק מפניו ור"ת ז"ל פי' דקאי האוכל נשוק אוכל סעודתו דננאי הוא מי שאוכל סעודתו נשוק הר"ש ז"ל ונכספר העשור נאס רננו ברוך ז"ל דאם אוכל מסאו בשר והרנ לא מסתבר ליה הכי ודברי ר"ת ז"ל נראין עקר וכן נראית דעת הר"ם ז"ל שלא מנאן בכלל עדי חמם אלא בכלל הנזויי' שהר נמנ נפ"א מהל' עדות וכן הנזויים פסולין לעדות מדבריהם והם האנשים שהולכין ואוכלין נשוק נפני כל אדם וכגון אלו שהולכין ערומי' נשוק בעת שהם עסוקים נמלאכה מנוולת וכיוצא באלו שאינם מקפידין על הנשק שכל אלו חסונין בכלל ואין מקפידין על עדות שקר :

והמין החמישי מכר שאינם בני עדות הנשים פסולות לעדות דבר חורה דתנן התם שנבעת העדות נוהגת באנשים ולא בנשים ואמר' בגמ' מנא ה"מ דת"ר ועמדו שני האנשים בערים הכתוב מדבר ובירושלמי דיומא פ' שני שעירי יליף לה מ"ש דשני שני דכתיב על פי שנים ערים וכתיב ועמדו שני האנשים והביאו הרא"ש ז"ל בפ' החולין והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ט שהן פסולות מן התורה שנאמר על פי שנים עדים לשון זכר ולא לשון נקבה וכ"כ בספר מצות גדול ועוד כתב דפרק הנז' שהטומטום והאנדורגניום פסולין לעדות לפי שהן ספק ואין עונשין מן החורה ואין מוכיחין ממון מן הספק ודברו רבנו ז"ל באנדורגניום מפורשים בתוספתא דנכורים דשנין שסני אנדרוגניוס דישלו דרכים שוים לנשים ומכללם שפסולי' לכל עדות שנתורה וכל שכן נטומטום מהיקישא והעדות שנשים כשרין להם אין זה מקומן והגוים פסולין לעדות שרשעים נינהו ולא בני עדות נינהו כלל ואמר' בפ' החולין אין עדות לבני נפ"ק דגטין אמר' דערכאות פסולי' דאורייתא נינהו ואין אנו מכסירין אהן אלא משום דינא דמלכותא כדאי' התם ונפ"ק דקמא דתנן על פי עדים בני חורין ובני נרות ואמר' בגמ' בני חורין לאפוקי עבדי' דליח להו חיים ובני נרות לאפוקי נזים דלא שייכי נמכות והרמב"ם ז"ל כתב בפ"ט מהל' עדות דפסול ענד משום ועשייתם לו כאשר זמם לאחריו ואם ענד פסול כ"ס גויי' והקטנים פסולים לעדות דכתיב ועמדו שני האנשי' ולא קטני' כדאי' בפ' מי שמת וכנר כתבתי בסמוך דבעדים הכתוב מדבר כדאיתא נמכת שבעות נפ' שבעות העדות זכר כתבתי למעלה שער נפרד לדעת סימני הגדול והסדדים כשר לעדות וכנר כתבתי ג"כ סימניו למעלה וכעדות קרקעות אעפ"י שהוא גדול אינו מעיד אלא נמטלטלין אכל בקרקעות עד שיהיה בן עשרים וכ"כ נחקות הדיינין כ"ג והבי' אימא בפ' מי שמת וכתב הרמב"ם ז"ל שאם הוא גדול והוא נקי בטיב משא ומתן אעפ"י שלא הגיע לכלל עשרים עדותו ערות

תקון סופרים

והרשב"א ז"ל מכלל וכחז בעל העטור ז"ל בלות קיו' מסתבר
 בשאר שטרות אימקרו להו תרידעי למקרי נמסיה לפי חומו
 חותם כדאמרי' בשטר פרסאה והילכך היבא דמתימי סהרי
 ולא קיים לן אי ידעי למקרי אי לא נחזיקת כשרין קיימוקיימי
 להו כי דינא ומננין ביה כדי שלא תעול הדלת בפני לוין ואי
 קיים לן דלא ידעי למקרי אע"ג דמסהרי אחתימות ידעו
 דייקין נסדהותיהו ע"פ אי מכווני אשטרות מקיימי להו והדין
 כהנו דנחמ' ואי אמרי לן אקרין למאן דידעי למקרי סמכי'
 עליהו והר"ש ז"ל הניא דכריי ולא חלק עליו לא נמה שאמר
 דמקרי ליה נמסיה לפי חומ' דלא בעינן מסיח לפי חומו אלא
 נגוים בשטרות פרסאה אבל נישארלל דלא השידי לסקר וא"כ
 לומי שפנתת ז"ל הולכת על פי דרכו של ר"ג ורש"י ז"ל
 שכחתי למעלה שהרי דעמו של בעל העטור ז"ל לפסוק ע"פ
 דרכן של הרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל שאין להכשיר לסמוך על
 קריאת אחרים לא נבטי נשים או כרב נחמן וספרי דייגי חלק
 נראה דמסוס מקנה אמרה הנאונים ז"ל כדי שלא תעול דלת
 וכו' אבל מעקר דינא לא ומיהו לכל הדעות אם יודעים לקרו'
 ואינם מניגים אותו יפה נראה דמכנין עליהו אם אמרו פלו'
 בקי פי' לנו והדין לנו לשונו נחמין על כך וכ"כ אם עדותם
 מכוונת ע"פ עם מה שכתוב בשטר אבל נמשנה כח הר"ש
 ז"ל שאם אין יודעין לקרות אין חומין בכתובה כמו שכתוב
 בספר חזן העזר בסיומן ס"ו ירושלמי נפ' דסנהדרין נחמו
 בעל העטור ז"ל בלות קיום הדיינין חומין אע"פ שאין יודעין
 לקרות אבל אין העדים חומין אלא כ"כ יודעין לקרות יבא עלי
 אם עשיתה מימי וכו' ואם אין כותבין על שם אלא סימן
 מונקה יסיק דאמרי' בפ' גט פשוט ונפ' השולח דרכ ורבי
 הניא בילוי חמא ורב חסדא סמ"ך ורב הושעיא ע"ן דנא
 בר רב הונא ב"ר מנחם וירושלמי אמרידר' אמי חמיס"אף
 בעטור אוח קיום :

בפרק גט פשוט תניא הו חרבע' או ה' עדים חמומים על
 השטר ונמכאו הראשון קרוכים או פסולים חקיי'
 עדות בשאר ומסייע לה חזקיה דאמר מלאהו בקרוכים כשר
 ואל מתמה שהרי חויר פוסל נשלשה סבך פסול פוסל כלומר
 שאם יש חויר בין השטר והעדים יכול למלאהו בקרוכים כמו
 שחזיר נסוב' שהוא פוסל נשלש' אם מלאהו בסבך פסול כשר'
 לפי שסבך פסול אינו פוסל אלא בארבעה ומניא נמוספתח
 דבטין גט שחמו עליו חמשה עדים ונמכאו שלשה הראשונים
 קרוכין או פסולין לעדות חקייים בשאר ירושלמי שטר שחמו
 בו חמשה עדים ונמכאו שלשה הראשונים פסולין או קרוכים
 כשר ומחקייים עדות בשאר ר' הילא בש"ר יבא חמא כמאן
 דאמר עדים חוממים בשטר זה שלא בפני זה נרס למאן דאמר
 אין העדים חוממין זה שלא בפני זה אפי' כסוף ודקאמר
 ונמכאו הראשונים פסולין או קרוכים ה"ה נמי אם היו כסוף
 חקיי' עדות בשאר שמו שם הקרוכין או הפסולין החוממין
 נחלה חנו אומרין שאויר היה שם ומלאהו בקרוכים כך חנו
 אומרים אם חמו כסוף שלכבוד חמו כ"כ הרמב"ן ז"ל ודחה
 מה שכתבו המפרשי' ז"ל דדוק' בשני הראשונים' אבל נאחרוני'
 לא וסמכו בזה על רב יהודאי ז"ל נאון והאר"י בזה ג"כ בפ"כ
 דבטין וכמו כן בספר השן נסימן מ"ה דדוקא ביעבר הוא
 דמכשרי' הכי אבל נחלה לא מחממין קרוכין ודעת הר"ש ז"ל
 דדוקא כשהקרוכין נחלה הוא שבר אבל כסוף לא חמם כח
 במשנה שאם העדים הכשרים קיימים שינאו לכ"ד ויעידו
 ויכתבו ערוהו בשטר וחישי כשטר ראשון וברין לנאר נה
 שהעדים הכשרי' יעידו שנשעה שחמו בשטר לא היו פסולי'
 עמהם אבל אם יש בו כלס לחמום כחמת או שנמסרה להם
 עדות כחמת נטלה כל העדות כמו שאכתוב בסמוך נס"ד'
 אבל אם הם מסותרים כלומר שחממי כשר ופסול וכשר השטר
 פסול

עדות אף בקרקעות וכחז הר"ש ז"ל במשנה קטן שהגיע
 לכלל שנים ולא נדקו אם הניא סימנין והעיד לאחר זמן נדקוהו
 ומכאו שהניא סימנין שהוא נחזקת גדול משעה שהוא בן י"ג
 טה כחז הרמב"ם ז"ל פ"ח מהל' עדות המוסרין והפקדוסיין
 והמיינין והמשומרים שהם פחומים מן הנוים פסולין לעדות
 בפ' יש נחלין מנואר דחרש שוטה וסומא פסולין להעיד וחרש
 דווקא שאינו שומע כלל אבל בעל הטורים מכשיר אפי' אינו
 שומע כלל ויראה שערות שהיא נשמיעה פסול לה ומה שהיא
 כראיה כשר לה סומא דוקא בשמי עיניו אבל בעינו אחת כשר
 כדאימא בפ' דיני ממונות ונפ' בה סימן כחז הרמב"ם ז"ל
 הפתחים ביותר שאינם מכירין דברים הסותרים זה את זה
 ולא ינינו ענייני הדבר כדרך שינינו שארעס הארז וכן המכונה ל'
 והנחשו' דעתם והמשמנע' ביותר הרי כל לאו בכלל השוירי'
 ודבר זה לפי מה שדחה הדיין שא"ל לבין הדעות נכתב עב"ל
 וכל הנזכרים בעינין שיהא מחלוק וסופן נכשרות אבל מחלוק
 נכשרות וסופן אין נכשרות או מחלוקן שלא נכשרות וסופן
 נכשרו' פסולין וכן היא בפ' יש נחלין והיבא שהיא רחוק והיא
 יודע לו עדות ונחקרנ שנעשה חמו לא יחמוס לו נשטר ואפי'
 פימה עדו' נקנין והיבא נמי שהיה יודע לו עדו' על פה והוא
 קרוכ והעיד נכ"ד ולא קבלהו וא"כ נמחקק אם העיד אין
 מקבלין עדותו דעידי אינשי לאחזוקי דבוריהו העטור ז"ל :
השער הכ"ה נמה שהוא חונה על העדים ומה שזכרין לזוהר
 ממנו ומה שמנטל ערוהו אם עשאוהו נס"ד' :

שלא יחמוס נשטר עד שידע עם מי יחמוס דאמרי' בפ'
 השולח ונפ' זה נורר כך היו נקיי הדעת שנירושלים
 עושים לא היו חוממים בשטר אלא כ"כ יודעים מי חותם עמהם
 ואמרו בפ' שנוע' העדו' מינין לידע נחנרו שהוא גזן שאסור
 להכטרנ עמו שנאמר מדבר שקר מרחק ויזהרו העדים שלא
 יחמוס נשטר שיש בו איסור דחנן בפ' נשך שטר שיש בו רביח
 קונסין אותו ואינו בונה לא את הקרן ולא את הרבית דר' מוח' א'
 בונה את הקרן ואינו בונה את הרביח וקא מפרש טעמיהו
 בתם דר' מ' ככר קיסינ היתרא אטו איסורא ורננן סנרי לא
 קנסינן נפ' ק' דבטין מניא עדים שאין יודעים לחמוס מקרעין
 להם גייר חלק וממלאין את הקרעיס דיו אמר רש"י נד"א
 בעטי נשים אבל נשחרורי ענדים ושאר כל השטרות אם יודעין
 נקרות ולחמוס חוממין ואם לאו אין חוממין ונפ' ד' דבטין
 אמר עדים שאין יודעין לחמוס אמר רב מקרעין להם גייר
 פלק וממלאין את הקרעיס דיו וסמואל אמר נאנר פי' רושמי'
 שמוהיבם בעפרת וחוממים שם על הרשום אבל לא במיאנר
 דקי"ל כחנז באנר כשר הילכך הכתב העליון לא הו כתב וכ"כ
 שאין כותבין להם נסיקרא דהא חנן כחמו נסקרא כשר וה"מ
 בעינן משו' ענוול' אבל בשאר שטרות לא דההו דענד כשא' שטר'
 ונדי' ר' כהנא מני' כותיה דרב עדי' שאין יודעין לחמו' מקרעין
 להם גייר חלק וממלאין את הקרעיס דיו ושאין יודעים לקרות
 קורין לפניהם וחוממין אמר רש"י נד"א בעטי נשים אבל
 נשחרורי ענדים ושאר שטרות אם יודעין לקרות ולחמוס
 חוממין ואם לאו אין חוממין אמר ר' לעזר מאי טעמ' דרשב"ג
 שא' יהיו צנוח ישראל ענוות אמר רבא הלכה כרשב"ג ורב
 גמדא משמיה דרב אמר אין הלכה כרשב"ג ואוקימנא אקריאה
 כלומר שאמר שאין קורין בפניהם וחוממין אלא אפי' נשאר
 שטרות קורין לפניהם וחוממין בן פי' בה"ג ורש"י ז"ל אבל
 הרי"ף ז"ל לא הניא הויה דרב נמדא ומשמע שסגנד דהלכה
 כרשב"ג וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפכ"ד מהלכות מלוה וזוהר רב
 נחמן קרו קמיה סבך דייגי וחמיס ודוקא רב נחמן וספרי
 דייגי אבל רב נחמן וספרי אחרוני ספרי דייגי ואיניס אחרוני
 לא ואם רשמו להם ומהמו יש פוסלין את השטר והרמב"ם ז"ל
 מבגלס נפ' כד מהלכות מלוה וזוהר ויש מבשרין והרמב"ן ז"ל

תקון סופרים

פסול כ"כ רננו האיי גאון ז"ל ואעפ"י שהקמנ"ן ז"ל מפסקת
 צדנה חבל בסוף דבריו כמנ שחין לחלוק על הגאון ז"ל ובסם
 הרי"א ורבינו יעקב ז"ל בין נחלה בין כסוף כשר ונראה
 דרוקא בלא מסורנין כדגרי רננו הגאון ז"ל נפ"ק דמכות מנן
 מה שנים נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה אף ג'
 נמצא אחד מהם קרוב או פסול עדותן בטלה ומנין אפי' מאה
 ח"ל עדים אמר ר' יוסי נד"א בדיני נפשות אכל בדיני ממונות
 מתקיים עדות נשאר ר' אומר אחד דיני ממונות וא' דיני נפשות
 בזמן שהתרו בכן אכל בזמן שלא התרו בהם מה יעשו שני אחי'
 שראו נאחד שהרג את הנפש ואמרי' נגמ' היכי דאמי אמר
 להו אמר רבא הכי אמר להו למחזי אחיהו או לאסהודי אחיהו
 אי אמרו לאסהודי אחיהו נמצא אחד מהם פסול או קרוב
 עדותן בטלה ואי אמרו לחיזי אחיהו מה יעשו שני אחים וכו'
 ואפסיקא הלכתא כר' הילכך כשהזמנו עדים כשרים ובסולי'
 בטלה עדות כלם ואין אלא דבזמן תלוי ככונה נלמד אלא כשהזמנה
 בשעה מעשה אעפ"י שלא נבאו בכן להעיד נאחד כד"ז כמו
 שכתבו המפרשים ז"ל נפ"ק דמכות ונפ"ק דגטין ונפ"י נוחלין
 אעפ"י שיש סברות אחרות כדאימא נחשן נס' ל"ו ומפני כך
 אין לפסול עדי קרושין שהיו שם כגופי קרובים ורחוקים
 כיון שלא הזמנו באחד אלא שהגנו להזמן עדים כשרים לרווחא
 דמלחא וכתב רי"ף ז"ל משמיה דגאון ז"ל נפ"ק דמכות דה"מ
 בעדות ע"פ אכל נשטר שיש בו ג' עדים ושנים מהם קרובים
 זה לזה אם לא נודע בעדו' נרורה שיש בו שלשתן להעיד וכחנז
 עדותן זה בפני זה דמו כמאן דאמר למסדה אחינן לא מנטלן
 לטרא מספק אלא מתקיי' העדות נשאר דאמרי' דילמא רווחא
 שנקי למאן דקשיש מניה ונא זה הקרוב וחסם שם שלא מדעת
 חנרו ונראה שזה ג"כ נשאנים מסורגים כמו שכתבתי למעלה
 ומה שנהגו לחתום קרובים בכחונה הוא משום כבוד וכ"כ
 הרב בעל העטור ז"ל נקצלה עדות והרמב"ן ז"ל נפ"י נוחלין
 והמפדשים פ"ק דמכות והרשב"א ז"ל כתשונה ואם היה נשטר
 שני קרובי אפי' נמסר בעדי מסירה משום דהוי מזוייף מחובו
 בדאימא נפ"י זה בורה גני הויא מתנמה דהו חתימי עלה מרי
 גיבי וכ"כ הרי"א ז"ל נפ"ק דמכות ירושלמי נפ"י דמכות
 בתנו בעל העטור ז"ל והרמב"ן ז"ל נפ"י גט פשוט ר' חני אמר
 ר' זעירא עד אחד נפה ועד אחד נכתב מהו לזוקקו לשנועה
 ועד אחד נכתב בלו' הוא לא כריכא נשהיו שנים ומכאן לקיי'
 כתב ירו של זה ולא מכאן לקיים של זה ונה"ג כתוב קאמר
 רנן דטרא דחמימין עליה סהדי ואשכחא חד מנייהו קרוב
 או פסול נהי דממונה לא מפקינן מני' אכל שנועה משבעינן לי'
 אפומא דהאי עד כשר נראה מרנרו שער אחד נכתב זוקק
 לשנועה וקרוב ופסול לא פסלי' ליה דאמרי' רווחא שנקי למאן
 דקשיש מניה ונא קרוב או פסול וחסם וכ"כ בעל מהינות
 ז"ל וכן דעת הרמב"ם ז"ל נפ"י ד מהלכות הלואה ובמדומה
 שהרמב"ן ז"ל מודה בזה וכן דעת הר"ש ז"ל וכמו שהאר"י
 נחשן נס' נ"א וכתב הרי"א ז"ל נפ"ק דמכות שחם העד האחד
 אומר שלא היה יודע נקודת העד האחד שהוא קם לשנועה
 אלא אם היה רגיל בו שודאי היה יודע נקודתו כדא' בעטור
 בקצלה עדו' ונחשן נס' ל"ו אכל בעל העטור לא מסביר ליה
 דקם לשנועה אלא היכא דלמיה לשהדא קמן' עדים שכתבו
 השטר וחתמו בו ומסרוהו ליד המלוה שוב אין יכולין לחזור
 ולכתוב אחר דאמרי' חתם מי שחא ואמר אנד שטר חוני אע"פ
 שאמרו עדים אנו כהננווחחמנו ונתנו לו את השטר אין כותבין
 וכן מוכח נפ"י גט פשוט ונפ"י הגזל קמא גני שורף שטרותיו
 של חנרו וכ"כ הרשב"א ז"ל נחדושי' וכתשונותיו וכ"כ המפרשי'
 ז"ל נכתב גני שלש שטרות הן וכ"כ הרמב"ם ז"ל נפ"י ג מהל'
 מלוה ובספר החשן נס' מ"א נד"א נשטר הלוואה אכל כשטרי
 מקח וממכר כותבין חוק מן האחריו' שבו זאמר רב נחמן דהכי

הוא חוק מן האחריות שכותבין הכי שטרל דנן לא מגנינן ביה
 ממשענדי ולא מני חרי אלא כי היכי דתקום ארעה נדיה
 ונשטריתמהנות שאין בהם אחריות כותבין דלא חיישינן דילמא
 נפיק מניה חרנא וכ"כ בספר החשן נס' מ"א ונראה דזוקא
 קודם שמסרו השטר ניד המקבל יכולין לכתוב לו העד' כמה
 שטרות אכל כשסרוהו נידו וכבר עשו שליחותן כדאמרי' נגט
 כפ' ההקבל אכל הטפס' נכ"ד יכולין לעשו' לכתוב שום חששא
 כיון שאין בו אחריות והרא"ש כתשונה מי שהזקק שם כננינו
 בעיר וכתבו עליו שטר נאותו כנוי ואח"כ נודע שהיה לו כתי
 אחר יכולין העדים לכתוב שטר אחר נשם הכנוי השני ולא
 אמרי' עשו שליחותן וכן אם טענו נשם הלוה או המלוה או
 הסכום חוזרין וכותבין ואפי' אם לא החליט השטר כזה הוא
 וכ"כ בספר החשן נס' ל"ו כתב הרב נעל דלא יאמר נשטר נורה
 שהודאה נפני עד אחד אינה בלום אפי' אמר לו אחיה עדי ולא
 משחנע אפומיה ולא מיחייב אם הודה דמילי דנדי נעשו עד
 דאמר לשנים אחם עדי וכ"כ הרשב"ד ז"ל משמיה דגאון ז"ל
 ובעל העטור הניח נאות הודאה פלוגתא דרנוראח אי מהני
 או לא מהני ובסוף דבריו כתב ואסיקנא דכל קנין וכל הודאה
 נפני עד אחד לא מהני ומאן דאמר מהני טועה הוא אכל א"ז
 הרמב"ן ז"ל נפ"י חזקה גני הודאה נפני שנים כתב דהודאה
 נעד אחד מהניא ומכטרפת עם עד אחר ומכמין דנרו' מן
 הירושלמי וכ"כ תלמידיו ג"כ נשטותיהם שם וכ"כ בעל החשן
 נס' פ' נשם משונת הרי"א ז"ל והרא"ש ז"ל וכ"כ הרמב"ם
 ז"ל נפ"י מהלכות טוען ונטען והעדים אין כותבין עד שיאמר
 להם כתובו כדא' נפ"י חזקה וכבר הארכתי בזה נשערה א"ז :
 רנן נפ"י עד כמה הנוטל שכרו לרון דיניו נטלי' להעיד עדותו
 בטלה ומיחייב לה כסוף פ"ב דקדושין וכתב עלה הרמב"ן
 ז"ל נפ"י קדושין שכל עדותיו נטלי' ולא זה כלל נטל עליושכר
 בלבד ומשו' הכי לא קתני אין עדותו אלא נטלי' ומפורש
 בירושלמי נפ"ק דסנהדרין כך היא מתני' החשוד להיות שכרו
 לרון דיניו נטלים ובתוספתא דבכורות כך היא שנייה החשוד
 להיות נוטל שכרו ומעיד וכו' כל דינין שדן וכל עדיו שהעיד
 הרי אלו נטלין וכתב ז"ל שגראה לו שאין נכלל השכולין
 מנדריהם שיהא כריף הכרזה אלא מעכמן הם נטלים שכוון
 שהיה יודע לו עדות ולא ר"ל אלא מחמת שכר אין זו עדות
 והחשוד ככך עדותיו נטלי' עד שיודע לך שלא נטל שכר נעדות
 זו וכך היא עדותו כשרה אע"פ שלא עשה משונה וכן אם
 החזיר ממון לנעלים וחזר והעיד נאותה עדות עכמה מקנלין
 הימנו שאין זה פסול לא מתחלחו ולא בסופו אלא שכל זמן
 שנוטל בו שכר קנסוהו חכמים לנטל מעשיו משום דהא עבר
 על מה אני נחנס אף אתם נחנס ואע"פ שנטל משניהם עכ"ל
 ור"ל שאע"פ שנטל משניהם שכר עדותו נטלה ולפי שחינו
 מכלל הפסולים לא רכימי לכתבו נשער הפסולים וכתבתי
 נשער הזה שהוא שער אזהרת העדים :

ונשאל הרשב"א ז"ל על עדי הגט שנטלו שכר קוד' שחממו
 נגט וכתב שאין עדותן בטלה שאין הנוטל שכרו
 להעיד עדותו נטלה אלא נעדים שנעשו עדים כנר ויודעים
 העדות ולא רבו להעיד נכ"ד עד שיטלו שכר אכל נמי שלא
 נעשה עדיין עד והוא רובה שיעידו ולחמות נשטר אם קבל
 שכר אינו נפסל ככך ונראה לע"ד שאפי' נמי שנעשה עד אם
 יש לו נטלה מודעת שנוטל שכרו כנגד נטלתו כדאמרינן גני
 דין צפ' נמרא דכתובות :

השער הששע ועשרים נענין המטבעות נס' ד' :
 רנן נפ"י נכתבו נשא אשה בארץ ישראל נוחן לה ממעות
 א"י נשא אשה נא' ונרשה בקפוטקיא נוחן לה ממעות
 א"י נשא אשה בקפוטקיא ונרשה נא' נוחן לה ממעות א"י
 רש"ג אומר ממעות קפוטקיא וקא הוו בה נמראח הא נופה
 קשיא

קטית אמת נשא אשה נח" וגרשה נקפוטקיה נוחן לה מעות
 ח"י אלמא נחר שענדא חזלינן והדרמני נשא אשה נקפוטקיה
 וגרשה נח" נוחן לה מעות ח"י אלמא נחר נוכינא חזלינן
 ומתרי ח"ר אלא מקולי כחונה שני כחן ומניא נכרימא נמ'
 תמוכיא שטר חוכ על חכרו כחונ כנכל מננהו ממעות נכל
 כחונ נח" מגנהו ממעות ח"י כחונ כסף סחם מה שירכה
 לויה מננהו מה שאין כן נכמנה ולאפוקי מדרשנ"ג דסנר
 כחונה דאורייתא קמ"ל דרבנן היא ונאע"ג דח"ר יוחנן כל מקום
 שנה רשנ"ג נמשננהו הלכה כמותו חוץ מערב וידין ורזיה
 אחרונה ה"מ היכא דליכא סוגיא דלאו כותיה אינמי ההוא
 בללא לא כללא הוא ואין למדין ממנו וכן כתב ח"ז הרמב"ן ז"ל
 והרמב"ם ז"ל כתב כן בפ"א מהל' מלוה ולוה וכן נמלוה על
 המעות ונפסל דאמרינן בפ' הגזול נשאל ח"א מורי הרב נר"ו
 מרמון ספרו והיה השולל החכם ר' עמרם אפרתי בן מרוסם
 ג"ע והא לך לשון שאלתו ומשנתו :

ראובן לזה משמעון ממון ידוע ומשכן לו נחיים והי' מטבע
 היוכא נאומה שעה שנעים זוזים נאוקיא וזמן
 הפרעון נשנה המטבע נמכות המלך והיו נאוקיא שמונים
 והמטבע הראשון לא פסלו המלך ולא נשנה שער דינרי זהב
 ומכויים הם לכרך בהם הזוזים הראשונים כאשר היו ועמה
 ראובן מוכע המטבע הראשון ושמעון אומר לא אפר' לא ממון
 היוכא נשעת הפרעון :

הדין עם ראובן נודאי מה שנתן לו חייב לפרעו ונג' נפרק
 הגזול עפ"ם לא הוכרכו לדבר על כיוכא נזה ומה
 שדנרו נמרח הוא נמטבע שנפסל שהמלך או המדינה פסלו
 אותה כורה ואינו יוכא נמקא וממכר כלל שאינו יכול לומר
 טול מה שנתת לי דאע"ג דלענין נככא ליכא שויה כלל כיון
 שהנורה נפסלה הרי נטל חשיבות אומו מטבע שאין חשיבות
 המטבע לא מפני הכורה וכמו שאמרנו בפ' הזהב דאין המטבע
 נעשה חליפין משום דדעתיה אכורתה וזורתה עבירה דנטלה
 וכן פסלו מדינה דכני נמדינתה אחריתי בין פסלו מלכות
 דכני נכנעא נאות מדינה נכלהו לא היו חליפין מהאי טעמא
 דדעתיה אכורתה דכניא נכל דוכחה ונפרהיסא ומשום הכי
 אמרי' דחי אית ליה ארחא למישן יכיל לומר לך והוציא למישן
 דמאי פסידה אית ליה זה נהנה וזה אינו חסר הוא ומיהו טוב
 אל הקרא רע קרינן ביה אל חמנע טוב מנעליו וכן דכרו נמ'
 נמלוה על המטבע והוסיפו עליו וגרשה שפירוש דנרה הוא
 שהמלך נזה להמיק המטבע הראשון ועשו מטבע אחר נאומה
 כורה רשונה אלא שהמטבע יש בו מוספת לענין נככא ונחה
 אפיקנא כרז פפא ורז הונא דריה דרב יהושע דענדי עובדה
 בזוזי דאגר דמים טייעא עד עשרה נמניא חי לא זיל מרעא
 מחמת טבעא אכל חי זיל מרעה נוחמת טבעא מנכי ליה וטפי
 מעשרה ממניא אפי' לא זיל מרעה מחמת טבעא מנכי ליה משו'
 דשנה לענין נככא אכל שנה דלענין נככא עד עשרה
 נמניא לה מנכי ליה זהו העולה מהגמרא נענין המלוה על
 המטבע והוסיפו עליו והרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל כהנו שה"ה
 לענין נרעון דמתמניא עשרה לא מוסיף ליה וכל זה אין לו
 ענין לנדון הזה שהמלך לא הוסיף נמטבע הראשון כלום אכל
 הניחו ועשו מטבע אחר שחייב למת לו המטבע הראשון אע"פ
 שהמטבע החדש הוא פחות מחומש מלבר אפי' לדברי הרי"ף ז"ל
 ז"ל והרמב"ם ז"ל שהשוו הגרעון לחוספ' שחומש ע'מלצר הוא
 י"ז וחכי והמטבע לא היה הגרעון אלא מע' לפי שהוא אחר
 מז' והנע עכמך הגה הפרח שזה אחר עשר די ריאל"ש והטע'
 די נקיש"ט וט"ו דינרי מיורק"ים ורחובן נתן לשמעון ק'פרהים
 ננילאנס"א סימן לו אלף ומאה די ריאל"ש שהוא מטבע היוכא
 נשעת הלואה והמלך לא פסל הריאל"ש לא כזה שהיה מקחם
 וממכרם נקיק"ש או נמיורק"י"ש כי נלא כסף אין ראובן

יכול לומר לשמעון מן לי אלף ומאה דינרים נקי"ש שחיס נשנתו
 לנקי"ש וכן שמעון אינו יכול לומר לא אמן אלא אלף ומאה
 די מיורק"י"ש שחיס נשנתו למיורק"י"ש שחיס נשנתו נשאר
 כאשר היה ולא פסלו המלך אע"פ שכוה שיהי' מקחם נמטבע
 ח' והמטבע הראשון יוכא נמו"ג כ' נודאי שחייב לימן לו מה
 שהלוהו וכן הנדון הזה המטבע הראשון לא נפסלה כורתו
 וגם הוא יוכא כמו שהיה מחל' נברוך דינרי וכן ומפני שחדש
 המלך מטבע אחר לא נשחל' משאם ומחנם וגרשה לענין נירור
 ההלכה שהרי"ף ז"ל והרמב"ם ז"ל שהשוו הגרעון לחוספת
 שלא מחור' רנית נבעו נה שאין נגרעון סרך רנית וכן לא מפני
 חסרון הנכסא מפני ההכחה מוטבע למטבע שאם מפני
 ההכחה הוא למה השוו הגרעון והלא בהכחה יהיה הגרעון
 יומר ויפסיד משני כדדין וממה אני ממה שכתבו שהרא"ש ז"ל
 פי' טעם החוספת מפני ההכחה והסכים עם הרי"ף ז"ל
 שהגרעון כמו החוספת שהדנרי'ם נרחים סוחרים זה חת זה
 אכל נראה טעם ההשוואה בין גרעון וחוספת משום דשמו רבנן
 דעמיתיהו דאינשי דלא קפדי נמטבע לענין נככא נחומשא בין
 לתוספ' בין לגרעון כיון דלא זיל מרעה ולא יקיר מחמה טבעה
 והכי קים להו לרבנן כי היכי דקיס להו דנפחות משתות
 הויה מחילה נמטלטלין וכ"כ נספר התרומות ולפי טעם זה
 ליכא לאפלוני בין פרקמטיה להלוה' דליכ' השט רנית נחוספ'
 נככא כיון דלא קפדי אכל המחלקין בין מוספת לגרעון כריבין
 לחלק בין מלוה לפרקמטיא מפני הרנית וס"ל דנגרעון אפילו
 טובה חי לא יקיר מרעה נוחן לו מטבע היוכא ולא חיישינן
 לנככא ואכחזו לך מה שכתב נזה הרב העטור ז"ל בעא מניה
 רבה מרנ חסדא וכו' כדאי' נהל' ומסתברא כרש"י ז"ל דאמר
 דוקא המלוה חת חכרו פרקמטיא לימן לו כך וכך מטבע אכל
 הלוהו מעות אע"ג דלא זיל פירי כיון דשנח לענין נככא רנית
 הוא ונתן לו מטבע שהלוהו לפיכך כומנין מד' פשוטות של
 כסף כרוק מכר וכך הזוקק והיינו דאמר עד עשרה נמניא
 שהמכור ירויה נפרקמטיא שלו חומש נדאמרי' המסתכר לא
 ישמכר יומר מחומש והא דאמר רי"ף ז"ל ה"ה לפחותו מסמנח
 מדלא בעיא ליה פחותו או הוסיפו מהו ש"מ פחותו זמן גרעון
 לא קא מנעיא ליה הוסיפו קא מנעיא ליה משום רנית אכל
 שדרו ממחיבהא נברא דאזויף זוי ונאפחות וחד זויא דאזויף
 סוה הרי זויי מהני דנפקי השט'אפחות לענין נככא דיעא הוא
 דמשל' לפי שנהא וכ"ע לרש"י ז"ל דאמ' דנעי' דנכא לייכא דמ"ר
 נוחן לו מטבע היוכא הוה משמע דאליכא דשמואל דאמר לך
 והוציא נמישן היכא שהוסיפו עליו לא נפסל הראשון והרי
 יכול להוציא נמדינה עכמה והיכי חמר נוחן לו מטבע היוכא
 נאומה שעה ולספרא דיליה לימא דההוא דענד עובדה עשרה
 נמניא חליבא דהלכחא ונמחינתה נסוימה אפיקוה כרז פפא
 ורז הונא כריה דרב יהושע עכ"ל ולענין הנדון שהוא נגרעון
 אינו דנין אומו כדן שנמטל וחדשו אחר גרוע לפי דברי הרי"ף ז"ל
 ז"ל חי לא יקיר הרעה אינו נוחן לו אלא מטבע היוכא כיון
 דלא נרע חומשא אכל מדברי הגאונים ז"ל נראה דמשלם לפוס
 שנהא נאע"פי שלא הזכירו זה אלא נפחתה דמחר מרין ונזה
 מודה הרי"ף ז"ל שנתן לפוס שנהא נראה שהגאונים ז"ל לא
 ירכו נזה נדקדוק חומשא וה"ה לפחת' דנכ"ר מהכי ס"ל דיהיב
 ליה לפוס שנהא אכל לפי מה שחלקתי בין שנשאר המטבע
 הראשון למטבע שנמטל לעולם נוחן לו מטבע שהלוה לדברי
 הרי"ף ז"ל וכ"ש שאם יכול להוציא נמדינה זו שנתן לו מה
 שהלוהו כדאמרי' לך והוציא נמישן וזה לכ"ע ונס' חסן משפט
 שהמלוה לחכרו נשעה שיש עשרה קרוזאד' וש נזהוב ונשעת
 הפרעון יש ששה קרוזאד' וש נזהוב חייב לימן לו י' קרוזאד' וש
 כמו שהלוהו אס המטבע הראשון נשאר והרש"ב ז"ל נשא מי
 שהלוה לחכרו ממטבע ונפסל ולזמן נח לפרוע הלוה אינו
 רוכה

תקון סופרים

רוצה לקבל כי אם מטבע שלום והמלוה אינו רוצ' לקבל כי אם מטבע היוב' והשינוי מי שהלוה את חנורו מנה ונחלק המטבע הדין מתחלק לפי כווי המלך דהא קי"ל דניח' דמלכותא דינא בכל מה שהוא מחוקי המלכות ומרין המלוכה הוא להחליף המטבע ולעשות קצבה לומר מטבע זה מתחלק כזה וכך וכך או מי שחיי' נמטבע ראשון לחנורו יפרע מזה בכך וכך וכן או לפחות ולפי מה שאמרנו נגמ' מרין חלוף המטבע לא נאמרו הדברים אלא כשהחליף סתם ולא כחך דבר על כווי ומעשה הי' הארץ הזאת שהחלי' אדוננו המלך המטבע הראשון נמטבע היובא וכוה שכל מי שחיי' לחנורו מנה יפרע חמשי' מן המטבע היובא עכשיו וכן כזה כווי יודע דנא להחליפו עם הזהוב ודנו בו בחק המלך עכ"ל ע"כ תשובת א"ה מורי הרב נר"ו ולפיכך צריכין העדים לנרר באיזה מעות הימה ההלואה כדי לסלק כל הספקות מעל הדיין :

השער השני ועשרים ענייני קבלת חרמוח נס"ד :

בפרק ר' אליעזר בנדריס תניא המודר הנאה מחנורו חין מחירין לו אלא בפניו מנה ה"מ ח"ר נחמן ותימא ח"ר יוחנן דכתיב ויחמר ה' אל משה במדן לך שוב מכרמיה צמדן נדרת לך והחיר במדן דכתיב ויול' משה לשנת אה הדי' וחי' לא אלא שנועה דכתיב וינא אוחו נלא וכתיב וגם נמלך ננוכדנאכר אשר השניעו בחלום ומחי מרירותיה דאמל' אשנועתייה ופי' הר' אליעזר ממין ז"ל דהנודר הנאה מחנורו היינו שגדו מדעתו דכיון דמדעתו נדר חין להחיר לו אלא מדעתו מיהו אם החירו שלא מדעתו הוי התרה כדחייבן כדקריהו שהיה צריך גמור והחיר שלא בפני ננוכדנאכר והסור לחכס להחירו ואם הוכרכו מפני אימת מלכות לעשות מותר וכ"כ נשטת הרמב"ן ז"ל בשם ר"ת ז"ל בפ' השולח אהל הרב"ד סובר שאין להחירו ואם החירו אינו מות' וכן היא דעת הר"ש ז"ל שכתב בפ' השולח שאין להחירו לא מיריע' חנירו וכדאמרי' חין חנין לאדם לא בפניו כלומר מיריעתו אלמא חפי' הודיעו זהו לא רצה חין להחירו אע"פ שהירושלמי משמע הכי כתב הר"ש ז"ל שאין להניח חלמוד שלנו מפני הירושלמי אהל אחרי' אומרי' שאם החירוהו מותר והרשב"א ז"ל כתב בתשובה שאם הודיע חנורו מתירין לו אפי' שלא נרצונו כדיהי' טעמ' בירושלמי אמרי' לה מפני החסד ואמרי' לה מפני הנושה וכל שהודיע ליכ' חסדה וליכא נושה ומיהו ה"מ בשלא עשה טובה המשיבי לנטע אהל כל שעשה עמו טובה ביתרו למשה וכנוכדנאכר לכדקריה חין להחירו וכן היא מסקנת לר"ת ז"ל והרמב"ן ז"ל והרשב"א ז"ל בתשובתו ע"כ המלוה מעות לחנורו וקבל עליו נחרס לפרעו בזמן פלוני חין לו הימר ואפילו התירוהו חין המירס הימר ומיהו לכאן כל ספק כתב א"ה מורי הרב נר"ו שיטניעו או יקבל עליו נחרס על דעת המקום ועל דעת רבי' דנדר על דעת רבים חין לו הפרה כדאי' בפ' השולח ונפ' במרא' דמכות ועל דעת המקום נמי אמרי' בשנועות דחין לו הפרה ומה שמקבלין בשטרות שאם לא יפרע ניו' פלוני תהא פתו פת כותי ויינו יין נסך שנינו בפ"ה דשניע' שאמרנו לפני ר' עקיבא אומר היה ר' אליעזר האוכל בשר כותים באוכל בשר חזיר ח"ל שתוקו לא אומר לכס מה ר' אליעזר אומר נו וכתב רבי' שמעון ז"ל לא אשכחן מה אמר בו ר' אליעזר ושמה מחמיר היה מנשר חזיר משום דטנל נמייהו וטע"ג דלנפשיהו מעשרי כדאי' בפ"ג שחכלו עכ"ל נראה מרנרוו טעם איסור פתן מפני שאין מעשרין והוי טנל והאוכלו חייב מימה וטע"פ שהם מעשרין לעכמן אהל לישראל מאכילין אותו טנל דליח להו ולפני עור לא חתן מכסול כדאי' תא' נפ"ק דחולין ונקבת שטרות נהגין להוסיף ספריי ספרי קוסמי ופירותיו טנלים והוא ל' כריסה נפ"ק דחולין גמ' שחיטת נכרי נבלה הניחא להא דת' שחיטת מן לע"ז פתו פתו כותי ויינו י"ג ספריי ספרי קוסמין ופירותיו

טנלים ונספר יורה דעה נהל' נדרים בשם תשובת הר"ש ז"ל שהאומר יינו יין נסך אם אעשה דבר פלוני ועבר ועושה לא נאסר כיון שלא הפסידו נדבר הנדור והרשב"א ז"ל כתב בתשו' שהבביר שאין לקנוס העונרים אהל יחיד אינו אוסר נכך לא ח"כ הפסים נדבר הנדור דאמרי' נפ' ואלו מותרין חולין שזכר לך כבשר חזיר כיון נסך דאינו נתפס כלומר שדבר פלוני יהיה כבשר חזיר או כיון נסך חין איסורו איסור לפי שלא הפסידו נדבר הנדור דאמר רחמנא איש כי ידור נדר לה' עד שידור נדבר הנדר לא שסם אמרו נגמ' שאם הוא עם הארץ ששומחין לו פחה ממקום אחר להחמיר עליו כדי שלא ינהוג קלות ראשי נדריס וכתיב ז"ל דלנבי הא בעם הארץ ניעהו שהרי נהגו בו ומדעתו גראה שראוי להחמיר בזה וכבר אמרו בירושלמי כל הלכה שהיא רופפת בירך ואיך יודע מה טנה ב' ארצה מה הכבוד נהגין בה ונהגו כן ואחר שרננו הרשב"א ז"ל מחמיר בה חין להקל בה ונמי שקבל עליו לפרוע חנורו כיום פלוני והמלוה אינו צעיר א"כ להוליכו אחריו ואינו צריך ליתנו ליד בניו ולשמו ולא ניד צ"ד שאם היה חייב לא היה נפטר בכך לא יאחרו ידיו עד שיבא מלוה כן כתב הרשב"א ז"ל ומיהו נראה דוקא כיצא מלוה מהעיר אהל יצא לזה חייב הוא להביאם ליד מלוה ולא יפטר עד שיגיע לידו ואינו נפטר בזה שמתם ניד אחר ואפי' ניד צ"ד כמו שהאר"י הרשב"א ז"ל בתשובתו ונתמ' אחרת כתב שצריך שיהיו המעות מוכנים בידו דלמא השתח חמי הוא או שלוה ושאל ייחון לו אכסור להוביאם כנ"ק דבחונו' נבי ההוא דיהיב נטה ואמר לה חי לא אחינא עד חלחין יומין אמת ופסקיה מנרא' אמרינן אונסיה דשכיח שאני דכיון דחינא ליה לאחננוי' ולא אחניו איהו דאפסיד אנפשיה ואשמעין מינה דאונסיה דשכיח דאפילו לנדי ממונה אינו אונס דכל שיט לו להחננה ולא חמנה איהו דאפסיד אנפשיה ונפקא לן מינה לאותם שמקבלין עליהם נכח חרס לפרוע כיום פלוני והולכי' מעיל' עירי (ב"ע נסמ"ג נמצו' עשה נס"כ"ז נסופו) ולפעמי' ליכסיס נדרך ומתפחדים לנא מפניהם ולפעמים יפסיקוס בשמי' חין אונס זה פוטרם מקבלתם דהאי אונסא דשכיח הוא והיה להם להחנות בפירוט ע"כ צריכים העדי' לנרר זה בשטר שקבל עליו נחרס לפרוע ניו' פלוני אם יהיה נעיר ואם יהיה חוק לעיר שיבא כיום פלוני אם לא יפסיקנו נהר או בשמים או לכסיס נדרך - וזענין מי שלוח ונשבע לפרוע כיום פלוני והגיע סוף זמנו בשנת השי' הרשב"א ז"ל שחייב לפרוע קודם השנת וכתיב שהלכה שאם שנה זלא פרעו שחייב לפרועו בשנת שלא לעבור שנועתו שהיא מן החור' והפרעון אינו לא מדרבנן משום עונדן דחול לא שלענין מעשה מחמיר משום שנת וכ"כ הר"ש ז"ל בתשובה שחייב לפרוע קודם השנת - ולענין אם יכול ליתן לו משכון ולהפטר הר"ש ז"ל כתב בתשובה שיכול ליתנו אפי' בשנת משום דחפשי שמים הוא להפטר משנועתו כדאי' תא' נסמ"ג ע"ב והרשב"א ז"ל בתשובה שאין המשכון פוטרם שאין המשכון לא הנטחה ולע"ד אני חושב שמהלוקהס חלוי נהיהו דפ"ק דקדושין אמר רבא אמר רב נחמן אמר לה המקדשי לי נמנה והניח עליו משכון אינה מקודשת מנה חין כחן משכון חין כחן ופי' ח"ז הרמב"ן ז"ל משום דמשכון אינו לא להנטחה ומנה אביד ניה והרשב"ד ז"ל פירשה משום שאינו חייב לה כלום ולא נשבער המשכון יברשב"א ז"ל תפס שטת הרמב"ן ז"ל והר"ש ז"ל תפס שטת הרשב"ד ז"ל ולפי דברי הרמב"ן ז"ל אפי' נתחייב לו משכון חין כחן מנה חין כחן רבא אביד גביה ולפי זה נתינת משכון חין פוטרם ונפי שטת הרשב"ד ז"ל אם הוא חיי' לו ונשבער המשכון וכחן הוא חייב לו א"כ נשבער המשכון זהו פרעון וכך היא שטת הר"ש ז"ל בפסקו' שם וכן יראה מדברי הרב בעל העטור ז"ל כאות קנין דמשכון קנין אע"ג דא"ר יבחק נפ' האומנין ונפ' שנועה הדיינין ונפ' השולח

תקון סופרים

השולח ונפ"ק דקדושין ונפ"ק כל שעה דבעל חוב קונה משכון היינו נשמענו המלוה אבל אם ליה נותנו שלא ברבון מלוה לא קנאו ע"כ טוב הדבר שיזכרו העדים שלא יבא סוף הזמן נשכח כדי שלא יבטרוך להכנס במחלוקת ושיהיה שלו' בין דיני ישראל ונמי שקבל על עצמו שיהיה מוחרס אם לא יפרע לזמן ידוע ונח"כ לא מכחה ידו די איך חתיה מקנמו ואם חזרו יוכלו לשחול נשלמו וכבר נשאלתי מזה סי' רכ"ב מתשובתי והיה השולח תלמידו ר' יוסף ב"ר אברהם זמרון והא' נח' משוכני ליו: דבר זה כבר נשאל לרש"א ז"ל והשיב בריך שיהיו מעומיו נידו נאומו יום דילמא השתא אחי הוא או שלוחו וכיון שיחדן לפרעון שוב אינו רשאי להובי'אם כדי שיהיו מוכני' בידו לפרעם לו כשיכוח ומדברי רבנו אהה למד שאם אינם נידו שהוא עובר על קבלתו: ולענין לדבר עמו ירא' לי שמוחר ושאין עליו נחירת מוחרס עד שידונו עליו שהוא מוחרס שהרי בל המפרטי' ז"ל כתנו נשס ר"מ ז"ל נפ' עשרה יוחסין דאמר הקורא לחזרו ענד יהא נדווי ונפרק כל היד המקשה עכמו לדעת יהא נדווי כלומר שחייבים כ"ד לנדוחו משמע שאינו מיד נדווי לא שהוא נדווי וחייבין לנדומו אלמא כל זמן שלא נדוהו איך עליו חורת מנודה * וכן נאלו שנהגים לקבל על עכמס לפרוע ביו' פלוני שכוחנין ואם לא פרעו יהיה מנודה ומוחרס שאין עליו חורת מוחרס ולא מנודה עד שיחרימוהו ויגדוהו שאז חייב לנהוג עמו בכל הקמיו וככל משפטיו ומיהו זהו לענין לנהוג עמו כדיני מוחרס ומנוד' אבל הוא עצמו יש עליו עון החרס והנדוי עד שיפרע כמי שנשבע לפרוע ביום פל' ולא

פרע טיש עליו עונש השנועה ונזה אני דן : השער הכ"ח בעניני פריעת הסופר נס"ד : בפרק גט פשוט שנינו שהכותב גט לאשחזו הנעל נותן שכר ויהי טעמא נמרח משום דקאמר קרא וכתב לה והאידין לא עבדינן הכי שדויה רבנן אהשה כי היכי דלא נשהייה ונפ"ק דגטין אמרי' האשה כותבת גטה והאיש כותב שונרו והרא"ש ז"ל כתב בסדר כתיבת הגט שהבעל נותן השכר ואם נתנו האשה כשר אבל הר"מ ז"ל כתב נפ"ק מהל' גטין שהאשה נותנת שכר הסופר בכל מקו' והלוקח נותן שכר וקאמר פשיט' לא בריכה אלא במוכר שדוה מפני רעמה והלוה נותן שכר פשיטה לא בריכה בעסקא כלו' שההנאה היא של שניהם אפי' הכי יומר היא הנאת המתעסק ולא נותן מעות ונפ"ק דכחובו' גבי מאי דאמרינן דחסור להשהות שטר פרוע דכיר ליה אפשיטא דספרא פרטי' שהמלוה נותן מעות לסופר ונעת הפרעון ימנו לו הלוה ונשטרי אירוסין וגיטושין הנעל נותן שכר וקאמר נמרח פשיטא לא בריכה דאפילו בורנא מרננ' דניחא לה לקרוביה קא משמע לן * ונשטרי אריסות וקבלנות המקבל נותן שכר וקאמר נמ' פשיטא לא בריכה דניחא ליה בבורר ונשטרי בירורין שהם זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד או שטרי סענאה כדאיחא החס ונפ"ק דמביעה ופי' שס רי"ף ז"ל שהוא שמוס ב"ר שניהם נותנין שכר * והכלל בענין פרעון שכר הסופר הוא שכל מי שהיה ההנאה שלו הוא נותן השכר ואם היא של שניהם שניהם נותנין שכר זהו ש"י זכנו למק שכרן של בדיקים לעמוד לנח' אכ"ר :

תם ונשלם מאמר תקון סופרים : תהלה והודארה ליוצר אור ובורא הרים :

יח א

שירים

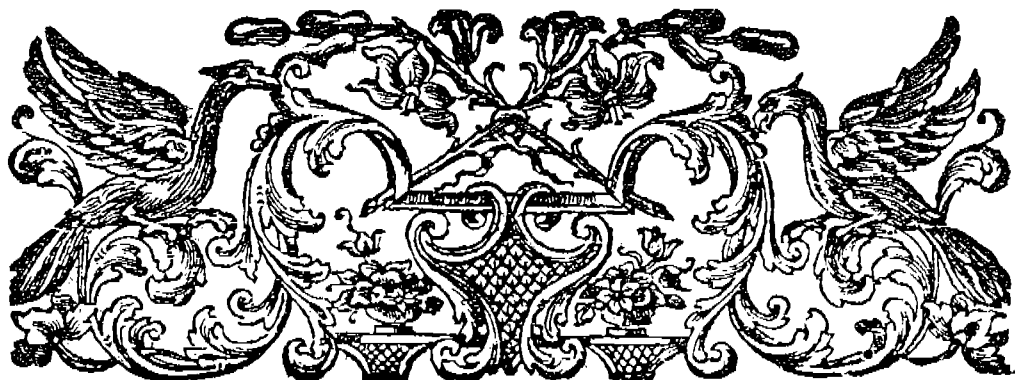
זאת אשר דבר הר יוסף בר אברהם זמרון נע לכבוד הרב רבו ז"ל

מגלה נסתרים	אלהים נו חמד	וכל טוב נו נכמד	ראו ספר נחמד
נדרני מישרים	זהחיר נו נרי	כארי וגברי	אשר חנר מורי
נעדי קטורים	סהורים ונפונים	יקרים מפנינים	זפק נו דינים
נשס מקון סופרים	זחלוי שס קנה	שערים לו ננה	ועשרים ושמונה
נפתחי השערים	יבקש כל מאמר	ומשכיל על דנר	למנין גס ננר
נשמחה ונשירים	הלכה נעלסה	פסק דין נמליכה	ונסה כל ימנח
נזוהר המאורים	למשכילים יזהיר	נעט סופר מהיר	נאור נקר נהיר
נחוללים וכשרים	נשירי זה שרתי	נספר חמדתי	ומרוכ אהבתי
נחורה דאש הרים	נאון מפארחנו	נערת ראשינו	למעלה רנונו
נלהנין נמהרים	ונלמוד מחמיר	אשר שיר זה הנמיר	נאס יוסף תלמיך
נישרו נייערים	וישמה ישראל	נביאת הגואל	ימחר יחיש אל

וכראות החכם הר יוסף אל אשר בתלמסאן יופי הספר ותכונתו נשא משלו לכבוד הרב המחבר וכה דבר

אזור שיר ננר אוריין וחכמות	זכורה גס אשנח אומר
שמועתי מסידין הדאבות	שלמה קן נביר שמעון יסודו
האונותיו נכוחות וערבות	זחכמתו כמו חכמה שלמה
נדולחים אננים ההטובות	זחמ כלל ניס חכמה זכעלה
זכמיתו פני מכל הטובות	זשונותיו כמו פלג נביון
זאס המה עקושות ועקונות	זחכמתו מסקל הדרכים
כמו סיני הלל חוכנ להנות	זהתלמוד מאך ערוך לפניו
מפענה ללכ חכמות נמינות	זהסחוס נפלפולו יפתח
נביר חיל וגבור נקדנות	זחכמתו ירושה מאנותיו
הלל המה כחוכות נהטובות	זלחס גס נמלחמת ה'
זכ"ח מעשיו נפש משיבות	נמקון סופרים האיר נמינות
נמימיו מנאך חיים שאונות	אנוש כמה קרב רוח כמאך
זחמ שלמו מכל מרות השוכות	היזכל איש לספר מהלליו
הכי המה שאונות מרחובות	אמונים מאמרותיו קחו כי
חסדיו לו נרוב טובות אהובות	אלהינו ירחמנו ויזכור
וישישו נרוב שמחה וטובות	ועל זרעו יכו האל נרכות
נאך כחמ משמח הלככות	זאיש כחמ מאך יכחמ וישמח
אשר זמר לכנים גס לאכות	זשר השיר שמו נקדס יוסף

אנרך את ה' אשר עזרני ועד כה הניעני להחיל ולגמור ספר החסונות למאך חסונות לה' שלמה ז"ל בן הרב הגדול הרש"ף זלה"ה ועוד כמתתי מאמר מקון סופרים לרב ז"ל הנזכר אני הכותב סעדיה ס"ט כה"ר דוד ר"מ בן הזקן שאס פנים הישיב כה"ר סעדיה נ"ע זרחמ וקיחה השלמתו כיום השישי ששה ימים לחלוש שנת וכל אשר יעשה יצליח באלגזאיר ממא

פתיחת שיערים לתקון סופרים

יש בכללן כח שיערים

לכתוב חלף מדעת שיהם וכן נ"כ אם יכולין לכתוב השטר חף על פי שאין מכירין או אינו יכול לכתוב חלף אם כן היה מכיר שם הלוא והמלוא דתיישיין לקנוניא ושני דני אדם שהיו שמוחם עיין ושמות חזותם ואבות חזותם היאך כותבין בשטרן וכן מי שהיו לו שני שמות חזיה מהם כותבין בשטר :

השער הי"ג שלא יעידו העדים על אדם עד שיכירם הם גדולים ושיהיה הוא גדול לפי שאין מקחו מקחו וממכרו כשהוא קטן ומנאר חזיה זמן יכול למכור המטלטלין בלא אפטרופוס ואימתי יכול למכור הקרקע והאפטרופוס אימתי יועיל וענין מחנה אימתי יכול למן הקטן ואם יש הפרש בין זכר לנקבה כענין זה וענין מנין השנים שמונים לגדול אם כריבין להיות שלמים או אם כיון שנכנס חדש נשנה חסונ שנה :

השער הי"ד כענין הסימנין שנודקין לקדושין ולגטין ולחליפה ולמיאון אימתי חסונים הסימנין ואימתי אינם חסונים דאפי' יהיו לו הסימנין עריין קטן הוא ואינן לא שומא בעלמא וכמה הם שיעור הסימנין ונחיה מקום כריבין להיות הסימנין והשערות שאמרן אם כריבין להיות שחורים ואם נראה סימן העליין ולא נראה סימן התחמון אם מעכב אם לאו והשנים שמוני' אם הם מעת לעת ונכנסין בהם שני העיבור אם לאו ואם נלמנים הקרוני' על השני' כמו הסימנין או כריבין לב' עדים כשרים מעידים עליהם וסימני הגת תי זו הם ואי זהו סימני נדרות :

השער הי"ו כסימני הסרים והאילוניה כמה שנים יהיה אם נולדו בו סימני הסרים ויקרא סרים ואם לא נראו בו סימנים כמה יהיה ויקרא סרים ויבאר חזיה הם סימני סרים וכמה סימני כרי' ליהו' בו ויקרא בהם סרים אם נכונן או נמקבחן וכן נ"כ מנאר סימני האילוניה וכמה שנים מהיה אם לא נראו זה הסימנים ומקרא אילוניה ואם נכונן או נמקבחן ויבאר חזיה היא שמקרא קטנה חזיה היא נערה וכמה הוא בין נערות לנדרות :

השער הי"ז יבאר נחיה דברים יקרא האדם שטת לכל דבריו ואין ממכרו ממכר ואין מקחו מקח ואין מחתו מחנה ואם עשה אחת מכל הדברים הנאמרים בשוטה אם יקרא שוטה או עד שיעשה כלם ואם היה עב שפוי ועת שוטה אם נעטת שיהיה שפוי כיון לו הנכפין אם מעשיו קיימין אם לאו ויבאר אם נשתק ואמר לו נרמיה נכתוב בט לאשך וקרנין ראשו אם יועיל ובחיה דברים נודקין חזיה ודין האלם שזומע ואצו מדבר או הדרש שאינו שומע ומדבר ושאינו שומע ואינו מדבר הכל יבאר דינים :

השער הי"ח יבאר חזיה דברים נקנים בשטר ונחיה דברי' אינם כריבים שטר והקנין כמשיכה או כמסירה והחזיות והספירה כמה נקנין :

השער הי"ח כענין האחריו' אם שכת הכופר ולא כתב אחריו' בשטרי' אי אמרין טעות כופר הם ויבאר חזיה האחריות הוא נחלק לב' חלקים אחריות דנפשיה אחריות דמחמיה אחריות דמעלמא לענין אם פירש אחד מהם אם מועיל לאחרים אם לאו ובמחנה אם כריבין לכתוב האחריות כפירוש אם לאו ויבאר האלמנה שמכרה למיזנות אם חורמא וטורפת לכתובה ויבאר אם אחד קנל לחכרו כל אונס שיהיה שכתב לנדר הדברי' בחר היטב כדי שלא ימכר כמה להחלות :

השער הי"ט כענין דברים שנקנין אגד קרקע אם כריבין להיות כנודין כמוד הקרקע ואם היה הקרקע נמכר והמטלטלין נמחנה אם יועיל ובחיה לשון מועיל וכמה יהיה הקרקע אם מעט ואם הרבה ואם כריבין להיות מקום מכויים ואם אין לו קרקע אם סומכין על ד' אמות שיש לו נאדן הכני' או כמה

השער הראשון הוא כענין העשרה דברים שכריבין' להיות בעיר לפי שהם כריבין לתקון העיר וכזולתם אי אפשר שחוקיים כמו שהוא מנאר אותם אחת א אחת בראיות נדרות מהתלמוד ומדברי סופרים :

השער ה"א הוא כענין כתיבת השטרות אם היא מדאוריית' או מדרבנן והכתיבה דעוה כל הנאונים כזה וענין כתב ידו של אדם מה מועיל ואסור לו לאדם להלוות מעותיו בלא עדים ושעובר על ולפני עור לא תתן מכסול וגורם רעה לעצמו :

השער ה"ב על מה כותבין השטרות אם יכול לכתוב על דבר שיכול להזדיף אם לאו ואם כתב על המהק ונמה כותבין אותם אם נכל דבר אם לאו :

השער ה"ג הוא כענין קיום המהקין והחלויות שיש בשטרות וענין כתב על המהק ולא קיים ואם חלה ולא קיים אם פסל כל השטר או לא פסל לא אוחה האות והשטר נשר :

השער ה"ד לנאר שכותבין השטר בכל לשון ובכל כתב אמינם כריבין שיבין אותו הכתב ואוחה הלשון בחר היטב ושיהיו האוחי' מאושרים כענין שלא יוכל אדם לזייף אות אחת ואם יכיה שום זייף יכיה ניכר ושיהיה הכתב שיהיה שלא מהיה אות אחת גדולה מחנרתה חלף מהיה כתיבה ממה :

השער ה"ו כענין החזרת מעניינו של שטר בשטה אחרונה אם נפסל השטר שלא החזיר בו כסופו וענין שריד וקיים שכותבין בסוף השטר אם לא כתבו אם מעכנת בשטר אם לאו ומרי שריד וקיים אם פוסלין אם לא ובחיה שטר פוסלין :

השער ה"ז ענין שטר שעדין מרוחקין שחי שטות או שטה אחת אם נפסל בכך והשתי שטין היאך משערין אותם אם באוירם אם לאו ועדים החוממין נאמכע השטה אם נפסל השטר בכך ומה שנהגים לחמוס נכתובות הקרוני' והשזשנינים ומרחיקין מהכתיבה הרב' יש לחמות בידם וגליין השטר' היאך מיחין אותן :

השער ה"ח אם יכולין הסופרי' לכתוב טופסי שטרות ומניחי' אותם ביד מי שהוא כריבין להם ואם כריבין' להניח מקו' הלוא והמלוא ומקום המעוה ומקום הזמן או אינו כריבין חלף מקום הזמן לבד משום שטרי המוקדמין :

השער ה"ט שטר שאין בו זמן אם מעכב אם לאו וענין מה שכותבין נעשור לחדש פלוני ומה שיהגין לכתוב הזמן נגטין ונכתובות נראש השטר ונשאר שטרות כותבין אותו בסוף השטר והמנין שמונין אם למלכות אם ליצירה' ושטרי המוקדמין והמאחרין אי זה מהם פסול ושטר שכתוב בוים וחממו בו העדי' נלילה אם כשר אם לאו ושכריבין לכתוב בשטר מקום הכתיבה דלא למיחזי כשקרא ואם העדים זוכרי' העדות שהיתה נחדש פלוני ואינם זוכרין נכמה בו אינם כותבין חלף יום הכתיבה ואם היה ההלואה לזמן ולא כתבו השטר עד שעבר מקצת הזמן אם יכולין לכתוב ח"כ ואם היה נר"ח שהוא שני ימים היאך כותבין וכו' :

השער ה"י הוא דין הקנין הנקרא בלשון חז"ל חליפין כמה כשר לקנות וכמה קונין אם נכליו של קונה או של מקנה' ויש דברים שמועיל בהם הקנין ויש דברי' שאין מועיל בהם הקנין כלום וחלק אותם לה' חלקים :

השער ה"י"א הוא כשקנו מירוה אם הם כותבין שטר או כריבין לימלך בו ובחיה ענין יכול לחזור ולעכב על העדי' שלא יכתבו ויתנו לו אפי' אם קנו מירוה אם בקרקע או נמטלטלין דתייתנהו נעיני'הו או במחנה :

השער ה"י"ב כענין כתיבת השטר אי כענין דעת מלוה ולוה או יכול לכתוב שטר ללוה חף על פי שאין מלוה עמו ומנאר חזיה שטרות יכול לכתוב מדעת אחד מהם ואחיה מהם אינו יכול

מפתחות

אם יכול להעיד ומי הם הפחותים הפכולים להעיד והחובב
בשוק שהוא פסול אם אוכל שלי אם כשר ומבחר חי זה הם
שאינם בני עדות כלל בגון הנשים והגוים והקטנים וכו' ואם
היה מחלם או סופס נכשרות הם מועיל אם לאו :

שער כ"ה נמה שהוא חוב' לעדי' שלא יחמו' כשטר עד שידע עם
מי יחמו' שלא יחמו' בשטר שיש בו איסור ושלא יחמו' בשטר
עד שיקראו אותו וידעו מה שכתוב בו או יקראו אחר לפנייהם
השטר ואם היו ה' או ו' חמומי' על השטר ונמכר א' מהם קרוב
או פסול אם המקיי' העדו' בשטר העדי' או אם חנטל העדו'ק
לנמרי ועדי' שכתבו שטר למלו' ואנד לו אם יכולין לחמו' בשטר
אחר ומי שהחוקק עם כנויו בעיר וכמו עליו שטר נאווה כנו
ואח"כ נודע שיש לו כינוי אחר אם יכולין העדים לכמו' שטר
אחר בכינוי השני ומי שהורה בפני עד אחר אינה כלום אומל
ההורה והנוטל שבר לזון או להעיד עדותו בטלה וחולל
שוטלין שבר עדות נגט נשים אם הוא מומר אם לאו :

שער כ"ו בענין המטבעות נמי שנשא אשה בעיר אחת והל
לעיר אחרת ונרשה מאיזה מטבע הוא פורע לה וכן לעל
מלוה שהלוה חותמו בעיר אחת ופרעו בעיר אחרת מן
פורעו אם ממעות העיר שלה נה ממנו או ממעות שפרעו כ
ואם הלוה חותמו ונפסל המטבע אם פחתו חותמו או הוסיפו
ממי פורעו אם ממעות שנסעת ההלוה או ממעות שנסע
הפרעון

שער כ"ז ענין מי שקבל עליו נדר או שנועה או חרם על
אחרים שאינו יכול לישאל על נדרו או על נועמו אלא מדק
אותו החיס שנדר על דעתו ואינם יכולין כ"ד להמיר לו או
שכומזין בשטרות שאם לא יפרע לו לזמן פלוני שיהא פתו
כותי ויני יין נכד' וכו' אם אוחס דברים הלזן עליו או לא ז
מי שקבל עליו לפרוע לזמן פלוני והמלוה אינו בעיר אם כ
להוליכו אחריו או נוחן המעות ביד בנו ואשתו או ביד ר"ד
אם ישארו בידו עד שינא' המלוה ויפרענו מידו לידו ואם כ
לו אונם אם נפטר מהשנועה אם לאו וענין מי שלוח והו
זמנו נשבת היאך יעשה ויהיה נפטר מהשנועה ואם נתן מן
כנגד המעות אם פוטרו המסכון משנועמו אם לא ועני
שקבל עליו שיהיה מוחרם אם לא יפרע לזמן פלוני ואח"כ
מכאה ידו ממה לפריע אם הל עליו החרם ואם חנרו
לשאלו בשלמותו אם לא :

שער כ"ח בענין שבר הסופר מי פורעו נגט אם פורעו ה
או האשה ונמכר אם פורעו הלוקח או המוכר ובהלוואה
פורעו הלוה או המלוה וכן בכל ענין מי שהגיע לו הנאה
הוא פורעו שבר הסופ' הש"י כ"ה יוכנו לזמן שברן של
לעמיד לנוח חמן כן יהא רכון ונאמר חמן :

מריש ועד בען בגלד :

שים בו נבית הכנסת או נבית הקצרו ואם האנ' חי אם יש לנ
זכות נבית הכנסת וינאר אם היה הקרקע לאחד ומטלטלין
לאחד אם יועיל ואם הנזכר יזכה לעניים אגב קרקעו וכן
האפטרופוס אם זוכה ליהומי' אגב קרקעו דין כידם :

השער ה' בענין הנאמנות ומי שאמר לחנרו שהיה הייב לו
נאמן אהה עלי לומר לא פרעתיך ופרעו באפי מרי אם מועיל
ואם הנאמנות שכומזין בשטר מועיל לפטור משנועת אם לאו
ואם הנאמנות בריבית קנין והאי' שכח לאסחו נדר ושנועה
חין עליך אם יכול להשניע' אח"כ או ירשיו אחריו וכל חווקי'
שכומזין בשטרות אם בריבין להמלך בנעלים או כיון דקני
מידו ארעמה דכל חווקי סופר קנו מידו :

השער הכ"א בענין המתאים שברך שלא יחנה האדם על מה
שכתוב בחורה וברך שיהיו דברים ששפטר להתקיים והנאמ'
אינו מתקיים עד שיהיו נוסעה דברים ואם קסו אחד מהם
אינו תנאו ומבחר כל אחד ואחד מהם נאר היטב והאומר על
מת אם בריך למשפטי התנאו' אם לאו והנמתן שיה לחנרו
לאחר זמן אם בריך לומר לו מעכשיו ונהקדשות אינו בריך
לומר מעכשיו

השער הכ"ב בענין האסמכתא חי קניא ומי שעשה שורו או
ענדו אפויקיו ומכרו אם כ"ג נוב' ממנו ומה שכומזין בשטר'
דלא באסמכתא ודלא בטופסי' דסטרי' אם מועיל והנמתן ערבו
לחנרו וא"ל אם חני חוזר בי ערבוני מחול לך והלה אומר אם
חני חוזר אכפול לך ערבוניך אם יועיל והמלוה לחנרו על
השדה וא"ל אם אתה נותן לי לזמן פלוני השדה שלי אם מועיל
ומי שפרע מקבת חובו והשליש את שטרו וא"ל אם לא נחתי לך
מכתן ועד שלשים יום מן לו שטרו אם יכול זה ליתן זה שטרו
ומבחר חייה לשון יועיל באסמכתא וכן נ"כ מה שנתין למי
שמנטיה על הכהמה אם חבא טרפיה או על הסחורה שהולכה
ביום ומשפחד שמה מאנד אם יועיל זה הענין :

השער הכ"ג בענין השעבוד שטורף מיד הלוקוחות באיזה ענין
אם נמלוה בשטר אם נמלו' על פה ואם השעבוד הזה דאוריית'
או דרבנן ואם השעבוד הל על הנכסים שקנה אחר ההלוואה
ואם בריך להמלך בנעלים קודם שיכתוב השטר' וענין אם
היה לו מנה ביד חנרו וא"ל מנה שיש לי בידך תנהו לפלוני אם
קנה ומי ששענד טופו ונכסיו והנריח נכסיו אם נשמענד נופו
וברך להסכי' עכמו' אם לאו :

השער הכ"ד בענין העדים הנשורים והפסולין שהם נחלקים
לה' חלקים ומבחר כל חלק וחלק מהם חייה הם פסולי עברה
ואימתו היא חזרהם וחייה הם פסולי קורבנה ואימתו יועיל אם
היה קרוב ונחרק או חוק ונתקרב ואיזה הם נוגעים בעדות
שהם פסולים להעיד על חותמו ענין ואם סילק עכמו' ממנו

ברוך רחמנא דסייען

